

UNIVERSITY OF CHICAGO

44 758 421

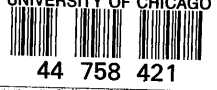
BM 600

Aldabi

.A35

Sefer shevile emunah

1887

6

BM 600
.A35
L887

Aldabi
Sefer shevile emunah

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

ספר

שבילי אמונה

גבורותיו מי ימלל ותהלתו מי מנה יסודתו בתררי קדשו מראש שניד
וחרמון מראש אמונה :

חברו יסדו וגם חקרו הגבר הוקם על איש חיל רב פעלים החכם הגרול השלם הכולל
חד מקמאי מוהר"ר **מזאיר אלדבי** זצ"ל, אשר חי בשנת ק"י לאלף הששי, לא
הניח דבר קטן ודבר גדול אשר לא דבר בו בשפה ברורה ונכבדות מדובר בו
מהבמת הטבע, וחכמה האלהות וחכמת התכונה ותוכן הענינים אשר יבוארו בו
ימצא המבקש בתוכן הענינים בהקדמת הספר :

ומחמת סהרלשונים חזרו לכו ונמכרו, וכל בית ישראל יכו אחר ספר כזה ולא
נמצא כלל, ע"כ הדפסנו אותו מחדש ביתד טאט מכהלשונים :

ווארשא

לפ"ק

תרמ"ז

שנת

בהוצאות מסד הספרים של הר"ר אהרן וואלדען נ"י, רחמי נאליווקעם
בחצר ר' יודיל געלבלוס.

ШВИЛА АЕМИНА

т. е. Стезы Вѣры

ВАРШАВА 1887.

זה השלם והוא

קצת מהן יקבוצ לך

וקצת וידין וישלם את אורח הדרך

עם כל מה בית רבקה זה יין
הנחם יקבוצ המנה והוא

הן יקבוצ והוא

SCHONFELD & CO
אלעד - שענפעלד

אמונה

מורתו בהררי קדשו מראש שגיר
אמנה :

ל רב פעלים החכם הגדול השלם הבולל
אשר חי בשנת ק"י לאלף הששי, לא
בו בשפה ברורה ונכבדות מדובר בו
תבונה ותוכן הענינים אשר יבואו בו
נים בהקדמת הספר :

בית ישראל ינסו אחר ספר כזה ולא
דעם ביתם שאם מכרחקונים :

ש

לפ"ק

הרן וואלדען נ"ב
געבלום .

ШВИЛА

т. е. С

ВАРША

5071

ספר אל

שבירי אמ

גבורותיו מי ימלל ותהלתו מי מנה יסודתו בה
ותרמון מראש אמנה :

חברו יסודו וגם חקרו הגבר הוקם על איש חיל רב פעליו
חד מקמאי מוהר"ר מאיר אלדבי זצ"ל, אשר חי
הניח דבר קטן ודבר גדול אשר לא דבר בו בשפה
מהבמת השבע, וחכמה האלהות והימת התכונה ותוכ
ימצא המבקש בתוכן הענינים בהקדמו

ומחמת סכר השונים לזו לכו ונמכרו, וכל בית ישראל
נמלא כלל, ע"כ סדפסכו לוחו מחדש ביתר

ווארשא

תרמ"ז

שנת

בהוצאות מסת"ר הספרים של הר"ר אהרן וואלר
בחצר ר' יודיל געלבלום.

ИЛА АЕМИНА

т. е. Стезы Вѣры

Р Ш А В А 1887.

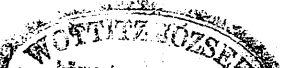
שבילי אמונה לרבי מאיר בן אדרי

הוא נהגק לעשר נתיבות

- : ל סען תלך בדרך טובים ואורחות צדיקים תשמור
- : מ זה האיש והאיש יורנו בדרך יבחר
- : א שרי תמימי דרך ההולכים בתורת יי
- : י דרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו
- : ד גלי עמרה במישור במקלהים אבך יי

אלה לאל ואהלה • ושמך תמיד אנדלה • ובגודל תעצומן אמלה • ואומר בתהלה ושבח
 ונדולה • ועוון וממשלה • לנורא עליה • אשר על כל מאוד נעלה • כי הוא עלה
 ראשונה לכל עלה • ואחרון לאחרונים בלי תכלה • שליט בכל דיירי מטה ומעלה • ולו
 דורה תהלה • דביה אתאי תושבתתא כולא • והוא סליק עליהון לעילא • אשר הסדיו עמנו
 תמיד העלה • ובחיותינו במצדים בתוך הגולה • אותנו משם דלה דלה • והפאידנו לעשרת
 ולמילה • שנאמר כך בחר יי להיות לו לעם סגולה • ונתן לנו את התורה אשר בה כל
 חכמה כלולה • וצונו להנות בה יום ולילה • כדי להתבונן במנה דרך אמונתנו המעולה • כי
 כאשר צונו לדרוש באמת אשר אתנו • ולחשוב בו ולסבור בדיני השור והבור • ויתר החקים
 המשפטים והמצוות • אשר הם בתורתנו כתובות • ובהם נבדלנו מכל לשון ואומה • על אחת
 וכמה שהזוהרנו בראנו • לשום לשביל האמונה מנמתינו • לכן אנו חייבים להודות
 וידנו ולברכו • ותמיד עלינו להמליכו • וליהודו ולפארו ולקלסו ולהדרו • ולשכחו ולהללו
 וסמו ולגדלו • גם עלינו לבקש תמיד ולדרוש • ולחשוב ולחרוש • ולהתבונן ולהביט ולפנות •
 לתורת ולתנות • ולהקור בעד פעולת שוכן מעונים • בחבורי חכמי קדמונים • ונדעה נדרפה
 לדעת את יי :

אני הצעיר שבמשפחת בית אבי • מאיר בן החסיד רבי יצחק ז"ל המכונה אבן אדרי •
 מבני נלות ירושלים אשר בספרד • אשר הנהיגין העמים מפורד ומפורד • ממדינת
 גולמילה • אשר בארץ אנדלוס היא העיר הנדולה • בנף החמישי לשון מערבית דרומית
 היא מהוללה • בראותי היום הגוי כלי • אשר הלך חשכים ואין ננה לו • ומשכילי
 הרבים כלים • והחכמים הולכים ודלים • והנוגשים אצים והוללים • ורודפים אחר הבצע
 קלים • וינתנו בכבודות אשר החכמה שואלים • וניתן השכל במחבוא ובסתרים • עד קברו אותו
 החכמים • לא ידעו ולא ישכילו כי מה מראות עיניהם • אכדה האמונה ונכרתה מפיהם •
 ובכן נכספה וגם כלתה נפשי • לידע אמתת אמונה ולסוד ממוקשים • נתתי את לבי לדרוש
 ולתור בחכמה • ולחקור בעד התעלומה • מפי סופרים ומפי ספרים • וארא הרבה חבורים
 מזה ומפו יקרים • אשר חברו לנו חכמי קדמונו • לכאר בו אמונתנו • ויש אשר רמזום
 בסודם להחכימו • כי דעתם רחבה מדעתינו • ויש אשר הרחיבו בכיארם • והאריכו עד סאר
 בפרים • ובעמדי על רמזותיהם • ועל סוד עניניהם • ובינותי בספרים ההם • הוסר מסוה
 הסמלות מעל רעיוני • ויאירו עיני • ושמחתי בהגיעי לסחו הפצי • ואחשבה התעלומה לאור
 אורא • כי אמרתי אולי סרוב המאורעות • אשר מצאנו צרות רבות ודעות • ומחמת
 האריכות • אשר הם באמונה בהמשכות • גם יגרום תימיתה וסודתה • שלא נוכל להשיג
 אותה • ואומר מי יתן סבריע כיניהם • לעשות לי טוב משניהם • ומהאריכות קצת להסר •
 ולבאר מהסודות בקוצר • ואקראה עם הילדים אשר כנלי • ואעגדם עמרות לי • וקורות הזמן
 הפז עפתי • כאשר התעו אותי • עד כי נעיתתי שחוחי • והוציאוני מביט אבי וסארן
 מרדתי • ומאת קרובי התעו אותי • ומלמלוגי מלמלה נבר • ונדדתי כיונה מבלי אבר • ולא
 נמשוני להשלים סאווי • וקצתי בחיי • לא שלחתי ולא שקסתי ולא נדתי • כי מדחי אל דחי
 יבתי • וכאשר ללסוד חזרתי • כמעט כלום לא הבנתי • כי באורך הנלות נתבלבלה דעתי •
 ואחשבה לדעת ולא ידעתי • גם מחמת אורך הדברים • אשר כספרי המחברים ללסוד כהם
 קצתי • ובאשר כנודלם הבינותי • וישבתי ברעה • משתומם כשעה היא • בהשבי אק
 אשר ינעתי מלפנים • בימים הראשונים • הגה עתה הכל אכדתי • ולכן מלהנות בחכמה
 נפנתתי • ויהי היום ואשמע את קול הקורא • ואשא עיני וארא • והנה עומד לפני נגדי כמראה
 נר • הוא מלין מרכב • ויערני כאיש אשר עיני משנתו • ואעמוד בבהלה לעומתו • ויאמר
 לי בן אדם • מה לך נדרם • למה כל אשר בתהלה ינעת • עתה הכל אכדת • הלא ידעת אם
 שמעת • ינעתי ולא מצאתי אל תאמן • גול על יי מעשיך ודרכך יאמן • כי אדם לעמל
 יד • ואיזה חכם הרואה את הגולד • ואשרי מי שעמלו בתורה • ובחר תמיד דרך האמונה
 הישרה

Дозволено Цензурою
Варшава, 16 Февраля 1881 г.

BM 600

A35
1887

HEBRA

в ъ Типографіи Н. Шриффтисера

הרשתיך לו באמונה. ובפח על הכדי השם ועל אבותיך. ואז תמלא משאלותיך. ותקח רשות מעוד לכל עוור. והוא יהיה לך לעור. ובפח כאל עוור לכל דל והלך. כי ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך. וכאשר ראיתי כי העצה טובה. והתוכחה חשובה. ולא צאתי לה תשובה. כי הוא טבור השכל שאובה. ומחר הכינה הצנבה. אז את הצני נעתי. והבי על בוראי השלכתי. ולהכר החילותי. ככל אשר צויתי. וחברתי הספר הזה ברנה. קראתי שובלי אמונה. יען כי הוא ידריך ללמדו בכוונתו. שובלי האמת מאמונתו. ויהיה לו מעור לעודה. ולילה כיום יאיר בחשכה כאורה. ויסיר לו המכשולים. ויאיר לו במכוואת האפלים. יען כי האמונה היא העשירית תהיה קדש. כאשר מכואר בעיני המאיר שכלו בעבודת הקדש, לכן הלקתי לעשרה נתיבות. כאשר הם כתובות. ואומרה אספה לי דברים יקרים. אותם אחברה ואקשור. והלכתי עושים בדרך לא ידעו. בנתיבות לא ידעו אדריכם. ואשים מחשך לפניכם לאור ומעקשים למישור:

הנתיב הראשון באמונת הבורא יתברך וביחודו. וכיאור שמותיו ועוצם כבודו:

הנתיב השני באמונת הודש העולם ונגליו וכוכביהם. ומהלכם בזמנם ופעולותיהם. ובו ארבעה שבילים. השביל הא' כביאור הודש העולם וארבע היסודות. וכיאור פרשה ראשונה של בראשית. השביל הב' כביאור תכונת זה העולם וישונו. השביל הג' כביאור הנגליו. וכוכביהם ומהלכם השביל הד' כביאור נגלל השמש והירח מהלכם ולקותם:

הנתיב השלישי ביצירת האדם ובת זוגו והנהגתם באמונה. וזרעם יפרח כשושנה. ובו ב' שבילים. השביל הא' בהלכות נדה ומקוה וטבילה. השביל הב' בעניני החבור:

הנתיב הרביעי איך נוצר האדם בבטן אמו. ותכונת כל אבר ומעמו. ובו ג' שבילים השביל הא' בראש כולו מכית ומכווץ עד הצואר והוא כנגד עולם העליון שהוא עולם השכל שכולל ה' הרגשים כמו שאבאר לפנים בע"ה ובו השכל שופע על עצם המוח ששם משכן ההכמה. השביל הב' באברי הנוף הפנימיים שיהם הקנה והוישט והריאה והלב והכבד והמרה והאצמומכא והמחול והמעיים והכליות ומקום השתן ורחם האשה. וזה השביל הוא כנגד עולם התיכון שהוא עולם החיות והוא משכן הנפש החיה בלב האדם. השביל הג' באברי הנוף החיצונים והם הצואר והידיים והשדים וקרומי הכטן והאמה והכיצים והמתנים והרגלים. וזה השביל הוא כנגד עולם התחתון כי משם באה החויה ושם דרך הצמיחה והוא גם כן הפסד הנוף המתנועע על ידי הרגלים:

הנתיב החמישי בהנהגת בריאות הנוף. לכל יא לדי נגוף. ובו י' שבילים. השביל הא' בהנהגת המעוברת. השביל הב' בהנהגת הילוד. השביל הג' בהנהגת האכילה. השביל הד' בהנהגת השתיה. השביל הו' בהנהגת היגיעה והשקט. השביל הו' בהנהגת השינה. השביל הז' בהנהגת הרחיצה. השביל הח' בהנהגת המשגל. השביל הט' בתנועות הנפשיות. השביל הי"ד בהנהגת חוקנים:

הנתיב השישי לבאר הנפש ופעולתה. והשכל אשר הוא צורתה:

הנתיב השביעי בהנהגת בריאות הנפש. כדי למצוא בסופה חופש:

הנתיב השמיני להאמין בדברי נאמני. והוא תורה שבע"פ שנתנה בסני:

הנתיב התשיעי להאמין בנמול הטוב לעושי רצון קונו. וההפך לעוברי רצונו:

הנתיב העשירי להאמין בנאולה ובתחיה ובעוה"ב וברוך אשר הוא לכל הסבות סבה:

אלה הם עשרה הנתיבות. אשר הם מההכמה שאובות. ולכן דבריהם עמוקים. ומדכש מתוקים. וראיותיהם חזקים. כי מספרים יקרים חברתים. ומלשונות זרים תרגמתים. ומחכמים מקובלים קבלתים. כי לא מלכי ומחכמתי ושכלי. כי בער אנכי מאיש ולא כינת אדם לי. ואין הצוני להתנאות בטלית שאינו שלי. ואני רק מאומה לא אדע. בכל הכמה ומדע. ונלוו וידוע לפני הבונה בשמים עליות. אשר בוהן לכות וכליות. כי אין כונתי בחבורי זה הספר להתנדר בו, ולא להקרא שמי בקרבו, כי אם יען שהשכחה מצויה. וגם שהמחברים ארכיכו בראיה. ולא השיגה ידי להעתיק הספרים ההם. אישר למדתי בהם. ואומרה אלקמה יא ואספתי כאמרים אחרי הקצאים. שנים שלשה נגרים כראשי אמורים. מספרי אותם שהכרים. ואמרוני אני בלבי לכתוב אלה הדברים. למען יהיה לי מזכרת. ואשמרה אותם לשמרת. ואם אמצא סברא נאה. שהמחברים הניחוה לפיאה. אלקמנה לו לארוחה. עד לא תהיה שכוחה. ואחבר הספר הזה כמצות המדבר אלי. כי ד' ה' הטובה עלי. והנני מתחנן ומתפלל

הישרה. אם תנביר נפש השכלית על הכהמית. נשמתך תחיה ואותה לא תמית. ואל תשיאך תכל בהכליה. כי היא תמית בפפעליה. והחכמה תחיה בעליה. וזאת ועוד אחרת. אשר היא לכל חכם ניכרת. שאמר יודעי דעת ומוסר. ומותר האדם אין מן הבחמה. אכן יש נשמה. והיא הנפש החכמה. אשר נתנה לך אלהי הרוח. והיא כד בכח. ואתה אל הפועל תוציאנה. בהתעסקך בחכמה להכינה. ואז תעלנה מעלה מעלה. אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. וכשעמי הדבר הזה התחוקתי. ועל עמדי עמדתי. ואפתח פי ואומר אל העומד אצלי. מצאתי און לי. ידבר נא אדני כי חוקתני. כי אמרתי. הנני הנני. מזומן לכל אשר תצוני. ואלך בדרך אשר תורני. אמנם אין לי פה להשיב ולא און להקשיב. ולא מצח להרים ראש. כי שבעתי לענה ורוש. ומה אענה ואומר. ולכי חסרמר. כי לא עמד מעמי. כי ורחי נמר. כי יודע אדני כי מרוכ עוני. צר ומצוק מצאוני. ואבד מנוס ממני. ולכן אין מלה בלשוני. כי הגלות הביאני. ומשושבי דחפני. כי מארצי הוציאני. ואל ארץ גורת הוליכני. והבני פצעני. ולעשות חפצי לא מששני. עד כי יחיד ועני אני. ואתה ראה עניו הוציני. כי עבדך אני הביניני. כי אמרתי מרוב יגוני. מה בצע לי להוסיף בעמלי והגנות בחכמה. אשר היא גבוהה ורמה. וכאשר עיני ממנה אעלימה. לא ישאר בידי מאומה. ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך. תקני בעצה טובה מלפניך. והודיעני דרך זו אלך. והאלי יהי דרך המלך. בענין שלא אינע לריק ולא אלך לבהלה. כאשר עשיתי בתחלה. ועליך המלאכה ללמוד. כי המתחיל במצוה אומרים לו נמוך. ואודה לך תמיד בכל מאדי. זה הסדר אשר תעשה עמדי. ויוסף עוד לדבר אצלי. ויאמר כל מהשורך עלי. לכה נא אתי. ואתה תתוכחתי. ואיעצך נא עצה. ואת העצה היעוזה. וכעשותה תמצא חפצך אשר אהבת. לך הספרים אשר במ למדת. ומלת נקיה מהם ברור לך. והניף בנפש שכלך. וקצר מחבריהם בנזעם אמרים. כי יי יהיה בעורך. וכתוב הכל וכסדר תחברוהו. וכאשר תדעוהו. מדרה לא תשכחוהו. כי יהי קטן ועמד תביאוו. ושנת בן תמיד ותנצרוהו. ובוה תעשה הטוב והישר. ותחיה בו תמיד מאושר. וזאת העצה היא טובה ונבחרת. ועליה נאמר שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. ואם גלית אל ארץ אחרת. הגלות עונות מכפרת. ומעתה סר עונך המאריך תכופר. ותיטב לי משור פר. ואען ואמר. אדני טוב דברת. בכל אשר ספרת. מה נמלצר להכי אמרתך. על כל אהבתי מצותיך. כי כל אמריך הם נכוחים ומתוקים. והדברים עתיקים. ועתה מידע מצאתי חן בעיניך להכירני. כי בעצתך נתנני. מה חיי ומה אני. ואתה היתת מיעוט שכלי. ורוכ סכלי. ולמה ידבר אדני אל עבדו בדברים האלה. ואני רש ונקלה. ואין בי לא דעת ולא תבונה. ואיך תצוני לחזרות שבילי אמונה. והנה ללכת באלה לא נסיתי. ולא עמדה לי חכמתי. כי זה כמה לחבר הספר הזה אמרתי. ומחסרון שכלי ודעתי. וגם יען כי בגולה הלכתי. לא נתקיימה מחשבותי. לכן לא אוכל לחבר ספר קטן ולא גדול. כי החקמן הוא אצלי כגדול. ועתה תיקר נא נפש עבדך בעיניך אדני. ואל תשים עלי אהבה הזה כי עצום הוא ממני. והנה כמה חכמים ונבונים בישראל. והם יחברו הספר אשר אתה שואל. כי הם אדירי עליין קדושים. ואני נבזה וחדל אישים. גם כי צעור אני לימים והם ישישים. כי אני כאשר דמיתי. לקרות בספרים אשר לפני נלאיתי. ובהבלי הזמן נהייתי ונחליתי. ועתה איך תצוה מותי לקצר הספרים הנעימים. אשר חברו לנו הקדומים. החכמים התמימים. והם סתומים וחתומים. וכל מאמריהם יקרים מפנינים. נטעים נעמנים. ועתה אם הדבר בעיניך יערב. מוטב לי לזה הדבר שלא ליקרב. מלבנם בדבר אשר הוא ממני רב. ויהי עמי כן אדם רב. כי אין לאל ידי. וכל חכם לב יריב עמדי. וישב עוד לדבר אלי. ויצאת הסכת שמע מלי. הלא אם קטן אתה בעיניך. כאשר הארכת ממעך. הכט אל צור ויאמר. ואל מקבת בור נוקרת. כי ידעתיים כי הם זרע ברך יי. ותמיד מצאו חן בעיני. גם היו אנשי שכל ויראי האל. ומחס יצאה תורה לישראל. וזכן לראות פני שכינה. על אשר הדבר בשביל אמונה. גם אתה קרית ושנית ושלשת. ותלמידי חכמים שמשות. כי תורה חזרת לאכסניא שלה. ותמיד נתוּפפת בצלה. ושוקד על דלתותיה יום יום ראיתך. ולכן לזה הדבר בחרתיך. ועוד כי אמונתה היא נבונה. מאת אל אמונה. ועתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך. ולא יבצר מומה ממך. ואל תאריך אמרים. אל תוסף דבר אלה הדברים. ואם זה הספר תחבר. אשר אנכי דובר. יהיה לך לזכרון. ולזולתך לכשרון. כי ראיתי בן אדם אשר אין דעתם שלמה. כי לא למדו חכמה. ואמונתם היא משוכשת ולא תמה. וייראו מנשת לחכמות הרמות. כי ראמות לאויל חכמות. וכאשר ראו הספר הזה לפניהם. יהנו בו ותמיד יהיה לעיניהם. ולא יקוצו בקריאתו. כי יהיה קטן בכמותו. ונגדול באיכותו. ובוה יסורו מדרכם הרע. ומאמונתם התועה. ותהיה אתה הסכה. להנחילם חיי העולם הבא. כי היא לתחיה עיקר תחיה. שנאמר וצדיק כאמונתו יהיה. גם בה ננאלו כאמונה. שנאמר

דרכיה דרבי נועם וכל גתיבותיה שלום

גר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי

הגתיב הראשון באמונת הבורא ית' ויחודו וביאור שמוהו ועוצם כבודו :

שביל אמונה בחרתי משפטין שויטי .

בראות דוד ע"ה שעם היום שהוא מבוא' בעיני כל בעל שכל כי מיני השלמו' רבים אמנם השלמות האמתית באמת הוא לדעת מה שאפשר לדעתו מאמתת אמונת מליאות הבורא יתברך יי' יש מה שיאמר עליהם שלימו' בעלם . ויש מה שיאמר עליהם שלימות מפני שיהיו דרך להגיע אל השלמות האמתית . והוא מאמר הנביא באמרו אל יתהלל חכם בחכמתו כ"ח בראש יתהלל המוסלל השכלל וידוע איתי . ולכן אמר דוד (דרך) אמונה בחרתי . שבהר סמיר ונתן מונחו בהשגלותו לידע כל מה שיכול להשיג באמונתו וכו' מליאו' הבורא ית' . וכן אזה לשלמה בנו ואמר לו ועמה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדוהו והקדים הידיעה לעבודה לפי שהידיעה היא עיקר וקודם לעבוד' שאם אין לו ידיעה אס' כן לנני יעבוד . ולכן בתחלת דבור ראשון לננוניו באמתת מליאותו יתעלה כמו שאבאר כדי שידע כי יש ממלא יחיד מושל בכל הנמצאים מלד היותו נושא אותם ומלך מלד היותו ממליאם ואין בכל הנמצאים דבר שיאדמה אליו יתעלה לפי שהוא ית' נושא וכולן נבואים בו . וענין היותו נושא הוא ענין היותו מקיים ועל כן הוא ית' מחויב המליאות וכל מה שזולתו אפשר המליאות . ועיקר דבר זה הוא שדרך אדם לדעת תחלה שיש לו בורא שברא אותו והמליאו לא מלד היותו יתברך לריך אותו מאחר שאין לו לדרך בכל מה שזולתו אלא מלד היותו ית' חפץ לגמול עמו חסד ולחורו' אליו דרכים כמה שיכול להקיים לעולם . ומאחר שידע האדם שיש לו בורא ממלא חי וקים נושא ומכלכל אותו ומשפיע עליו טובו וגומל עמו חסדו אזי לריך האדם לקבל עליו עול מלכותו ולהודות לפניו על כל מה שעשה עמו מהחסד ועל רוב הטובה שהשפיע עליו כשהגיע האדם לדעת אמתת מליאות קונו ויקבל עליו עול מלכותו ראוי לו להיות רץ לעבודתו ולעשות מה שהוא חפץ :

וכתבו חכמי המחבר לא יוכל לעבוד עלם

העולם יתברך אלא נביא הדור בעצמו או החכם המובהק כמה שקראו מן החכמים . וכאשר ישיג האדם לזה אזי יגיע לקבל שכר הטוב ויתקיים בו מונח הבדיחה כי לכך מולד כאמרו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראשתי וגו' כמו שאבאר בתחלת הנתיב השלישי בע"ה . ולפי עיקר זה נאמר בראשית הדברות הנכיו' ה' אלהיך כלומר האמן בלבך אמתת מליאותו ואחר כך תוכל לקבל עול מלכותו לפי שאין קבלת עול מלכות ראיה כי אס' אחר אמונת מליאות כמו שבארתי . ואמר ה' אלהיך כלומר הוה קדמון ומאחר הוה הכל בחפץ ויכולת והוא אלהים להם שחייבם לעבוד אותו . ואמר אשר הולחתך מאריך מזרים כי הולחתו אותנו משם תורה על המליאות ועל החפץ כי ביריעה ובהשגחה ממונו ילאו וגם תורה על ההודו כי אס' העולם קדמון לא ישאס' דבר מעצמו ותורה על היכולת ותורה על היתוד וכמו שאמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הדרך . ומזהו זו שהיא אמונת המליאות לא כאמר' בדברות על דל האוי כשאר המצות והטעם לפי שאין ראוי לזנות אלא אחר שידע השומע כי הוא המצוה ויאמין בלבו שהוא ממלא על ענין כך ולפיכך אמר בדבור זה הנכיו' ה' ולא אמר על דל האוי אלא על דל האמונה . ואחר שהודיענו אמתת מליאותו ודרכי ההשגחה לעולם אזי התחיל לזנות אותנו ולהודיע לנו שאין דבר זולתו ראוי לעבודה לפי שכל הנמצאים זולתו כלם נמצאים במאמרו ואין ראוי לכלל באמונתו ובקבלת עול מלכותו אחד מכל עבדים שלא להשוות כבוד הבורא יתברך לכבוד הכבדרא' ולפיכך סמוך מזהו זו לאמתת מליאותו לפי שאמונתו עבודה זולתו מתחשבת אמתת מליאותו . ועל דבר זה התחיל לזנות ולהודיע שאין ראוי לעבוד זולתו ולכן הסיר תחלת האוי ואמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני . ואל יעלה בדעתך ממה שאמר אלהים אחרים שיש מליאות אלוה אחר זולתו . כי מה שאמר אלהים לפי מחשבת עובדיהם . כמו והאנשים רדפו אחריהם . ואמר אחרים מלשון אחרים כלומר אלהים

הקדמה

ומתפלל. יומם וליל. לפני אל עליון. השוכן ברום הכיון. ומבקש מלפניו. למצוא חן בעיניו. ולהיות עם לבבי. בעת מחשבי. ועם ידי. בעת מעבדי. ועם פי. בעת הטיפי. ויהיו לרצון אמרי פי. במנון שלא לדבר ולא להאריך יותר מדאי במאמרי. ולא לקצר במקום הצריך אליו. ולא לכתוב דבר שיאשימוני עליו. ועוד אני מבקש בתפלה מאת נורא עליה שיתנוני ולחבדי זה לחן ולרחמים בעיני כל היקומים ובעיני כל אשר בספר הזה יקרא. ויהיה לו משגב לעתות בצרה. אם יעשה את אשר אבארה. והוא שאני מחלה. כל אשר בלבו ועלה. לקרוא הדברים האלה. לעיין בהם לעין החמלה. ויחוסו עליי מלמעלה. וידוין אותי לכף זכות. והמקום ידונו לזכות. ואם אקצר הרבה אל יאשים אותי. כי כן צויתי. ומקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך. ולא אקצר כי אם מה שאינו כל כך צריך. גם מהקורא בספר הזה אני מבקש. שלא יהיה למוקש. אם ימצא בו מאמר. שיראה לו כפי מה שמכר. שהוא טעות בדבור או במלה. שיעיין בו ובספרים הרבה תחלה. כי בהתחלת הכונות. אולי יהיו הדעות שונות. וישא ויתן בו בדבריו. ועם אלופיו מיודעיו וחבריו. שאני אכתוב דעות עקריות והכמות שכליות. ולזה אישים כונתי אל אשר באמונתי. אמנם אם אחרי שיהקור אלה החקירות. אשר הנה אמורות. יראה הקורא שלא כל פנים צריך תקון ויתקנהו. והטעות כי יתלהו. ותהיה משכורתו שלמה. מאת שוכן שמיכה. וכאשר יתקנני. כפי רעיוניו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. ואם בשנאה יהדפנו. וישלם לי רעה אחר אשר טובה אנמלנו. בשלום שודד יבואנו. כי ה' יגפנו. שאינו תימה אם ישעו בני אדם אשר בעפר יסודם. בדבר אחד או בשנים פעם או פעמים. ואף כי בזאת החכמה אשר היא מאד נעלמה. כי היא משאול עמוקה. ומני ים רחוקה. ושכלי אצלך כקוץ מחט דקה. ומוכרת הייתי לחברו. ואנוס רחמנא פטרו. ואף כי הדבר ההוא אשר ימצא מאת אשר אני עושה ולא ירצה. אולי אני העתקתיו מספר בשגגה. או יהיה טעות סופר שאני בוטח בכורא יתעלה אשר העולם כאשכול תולה. שלא אטעה בדבר כאשר לפניו התפללתי. ולא אשנה מן האמת בכל אשר התחננתי. כי הוא ברחמי ישמע תפילתי. ובחסדי יעשה בקשתי. ובו אבמה תמיד ואחללנו. ובטוח בה' חסד יסובבנו. ובן חסיתי. והוא יגן בעדי בטובו. כי מן הוא לכל החוסים בו. והנה עד הנה הפלאתי עצה. להכין משל ומליצה כי השכל הוא האיש המדבר. אשר הערני הדברים האלה לחבר. ואעידה לי עדים נאמנים על זה. כי אני חברתי הביאור הזה. ושם הספר יגלה כי מאיר ע"ה בנימט' עולה :

וגם עשיתי אלה התרוסס. שבהם עשרת הנתיבות כסדר רמוזים. וכראשם שמי רמזיו. בעבור שהיה לי לערה כי חברתי. ועתה אפתח דברי ואמרה במרץ. בעזרת שוכן שמי ערץ. עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ :

לכו אישים ברו שביל אמונה
מצות (מצויאת) אל ויחדו לעניכם
אשר חדש עולמו למען
יצדו מעפר ארץ בחכמה
רצונו היתה שיעשו הם
אזי אם ינהגו יחד באמונה
בחכמה צר והכין איכריהם
נהלם נהרי נחלי עדניו
אבל אם יגברו עליו הלאים
לידע שכלכם שימו לכבכם
דעו האל ועבדוהו והוא נפ
ככל לב האמינו בדברים
ישלם אל כסופכם עת נמולכם
הכי אל ינאל אתכם ומיכם
קחו מאת צעיר שנים אמרים
טחורי לב צפונים הם בחכמה
נבאתי הם כספי והכבי
חמדות יקרו מפו ומכל
זכו דודים הנות בו כל ימיכם
קדושים יחדו שוכן מעונה

כי השכל הפועל שהוא בנה שכלנו אי אפשר שיביא בזה לחלית מן השלמות בו ואמנם יבא שלם בו בערך לשכלנו וזה בעבור שהוא רחוק מן הרבו בחלית מן השלילה עד שיהיה ענין זה בו בחלית מן האחדות וכן יהיה ענין בלי ספק מתדרג ועולה כאשר אין שום שכל שיהיה משולל מן הרבו בחלית כאשר הוא מכולל ממו הראשון כן אין השכל והמשכיל והמושכל בהם בחלית מן האחדות אמנם הוא בחלית בראשון יסבך לבד כי האדם דרך משל מושכל ואין לעולם המושכל מן האדם הוא שישיביל ואין השכל ממנו לעולם הוא המושכל ואין שכלנו אהמו מרד שהוא שכל הוא מושכל ואנו משיבילי לא מפני שעלנו שכל ומה שאנו משיבילי אינו הדבר שהוא עלם לנו שבו אהמו עלם אמנם בראשון יסבך אינו כן אלא השכל המשכיל והמושכל הוא בו בחלית האחדות יסבך שמו ויקעלה זכרו כי הם בו ענין אחד ומהות אחד ועלם אחד בלי מתחלק כלל וא"כ הראשון לבד הוא השכל והוא המושכל והוא המשכיל במוחלט ואינו שכל בעבור דברים זרים מעלנו וכמו שהוא הענין בכל זולתו כי השכל מפני שמשכיל דברים זרים ממנו שהשכל אשר בפועל אינו זולת מה שיזכיר מן הכמולאות ואם ה' הראשון כן היה מתבאר בו רבו וירכבה ואי אפשר זה חלילה והם א"כ אין הראשון שכל המשכיל בעבור דברים יולאים מעלנו מפני שהמושכל שלימו' המשכיל ואלו ה' הראשון משכיל בעבור שמשכיל דברים אחרים זולת עלנו היה נשלים באותן הדברים זה א"כ אכל הוא שכל ומשכיל מפני שמשכיל עלמותו ומותו ואין בעלמותו ומותו דבר שלא ישיביל אותו כי א"כ היה עלמותו מתחלק וזה א"כ וא"כ הכל ממנו משיג הכל באופן שלם ונקי מן החלוק ומפני זה הוא למעלה מן המשכילים ואינו מושכל בעבור שישיבילו אותו דבר יולא מעלנו כי זה א"כ מפני שאין שום שכל שיהיה להם אכל כל שכל למטה ממנו במעלה ובשלמות ובפשימות ויהר פריעים וא"כ א"כ בשום שכל שיהיה מקיף באחד ובעבור זה אינו מושכל בבחינה אל שכל אחר ואם לא היה מושכל בבחינה לעלמו לא היה מושכל כלל כי אין אפשרות בשכל אחר שישכילכו מפני שאין שום שכל שיהיה אליו ולכן

אין מה שיוסג ויחבל ממנו הוא שיהיה למה שהוא עליו בעלמו ולא בעבור שהוא בעלמו אין בעצמו שיהיה מושכל שלם כי הוא לבדו אשר לרץ שיהיה מושכל שלם ומעלה מכל המושכלו מפני שהוא לבדו השלול בחלית השלילות מכל מה שימנעו לדברים שלא יהיו מושכלי שלמים אמנם זה שאין הראשון יסבך מושכל לזולתו כפי מה שהוא אלל עלמו הוא מפני קולר (ש) זולת שהוא ופרטיוקיו (אשר) [להשיג] המהות ההיא ושלמותה וכללויה כללות העין לקבל עין השמש מפני שאין כח זה וכן היות הראשון יסבך אינו מוקף מהשגות (שחס) [שום] משיג זולתו הוא מרד קארס ולכן לרץ שיהיה מושכל בבחינה אל עלמו ר"ל בעבור שעלנו משכיל אותו והשלמות ההיא המשכלת אשר היא שכל היא בעלמה המושכלת לה אשר בעבור זה נקראת משכלת ולכן הראשון לבד הוא אשר הוא יסבך השכל והמשכיל והמושכל בבחינה עלמו וכוא משכיל עלמו ומושכל לעלמו בחלית מה שעליו מן השלמות והמעלה לא יבזר ממנו דבר כי אין בעלמו מה שימנעו מהיות משיג שלם ולא מה שימנעו מהיות מושכל שלם ולכן אי אפשר שישיג עלמו בחלוק מה שהוא עליו ואם כן הוא אמנם בלי ספק אכל למעלה מכל אמת והתחלה לכל אמת אשר בעבור האמתות שהוא היות אשר הדברים אשר אמת מפני שהתחלה להם אמת כי מי שהועיל האמת לדברים ראוי הוא באמת מכל הדברים ואי שמועיל המליחות לכל הדברים הוא ראוי במליחות מכל הדברים וא"כ הוא המלוי למעלה מכל מליחות והאמת אשר הוא למעלה מכל אמת מפני שהוא הודע באמת יודע מכל יודע והודע הדבר אשר הוא בעלמו ובחינת מהותו אמת והוא עלמו אשר הוא הודע יסבך שמו וי"ז ואם נחקור בצללו ובספרתו נלאה מהשיג הקטן שבקטנים מחלקי מדותיו ובחזיו כע"ש דוד ע"ה רבות עשית אהם ה' אלהי נפלאותיך ומתשבותיך אלינו איך ערוך אליך אנידה ואדבר' עלמו מספר עוד אמר מי ימלא גבורות ה' ישמעיע כל חלסו עוד אמר ויבדעו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה וכל מה שנספר משבחיו אינו מענינו כלל כמו שמלנו לר"ל שאמרו ההוא שליחה דלבורא דכחת קמיה דרבי

אלהים נמשכין אחר אחרים שאין להן כח מעלמן
 אלא שקיומן תלוי בדבר אחד וזולתם ומי שאין לו
 כח קיום מעלמו אלא מזולתו אין ראוי להטבד
 ולא להטבד בשמו אבל הטבד הרשויים היא
 ליחיד אשר הוא נושא ומקיים כל הבריות
 שנמשכין זה אחר זה ועדיו ית' יגיע חכליותו
 וזוהו אין לו נושא ואין מקיים ית' ויחעלה
 זכרו. ולפי עיקר זה לריך האדם לחקור ולשוטט
 בדרכי המדע לבחון מציאותו ויבדדו לו עלם אמתתם
 זולתו וכשידע נציליאותו ויבדדו לו עלם אמתתם
 אזי ישיג הדבר על בריו וישב ויודע על מטבו
 כי לך דע כי שבוי' ויחעלה הוא סיבה הסיבות
 ושלט העלות כי הוא למעלה מן השכל והגפש
 והכלחות והמציאות והטבע והזמן והכויה . כי
 השכל הוא אחר ראשון ולמעלה מן הגפש והגפש
 היא אחר השכל ולמעלה מן הטבע והטבע אחר
 הגפש ולמעלה מן הזמן, והכויה היא בזמן
 נמצא שהזמן הוא בתנועה והתנועה בטבע
 והטבע בגפש והגפש בשכל והשכל בבורא ית' ;
 ח"כ שבוי' הוא עלת העלות וסבה הסבות
 והתחלת התחלות וממנו נמצאו כל הדברי' וכלם
 נמשכין עליו והוא מקיף בכל הדברים הקפת
 מדע והשגה וירלה וגבורה וח"כ הראשון ית'
 יודע שאל"כ מאין הגיע ידיע' כמו שאי אפשר
 שלא היה נמצא שאל"כ מאין הגיע המציאות .
 וזה שלא יהיה מי שאל"כ מאין הגיע החיות .
 ולא שלא יהיה ח' שאל"כ מאין הגיע האחדות .
 ובכלל לריך שימצא לו ית' כל שלימות לודיי ויחי'
 מרחוק ומשולל מכל ענין חמריי, ואין השלמות
 בו כדרך שהם בנו שהחיים בנו זולת עלמנו
 חולם מדענו חולה רגלנו חולה יכולתנו . ובכלל
 שהענינים הנמצא' לנו מלך הלויה והוא החיים
 והמדע והראון והיכולת והמציאות הם בנו רבים
 אין ח' מהם בנו הוא הא' ולא הא' מהם הוא
 עלמנו . אמנם הם בראשון ית' אחד והם עלם
 הראשון כי החיים הם המדע בו . כי החי הוא
 חי בעצור שמישיג חם שישיג מורגש ואם שישיג
 מושכל, והראשון ית' אין חייו חיי הרגש וח"כ
 חייו חיי מדע והשגה, ר"ל שהוא חי חיים
 משפילי' וכל משכיל הוא שכל וח"כ הוא חי חיים
 ששם שכל ומדע, וח"כ חכמת הראשון ית' הם
 בייו (בלתי) כוכפים על עלמנו לפי שא"כ יתחייב

החומר ומפני זה הוא חי שהוא עלם החיים
 וכבר נתבאר שאין מציאותו נוספת על עלמנו
 וח"כ כל שלימות הראשון ית' חתרים על עלמית
 אחת פאטוס והוא עלמות הראשון ית' ואין שם
 רבוי כאשר אין רבוי בהמציאות הדברים הרבים
 ומפני שהוא ענין על כל הדברים מדעו למעט'
 מכל מדע וידיעתו למעלה מכל ידיעה כי השלם
 שביודעים לו השלם שבידיעותו ומושכלו השלם
 שבמושכלות כי השלמות שבידיעותו הוא לשלם
 שביודעים ואין מושכל נכבד ושלם ולא משכיל
 שלם יותר מעלמותו, וח"כ יתקיים שהדבר אשר
 הוא משכיל אותו (עד בעצורו) הוא שכל כי
 כאשר ישכיל הוא השכל הוא עלמותו בעלמו
 וח"כ עלמותו שהוא השכל המשכיל הוא המושכל
 וח"כ השכל המשכיל והמושכל בראשון ית' הם
 ח' בלי שום דבר רבוי כלל כי בעצור עלמנו שכלו
 הוא משכיל עלמו והוא משכיל בעצור שמשכיל
 עלמו וידעו הוא משכיל . אמנם אינו משכיל
 מפני שהוא משכיל דברים יולאין מעלמו עד
 שיהיה שכל בעצור דבר זולת עלמו ולא ג"כ הוא
 מושכל בעצור שהוא מושכל דבר זולת עלמו .
 אמנם הוא בעלמו ואמתת מכותו הוא מהות
 שלית בפועל מוחלטת כי הוא נבדל מכל דבר
 חומר ומכל דבר נושא ומכל דבר הרכבה ולכן הוא
 שכל למעלה מכל שכל כי אלה הם המונעים
 לדברים מהיותם שכל וכל מה שדבר מתרחק
 יותר מהם הוא מתקרב יותר להיות שכל ובפי'
 רבת שלילתו מהם יהיה נוספת מעלתו בהיותו
 שכל . וח"כ הוא ית' שהוא משולל מהם חכלית
 השליל' ואין דבר זולתו שלא ימצא בו דבר הרכבה
 הנה ח"כ הוא ית' השכל אשר הוא בחכלית מן
 המעלה הרוממות וכל שכל הוא למטה ממנו
 במדרגה וברוממות כי בכל שכל זולת הראשון
 ימצא בו דבר מן ההרכבה ולכן לא יאמר שכל עליו
 ית' ועל זולתו כי אם בשטוף השם לפי שהבוי'ם
 לא יתבאר בו דבר מן הרבוי ובכל דבר זולתו
 יתבאר בו זה ומפני זה אין היותם שכל ומשכיל
 ומושכל (הוא) בחכלית מן האחדות כמו שהוא
 בראשון ית', ונקים זה משכלנו כי הנה היה זמן
 שאלה הם בו ברבוי גמור כי השכל החמורי קודם
 שישכיל הוא זולת המושכל וח"כ השכל והמשכיל
 והמושכל הם אללנו ברבוי כשאנו משכילים בזה
 וזה היה בהכרח מפני שהלית חומר ואין הפק

לריך האדם להכדיל בדעתו אחד זה משאר
 האחד • ודע כי מי שהתקיים לו ענין האחדות
 האמת כבר התקיים לו ענין המליחות והקדמות
 כי מדת המליחות התמידה כשהוא נאחזת לדבר
 האות לו עמה מדת הא' באמת ומדת הקדמות
 אך מה שראוי ממדת האחד מפני שהמלא
 תדיר לא יתכן שיהיה נמצא אחד אפס ולא
 ישחכה מענין המליחות אל אפס מליחות ולא
 מאפס מליחות אל מליחות ומה שהוא במדת
 האמת אינו יותר מאחד מפני שהרוב לא ימצא
 מליחות תדירה מפני הקדמת האחד וכל הנמצא
 תדיר איננו כי אם אחד • וכן ראוי לו עוד מדת
 הקדמות כי הנמצא תדיר אין לו תחלה ולא
 חכלה אם כן הקדמות דבק לו על כל פנים •
 הרי ביארנו כי שלשה הענינים אחד הענין
 אשר נבין מהם שהבורא ית' אינו נעדר ואינו
 חדש ואינו מתרכב וחלו היינו יכולין להלין כל
 ענינו במלה אחת שכולל אלו המדות בבת
 אחת כמו שכולל אותם השכל כדי שיעלו אלו
 השלשה ענינים בדעתנו בה כאשר הם עולים
 בשלשה המדות אשר זכרנו היינו מליינים בה
 עליו ית' • וכיון שלא מלאנו בהם שאנו מדברים
 בה מן השמות מלה שחורה על אמתת ענין
 הבורא יתברך הוילינו הענין ביותר ממלה אחת
 וברצו הנמצא במדת הבורא יתברך אינו מלד
 ילם כבודו רק מלד קולר כח מלינת המספר
 מהשיג ענינו ממלה אחת שחורה עליו והכרות
 האלחיות הפועלות אשר יאופר בהם הבורא ית'
 אפשר שישתתקצספור' עם קלח ברוחיו והחירו
 חכמים לספר אותם בהם מפני הדוחק המלריך
 ואמנו לסודיעו ולעמוד על מליחותו כדי שנקבל
 עבודתו • ולכן מלאנו שמתמשין במין הזה
 ממדות הבורא יתברך בספר החורה ובספרי
 הנביאים הרבה מלד ובתשבות הנביאים •
 ואשר נכאים ליוו בלנו כי הדוחק הביאנו
 להגשים הבורא יתברך ולספר אותו במדת
 הברואי' כדי לשער ענין שיהנם מליאו' הבורא
 ית' בנפשות וסוליואו אותו ספרי הנביאים לבני
 אדם במלות גשמיות שהם קרובות לשכלם
 והבנתם • ואלו היו מספרים אותו כענין שראוי
 לו מן המלות הרוחניות והענינים הרוחניים לל
 היינו מציינים לא הענין ולא המלות ולא היה
 אפשר שנתעבד דבר שלא נדע כי לא יתכן

בו רצוי לא בשכל ולא חוץ לשכל ואין לו נושא
 ומקיים וזלמו מה שאין כן בשלול אשר הם
 השכלים הנפרדים שאח"פ ששלמם הוא עלם
 פשוט יש לו נושא ומקיים וזלמו וקיומו הוא
 אורחו ולפיכך נמצאת העלם הראשונה יתברך
 עלם פשוט שאין בו דבר שני והשלול יש בו
 דבר נוסף והוא הקיום הנקרא אורה והרי
 העלם עלם בלבד והשלול עלם ואורה יולפי ענין
 זה יתבאר לך שאין בכל מה שזולמו יתברך דבר
 שהוא ראו' להקרא א' אמתו מפני שאין נמצא
 שיומלט מהיותו עלם אפי' יהיה בתכלית הזכות
 ואותו העלם יש לו דבר זולמו מקיים אותו
 והוא הנקרא אורה אלל העלם ולפיכך הוא ית'
 עלם לבד ושאר כל הנמצאים עלם ואורה ועל
 ענין זה נקרא ית' פועל ואורה ותכלית • פועל
 שהוא הממליח כל הפעולות שפעל • אורה שהוא
 מקיים האורות כמו שהאורה היא קיום העלם •
 ותכלית שהוא יתברך תכלית התכליות שכל
 המעלות הנמשכות זו אחר זו שהם מתקיימות
 זו בזו תכליות כולן עדין ית' ובו יספקו לפי
 שהוא המליח כל הפעולות והוא קיום כל האור'
 ותכלית כל התכליות • כי ידוע הוא שלכל דבר
 נמצא מולא עד תחלת כל נמצא שהוא סבת כל
 מסובב משלפניו ושלפניו משלפני פניו עד
 המסבב הראשון יתברך שמו שהוא סבת כל
 הסבות • ואל תחשוב שאמרנו בו יתברך שהוא
 האורה על דמיון היות האורה בעל החומר אורה
 לחומר שהוא עד שיהיה הוא ית' אורה לגשם •
 לא על אלו הפנים נאמר אלל כמו שכל נמצא
 הוא קיום העלם כמו שבארתי כן הוא ית' קיום
 כל נמצא • ומאלו הדברים אשר ביארנו לריך
 כל אדם לדעת שאין בכל הנמצאים זולמו ית'
 דבר שיהא ראו' להקרא אחד אמתו לפי שכל
 הנמצאים זולמו לפחות פחות הם כוללים שני
 דברים הנקראים עלם ואורה • וגם לריך אדם
 לדעת כי אחד זה לא נראה בו כי אם לשלול
 ממנו ית' רצו • ואמרנו אחד אין דעשינו
 מקרה כאשר יהשבו הסכלים שהרי לא ישיגנו
 יתברך שום מקרה בעלם כבודו בשום פנים •
 אמנם אמרנו אחד הוא כלאמרנו נעדר רצו •
 אם כן אינו אחד מלד המספר לפי שהוא ית'
 אינו נגדר בנגדר המנין אלל נקרא ית' אחד
 מלד היומו ית' מיוחד מכל מה שזולמו ולכן

מניחא אמר ליה סיימתיכו לכולהי שצחי דמרך
 וסאל הגדול סגבור וסגורא חי לאו דמשה
 אמריכו ואתו חשבי כנסת הגדולה תקייכו
 בתפלה לא סוה אמריכו לפו וחס שבחיה כולי
 האי משל למך בשר ודם שהיו לו חלף אלפים
 דגרי זכב וסיו מקלסין אותו בשל כסף וסלח
 גנאי הוא לו . וחסה חס בעל נפש חסה פקה לא
 עין שכלך לזה המשל סכבד שהמשילו זה סחס
 שלא אמר משל למך שהיה לו חלף אלפים דגרי
 זכב וסיו מקלסין אותו במשה דיכין של זכב
 או בעשרה או בדיכר אחד של זכב כי זה היה
 מורה שזה היה מספר בשבחו ממש דמין להס
 חלח אמר וסיו מקלסין אותו בשל כסף כמו
 שהכסף חימו מעין סכב כי חס מין אחד כל
 הסבחים שנוכל לספר עליו . יתברך חיס ממין
 שבחיו כלל חלח מה ששכלנו יוכל להשיג בשון
 בני חס כי סתפלה וסשבחוה סס להכניעה
 כדי שיכנע סחדס לפני בוראו ית' כמו סבאלר
 לפנים ב"ה ולא יכנע סחדסס לא יבין סדברי'
 אשר יוליא מפיו וססחרים סעלמיים ססחרו
 לבורא יתברך כמו חי חסס ויכול ורואה חיס
 באיס לסחרו יתברך באלס סענייים חלח דברו
 כפי סגסג דבורנו וסכונה הוא לסלול סעדרס
 מסבורא יתברך יסמשל בזה חי הוא סעדר סמות
 ועל זה נחאר עליו יתברך שהוא חי לסלול ממנו
 סמות לא שהוא חי מסגועע וכן כולם . וענין
 סככמה סכסמרת בו יתברך הוא סחיות לסיות
 כל משיג עלמו חי וחסס שחילו חימו חי יחי
 משיג וחילו חימו חסס חימו משיג כרי חי וחסס
 ענין אחד וסחלו אומרים שהוא יתברך חסס
 כוכחו לומר שהוא משיג עלמו וסעלס סמשיג
 הוא סמושיג לפי שחימו סבורא ית' שני דברים
 דבר משיג ודבר מושג כמו גוף סחדס וסככמה
 שסס שני דברים סגוף מושג וסככמה הוא
 סמשיג ומסחר שחימו יתברך גוף כרי כמשיג
 הוא עלס סמושיג וסרי סככמה וסחיים ענין
 אחד בו יתברך . וכמו כן סכ לת וסלון חין
 אחד מהס כמלח בבורא יתברך כסככחין אותו
 לפי שחימו הוא ויכלחו שני דברים כמו גוף
 סחדס ויכלחו סככולם עושל על סגוף ומסחר
 שחין בבורא יתברך יכול על עלמו כרי עלמו
 ויכלחו דבר אחד וכן ענין סלון כמו שחימו
 יכול על עלמו כן חימו רואה על עלמו שחין

לרוב ועלמו שני דברים כמו שבחרנו . כרי לך
 מבואר שאלס סכרבעה דברים שסס חי וחסס
 ויכול ורואה חיסס עניינים ספרדים בו ית' חלח
 סכל דבר אחד וסוא עלס בבורא ית' ויטעלה :
וכתבו חכמי סמחקר כי בבורא יתברך לא
 יחוייך רונס לומר שחימו בעל
 חיות ומן סכמנע מניחות חיות חלח במחוייך
 מפני שהחיות מקרה וסמחוייך עלס וסמקרה
 חין לו עמידה כי חס בעלס ולכן בבורא יתברך
 חימו מושא סחיכו' גם כי בעל סחיכות הוא אשר
 לו ססחר בעלמו ולו יתברך ויטעלה חין סחר
 וכסחר חקרו לבקש לו יתברך סחר שמו לבקש
 ולא מלחו וכסכו כי ססחר שיהיה יוסר נחות
 בעניני סחרי בבורא יתברך מפני שלא יסחיכו
 רבוי יהיה מלת קדמון לפי ססרסחיות סודו כי
 לעולם זה סרסחון חין רסחון לפניו וסחלה שחין
 סחלה (לפניו) . ועוד ססבחר כי ססחלות ח"ח
 ססמנלסנה מאין סכלית מנין בסחלסה ולכן
 סדיו נוסף עכ"פ ססבורא יתברך רסחון חין
 רסחון לפניו וסו ענין ס דמות . חס כן קדמון
 מורה על עלס בבורא יתברך יוסר מסחר
 ססחרים סמיוחסו לו יתברך . כמו כן סבחר
 במופחים סחתיים שחין לו עלס ומס שחין לו
 עלס חין לו סחלה ומס שחין לו סחלה קדמון
 וכיון שהוא ית' קדמון לריך לומר שהוא אחד
 כי חס הוא יוסר מסחר לריך לומר בזה אחד
 משני דברים או סכל אחד מהס יכול לבורא
 סעולם או לא יוכל כי חס בעור סכו . וחס כל
 אחד מהס יכול חס כן סחלה יהיה מוסר מפני
 שהסחד יכול וחימו לריך לזולתו . וחס לא סלס
 סדבר כי חס בסססחרס חין לאחד מהס יכולת
 סלמה ולא כח גמיר מפני סכל אחד מהס יללח
 ומקלר וכל ח' מהס חלס וכל חלס יס סכלי' לסחו
 ולעלמו וכל אשר יס לו סכלית יס בו נבול וכל
 אשר יס לו נבול הוא מחובר וכל מחובר מחודס
 וכל מחודס יס לו מחודס ח"כ סחדס ח"ח סכי'
 קדמון מפני ססקדמון לא סקלר ידו מדבר ולא
 יסערך לעור זולמו ח"כ כנה רלוי סלריך לסודו'
 ולסחמין כי בבורא יתברך ויטעלה לא יסחיכו
 לו רבוי ולא חדוסי ח"כ הוא אחד קדמון שהוא
 ססכס רסחונה וסוא סעלס רסחונה ית' וסוא
 עלס אחד פסוע חין סרכבס בו ולא רבוי בשום
 דל ולא בשום פנים ולא בשום סכס ולא ימלח

ית' בעולם השפל כי לעתים דן ולעתים מהרס
או ככללים או בפרטים וכמו ענין יינוה ודומה
לו ענין השמות היא מה שנמצא שמו מהם
יורו על הרחמים מהם יורו על הדיון וכלו נחלק
ומשנהם בשמותיו וכללות השלילות האלה כולן
לכללות במאמר אחרות שלמה וכלל אמונה
הבורא יתברך בשלמות הוא שאינו גוף ולא כח
בגוף ואין בו לא קצב ולא שיעור ולא שכל נפרד
ולא יתנהג ממחשבה אל מחשבה ולא מפעול'
אל פעולה ולא מהנהגה אל הנהגה והוא שכל
שום ופשוט ומיוחד בכל חלקי שמוותיו ובכל
חלק מדותיו וטעמי הפעולה אשר בלד ההסג'
אולם רק מאד המקבלים כל הכולקבטים וביטור
שומר בית קבולו הנגזר מאתו ית' כי לדקת
הלדיק חסד וזכיה ורחמים אליו ולשכניו ולדורו
והמקלף עלמו להתרחק מהטוב הנגזר מאת
הבורא ית' מקבל ההפוך הנגזר גם מאתו ית'
כי רשעת הרשע משפט ודיון וקללה אליו ולשכניו
ולדורו כי גמול ידם יעשו להם כאשר אבאר אך
מלד הבורא ית' אין דבר רע ועמא יורד מן
השמים כי הוא פשוט והנהגותיו פשוטות
וענינים אלו לריך אדם לעיין בהם היעב ואו
יתברר לו מתיבם שהן מעידין על היותו ית'
יחיד שאין לו לך שני מכל לך שיבחנוה האדם
והענינים הווים בעולם מעניני הגמול והעונש
הם מעידים על עולמם שהם באים מכה דבר
אחד כי לך הרי אהם מולא אחד מן הטבעיים
הגופים שאינם חיים ולא פועלים ברצון אלא
בטבע ובאים מכחו כמה פעולות משתנות זו
מזו ובהם שני הפעולות מפני היותו עומד בכה
א' כי לך הרי השמש מלבד' בגדי הפשתן ומשחר'
לכובם מתחת השערה והחלב והזפת ומקפיהא
הטיט והמלח מגדלת הצמחים ומחמרת הליחות
וכל אלו הפעולות נמצאות בה משונות זו מזו
מפני שיש להם כח אחד והוא כח החום ויסקר
ענין זה היא כי השמש מלרף לכל הטבעיים
וזדק בכלם מפני היותו עומד בא' וכשהדברי'
נבדקים בכה אחד אזי נדע שאין כח כלם שום
זה נקפה חם מסופך זה מתלבן חם נעשה
שחור זה גדל חם חסר הרי השמש זדקת כולם
בכה אחד ואלו היה הכח הזה משתה לכל
אחד לעולם לא היינו יודעים דרכי השמי
שנבדקים היאך זה ראוי להיותו לכן זה ראוי
המלרף

עבודה דבר שאינו נודע כמו שביארתי בחלקת
 הכתיב - ועל כן היה לריך שחייבה המלות
 והענינים כפי מה הבנת השומע כדי שיפול
 הדבר על לבו על דרך גשמות והמוכן מן המלו'
 המוגשמות בחלקה ואח"כ נחשכס לו ונדקדקס
 להבינם להודיעם שכל זה על דרך הקרבה
 ומליצה הספר ושענין האמתי יותר דק ומעולה
 ומרומם ורחוק מאשר נוכל להבין אותו על
 חכונות דקות ענינו - והמשכיל הלכבד ישחדל
 להפשיט קליפות המלות והגשמות מעל הענין
 ויטלסו במחשבתו ממדרג' אל מדרג' עד שיגיע
 באמתת הענין הנדרש אל מה שיש בזה וכלתו
 והסתגו וע"כ ארז"ל דומה לזה דברה כלשון
 ב"א וכן לאמר בכל ענין הדומה לזה שיש בם'
 הסורה כמו גמול העו"ה ועוקשיו כי הסורה
 קצרה בביאורו מפני שסמכה בה על השכל
 כמו שאבאר בנתיב ה' בגמול עוה"ב ורמזה
 ממנו ברמזים להטעור עליהם מי שיוכל לחקור
 עליהם ולדרוש אותם כמו שיוכל להגיע אליהם
 ולהבינם כמו שאמר ומבקשי ה' יבינו כל - וכדי
 שלא יעשה הסכל הפתי מלד פתיוו ומיעוט
 הבנתו ויחשוב שהבורא ית' הוא על דרך הנרא'
 ממליכות הספר שיש לו גשמות הזכירו יתברך
 והסורה שגשומר מלד מלחשוב שיש לבורא ית'
 צורה ולא דמיון והוא אמרו והשמרתם מלד
 לנפשותיכם כי לא ראייתם כל תמונה והנציאי'
 הזכירונו להמנע מלדמותו בשכל ומלהמטינו
 בדעיון באמרו ואל מי דמיון אל ומד דמות
 סערכו לו וכתיב ואל מי דמיוניו ואקוה וכל
 זה לריךכל בעל אמונתו לידע וזו יוכל להבדיל
 בין הבורא ית' לזולתו ויחיה מייחד אותו יתברך
 יחד גמור כי מי שאינו יודע דרכי הכבדל אינו
 יכול לייחד אותו ית' יחד אמתי אמנם כאשר
 ידענו על מחשבתו אז יתקרב לאמתה בוראו
 ויתקרב נפשו להשגת המליצ' ותעלה בהשגת'
 כי כשחין אדם זוכה לידע אמתה בוראו אפילו
 יבא מייחד אותו בלבו הרי הוא כאלו יש מחילת
 בינו ובין בוראו ית' כי זה הוא דבר אשר יגיע
 אליו הקטן והפתי אשר אינו יודע ענין האמונ'
 ואין אמתה קבועה בלבו אבל כל עוד שמחיל
 לחקור לידע אמתתו יתברך אזי המחילה היא
 חולכת ומתמעטת והנפש חולכת ומתקרבת אל
 בורא' ית' ותתייחד נפשו ויתעלה שכלו בתענוג

השגתו ית' כי ביות הנפש מתעסקת בדברים
 שכלייתם אז היא נמשכה אחריהם לפי שהיא ג' ב'
 ממקור השכל המלצ' ולכן היא משתוקקת
 ונכספה להדמות לבוראה ית' ואינה יכולה
 להבדל ממנו עד שגמולתם תמיד דבקה בו -
 ועל כיוצא בענין זה אמר ית' בבוראו ובו מדבק
 וגם על זה אמר הכתיב קרוב ה' לכל קוראו
 כי מאחר שהבורא יתברך אינו גוף ולא כח
 בגוף א"ל היווה קרוב או רחוק מן הנפש אלא
 רחוק מלד המחילה והסבלות כשאין לנפש ידע'
 באמתתו יתברך וקרוב לנפש מלד הידיעה
 וההשגה ולכן לריך בעל נפש לחור ולבקש על
 דרך ידיעה אמתה מליצות הבורא ית' כי הוא
 עיקר ויסוד לאמונה ועל דבר זה זנוו בחורה
 ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא
 האלהים וגו' ואל יעלה בדעתך כי תוכל להשיגו
 יתברך מלד היותך דורש וחוקר בידיעת מהות
 עלם אמתתו כי דבר זה אינו אפשרי ואדרבה
 הוא מחקך ומגדף מי שחוקר בדבר שאין כח
 בכל מה שזולתו יתברך להשיגו וכל שכן כל
 שהוא בחומר ועל זה הזכירונו רז"ל באמנם
 במופלא ממך כל תדרוש ובמכוסה ממך אל
 מחקור כמה שקרשה הסבוני ואין לך עסק
 בנכחותים גם על זה אמר דוד לך דומיה תכלה
 אמנם השגתו יתברך היא דרתי השלילה -
 והשלילות הנאות לכל בעל דתיו לשלול מהבורא
 יתברך הם שלש שלילות מודעות לכל משכיל
 בענין האלהות והם גשמות ופירוד ושנוי -
 ושלילת הגשמות הוא שהבורא ית' אינו גוף ולא
 כח בגוף וכלל השלילה הזאת הוא שאינו מוגבל
 לא במקום ולא בזמן אבל הוא והוא שכל גמור
 גלוי - ושלילת הפירוד הוא כי כאשר ראו
 להחמי' כי הוא ית' שכל גמור כן ראו להאמין
 עוד שאינו שכל נפרד כמו שכל מלאכים אבל
 לאמין כי הוא ית' שכל שלם מיוחד יחד גמור
 עד אין קץ ותכלית לשלמות אחדותו יתברך -
 ושלילת השנוי היא חוללת שני ענינים שנוי
 מהשבה ושנוי פעולה - ענין שנוי מהשבה מה
 שזוהו מקלט הכסובים לפי פשטם שדברו כלשון
 בני אדם כמו וינחם ה' נחמתי כי המלכתי את
 שאול - וענין שנוי פעולה נחלק גם כן לשני
 ענינים האחד ההנהגה והשנוי שנות וענין
 ההנהגה הוא שזורי הכפובים בהנהגת הבורא
 ית'

עמודו של עולם הוא כי המהפלה ומתחנן
 ומשלל לבורא יתברך באמת ובטובה הוא הדביק
 שכלו במשפיעו והוא אחד ופעל פולה ואמר
 והתגדלתי והתקדשתי והוא אומר יתגדל השם
 ויתקדש אז הוא מספאר בו ואלו לא התפלל
 היינו שוכחים צורא הכל יתברך ולא היינו
 יודעים אם יש עלינו אדון מושל על הכל ואתן
 לכל נמצא מן המלאים חלקו הראוי לו אבל כל
 שעה שאנו מתפללין לפניו ונחזור מהשמיאי אשר
 עשיו אזי התפלה נשמעת והעיקר הזה רמזו
 רז"ל באמרו כל התורה בעבירה ואינו פורש
 ממה שאפילו התפלל כל הימים וכל הלילות איך
 נמחל לו ומשלנו משל למי שפוגל ושרך בידו -
 שבעוד שהשרך בידו לא יעלה לו עבירה אפילו
 עבד בכל מימי עולם ככה רמזו בזה המאמר
 שכל עיני התפלות אינם לשנות רגונו ית' אלא
 כדי שיהיו התפלות והתחנונים פתח לנשמה
 שהתורה על מה שהתעלה ותפודו מכל חנותה
 ובכך היא עולה מתומאה לטובה ומנאלת
 קרבה לבוראה יתברך אמנם הוא יתברך אינו
 משתנה בשום ענין בעולם לפי שכל השמחה
 ללרבי הוא משתנה וכל השמחה יש עליו משנה
 שיוכל לשנותו אבל הבורא ית' אין לו צורך בכל
 מה שזולתו :

ובתב

רבי אברהם בן עזרא ז"ל ידענו כי
 הבורא יתברך הוא אחד ולא ישנם
 מעשיו כי כלם הם בהכמה והשנוי יבא מן
 המקבלים כרי כבר הבאר כי הפעולה אשר
 מלך הכהנה אינה כי אם מן המקבלים ומלך
 המעשה אבל לא מלך היומו ית' משתנה כלל
 וזהו שאמר הכהוב חני י"י לא שניתי :

ובתב

הרמב"ם ז"ל כי עיקרי אמונת דתנו
 ומסודותיה הם י"ג עיקרים אמנם
 אני המדבר לא אבאר הנה כי אם עברה מהם
 ושאריתם אפיינם על הספר העיקר הראשון
 להאמין כי הבורא יתברך נמצא מליאות גמורה
 והוא עלת מליאות כל המלאים ובו קיום
 מליאותם וממנו ימשכו כח קיומם ואלו נעביר
 על לבנו מיני מליאותו מיד בעלה מליאו כל
 נמצא ולא נמצא למנו' ואלו נעלה על לבנו בעול
 המלאים כלם זולתו לא בעלה מליאותו בשבילם
 ולא חסרה כי הבור' יתברך נקרא עשיר מסתפק
 אין לו צורך במליאותו לזולתו וכל בלעדיו מ
 דכות

כי מעשיו גורמין והכל לפי המעשה יוצא מאמר
 שמשתנה לאחר התפלה הרי זה שנוי גדול שאין
 שנוי גדול סימנו כשיב דע כי מה שאנו
 מתפללים וצועקים לבורא יתברך לא לסיבות ית'
 משתנה מליון לליון אלא כשאל שאל מאת
 צוראו מזון ופרנסה הרי מעיד שיש לעולם
 בורא נותן את הכל ומפרנס לכל ומתקן בכל
 שאין שואלין מזון ופרנסה אלא מאת האדון
 המושל על העבדים והרי מודה שהוא משגיח
 על כל המעשים בין טוב למועב ובעוד חיות
 הנשמה מתעסקת בשבחי יתברך ומעידה
 שהכל בידו הרי היא נטרת ומתקדשת א"כ על
 כל תפלה שאנו מתפללין אנו מסירין מפסיק
 אחד אשר בינינו ובינו יתברך לפי שאנו מעבדין
 את הנשמה ומעבדין אותה מתומאה אלו לא
 היינו אומרים בתפלות פלח לנו או מחל לנו ולא
 היינו מזכירין עניינים אלו לעולם לא היינו
 מרגישים בעשותינו הרעות אבל בסיומנו תמיד
 נכלמים על עווננו ומבקשים הסליחה והתחנונים
 על שעברנו לא נשוב לחזור ולהרשיע וכן אלו
 לא היינו מתפללים ומבקשים ממנו מזון או
 היינו שוכחים חסד הבורא ית' המפרנס אותנו
 ואתן ומפרנס לכל מה שזולתו אבל בסיומנו
 תמיד מבקשים ממנו כלכלה ומזון הרי הנשמה
 הולפת ומתקרבת ונערתם ומנאלת ית' משגיח
 בנו בהסיר המליאה ומשפיע בנו עוזה אבל
 הוא יתברך אינו משתנה ומה שאנו אומרים
 פלח לנו ח"פ כהכל תלוי בנו דברה תורה כל'
 בני אדם לפי שכל החושה אצל חברו מבקש
 ממנו סליחה וכדי שיתשב דעת כל הסמוך אלו
 אומרים העניינים בלשון הקרוב והמוצן להם
 כדי שלא תשתבש דעתם בעוד שאינם יודעים
 עיקר הדברים ולא היה דלת התפלה נעלה -
 ויד שאלו לא התפלל בלשון בני אדם באיזה
 לשון יוכל להתפלל וברך זה הם כל מיני תפלו'
 והתחנונים שאנו מתפללים לפניו תמיד וח"פ
 ששוא יתברך אינו משתנה הרי הנשמה הולפת
 ומתקרבת ביותה מהעסקת בעסקי שבה
 והודאה וכוספת להשגתו יתברך ומנאלת התפלו'
 מקובלות והעוונות נמחלין והמוונות מומנים
 בהיות הנשמות מתקרבות בתפלה ובתשובה אם
 נרחקו ונטויות אם נעמאו מכל אלו הדרכים
 אשר התבוננו עליהם יש לך לדעת כי התפל'

שמלך עומד בזה אחד בלי שנו ומלא זה לכן
 חס שמור נדע בודאי שום ראי לסימו שמור
 ובדרך זה הם הנמול והעגש בסיומו ית' עומד
 בלחד ונשמות הלדיקוס והרשעים עברו במלך
 שום ונשמתו זה מה נדע שאין הלדיקוס
 וזרשעים העוברים במלך שוין במעשה שהרי
 עברו נשמתו במלך אחד ולא הלדיקוס כחב
 שנאמר בחכמי כחב אלף ולפי שהזכיות מאירי
 הנשמה במלך הכחב אור זרוע ללדיק עוד
 גלחמ אור לדיקוס ישמת לכן דומה אומם להב
 שמזוקק להאיר והמזכות מהשיבין אומה ולכן
 נשמת הרשע דומה לקין וצחל קדוים ושכוי'
 וכן כתיב כסף נמלם קראו לנו וכאשר עוברת
 במלך נעשית אפר דהתיב ועכותם רשעים כי
 יהיו אפר חמת קפות דגליכם ואם כן מי גרם
 להיות זה וכב זה אפר והלא שניסם עברו
 במלך אחד הלא מעשיהם גרמו וא"כ לא הוכל
 לומר כי הוא יתברך רצה להנקם מה ורצה
 לגמול טוב לזה הלא כל אחד מהם הביא בידו
 אורו או בורו ולכן אמר דוד ע"ה בפסוק אשר
 בו הסכלו שבילי אמונה דרך אמונה בחרתי
 משפטך שויתי כלומר כאשר כונתי בהשגלות
 להשיג אמונה בבורא ית' אזי משפטך שויתי
 בלומר מה שחתה דן על הלדיק ועל הרשע
 ידעתי שהכל טוב לפניך ית' ושאין שנוי בה
 כי אם מלך המקבלים : : הגם למדת שאין לו
 יתברך שנוי רצון הלא לדיק ורשע אבל הכל לפי
 העשה שכל אחד מאנשי העולם עושיין ולא
 גמאר ספק בענין זה שהרי הוא מבוחר היעב
 זנעים ואם כן מהו זה שנאמר בפסוק ואהב
 את יעקב ואת עשו שנאמר ית' ע"ה שכל זה
 דרך משל ודמיון בהיותם עוברים במלך
 ודבר תורה כלשון בני אדם מוסכמים לטובה
 או לרעה ובדרך זה כי את תועבת ה' אשר שנת
 עשו לאלהיהם וכן מהם אמתה את זכר עמלק
 וכן לא תחיה פל נשמה בלן חילול מהיותו ית'
 בעשה להם כאויב ורצה ליפרע מהם מחמת
 אף הלא דברה תורה כלשון בני אדם והעיקר
 המובן מדברים אלו שהודיענו ית' כי כשעברו
 אלו האומות במלך הדין שלהם היה כשעברו
 במלך נעשו אפר ולפיכך אמר לא תחיה כל
 נשמה ומכל אלה הדברים אשר עוררנוך עליהם
 יש לך להקיש על כל מה שתמלא בתורה מענין

אובב ואויב נגדו ויתברך פי הכל משל דרך הדין
 הראוי כשעברין הלדיקוס והרשעים במלך
 אחד ומכנין ללדיקוס שם אובב על דרך היותם
 אוהבים לצוראם יתברך ומכנין לרשע על שם
 אויב בסיומו מהרחק מצוראו יתברך ועל הדרך
 שזה הוא ענין שנו השמות שכתבתי למעלה
 שאע"פ שאמרו רז"ל כל מקום שנאמר ה' ו'
 מדת הרחמים וכל מקום שנאמר אלהים זו מדת
 הדין אינו ענין היותו יתברך נחלק בשמותיו
 אף השמות מורים במקומם על ההשגחה הטובה
 היתה מאתו אם רעה רוצה לומר אם נגד
 מאתו על בוראו לקבל הטוב בזכותו או הספק
 ברשעים ועל הדין השוה רצוני לומר במדת השם
 אמר הכ' הלא המים פעלו כי כל דרכיו משפט
 אל אמונה ואין עול לדיק וישר הוא ואמר כי
 פעולת אור עולמים המזומות וסוף בעלמו לדיק
 וישר בכל דרכיו כלו' המים ופשוט בכל מדותיו
 ואחר שהוא ישר בכל דרכיו תורה מלה אין עול
 על התגמול שהוא מלך המקבל ואין לדיק
 עומק גדול בענין למשפיל כי בכיות האדם
 לדיק הדין נתן היות לו טוב ולמה ילא מעוקל
 משפטו ובהיותו רשע רחמים הוא לכלותו
 ולהאכידו לדראון עולם יעל הדרך הזה שביארנו
 כל המדבר בעניני הבורא יתברך אין ראינו לו
 לקבוע לא בשמותיו ולא במדותיו לא קבועים
 ולא מדת קבוע רוצ' לומר שלא יאמר שם פלוני
 יאמר על רחמים ולא על הדין ושם פלוני יאמר
 על הדין ולא על הרחמים וכן מדת זו היא דין
 ולא רחמים וזו רחמים ולא דין כי הלא טוב
 בכלן זין בשמות זין במדות כי המה ההשגחות
 וההכנות המיוחדות והפלולות בבורא יתברך
 זו בזו בפשיטות וההפכים הנראין בהם מלך
 המקבלים הן :

ואם יבאל בואל ויאמר מאמר שהוא יתברך
 אינו משפחה לשום ענין שבעולם ואינו
 אוהבו לזה ולא שונא לזה הלא שכל כפי כח
 הנשמה כשהוא עוברת במלך כמו שנאמר
 ח"כ מה תועלת בתפלות או בתחנונים שאנו
 מתפללים ומתחננים אם אנו אפר הלא אנו
 מתפללין שחזור ונסיה זכב והרי הכל דבק
 בעומתה הנשמה או בפסדתה ח"כ מה תועלת
 לנו שנאמר סלח לנו אבינו והרי אנו יודעים
 שאנו עומים ומן הדין להיותנו כלים ופסדים

בַּעֲיָקֶר וְאוֹמְרָה כִּי הַעוֹלָם קִדְמוֹן כַּחֲשׂוֹ בִּי וְיֹאמְרוּ לֹא הוּא . וַיֵּשׁ פֶּת אַחֶרֶת שֶׁמֵאֲחֵינֶה בְּחִידוֹשׁ הַעוֹלָם אֵךְ הִיא מִכַּחֲשֵׁת יָדִיעַת מַחֲשָׁו בְּשִׁפְלִים אֲמָרוּ אִיכָּה יָדַע אֵל וַיֵּשׁ דַּעַת בְּעֵלְיוֹן . וַיֵּשׁ כֵּת אַחֶרֶת שֶׁהִיא מוֹדֵה בִּידִיעָה וּמוֹסִירִין הַשְּׁגָחָה לְרוֹמְמוֹת הָאֵל יִהְיֶהךָ נֶגֶד פְּחִיסוֹת הַגְּבָרָאִים וַיִּגְזְרוּ בִּזְכֵּה כִּי אֵין דַּעַת וְחֶשְׁבֹּן בְּמַעֲלֵי אִישׁ וַיַּעֲשׂוּ אִדָּם כְּדָגִי הִים וְהַכֵּלֵל לְדַעְתָּם עֲזָב י"י אֶת הָאָרֶץ לְמַקְרִים . וַיֵּשׁ דַּעַת אַחֶרֶת שֶׁמֵאֲחֵנֶה בְּחִדוֹשׁ וּבִידִיעָה וּבַהֲשָׁגָה אֵךְ גְּבָרִים הִיוֹת נִמְנָע דְּבַהֲשָׁלָה יוֹרֵה עֲלֵיהֶם שֶׁכֵּל אוֹ טַבַּע כִּי עוֹלָם כִּמְנַהֲגוֹ נוֹהֵג וּבְחִיבֵהוּ בִּזְכֵּה הַכִּפְלָאוֹת שֶׁהֵם בְּשֵׁנוֹי הַמְּנַכֵּה הַגְּקָרָאִים כְּסִים מְפֹרֶסְמִים וּמְבַקְשִׁים לְפִלְאוֹת לְמֵאֵל לֵהֵם סִבָּה וְטַבַּע . וְעוֹד יֵשׁ דַּעוֹת בְּכַחוֹת שֶׁזְכַּרְנוּ זֶה אֲוֹמֵר בְּכֵה זֶה אֲוֹמֵר בְּכֵה אֵין לוֹךְ לְהַזְכִּירֶם אֵךְ הַכֵּלֵל הַיּוֹלָא מֵהֵם הוּא הַרִיסָת הַתּוֹרֵה כִּלְהֵאוּ מִקְלָה וְלְהוֹלֵא דְבָרִים לְמַשְׁלִים וְהַבְּלִים . אֲבָל אֲמוֹנָתוֹ הַתְּמִימָה הִיא כִּי הַתּוֹרָה וְכֵל עֲנִינִיה וּסְפּוּרִיה מִתְחַלְתָּה עַד סוֹפָה הֵם עֲנִינִים לֹא יוֹרֵה עֲלֵיהֶם שֶׁכֵּל וְלֹא טַבַּע כֵּלֵל כִּי כֵן הִגִּיעַ עַדִּינוּ בְּקִבְלוֹת אִישׁ מְפִי אִישׁ וְעַד מַשֶּׁה מִסִּינֵי וְהַמְּלוֹת הַמְּהַחֲסִגוֹת . בַּעֲדָה יִשְׂרָאֵל אִישׁ מְפִי אִישׁ הֵם עַדִּים נִאֲמָיִם עַל כֵּל הַאֲמוֹנָה שֶׁזְכַּרְנוּ כִּי הַטַּבַּע הוּא אֶחָד מֵעֲבָדֵי הָאֵל וּמִשְׁרַפּוֹ יוֹנֵי וַיִּרְוֶן כַּעֲבַד לְפִי אֲדוֹנָיו וְכַשִּׁיגֵעַר בּוֹ יִדְהֵה וַיּוֹסֵם מְפִינוּ עֲנִינֵן שֶׁנֶאֱמַר הִים רָאֵה וַיּוֹסֵם . וְכַשִּׁיגֵר עֲמָנוּ וַיַּחֲזוּ מִיַּד לְמַלְאָכָתוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּשֶׁב הִים לְפָנֶיךָ בּוֹקֵר לְאִיתָנוּ . וְעַל דֶּרֶךְ זֶה כֵּל הַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה הַבּוֹרֵא ית' כִּי כִּשְׂהוּא רָצוֹן ית' לַעֲשׂוֹת כֵּסֵם הַהוּא נִדְחָה הַטַּבַּע בַּעֲת הַהִיא וְהִדָּף מְפִנֵי רָצוֹן הָאֵל ית' וּמֵאֲמָרָתוֹ וְאַחַר שֶׁנַּעֲשֶׂה הַנֵּם הַהוּא אֵין חוֹזֵר הַטַּבַּע לַעֲשׂוֹת מִלְאָכָתוֹ :

וְכַתֵּב

הַרְבֵּי רַבִּינוּ מַשֶּׁה כֵּן מִיַּמֵּינוּ ז"ל שֶׁהַכִּפְלָאוֹת פְּעֻמִּים שִׁהִיוּ בְּעִינֵיכֶם הַנִּמְנָעִים טַבַּע כֶּהֱסֵף הַמַּטֵּה לְנַחֵם וּבִקִּיעַת הָאָרֶץ בְּפִדַת קֶרֶח וּבִקִּיעַת הִים וּפְעֻמִּים יִהְיוּ הַעֲנִינִים אֲפֻשְׁרִים בְּטַבַּע כִּבֵּל הָאֲרֶבֶה וְהַבְּרַד וְהַדְּבַר בְּמֵלִים כִּי מִדֶּרֶךְ אֵלוֹ הַדְּבָרִים שִׁיֵּאָרְעוּ בְּקֵלֶת הַטֵּמִים וּבְקֵלֶת מְקוֹמוֹ וְכִמוֹ קְרִיעַת מִזְבַּח יִדְבַּעַם בְּמֵאֲמַר אִישׁ הַאֲלֵהִים זֶה הַמוֹפֵת אֲשֶׁר דָּבַר י"י הֵנֶה הַמּוֹצֵחַ נִקְרַע וְנִשְׁפָּךְ הַדָּשָׁן אֲשֶׁר עֲלָיו כִּי מִדֶּרֶךְ הַעֲנִינִים שִׁיבְקָעוּ וְכֵל שֶׁכֵּן הַבְּנִי'

בֵּית

הַאֲמוֹנָה

הדעות וגופי הגלגלים ומה שיש בחוכם כלם יאמרו במליחותם אליו ית' זה העקר הראשון אשר נרמז במלת אחי י"י אלהיך והעקר הב' יחדו יתבדך לדעת כי עלת הכל אחד לא כאחד המין הסולל שהוא מין האדם שכולל אישים רבים ולא כאחד המין הפרטי כמו שתאמר אדם אחד בפרט ואחס כולל בו רמ"ח איברים ולא כאחד המורכב אשר יחלק לאחדים רבים ולא בגוף הפשוט אשר הוא אחד במספרו ויקבל חילוק עד לאין תכלית כי לכל אחד מהלו יקרא אחד על דרך העבר מפני שהדברים ההם אשר יקבץ אותם השם שהוא שוים בענין אחד אבל אינו אחד על דרך אמתי אמנם האחד האמתי הוא אחדות הבורא יתבדך אשר אין אחדות כמוהו בטום פנים וזהו עיקר השני באמרו שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד והעיקר הג' להרחיק ממנו יתבדך מדם הגוף כי זה האחד אשר זכרנו אינו גוף ולא כח בגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ומקרוו בגון התנועה והעמידה לא בעלם ולא במקרה ועל כן הרחיקו ממנו רז"ל שם החבור והפירוד ואמרו אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה ולא עורף ולא עפוי עורף הוא פירוד ועפוי הוא חבור ממלת ועפו בכהן פלשטים ר"ל יסדפו אותם בכהן בהדבקה בהם ואמר הנביא ואל עי תדמינוי ואשור ואלו יהיה גוף היה דומה לשאר גופים וכל מה שנמצא בכחוב אשר ידמוהו בדמות הגופות כגון התנועה והעמידה והישיבה והדבור כל זה דרך העבר כמו שאמרו דברה תורה בלשון בני אדם והוא העיקר הג' הנראה אליו במלת כי לא ראיחס כל המונה ר"ל לי לא השגתם לו ית' תמונה כמו שאמרו שאלנו גוף ולא כח בגוף והעיקר הד' הקדמות לריך להאמין כי זה האחד הנזכר הוא קדמון במלה מוחלטת וכל נמצא זולתו אינו קדמון שנעריכוהו אליו והראוי על זה רבו בספרי' והוא העיקר הרביעי באמרו משום אלהי קדם והעיקר החמישי כי הוא ית' הראוי לעבדו ולרוממו ולהרים קול ברוממוהו ובעבודתו ולא יעשה כן לזולתו מן הנמצא' כגון המלאכה כים והכוכבים והגלגלים והיסודות ומה שהורכב מהם כי כלם הם מוגבלות על פעולתם ואין להם רשות ולא חפץ אלא רצונו ית' ולא ישימו מליים בינם לבינו להחזיר אליו אלא

ישימו הרעיונים מגמתם לעומתו ית' ולא ישימו לב לזולתו והעיקר הששי כי זאת הסודת הכתובה למשה מפי הגבורה ושנתנה לנו משה חסיה נלחית ולא נחלפת ולא תבא תורה עתה הגבורה יתעלה זולתה ולא יהיה בה תוספת ולא גרעון ולא בכחב ולא בפירוש כאשר אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו והעיקר השביעי הוא שהבורא ית' יודע מעשה ב"ה ולא יתחשב בהם ואינו כמ"ש עוזב י"י את הארץ אלא כמו שנאמר גדול העלם ורב העלילים אשר עיניך פקוחו' על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו והעיקר השמיני הנבואה והוא שידע האדם כי זה המין האנושי ימצאו בו אישים שיש בהם דעות זכות מאוד ושלמות גדולה ותשוב נפשם זכה עד אשר תקבל תורת השכל אח"כ ידבק שכל האנושי בשכל הפועל ויפרוש עליהם ממנו שפע נכבד וחסה היא הנבואה וזה ענינה והעיקר התשיעי זמן ימות המשיח להאמין בציאתו ואם יתחמסה חכה לו ולא ישים לו אדם זמן ולא יוציא סברות מן הפסוק כדי לדעת זמן בואו והכמים אמרו חפץ רוחם של מחשבי קילים ולריך להאמין במשיח ולהתפלל בעדו כפי מה שצא על ידי כל נביא ממשה עד מלכאי וכל מי שיצא בלבן ספק בזה הוא מכח החורה אשר הבעיתה בו בציאתו ומכלל זה הוא שלא יבא מלך לישראל אלא מורע דוד ושלמה בלבד וכל החולק על מלכות זאת המשפחה הוא כופר באל ובדברי נביאיו והעיקר העשירי הוא סחיית המסים וכשיאבד לאדם עיקר מאלו העיקרים יאל מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקוץ בנטיעות ולריך כל בעל דתנו להאמין אמונה שלמה מוחלטת קבוע בלב שיש אלוה קדמון מחדש יודע ומשגיח ויכול כמו שבארתי למעלה והוא המציא לכל הנמצאים מאין וכל הדברים יש להם שיעור אלא והוא אין לו שיעור אללם וכל המחודד ומשכיל בשכל נמרץ בהשגת שמו הגדול יתבדך אזי יבין דעתו אמתה בורא עולם שהוא נושא ואין לו נושא ומקיף שאין לו מקיף ושאינו משתנה כלל כמו שביארתי למעלה לפי שאין דבר בעולם שיגרום לו שנוי ויש כחות באמונה מתחלפות והם דעות זרות ורעו' ומבעלות האמונה ואלו הם ית' כח שכושר' בעיקר

להם מלך שיש למעלה שום שנוי חלילה . וכל מקום שאתה מואל שבורא ית' מאבד הרשעים ומשמדים וכיוצא בו מרעות שיעשה להם זה עניניו ר"ל הסתלק השגחתו מעליהם לבחירתם כעשה למנחם הבורא יתברך לה יעניש חלל הממויב והראוי להעניש וחל זה הדעה נמשכו דברי חכמינו ז"ל באמנם אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון וכן אמר הכתוב אשר עיניך פקוחות על כל דרכי ב"ח לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו . אמנם שאר בעלי חיים זולתי האדם הענין בהם מקרה כמו שנבאר ומפני זה היחס שחיתתם מותרת לנו וגם מואל ב"ח ומותר להשתמש בהם לתועלתנו בכל אשר נלחם . והראיה על היותם בלתי השגחה אישית כמו שביארתי היא מאמר הנביא כשראה מהשגדות נבוכדנצר ורוב הרגו בני אדם שאמר ותעשה אדם כדגי הים כרמם לא מושל בו כלומר כאלו נעזבו בני אדם ונשכחו ונעשו הספקר כדגים וחולשי הארץ . ואחרי כן ביאר שאין הענין כן ולא על הענין והשגחה והעלות ההשגחה אבל על לך העונש בהם להחמיצם ימה שחל בהם והוא חומר י"י למשפט שמתו ונור לקיחת יסדתו :

הנה

מבואר כי ההשגחה האלסית אינה כי אם באישי מין האדם בפרט ובשאר בעלי חיים בכלל לקיום המין . ואל תחשוב שזה הדעת יסתור חמרו נותן לבחמה לחמה וחמרו כפירי' שואנים לפרק פותח את ידך וגו' ומאמר רז"ל יושב חן מקרי רחמים ועד צילי כניס והרבה כאלה המאמרים הנכתבים המלאים , אין בהם סותר כי אלו כלם השגחה מינית לא אישית וכאלו הוא מספר פעולותיו בהכינו לכל מין מזוגו הסכרתי וחומר עמידתו חס מבואר ונגלה ולולי זה היה המין אבד בלי ספק וזה מבואר במעט הבחונות . ואין לשאול למה השגית הבורא ית' באישי בני אדם ולא השגית בהשגחה היתה בשאר בעלי חיים כי כן רצה ית' ויתעלה וכן גזר חממו ליתן שכל באדם ולא נתנו לשאר מיני ב"ח ולריך כל בעל שכל ללבוש עיניו לדעת עניני יחוד הבורא ויתעלה מלך קבלת תורתו הסמימה מאחר שנתברר לנו מלך השכל בחר היטב ועניני' אלו האדם יכול להגיע להם מלך הקבל' אם יענין בעיון נמרץ בתורתו

הקדושה הנמסרת לנו שבה נוכל להשיג כל ההשגות האפשריות לכל שכל שהוא בחומר ואין נוכל להשיג חומו ית' מלך חורמו שהגה נכונה . ועניני' אלו הם עמוקים עד למאד ואין כל דעת ודעת ראוי לסבלם ועל ית' אמר שלמה בחכמתו על דרך משל בבשי' ללבושיך וחמרו רז"ל בפירות משל זה דברים שהם כבשמו של עולם יהיו ללבושיך כלומר לך לבדך גם עליהם אמר דבש וחלב תחת לשונך וחמרו רז"ל דברים שהם כדבש וכחלב יהיו תחת לשונך . ולכן חף כי נרמוז הנה להם לא יהי' כי אם מעט מזער כי אין ראוי לילות חכלית מה שיוכל אדם לללות לל הסר לפי שאינם ראויים לללות אלא לאותם העומדים על הספר חמיד ומפנין עסקיה' ומתעסקין בו אבל לא למי שעומד על הספר בשעת הפנאי :

מצינו

שזנו השם ית' בתורתו ליחד חומו פעמים בכל יום וענין יחוד זה שנת' שמע ישראל י"י אלסינו י"י אחד :

ודע

כי זה השם הוא סוד שמו המיוחד ית' הנקרא שם בן ד' אותיו' שאותיותיו יו"ד ה"א וחי' ה"א ואותיות אלו שומרות עלמם במספר. כי"ד י"פ י' מאה הרי לך באחריות י' . ה' פעמים ה' כ"ה הרי ה' באחרית . ו' פעמים ו' ל"ו הרי ו' בסוף. וזה יורה על היותו זה השם הגדול הוא המורה אמתתו ית' כאמרו אני י"י הוא שמי כלו' מה שמורה שם בן ארבע אותיות הוא הוא אמתתי ועממי . ולפיכך נקרא שם זה שם המיוחד מפני שנתחד וכבדל משאר השמות שהם להורות עליו ית' כי אין בשאר שמותיו שם שאינו בכלל בשם זה והוא הנושא כל הלשונות וכל השמות והוא עיקר קיומן כמו שהוא יתברך נושא כל המלאי' והוא עיקר קיום כל הדברי' . וזה השם המיוחד שאבו חומרים הוא שנתחד בתור' החמדיים לקרותו ית' ועליו אמר בראשי' הדברות אבני י"י אלסיך . כלומר אמתתו מה שמורה שם זה שהוא ענין מליאות והויה ולא ד"א ולשון הויה כולל כל המלאים שבעולם היותם נשואים בהויה ואין כל המלאי' כוללים לשון הויה מפני שהוא ית' אמתת מליאו' והויה . וכבר אמר ר' אליעזר הגדול בפרקו קודם שנברא העולם היה הוא ושמו אחד בלבד . ומס' נעים זה המאמר לכל בעל שכל באמרו עליו ית' היה הוא שכו' הוא אמתת שמו שאלו לא תאמר

האומה וזוה שבו חום ומופת כמו שביארנו •
 ואלוה אולי יש לך או דרכים אחרים חייב
 אותם חכמת הבורא ית' ואנחנו לא נדעם :
ובתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל פאשר
 ירלם הבורא יתברך בעדה או ביחיד
 ויעשה עמם מופת בטיובי מנהגו של עולם
 ועשנו יתברר לכל בעול הדעות הרעות כלם
 ונגלה השגחתו כי המופת הנפלא מורה כי ה'
 לעולם מחדש ויודע ומשגיח ויכול וכאשר יהי'
 המופת הווא נגזר מפי נביא יתברר מנמו עוד
 חמתה הנבואה כי ידבר את האדם ולכן יאמר
 הכתוב במופתים למטן הדע כי אלו ה' בקרב
 הארץ . לכורות על ההשגחה כי לא עזב ה' את
 הארץ נדעם • אמר למטן הדע כי לה' הארץ •
 לכורות על הדודם כי היא שלו שזרחה מאין •
 ואמר בעבור הדע כי אין כוונתי בכל הארץ •
 לכורות על היכולת שהוא שליט בכל אין מעכב
 בידו יא"כ האותות והמופתים הם עדים נאמנים
 באמונת הבו"מ ובחורטו התמימה ובהשגחתו
 ע"כ • ואמונת ההשגחה היא כללית הדת וכונת
 מעמד הר סיני שאם אין השגחה עליונית אין
 תורה עליונית . כלל ה' שהדבר פשוט שהתורה
 ניתנה לתועלת מקבליה ומקיימיה לא לתועלת
 נותנה אם כן נאמין שהבורא ית' בראשית
 בעולם ולולי השגחתו בעולם שבו כל המציאות
 לתהו כמאמר הכתוב תחתיר פיך יב'און אמר
 כי ה' יסתיר פניו מנמו רגע ישוב הכל להבלי
 עוד אמר הכתוב ואתה נמיה את כלם ודרשו
 דז"ל החיות אין כתיב אלא נמיה הווה משמע
 בכל שעה נמיה את כלם • ואמר בלשון חיים כי
 כאשר את יחסר החיות מן החי' רגע ישוב מת
 כן את יסיר הבורא השגחתו שהוא חיות היולם
 מנמו רגע אחת נשוב נמיה שהוא הסגדר •
 וככה הרמב"ם ז"ל ונמאלו באמונת ההשגחה
 דעות שונות אינו ראוי לכתבם : חונת האמונה
 האמתית היא שההשגחה האלהית הווא בזה
 העולם התחתון רוצה לומר מתחת גלגל הירח
 במין ומין מן הדברים אלא שזה יתחלק כי במין
 אישי בעלי חיים מדברים ישגיח בפרט לבד
 חס המין לבדו הווא אשר כל עניני אישיו וזה
 שישיגם בפרט מעוב או רע נמשך אחר הדין
 אבל שאר בעלי חיים כ"ש האנמי' וחולתם אינם
 כי הם במקרה גמור כי אין להאמין שזאת

העכבים ערפ' זאת הצבוב בגזירה מאת הבורא
 ית' ורלנו ולא שזה הדג חתף ובלע זאת החולט'
 מעל פני המים ברלון אלהי (אישי') אלא כל
 אלה והדומה להם הם במקרה שהרי כבר תמנו
 הנביאים ע"ה על היות ההשגחה חפי' בצני
 אדם כי הווא קטן ופחות שישיגה הבורא יתברך
 עליו כאמנם מה חונת כי תזכרנו מה אדם
 ותדעו כ"ש בולטו מצעלי חיים ואף כי
 בלמחים ואולם ההשגחה האלהית הווא נמשך
 אחר השפע האלהי • והמין אשר בו נדבק שפע
 ההווא עד ששז בעל שכל ונגלה לו כל שהוא
 גלוי לבעל שכל הווא אשר התחברה עליו השגח'
 האלהית וישער לו כל פעולותיו על דל הנמול
 והעושק כפי הדין יעוד אמר כי הוואיל וההשגח'
 נמשכת אחר השכל אם כן כפי מה שישיג האיש
 ממוני האדם אל השכל כן תשיגו ההשגחה כי
 איזה איש נאישו בני אדם שהשיג מן השפע
 ההווא חלק יותר גדול כפי הכנת החומר שלו
 וכפי התלמדו חסי' ההשגחה עליו בסכלת ולכך
 נאמר בהשגחה על החשובים החסידים ועזיבת
 הסכלים רגלי חסידיו ישמור ורשעים בחשד ידמו
 כי לא בכה יגבר איש ר"ל כי כשינללו קלת ב"א
 מן המכות והמקרי' ונפלו קלת בהם אינו לפי
 כחית הגיפיים והכנותיהם הטבעיות והווא
 אמרו כי לא בכה יגבר איש • אבל הווא לפי
 השלמות והחסרון רלוגי לומר קרוב אל הבורא
 ית' או רחוק מנמו • ומפני זה הקרובים אליו
 הם בשכלית השמירה והווא אמרו רגלי חסידיו
 ישמור • ורחוקים מנמו מוכנים למה שיקרה
 שינאלא ואין שם מי שישמר ממה שיתחדש
 כהולך בחושך ואין ספק שיכשיל ונאמר בהשגחה
 על החסידים ג"כ לא יגרע מזדיק עינו וכתיב
 שומר כל עצמותיו אזהה מנהה לא נשברה
 והפאוקים אשר באו בעיני הווא רבים ר"ל
 בהשגחה על בני אדם כפי שיעור שלימותם
 וחסירותם :

ובתב

הפילוסוף מי שיש להם יכולת
 להצחיק נפשותיהם ממדה למדה
 הם אשר תסיה השגחת הבורא יתברך עליהם
 יותר כי חפי' שהבורא יתברך ברא רשעים
 והמציא כדרך שהציא הלדיקים אינו שומרם
 כשמרו הלדיקים כי כאשר רחוק רשעים מנמו
 ית' כן הרחיק שזירתו מהם ועירם היתנה זאת
 להם

הַמְיוּחָד וְכֹל־מִוִּירִים עַל פְּעוּלוֹת יְדוּעוֹת וְהַכְנִי
רִמּוֹ עֵינַי כֹּל אֶחָד וְאֶחָד :

הַשֵּׁם הַמְיוּחָד הַנִּקְרָא שֶׁם הַעֲלָם מִוִּירָא עַל
אֲמַתָּה מַלְיָאוֹת וְהוּיָהּ וְהוּא מַעֲיֵד עַל

שְׂכוּחַ ית' אֲיֵן לֹא שְׂכוּי לֹא מַעַע וְלֹא חֶרֶבָה כִּי־לֹד
הַרִי הוּא מִוִּירָא הוּי' וְאֵלֹהֵי תַּהֲפֹךְ הַשֵּׁם הַזֶּה לְכֹל
לֹד שֶׁתַּהֲפֹכֶהוּ לֹא תַמְלָאָהוּ מִוִּירָא כִּי אִם הוּיָהּ
מִזֶּה שְׂאִין כִּן בַּשָּׂאֵר כֹּל הַשְּׂמוֹת שֶׁתַּמְלָאָם
מִקְבָּלִים שְׂכוּי כִּמוֹ שִׂתְבַּאֲרַח כִּי־לֹד הַרִי לִירִיחַ שֶׁם
הַמְיוּחָד מִוִּירָא הוּיָהּ לְכֹל לֹד בְּדֶרֶךְ זֶה יִהוּ"ה

יִהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה
וְהַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה הַיְהוּ"ה
נִקְרָא זֶה הַשֵּׁם שֶׁל י"ב אֲוִיּוֹת • וְאֲרַז"ל שֶׁם שֶׁל
י"ב אֲוִיּוֹת הוּא מְזִכֵּירֵן אֲוִיּוֹת הַכַּהֲנִים בְּבֵית

הַמִּקְדָּשׁ וְכו' • מֵעַרְבֵוּ הַפְּרִיָּאִים הוּא מִוִּירָא
אֲוִיּוֹת לְנֶעֱוִים שְׂבַכְהוּנָה וְהוּא מְבַלְעֵינַי אֲוִיּוֹת
בְּנַעֲיִמוֹת אֲחִיָּהֶם הַכַּהֲנִים הַסְּבֻנָּה בְּשִׁמּוֹשׁ זֶה
הַשֵּׁם הַמְיוּחָד וְהַמְלָאָהוּ כֹּלֹ מִוִּירָא מַלְיָאוֹת וְהוּיָהּ
וְאֵינֶנּוּ מִוִּירָא עֵינַי אַחֵר • וְעַל זֶה אֲמַר הַנְּבִיא

אֲנִי יִי לֹא שְׂכִיחַ לְהִיּוֹת אֲמַתָּה שֶׁם הַעֲלָם שֶׁלֹּ
מִוִּירָא שְׂאִין לֹא לֹד שְׂכוּי • וְאֶ"כּ הַרִי עַל הַדְּרָכִים
אֲשֶׁר בִּישְׂרָאֵל לַמַּעֲלָה שְׂאִינֹ מִשְׁתַּחֲוֶה שְׂמוֹ
הַגְּדוֹל עֲדוּת עַל כֹּלֹם וְכִמוֹ שְׂכוּחַ אֲיֵן לֹא שְׂכוּי
כִּן שְׂמוֹ הַגְּדוֹל אֲיֵן לֹא שְׂכוּי וְהַרִי עֲדוּת זוֹ גְּדוֹל' וְלִפְיָךְ
אֲוִיּוֹת אֲוִיּוֹת הַמְלָאָהוּ מִוִּירָא עֵינַי אֶחָד וְהוּא
אֲמַתָּה מַלְיָאוֹת וְהוּיָהּ • וְעֵינַי זֶה לֹא תַמְלָאָהוּ
בַּשָּׂאֵר כֹּל הַשְּׂמוֹת • וְהַסְּבֻנָּה בְּעֵינַי אֵל שְׂכוּחַ

דְּאֲשִׁית הַיְהוּ"ה כִּשְׂתַּהֲפֹךְ אֵל תַּמְלָאָהוּ לֹא. וְהַרִי
בַּשָּׂאֵר אֵל יְנַעַשׂ לֹא יִוָּאֵן עֵינַי זֶה כְּעֵינַי זֶה יִנְעוּל
כִּי־וָא זֶה אֲמַרָה הַנְּבִיאָה הֵם קַחְוִי בַּלֵּל אֲלֵי
כֹּלֹ כַּפְרוֹ בַּלְּהֶאֱוִי וְהַפְּכוֹ אֵל וְאֲמַרְוֹ לֹא וְכַעֲבִין
אֲמַרְוֹ כַּחֲשׁוֹ בִי"ו וְיִאֲמַרְוֹ לֹא הוּא • וְאִם תַּסְּבֻנָּה
בַּזֶּה תַּרְחַה שֶׁבַּשֵּׁם הַמְיוּחָד אֵינֶנּוּ מִשְׁתַּחֲוֶה וְאֲשֶׁר

כֹּל הַכְּנֻיָּין וְכֹל הַלְּשׁוֹנוֹת תַּמְלָאָם מִקְבָּלִים שְׂכוּי
וְעִיקַר זֶה כְּבַר כּוּדְעֻנְךָ אֲוִיּוֹת שְׂאִין הַכְּנֻיָּין
מַעֲיֵדֵין עַל אֲמַתָּהוּ כִּי אִם עַל פְּעוּלוֹתָיו וְלִפְיָךְ
יֵשׁ לְךָ לְהַסְּבֻנָּה בְּאֲמַתָּה הַשֵּׁם הַמְיוּחָד הַמִּוִּירָא
וְהַמַּעֲיֵד עֵלְיוֹ ית' שְׂאִין לֹא שְׂכוּי • וְאֶחָד שְׂרַמְנוֹ
אֶחָד מֵאֵלֶיךָ אֲלַפֵּי עֵינִים שְׂמוֹרָה הַשֵּׁם הַמְיוּחָד
וְהַעֲרַנּוּ כֹל בְּעַל שְׂכַל לְחַקוֹר אַחֵר כֹּל אֵל וְאֶחָד
מִהַעֲנִינִים שֶׁהַשֵּׁם הַמְיוּחָד מִוִּירָא עֵלֵיהֶם :

מַעֲתָה נַחֲזוֹר לְבַאֲרֵי ב' שְׂמוֹת הַגְּדוֹלִים

מִמֵּנוּ נִרְמַזוּ בֵּהֶם מַעַע מִוִּירָא הַשֵּׁם הַנִּגְזָר
מֵאֲמַתָּה הַשֵּׁם הַמְיוּחָד וְהוּא רִאֲשִׁית כֹּל
הַכַּהֲלִים הַנִּמְשָׁכִים מֵאֲחֵו הוּא הַנִּקְרָא אֲחִיָּה
וְהוּא מִוִּירָא עַל הַמַּשְׁכָּח מַלְיָאוֹת כֹּל הַנְּמַלְאִים
מֵאֲמַתָּה מַלְיָאוֹתוֹ יִתְעַלֶּה כְּעֵינַי אֲמַרְוֹ יִי קִנְנִי
רִאֲשִׁית דְּרַכְו וְאֲוִמַר וְאֲחִיָּה אֲלָלוּ אֲמֹנֹן הַרִי אֲחִי'
הוּא דְרַכְו הַשֵּׁם זֶה מֵאֵל שְׂאִינֹ וְאֲחִיָּה מַעֲיֵד כִּי

אֲחִיָּה סוּדוֹ שְׂשֵׁה אֲוִיּוֹת רִאֲשֻׁנוֹת שְׂסוּדִים אֶ"כּ
ג"ד ה"ו שְׂכַן עוֹלָה זֶה כֹּה • וְלִכַּן אֲמַר וְאֲחִיָּה
כֹּאֲלוֹ אֲמַרְו עוֹד ו' אֲוִיּוֹת הוּא כּוּד אֲחִיָּה • וְאֶ"כּ
הַרִי רִאֲשִׁית דְּרַכְו הוּא כּוּד אֲחִיָּה הַנִּלְאָל בְּרַאֲשִׁית
דְּרַכְו יִתְעַלֶּה מֵאֲמַתָּה שֶׁם הוּיָהּ וְעַתָּה בֵּין
בְּדַבַּר וְקַח לְךָ שֶׁם יִהוּ"ה נִלְאָלֵת מִן סֵד' אֲוִיּוֹת

שֶׁל שֶׁם אֲוִיּוֹת ה"א הַאֲחֶרֶוֹנָה וְיִשְׂאֵל בִּידְךָ יִהוּ"ה
וְהוּא כּוּד שֶׁם אֲחִיָּה כִּי אֲחִיָּה עוֹלָה לְמַנְיָן כ"א
וְכִמוֹ כֵּן שֶׁם יִהוּ"ה עוֹלָה לְמַנְיָן כ"א הַרִי לְךָ
מִבְּחָר שֶׁשֵּׁם אֲחִיָּה נִגְזַר וְנִלְאָל מִשֵּׁם יִהוּ"ה
וְכַאֲשֶׁר תַּבִּין כּוּד אֶ"כּ ג"ד ה"ו הַסְּבֻנָּה מִזֶּה שְׂכַח'

בְּסִפְרֵי יִירָה כִּי אֲחִיָּה הוּא מוֹחַס בְּרַאֲשִׁית כִּי
כּוּד אֲחִיָּה הוּא כּוּד יִהוּ"ה וְהוּא חוֹתֵם שְׂשֵׁה
הַדְּרָיִם שְׂסוּדִים אֶ"כּ ג"ד ה"ו בְּדֶרֶךְ זֶה אֵל יִהוּ"ה
מַעֲלָה ב' יִהוּ"ה מַעַע ג' הוּי' מַרְחָה ד' הַיְהוּ"ה מַעַרְב
ה' וְהַיְהוּ"ה לְפָנָיו וְהַיְהוּ"ה דְרוֹס הַרִי כֹל הַמַּעֲשִׂים

מִתַּגְּלָלִים בַּכּוּד אֲחִיָּה שְׂסוּדוֹ יִהוּ"ה שְׂכוּחַ חוֹתֵם
אֶ"כּ ג"ד ה"ו אֵל וְאִם כֵּן הַרִי כּוּד יִהוּ"ה הוּא כּוּד
הַמַּשְׁכָּח מַלְיָאוֹת כֹּל הַנְּמַלְאִים מֵאֲמַתָּה מַלְיָאוֹתוֹ
ית' וְאִם תַּבִּין זֶה הַרִי לְךָ פַּתַּח פַּתּוּחַ לְחַקוֹר
אַחֵר עוֹמֵק הַעֲנִינִים שְׂמוֹרָה עֵלֵיהֶם שֶׁם אֲחִיָּה •

וְהַרִי רְמַזְו מַעַע כְּדִי שֶׁתַּשְׁוֹרָר לְבַאֲרֵי זֶה
שְׂכוּחַ כּוֹלֵל וְאֲיֵן מַעֲלָה אֲחִיָּה כְּמַעֲלָה הַשֵּׁם
הַמְיוּחָד מַפְנֵי שְׂסוּד אֲחִיָּה כּוֹלֵל מַלְיָאוֹת נִמְלָאֵי
מֵאֲמַתָּה מַלְיָאוֹתוֹ ית' אֲבָל הַשֵּׁם הַמְיוּחָד אֵינֹ
מַעֲיֵד כִּי אִם אֲמַתָּה מַלְיָאוֹתוֹ ית' לִבְדּוּ וְלִכַּן אֲמַתָּה
רוֹאֵה שֶׂאֲחִיָּה נִקְרָא כִּפִי אֲוִיּוֹתוֹ וְכַשֵּׁם

הַמְיוּחָד אֵינֹ נִקְרָא כִּפִי אֲוִיּוֹתוֹ וְזֶה כְּאֲמַר
בְּזַכְרֹת הַשֵּׁם הַמְיוּחָד זֶה עֲמֵי לְשׁוֹלֵם חַס זְכָרִי

כְּדִי לְגַלוֹת לְךָ שְׂאִינֹ מִכֹּל הַשֵּׁם הַהוּא כִּמוֹ
שֶׁנִּכְתַּב בְּאֲמַרָם רִבִּינָה רַעִי כְּחִיב זֶה שְׂמִי וְכַחֲבִיב
זֶה זְכָרִי לֹא כְּשְׂאִינֹ נִכְתַּב אֲנִי נִקְרָא אֲנִי נִכְתַּב
בִּי"ו ד' ה"א וְאֲנִי נִקְרָא בִּאֵלֶיךָ ד'ל"ס וְאֲלוֹס עַל
דַּעַת מִקְבָּלֵי הַאֲמַתָּה שֶׁם אֲחִי' הוּא נַעֲלַם מִעוֹלָם
מַשֵּׁם יו"ד ה"א וְאֵלֶיךָ ה"א וְאִם תַּאֲמַר זֶה הוּא
זֶה שְׂנֵאֲמַר לְמַשָּׁה אֲחִיָּה אֲשֶׁר אֲחִיָּה • תְּדַע לְךָ

היה מה שכול לומר שזהו עיקר מליאות והויה .
 ומה שאמר היה הוא ושמו כונתו לומר שבו ית'
 בלבד נמלא קודם שנברא העולם ואין קום דבר
 שני אצלו ית' . ולא יקשה עליך אמרו היה הוא
 ושמו אחד שהם שני דברים הוא ושמו שכבר
 אמרנו ששמו אינו מעיד אלא על אמתת
 מליאותו . והוא ית' הכמלא באמתת מליאותו
 שאין דומה לו וכבר העיד הנביא שהוא ית'
 ושמו דבר אחד באמרו אני יי' הוא שמי ואומר
 וידעו כי אחת שמך יי' לבדך וגו' . השם הנכבד
 הזה הוא מקור ומעין לכל הדברים וממנו
 נמשכים ויואלין כל הנחלים והוא אינו נמשך
 מזולתו לפי שאינו לריך באמתתו לדבר אחר
 שהוא עיקר הנליאו' וקיום שאינו לריך בקיומו
 לזולתו . והשם הזה הוא יסוד שם המפורש שהיו
 מצמידים הכהנים במקדש כי השם הגדול של
 פ"ב היואל מג' פסוקים של ויס"ע ויב"ח וי"ט
 לא נקרא שם המפורש אלא על שמו של זה
 שממנו יולא ונאלל והוא בעלמו מעיד שכן
 מספרו ע"ב על ג' לרופים . כיצד האחד יו"ד
 ה"א ואי' ה"א אבות עשרה ומספרם ע"ב
 והעשרה רמז לעשר ספירות הקשורות בו ביחוד
 אמיתי בשלשבת הקשורה בנחלת והע"ב כנגד
 שם המפורש . וענין הלירוף השני הוא כן ליקח
 אום טראשונה לבדה ואח"כ ללרף השלשה יחד
 ואמר כך ללרף טד' יחד כזה י' י"ה י"ה י"ה
 שמנין כלם אחר כל הלרופים הוא ע"ב . וענין
 הלירוף טג' לרף י' עם ה' טרי ע"ו וי' עם ה"ו
 טרי ל"ו וי' עם ד' אבות טרי ע"ב . ויש לך
 לדעת כי זה השם לא היה נודע לכל ישראל
 אך יהיה הדבור בו ובאיו המועט יטע כל אות
 מאותיותיו או אם ידגיש קלם מאותיותיו אם
 טיהם מקבלת הדגשה אבל הכהנים והנשי
 טחכמה היו מוכרים אותו זה לזה ר"ל תאר
 טדבור בו והיו הכהנים מסתורי' אותו בנעימו'
 קולם ולא היו מלמדין אותו לכל אדם אלא
 לתלמיד הגון פשם בשבוע והוא שאלו"ל שם כן
 ארבע אותיות טכמים מוכרין אותו לבניהם
 ותלמידיהם פשם אחת בשבוע ועוד אמרו ז"ל
 שם כן ע"ב קדוש ומקודש ואין מוכרין אותו
 אלא למי שהוא עומד בחי ימי וטנוע ואינו
 טשסכר ומטביר על מדוהו והיודעו חסיד בו
 ומשמרו בטטרה אטוב למעלה וטחמד למטה

ותלמודו מחקוי' בידו ואימתו מוטלת על הדרי'
 וטוחל שני עולמות הטעו"ל והטעו"כ . וכן אל"ל
 בטס של מ"ב אחר רב יטודה אחר רב טס של
 ארבעי' וטפס אין מוכרין אותו אלא למי טהו'
 לטוע . וכל היודעו חסיד בו ומשמרו בטטרה
 טפלתו נטמעת וטחוב למעלה וטחמד למטה
 ואימתו מוטלת על הדריות וטוחל שני עולמות
 הטעו"ל והטעו"כ . וזה טס של מ"ב אינה טיבה
 אחת בפני עלמה ולא טס אחד בפני עלמו אלא
 טס אותיות מקובלות ומורות על אלוטו יטברך
 שהוא אחד ומיוחד ואטחנו לא טדעס .
 ואני מלאתי כטוב כי טס של ד' אותיות הוא
 ג"כ יסוד זה השם של מ"ב על דרך זה הלירוף
 ולי' הדיוט טראס נדקך וו' יו"ד עולה כ' ה"א ה"א
 יו"ד עולה כ' יו"ד עולה י"ב עולה י"ב טרי ל"ב ר'
 טרי ל"ב וי' טרי טטויתן עולה י"ב טרי ל"ב ר'
 עולי' יו"ד טרי מ"ב טרי ל"ח עם ד' אותיות
 טרי מ"ב . ודע כי טס של ד' אותיות טזכרנו הוא
 כמו כן היסוד שממנו נמשכין שאל כל טכוויין
 אחר אחד כמו שטבאר ואין בטאר כל טטמות
 טס כולל אמתת מליאותו ית' כי שאל כל טטמו'
 טכוויין טס לפעולותיו והשם טזה הוא הטורה
 על אמתתו ית' קודם שנברא העולם מפני שהוא
 מורה ענין מליאות כמו שביארתי ואין נמלא
 בלתי מליאותו כמו שהוא ית' אינו מחדש כך
 שמו הגדול אינו מחדש אבל שאל טכוויין כגון
 אלהי' אדני לבאו' טדי כלס טכוויין כן לפעולותיו
 וטולן מחדשים בחודש העולם ומאחר שהם
 מחדשי' אינם יכולי' לטורו' על אמתת הקדמון:
אמנם יש טני טמות נגדרי' מן השם טכוויין
 וממשכין מן המקור וממשיכין כח
 בטאר כל הדברים ושני טמות אלו טס אלהי'
 י"ה ולפי ענין זה לריכין אלו לרמוז סדר טכוונת
 עמיים אלו זה אחר זה כדי טיהיה פתח לכל
 מטכיל ויטעורר טכלו לחפש טחרי טורה כדי
 טטדבק טששו בטלשלת העליונה ויאל מה טבנת
 טכלו אל טפועל טהיותו מבין ומטכיל דברי
 אלהים חיים על דרך האמת וטו סדר טטמוי'
 כטווי' :

השם הנכבד והטורה הנקרא טס העלם הוא
 יכו"ה ואחריו אלהי' ואחריו יי"ה
 ואחריו אלהי' ואחריו אדני' ואחריו טד"י ויש
 אומר אף לבאות כמו שטבארם כלס בטעי' .
 אלו טס כלל טכוויין טכמשיכים באמתת טס
 המיוחד

מאחר ששם עשויים בקו המשפט ומשקולת הישר. הרי רמזו קצת מהענינים שכולל סוד אלהים כדי שיתעורר המשכיל לשאר :
ונחזור לרמזו מעט מזער בסוד כנוי אדני.
 כבר ידעת כי כנוי זה אברהם אבינו ע"ה אמרו כענין ויאמר אדני יהוה כמה אדע ואדני הוא כנוי על הממשלה והאדנות והטיקור שהולך א"ה ע"ה לאמרו מפני שבזמנו היו נפרדים כל אנשי העולם במליחות הבורא ית' זאלו עובדים לשמש זאלו לירח זאלו לשאר הכוכבים זאלו למזלות מדעתם ומחשבתם שאין אלוה אחר בעולם זולתי אלה כמו שאבאר בנתיב ה' בגמול וכשולד אה"ה והתחיל לחשוב בהנהגת העולם ובחבונת כל המליחות השיג טיט בורא ימיד שברא כל הנמצאים שהוא אדון ומשל על כל והתחיל לקרוא בשם יי' אל עולם. וענין אל עולם כענין אדון העולם לשון אל מלשון כח וממשלה וכן אדון מלשון כח וממשלה וע"ז הולך לקרוא אליו על שם אדני מלשון אדון העולם עד שנמשך ענין אברהם כמה שאנו רואים להיות אומה גדולה נמשכת והולכת אחריו לפי דעתו. ואמנם תמלא שאנו קוראים השם המיוחד בכנוי אדני במקום יהוה וזה ענין ברור מאחר שאין אלו משיגים תכלית אמתת יהוה לא נהררר אחריו ונקבל אותו עלינו לאדון בהיותנו יודעין אותו באמתות שהוא אדון על הכל (וזאלו לא נשכיל תכלית אמתת השם המיוחד נקבל עלינו מלכותו ואדנותו) ונקראו אדני וזהו סוד היכל אדני כי אדני סודו היכל ובסוד היכל מסתירין שם המיוחד ואנו קוראים אדני. וענינים אלו רמז דוד ע"ה באמרו הודו לי"י הודו לאלהי האלהים הודו לאדני האדוני וכוננו בשלש הודאות אלו הוא הודאה ראשונה על קדמותו ומליחותו ולכן אמר הודו לי"י כי טוב. הודאה ב' על שפעל מעש"ב בכינוי אלהים כמו שביארתי ולכן אמר הודו לאלהי האלהים. הודאה ג' על שהוא אדון ומשל בכל מה שפעל ולכן אמר הודו לאדני האדונים, ואמנם סוד שדי שקראוהו האבות כ"ב פירוש על השם המיוחד כלומר שבמליחותו בלבד די ואין לו לורך בכל מה שזולתו והמבין סוד שדי יבין מהו סוד השם וזהו סוד השם שקרא אברהם בשם יי' אל עולם וכ"ז שהולכנו

האבות לקרוא בשמות אלו להודיע לאנשי העול' אמתת הבו"ת ואלהותו חס היה צבור שלא הי' בעולם נסים ונפלאות אמנם כאשר בא ארון הגביאים מרע"ה ופרסם בעולם אותות ומופתיו אזי נסתר אל שדי וזהו שאל' הבו"ת ואלה אל אברהם אל יחזק ואל יעקב באל שדי כלו' צבור שלא היה שמי מפורסם בעולם ולכן אמר לא נודעתו להם כלומר לא נודעתו ולא נתפרסמתי להנשי העולם על ידיהם שלא עשו אותות ומופתים בשמי כמו שאהה עתיד לעשות. וראינו ג"כ מפרשים בענין שדי שהוא מגזרת שדר והעד כקול מים רבים כקול שדי ר"ל שהוא מנחה ומשדר מערכת העליונה ועושה נסים נסתרים ללדיקים כמו הנסים הנעשים עם החסידו' אמנם הנסים הנעשי' ע"י מרע"ה היו נסים נגלים ומפורס' מפני שנעשו בגבורת השם המיוחד. אמנם שם אבות לפי קבלת השם הנכבד והנורא סמוך לו והוא אלהים אבות השיבו אמר אל' מהקדמונים כי שם אבות הוא תואר לשם הבו"ת. ור' אברהם בן עזרא ז"ל פירש כי אבות אינו שם תואר והעד ראיתי את אדני יושב על כהאו וכל אבא השמים עומדים עליו. ומלת אלהים אבות דרך קלרה כי העטם הוא להיותו בחבריו ששם רבים אלהי האבות. והנה הנבואה המשיך עלמה ואחרת עמה באלו אמר אלהי אבתי לבאו' כמו והנבוא' עודד הנביא באלו אמר והנבואה נבואת עודד הנביא וכן האלה שרה אמו. וא"י אומר כי לא יראה כן מדברי רז"ל אלא בדברי הקדמונים שאמרו רבי יוסי אומר אבות יכול אדם למחקו מפני שנקרא ע"ש שדי אבות ישראל אמר שמואל [אין] כל' בר' יוסי. הנה רמזתי מעט מזער בעניני סודות של שמות הבו"ת וכנויו ית"ש ויתעלה זכרו ומאובו יתעורר המשכיל להשכיל שאר סודות הגדולים והעמוקים שכלל' בהם ועפס מן הים הגדול אני שואב וזרק בנתיב הזה ואלהינו אשר אמת היא אמנותו יגלה עינינו לראות נפלאות מקורו הנה נשלם הנתיב הזה הראשון בימך הבו"ת והודאה ותהלה לו תמיד אמלא ובעזרתו חלל הנתיב השני בתבונה כאשר יעדתי :

ודע

כי זה הוא שאמרנו בענין אה"ה כלו' חגי הוא
 הנמצא שמתחת מליאותו נמצאו שאר כל
 הנמצאים והוא שם משותף למליאותו ומליאות
 זולתו. או נובל לומר שלכך עשה פעמים ואמר
 אהיה אשר אהיה כלו' הנמצא ואין לו חלק חוץ
 למליאותו אלא הוא מחויב המליאות ולא כמליאו'
 זולתו אשר הוא מקרה נוסף על עצמותו והוא
 אהיה אשר אהיה ר"ל מליאותו הוא הוא ואינו
 מקרה קרה לו שנמצא מפני שהוא מחויב
 המליאו' וכוד אהיה נמסר למשה ע"ה אצל סוד
 הכלים אמרת יו"ה לא נמסר למשה. ועל זה
 נאמר לו וראית את אחורי ופני לא יראו ואלו
 שאמר וכי"ד אשה אומר שלא ידע משה הכלים
 אמרת שם המיוחד שסודו יו"ה הלא כבר
 עוררתיך שהשם המיוחד הוא סוד אמרת
 מליאות עבורת ית' ואלו ישיג מרע"ה הכלית זה
 היה משיג עלם אמרת עבורת כמו בהוא וכבר
 הודיעו ית' שאין בעצב האדם להשיג ענין זה
 וע"ז נאמר לא תוכל לראות את פני ודי בעמע
 מזה שרמזנו בענין אהיה :

ואחר

אמרת אהיה שסודו יו"ו נמשך סוד
 יו"ה שהוא ענין הנהגתו ית'. עם כל
 הסויות הנמשכות מאמתת מליאותו ית' וענין
 הנהגתו ית' לעולם וענין זה כבר להשיג והוא
 סוד כל השמה תהלה יו"ה והוא אמרתי לא תראה
 יו' בחרץ החיים וא"כ הרי שם יו"ה מורה
 אמרת מליאות יחודו וכוד אהיה מורה אמרת
 מליאות נמצאו' מאמתת מליאות יחוד וכוד יו"ה
 מורה ענין הנהגתו לעולם כפי הענינים שהיים
 בו כפי המשכת קיום הנמצאים ועמידתם זה
 סוד ויהי יוהו את יוסף ויהי איש מלליה. ויהי
 צימים שהם ויהי הגשם על הארץ ויהי רעב
 בארץ. והוא סוד היות העובות או הרעות בכל
 הנמצאים כלם מאמתת הוה יחיד :

ודע

כי זה השם במלואו ר"ל יו"ד ה"א יעלה
 כל מספר השם המיוחד שהוא כ"ו
 תחלת הכנוין הוא אלהים והשם לעולם קודם
 לבניו כמו י"י אלהים וכוד אלהים הוא כנוי
 שנחמק בו יתב' על פעולות הטבע שזוה סוד
 מעשה בראשית ולפיכך לא תמצא בכל ענינו כי
 אם סוד אלהים שהוא כנוי לאותה הפעולות
 ותמצא מבראשית עד ויכלו ל"ב פעמים אלהים
 שסודם ל"ב נתיבות חכמה בהם כ"ב אותיות

עשר ספירו' וסימנים כ"ב אותיות ו' לדדים שהם
 מעלה ומטה מורה ומערב לפון ודרום וארבע
 יסודות כלל כלם כבוד וסבוד כבוד אלהים
 הסתר דבר. וא"ת מדוע לא התחילה תורה
 בשם יו"ה מאחר שהוא ראשון. כבר הודעתך
 כי שם יו"ה אינו מורה כ"א על אמרת מליאות
 עבורת ואלו התחילה המורה לספר מהו
 עלם כבוד עבורת היתה משתמשת בשם המעיד
 על זה שהוא יו"ה. אמנם מאחר שתמנה
 לספר מהותו ית' ועלם אמרתו שתמנה השם
 המעיד על זה וכמו שהתחילה בפעולות מעשה
 בראשית התחילה בכנוי המעיד על אותה
 הפעולה והוא הנקרא אלהים כבוד אלהים
 נמשך מאמתת יו' וכשתסיר מאלהים סוד יו'
 תמצא נשאר אלם והוא סוד ויאמר אלהים יו'
 אור התבונן כי המדבר באלהים הוא זה שבו
 נאמר ויהי אור בסוד יו' הוא סוד יו"ה אלא לא
 אמר יו' אור מה תועלת בויאמר אלהים הרי
 יו' הנכלל באלהים הוא אורם כנוי אלהים ואל
 תקשה עלי מאמרנו ויאמר אלהים תולא הארץ
 ויאמר אלהים ישראלו הניים כי אחר שאמר
 במליאות התחלת היות החדוש יו' אור בהיות
 הו"ו גורמות מליאות האור שאם אין הויה אין
 אור כ"ש השאר ולכן לא הולך לומר יו' במקו'
 אחר כיון שנגלה תחלה ועדיין כנוי אלהים
 בסוד לרופיו מעיד אגודת העצבים כענין אלם
 יו' והוא מלשון מאלמים חלומים כלומר שבו
 נמוג העצבים במעשה בראשית ותחתיו
 ההרכבות כלם ומתערבו בקלחתם כי אלהים בג'
 העצב ועדיין כנוי אלהים מעיד כמו כן עמידת
 העצבים על תכונה קיימת כענין האלם מלשון
 יונת אלם כלומר חזק דבר וקיומו והוא ענין כי
 כל מעשה אלהים הוא יהיה לעולם עליו אין
 להסויף וממנו אין לגרוע מפני שבעשה בכנוי
 אלהים המעיד עמידה וקיום ועדיין כמו כן סוד
 אלהים תורה על היות כל מעשה בראשית בקו
 היותו והדין והמשפט כי אלהים מלשון דין
 ומשפט כאמרנו אלהים לא תקלל וכאמרנו כי
 המשפט לאלהים הוא. ועל ענין זה אמר ארון
 הציבאים הלא תמים פעלו כי כל דרכיו משפט
 כלומר כל מעשה בראשית דרכים בלהם
 כלם עשויים בקו המשפט בסוד ל"ב פעמים
 אלהים שסודו משפט ולפיכך קיימים הם נפולם
 מאחר

למו שאבא' בתחיל' הנתיב השלישי בע"ה נגבר' בעדנו כדי שבעדנו ולשלמותנו. אמנם עדיין סתמיים השאלה ונאמר ומה תכלית מציאותנו בזה השלימות אלא נאמר כן ראה הבורא ית' וכן גורם חכמתו והוא שאמר הכתוב כל פעל יי' למענהו כלומר למען עלמו ר"ל ראונו שהוא עלמו כמו שביארתי למעלה. ונמצא שזה המציאות בכלל מכוון ממנו ית' לפי ראונו ח"כ לא נבקש לו שילא ולא תכלי' אחרת כלל כי כמו שלא נבקש תכלית מציאותו ית' כן לא נבקש תכלית ראונו אשר בעבורו החדש כל מה שהחדש ויחדש כפי מה שהוא ח"כ אין לנו לבקש תכלית אחרת למה שאין תכלית לו אלא מציאותו הנחלת ברצון הבו"ת ואם תראה אמור בחכמה האלהית (ח"כ) אין ראוי לחכם לחקור אחר תכלית החכמה ולזה כיון שלמה ע"ה באמרו ואל תתחכם יותר למה תשומם ר"ל שלא לחקור לתכלית החכמה כי ח"ו שכיון למיטעם השפדלות אחרים שהרי הוא עלמו אמר שם ורחימי אני שיש יתרון לחכמה מן הסבלות כי יתרון האור מן החשך אלא אין כוונתו כ"ל שלא לחקור אחר תכלית החכמה ולכן אמר אל תתחכם יותר :

ע"ה שראוי לכל איש חכם לב לבקש ולהתרד בידעת חדוש העולם ועיניו גלגליו אזי דרש וחקר להכניס כדי להסתובב מהם בגדולת יולרם ית'. וכאשר ידע אוחס אזי תמה ואמר מה רבו מעשיך יי' וגו'. וכן יעשה הנביא ע"ה היה מוכיח לבני דורו לחקור זאת החקירה באמרו שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו' ראונו לומר כאשר תשיגו תמונת הגלגלים ומהלכם ורוממותם בזה תכירו מעלת בוראם יתברך וזהו טעם מי ברא אלה גם במקום אחר מצינו שהיה מוכיח לישראל על התרשלותם בזה החקירה והיה מוחה ביד העוסקים בהבלי עולם ושואים בתענוגיו ואינם שמים לבם להסתובב ולהשכיל בתוכנת העולם אשר פעל הבו"ת ומעשה ידיו באמרו והיה כבוד ונבל חוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל יי' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו ח"כ נריכים אתו להתעורר לחקור ולהבין מעשה הבו"ת בבחיאת העולם ולדעת תמונת הגלגלים וכוכביה' ועולם גדלם בגיאותם וסדרם ומלאכם וזהו יסוד לנו הערה גדולה להשכיל מתוך כך ולהסתובב בגדולת מעלת יולרם ומנהיגם ושומק מחשבותיו ית' שמו ויתעלה זכרו וכחו הגדול הסובלם ושהם עבדיו ומשרתיו עושי ראונו כי הוא בראש לכן רחימי אני המחבר לחבר הנתיב הזה בנאור חדוש העולם והכוונתו ואתלקחו לארבעה שבילים :

הנתיב השני באמונת הרוש העולם וגלגליו וכוכביה' ומהלכם בומם ושעולותיהם :

מה רבו

מעשיך יי' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניןך. בראות דוד

- ה'שבילי הראשון בביאור הרוש העולם וארבע היסודות וביאור פרשה ראשונה של בראשית :
- ה'שבילי השני בביאור תמונת זה העולם וישובו :
- ה'שבילי השלישי בביאור הגלגלים וכוכביהם ומהלכם :
- ה'שבילי הרביעי בביאור גלגל השמש והירח ומהלכם ולקחתם :

השביל הראשון

בביאור הרוש העולם וארבע היסודות וביאור פרשה ראשונה של בראשית :

ה' בחכמה יסוד ארץ כונן שמים בתבונה' דעתו תחומות נבקשו שלמה ע"ה סדר חכמה ותבונה ודעת באלה הכתובים שבספר משלי כאשר סדרם שם במקום אחר באמרו בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובעתם חדרים ימלאו וגו'. וזהו הסדר מצינו שאמרו בבורא ואמלאו ראשו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובעתם וגו'. וכן הוא סדרן בכל מקום בענין אחד התבונה תחלה ותבונה אחריה ואח"כ הדעה כי החכמה היא התחלה וארץ לקבלה והשומע חכמה חכם יחשב. ואמנם נכון היא מדרגה קנים והוא

הגבוה דבר מתוך הדבר מעלמו בלא שיורכו אחר ומזאת המדרגה יגיע האדם אל המדרגה השלישית שהוא הדעת והוא שידע דבר משקול דעתו לבד. והודיענו שלמה באלה הכתובים שבהם התחלנו כי בשלשתם ברא הבו"ת העולם. כי החכמה היא בשם ית' והוא החכם כי הוא השכל והמשכיל והמושכל כאשר ביארתי בנתיב הראשון והאיל ממעלתו יתברך חכמה ותבונה ודעת וברא בהם העולם מה שאין השכל יוכל להשיג כי אז היינו משיגים מכוחו ית' וזהו מה שאין לשום שכל יכולת להשיג ואין לרץ לומר שכלנו

ובחמנה אבדו לאורך הגלות ולאורך החכמה
 הזאת כי ארובה מארץ מדה ורחבה מני ים
 וגם להיות העניני' האלו בלתי מותרים לבני
 אדם כלם כי הם ממעשה מרכבה וממעשה
 בראשית ואח"ל אין דורשין מעשה מרכבה
 ביחוד ולא במע"ב בשנים ולא הותר לכל ב"א
 ללמוד זולתי דברי הספרים לבד וידוע הוא
 שאפי' התלמוד המקובל לא היה ממועד בספר
 עקודם לענין המהפשת כאמרו דברים
 שאמרו לך ע"פ אי חסה רשאי לאמרם בכה
 כמו שאבאר בנתיב השמיני בע"ה והיה זה
 בתכלית החכמה בתורה שהוא ברת ממלה
 שנפלה בו באחרונה ר"ל רוב הדעות והסתורגים
 והפקות נופלות בפיתוח המחבר בספר ובגנה
 תחבר לו ותחדש המחלוקת בין האנשים
 ויעשו חבורות ויתחדש הבלבול במעשים אבל
 נמסר הדבר הזה לב"ד הגדול כמו שצ"ח
 הרמב"ם ז"ל במשנה תורה. ואם התלמוד
 נפלס בו הקפידא מהשארות' לעד מחבור
 מפורסם לבני אדם כלם למה שיגיע בזה מן
 ההפסד כ"ש שיחוב' מאלו סתרי תורה ויפורסם
 לכל ב"א אבל היו נמסרין מיוחדים סגולה
 ליחידיהם כאמרו ז"ל ואין מייסרין סתרי תורה
 אלא לזעזע וחכם חרשים. ולכן אני ממלה
 מהחפץ לקרות בנתיב הזה שלא ידרך בו זולת
 אדם לעש עיוני שכלו בחכמה האלהות ובדברים
 המורפין לה כפי שימור השגתו עד שיהא שלם
 בשכלו או שילמדנו בפני מי שנתחך בו כבר
 על דרך אין דורשין מעשה מרכבה ביחוד ואז
 יבא ראוי לזאת המדרגה העליונה אשר היא
 תכלית יצירת האדם ויכנס בשלום ויאלץ בשלום
 באמנם אם לא יעשה כן ותהיה התחלת קריאתו
 בזה הנתיב לבדו שלא בפני המשכיל בו אזי לא
 יועיל לו כלל אבל יחדש לו בלבול באמונתו ואולי
 יבא מליץ ופגע באמנם ויזיק לו כאשר יזיק
 לער היונק לחם חמוס ובשר ושתיית היין
 שימיתוהו בלא הפק לא לפי שאלו המזונות בלתי
 טובעיות לאדם אבל יזיקו לו לחולשת לוקחם
 לעולם עד שיגיע לקבל האועלת בהם כן הוא
 הנתיב הזה למי שלא חקך שכלו בחכמות
 האלהות. ואל אלהים י"י הוא יודע שלא הייתה
 זאת כונתו בחבורי זה כ"א להועיל לעמנו ואולי
 גם להועיל לאחרים אבל לא להזיק כלל. גם

ידוע טעם כי הדבר אשר הרחיק כמו כן
 השלימות האמתית הזה מצני אדם מוסף על מה
 שכתבתי בסמוך היה קולר הבנתם והיותם
 מבקשים בתחלה התכלית ולכן מבקש אני
 מהקורא בנתיב הזה שלא יארע לו כן :

ואמר החכם איני דורש החכמה לטקס
 שאגיע לתכליתה ואבא עד ק"ח אלא
 לדעת מה שלא יוכל האדם ר"ל לשום מר
 למחוק. סודיע שבקשת החכמה היא חכמה
 ובקשת השגת תכליתה הוא הכלות : שלמה ע"ה
 האשים לעושה זה באמרו תאזן עלל תמיתו כי
 מאלו ידיו לעשות. כל היום תאזן תאזן ולדיק
 יתן ולא יחשך, ומה ענין לדיק אלל עלל אלא
 ר"ל שהלדיק בבני אדם הוא יתן לכל דבר חקן
 כלו' זמנו כלו' לדרישה ולא ימנע בזמנו דבר אבל
 ישתדל המיד בזה והוא כאלו אמר ולדיק יתן כל
 ימיו בחכמה ולא יחשך מהם ובהיות זאת כונת
 מבקש החכמה ישיג בה עכ"פ. אמנם המבקש
 תכליתם לא ישיגם כאשר יקרה לכסול הסכל
 בהתקבצו לפתח החכמה תדמה לו כהר קשה
 ותלול ולכן יפחד ויברח משם ויאמר מי יעלה
 בהר י"י כאשר רמזו רז"ל ראמות לאויל חכמות
 רב אמר הטעם הזה נכנס לבית המדרש ורואה
 אותם עוסקין בתורה והוא תמה ואומר האך
 למדתם זו התורה אומר לו תחלה קריבו במגלה
 ואח"כ בספר ואח"כ בנביאים ואח"כ בכתובים
 ואחר שגמרנו המקרא למדנו בסלמוד ואח"כ
 בהלכות ואח"כ באגדות כיון ששומע הטעם
 הוא כך אומר אימתי אני לומד כל זה וחוזר לו
 מן השער הוי בשער לא יפתח פיו ורבי יוחנן
 אמר ראמות לאויל חכמות משל למה הדבר דומ'
 לדבר הסלוי באוירו של בית טעם אומר מי יכול
 להוריד את זה. חכם אומר ולא אחד סללו שם
 אלא הריני מביא שני קנים וקושרם זה בזה
 ואורידנו. כך טעם אומר מי יוכל ללמוד תורה
 ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ופקח אומר
 הריני לומד הלכה אחת היום ושתיים אחר עד
 שנמלא לומד מעט מעט ולומד את התורה : כי
 הרוצה להגיע לידע תכלית החכמה ח"א לו כלל
 שהרי בבדיחא העולם אשר נתחיל לבאר בסמוך
 שטעו חכמי המחקר להגיע בנתיב התכלית
 למה ובראו ולא מאלו ואף כי תכלית מה שהניג
 בבדיחא הוא שאמרו שצדקא לכבוד הבורא ית

שכוח מחודש ל"ל שיש לו מחדש בורח שבדאו
 מאין, ובראו' לוח הוא שהדבר אי אפשר שיעש'
 עלמו כ"ח הים עוש' עלמו לא ימלט מאחד מפני
 דברים (אם) שעשה את עלמו קודם היותו וא'
 לאחר היותו ושניה' ח"א שאם נאמר שעשה את
 עלמו קודם היותו ל"ל שבעת הים הים הים אפס
 ואין אפס עושה דבר ואם נאמר שעשה את
 עלמו אחר היותו ח"כ לא עשה ולא כלום שלא
 היה לריך לעשות עלמו מפני הקדמת היותו
 למעשהו ח"כ כדי נחבאר שהוא מן הנמנע
 שהדבר עושה את עלמו ח"כ ואמין שהבוי"ח
 אשר הוא יחיד ומיוחד בעולמו בראו מאין
 והעדר הגמור מאפיקה מוחלטת בלי מקרה
 ועבע ומנהג אך בחפץ ויכולת ומבלי התחלה
 זמנית אבל הזמן נברא כי הוא נמשך להנועת
 הגלגל והגלגל נברא :

נאם

המחבר ראה רחמי בני אדם נבוכים
 ביחוד הבוי"ח על אודות חדוש העולם
 כי הואים ואומרים הכה בריאת העולם תורה
 שיש לו ית' שנוי רלון. במה שיאל העולם בזמן
 שהוא מן הכה אל הפועל ולא קודם לכן שהיאל'
 מן הכה אל הפועל אינו נאמר אלא על מי שהוא
 בכה ואינו יכול ללאת עדיין לפועל או מפני
 חסרון הדברים שבהם נחקקה הפעולה או מפני
 מונעין ומעכבין. שהיו בו ותמו נכרתו או מפני
 שנוי רלון שהיה למוילא שהוא ח"כ הבוי"ח מדוע
 ברא העולם וחדשו כשבראו ולא קודם לכן כי
 מתחלה קודם שבראו לא היה לו יחברך מונעין
 ומעכבין גם כשבראו לא נחוסף לו דבר שהיה
 חסר ממנו קודם לכן כי אין שם עד הבריאה
 דבר שיחכוה עמו וזלמו ית'. ח"כ יראה שהיה
 שם שנוי רלון. גם יש אחרים נבוכים בחדוש זה
 שאלתם ידוע כי שרשי הנמלאות העבדיות
 וראשיתם הם שלש' והם החומר והאור' וההעדר
 וביאורו העדר החומר מן האורה הואת שאם לא
 היה אורת העפר עד"מ נעדרה מאורת העכבר
 שקבל ח"כ לא היה העכבר הוה ומחודש אך
 היה קדמון. ח"כ ההעדר הוא סבת הכויה ואין
 ההעדר התחלה מוחלטת כי בהסרתו תהיה
 הסויה. רלנו לומר בהסרת ההעדר אך החומר
 והאורה הם התחלה אמיתית בעלם בגשמים.
 ואף לפשוטי' שבהם כמו ארבע היסודו' והגשם
 החמישי על כן כל גשם וגשם הוא מחומר ואור'.

ולאלה השלשה ראיות שביארתי. ר"ל ללורס
 ולחומר ולהעדר יש שלכה תארים הנמתיחסים
 עליה' והם מחויב ואפשר ונמנע. מחויב יתיחס
 אל האורה עם היותה עומדת בעלמה והיא
 בפעל. באפשר יתיחס אל החומר עם היותו
 נמצא במליאו' חסרה והוא תמיד באפשר ובכה,
 הנמנע יתיחס אל ההעדר כשהעדר הוא
 נמנע מבוא אל ישות מן הוד שהוא בו העדר
 ואינו ראשית אלא במקרה מזד החדבקותו אל
 החומר. ח"כ בריאת העולם לא היה מוכרת
 להב' אות שא"כ כבר נחתיבה הקדמתו גם לא
 היה נמנע מלהיו' שא"כ לא היה אפשר מליאותו
 אלא ודאי היה אפשרי. אם כן מי היה נושא
 אפשרותו. אלה הם ה' השאלות. ואולם מענה
 השאלה הראשונה אמרם ישעיה הכביא ע"ה
 וממנה משתלשלת מענה השאלה השנית והוא
 אמרו מי תכן את רוח יי' ואיש עלמו יודיענו.
 כלומר מי ירד לעמק רלנו והשיגו ולשון תכון
 הוא לשון תוכן לבנים ולשון רוח במקום הזה
 הוא מלשון חפץ ורלון כענין כל אשר היה ברוחו
 עמו. ר"ל כל אשר היה ברלנו, וכן כל רוחו
 יוליא כסיל. ר"ל כל הפאו ורלנו, ואמר ישעיה
 מי יוכל להגיע לידעת רלנו מדוע ברא עולמו
 שבראו ולא קודם לכן. ומדוע עשאו בתבונה
 האת ובשיעור הזה כי את הכל עשה יפה בעתו
 ואיש עלמו יודיענו. כ' של יודיענו רפייה כלו'
 מי הגיע לתכלית רלנו ית' בבריאת העולם
 ויודיע אותנו ועל ענין הרלון אמר מי תכן את
 רוח יי' ועל ענין הלייאה מכה אל הפועל אמר
 את מי נושץ ויבינהו. כלומר היעלה על דעתך
 שהבורא ית' היה לו קודם שברא העולם מונע
 שעכבו מלברוא את העולם והואר בשעת
 הבריאה או שנתחוסף לו דבר בשעת הבריאה
 שהיה חסר ממנה קודם, זה אינו באפשר כי
 לא היה זולמו הבוי"ח והו עעם את מי נושץ
 ויבינהו אלא לריך לומר כן גזרה חכמתו אין מי
 שיוכל להגיע לידיעת חכמתו ולא להשיגו ולידע
 רלנו ית' מפני שחכמתו היא היא עלם אמתתו
 ורלנו ואינו הוא וחכמתו בני דברים כאשר
 ביארתי בנתיב הראשון. והנה מענה השאלה
 הראשונה. וממנה נחבוק מענה השאלה
 השנית כי הואיל ולא נוכל לידע למת היתה אז
 הבריאו' כל שכן שלא נוכל לידע איך היה הבו"ח
 נושא

שכלנו שהוא בחומר אלא אפילו שכלי המלאכי
 אינן יכולין להשיג מעלת הבו"ה וכו'. וכל לידע
 באשר נחקר על מציאות זה העולם . כידע דע
 שכל המלאכי ואלהו ית' נחלקים לשלש מעלות .
 מעל' א' הוא עולם השכל וכו' על פשוט וקיומו
 שהוא לורחו חלוי בצורת ית' וזו היא המעלה
 העליונה שבשלושת המעלות וזה עולם השכל
 הוא המשיג אותו יתברך השגה גדולה עד שאין
 מעכב בהשגתו כי אם גודל התעלמות הבו"ה
 שאין זולתו שום נמצא יכול להגיע לדעת אמתת
 מציאותו כמו שהוא חולה לו והוא שהשיב ית'
 למשה על מה שבקש ואמר. הראני נח' את כבודך
 אמר לו לא תוכל לראות את פני כי לא יראני
 האדם וחי. ר"ל ולא אף החי רמז למלאכי השרת
 והכלויים להם שלא ישיגוהו יתברך על התכלית
 ולפיכך העולם העליון אש"פ המשיג השגה
 גדולה אינו משיג תכלית אמתתו ית' שההודג
 של המשיג הוא המעכב בהשגת הבו"ה שהוא
 קדמון כי מן הנמנע הוא שיהא דבר מחדש
 יכול להגיע ליריעת הקדמון ואין בעולם העליון
 הכוח גוף וגויה כלל. גם אין שם לא קנאה ולא
 שנאה ולא תחרות אלא השגת אמתתו ית' לבד
 ואין שם שנוי כלל מפני שהכוחות מחייבת בן
 צדיותם עלם שכל פשוט ונקי האורות האלו הם
 קיימות לעד ברצון בוראם ית' ואינם משתנות
 מאורה לאורה ומעטין לעטין והם עבר מעלות זו
 למעלה מזו לא מעלת מקום אלא מעלת הקב
 לפי שאין מעלת מקום אלא למי בים לו גוף
 וגויה . ואלו העבר מעלות קך שמש וסדרם .
 הראשונים הם חיות הקודש והם למעל' מן הכל
 ואחריהם אופנים וארחלי' והשמיים ושפים
 ומלאכי' ואלהים וצבי האלהים וכוזים ואישים
 ושנוי שמוחם על שם מעלתם הוא . והמעלה
 העשירית שהיא מעלת האורה הנקראת אישים
 הם המלאכי' המדברי' עם הנביאים ונרא' להם
 במראה הגבוה ולפיכך נקראו אישים שמעלת'
 קרובה ממעלת דעת האדם והם אורות נפרדות
 זו מזו ואינם גוף וגויה . ומה שהנביאים חומרי'
 שראו מלאך אש ובעל כנפים הכל במראה
 הגבוה ודרך משל ומידה . למעשה מעולם זה
 הוא עולם הגלגלי' וכל נבואות השמי' שאבארם
 לפנים צ"ה ומעשרות הכוכבים והעולם שהוא
 הוא עולם הכומר אבל הכומר שלו זך ונקי עטור

והוא משיג לבו רח ית' השגה גדולה אבל לא
 קבשגת העולם העליון מפני שהחומר שלו הוא
 המעכב עכוב גדול שהרי הוא בעל חומר והחומר'
 היא מחילה גדולה בין המשיג ובין המושג ואלו
 הגלגלים והכוכבים שבהם כלם חיים בעלי שכל
 ודעה ומכירין עלמין ומכירין זולת' כחפץ מציאותם
 ואשפ"ץ שהם גולם ואורה מפני שאין גלמים
 משתנים מאותו הערך שנתרך בצריחה ראשונ'
 וכלם הם משתוקקים תמיד להשגתו ית' ואין
 צדיקה כמו בן קנאה ולא שנאה ולא תחרות לפי
 שאין בהם דבר שיגרום דברים אלו אלא כלם
 מוסכמים לדעת אחת והיא השגת ידיעתו ית'
 והם ששים ושמוחים לעשות רצון קונם ולמלאמו
 כסופה ירדפו ולפני כסאם הם מנחתו . למטה
 מעולם זה הוא עולם החבור והפירוד וזהו
 העולם השפל שיש בו קומר אחד מקבל ד' לורו'
 כי משם יפרד והיה לארבעה ראשים והם
 הנקראי' ארבע יסודו' שהם האש והאוויר והמים
 והאפר . וארבע יסודות אלו נובטין לור' כפי
 תנועת הגלגל על ידי עולם השכל שמשם האורו'
 נשפעות בעולם השפל באמצע תנועות הגלגל
 כמו שאבאר לפנים ויסודות אלו אינם בעלי
 כפש ודעה ואינם משיגים לא עצמם ולא זולתם
 אלא הם השלשה עולמות וכנגדם תקנו הקדוש'
 משולשת כנגד שלשה נבואות העולם :

ודע

כי לשון קדוש ענינו מובדל ומיוחד וכן
 נאמר בצדור כל ימי מזרו קדוש הוא לה'
 כלומר מובדל ומיוחד הוא לו ית' בהיותו נבדל
 מכל אשר ילא מגפן סיון ומפני השלחות העולם
 הם שלשה כמו שביארתי שהם השכלי' הנבדלי'
 והשמיים והנבואות והארץ והנבואות לכן אנו
 משלשין הקדושה . כלו' קדוש ומובדל מנבוא
 המלאכים וקדוש ומובדל מנבוא הגלגלי' וקדוש
 ומובדל מנבוא החחומי' ולפיכך כלל בקדוש' יי'
 נבואות להיות בבורא ית' קדוש ומובדל משלשת
 הנבואו'. הנה ביארתי שאין כח בשום שכל להשיג
 אותו ית' השגה שלמה ואם כן לא וכל להשיג
 איך האליל ממעלתו חכמה והתבונה והדעת
 וברא בהם את העולם . וכאנו חכמי המן קך
 שהפופתי' אשר בורו שזה העולם מחדש רבו
 עד לאחד וכאחת מהם הוא האש האש רואים העולם
 מחובר ומורכב אין חלק מחלקו בלי חבור
 ופירוד וכל מחובר חדש א"כ העולם חדש ואזרי

שולמות רמו לזרה החלולה הכנוסה להדבק
 בהיולי וכתיב נועם לפון על תהו חולה ארץ על
 בלימה ותהו ובלימה שמי שמות הן נאמרות על
 דבר ה' כמו שכתוב בפסוק אשר לפני זה ערום
 שאול נגדו ואין כמות לאבדון כי שאול ואבדון
 דבר אחד הם וכן תהו ובלימה דבר אחד הוא,
 ולפי שכתב נועם לפון על תהו וכתיב מפון
 תפתח הרע' ארז' שרוח לפותית חנינה מסובבת
 כלומר פחותה היא ואין לה במה להתקיים והוא
 משל להיולי שאין לו קיום בצלמו ויהיה פירוש
 בלימה כמו בלי לורה או בלי קיום כי מלת מה
 היא שואלת על עיקר הדבר ושורש ילירמו
 שמתקיים בו דכתיב ויאמר איש אל אחיו מן
 הוא כי לא ידעו מה הוא כלומר לא ידעו את
 חוכן ילירמו. ועוד נוכל לומר כי מלת מה היא
 הלוזה והיא אותה בעצמה שחזר וקראה מים
 אחרי כן שכתב ותושך על פני תהום ורוח
 אלהים מרחפת על פני המים והמשך הוא דבר
 שאין לו לורה שהיה מכסה התהום והתהום גם
 נגזר מלשון תהו הוא היולי כאשר כתבתי והמ"ס
 נוספת בתהום כמו שנוספת במלת תהם הנגזרת
 מן מענין תהו שהיא מתנה בלא מחיר ובמלת
 ריקם שנגזרה מריק וכאשר אמרנו בתהום
 שמורה על תהו ונגזר ממנו כן יש לומר ורוח
 אלהים מרחפת על פני המים כי אותם המים
 יורו על הלוז' ויהיו נגזרי' משורש מה שפירשתי
 שהיא הלוזה ויהיה מה מורה על לורה ויחידה
 ומים יורו על רוב לורו' כח שהאמר משנה שנים
 ומשה שיות וייתם אלהים פנים לבעבור שמוש
 הדלות מקבל אותם קבלות משפנות לפי המג
 וקראה בהו ומים ואחרי כן הדייל הברו"ת את
 הלוזה הסורה והוליה לפועל וקראה לור
 כדכתיב ישי לור ויהי לור והלור בכלן היא
 הלוזה אשר יאמרו עליה חכמי המחקר שאינה
 גוף ולא נדבקה בגוף והלוזה חנינה לריכה
 למקום שיקיפה אבל היא מקום לגוף אחר ועל
 זאת הלוזה אמר הכתוב ביום השני יהי רקיע
 בצוף המים ויהי מדיל בין מים למים והרקיע
 הנאמר כאן היא הלוזה הנדבק' אל החלק הרך
 והנקי מהיולי ולא נדבק בו וכתבנו בחבור
 גלתי בלי הבדל ואמר בצוף המים ללמד שהלוזה
 פאצמה במלת מים ואור מקום ומעמד לרקיע
 ומקפת כל סביבותיו ויהי מדיל בין מים למים

דע כי הבורא יתברך לא ראה לבאר לנו כל זה
 בתורתו הקדושה רלוני לו' בריאת עולם
 הרוחני והגלגלי ויסוד עולם השפל לרוב דקוהס
 ועמקס כי הם מעשה בראשית אשר הוא מיוחד
 לשרידיש אשר השם קורא אמנם רמז לנו דרך
 כלל בפסוק בראשית ברא אלהים את השמים
 והוא הארץ שאמרו רז"ל להגיד מעשה בראשית
 לבשר ודם ה"א לפיכך תסם לך ה"ב בראשית
 ברא וגו' ורלו לומר שיקולו במלת השמים פל
 מה שבשמים מגלגל הירח ולמעלה ובמלת הארץ
 יכלול מה שתחת גלגל הירח ר"ל היסודות הד'
 וכמוה ויהי אופן אחד בצלף ויהיה פי' הכתוב
 כן בתחלת הכתובים ברא הבורא ית' עליונים
 ויסודי התחתונים ורמז לנו כל זה במלת ברא
 לרמו להולאת היש מן האין כי אין מלה בלשון
 הקדש. דקה לענין הזה כמוה ר"ל שאין אללנו
 בלה"ק בהולאת היש מן האין זולתי לשון בריא'
 ואחר אשר רמו לנו זה הגם לא ה"ר"ך לבאר
 זה יוסר מהטע' שביארתי וחזר ובאר באורך ודרך
 פרע איך היתה ילירת זה העולם השפל והאמר
 והארץ היתה תהו ובהו כמו שאבאר לפנים
 בע"ה ואחר שהקדמתי לך זאת הקדמה מעתה
 אבאר דרך הכתוב איך ביאר לנו יסודות זה
 העולם על דרך הפשט ודע כי כונת הסורה הים
 שתתבאר על שני פנים פנימי ותליון הפנימי
 לחכמים המדקדקים והתליון הגלגל להמון ועל
 דרך זה נאמר אחת דבר אלהים שמים ו שמעתי
 והגם הפנימי שבפסוקים ראשונים שבפרשת
 בראשית ביארתיו כבר ועתה אבאר התליון ר"ל
 אשר הוא גלגל להמון ואהל ואומרכבר ביארתיו
 למעלה כי יסוד העולם הזה השפל והתמרי הים
 לורה מדבקה אל ההיולי העב והעבור ודע כי
 הדבוק שהוא לא היה חזק ואמין עומד תמיד
 חס מחסרון כח המקבל לרוב עוביו וכבוד
 תמרו ולכן יתחלף וישתנ' מלור' ללוזה ומתמנ'
 שהוא ילר הבורא יתברך הארבע היסודות שהם

ונתן בה כח להדבק אל המין האחד מין מיני
 הסיולי שהוא המין הנקי והנקי עד אשר לבש
 אורה קיימת בלתי נעדרת שתיא חבורה זו חבור
 חזק ומזה החבור נעשו גופי השמים והכוכבים
 ונקראו עולם הגלגלים או עולם האמלעי. אחרי
 כן חוברת האורה הפתוחה והחלולה אל המין
 השני ממיני הסיולי שהוא העבור ונעשה חבור
 ח' שקראו ארסמו החומר הראשון וקראו ממוצע
 בין האין והפועל ומציאותו ככה כלומר שאינו רק
 ממה שבפועל מן האורות הסובבות עליו סמיד
 כי מרוב עובי חומרי לא יקבל קביעו' האורה עד
 שלא ימירנה בלחמה ובלחמה בלחמה, והחכם ר'
 אברהם בן עזרא ז"ל הו' מהפאוק אלה הסברו'
 ורקדק בפ' בראשית למצוא בה הסיולי והאורה
 שאמרו חכמי המחקר ואמר שהם חבו ובווא
 הכוכבים בפרשה שהם היו התחלה בריאת כל
 העולם וסיולי ייחס אל החבו לפי שאין לו דמות
 ולא אורה גם לא יוכל לעמוד בעצמו כאשר
 ביארנו בתחלה והחבו אין בו פועלת שנאמר צו
 אשר לא יועילו ולא יאילו כי חבו המה וכתיב לא
 חבו בראה כלומר ללא פועלת. והאורה תיחס
 בלשון חבו לפי שהורה על דבר עיקר נגזר
 מסיבת בה. ועוד יש להבין מהמלה האת שתי
 מלות מורות על ממשות עומד כלומר בו הוא.
 כמלה לא תוכל עשוהו לבדך שמהוחר בו'
 והאל"ף והוא כאלו אמר עשו הוא. ויורה שהוא
 דבר המתקיים בעצמותו והוא האורה גם הסיולי
 לריך להתלבש ממנו' ולזה כוונת רז"ל באמרם חבו
 זה קו ירוק שמקיף כל העולם לקחו לשון קו
 מדברי הנביא שאמר ונעה עליה קו חבו ואבני
 חבו ודמכו הנביא לקו שאינו עשוי לפועלת עצמו
 אך לסורות לצבים אשר בנדבך. ומזה שיקוה
 לעשות מן קוה אל ה' כן הסיולי לריך לאורה
 להיות לה כעין שטח למשן ארצה ותושב בשטח
 החושים. ולשון ירוק בעבור שהוא לבש מורה
 על שריפת החום הטבעי עד שיפסד, ואלה
 המשלים מדמים דבר נעדר מן הפשימות והגיע
 אל הספסד עד שלא יוכל לעמוד בעצמו. ולשון
 מקיף כל העולם מורה על שיש בו כח לקבל כל
 האורות ובהו פירשו אלו אבני' מפולמות לקחור
 מן המק' אבני חבו והוא רמז לאור' שמתקיימת
 בעצמה ואכן מורה על חוק שנאמר משש רועה
 אכן ישראל וגם האבנים עיקר הכיין ואמרם

בְּחֵרְתִי לַמַּעֲלָה כִּי בְיוֹם א' נִבְרָאוּ אֲרֵבֶּה הַיְסוּדוֹ
 וְכָל מֵה שֵׁיט מִגִּלְגַל הִירָח וְלַמַּעֲלָה וְכַשְׂמֵר
 הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הַשָּׁמַיִם
 וְהָאָרֶץ וְשָׂאֵר הַכּוֹכָבִים וְכֵן אֲזַ"ל הֵן הֵן
 הַמַּאֲוֵרוֹת שֶׁנִּבְרָאוּ בְיוֹם א' וְלֹא תִלְאָן עַד יוֹם
 ד' וְלִכֵּן אָמַר הַכֹּסֵב וְיֵשִׁי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְיֵשִׁי כֵן
 כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּשָׂר הַיָּמִים לְפִי שְׂעֵדִיין לֹא הָיָה
 בְּתַכּוּמֹתָ עַד יוֹם ד' שֶׁנִּתְּלוּ בוֹ כְּמוֹ שֶׁאָבֵר
 לְפָנַי וְכֵן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לַעֲמוּד בְּאוֹתָהּ הַתְּכּוּמָה
 שֶׁהָיָה בָּהּ כִּשְׂאֵר מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית לֹא נִאֲמַר בוֹ
 וְיֵשִׁי כֵן , וְהַקֵּדִים הַעֲרֵב לְבַקֵּר לְפִי שֶׁמִּתְחַלֵּה
 נִבְרָאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַיִּלְאוּ מִן הָאֶפֶס אֵל הַיָּם כְּמוֹ
 שֶׁבְּחֵרְתִי וְעַמְדוֹ כֵן כְּמֵדָה לַיְלָה מִבְּלֵי אֵיזֵר וְאֵז
 נְהִיָּה זְמַן שֶׁעַם הַיּוֹם שֹׁמְרוֹ הוּא בְּרַגְעִים וְשָׁעוֹת
 שֶׁהֵם בָּאוּר וְחֹשֶׁךְ אֲמַנֵּם מִשִּׁיהִי יֵשׁ יִתְשֵׁשׁ בוֹ
 זְמַן וְאַחֵר שְׂעֵמְדוֹ כְּמֵדָה לַיְלָה מִבְּלֵי אֵיזֵר נִאֲמַר
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלִכֵּן אָמַר וְיֵשִׁי עֲרֵב וְיֵשִׁי בּוֹקֵר יוֹם אֶחָד
 וְיִקְרָא תְּחִלָּה הַלַּיְלָה עֲרֵב בְּעֵבוֹר שִׁיעֲרֵב בוֹ
 הַלְּוֹרוֹת וְתַחֲלַת הַיּוֹם בָּקֵר שִׁיבְקֵר אֶרֶץ בִּינְוֹתָ.
 בְּיוֹם שְׁנֵי נִאֲמַר יְהוָה רָקִיעַ וְרַז"ל פִּירְשׁוּהוּ
 יִתְחַזֵּק הַרְקִיעַ וְחֵמְדוֹ לְחַיִּים הָיוּ נְעֻשִׂין וְכַשֵּׁי
 קָרְאוּ רְאוּם לֹמַר שֶׁעַם הַיּוֹם שֶׁכָּבֵר נִבְרָא
 הַרְקִיעַ בְּיוֹם א' כְּמוֹ שֶׁבְּחֵרְתִי לַמַּעֲלָה שֶׁהָיָה
 הַלְּוֹרָה הַנִּדְבָקָת אֵל הַחֶלֶק הַיָּם וְהַקֵּי מִן הַיּוֹלֵי .
 אֲמַנֵּם עֵדִיין הַבּוֹקֵר הַהוּא לֹא הָיָה אֲמִיץ וְרָלָה
 הַבְּיוֹתָ לְחַזּוֹק בְּיוֹם שְׁנֵי שִׁיהִיֶּה הַדָּבָר הַהוּא
 מִמְּבֹרֵר בְּחִבּוּר נִלְחִי בְּלֵי הַבְּדֵל וְהוּא גִלְגַל הַלְּבָבָה
 וְלִפִּי שֶׁאֵז תִּקַּן שֶׁטַח עַקְמִימוֹתָו אָמַר וַיַּעַשׂ אֱלֹהֵי'
 אֵת הַרְקִיעַ רוֹלָה לֹמַר הַיָּם וְיִתְקַן כְּמוֹ וַיַּעַשׂ לוֹ
 רֶכֶב וּפְרָשִׁים , וַיַּעַשׂ עֲוֵי רֹחַ שֶׁכִּתְּבוּ כִּי הַרְקִיעַ
 הוּא גּוֹף כְּדוּרֵי חֹק נִעֲשֶׂה מִן הַמַּיִם כִּי כֹאשֶׁר
 נִתְחַקֵּה הָאֵוִיר עַל הָאָרֶץ יֵצֵא מִהָאָרֶץ וְנִעֲשֶׂה
 מִמֶּנּוּ הַרְקִיעַ וְהוּא קָבוֹעַ וּמְמֹלֵעַ בְּחִלְלֵי אֵוִיר
 הַעוֹלָם וְשֶׁהָיָה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֵת הַרְקִיעַ וַיִּבְדֵּל
 בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
 מַעַל לַרְקִיעַ וּמַיִם מִמֶּנּוּ הֵם קָבוֹעִים עֲלָיו וּמַיִם
 אֲחֵרִים תַּחְתָּיו אֵלֶּה שְׁבֵנֵי אֶרֶץ אֵינֶם מִרְגִּישִׁים
 בָּהֶם . וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים לְאֶפֶס וְהָיוּ נִחְשָׁבוּ כִּי
 הַחֲמַת הוּא מֵה שֶׁכִּתְּבֵנִי תַחֲלָה וְאֵלֶּה הַמַּיִם
 שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם הַכֹּסֵב שֶׁהֵם לַמַּעֲלָה מִן הַרְקִיעַ
 אֵינֶם מַיִם מִמֶּנּוּ אֵלֶּה שֶׁסָּמְכוּ הוּא לִיְסוּד שְׂכוּלָה
 גִּלְגַּלֵי הַשָּׁמַיִם וְנִכְלָשׁ וְכֵן הַיְסוּדוֹת הַאֲרֵבֶּה

נְעוּשָׁק יָדָם חֵה הַמּוֹמֵה לֵהֶם חֵה מוֹשֶׁךְ חֵה זֹכֵחַ
 חֵה יִבְיָאֵחוּ חֵה יִזְבִּילוּ אֵיֶשׁ אֵיֶשׁ לְבָלְעוּן
 מִקְלָפוֹ חֵה יִדְכּוּ חֵה יִדְפּוּ חֵה יוֹלִיכוּ חֵה
 יִמְשְׁכוּ חֵה אֲמוֹר בָּהֶם חֵה אֲמוֹר בָּהֶם כִּי בָּלָב וְכֵן
 יִדְבְּרוּ הַמַּחֲשָׁבֹת הַפְּרוֹ עַל כֵּן יִכְלוּ וַיִּדְמוּ חֶלֶק
 לְבָם עֲתָה יִאֲשְׁמוּ עַד כִּי יִכְלוּ הַנּוֹלִידִים וְחֵבְרוּ
 הַמּוֹלִידִים כִּי כֹלֵם אֶךְ הַבֵּל יִהְיוּן וְכַשֵּׁל עוֹזֵר
 וַיִּחְדּוּ כֹלֵם יִכְלִיוּן עַל כֵּן אָמַרְתִּי כִּי אֵינִי אֲמוּן
 בְּחֵרְבֵינִי לְיָדֵי הַשְּׂחָקִים יַעַן הֵם מַעֲמִים וּמְפִיקִים
 בָּם אֲנִיחֵוּ נִמְקִים לֹא כֵן יִלְדוּ גְבוּהִים בְּנֵי
 הַחֲלָלִים אֲשֶׁר אֵינִי בָהֶם כִּי אֵם קָדוֹשׁ וְטָבוֹר
 וּמְאִיר וְהָאֵר וְהֵם יִלְדוּ יוֹשֵׁר וְטוֹם יִלְדִים אֲשֶׁר
 אֵינִי בָהֶם כֹּל מוֹם וְעוֹבֵי מִרְאֵה וּמַשְׂכִּילִים בְּכָל
 חֲכָמָה יַעֲמָדוּ וְלֹא יַעֲמָדוּ יִקּוּמוּ וְלֹא נִשְׁמָדוּ עַל
 כִּי בְרָאֵם בּוֹרָאֵם בְּמֵאֲמוֹרוֹ וְלֹא שֵׁם עוֹזֵר לְדַבְּרוֹ כִּי
 הוּא לְבָדוֹ הַעֲמִידֵם בְּכַחוֹ וַיִּפְאַרֵם בְּעוֹזוֹ וְרוּחוֹ
 וַיִּיָּקֶם בְּנִבְרוֹתָו יִיָּקֶם בְּזִינְקוֹתָו וְלֹלֵי כִּי שֶׁלַח
 אֲלֵהֶינּוּ שֶׁלַח נִפְשׁוֹת הַמַּאֲוֵרוֹת וְהַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר
 בְּנִתְּיָב הַשָּׁמַיִם יֵהוּ מְפּוֹרְשׁוֹת לְהִיּוֹת עִם אֲרֵבֶּה
 הַיְסוּדוֹת לְבָדֵם מוֹלִידִים וַיִּלְמִיחַ הַבְּיוֹתָ נִפְשׁ
 הַלְּוֹמַחַת וְתָבִי בְּמוֹמֵר כֹּל אֲשֶׁר תּוֹלִיחַ הַאֲדָמָה
 עִם הַיְסוּדוֹת מִתְּלַחֲמָתָה וְהוּא הַדְּשִׁיחַ הָאָרֶץ
 וְהַפְּרִיָּאָה וְהַלְּוִידֵם וְהַלְּמִיחָה וַיִּשְׁלַח הַנִּפְשׁ הַחַיִּים
 עִם הַנִּפְשׁ הַלְּוֹמַחַת אֵל חֲמַרֵי כֹל הַחַיִּים עִם
 הַיְסוּדוֹת אֵיֶשׁ לְמִינֵוּ וְהַעֲמִידֵם חַיִּים אֵיֶשׁ עַל
 מְכוּמוֹ עַל כֵּן הַנִּפְשׁ הַחַיִּים יֵהִיֶה לֹלֵי בְרִיָּה חַיִּים
 אֵיֶשׁ עַל שְׂמֹו וַיְחַיֶּה וַיִּתְגַּדֵּל עִמּוֹ וַיִּשְׁלַח אֲלֵהֶינּוּ
 הַנִּפְשׁ הַחֲכָמָה עִם הַחַיִּים וְהַלְּוֹמַחַת אֵל חוֹמֵר
 הַאֲדָם לְהַחֲלִימוֹ לַעֲמוּד לְפָנֵי ה' לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרְךָ
 בְּשֵׁמוֹ אֲבָל הַד' יְסוּדוֹת לְבָרְךָ אֵינִי מוֹלִידוֹת אֲבָל
 יוֹלִידוֹ כֹּל אֲשֶׁר אֵינִי בָהֶם רֹחַ כְּמוֹלֵאִים וְהַרִים
 וּבְקַעְפוֹת וְחֲבָנִים וּבְצִעוֹת כִּי אֵינִי בָהֶם רֹחַ חַיִּים
 עַל כֵּן לֹא עָלְמוּ כֹחַ לְהוֹלִיד לְבָדֵם כֹּל אֲשֶׁר בוֹ
 דָּוָח אֲבָל כֹּאשֶׁר הַתְּאֵוּ לְהַדְּמוֹת לְנִפְשׁוֹת לְהַחַיּוֹת
 מוֹלִידִים הוֹלִידוֹ רֵמָה וְרֵקָב כִּי לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל יוֹשֵׁר
 מִזֶּה יָדָם וַיּוֹלִידוּ רֵמָה וּמִינֵי זָבָבִים בְּפִירוֹת
 הַנִּשְׁחָחוֹת וּבְנִצְלוֹת וּבְאֶשְׁפָּחוֹת וּבְנִצְלוֹת וּבְמִקּוּמוֹ'
 אֲשֶׁר יִבְאָשׁוּ וַיִּרְעֻבוּ וַיּוֹלִידוּ גַם עֵשׂ וְרֵקָב וְהֵם
 בְּחַמָּה וּבְשִׁעוֹרָה וּבְזַרְעוֹנִים וּבְנִגְדֵי הַלְּמַר
 וּבְנִעְלִים אֲשֶׁר יִרְקָבוּ . הַגִּבָּה נִמְשַׁכְתִּי לְבִאֵר אֵיךְ
 נוֹלְדוּ אֲרֵבֶּה הַיְסוּדוֹת וְהַדְּרָם וְנִעֲבַעַם וְאֲחֵזִיר
 לְעַנְיֵי לְבִאֵר בְּרִיָּאֵת הַעוֹלָם בְּסֹדֵר הַיָּמִים כְּכִי

אם ואייר ומים ועפר שנס הם משתנים מאזרה
 ללורה והם היו החלמה יאירם העולם הזה
 ההפסדי כי על היסוד הראשון שהוא הסיולי
 שביארתי למעלה לא נאמר בו יאירה אלא שם
 בריאה כמו שביארתי ועל אלה הארבע יסודות
 אמר הכתוב והארץ הייתה תהו ובהו וכינה שם
 יסוד המים לתהו מלשון תהום כי הואיל וקרא
 ביום השלישי למקום המים ימים אם כן נראה
 כי מוקדם לכן לא היה שמו ים אלא תהום גם
 מלינו מי הים שנקראו תהום שנאמר תהומות
 יבסוימו וכינה לעפר שם זהו כלומר זה הוא
 וחסר הוי"ו והאל"ף כמו שביארתי למעלה
 והודיענו הכתוב שהיתה הארץ עובעה במי הים
 שנקרא תהום ולכן אמר וחושך על פני תהום
 וזה החושך הוא האש היסודית שהיא דקה וכה
 ונקרא חושך להיותה בלתי מאירה אבל ספירות
 שאם היתה מאירה אז היתה מאירה לנו האור
 בליה מלהב האש וזה החושך שאמר עליו הכ'
 יולד אור וזוהו חושך ואמר ורוח אלהים מרחף
 על פני המים הוא יסוד האור שהיה על המים
 ממש כי הארץ היתה עובעה בתוכו כמו
 שביארתי ובעבור ששם היתה מתנועעת ר"ל
 מרחפת ומעתה הרוח לעולם מיוחסת לשם ית'
 כאמרו ורוח נסע מאת ה' לכן ייחס לה רוח
 ה' ולפי שהארץ עמדה בתוך המים יום ראשון
 ויום שני עד יום שלישי שאמר הכתוב יקו המים
 כמו שאבאר לפנינו לכך אמר והארץ היתה רולה
 לו שעזרה בהויה הריא שני ימים הראשונים:
הנה מהכתוב בארטי החלמה בריאת זה
 העולם אשר בו החלמתי שהיו מהיסודות
 ארבעתם ועתה אבאר איך היתה סבהם ועצמם
 ותולדתם דע כי כל אשר ינוע ואשר ילך הלוך
 ונסוע ייקד לפי רוב נועו אף כי השחקים אשר
 אין נוט כנוטים ואין מסע כנסעים לכן הצבע
 אש גדולה מהכבדים ויתר עד מאד ויקד ויגדל
 לבבה כי נחר מכל חסוד וכירים עד לב השמים
 עד כי נולד מיקוד הכבדים אש נורא ואיום אש
 יוקדת כל היום ויבא עד מקום החומר אשר ה'
 לו נכון אשר שם יאות לו לשטן וגלגל האש הם
 ויבש כי חק האש לחמם וליבב ורחק ממנו יקוד
 האש מצולו אל המקום אשר הוכן לו ויפג חוממו
 בהתמודדו ממקום אל מקום ויהיה לבבו נמוג
 ויך והלום כי בהתמודד להביו היו נגוהים אל

לעשק

ק"ף מעלות נמצא שיש מקוטב הדרומי לקוטב הצפוני מאה ושמנים מעלות והוא מחליף חלק הרקיע וכן שיערו החכמים שהם כל הארץ רחוקים לומר מה שבחוף המים ומה שחולף לו לש"ם חלקים כמו כן והואיל וחיי כדור הארץ הוא שקוע במים כמו שביארתי וחליו האחר הנקרא יבשה הוא למעלה מן המים נמצא כי מה שהוא מגולה מן הארץ והיא היבשה הוא מאה ושמנים חלקים ואין יישוב ממנו כ"ח פ"ב חלקים כאשר תראה בזאת הגולה (א) והיישוב הזה נקרא תבל וזה שאין יישוב בחלי ארץ הדרומי הוא לפי שגלגל השמש נוטה סמיד בסבובו ללד דרום פי מרכזו אינו מרכז העולם אלא נמשך ללד דרום כמו שאבאר לפנים ומפני זה יתחזק החוס בצורתו ה"לד בעיני שאינו יכול לעמוד בו חי ולא לומח ולכן הוא מדברות ושוממה ומזה הטעם עלמו רלוני לומר מפני קירוב השמש ללד דרום יתרחק חומו מלד לפון ויתחזק שם הקור בעיני שלא ילחיו ליישוב והכני מבאר חתומי הנופות ההם ומכמה שעות הוא היום הארוך בכל אחד מהם :

דע

אתה המעיין כי כאשר הברי' ברא העולם נתן כח בכוכבים למשול בארץ ולהכניסה וחלק הארצות לשבעה כוכבי לכת וכל כוכב מקבל בייחוד שפע ממדרגה מלאכיות מיוחדת שמאותו השפע יחול על החלק שלו וישמרו באמצעות הכחות הגלגליות והיא שמירה פרעית והשגחה האלהית ברזון בוראם ית' וע"ז אמר הכתוב הידעת חקות שמים אם תשים משמרו בארץ ומשמרו הוא ממשלתו כמו שוער ומשול גם על זה אמר הכתוב אתה הוצאת כל גבולות ארץ וגו'. נמצא כי הארץ מתחלקת לשבע יישובין וכל יישוב נקרא בלשון ערב חלקים ובלשוננו נקרא כוף ולכן נקרא ח"י יפה כוף לפי שהוא כנוף האמצעי ולכן היא חוירה הסמואלע והטוב והמוצח שכלם ואלה הם הנופות. הנוף הראשון ראשיתו ממזרח מקצו מדינות מלך לין ממה שימשך לדרום וכן מדינות מלך לין והוא ללד לין הים בדרום אל הכדי עוד מדינות אל הכדי ואי אל כירך ואל כני האי הגדולה ועוד עובר הים עד שיבא אל מערב ולומן ובו מן המדינות המפורסמות עפרא ועמד וחלר מוס ועדן ולנע ואלעין ובאל מאלה ולפדה

בשאר הפחות ואזו רואין אותם בכל חלקי השמים בשיעור אחד ח"כ זה יורה שהוא באמצע ממם וכיון שהם כדורים עגולים והעגולה הוא לורת שטוח יכובבנה קו' א' יאמר לו קו הסובב ויש בחוף העגולה נקודה הנקרא' מרכז שכל הקוים הישרים היואלים ממנה עם הקו הסובב שוין כלם זה לזה והוכחו שדור הארץ הוא בחוף ח"כ מרכז שהוא מקום ארץ השמים הוא מרכז ונמצא כי שפת הים הגדול הוא גבול היבשה סביב וקלס הגבול הוא נקרא חופק :

וכתבו

חכמי המחקר כי זה שהארץ היא באמצע הוא לפי שהשמים מכריחין אותה לזה לפי שבמסיבתם ובמרווחתם העלומה סמיד סביבה היא נהדפת לה מפניהם מכל לך בשוה ולכן היא נהדפת לאמצע והמשל בזה תחשוב בלבך שיש גרגיר של חרדל בחוף בילת יענה ומרילה הביצה במרווחה עלומה שהנמצא שמרווחתה זו דוחה הגרגיר מכל לך ואינו חונה בשום מקום ומרחקו מלד מזרח כמרחקו מלד מערב ומרחקו מלד דרום כמרחקו מלד לפון ומרחקו מלמעלה כמרחקו מלמטה עד שאינו נוטה לשום לך והביצה מתגלגלת בין שני מסמרים כן הם גלגלים על כמין ב' מסמרים ח' בלפון ואחד בדרום כקנה המזרח מן הקלה אל הקלה והם נקרא' בלשון ערב קוטבים ובלשוננו נקודות והגלגלים נסמכי' מתגלגלים על הנקוד' האלה וכובבין על הארץ מהם ממזרח למערב ומהם ממערב למזרח כמו שאבאר בנתיב השלישי בע"ה, ועל שם שתי הנקודות האלה נקראו הגלגלים שמים שכל ח' מהם הוא שם במקומו ר"ל שהם עומדים שם ואין להם נוט וממנו נגזר שמים כי תעשה משם שמים כמו שתעשה מעין עינים ומאזן חזים ולפי שהאחד בלפון שהוא קר וח' בדרום שהוא חם כמו שאבאר אמרו ז"ל מאי שמים חם ומים חמים יש מן שכתב שנקראים הגלגלים שמים על שם שתי הנקודות המזרחות הגלגלי' הנקראות ראש חלי חנבו כמו שאבאר' לפנים והעד ברוחו שמים שפרה חוללה ידו נחש ברית :

ודע

כי כל אחד מי"ב מעלות חלקיהו חכמי המחקר לשלשים מעלות כמו שאבאר לפני' שכלל כלם שלם מאות וששים ומחליף' הם

העמוד הזה

והמתחום מהם ור"ל שהרקיע הוא מבדיל בין
עלם השמים וכל נצחם ובין גופי השפלים שהם
כגוי למים הפחתונים. ואל תחמה שקרא הכתוב
ליסוד הזה מים כי על כזה אמר במקום אחר
ומני יהודה ילאו ועוד הוא השם הזה הנאמר
בכני על דברים אחרים כמו הנה מים עולים
מלפון. אותי עזבו מקור מים חיים. אף המים
הנאמרי' הנה הוא בולל ליסוד אשר אמרתי אבל
אינו עלם אחד כמו שהצב האפיקורסי' הם
באמנם שהמני' הנאמרים הנה בעליונים
ובתחתוני' שהכל ענין אחד ואין שום חלוק
ביניהם אלא במקרים ולא בעלם אינו כן אלא
השמי' הם עלם אחד והתחתוני' הם עלם אחר
וכמו שהם מובדלים מהם ברוממותם וגובה
מקומם ככה הן נבדלין במעלתן וכשיארום כי
העליונים הם זכים וטהורי' חיים וקיימים
עומדים על תכלית שלמותם מן העולם ותחתוני'
הם גופים מתי' הווים ונפסדי' וכמו שצארתי
המים הנאמרי', הנה כן נצאר המים שאמר
דוד צאמרו הללוהו שמי השמים והמני' אשר
מעל השמי' שהמני' הם הם נאמרים על האורה
הנקיה מדובקת אל. ההיולי עליהם היה ר"ע
גוער בתלמידיו ואומר להם כשאחם מגיעים
אלל אבני שיש עוהר אל תאמרו מים מים שכן
כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. רואה
לומר אל תחשבו כי הוא שאמר הכתוב ובין המני'
אשר מעל לרקיע וכן והמים אשר מעל השמי'
שהם מים ממש אלא שם כגוי כמו שביארתי וכיני'
לשמי' אבני שיש לפי שהם חזקים קיימי' וזכים :

הַשְּׁבִירִי הַשְּׁנִי בביאור תבונה זה העולם וישבו :

הים וישפכם ואין שפיעה כ"א מלמעלה למטה
והבוי' מעמידן בנחו הגדול נגבול שנתן להם
שלא יצולו על העולם כאמרו נבול שמת כל
יעבורון כל יצובון לכבוד הארץ ותחלה חיי
דבור הארץ ע"י כן ונראית היבשה שהכתוב
קראה ארץ על דרך פרע והוא שאמר בכוכבים
אשר צם התחלנו בדעתו האומות נבקעו והנה
היה הפך מן הכהוג בעצמם כי הראוי לכבוד
העפר ולקלות המים שכנגדה להיות הארץ
באמצע המים ומוקפת מהם מכל זד כאשר
בחהלה אלא שעדיין לא נתקיים הטבע עד סוף
ששת ימי הבריאת' ולכן ארז' על הדברי' שטעמו
בשגוי הטבע כמו עשרה דברים שנצאר ערב
שבת בין השמשות כל' מעט טרם קיום הטבע
א"כ אין לשאל על דבר מהטבע בכל ששת ימי
בראשית ולומר למה היה דבר פלוני כך או אף
אפשר שהיה כך א"כ נמצא עכשיו שחיי דבור
הארץ הוא עבוע בזימי אוקיטום והחיי האחד
הוא מגולה לאויר העולם והוא גבוי בעין חיי
דבור והאויר היסודי הוא מנשב ומרחף ומקיף
הים והארץ משש קאופיטום והאש היסודי מקיף
הרוח והים והארץ משש קאופיטום ואין הלוכם
בדעת ובחפץ אלא מנכב נקבע בהם ועבוע
נעבוע בהם. והשמים שהם הגלגלים הם מקיפים
האש והאויר והים והארץ, ולפי שידוע הוא כי
כשימצא ח' מהשני נגדים שימצא ח' בהכרת
לכן לפי שנמצא גוף מתנועע תמיד והם
הגלגלים נתייב למצוא גוף שוקע תמיד והיא
הארץ שהיא קבועה באמצע בכל תלויה על
בלימה כאמרו תולה ארץ על בלימה השמל בזה
לתפוח שהוא בקערה מלא מים וקערה אחרת
מכסה אותה ואותם קערות צתוך קערות אחרו'
ומכוסות בקערות אחרות שנמצא חיי התפוח
הוא שקוע בצוך המים וחיי האחר למעלה מן
המים והקערות מקיפות המים והתפוח מכל זד
וגם הם מקיפות זו את זו כך הם הגלגלים
מקיפות זו את זו כגלדי צללים וכלם מקיפים
יסוד האש שהוא דבוק בשטח גלגל הלבנה האש
מקיף הים והארץ מכל זד. אמור מעתה כי דבור
הארץ הוא בצוך באמצע דבור השמים שאם
אינו כן יהיה קרוב אליו צפאה אחת ויתרחק
ממנו בשאר הפאות ואז היו נראין הכוכבים
צפאה הקרובה גדולי העלם ויתר ממה שיראו

אין כל כדורי השמים שוים כי הגלגלים כולם או מרביהם הם כדורים חלולים אבל השמש והירח וכל הכוכבים הם כדורי' אטומים . עוד יש חלוק אחר ביניהם שעלם כל אחד מהגלגלים הוא זך ולולו כזוכים לבנה או כמראה שהם וכפיר וזה כדי שלא יעכבו את יולאי אור הכוכבי' וזה הריה' מלפלא ולעבור בהם להאיר על הארץ ועלם כל אחד מהשמש וירח והכוכבים היא עבה כדי שיאחז בו האור ולא יעברנו והוא מלוטש כדי שיטפיע מזיהרו ויאליל על זולתו . והנה אבאר התלה החלק הראשון והם הגלגלי' דע שהגלגלי' הם על דרך כלל ג' מינין . המין הא' הם גלגלים קטנים שאין מקיפין את הארץ כלל ר"ל שהארץ אינה קבוע' בקרב שום אחד מהם אלא כי או"א מהם הוא קבוע במקומו הראוי לו מחלל עובי גלגל א' גדול שמקיף את הארץ הוא הנושא אותו והנוטה בו והוא חשוב כחלק ממנו והגלגל הקטן הזה יקרא גלגל ההקפה או עיגול על עיגול ובו הוא כוכב תקוע כדי שיחלגלג בו וירזן על קטביו הולך ומוס' הכוכב שהוא סביב מרכז גלגל ההקפ' זה כי כמו שהגלגל הגדול הנושא לגלגל ההקפה נושא בגלגל ההקפה ומקיף בו את העולם כמו שאבאר כן גלגל ההקפה הוא גם הוא מתחללגל על עולמו ובמקומו שהוא קבוע בו הולך וכוכב סביב מרכז על שני קטביו ובריתו מתחללגל כוכב ההוא התוקע בו הלך וכסוע בו שם . והמין השני הם גלגלים אחרי' שמקיפין את הארץ מכל עבריה אבל אין שום אחד מהן תוקע סביב מרכזה אלא סביב מרכז אחר והוא יולא ממרכז הארץ ורחוק ממנה לך אחר והגלגל הזה נקרא גלגל הנושא לפי שהוא נושא לגלגל ההקפה כי הוא תוקע בעביון המין כג' הם הגלגלים אשר הם גדולים העלומי' שכל אחד מהם תוקע סביב מרכז הארץ זולתי גלגל השמש והם כלם מכווים זה סוף זה כאשר יהיה האופן בתוך האופן והארץ היא קבועה באמצעיתה כמו שביארתי למעלה נמלא שמרכז הוא מרכז העול'. והגלגלי' הגדולי' האלה הם השמש והשמו' מהם מסבבין ממערב למזרח אחד מתוך מחברו ואחד ממערב וסחשיעי מסבב ממזרח למערב פעם אחת בכל יום מזריח לשמונת הגלגלים כלם לכבד עמו הפך תנועתם הטבעית כמו שאבאר ולפי שלכל אחד מאלה הגלגלי' נמלא תנועה משוכה מחברו ג"ל שכל אחד מהם יתנועע לסדר ותכלית זולה

הגלגל הראשון

הסדר ותכלית שיתנועע לו האחד לכן יש לכל אחד מהם שכל בפני עולמו שמיני אחר ומשפיע בו נפש משתוקקת לזו הפעולה ברום המתחדש מהם עליו בתנועתם ואורם ומספר התנועות כמספר המתנועעי' והם קל' במדרגה למעלה מקלחתם ומפני שתנועתה היא נלחית ראוי שיהי' להמיניע להם (יש לו) כח שאין לו תכלית ומפני זה לריך שיהיה המיניע עלם שאינו גוף ולא כח בגוף אבל נבדל ומפני שיש תחת כל תנועה כללית תנועת חלקיות אחרות כמו תנועת גלגל הקפה ותנועת גלגל היוולא מהמרכז ותנועת גלגל הנושא ואלו כל' הם תחת התנוע' הכללית לכוכב כן יש תחת ראשית כל עלם נבדל מהכללי' עולמן נבדלים הם ונאללו מן השכל ההוא והם נמיין עמו אחד ולכן יתנועעו הגלגלים תמיד על הצד שיחושע המשופע אל המשפיע והחושק למי שיחשיק בו להשיג שלמות האפשר להשיגו ממנו וגם הוא התכלית בתנועתם ועליהם רמז שלמה באמרנו עמודיו עשה כסף וכסף נגזר מכוסף כמו נכספה וגם נלחית נפשי ר"ל שהם נכספים בסבובם להשיג רלון קוים והם מנהיגים העולם השפל ופועלים בו כל הפעולות הנעשות בו ככה הבא להם מיוזרת ית' ע"י השכלים האלה כמו שאבאר ומאלה תשעה הגלגלי' הגדולי' השבעה מהם נקראים גלגלי כוכבי לכת . וסדר שבעת הגלגלי' האלה למעלה למטה הוא שז"ס חכ"ל והם שבעי' לך מארים חמה נוגה כוכב לבנה :

וגרם ושבת ומאחזקת וכחבאן ואלבחרין. ויהאוקים סוף וארץ כשדי' וילך ארץ כמותים ויחתוך נילוס מלרים ובו מדינות מלכות כשדים מן מיכה ודומה הנוף הזה ד' מאות וארבעים מילין וסיוס הארץ בו יהיה מי"ב שעות וחלי ורביע שעה, הנוף השני יתחיל מן המזרח וילך על זין והגדי ובו העיר הידועה מנזורה ודמל ויחתוך ים בצרה וים ערב בארץ בקדי ותגר ותחאב ואל חניר ומיכה ויחתוך ים סוף וילך במדינות מלרים ויחתוך נילוס וילך למערב על לפון הכושיים ודרום הברבר כלו וצא לועד הים הכובב ונפל אמלעו קרוב מן תחאמי וקאה הדרום כביב מיכא קרוב ורוחב הנוף הזה ח' מיל והיום הארוך בו הוא בי"ג שעות וחלי, הנוף השלישי יתחיל מן המזרח וילך אל לפון זין והודו ובו עיר אלחבריה ועיר בלבה ואלכסנדריא ודמשק ואשקלון וירושלי' ודמיאטע ועכו עד הים הסובב ונפל אמלעו באמלע אל האי בקרוב וקאה הלפוני עיר אל סלאס ומגדזח ושור ורוחב הנוף הזה ט"ן מיל והיום הארוך בו הוא מי"ד שעה, הנוף הרביעי יתחיל מן המזרח וילך במדינת אל תחבת והאי והאלגסס עד אפריקא ומערב וחלב זאכעניא ושרכוסו ואל מולא ואלבחהן וצורה המערבי ופאת וקזוי ארץ המערב ונפל אמלעו קרוב למדינת אל מולל ורוחב הנוף הזה ט"ז מיל וסיוס הארץ בו הוא מי"ד שעות וחלי, הנוף החמישי יתחיל מן המזרח במדינת סרסאן ואמרמניאס הארץ גרגאון. ועברסחאן ומלטיה ורומא עיר הרומיים ודרום מדינות אנדלוס ועולטלה וקרעבה ומא שקרא הרומי העיירות הדרומיים. ומדינת איטליא ואפסגי ואפרנגה וסקליה וקסטנטינא אשר לדרומיי' ונפל אמלעי בקרוב מה ארמניאס וקאה הלפוני בקירוב מן אדרביל ורוחב הנוף הזה ט"מ מיל והיום הארוך בו הוא מט"ו שעות. הנוף הששי מתחיל ממזרח וילך בצפון סרסאן ומדינות אל סאר ויחתוך גרגאן עם מדינות הרומיים הלפונית ולפון מדינת אנדלוס ונפל בו גמילה וקבלה ומדינת אלבה בי ביב ובלוג ומאגוג וקאת מדינה אל קאלבה אשר על דרום ואורך הסורך ויאגוג ורוחב הנוף הזה רי"ב מיל וסיוס הארוך בו הוא מט"ו שעות. הנוף הז' יתחיל ממזרח מלפון אגוג ומאגוג וילך על לפון הסורך ואל גרגאן ויחתוך

ארץ אל קאלבה ויכלה לים המערב ואין בו מדינות מפורסמות וקרא טוף ריפוס פירוס הם הרי שלג וכפור וארץ אשכנז' וקאה הדרומי נפל בקרוב מצפונה נפל אמלעו בארץ אלוא ונפל קאה הלפוני הלפון קאה ארץ אל קאלבה ורוחב הנוף הזה קפ"א מיל והיום הארוך בו הוא מי"ז שעה. נמלא סך המילין שלהם חלקו חכמי המחקר כל היישוב הם אלפים ומאתים ועשרים ושש מילין והסוכנים על קו השוה אשר בארץ שרשמתו בצורה והוא אורך הארץ שהוא מראש המזרח עד סוף המערב היום והלילה שוין להם לעולם ואין האחד מוסיף על השני בכל ימות השנה. והעשם הוא מה שאומר דע כי יש ברקיע אופן מוקף אל אמלעיותו והוא רחוק מכל אחד משני הקוטבים שביארתי למעלה הששים מעלי' שהם מחיות חלקי ברקיע ועל אופן זה נמחדות הקפת הגלגל ועליו היא נקבעת נקודת אמלעי' המזרח ונקודת אמלעית המערב אשר היא נקודת ראש עלה וראש מאזנים ושקיעתן והאופן הזה מיישר היום מפני שהסוכנים תחת האופן הזה הוא סובב כנגד ראשם תמלא במקום שהוא היום והלילה שוין לעולם לא יפחות ולא יוסיף. וחכמי המחקר קראו לאופן הזה אופן המישור. הנה בארתי יישוב הארץ וחלוק גופותיה. ודע כי יקרא הכ' למזרח קדמה. ולדרום ימין ולצפון שמאל כי יתפוש הלשון הפניו כחדם הפונה אל אור השמש כי אז יהיה לדר ימיו דרום וללד שמאל לפון :

השביירי

ומהלכס. דע כי השמים נחלקים תחלה לשני חלקים החלק האחד הם הגלגלים כולם והחלק השני הם השמש והירח וכל אחד נושני החלקים האלה העידו עליו המופתים העיונים כי הם כדוריים. וזה לפי שהצורה הכדורית היא ראשית הנוחות וראוי להיות האור' הראשונה לגוף הראשון ועוד נולד שהוא כדורי היא חוצה לו או פניו או גוף אחר מתפעל וכבר נחבאר חילוף זה. ועוד כי תנועת השמים הוא יותר קלה משאר התנועות ומהיר התנועה לא ימלא כי אם לגוף הכדורי. ועוד כי הסוכנים בעלייתם ובירדתם ובאמלע השמים מרחקם בזה כפיטור אחד ואלו היה להם פאות לא היה מרחקם שוב. הנה הם עגולים וכדורים ואמנם אין

פועל הצורה יתבצר בעולם לדיקה ומיים ויושר
 זאטבה וחבורה ומשצית האיבה והמריבה
 ומעורר הלצנות למעשה הטוב ולחזור בתשובה
 ולא להיותו ית' מכריח למעשה הטוב או להפכו
 כי אם לעורר לבד והוא מחדש הזרעים בתנובה
 זנותן מזון לנפש רעבה ומחלקות המזלות של
 כוכב זה הם קשה ודיגים הסימן לק"ד :

הגלגל השביעי

זל וטבעו יבש נוטה אל הקור כי כל מין קרח
 וקרירות מושלת בו . והוא גדול מגוף הארץ כמו
 השמים ואחד פעמים והוא המחון והכבד
 בהנועתו יותר מאלה שבעה כוכבי לכת זה לפי
 שמה שיש מהם יותר קרוב לגלגל העליון הוא
 הכח המגיב אליו מאזו הגוף הראשון המנועט
 יותר חזק ר"ל היה המנוע מתנועתו והפרטים
 שהיה חלוף תנועות הכל יותר ומה שנחרחק
 ממנו היה המנוע יותר חלש ולכן הירח הוא יותר
 מתנועע בהנועתו עד שאינו משלים הקפתו כי
 אם בשלשים שנה פחות מ"ד יום ועל ידו פועל
 הצורה ית' בעולם הצורה והעלמה והממשלה
 ומשפט ונקמה ומלחמות וצוה ושבי ורעב
 וטלטול מלכיות ועקירות ארצו ומחלקות המזלו'
 אשר לזה הכוכב הם גדי ודלי והסימן שג"ד .

אלה הם שבעה כוכבי לכת ונקראו כן לפי שלכל
 אחד מהם נמצא מהלך ידוע ניכר כלפי מזרח
 ואינו כן לזולתו ר"ל שזה ממערב במהלכו יותר
 מה זה והוא מחון בו יותר מה ומגמת פני
 כלם במהלך הזה ועבר פניהם הוא לזד מזרח
 כמו שביארתי . עוד קוראים לאלה שבעה
 הכוכבים כוכבים נכזים מפני שהם הולכים
 פעם לפנים פעם לאחור כאדם שהוא נכון
 בארץ . ושבעה מקורות שבארץ הם כנגד אלה
 השבעה כוכבים כולד הכסף לירח וכסף חי
 לכוכב והנחש' לנוגה והסב לשמש והכרזל לזרק
 והטופרת לשבתי והבדיל למאדי' ושאר המקורו'
 שאינם ידועים מספרם הם כנגד הכוכבים
 הקיימים שהם בגלגל השמימי כמו שאבאר . ודע
 כי בקרב עובי כל א' מגלגלי אלה שבעה כוכבי
 לכת זולתי גלגל חמה רלוני לומר ששה הכוכבים
 ועים בחלל עובי גלגליהם שני
 מיני גלגלים . האחד נקרא נושא כי הוא נושא
 לגלגל ההקפה או נקרא נושא לפון והשני נקרא'

הגלגל ההקפה או עיגול על עיגול אצל הגלגל
 הגדול שביארתי שמרכזו מרכז העולם נקרא
 משום אמור מעשה שיש לכל כוכב מהששה
 שביארתי ג' גלגלים כאשר הראה בואת
 הורה (3) . ולורת העיגול הקטן הוא בחריזו
 של הכוכב ולכן אם המשוך שני קוים ממרכז
 העולם שכו אחד נוגע בעיגול קטן מלד מזרח
 והשני מלד מערב נקודת הנגיעה שבמזרח
 נקראה עמידה שניה וכשהכוכב באחד מב'
 מקומות נקרא' עומד כשהכוכב בחלק העליון של
 העיגול הקטן נקרא מהיר ובחלק התחתון צין
 שני הקוים נקרא' שוכב ר"ל הלוך אחורנית שהוא
 מהיר לרוץ והירה מפני שהוא מהיר לרוץ איין
 שייך בו עמידה ומסירות ושוכבת כמו בחמשה
 כוכבי נכובה ומקום דבוק שני הגלגלים משום
 ונושא הא' שבזד לדרום וא' שבזד לפון נקראים
 ראש תלי ונצבו הא' שבמערב נקרא ראש והא'
 שבמזרח כז וקראוהו תלי או תנין לפי שהוא
 הולך בלורוהו שבחלמנע הוא רחב והולך ומלד אל
 שתי הקצוות כאשר הראה בואת הורה שזיירתי
 והזרבו כל אחד מאלה הששה כוכבים לאלה
 השלשה הגלגלים שביארתי לפי שאם לא היה
 לכל אחד משום ונושא אז היה בכל חדות הירח
 קדרות השמש ובכל חצי חדש היה קדרות הירח
 כי בחדושה היתה לפני החמה ובמלוואה היתה
 נגדה בכל מרכז הארץ והוא הדין בשאר חמשה
 כוכבי לכת . ועוד הזכירו חכמי המחקר אלה
 שלשת הגלגלים בכל אחד מששת גלגלי נכוכה
 כמו שביארתי לפי שראו תנועתם מבלבלת כי
 במקום א' מוגבל יראה לכל א' תנועתו מהרם
 ובאותו מקום עלמו הראה מתאחרת ולכן הניחו
 להם גלגל ההקפה שתנועת הכוכב בו כבוב שזה
 ובגלגל יולא חוץ למרכז נושא אותו ולכן במקום
 שסבובו שזה תנועתו מראה בלתי שזה כי בגלגל
 שהוא נושא הגלגל ההקפה הוא ממערב תנועתו
הגלגל השמיני מתשעת הגלגלים
 שביארתי הוא המקיף
 לגלגל שבתי וסמוך לו ונקרא גלגל המזלות וכל
 כוכבי הרקיע הקבועים שאיין להם מספר הם
 קבועים במזלות שצוה הגלגל ונקראים הכוכבים
 הקיימים לפי שהם מורים לעולם אותו הדימוק
 שביניהם ולא ישאנה אע"פ שיש לכללם יחד
 תנועה ותנועתם אינה בעלמם רלוני לומר

מיני שמחות והתאוה ומקטרת זרע הפרי צפרי ומחלקות המזלות לכוכב זה הם מאוירים ושור והסימן למ"ט :

הגלגל הרביעי הוא גלגל השמש שבו

קבוע החמה וגופה גדול מכל צבא השמים כי הוא גדול מגוף הארץ מאה וששים פעם ומשלים הקפה אחת בשש"ה יום ורביעי כמו שאבאר בשביל הד' בע"ה . ובו יתחשבו ימים ומועדים ועתים קבועות ושעות ידועות והוא עומד בצמלע כוכבי לכת כי שבתי לרק ומאדים למעלה ממנו נקראים כוכבים עליונים , ונוגה כוכב ולכנא אשר למטה ממנו נקראים כוכבים תחתונים והיה כן כדי שיטפיע מוארו ויאליל לעליונים ולתחתונים כאחד וכל אחד מאלה הגלגלים מרכזה העולם ר"ל כי קו ה' יעמוד על מרכזה ומרכזו ארץ אמנם זה הגלגל שהוא גלגל חמה אינו כן אלא מרכזו הוא יולא מעט מחקו ההוא ללד דרום ועל ידו פועל הבר"י בעולם נפלאות המים דעים בשלום ומבקשת התומה והענוה וכה ממשלה ומלכות וגדולה מעלה ומוריד בונה והורם ומתן השועה למלכים וכה שרים ורזחי' ומשלים לעוב ולמועב ומחלקות המזלות לזה כוכב חמה מזל אחד ונקרא אריה והסימן ח"א :

הגלגל החמישי הוא שבו כוכב

מאדים ובלשון ערב אל מריך ועצבו הם ויבט מאד ובוטר בהיותו סמוך לכוכב חמה וגופו הוא כמו שליש מגוף הארץ ומשלים הקפה אחת בשנתיים פחות ל"ה יום . ועל ידו מעניש הבורא ית' את בריותיו במוכו' והרג ואבדן ונגעי' ופלע וחבורה ושריפת אש ובזרות וכל מיני מכות רעות כי הוא הולך אחר ריב ומלחמה לעקור מדינות ועיירות ורכיל מפריד בין אחים כי רגליו לרע ירוצו וימהרו לשפוך דם ומחלקות המזלות של כוכב זה הם עלה ועקרב והסימן מט"ע :

הגלגל השישי הוא שבו כוכב

זכר ונקרא' נוגה ובלשון ערב אל זכרה ועצבו קר ולה והוא כדי חלק אחד מששה ושלשים מגוף הארץ ומקיף הקפה אחת ממערב למזרח באחד עשר חדש ועל ידו פועל הבורא ית' בעולם השקט ושלום ומיני זמר וטירות ורננים וקול מלחם חופות חמים ובו יתעוררו כל סופש כמר ועוגב לשמות ולהחלל והרחבת כלב וטירת העיני' וטמים זכים והארץ להלם ושמחה בהיות כל הלצבות מתעוררות לגלל וכנור חוף ומחול ועינים ועוגב וכן בכל

וכללת וכה המן והכיעור גם היא מבשלת ההוצבה ופרי הארץ ומגברת גלי הים בהמלחה כי היא נוחה למים התחתונים ומחלקות מהמזלו' לכוכב' זה הוא מזל סרטן והסימן ל"ם ובעקמימו' זה הגלגל סמוך ודבוק בו כי הוא יכו' האש והוא זך בערכו לאויר הסמוך לו . ודעת אלכסנדר הוא שהאש שהוא אינו כמו האש הנמלחת אלליו לפי שזו שורפת ומפסדת חו עושה חוזה הויה ואינה שורפת והוא אש בכה ולא בפועל ויאמר עלי' ועל זאת הנמלחה אלליו אש בשותפות השם בלבד וכן רשד כבש שהוא שורף כי היסוד רחוי להיות באיכותו על תכלית מה שאפשר ולא ימלא דבר יגיע אליו באותה איכות שללטייר זה אותו היסוד הלכן לא ימלא דבר יוחר הם ויבט ושורף כמו היסוד ועליו אמר הכתוב שם האחד פישון הוא הכוכב וכו' . וכנגד יסוד האויר אמר ושם הכהר ה' גיחון הוא הכוכב כי שניהם סובבין שהן מקיפין המי' והעפר . אמנם על המים אמר הולך ועל העפר שהיא נחה לא אמר הולך ולא סובב לפי שהוא שוכן בעצבו :

הגלגל השני הוא גלגל הכוכב הנקרא

דך פרט כוכב ובלשון ערב נקרא עמרלד ועצבו קר והוא קטן מכל צבא השמים כי הוא כדי חלק אחד מאלף מן הארץ והוא מקיף הקפה אחת ממערב למזרח בעשרה חדשים ועל ידו פועל הבר"י בעולם כה חכמ' ואולת ודקדוק הלשון ולחוחו ושבוש הלשון ובלבולו וקבץ ממון ומעמון ומיני מסחר ומעש' חיל ועסק והריוח והקבוצ' והפזור ומחלקות המזלות של כוכב זה הם תאומים ובחולה והסימן כח"ב :

הגלגל השלישי הוא שבו כוכב

הנקר' נוגה ובלשון ערב אל זכרה ועצבו קר ולה והוא כדי חלק אחד מששה ושלשים מגוף הארץ ומקיף הקפה אחת ממערב למזרח באחד עשר חדש ועל ידו פועל הבורא ית' בעולם השקט ושלום ומיני זמר וטירות ורננים וקול מלחם חופות חמים ובו יתעוררו כל סופש כמר ועוגב לשמות ולהחלל והרחבת כלב וטירת העיני' וטמים זכים והארץ להלם ושמחה בהיות כל הלצבות מתעוררות לגלל וכנור חוף ומחול ועינים ועוגב וכן בכל

הַחֲמֵה לַחֲמוֹת רֹאשׁ מִזֵּל גְּדִי חֲזִי תַחֲסֶפֶךָ הַחֲמֵה
 שְׁנִית וְחֶסֶד אֶת פְּנִיָּה לְהַבִּיט אֶל צִפּוֹן וְהִרְגַע
 הִזֵּה יִקְרְאוּבוּ חֲכָמֵי הַחֲכוּמָה הַיּוֹפֵךְ הַקּוֹר וְזַעֲלֵי
 מִלֵּאכֶת הַעֵיבּוֹר יִקְרְאוּבוּ תִקּוּפַת עֵבֶת לְפִי
 שְׂבָרוֹז הַשְּׂגִיִּים הִיא נוֹפֶלֶת הַתִּקּוּפָה הַזֹּאת בְּחַדָּשׁ
 עֵבֶת וְלֹא הוּא סוּף יָמֵי הַחֹרֶף וְתַחֲלַת יָמֵי הַקּוֹר
 וְדַע כִּי הַגִּלְגַּל הַשְּׁמִינִי הִזֵּה הוּא מִתְגַּלְגֵּל עַל
 קַעֲבִיו לְפִי הַמִּזְרַח בְּכַבֻּדוֹת רַבָּה כְּמוֹ מַעֲלֵה
 אֶחָת בְּכַדֵי מֵאָה שָׁנָה עַד שֵׁשִׁלִּים הַקֶּפֶס אֶחָת
 עַל סֹדֵר הַמְּזֻלּוֹת כְּמוֹ שֶׁשָׁה וְשֵׁשִׁים חֲלָף שָׁנָה
 לְדַעַת תְּלָמִי וְלִדְעַת אֶל בְּתַנְחִי בְּקִרְבוֹ מֵאֲרַבְעָה
 וְעֶשְׂרִי חֲלָף שָׁנָה אֶת הַיּוֹלֵךְ עוֹמֵד זֶה הַיּוֹמָן:
הַגְּלִיל הַתְּשִׁיעִי הוּא הַגִּלְגַּל הַגָּדוֹל
 וְהַעֲלִיּוֹן שֶׁבְּגִלְגָּלִים

וְקִרְאָה שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם פְּמֵאֲמֵר שְׁלָמָה הִיָּה הַשָּׁמַיִם
 וְשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלַלְוּן וְחֲכָמֵי הַחֲכוּמָה קִרְאוּבוּ
 גִלְגַּל הַיּוֹמִי לְפִי שֶׁעַל פִּיּוֹ יִהְיֶה הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה כִּי
 הוּא מִקִּיף הַעוֹלָם פֶּעַם בְּכָל יוֹם מִמִּזְרַח לְמַעֲרָב
 בְּמִרְוֵה רַבָּה וְעוֹלָמָה סְבִיב מִרְכּוֹז שֶׁהוּא מִרְכּוֹ
 הָאָרֶץ וְנוֹשָׂא בְּחִיקוֹ כָּל הַגִּלְגָּלִים וְכוּכְבֵּי־הַסָּהָר
 וְהַשָּׁמַיִם וְהִירָח וְכָל צֶבֶא הַשָּׁמַיִם וּמְכַרִּיחֵם
 לְהַסִּיבֵם עִמּוֹ בְּמִרְוֵלָתוֹ כְּדִי לְהַקִּיף הַעוֹלָם
 וְלְהַשְׁתַּחֲוֹת עִמּוֹ לְפָנָי וְיִלְרֹו בְּכָל יוֹם חֹסֵר שָׁהָ"כ
 וְצֶבֶא הַשָּׁמַיִם לֶךְ מִשְׁתַּחֲוִי הַמַּשָּׁל בְּזֶה לְרִיחִים
 שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִין מִמִּזְרַח לְמַעֲרָב וְבֵהֶם נִמְלָה שֶׁהוֹלֶכֶת
 מִמַּעֲרָב לְמִזְרַח הֵפֶךְ תְּנוּעַת הַרִיחִים הִנֵּה שֶׁעַם
 הַיּוֹם שֶׁהַרִיחִים יִכְרִיחוּ לְנִמְלָה הִיא לְהַתְגַּלְגֵּל
 מִמִּזְרַח לְמַעֲרָב אֲמֵנָה לֹא תִנוּחַ הַנִּמְלָה לִילָךְ
 הַלוֹכֵה הַרְלוֹזִי מִמַּעֲרָב לְמִזְרַח וְזֹאת הַתְּנוּעָה
 יֵאֵמֵר בֶּה חִילּוֹף וְלֹא נִגַּד כִּי חֵין לְתַנוּעַת הַעֲבוֹל'
 נִגַּד לְפִי שֶׁחֵין כִּנְגֵדָה הַתְּנוּעָה הַיִּשְׁרָה וְכָל שָׁכָן
 שֶׁחֵין כִּנְגֵדָה תְּנוּע' אַחֲרַת עֲבוּלֵי וְאֵע"פ שֶׁהֵאֲחַת
 מִן הַמִּזְרַח לְמַעֲרָב וְהֵאֲחֲרָה מִמַּעֲרָב לְמִזְרַח חֵין
 זֶה נִגַּד . וְדַע כִּי חֵין לְכַדּוֹר הָאָרֶץ אֲלֵל זֶה הַגִּלְגַּל
 הַעֲלִיּוֹן שׁוֹם שִׁיעוֹר וְלֹא שׁוֹם עֵרֶךְ זֶה מַעֲוָם
 קַעֲמוֹתָ אֲלֵל רוֹב גְּדִלוֹ עַד שֶׁהִיא כּוֹלֶה נַחֲשָׁבֶת
 אֲלֵלוֹ כְּמוֹ נְקוּדַת מִרְכּוֹז הַעֲגוּלָה אִו מִרְכּוֹז הַכַּדּוֹר
 אֲלֵל הַהֶקֶף . וְכֹאשֶׁר חִקְרוּ חֲכָמֵי הַחֲכוּמָה
 בְּמַחְקָרָם עַל עוֹלָם גְּדִלוֹ מֵאֲלוֹ שֶׁאֲוֹךְ בְּרִיחוֹ
 שֶׁהוּא בְּרִיחַ הַעוֹלָם הוּא יוֹתֵר מִמֵּהֶלֶךְ כִּ"ד חֲלָף
 שָׁנָה לְפִי הַמֵּהֶלֶךְ בִּינוּנִי לְאָדָם שֶׁהוּא אֲרַבְעִים
 מִילִין בְּכָל יוֹם . וְעַתָּה בֹא וְחִשּׁוֹב מִסְפֵּר מִילֵי
 אֲוֹךְ הַבְּרִיחַ הַזֶּה וּמִסְפֵּר הַמִּילִין שֶׁיֵּשׁ בְּגִלְגַּל

הַמִּישוֹר וּמִתּוֹךְ כֶּךָ חֲדַע עוֹלָם חֲלַל הַגִּלְגַּל הַעֲלִיּוֹן
 וּגְבוּרַת הַיָּד הַחֲזָקָה שֶׁמִּתְגַּלְגֵּלֶת אֲוִתוֹ תְּמִיד כְּפִי
 הַמִּרְוֵה הַעוֹלָמָה שְׁבִירָתִי שֶׁאֵם תַּחֲשׁוֹב בֶּה
 חֲרָהָה כִּי יוֹתֵר מִמֵּהֶלֶךְ חֲלָף וְשִׁמּוּרָה מֵאֲוִת שָׁנָה
 הִיא מִרְוֵלָת כָּל נְקוּדָה וְנְקוּדָה מִגִּלְגַּל הַמִּישוֹר
 בְּשָׁעָה אֶחָת . כִּתֵּב אֲרַסְטוֹ הַגִּלְגַּל הַתְּשִׁיעִי
 קִרְאוּבוּ גִלְגַּל הַחֶלֶק מִפְּנֵי שֶׁחֵין בּוֹ שׁוֹם טוֹכֵב
 וְלִכֵּן חֵינוֹ כִּדְגָשׁ וְלֹא נוֹדַע שִׁיעוֹר גְּדִלוֹ כָּלֵל .
 אֲלֵל הַשֶּׁכֶל הוּא שְׁמוּרָה וּמַעֲיֵד עֲלוּי . אֲמֵנָה
 לֹא הַשְּׁגִנוּ מִמֶּנּוּ אֲלֵל שְׁמַח עֲקִמְיֻמוֹתוֹ בְּלִבָּד וְחֵין
 לְהִרְסֵר וְלַהֲוֹת בְּמַחֲשָׁבֶה כִּמֵּה הוּא עֵבִיו אִו
 בְּעִנְיֵן שְׁמַח גְּבוּרִיתוֹ וְמֵה יֵשׁ חוֹלָה כִּי לֹא כַת
 בְּדַעַת הָאָדָם לְהַשִּׁיגוֹ וּבִאֲחֲרוֹנָה חִקְרוּ חֲכָמֵי
 הַחֲכוּמָה בְּחִכְמַתָּם וּבִתְבוּנַתָּם הַעוֹלָמָה וּמֵאֲלוֹ כִּי
 עוֹד יֵשׁ גִּלְגַּל עֶשְׂרִי יִהְיֶה קֶדֶשׁ וְקִרְאוּבוּ גִלְגַּל
 הַשֶּׁכֶל וְהוּא שֶׁכָּל הַפּוֹעֵל וְנִקְרָא עֲרֻבוֹת כֹּאמְרוּ
 סוּלוֹ לְרוֹכֵב בְּעֲרֻבוֹת בֵּיה שְׁמוֹ וְהוּא כְּדוּרֵי
 כְּדוּרֵי הַגִּלְגָּלִים וְהוּא נִבְרָא כְּמוֹתָם וְלֹא הַשִּׁיגוֹ
 בּוֹ יוֹתֵר . וּבִיָּאֵרוּ בְּאוֹתוֹתֵיהֶם הַשְּׁכָלִיּוֹת שֶׁחֵין
 גּוֹף וְגוּיָה וְלֹא שׁוֹם מִרְחָק וְלֹא הַתְּפַשְׁטוֹת וְלֹא
 שִׁיעוֹר מִחוּץ לְגִלְגַּל הַיּוֹלֵךְ אֲלֵל הַסּוּכִיּוֹת בְּאוֹתוֹתֵיהֶם
 וּמֵאֲלוֹ שֶׁחֵין לוֹ חוּץ כָּלֵל זֶה דִּבְרַת עוֹפֵלָה שֶׁחֵין
 דַּעַתוֹ יִכוֹל לְעִמּוּד עֲלוּי לִכֵּן אֲסִירוֹ חוּ"ל לְשִׁאוּל
 אִו לְהִרְסֵר מֵה לְמַעֲלָה וְמֵה לְמַטָּה וְדַרְשׁוּבוֹ
 מֵהִכְתוּב שֶׁאֲוֹמֵר וְלִמְקָלָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קָלָה
 הַשָּׁמַיִם וְאֲמִירוֹ מִקָּלָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קָלָה הַשָּׁמַיִם
 אֶתָּה שׁוֹאֵל וְאִי אֶתָּה שׁוֹאֵל מֵה לְמַעַל' מֵה לְמַטָּה
 מֵה לְפָנִים מֵה לְאַחֹר . נֹאֵם הַמַּחֲבֵר כִּנֵּה
 בְּאַרְתִּי עַתָּה מִקּוֹם הַגְּבוּל לְמִינֵיעַת הַחֲקִירָה
 בְּמֵה לְמַעֲלָה וְמֵה לְמַטָּה וּבְתַחֲלַת זֶה הַכְּתִיב
 בְּאַרְתִּי מִקּוֹם גְּבוּל מִינֵיעַת הַחֲקִירָה בְּמֵה לְפָנִים
 וּבְסוּף הַשְּׁעָר אֲבֵאֵר מִקּוֹם גְּבוּל מִינֵיעַת הַחֲקִיר'
 בְּמֵה לְאַחֹר בַּע"ה וְהִנֵּה בְּחֵלָה שְׁלֹשָׁה הַמְּקוּמוֹת
 יֵתְבֵאֵר כָּל הַמֵּאֲמֵר וְדַע כִּי עֲשֵׂרֶת הַגִּלְגָּלִים
 הַגְּדוּלִים הֵאלָה שְׁבִירָתִי כּוֹלֵם הֵם כְּמוּכִים
 וְדְבוּקִים זֶה לְזֶה כְּגִלְדֵי צִלְלִים רִ"ל שֶׁחֵין שׁוֹם
 רִיוּחַ וְלֹא מִקּוֹם פְּנּוּי כָּלֵל בִּינֵיהֶם אֲלֵל כָּל אֶחָד
 מֵהֶם הוּא פּוֹגֵשׁ בְּשַׁמַּח עֲקִמְיֻמוֹתוֹ וּמוֹגֵשׁ בְּשַׁמַּח
 גְּבוּנוּתֵי הַתַּחֲתָן הַסְּמוּךְ לוֹ . וְנַחֲלָקוּ חֲכָמֵי
 הַמַּחְקֵר בְּתַנוּעוֹת אֵל הַגִּלְגָּלִים אֵם מִשְׁמִיעִים
 קוֹל בְּתַנוּעַתָּם אֵם לֹא יֵשׁ מִי שֶׁכִּתֵּב כִּי תְּנוּעַת
 אֵלוֹ הַגִּלְגָּלִים מוּלִידִי קוֹלוֹת נוֹרָאוֹת עוֹלָמוֹת
 מֵאֵד וְהִיתָה רִחִיבָתָם עַל זֶה אֲמֵרָם שֶׁהַגְּרָמִים

שמקצועין גוף השמי' אך הם מתענעני' במקרה
 כחמור בספינה ולפי שאין להם תועה בעולם
 אלא שהם קטורים בכדויותיהם כאלו הם חלק
 מהגלגל לפיקר אין להם קול . והסבה בזב
 שיראה בזככים אינו כי אם האויר כשיתלהב
 בקירוב מקדקד אותו הכוכב והגיע בראיית או'
 אותו הכוכב עד חור אותו האויר ולכן יראה
 כאלו הוא כלו חור אחד ארוך . ולאם הכוכבים
 שבה הגלגל הם ממונים הוצרי שמים החוים
 בזכב' לסוין בכל עת לידע איך הוא מערכתם
 אלא כוכבי לכת . ולפי שלא הגיעו החוים ההם
 לידע עבדי אלה הכוכבים לכן משקרים הרבה
 בדיניהם כי המור הכל לשבע כוכבי לכת וחשבו
 כי שאר הכוכבים עפלים לאלה הכוכבים שהם
 העיקר . וכן רשד כתב כי הכוכבים הקיימים
 הם ממונים על החיים ואורך הימים . וכוכבי
 לכת על שאר עסקי האדם . ודע כי זה שיש
 בזה הגלגל השמיני כוכבי' שאין להם חקר מהם
 גדולים מכדור הארץ ומהם קטנים ממנו ומה
 שתחתיו מהגלגלים אין בכל אחד כי אם כוכב
 אחד הוא לפי שאם היה בגלגלים ההם כוכבים
 הרבה אזי היה משיג זה הגלגל עמל בענינו
 לגלגלים כלם . וחכמי התוכנה ראו לחלק שעה
 עקמימות הגלגל השמיני הזה לשני' עשר חלקי'
 וקראו לכל חלק מהם מול ומפני זה קראוהו גלגל
 המלות וסדר מערכתם הוא סודר ברקיע
 ממערב למזרח על הסדר הוא בשמחה עלה
 שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזניים עקרב
 קשת גדי דלי דגים והסימן עש"ת אח"כ מע"ק
 גד"ד ובלשון ערב כך שמש המל חור גזוז סרטן
 אסד ככבלה מיזאן עקרב קום גדי דלי חיה
 וקצו בשמות האלה לפי שבכל מול מהם הוא
 נראה ממהצד הכוכבים המיושבים הקבועים
 בו כדמות האורה הריא . ויש ברקיע קו חולק
 אם עיגול המלות ברחבו לשני חלקים שוים
 והיו עשה מעלות מלד זה ושעה מלד זה והקו
 שהוא הוא דרך השמש ונקרא קו הקדרות לפי
 ששפתהמה והלכנה שניהם תחת הקו ההוא והיו
 אה כנגד זה או זה אלא זה אזי יהיה קדרות
 לשמש או לירח . ותמי עיגול המלות הנוטה ללד
 לשון שבו ששה זרות עש"ת אח"כ נקרא חלק
 הצפוני וחלק מן מע"ק גד"ד נקרא חלק דרומי
 וכל החכמי' בהסכמה אחת ראו לשום ראש מול

עלה שהוא זכוכ' ולקדוהו ראש המלות ר"ל
 שממנו יתחילו למנות על הסדר האמור ועם
 היות שהגלגל עגול וכל עגול אין לו ראשית אמני'
 מאלוהו ראשון יען כי בראשיתו נוסף האור על
 הלילה כמו שאבאר . וחלקו כל מול לשלשים
 מעלות וכל מעלה לשלשים חלקים וכל חלק
 לששים שניים וכל שני לש' שלישיים וכל שלישי
 לש' רביעיים כל רביעי לש' חמישיים וכל חמישי
 לש' ששיים וכל ששי לש' שבעיים וכל שבעי
 לש' שמיניים . ודקדקו בכל זה החשבון כדי לחשב
 בזה הגלגל דקדוק וזכרון כמה הוא מהלך
 השמש בגלגלו והיחזק בגלגלו בחודש וזוים
 ובשעה כמו שאבאר בשביל הרביעי בע"ה . גם
 לאלה המלות הסדורות בזה הגלגל הם נחשבו
 פרקי שנות החמה והקופותיה כי בהגיע מרכז
 החמה על פי מסבתם המזרחים לחמו' לכת
 נקודת ראש מול עלה ממנה שהיא ראש המלות
 אזי יגיע היום בכל מקומות הארץ להיותו שוט
 במדתו ללילה והרגע הזה ממני השנה הוא
 שבעלי חכמה התכונה יקראוהו רגע השואת
 הקין ובעלי מלאכת העיבוד יקראוהו תקופת
 ניסן לפי שבזב השנים היא התקופה הזאת
 נופלת בחודש ניסן ואז הוא סוף ימי הקור
 ותחלת זמן הקיץ ועל שם שהחמה מקפת המול'
 נקראת תקופת קצין הקיף את העיר וכן וחג
 האסיף תקופת השנה שענינו בשתלים החמה
 הקפחה אשר לה נחשבת השנה . ובהגיע מרכז
 החמה לחנות נוכח ראש מול סרטן מהם ר"ל
 מהמלות הקבועים אזי יגיע היום בכל מקום
 מהאקלימיים לתכלית גדלו . והלילה לתכלית
 קטנותה . והל"ע הזה יקראוהו חכמי התכונה
 היפך החום לפי שאז תהפך החמה והסב את
 פניה מלפון ותשוב להביע אל דרום ובעלי
 מלאכת העיבוד יקראוהו תקופת תמוז לפי
 שבזב השנים נופלת התקופה הזאת בחודש
 תמוז ואז הוא סוף ימי הקיץ ותחלת ימי החום
 ובהגיע מרכז החמה לחנות נוכח ראש מול
 מאזניים מהם אזי יגיע היום בכל מקום להיותו
 שזה ללילה והרגע הזה יקראוהו חכמי התכונה
 רגע השואת המזרפי . ובעלי מלאכת העיבוד
 יקראוהו תקופת תשרי לפי שבזב השנים היא
 נופלת התקופה הזאת בחודש תשרי ואז הוא סוף
 ימי החום ותחלת ימי ה'ורף . ובהגיע מרכז

הירה ומסלכה וקדרות השמש וקדרות הירח :
דע שיש לשמש שני גלגלים כדורים כל אחד
מחס מקיף השני והוא הסובב לגלגלי
השמש והוא גוף כדורי יסוב אותו שני שטחים
שזים מרכזם מרכז הכדור והוא מרכז העולם
יגע בצבניותו בקערות גלגל מאדים של מעלה
ממנו והשטח התחתון יגע בצבניותו גלגל נוגה
וקרח זה הגלגל גלגל הממושל שעל גבו הסובב
העגלה הממשלת גלגל המזלות וקרח ג' כן
הגלגל הכללי לגלגלי השמש והחלק השני יכדל
מן האחד והוא גוף עגול יסוב אותו שני
שטחים שזים מרכזם מרכז העגולה חוץ למרכז
העולם יגע בשטח העליון שהוא צבניותו לשטח
גלגל הממושל בקעריתו על נקודת משותפת
ביניהם וקרח זה הגלגל גלגל הגובה וגלגל
היואל המרכז כאשר תראה בזורה (ג) והשמש
הוא גוף כדורי מקשה חין צו חלול הסובב בחוף
הגלגל יואל המרכז כאשר התקוע בחותם בין
שני שטחיו עד כי יסוף גובה עביו של גלגל
וימלא שטח השמש שני שטחיו זה הגלגל והוא
הקרח ג' כן הנושא שהוא נושא השמש ומרחקו
משני סדיו והוא הקוטב הסובב עליו מרחק
אחד והשמש הוא מהלך על האופן שגופו מסור
בשטח אופן המזלות ואינו פונה מעליו לא לכד
צפון ולא לדרום ומרכז האופן הזה הוא אופן
המזלות אשר הוא מרכז הארץ מפני זה נקרא
גלגל המדומ' לאופן המזלות . ובשטח הגלגל
הזה הוא הגלגל השני שביארתי אשר מרכזו יואל
מן מרכז הארץ ומרחקו ממנו כדי שני חלקים
משש' חלק בחבל השמש אשר הוא קוטר האופן
והקוטר הזה חולק את הגלגל לשני חלקים שזים
על שני נקודות הנקודת האחת רום גובה החמה
ההנקודת השנית הוא סוף שפלות החמה והחמה
גלגולה בגלגל הזה יואל המרכז והיא הולכת
עליו ממזרח למערב הלוך שהוא חלה שהוא
נראה מהחלק כי צעם שהיה החמה הנקודת
רום גובה היא ברחקה הקלה מן הארץ ובסוף
עילייה והיא נראית כאלו הולכת במתינות והיא
סוף מריאותה וכשהיא מתגלגלת מרום גובה
נראית כאלו היא יורדת ומתקרבת מן הארץ
והוא למראית העין ממעיפה את מתינותה
ומוסיפה בהליכת' עד שהיא מתרחקת מנקודת
רום גובה ל' חלקים והיא נראית במקום הזה

הולכת מהלכה השום והיא במרחק צביוני מן
הארץ וכשהיא מתגלגלת מנקודת האחת נראית
כאלו היא יורדת ומתקרבת מן הארץ ומוסיפה
במהלכה על מהלך השום מגעת אל נקודת
שפלותה ונראית במקום הזה במרחקה הקרוב
מן הארץ בסוף מריאותה וכשהיא מתגלגלת
מנקודת שפלותה נראית כאלו היא עולה
ומתרחקת מן הארץ ונראית מחמת ממריאותה
עד שהיא מרחקת מנקודת שפלותה ל' חלקים
והיא נראית כאלו שנית במהלך' השו' ובמרחקת
צביוני מן הארץ ובגלגולה מן הנקודת האחת
נראית מוסיפה בעלייתה ומחסר' את מהלכה
ממהלך השום עד שהיא מגעת אל נקודת רום
גובה אשר התחילה ממנה לסובב והעניני' אשר
הם מתחלפים עליה במהלכם הם שלש ענינים
ומראה מעשים ואחנו צבני הארץ מהחלק בכל
ענין וענין הא' מן העניני' הוא כשהיא במהלך
השום והמרחק צביוני והשני כשהיא במהלך
המתינו' והמרחק הקלה ודע כי לשמש ג' תנועו'
הא' תנועת הגלגל הממושל סביב מרכז העולם
על סדר המזלו' שהוא מן המערב למזרח על שני
קטבין כנגד קטבי גלגל המזלות בתנועות גלגל
המזלו' הוא גלגל הכוכבי' והיא תנועו' הכבדה
שמקיף העולם כלומר חלק שנה נמלא בק' שנה
מעלה אחת ובכל יום ולילו עמו' נ"ע דקים
בקירוב ויתנועע גלגל היואל בתנועתו והקראה
זאת התנועה תנועת הגובה ובלשון ערב אל אוג
ותחלת' מראש טלה והוא הזמקה הממולע בין הקור
והחום והוא זמן האביב והתנועה השנית היא
תנועת גלגל היואל המרכז חוץ למרכז העולם
והוא בשטח גלגל הממושל שהוא כנגד גלגל
המזלו' לא יטה מעליו והוא יתענע סביב מרכזו
על שני קוטבין חוץ מקטב גלגל הממושל ותחת
השמש עמו בחלק ממנו ואז לרשם ממרכז השמש
עגול' דמיונית מרכזם מרכז גלגל היואל המרכז
ותנועתו בכל יום חמשים ותשעה חלקים וה'
שניות שהמעלה ששים חלקים והחלק ששים
שניות כמו שביארתי למעל' נמלאה זאת התנוע'
מעלה אחת בכל יום פחות שנים וחמשים שניות
וזאת התנועה תנועת האמצעיים והתנועה
השום ותחלתה מראש טלה והתנועה השלישית
היא תנועת מלטרפת בהטרפתה לגלגל המזלו'
והיא התנועה הנחלפת וזו התנועה בגלגל חין

הַשְּׁמַע לָהֶם (קַעְקוּעַ) (קַרְקוּר) עַל־זֶה וְלִלְלוּ מֵרַעִיד כ"ג גַּרְמִי הַשְּׁמַע וְהִירַח וְהַכּוֹכְבִי לְפִי מִה שֶׁהֵם מִן הַגּוֹדֵל וְהַמְהִירֹת אֵלֶּה מֵרֹכֵב דְּחֹקֵק מִמֶּנּוּ לֹא נִשְׁמַע . אֲמַנֵּס אֲרַסְעוּ יִמְאֵן זֶה וְיֵאָר שְׁאִין קוֹל לֵה' כְּאֲשֶׁר יֵאָר בְּסִפְרוֹ הַשְּׁמִים . וְדַע כִּי גּוֹף הַגִּלְגַּל אִי אֲפֶשֶׁר בּוֹ שִׁיקְבַל דְּמוּת וְאֲפֶשֶׁר שִׁירָא הַלְחוּת בְּלִילָה בְּאֹיִר אֲדַמְיִמוּת וְדַמְיִסִים מְשׁוּמִים וְגַרְמַת זֶה אִו עוֹבֵד אֲלוֹר הַקְּקַרֵּס לוֹ מִקְרִירוֹת הַלִּילָה אִו מִפְּנֵי שְׁמִי אִיכּוֹס הַאֹיִר הַנּוֹפֵל עֲלָיו לְפִי שִׁפּוֹל עֲלָיו בְּיוֹשֵׁר רֹלֵס לִנְמֵר בְּמַסִּיּוֹת הַאֹיִר אִו בְּחֹרֵס וְחֹלְטוֹ מַהֲלוֹרוֹת וְרוֹב הַדְּמוּסִים הַכְּרָאִים בְּאֹיִר הַאִו הַאֲדוּס לְפִי שֶׁזֶה הַדְּמוּת יַעֲשֶׂה מִפְּנֵי עִירֻב הַדְּמוּת הַמְאִיר עִם הַשְּׁחֹד וְחֹב הַנְּדַמָּה בְּרָאִיִּת הַאֹיִר אֲדוּס בְּלָד מִזְרַח בְּבִקֵּר וְהַאִו עַמּוּד הַשְּׁמֵר וְהַשְּׁמַע מַרְאֵה אֲדוּמָה בְּחֹק הַחֹס לְפִי שִׁיסְחֹר בִּינִימוֹ וְצִינָה הַסֵּבֵל הַסֵּס וְהִיבֵשׁ :

הַשְּׁבִיל הַדְּרִבְעִי בְּבִאּוֹר גִּלְגִּי הַשְּׁמַע וְהִירַח וְהַלְחֵם וְלִקְרוֹם :

בְּיוֹם הַרְבִּיעִי נֶאֱמַר יֵהִי מֵאֲרַחַת בְּרִקִּיעַ הַשְּׁמִים וְכֻלָּל בְּמֵאוֹרוֹת הַשְּׁמַע וְהִירַח וְשָׁר כּוֹכְבֵי הַרְבִּיעַ כִּכֵּר נִכְרָאוּ בְּיוֹם רֵאשִׁוֹן כְּשֶׁאֲמַר יֵה' אִוֹר אֵלֶּה שֶׁמִּתְחִין הַכְּחוּב בְּזִכְרֵיהֶם עַד שֶׁנִּרְאִיתִי שִׁיבֵשָׁה כְּדִי שֶׁהֵאָה תּוֹעֵלָתָם יִכְרַת כְּאֲמַרוֹ לְהֵאִיר עַל הָאָרֶץ . וְדַע כִּי הַסְּכִימוֹ הַחֲכָמִים (כְּאֵלֶּה) שֶׁבְּכ"ה בְּאֵלֶּה נִכְרָא הַעוֹלָם כְּמֵה' שְׁמִי לְבִירָאֵה אֶחָד לְחַשְׁרֵי וְבוֹ בְּיוֹם נִכְרָא אֲרַם הַרְאִשׁוֹן וְבְרִבְעִי נֶחֱלוּ מֵאֲלוֹרוֹת וְהַשְּׁמַע נֶחֱלַס בְּמִזְרַח וְהַלְבֵּנָה בְּמַעֲרָב בְּחַחֲלַת הַלִּילָה שֶׁבְּאוֹתָהּ שַׁעַם רְגִילָה חֲמַס לְבוֹא וְגַם בְּאוֹתָהּ שַׁעַם רְגִילָה לְבַנֵּס לְזֵרוּחַ בְּחַחֲלַת הַדּוֹשָׁה וְשִׁמְשׁוֹ חֲמַס וְלִבְנֵה יֶחֶד בְּעִרְבּוּצִיָּה מִחַחֲלַת הַלִּילָה עַד סוֹף חֲשַׁע שְׁעוֹת וְחַרְמ"ב חֲלָקִים וְאִו קַמְרָגָה הַלְבֵּנָה בְּאוֹתָהּ שַׁעַם שֶׁהֵם בְּמֵלוֹאֵם כְּמֵאֲמַר רַצ"ל כֹּל מַעֲשֶׂה בְּרָאִשִׁית בְּקוֹמְתָן וּבְמֵלוֹאֵם נִכְרָאוּ וְחֹבֵב ג' שְׁעוֹת בְּיוֹם כִּי בְּחַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה בְּחֵדֵשׁ בְּאוֹתָהּ שַׁעַם שֶׁהַלְבֵּנָה מֵלֵאֵה אִז לְפַעְמִים חֲמַס בְּמִזְרַח וְלִבְנֵה בְּמַעֲרָב וְחֹבֵב ד' ט"ו נִכְחֵלוּ בְּרִקִּיעַ וְאִו קַמְרָגָה הַלְבֵּנָה וְאֲמַרֵּה א"ה לְב' מַלְכִים שִׁשְׁמַשׁוֹ בְּכֹהֵר אֶחָד וְאֲמַר לֵה הַקִּב"ה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַנְמָךְ וְאוֹתוֹ הַמִּיּוֹעוֹת הַאִו שְׁהִיא מִתְמַעֲטָה מִט"ו בְּחֵדֵשׁ וְלִמְטָה וְלֵלָה עַד כְּחוּט

הַשְּׁעָרָה וְחִזְרוֹת וּמִתְחַדְשָׁה בְּט"ו הַלְחָרִים עַד שֶׁחִזְרוּת לְקַדְמוֹתָהּ וְעַל יְדֵי אוֹתָהּ הַמִּיּוֹפֵה לֹא זָרַחַה הַלְבֵּנָה עַד שֶׁבָּא אֲרַם הַרְאִשׁוֹן וְקַדְשָׁה בְּיוֹם שֶׁנִּכְרָא בְּט"ו שְׁעוֹת בּוֹ וְלִכְן לְרִיךְ לְקַדְשָׁה בְּכָל חֵדֵשׁ וְאֲחַר שֶׁקִּדֵּשׁ הַחֵדֵשׁ לְרִיךְ לִנְמֵר שֶׁרָאֵה הַלְבֵּנָה וְאִם כֵּן נִוְלָדָה שַׁעַם שְׁעוֹת קוֹדֵם דְּאֲמַרִי' סוֹף פ"ק דְּר"ה כ"ד שְׁעוֹת מִתְכַּסִּי הִיכְרָא חֲמִנִי סְרִי מַעֲטִיקָא וְשִׁית מִתְדַחַח נִמְלֵא שְׁמוּלֵד רֵאשִׁוֹן הִיֵּה בְּכוּף שַׁעַם שְׁנִים שֶׁל יוֹם שְׁמִי דְהִיּוּנוֹ ו' י"ד וְאֲמַר הַכְּחוּב עַל שְׁמִי הַמֵּאוֹרוֹת וְכּוֹכְבֵי הַרְבִּיעַ שֶׁנִּכְרָאוּ לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלִּילָה לְפִי שְׁמִי מַסִּיבַת הַרְבִּיעַ וְנִסְיַעְתּוֹ בְּהֵם נִכְרִים הֵם הַיּוֹם וְכֻלָּלִי וְנִבְדֵּלִין זֶה מִזֶּה הַאִוִּיל וְהַשְּׁמַע לְבָדוֹ הַאִו שְׁמֵאִיר יוֹמָם וְהִירַח וְהַכּוֹכְבִים הֵם מִזִּכְרֵינִן בְּלִילָה . וְעַנְיִן לְאוֹתוֹת הַאִו כְּאֵלֶּה אֲמַר לְסִימֵן כְּמוֹ אִישׁ עַל דְּגִלוֹ בְּאוֹתוֹת כִּי אֵם לֹא הֵם לֹא הִיּוּנוֹ מִזְכִּירוֹן חֲלָקֵי הַרְבִּיעַ וְלֹא מִרְגִּישִׁין בּוֹ כֻּלָּל . וְאֲמַר לְמוֹעֲדִים כְּלוֹמַר לְפַרְקִים מִלְשׁוֹן לְמוֹעֵד אֲשֶׁר יַעֲדוּ הַאִוִּיל וְעַל יְדִיבֵס ר"ל ע"ג מְרוֹלַת גִּלְגִּיסֵס וְנִסְיַעְתָּם בְּהֵם הַאִו מִתְחַלֵּק הַזְּמַן לְפַרְקִים וְלַעֲתִים יְדוּעִים וְכֵן לִימֵים וְשָׁנִים כְּמַשְׁמַעוֹ וְאֲחִ"כ חֹזֵר לוֹ הַכְּחוּב וְדַבֵּר עַל הַשְּׁמַע וְהִירַח בְּפַרְעַם לְפִי גּוֹדֵל מַעֲלָתָם וְלִכְן אֲמַר אֵה שְׁמִי הַמֵּאֲרַחַת הַגְּדוֹלִים כִּי הֵם גְּדוֹלִים בְּעַקֵּר הַכּוֹכְבִי' וְאֲמַר בְּהֵם לְהֵאִיר עַל הָאָרֶץ לְפִי שֶׁאֲמַר כִּכֵּר שֶׁנִּכְרָאוּ לְמַשׁוֹל בְּיוֹם וְבִלְיָה וְעַנְיִן מִמַּשְׁל' הַאִו דְּבִי אֲחַר מִבְּלִי אֲלוֹר וְהַאִו שִׁיֵּם כּוֹכְבִים שִׁישׁ לְהֵם מִמַּשְׁלָה בְּיוֹם כְּמוֹ הַשְּׁמַע וְלִדֵּק וְשִׁבְחֵי וְיֵשׁ שְׁמוֹשִׁלִין בְּלִילָה וְהֵם הִירַח וּמֵאֲרִיסִים וְגַם וְכּוֹכְבֵי וְלִכְן הוֹרֵס לָנוּ שִׁישׁ לְשַׁמֵּעַ וְלִירַח מִמַּשְׁלָה בְּאָרֶץ בְּשָׁנִים אֲשֶׁר יוֹלִידוּ בֵּה . וּמִמַּשְׁלָה בְּסוּיס וּבְחַפְסִיסָה כֻּכָּל הַשְּׁפִלִים כִּי הַשְּׁמַע בְּמַמְשַׁלְתּוֹ יִלְמִית וְיוֹלִיד וְיִגְדֵּל כֻּכָּל הַחֲמִים וְהִיבֵשִׁים וְהִירַח בְּמַמְשַׁלְתּוֹ מוֹשֵׁל כֻּכָּל הַלְחִים וְהַקְּרִים וְלִכְן יִפְרַה כְּמַעֲיִנוֹת וְכִמִּים וְהַרְאִיהֵם עַל זֶה תּוֹסַפַת הַיּוֹמִים וְהַסְּהֵרוֹת בְּחוֹסַפַת הִירַח וְחַסְרוֹנָם בְּחַסְרוֹנוֹ . וְאֵל תְּחַשׁוּב שִׁישׁ חוּס בְּשַׁמֵּעַ אִו קוֹר בִּירַח עַל שֶׁבָּא מֵהֵם ז' הַמַּמְשַׁל' חִילָה כִּי אִז הִיּוֹ מוֹרְכְבִי' וְהַכְּרַבְחָם הִיחָה סִבַּת הַפְּסָדָם וְאִינוֹ . כִּי הֵם עוֹמְדִים קִיּוּמִים לְעוֹלָם רַק מִפְּנֵי שֶׁחַחֲלָתָם הֵם וְכֵחַם בָּהּ מַעֲלִיסֵהם יִיחַסְנוּ לְהֵם הַעַנְיִן וְהוֹדִיעֵנו הַכְּחוּב כִּי עִם הַמַּמְשַׁלָּה נִכְרָאוּ גַם לְהֵאִיר עַל הָאָרֶץ וְהֵם אֲבָרֵה גִלְגַּל הַשְּׁמַע וּמֵהַלְכָה וְגִלְגִּי

כִּירַח

המלות החיילין הם הוא נקרא גלגל הנוצר
 והוא דק עד מאד רלוי לומר שעביו הוא כמלוא
 נימא נמוי מלמעלה כעין רקיע וקטביו הם
 קטבי המזלות ר"ל שהעגולה הגדולה העוברת
 על אמלעיותו ממזרח למערב היא חקוק' וקטב'
 בשם' המגור' וכלאו היא המגורה עממה ולפיכך
 יקרא הגלגל הזה מגלגלי הירח בשם הגלגל
 הדומה לגלגל המזלות האיל והוא עומד מכוון
 נכחו חקוק על קטביו וסביב מרכזו ואינו נופט
 משטח האופן שהוא לשום ד' כמו שהלענו
 והשטח העליון מזה הגלגל יגע בקערות גלגל
 כוכב שהוא למעל' ממנו והשטח התחתון ממנו
 קעריתו יגע בגנוניות גלגל השני של הירח
 שהוא למטה ממנו והגלגל השני נקרא גלגל
 הנוטה ואינו דק כמו הראשון אלא עובי גדול
 יש לו ומדתו כמדתו אלא שקטביו אינם מכווני'
 נכח קטבי החילון שהם קטבי המזלות אלא
 רחוקים הם זה מזה בכדי ה' מעלות מחלק
 האופן העובר על ארבעתם עד שהיהם לפי זה
 העגלה הגדול' העוברת על אמלעיותו ושקטביה
 הם קוטביו נקראת מסלת הירח והוא נחלק
 לחלצין וממשך עם עגולת הגלגל הדומ' שביארתי
 על שתי נקודות שהם ראש המלי וזכבו שביארתי
 בשביל השלישי המחליט האחד לפון כנון ה'
 חלקים מהם ברקיע והמחליט השני פונה
 לדרום מאופן המזל' בכדי ה' מעלות שביארתי
 והגלגל השלישי נקרא גלגל הנושא או גלגל
 ההקפה לפי שהוא מקיף על עצמו בחוק הירח
 התקוע בו כי הוא קטן שאינו חופף את הארץ
 אלא קבוע הוא במקום ידוע מחלל גלגל הנוטה
 כדי לנכוע בו סביב מרכז הארץ ובכדי אורך
 אלכסוון הוא עובי הגלגל הנוטה הנקרא מסלת
 הירח שהוא נושא אותו וסובב על עצמו תמיד
 סביב מרכז המזלות על שני קטביו שביארתי
 במרום שזה על סדר המזלות ומקיף בו העולם
 ובמקום ידוע מחלל עובי זה גלגל ההקפה הוא
 הירח כדורי תחוב ותקוע ולפוף בחוכו כמו
 עסמר וכאבן מרגלית קבועה בחותם והוא
 ממלא שני שמחיו והוא הגלגל נושא ונוסע בו
 במקומו סביב מרכזו עד שיהיה גלגל ההקפה
 לפי זה פוגש ונוגע בנקודה ידועה מחלציותו
 לנקודה מגלגל כוכב והנקודה הזאת מגלגל
 ההקפה היא נקודה רומה וכשיגיע מרכז הירח

לחמות עליו על פי מרולת גלגל ההקפה וכשיעמו
 בו על פי מנהגה אזי לשם יהיה הירח ככר
 הביע להכלית גבוה ומרחקו ממרכז הארץ עד
 כי הוא אזי לשם מושק בגלגל כוכב והנקודה
 השנית שכנדה מגלגל ההקפ' היא שפל ההקפ'
 כאשר תראה (בזאת האורה) ליוז (ד) :

והנה

אבאר תנועת כל אחד מהם תנועת
 גלגל הראשון הנקרא גלגל הנוצר הוא
 מן המזרח למערב הפך תנועת גלגל המזלות
 סביב מרכז העולם על שני קוטבין כנגד שני
 קטבי גלגל המזל' ויקיף גלגל הרקיע ב"ח שנה
 ועוד עשרים יום וזכל יום יתנועע שלש' חלקי'
 ואחד עשר שניות בקירוב וינענע עמו לפאת
 מערב השתי נקודות הנקרא' ראש וזכב שבהם
 יהיה ליקוי השמש והירח כמו שאבאר לפניכם
 בע"ה ותחלת זו התנוע' מן הנקודה שהוא כנגד
 תחלתה עלה ותנועת גלגל השני שהוא הגלגל
 הנוטה הוא גם כן ממזרח למערב הפך תנועת
 גלגל המזל' סביב מרכז העולם על שני קוטבים
 חוץ מקטבי גלגל המזלות וינענע עמו גלגל
 הרקיע בפ"ו יום וח' שעות ועוד חלקי שעה
 וזכל יום הולך אחר עשר מעלות ותשעה חלקים
 ותחלתה מתחלת עלה וזו התנוע' נקראת תנועת
 האונה והוא גובה הירח בו בעבור מרכזו שהוא
 יולא ממרכז העולם ומסבב סביב מרכז העולם
 על עגולה על כן יהיה פעם גבוה ופעם נמוך
 ולא כשאר גובה כוכבי לכת שיש להם מקומות
 ידועים אומנם גובה הירח אין מקום ידוע לפי
 חלוקת תנועותיו ולכן נקרא זה הגלגל גלגל
 הנוטה לפי שתנועתו אינה כנגד המזלות ולא
 כנגד ג'גל הנוצר אבל הוא נופט מעליה' חמש
 מעלות ויחר מנעיות גלגל השמש כי נעית גלגל
 השמש מן הקו השווה כ"ג מעלות והיא נעית
 גלגל המזלות מעל הקו השווה יהיה נעית הירח
 כ"ח מעלות ותנועת גלגל הנושא יתנענע מן
 המערב למזרח סביב המרכז שלו חוץ ממרכז
 העולם בכל יום כ"ד מעלות וכ' חלקי' בקירוב
 על שני קוטבים חוץ מקטבי גלגל המזלות וחוץ
 מקטבי גלגל הנוטה ויולך עמו הגלגל הקטן
 והוא הגלגל הסדויר מנקודה אל נקודה אחרת
 ונקרא תנועת הרוחב בעבור נעיותה מעל גלגל
 המזלות והוא בעינה תנועת האורך בערך תנוע'
 המזלות ותחלת' מנקוד' המרחק הגבוה מגלגל
 הנוטה

בו שנוי אמנם השנוי הוא בעבור המקום שהיא מהלכת בו מגלגל המזלות כי ידוע הוא שתנועת השמש על סביב העגולה יולאה המרכז על כן יראה בתנועתה שנוי בערך גלגל המזלות כי זמן סלובה בחצי האחד רב מחציו האחר בעבור שהיא בחצי גלגל המזלות מהגלגל היוצא המרכז יותר החלפת ויהיה בחצי אחד מגלגל פחות מחציו נמצא השנוי בעבור המקום שהיא מהלכת בו מגלגל המזלות לריכוז להוסיף או לגרוע על הלוכה באמצעי ואחה תראה שהחמה לומחת וזרחת בכל יום ויום בקו אופקו המזרחי עולה לו מרכזו משם מעט מעט בגובה הרקיע הולכת ומתגלגלת על קשת יום גליל ידוע מגלילי מסבחה עד שיגיע למוח על אופן חצי היום ממעלה ואז רגע חצי היום ומשם הוא נוטה לערוב פונה לסבוב וירד כלפי מערב מעט מעט בשיפולי הרקיע וכן עד שתבא וישקע מרכזה על נקודה מערב הגליל ההוא וזה הוא סוף היום ההוא ותחלת הלילה הסמוך לו בתקומתו ומשם הוא מתעקם עוד לירד ולסבוב כדרכה הרקיע שמתחתו מתגלגלת לשם כל הלילה על קשת ליל גליל ההוא עד שתגיע בסוף הלילה לקו המזרח שנית וכבר השלים בו הרקיע הקפה אחת על פי המסיבה הזאת בכדי ארבע ועשרים שעות שעבר מהזמן ואז הוא סוף הלילה ההוא ותחלת היום הסמוך לו בתקומתו והיא צרחת ביום זה הב' ועולה לה מרכזה מקו אופקו המזרחי אבל לא מהנקודה שעלה ממנו אחרת לפי שהגלגל יולא המרכז מקיף העולם בשנה תמימה שהוא מהלכה בכל יום ל"ו רגעים והסימן ולשמש שם אהל בהם ונמצא מהלכו שעה בחדש אם כן אי אפשר שתזרח השמש היום מהנקודה שזרחה אחרת אלא מנקודה אחרת קרובה מאד ממנה ושכנה לה והיא כמו כן סובבת ועולה כדרכה בגובה הרקיע הולכת ומתגלגלת על קשת יום גליל אחד קרוב מאד מהגליל שסבב עליו אחרת ושכן לו ומקבל ועוברת ביום הזה על נקודה אחרת מאופן חצי היום קרובה מאד ושכנה לנקוד' ממנו שעבר' עליו אחרת והיא מתגלגלת משם והולכת כדרכה ויורדת על תשלוס קשת יום הגליל הזה וכן עד שיגיע מרכזה על נקוד' אחרת מקו אופקו המערבי קרוב' מאד ושכנה לנקודה ששקעה עליה אחרת ומיד היא באה

ומסתתרת תחת אופקו נאליה לסבוב כמו כן ברקיע שמתחתיו הולכת כדרכה ומתגלגלת לה כל הלילה על קשת ליל הגליל הזה עד שתזרח בבקר מנקודה אחרת מקו אופקו המזרחי וכן הוא משפטה כל הימים רצופי לומר שמיים ליום היא מזרחה את גלילה ונקודת מזרחה ומערבה ומערבה על אופן חצי היום עד שהיא לפי זה נראית כמדלגת מיום ליום ומקפלת מגליל אחד לגליל שני מלדו קרוב מאד ממנו ומקביל לו כמו שביארתי וכן עושה תמיד עד תשלוס סבובה על כל גלילי מסבחה ותגמור אותה בשנה תמימה כמו שביארתי ותחזור אחרי כן מיד לסבוב עליהם בשנה אחרת כדראשונה ולכן נקראת אז שנה מלשון שנו וישנו רואה לומר ששנין שנה החמה ועומה הוא שתשלים החמה הקפה אחת ותשנה ותשוב למקומה הראשון שממנו התחילה השנה שעברה וכן לתשובת השנה פירושו לסוף השנה שהיא תשובת השמש אל הנקודה שהיתה בו בתחלת השנה שעברה ומנין ימי השנה ששם יהיה זה הסוף שלם כמו שביארתי חלקו בו ר"ל שמואל רוא' שזה יהיה בשם"ה יום ורביעי יום שלם ורב אדא רואה כי לפי החשבון המכוון והמדויק יהיה בשם"ה יום וחמש שעות ותחלק"ו חלקים מתח"ק בשעה וי"ב רגעים בחלק ודע כי אינה נראה זריחת השמש ושקיעתה בכל העולם בשעה אחת וזה לפי שהארץ כדורית כמו שביארתי למעלה בשביל השני ולכן כשישקע השמש בתלושיליה דרך משל יהיה עדיין יום גדול בירושל' לפי שמלד מערב יראה שהוא עדיין יום לפי שהשמש שוקעת מהלד ההוא וכבר יראה שהוא לילה מלד המזרח לפי שדורית הארץ הוא מערב אז משם האור אבל אם היה קו העולם שזה ר"ל שהיה שנת העולם שזה חצי היום זרחה ושוקע השמש בכל המקומות בשעה :

נאם

המחבר הנם ביארתי גלגלי השמש עם מהלכס ועתה אבאר גלגלי הירח ומהלכס דע כי לירח נמצא שלשה גלגלים כל אחד מהם למעלה מהצדו והם מקיפים לכדור הארץ ומסבבין עלי' כי היא המרכז ואחד מהם הוא גדול שכולל שאר גלגליו והוא כפלב בחלל עביו תחלת לשני גלגלים גדולים מכוונין זה תוך זה ומכוין זה לזה חקיקין סביב מרכז

לסתפשט בחליו שכלפי הארץ וכפי קרובו ממנה כן הוא האור הולך ונפחת ממנו זה ששני הארץ ולפיכך הוא החלק המזוהר ממנו חליו בימי שני רביעי החדש שמשני לדי הקבוצ פחות מהקודר ובימי שני רביעי החדש שמשני לדי ההקבלה הוא החלק המזוהר ממנו עליו עורך על הפגום. בעת רבוע הראשון הוא שוקע בחלית הלילה. ובעת רבוע השני יורח בחלית הלילה. ובעת רבוע החדש הן הראשון או השני הוא המזוהר חליו והפגום מחלה על מחלה. ומעת חליו החדש ועד סופו והוא מיום ליום מעמיק להתגלגל ולחזור על דרך המזלו' הולך לפיכך חוזר ומתקרב להמה בכדי שתי' עשרה מעלו' בכל יום מתאחר מלזרוח בכדי ד' ה' שעה והולך האור ונפחת ממנו מפאת מזרח בכל יום כמו כן בכדי חלק אחד מחמשה עשר משעת גופו שכלפי הארץ ומוסיף להסתפשט בכדי כן בשעה גופו שכלפי מעלה וכן יעשה עד שידבק את החמה בסוף החדש ויגיע לו לעמוד בעת היתה מכוון נכחה ויפחת האור אז ממנו ויעדר לגמרי ולא נשלים החדש וזו המלה הזוהר מלשון חודש ונאמר על חודש הלבנה בלבוה וגדר החדש הוא מהלך הלבנה בה בגלגל מעט דביקה עם החמה עד שיבא נדבקה עמה פעם שניה וזה יהיה בכ"ע ימים וי"ג שעות ותש"ג חלקים מתחדר"ף בשעה. ואם תשאל ותאמר הנה מבוחר למעל' כי תועת גלגל הירח העלמון רואה לומר הרלונית הוא ממערב למזרח בתועת הכרחית פעם אחת בכ"ד שעה ואם כן היה רואה שיהיה רכיבה הלבנה להראות בכל לילה במקום שגראית בלילה הראשונה לפי שמהערב להערב יש כ"ד שעה וכשיעור זה הזמן תקיף הלבנה בגלגל כולו ואם כן למה לא תראה הלבנה בלילה השניה על אופק המערב יותר גבוה ממנה שגראית בלילה הראשונה באלו השלימה בצובה והתחילה מעט מסיק שני וכל זה בכ"ד שעה, אשיב כך הוא כמו שביארתי שתועת הגלגל הירח הרלונית הוא ממערב למזרח ושגלגל היומי מוליד אותה ממזרח למערב בתועת הכרחית פע' אחת בכ"ד שעה ובעוד שישבב אותה הגלגל היומי בצבוב ההכרחי ממזרח למערב חוזרת היא בתועתה העלמית מעט מהמערב למזרח אם כן יחסר לה המהלך ויגיע יותר מהל' לנקודה ההוא שהסייע

אותה

כדרכו ולעבור לפניו ללך מזרח וכפי מה שהוא מתרחק ממנה כן הוא הזוהר השופע עליו ממנה מהגלגל הולך ונפחת מכלפי מעלה מפאת מזרח ומוסיף להסתפשט בחליו שטח שכלפי הארץ מפאת מערב ולכן תראה בזלילה הראשונה לחדשו הוא סמוך לשקיעת החמה גבוה מעט על אופק המערבי והאור כבר התחיל להתילד בו ולהראות בעין קשת דקה של זוהר ומיד הוא שוקע לו וזו הארץ החמה להתגלגל כמוה בדקיע שמתחת על פי המסיבה המערבית ואז כבר נפרד לו מדביקותו אותה ועבר לו לפניו ללך המזרח ונתרחק לו ממנה בכדי קשת המרחק ההוא שבינו לביןם והולכת כל הלילה היתה תחת הארץ ולבקר יולאה באופק מזרח והולכת ממעל לארץ כל היום ההוא ובתחלת הלילה השנית לחדושה תראה גבוהה מעל קו אופקה יותר על גבוה של חמש כדי שיהיה עשרה מעלות על דרך קירוב ששם חלק אחד מחמשה עשר מהמרחק שלו שצמערב למזרח אם כן יראה ששששים עשרה מעלות הללו הם שנתגלגל אותם הירח וחוזר לו ביום השני כלפי מזרח יותר על גלגל החמה למזרח ותראה עוד שכבר הוסיף האור להסתפשט בו בתחלת הלילה השניה יותר מבראשונה כמו חלק אחד מחמשה עשר משעת גופו וכל זה היה לו על פי מרולתו המזרחי והוא מתאחר מהעכב מלשקוע יותר ממנה שנתעכב בלילה הראשונה כגון ארבעה חומשי שעה על דרך קירוב והיא הולכת ומערבת תחת האופק כמנהגה וכן הוא דינו מיום ליום מתחלת החדש ועד חליו לחזור לו בכל יום כלפי מזרח ומוסיף להסתרחק מהחמה שנים עשר מעלות והאור הוא הוסיף על ידי כן להסתפשט בו מיום ליום כמו כן חלק א' מחמשה עשר משעת גופו בכדי כן הוא מה שיחסר הזוהר ממנו ומלמעלה בכל יום ויותר וכן הוא מנהגו עד שיגיע חליו החדש ראוי לומר בתחלת ליל חמשה עשר ממנו ואז רחוק מהחמה כלפי מזרח מאה ושמונים מעלות ששם מקלה מערב עד קלה מזרח ולכן הגיע לתכלית ריהוקו ממנה ועומד לו אז מכוון כנגדה ומקביל לה ולפיכך יגיע אז להיות חליו המזוהר הוא עלמון שכלפי הארץ ונראה אז כולו ממולא אור ויהא חליו שכלפי מעלה קודר כי הוא נסתר מן החמה. זה הכלל כפי רחוקו מהחמה כן הוא האור מוסיף

הנוטה ושני קטבי זה מרחקו מעל קוטבי גלגל הנוט' כפאה אחת כי שני קטבי הנוטה מתרחקים מעל קטבי גלגל המזלות לשתי פחות החלפות ותנועת גלגל הירח יתגעגע על עצמו במקומו על מקום מיושב ושני קוטבים מיושבים הפך הנוטה גלגל המזלות והוא שיגעגע מן המרחק למערב הפך הנוטה הנושא ויוליך עמו הירח בכל יום י"ג מעלות וד' חלקים בקירוב ותחלתה מגובה גלגל הסדויר מנקודה מרחקה העליון שהוא גבוה וזאת הנוט' נקראה הנוט' החלוף עבור גלגל הנושא שמקיף העולם הולך ממזרח למערב וגם נקראה זו הנוטה סגולה הירח כי שתי הנוטות של שני גלגליו הראשון והשני חוצה לו והם מנגענים לאותו כמו שמונענע ערבות וגלגל המזלות לכל גלגלי השמים נמלא שמונו' הירח האמתיות חוץ מן המקריות חמש הנוטות והן הנוטה גלגל הגזר והנוטה גלגל הנוט' והנוטה גלגל הירח והנוטה גלגל המזלות והיא הנוטה כדעה לא תראה ממסירות הנוטה הירח והנוטה מלטרפת לגלגל המזלות והיא הנוטה החלוף ודע כי הירח הוא מחיב במרחלמו המזרחית כמו י"ג פעמים ויותר מעט ממרולת החמה זה כי מרולת החמה בזמן החדש היא כמו מזל אחד פחות מעט אבל הירח משיפרד מן החמה בראש חדש ויפכה לו ויעבור לפניה לזר המרחק עד שידבק אותה שנית הוא ממחר לנסוע ולעבור נכח חלקי המזלות כלם וגם ככה המזל שהוא פחות מעט שנתגלגלה לה החמה בזמן החדש שהוא וידבק אותה לשם הרי שמורלת הירח כלפי מזרח בכל עת ועת ידועה היא על דרך קירוב כמו י' פעמים ממרולת החמה המזרחית בעת ההיא זה הוא שגורס שידבק הירח את החמ' ויעמוד לו מתחתיה מכוח נכחה בכל ראש חדש וחדש שחדשי הכולם וסיבך לו מיד יסור לו מנכחה ויעבור לפניה לזר המרחק הולך ורץ לקראתה בכל ימי הסוד' ודולק אחריה עד שידבק אותה שנית וכן הוא משפטו פעם אחר פעם כל ימי עולם וענין הדביקה הזאת וטעמה הוא שיקר' קבוץ שני המאורות והוא על שתי מדות יש שיהיה קבולת הכוח לפי מקומם האמלע במזלו' רוני לומר כשיגיע להיות מקום

הירח האמלעי בין הקו המרחק ממרחק העולם בשום עט האמלעי ובין האמתי והקבוץ כזה הוא שיקרא קבוץ אמלעי או בינוני ואז הוא ראש החדש האמלעי והוא רגע שבעלי מלאכת העיבור יקראוהו מולד ללבנה לפי שדומה האור המחיל בה לילוד הילולא מבטן אמו ואליה יחשבו לכל חדש וחדש שיראו ויכוונו וידעו באי זה חלק מאי זה שעה מאי זו לילה או יום מימי השבוע יחול רגע המולד ההוא זה לזורך קביעות ראשי החדשים והמועדים בזמנם הראיות להם ויש שיהי' קבול' ההוא לפי מקומם האמתי במזלו' רוני לומר שיהי' אז עמוד מרחב הירח נופל על נקודת מקום החמה האמתי במזלות ר"ל שילך הקו נכון למרכז הארץ וקבולת זה הוא שיקרא קבוץ אמתי ואז הוא רגע החדש ותחלתו לפי האמלע האליו יתשבו בעלי הכוכבים ויכוונו את עמו ומקומות מהמזלות כדי לידע על ידי כן ולהכיר סדר מערכת כוכבי הרקיע זה אלל זה בעת ההיא והוא מאמרים ז"ל פעמים בה בארובה פעמים בה בקלרה כאשר תראה (באחת האורות) לזור (ה) :

כבר

ביראתי בשביל השלישי כי לזרת הירח סיהם כדורי מקשה ויזירתה אינו ספירי כגוף השמים אלא שחור ומעובה להזכיר ולקבל את האור מן השמש ולהאילול מזהו על הארץ כי מהשמש שופעים הזוכרים לירח כמו שיקרה בשקפה נחשה או בחל קלל מלועש יפה ותשימיהו כנגד השמש שילא ממנו זוהר ואורה כן ללבנה לפני השמש והיא שטח גופה העומד נכח החמה ורואה פניה היא המאיר תמיד והיא האחר הוא שלול מהאור זה לפי שגופה עבה לא יוכלו קוי ניולזי ויבארי החמה המקבילים לה ומחירין אותה לפניהם להם ולעבור לזרו הא' שכנגדו . ודע כי עקמומית גלגל הקפחה חולק את גופה לשני חלקים שיש האחד כלפי מעלה והאחר השני כלפי מעט ובעת מולד החדש אשר ללבנה והחמה נכנסין ברגע א' מחלקי הרקיע יהיה חצי גוף הלבנ' אשר כלפי מעלה רואה את השמש והוא מחסיר ומאיר כלו ואינו נראה לנו חציו האחר אשר כלפי מעט אשר הוא נוכח' אליו ועליו בלבד יוכלו ליפול קוי כבעתו הוא נסתר מן השמ' ומפני זה הוא שחור כלו ומחשיך ומשיפרד לו ויסור מנוכה החמה מאין לרוץ כדרכו

מִן הַזְּמַן שֶׁשָׂה חֲדָשִׁים ר"ל קָבֹל שָׂפִי לוֹ הַקְּבֵלָה
 שְׂפִית וְזֶה לְפִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה קִדְרוֹת בְּחֹדֶם מִשְׁנֵי
 הַמְּאֹרֹת עַד שִׁיתְקַרֵּב מֵרֹאשׁ חֲלֵי אֹו מִזְכְּנו
 בַּפְּחוֹת מִשְׁחִים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת כְּמוֹ שְׁבִירַתִּי
 לַמַּעֲלָה וְכֹאשֶׁר קִרַּב מֵהַקְּוֹדֶה הִיָּה שְׂחִים
 עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת לֹא יִקְרַב לַקְּוֹדֶה הַשְּׂחִים אֲוֹו
 הַשְּׂעִיֹור עַד שִׁיעֲבֹר מֵהַזְּמַן שֶׁשָׂה חֲדָשִׁים לְפִי
 שְׂבִשְׂכָה תַמִּימָה יִקְיָף הַשְּׂמֶשׁ הַגִּלְגַּל כּוֹלוֹ וְחֲוִי
 הַגִּלְגַּל הוּא נֹרֵאשׁ תַּיִן לִזְכְּנו וְלִכֵּן יִגִּיעַ הַשְּׂמֶשׁ
 מֵהַקְּוֹדֶה הַחֹמֶת לַחֲמֹרֶת בְּשֶׁשֶׁה חֲדָשִׁים הִנֵּה
 נִחְבָּרֵר לְקוּי שְׂנֵי הַמְּאֹרֹת בְּזֶרֶע יִעֲבֹר חֲמֵרִי
 אֲשֶׁר בְּחֲרִי גִלְגַּלֵּי הַשְּׂמֶשׁ וְיִחַלְלֵם :

וְדַע

כִּי רֵאשׁ כֹּל הַשְּׂמֶשִׁים הֵם הַשְּׂמֶשִׁים וְהֵם
 גְּשָׁמִים פְּשׁוּטִים וְלִהְיֶם נֶפֶשׁ חַיִּים וְנֶפֶשׁ
 הַחַכְמָה לֹא תִחַהֵם כִּי אֵם בְּנֶשֶׁם חַי עַל כֵּן הַשְּׂמִי'
 הֵם חַיִּים וְקוּיִמִּים כִּי יֵשׁ לֵהֶם נֶפֶשׁ חַיִּים וְנֶפֶשׁ
 חַכְמָה וְרוּחִי וְשִׁמְעִי וְאִין מִיִּשְׁוֶה יַעֲן שֶׁלֹּא יִפְעֹל
 בְּהֵם הַקֹּרֶר וְהַחֹם וְהַרְעוּב וְהַיֹּשֵׁב וְגַם אִין לֵהֶם
 טַעַם וְרִיחַ כִּי לֹא יֵאֲלֹוּן וְלֹא יִרְחֹוּן וְיֵשׁ פְּתֻחִים
 אֲשֶׁר רִבִּים יִכְשִׁלוּ . אֲוֹמְרִים כִּי הַשְּׂמֶשִׁים לֹא יִדְעוּ
 וְלֹא יִשְׂכִּילוּ וְאֲמַנְטִים כִּי לִי שֶׁקֶר יִדְבְּרוּ וְעַל הַשְּׂמֶשִׁים
 יִשְׁקְרוּ כִּי הִנֵּה נִמְלֵא בְּחַמּוֹת וְחַיִּים לֹאֲלִפִי' וְנֹארוֹת
 וּמֵן הַעוֹפּוֹת שֶׁהֵם מִשְׂכִּילוֹ' וְכַמֵּעַ יִבְיֵנו בְּשִׁכְלֵם
 מְלוֹת אֶף כִּי הַשְּׂמֶשִׁים שֶׁהֵם נִפְלְאִים וְבִרְרוּסִים
 חֲזִיקִים וְטוֹרִירִ' וְהֵם מִשְׂכֵּחֵם הַטּוֹכֵבִי' הַמְּהִירִ'
 וְאֵלֵל שְׂנֵי הַמְּאֹרִים וְאֶף כִּי הַכְּחוּב מַעֲדִי שֶׁהֵם
 חַיִּים וְנִבְזִים וְלִדְקוֹת הֵ' מִתְנִים . כֹּאמְרוֹ הַשְּׂמִי'
 מִסְפְּרִי' כְּבוֹד אֵל וְמַעֲשֵׂה יְדֵי מַגִּיד הַרְקִיעַ אֵלֵל
 קוֹל חֲדָשׁ מֵהַלֵּלִים כֹּאמְרוֹ אִין אֲוֹמֵר וְאִין דְּבָרִים
 בְּלִי נֶשֶׁמַע קוֹלֵם כִּי אֵלוֹ נֶשֶׁמַע לֹא נִשְׁאֵר חַי עַל
 פְּנֵי הָאֲדָמָה כִּי הִנֵּה הַרְעַם יִבְעַת כֹּל הַיִּקּוּסִים
 וְיִמִּית פְּעַמִּים מֵן הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה וְיִפִּיל יֵלְדֵי
 הַנְּשִׁים מִבְּטֵנֵם אֶף כִּי אֵלוֹ נֶשֶׁמַע קוֹל הַשְּׂמֶשִׁים
 אֲשֶׁר הֵם גְּדוּלִים עַד מְאֹוֹד וְחֲזִיקִים הִיוּ מִמִּיתִים
 כֹּל הַיִּקּוּסִים עַד רִמְשׁ וְעַד עוֹף הַשְּׂמִי' גַם הַטּוֹכֵבִי'
 חַכְמִים לֹאִין חֲקֵר כֹּאמְרוֹ בְּרַן יִחַד כּוֹכְבֵי בָקֵר .
 הִנֵּה נֶשֶׁלֵם הַנְּחִיב הַשְּׂנִי תִהְיֶה לֹאֵל אֲשֶׁר עֲזַרְנִי
 וְהוּא תַמִּיד יַעוֹדְדֵי וְלֹאֲהַבְתּוֹ וְלַעֲבֹדוֹ יַעֲרִנֵי
 וּבְדֶרֶךְ אֲמוֹנָתוֹ יִדְרִיכֵנִי וּפְלֹאֹת מִתּוֹרָתוֹ יִרְאִנֵי :

וְרִאֲיוֹנֵי

לַחֹם הַנְּחִיב הַזֶּה בְּבִיאֹר אִיכּוֹת
 הַרוּחוֹת וְהַרְעַם וְהַרְעַם וְהַקְּשָׁת
 הַהוּסִים בְּעוֹלָם דַּע כִּי אִיכּוֹת הַרוּחוֹת הוּא הַהַבֵּל
 הַחַם הַיֵּבֶשׁ הַעוֹלָה מֵן הָאֲרֶץ וְאִינֵם אֲוִיר יִתְנַעֲנַע

לַמַּעֲלָה . חֵה ג' כִּגּוֹרֵם שְׂפַעְמִים יֵהֵא לְקוּי בְּכוֹלוֹ
 וְפַעְמִים בְּחֶלֶק מִמֶּנּוּ וְפַעְמִים נִמְלֵם בְּלֹא לְקוּי
 כְּמוֹ שְׁבִירַתִּי בְּלִקּוּי הִירַח . אֲמַנְטִים נִמְלֵא דְבַר
 בְּלִקּוּי הַשְּׂמִי' שְׂחִים בְּלִקּוּי הִירַח וְהוּא שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב
 הַשְּׂמֶשׁ בְּקִדְרוֹתוֹ כִּי אֵם מַעַן חֵה כִּי עֵינֹוב הִירַח
 בְּקִדְרוֹתוֹ הוּא בְּעַבְרוֹ עַל חֶלֶק מֵהַחֶשֶׁךְ גְּדוֹל
 מִמֶּנּוּ אֵלֵל הַשְּׂמֶשׁ כְּשִׂיחֵה הִירַח נִכְחוּ נִגַּד
 הַבְּטַחִינוֹ אֲמַנְטִים לֹא יַעֲבֹר הַשְּׂמֶשׁ עַל גּוֹף גְּדוֹל
 מִגּוֹפוֹ כִּי גּוֹף הַשְּׂמֶשׁ גְּדוֹל מִגּוֹף הִירַח הַרְבֵּה עַד
 מְאֹד כֹּאשֶׁר בִּירַתִּי . וְאֵם הַשְּׂחִי וְהַחֲמֵר הֵלֵא
 אֵם אֲמַרֶת בְּקִדְרוֹת הִירַח דִּין הוּא שִׁמְנַע
 רֵאיוּתֵה לֵל הָאֲרֶץ לְפִי שֶׁהִירַח קָטָן מְאֹד מֵן הָאֲרֶץ
 כְּמוֹ שֶׁנִּחְבָּרֵר לַמַּעֲלָה כִּי הוּא קָטָן כְּדִי חֶלֶק א' **ח**
 מַע'ל מִגּוֹף הָאֲרֶץ מֵאֵה וְשָׂשִׁים פַּעַם אִין יִמַּנַע
 הִירַח בְּקַטְנוֹ . רֵאיוּת גּוֹדֵל גּוֹף הַשְּׂמֶשׁ . אֲשִׁיב
 זֶהוּ לְקוֹרְבַת הִירַח מִמֶּנּוּ וְרִיחּוֹק הַשְּׂמֶשׁ כֹּאשֶׁר
 חֲרָהֵם כְּשֶׁתְּקַרֵּב לְעֵינֶיךָ דִּינֵךְ קָטָן וְיִמַּנְעֶךָ
 מִלְּרֹאוֹת הַר גְּדוֹל . וְהֵא לָךְ לֹרֶת לְקוּי
 הַשְּׂמֶשׁ . (צִיּוֹר י') :

וְדַע

כִּי קִדְרוֹת הִירַח נִרְאֵה כֹּל הַעוֹלָם אֵלֵל
 קִדְרוֹת הַשְּׂמֶשׁ יֵהִים בְּגוֹף א' וְלֹא בְּשֶׁאֵר
 הַגּוֹפּוֹת וְפַעְמִים יֵהִים בְּיוֹם שְׂלֵשָׁה מִקּוֹמוֹת
 וְיִרְאֵה בְּמִקּוֹם בֵּא' כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹזֵה לֹמֵר יִרְאֵה
 מִמֶּנּוּ הַלְקוּי כְּפִי מֵה שֶׁהוּא בְּאֲמַתָּה וּבְמִקּוֹם
 הַשְּׂנִי לֹא יִרְאֵה הַלְקוּי כְּלוֹ אֵלֵל חֶלֶק מִמֶּנּוּ לְבַד
 וּבְמִקּוֹם הַשְּׂלִישִׁי לֹא יִרְאֵה מִמֶּנּוּ שׁוֹם דְּבַר קוֹדֵר
 בְּלֵל וְסִבַּת זֶה הוּא מֵה שְׂבַר בִּירַתִּי כִּי הִירַח
 שֶׁהוּא נִגַּד עֵינֵינוּ הוּא שְׂמַנְעֵנו מִלְּרֹאוֹת הַשְּׂמֶשׁ
 חֵהוּ עֵינֵי הַלְקוּי וְאֵם יֵהִים הִירַח בְּעַת הַיָּהִר נִגַּד
 עֵינֵי רֹאוּבֵן הַדֵּר בְּמִרְרִים לֹא יִתְחַיֵּב בְּשִׁבִיל זֶה
 שִׂיחֵה אֹו נִגַּד עֵינֵי שְׂמַפּוֹן הַדֵּר בְּעַלְטוֹלָה וְאֲפִשׁ'
 שִׂיחֵה חֲלֵי גּוֹף הִירַח לְבַד נִגַּד עֵינֵי זֶה הַדֵּר
 בְּקַרְטֵב' וְלֹא יִמַּנְעֵהוּ לְרֹאוֹת גּוֹף הַשְּׂמֶשׁ כּוֹלוֹ
 וְיִרְאֵה מִקְּאֵתוֹ קוֹדֵר . וְכִדִּי לְהַבִּין זֶה הַחֲבוּבִין
 בְּזִחַת הַלֹּרֶת לִיֹור (יֵה) וְתִרְאֵה דִן שְׂבַח לוֹ גּוֹף
 הִירַח כּוֹלוֹ וְגוֹף הַשְּׂמֶשׁ כְּלוֹ בִּין שְׂנֵי קוּוִי אֲחַד
 וְשְׂלֵשָׁה הַיּוֹלָאִים מֵהַבְּטַחְנוֹ וְלִכֵּן יִרְאֵה לוֹ הַשְּׂמֶשׁ
 כְּלוֹ קוֹדֵר וְגַד בֵּא לוֹ נִגַּד עֵינֵינוּ בִּין שְׂנֵי קוּוִי שְׂבַע'
 וְנֵ' הַיּוֹלָאִים מֵהַבְּטַחְנוֹ חֲלֵי הִירַח לְב' וְהַשְּׂמֶשׁ כְּלוֹ
 וְלִכֵּן יִרְאֵה לוֹ בְּחֵי הַשְּׂמֶשׁ קִדְרוֹת וְלִי לֹא בֵּא לוֹ
 שׁוֹם דְּבַר מִהִירַח נִגַּד עֵינֵינוּ וְלִכֵּן יִרְאֵה לוֹ הַשְּׂמֶשׁ
 כְּלוֹ מֵאִיר כְּמַשְׁפָּטוֹ וְדַע כִּי שְׂקִירָה קִדְרוֹת בֵּא'
 מִב' הַמְּאֹרֹת לֹא יִקְרָה לוֹ קִדְרוֹת שְׂנֵי עַד שִׁיעֲבֹו'

אוחס משם גלגל היומי ועדיין לא נשלמו אז כ"ד שעה עד שתלה מעט מן ההקף ה'ב' בזילה שלישיית בהערב שמש כבר השלימה הלכנה הקיפה והלכה מההקף ה'ב' כמו כן ג"פ יוחר ממה שהלכה הלילה הראשונה א"כ כל לילה יחסר לה מהקיפה כפי מה שהלכה היא בחנו' העלמית ולכן בכל לילה נראית מתרחק יוחר מחופק המערב ומתקרבת למזרח עד שבסוף החדש תראה בסוף הלילה במזרח :

נאם

המחבר הנה ביארתי גלגלי הירח ומהלכם ועתה אבאר ליקוחם ולקוי השמש דע כי כאשר השמש תהיה ממעל לארץ אזי יאיר פני הארץ ויחשיך תחתיה וכשתהיה השמש תחת הארץ יחשיך פני הארץ כאשר תראה בחלו שמי הזורות . (1) (2) עם היות שהארץ לא תעכב האורה מלצא עלינו כי הנך ביארתי בשביל השלישי שגוף השמש גדול ממנה ממנה מאה וששים פעם אמנם ההבל והאדים מעכבין-אורו מלעבור לו והחשך יתחיל לעלות מן הארץ ע"ז: בדמותה וכל מה שעלה נעסה לז ונקטן כמותו ויעלה כן עמוד החשך עד שיגיע לגלגל הירח וגם לגלגל השמש שעליו . ובזר ביארתי למעלה כי הירח יקביל לחמה ויעמוד כנגד' בחי' כל חדש וחדש החמה בגלגלו והירח בגלגלו ואם תהי' הקב' הזאת בזיל' אזי עכ"פ יהיה הירח בתוך עמוד החשך הואיל והחמה מקבילה החשך תמיד כמו שביארתי . כשיהיה הירח בתוך עמוד החשך אזי ימנע אורו ממנו ולא נראהו וזהו ענין הלקוי אמנם לא ישתנה באורו שום שנוי ולא חסרון באוחס שעה כאשר חושבין בני אדם . ואם תשאל ותאמר הואיל וסבת לקוי הירח הוא כשתהיה ההקבלה היא בזילה אם כן מדוע לא יקרה כן בכל ההקבלה שתהיה בזילה . אשיב כבר ביארתי למעלה כי מרכז גלגל השמש אינו גלגל הירח ולא מרכז שום אחד משאר הגלגלים אמנם הוא יולא קצת לזר דרום ויעה חזי גלגל השמש לזר דרום ה' מעלות והליו השני יעם לזר לפון כמו כן ה' מעלו' האשר תראה (בזאת האורה) לזר (ח) ולפי שיטה גלגל השמש מגלגל הירח לכן אפשר שיק' ירח בגלגל ולא יכנס דבר ממנו בעמוד החשך שהוא בגלגל השמש כנגד גוף הירח בעת ההקבלה שתהיה

בזילה ואז לא יראה לקוי אמנם אם יהיה הירח במלואו והוא חלל ראש חנין או חלל זבוב נכנס השמש ולא תהיה בעת ההיא הלבב' וטעם משטח אופן המזלות לא לפונה ולא לדרומה נטייה שיש בו ממש אזי הארץ הוא בכיוון בין השמש והירח וסותרת אור השמש מן הירח כי אין לירח אורה כי אם מהשמש ולכן יכסה אורו לפי שהארץ מזיל עליו ועל כל פנים יכנס הירח בעמוד החשך ואז יהיה לירח קדרות גמור ושלא אם יהי' ביום יהי' הירח במחצית הרקיע אשר תחת הארץ ולא יראה לקוחה לבני העולם ולא יזיק להם ואם יהיה הלקוחה הזה בזילה אזי תהיה הלבנה במחצית הרקיע אשר על הארץ ויראה לקוחה לבני העולם ויזיק להם ואולם יהיה השמש או הירח בעת ההיא רחוק מעט מהראש או מהזנב אזי יהיה מעט מגוף הירח בעמוד החשך ובאורו המעט יהיה הלקוי לזר ולא בכלו . אבל אם יהי' הירח בעת ההקבלה יהיה י"ב מעלות רחוק מהראש או מהזנב אזי הירח נמנע מלעבור בחשך ולא יהיה לקוי בשום חלק ממנו כלל. ודע כי פעמי' ירא' הלקוי במקום אולא במקום אחר וסבת זה הוא עבור מה שביארתי למעלה שלפעמים יהיה יום במקום אחד ולילה במקום אחר וזה גורם כדור הארץ כמו שביארתי שם ולכן במקום שיהיה לילה בעת הלקוי יהא ניכר בו הלקוי ובמקום שיהא אז יום לא יהיה ניכר בו הלקוי כלל כמו שביארתי בסמוך והא לך אורז: לקוי הירח לזר (ט) :

והנה

אבאר לקוי השמש . דע כי זה לא יקרה בלתי בסוף החדש בעת המולד כשהלבב' והחמה מתחברים יחד בחלק א' מחלקי הרקיע במראית העין ויהיה החבור הזה בראש החלו או בזנבו כשתהיה הלבנה בשטח אופן המזלות אשר הוא מהלך החמה ולא יהיה הנטייה ממנו לא לפון ולא לדרום במראית העין ואז תהיה הלבב' נכח פני העול' ומוכפת את אור השמש לבעת אל הארץ או סותרת עמנו כמדת החלק אשר היא עומדת נכחו . אמנם לא נשתנה בו דבר ולא חסר מאורו אלא לפי שהוא מכוסה ממנו יראה לנו שהוא קודר ובכל קבוצ' שני המאורות ר"ל בסוף כל חודש וחדש היה ראוי שיקרה לו זה לולא נטיית גלגלו מגלגל הירח כמו שביארתי למעלה

ר"ל אם יתערב עם זה ההבל תהם היבש עלם
 אדמיי הוא שורף כמו האש והברק האדום הוא
 בעבור זה העלם האדמיי. ועם היות שאין דרך
 האש לילך חמום מפני שיש בברק מההבל
 האדמיי שממנו הוא גוף העבים לכן יתגעגע
 וירד למנו' באדם ובתכלית מהירו' כי ח"א לתלק
 האש שבו ולהספר ממנו מפני שהיא לו כזורה :
ואולם איכות עשיית הקשת הוא מה שאומר
 דע כי העבים יתחלל מהם מעט
 רסיסים אם קודם המטר הוא מפני שעדיין לא
 נתחלל היטב ההבל הלח אליו ואם אחריו הוא
 מפני היתרון הגשמי בעבים אחר המטר
 וכשתזרח השמש כנגד אותם הרסיסים והעבים
 אז יעשו כמרא' הלטובה וירא' בראותם הרסיסי'
 מניחין השמש דמותים משונים ואחרי כן יגיעו
 אותם הדמותים מאותה מראה אל האויר ומן
 האויר אל מראיתו וכמו המראה המגעת מה
 שנראה בה למראה אחרת וכשיראה זה המקרה
 בעבור תראה הקשת והם שלש' דמיונות. להוב
 והוא החילוני והגדיל שבכלם. וירוק הוא האמצעי.
 וכעין הארגמן והוא הפנימית. גרמת הלהוב
 והוא החילוני הוא עירוב האור הבלול השחור
 לפי שדרך זו התערבות לעשות עין אדום.
 וגרמת הארגמני שהוא הפנימי הוא שחורית
 העבים שטיפו בהם הרסיסים לפי שהוא החלק
 הכבד מאלו העבים וגרמת הירוק והוא האמצעי
 היא מפני עירוב הלבן והשחור הלבן הם
 הרסיסים ר"ל לעינת הניחון בו והשחור הם
 העבים ויראה דמות כמות בינה בין הלחות
 והירוק. ויש עליו ספק כי לא יעשו מעירוב
 הלבן והשחור עין ירוק אלא כעין התכלת. הנה
 מבואר כי גולם הקשת הוא ההבל הלח והרסיסי'
 וראיה לדבר כי כשיפלו רסיסי מים מקלחת
 באור השמש ומקלחת כלל תראה כדמות זה
 הקשת ואולם עלת זו הקשת רואה לומר גרמת
 הפועל הוא ניחור הניחון בגוף הלטובה ולפי שהיו
 אלו רסיסים קודם המטר או אחריו לפיכך אם
 תראה זו הקשת קודם המטר מורה עליו ואם
 תראה אחריו מורה על הלחו' וזו הקשת כשתרא'
 בעת זריחת השמש והעת שקיעתה תראה קטנה
 כי לא ילכו כל כך ניחון השמש בעבים בראותה
 שעה ובזמן החורף אפשר שתראה כל היום אצל
 בקין לא תראה חלי היום ואפשר כי לא יראה

ממנה כי אם שתי קשתות בלבד וגם אפשר
 שתראה בליה כשירח שלם ובלבד בעת עלותו
 או בעת שקעו חו הנראית היא יותר לבנה
 מהנראית ביום ומה שלא יראה בעבים ניחור
 כי אם על הזורה בלבד ראוני לומר עגולה לפי
 שמרכז כדורי וקודת המראה אחת. וזה שלא
 נראה כי אם חלי מעגיל' או פחות מפני שהקשת
 מולבנת לאופק ואינה כנגדו ולפיכך כשהשמש על
 האופק יחויב האופק העגולה המחושת בלב
 חליה ואם תגבה השמש ינשא ראש מאור אל
 מנתקת ותרד מהמנתקת ותהער הקשת לפיכך
 אם תנשא השמש תרבה לא תראה קשת כי אינה
 נראית אלא בגובה ידוע מהשמש וראוי שתדע
 כי מרכז עגולות הניחור הוא בין המראה
 ושעת הענן :

הנתיב השלישי

ביצירת אדם וחווה והנהגתם באמונה. וזרם יפרח כשושנה:
בר הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ילדתיו אף
 עשיתיו. הזכיר בזה הכתוב שלשה שמות
 חלוקים בביראה לרמוז על שלשה טולמות. ואמר
 בראתיו שהיא המלה הדקה שבשלשם על עולם
 המלאכים. ואמר ילדתיו על עולם הגלגלי' שהם
 בעלי זורה. וירמוז עשיתיו על זה הגופני ואמר
 בזה לשון גזמא ורבו באמרו אף עשיתיו לומר
 שאף זה ההום והנפסד הוא בראו לכבודו ולא
 עשאו לשו' לורך והנא' שיש לו בו כי קוד' בריאת
 העולם לא היה לבורה ית' לורך אליו וכאשר לא
 נלך אליו קודם בריאתו כן לא נלך אליו אחרי
 כן ולא בראו כי אם להראות כבוד גדולתו
 ואלהותו ית' כי לא נקרא בורא עד שברא העול'
 יש מאין ואף כי לא היה חסר דבר מגדולתו
 ומכבודו יתברך קודם שנבראו וגם לא הוסיף
 כשבראו אמנם שם בורא לא נקרא עד שבראו.
 והדמיון בזה האדם שיש לו כח ויכולת להכות
 ואפילו שלא יבא אמנם לא יקרא מכה עד שיכה
 ואם לא הכה לא יקרא מכה עם היות שבשביל
 זה לא יחסר כח הכאתו וכן הבורא ית' לא נקרא
 בורא עד שבר' העול' עם היות שלא היחסר לו
 ית כח ויכולת ער' שבראו אך בהמילתו המילתו'
 בביראת העולם הוסיף בשלימות שלו שנקרא
 בורא וכאשר ברא העולם ברא בו מי שיכיר
 אלהותו ית'. ודע כי תכלית המילתות כולו היא
 מילתים

אך עבטם זולתי עבט האויר ומפני זה ירחפו הרוחות משני לדדי לפון ודרום מפאת מזרח ומערב לפי שהים מסלק השמש עלמו ממזרח למערב ואין לה בדי' פאחי לפון ודרום אלא ריחוק וקירוב בלבד לפיכך הוא מחלל ההבל המזרחי והמערבי יומר זה ההבל הוא יומר לח מהעולה מפלון ודרום לפיכך הוא מחלל ההבל העולה ממזרח ומערב מער והמתחלל מפלון ודרום רוח בעבור יבשו . ותועת הרוח אינה ישרה לפי שהיא מורכבת מתועת החלק הקל והכבד לפיכך היא עגולה הציב הארץ ותחלת תועתה היא מלמעלה למטה וכשתחמיל היא חלוט'וכאשר תרחף תרחק ממקומ'תרחוק מפני קבוצ חלקי ההבל הרוחי המעוז באויר אליה . ועתי ריחוק הרוח בתקופת השנה היא כשתקרב השמש אל הארץ קירוב בינוני לפי שאם תרחק הרבה אינו עושה בארץ מעשה מורגש וכשתקרב הרבה השרוף פני הארץ ולא יעלה ממנו הבל לפיכך לא יעשה רוח וכשהיא מקרבת קירוב בינוני תעשה רוח חס ויהי הסוף לתקופת ניסן ומעט קודם אכל בתקופת תשרי והוא זמן השורף מפני יובש הזמן וקרירותו ימנע ההבל מלעלות . ומספר הרוחות שמים עשרה . ארבע על ארבע רוחות העולם שהן מזרח ומערב לפון ודרום . והשמינה מהם שמים שמים בין כל שתי רוחות רוח מזרחית יומר חמה מהמערבית והדרומית תקבץ העבים והלפופית תפזרם . ואולם סבת הרעש הוא מה שאומר :

דע

כי לפי שהיה ההבל החום היבש העולה מן הארץ שממנו הוא הרוח יש ממנו עול' מפני הארץ או ממקום קרוב לעמקה ויש ממנו הבל הנעשה בגוף הארץ לפיכך כשייראה לעלות יתענע ולא ימלא מפולג ליאל ודומה לו הרוח הנעשה בעומק אבר מאברי החי שהוא עושה מכאוב כפי עובי הרוח וכמו כן היה בעת הרעש שכן הדבר בזה הרוח שבעבור קלקולה בעובי יעשה הרעש וישמע לו קול ואין אותו הקול בזמין אחד אלא ישמנה כפי עובי איכות הרוח בעבים ותמימותה וקושי יליאתה ומסירות' לפיכך יורה מה שנעשית הרעש שיש בהם ארבע רוחות ובעתים שהם מרחפות ונעשית בלילה יומר מזיוס צביל ריחוק השמש מפני הארץ ויותר מה שנעשית במקומות שירוף בהם מי הים או

המקומו' שיש בהם מערות בעבור עמיכת הרוח באלה המקומות יותר מבזלתה וסימני הרעש שיהי' יום אחד קודם לזמ ערב עב ערוך בשמי' בקו ישר ותהיה אחר לקחת השמש או הירח והאפשר שיראה במקום שנעש' גם הרעש מימות שלא היו גם קודם לפי שאותו הרוח ימסור ויוליך כל מה שבחזק אוחה הארץ והאפשר שתתהפכה והאפשר שיפוז המים עד שיטבעו בעבורו הפיירות שנעשה גם הרעש והאפשר שתענע הארץ לפון ודרום :

ואולם

סבת הרעש הוא מה שאומר דע כשיתעצב ההבל החם הרעוב העול' מן הארץ ויעמן בגופו מההבל החם היבש והוא כבד הגיע למקום הוה העבים ובקש ליאל ממנו ונתחלחל בגוף הענן וקרעו ויאל ממנו בחזק וישמע לו קול חזק ואותו הקול הוא הרעש אבל הצדק יהיה מפני יליאת זו הרוח החם היבש בחזק ולחץ מהעבים יתלכבו ויעשו אלף ואחר כן יכבו באויר הקר וישמע לאותו הכבוי קול כקול הצדלל החם כשיכבדו בזמנים אים כן קול הקריעה והכבוי הוא הרעש והאש היואלה מהעבים הוא הצדק ועם היום שצדק נעשה אחר הרעש אמנם נראה קודם בהרגש המראה לפי שהרגש הראים יותר דקק מהרגש השמע זה דומה לדבר הנקרה לעומדי' על שפת הכסר עם הכובסין בשפת' האחרת שמוצטין על הבגדי' שתראה הסכאה קודם שתשמעל' והאפשר שיהיה הרעש מכבוי האש לבדו במקו' הקר ובאין המצין שואל מפני מה נראה לפעמים בלי רעם . נשיב לו כי גולם הרוח והרעש והרעם והצדק כלו אחד והוא הבל החם ויבש ואלים יש ביניהם הפרש בדברים הפרטים לכל אחד . כיאל אם נראה זה ההבל על פני הארץ יהיו רוחות . ואם יעמן בגוף הארץ יהיה ממנו רעש . ואם יעמן בעבים יהיה רעם . וכשיתעבה הענן ויתקבץ עליו ותחזוק תועתו יהיו ממנו צדק ורעם . ואם ירד הצדק למטה ונקרא בלשון ערב (אלעקס) הוא רוח ללכת יומר מעבים ויורד למטה לארץ ואלה נקראו אבני אלגזיש וישתנו בשנוי גולם זו הרוח ולכן יש מהם שימסו האחושת ולא ישרפו העץ וישרפו החי בלי שיראה עליו רשם שריפה זו תעשה בעבור עלם דק אוירי ובעבורו יעשה הצדק שדמותו לבן אבל אם זה העלם אדמני

לצבם זה להם ליראה אותו ולשמור את כל מצותיו
 כל הימים למען ייעזב להם ולבניהם לעולם. הנה
 הוכחתי כי תכלית כונת הבריאה היתה בריאת
 האדם ולכן נברא ביום ששי להודיע כי תחלת
 המחשבה הוא סוף המעשה ור"ל נחשוררו בזה
 לומר למה נברא האדם אחר כל הנבראים אחרי
 שהוא תכלית הבריאה ויש מהם שאמרו שנברא
 ביום ששי כדי שלא יאמרו המינין שסוף היה
 לו להקב"ה במעשה בראשית. ויש מי שאומר
 כדי שלא תזוז דעתו עליו יאמר לו יתוש קדמך.
 ויש מי שהמטילו למך שמזמין סעודה ואחר כך
 מזמין אורחים. ואם צעל נפש אחת ותפשיט
 מעליך כחונת עור ותלבש כחונת אור עיניך
 תחזינה מישרים וחדע ותשכיל ממולא דבר למה
 לא נברא האדם עד יום ששי כי אז נשלם הבנין
 ולא קודם לכן ועל זה נאמר אז כדמותינו גם
 תבין למה נברא דו פרלופין ודי למבין. ור"ל
 אמרו בתחלה עלה במחשבה להבראות שנים
 ולבסוף לא נברא אלא אחד ועשה פקה נא עין
 שכלך והסתובן בזה המאמר שלא אמרו ולבסוף
 נברא אחד כי זה מור' על ביטול תחלת המחשבה
 אבל אמרו ולבסוף לא נברא אלא אחד והדרבה
 המאמר הזה הוא לקיום תחלת המחשבה וישן
 שלא תעשה בראותך שמתחלה נבראו יחד דו
 פרלופין ואחרי כן נחלקו לשנים ותאמר אלו
 בשתיית המחשבה לפני הבורא ית' לכן בלא
 להודיעך בזה המאמר שאינו כן חלילה וחס כי
 מתחלה קודם שבראה עלה במחשבתו הטעורה
 שיבראם יחד ואחרי כן שיחלקם לשנים כאשר
 עשה. ופירוש המאמר הוא כך בתחלת המחשבה
 עלה במחשבתו שיבראם שנים אחרי כן בסוף
 המעשה אך כי בסוף המחשבה שהוא בתחלת
 המעשה לא נבראו אלא אחד ודו פרלופין וזה
 היה לרמוז כי אם היות טוב היותם שנים לקיום
 המין וכאשר אמר אחר בריאתו לא טוב היות
 האדם לבדו וטעם לא טוב שלא יאמר בו כי טוב
 בהיותו לבדו לפי שלא יתקיים כן כי במעשה
 בראשית הטוב הוא הקיום והאדם לא נתקיים
 בראותו ההכוי' שנבר' שהרי לא נברא אלא אחד
 ומכל מקום אל תחשוב כי נחשבלה בזה תחלת
 המחשבה חלילה וחס כי דו פרלופין שני פנים
 כי דו הוא לשון שנים בלשון רבו' ז"ל כאמרו
 טוב למינה טו דו ופירושו גופים שנים ופרלופין

הוא מלבן ויון שהם קוראים לפנים פרלופים גם
 הם קוראי' לשנים דו א"כ דו פרלופין יראה לי'
 שנים פנים כלומר שהיו שני גופים מתוצרים
 עורף כנגד עורף וזהו אחר וקדם לרמזי ר"ל
 שעשית אורת פנים ואורת אחורים שוין ואחרי כן
 וחשת עלי כפך וזה היה לבסוף כנתחלק ולקוח
 חליו והיא חוה שהובאה לו לפי מחשבתו שהרי
 היתה חלק ממנו כאמרו אחת מגלעתיו רואה כי
 אחד מחלקיו כמו וללעל המשכן שחגומו ולסמר
 משכנא ואז נעשו שנים להורות לך כי תחלת
 המחשבה הוא סוף המעשה כמו שביארתי ומה
 שנברא תחלה אחד בעבור כי כאשר יתקיים
 בסוף המעשה את אשר עלה בתחלת המחשבה
 היותן שנים ממע זה נגד זה שיהיו נגדין זה
 אחר זה בזהבם נעורים והיות כל אחד עזר
 לחבירו עזר האשה לבעל במילי דביאה וספקן
 כדרך שאמרו רז"ל שבע מלאכות חייבת האשה
 לבעלה ורמז לדבר שמחה לאיש בעטנס פיו.
 ועזר הבעל לאשה בשאר כחות ועונס ומילי
 דשמיא ומגרות הסבור הראשון לא יפנה זה מזה
 כדרך הבהמות אבל יהיו לבשר אחד לקיום
 העולם וכאשר נעשה עלם מעלמיו ובשר מבשרו
 תהיה לו לאשה ועזר ולמסעד אחרי אשר היתה
 נחשבת לו כא' מאיבריו אשר נבראו לשמשו וכי
 יהיה מושל עליה כמשלו על אחד מאיבריו וגם
 תהיה משחוקקת אליו כאשר חבירו משחוקקין
 להנאת גופו ובה תהיה תמיד כנגדו ועזרתו
 וכדרך שאמר הכתוב לא טוב היות האדם לבדו
 אעשה לו עזר כנגדו ודרשו ז"ל שהיו בלא אשה
 שריו בלא טובה שאמר לא טוב היות האדם
 לבדו. שריו בלא ברכה שאמר ויברך אתם אבל
 לא כשהוא לבדו. ואינו יקרא אדם שאמר
 ויקרא את שם אדם מלורף לזה שימלט מחטא
 וזה רמזו בזה שאמר לא טוב היות האדם לבדו
 כלומר לא יהיה טוב כשהיה לבדו כי אם רע
 ולכן הזכירו רז"ל לאל' לישא סמיך לפרקו כאמר'
 ז"ל במסכת קידושין ח"ר בן כ' טהה ולא נשא
 אשה כל ימיו בעציר' סלק' דעתך אלא בהרורי
 עבירה שאי תחשב לאדם להמלט מהרבור אף
 כי יכוף את ילדו ולא יעבור עבירה. ואמרו
 רבותינו ז"ל הרעורי עבירה קבין מעבירה
 והטעם כי כשהאדם עושה העבירה דין החומה
 הוא אחרי הסבל ולכן לא יבא לו עונש גדול כמי
 שמהרהר

מזיאות מין האדם עד שהגלגלים אינם כוזבים רק לתועלתו ולהמציא לרכיו . וקלם פסוקי הנביאי' ע"ה יורו על זה כמו אם לא בריית יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתו . וכתיב וימתחם כחלה לשבת . ואם הגלגלים היו בעבור האדם אין לריך לומר שאר בעלי חיים והלמחים שתליתן היה בעבור האדם . ולכן המשילו עליהם באמרו תמשילו במעשה ירך כל שמה תחת רגליו . וכן אמר אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי כלומר הכלית הכו' בעשיית הארץ האדם ויש מי שפירש הכתוב אשר בו התחלמו על בריאת האדם הכבדא כלם אלהים והודיענו הכתוב שבראו הבורא ית' לכבודו לא לזולת זה . והזכיר בריאה על העפר אשר ממנו נברא כמאמר הכתוב ויברא אלהים את האדם והזכיר יצירה על האור' שזייר בו כאמרו ויזר' ה' אלהי' את האדם . והזכיר עשייה להשלים גלמו כאמרו בדמות אלהים עשה אותו ואמר בו אף עשיתיו לגומא לומר כי אם היות שיהיה גלוי לפניו ית' שילאו ממנו בנים מעשיתים שלא היו ראויים להבראות אמנם לא השם לזה כיון שיהיו עם דיקים שיגרמו לגמול חסד לעולם זה אמרו אמרתי עולם חסד יבנה ואומר ודיק יסוד עול' ועוד אמר הכתוב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האד' ואמר רבי אליעזר מה כי זה כל האדם מלמד שכל העולם לא נברא אלא בשביל זה . משל לזרע חגי' שאע"פ שיודע שיאל עם החטא פסולה הרבה כגון זרע רב ותבן ומורסן אינו חושש כיון שיודע שיאל לו קמה וכולה . וגם כאשר יחטאו הרשעים ויאבדו מן העולם אזי יודע לכל כי דיני הבורא ית' הם לרק ומשפט . ולפי זה פירוש כונת הכתוב אשר בו התחלמו היחה לנו שני דברי' שתכלית בריאת העול' היה האדם ושעל ידו נשלם כבוד הבורא ית' כמו שאבאר וסתי' תשובה לשאלים מדוע לא נברא האדם בטבע טוב שאל יחטא :

דע

כי העולם כולו נכלל בתחלת השגיתו לשני חלקים אחד מושכל ואחד מורגש. ולפי מעלותיו נחלק לשלשה חלקים שהם בקראים שלשה ע'למות . והם עולם המלאכים שהם לורה שכלי' בלא חומר ר"ל בלא שום סיג ועולם הגלגלים שהם חומר וזורה שכלית אבל החומר בהם זך ונקי והם קרובים ממעלת

המלאכים ועולם השפלים שהם חומר בלא לורה שכלית והם כל הנבראים שנבראו בעולם השפל קודם שנבראו האדם וכל אלה הנבראים אינה בני עונש ושכר שהמלאכי' גם הגלגלי' שעושין לזון קונם אינם בני שכל יען כי טבעם הוא חשוב ואינו מורה לעשות רע והמינים השפלים שהם כל בעלי חיים וזלתי האדם אינם בני שכר ועונש כאשר אינם עובדים ליוזרם כי אינם יודעים לעשות טוב יען כי טבעם הוא רע ופחות כי הם מחומר פשוט ואין האדון מתכבד כל כך בעבדים שאינם בני עונש ושכר לפי שכל אחד מהעבדי' טבעם מכריחם על מה שהוטבע בהן הן לטוב כמו המלאכים והגלגלים הן לרע כגון השפלי' ההם וכבוד האדון הוא כשהעבדי' הם מכריחין טבעם להשלים לזון קונם לפיכך חייבה חכמתו ית' לבראות האדם מחומר ולורה שכלית הורה אשר בו הוא השכל שבו יחפון בדברים שכליים ולכן נקרא ית' שהוא מעולם המלאכים והחומר שהוא נפש הבהמית שבו יחפון בדברים החומרים והוא הנקרא הילת"ר הוא מעולם השפל וכאשר יכריח האדם החומר שבו לטבע השכל ויתעסק בשכליות אזי האדם הוא כבוד לבורא ית' וקיום תכלית כונת בריאתו כי לכך נולד כאמרו לכבודו בראתיו . ואם ישאל שאל ויחמר הנה הוכחת כי תכלית המציאות היה מין האדם ותכלית האדם לעבוד ליוזרו ית' אמנם עדיין יש מקום לשאל ולומר מה שתכלית בהיות האדם עובד לבורא ית' עד שבעבורו נברא העול' כמו שהוכחתי ואם תשוב לי שתכלית העבודה היא השכר והיא ההשגה כמו שיתבאר בנתיב התשיעי במאמר הגמול ח"ב מה שתכלית הזה וכרי הבורא ית' לא יוסף לו שלימותו ויתברך את יעבדוהו כל מה שברא וישגיגוהו כל שאפשר להם להשיג גם לא יגיע לבורא ית' חסרון אם לא יהיה זולתו נמצא כלל . והתשוב' בזה הוא שאין זה להוסיף על שלימותו ית' אלא לשלמותו כי אין לומר שיש לבורא ית' הנאה מדבר כי אדרבה הוא ית' ויתעלה הנאה לכל והוא ראש וקיום הכל ולא יתקר דבר מוכבודו בכשתלק הכל וכל מה שנאמר נכסה בו אינו כי אם מהנאה בריותו ובשלימותם כמו שכתב' אדם עובדתו ובהללחתו אף כי פועלת היא על הן והוא מאמר הכתוב מי יתן והיה לנצח

ולא בנתר ולא באוהל ותרחוק גופה יפה ותמול
 לפרניס ותסרוק ראשה אבל לא תסרוק כימי
 נדוטה כדי שלא תוריד עפר שהוא עמא
 ומשתחשך הטבול :

ת"ר תבעוה לינשא ונחפייסה לריכה לישב ז'
 נקיים בין גדולה בין קטנה אפי' בדקה
 עלמה בשעת חביב' ומלאה עבודה אפי' כ' הוא
 עוצאה כי שמה מחמת חימוד ראתה עפת דם
 כחרדל ולא הרגיש' בה (כל שבעה) אמנם אינה
 לריכה להפסיק בעהרה שאפי' שלא בדקה
 ביום החביבה להפסיק בעהרה מונה מיום
 המחרה ז' נקוי' ובדוק' בכל יום כמו שבארתי.
 עבר וכנסה תוך הזמן הזה לא יתיחד עמה אלא
 הוא יטן בין האנשים והיא בין הנשים כשאר
 חתן שפירסה אשתו נדה ואפי' ט"ה : כלש
 שפירסה ולא נבעלה אסור להתיחד עמה אלא
 הוא מתיחד עם האנשים והיא עם הנשים אבל
 אם לא פירסה נדה בועל בעילת מאוה בעילה
 גמורה באבר חי ופורש מיד ואפי' בדקה ולא
 מלאה דם עמאה שמה ראתה עפת דם כחרדל
 וחפשו ט"ז ולריכה לפסוק בעהרה ותבדוק כל
 ז' ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשמושה כמו
 נדה ונדה עמה כל דיני נדה לניין הרחק' אלא
 שנה גמורה אסור לו ליטן במעטה אפילו
 כשאינה במטה ובכלה מותר לו ליטן באוהה
 מטה לאחר שעמרה ממנה. היה משמש עם
 הטבולה ואמרה לו נעמאתי לא יפרוש מיד כי
 כמו שיש לו הנאה בביאה כן יש לו הנאה
 בפריש' אלא יעמיד עצמו בלא דישק עד שימות
 האבר ואז יפרוש. לכן אמר בתורה ולאיש אשר
 ישבב עה עמאה וסמוך ליה אחרי מות ללמדך
 שאם נמלאת עמא' לא יפרוש עד שימות האבר.
 האשה שאמרה לבעל' עמאה אני וחזרה ואמרה
 עבודה אני אינה נאמנת ואם נחנה אמלאת
 לדברים שאמרה לו כן תחלה מפני שלא היה בה
 כח אז דבר אחר כיוולא בזה נאמנת. מי שהיה
 חולה ואשתו נדה כתב זקני הראש' ז' שסיף
 וכולה לשמשו רק שחזר ביותר מרתייל פני
 ידיו ורגליו והלעט המטה בפניו. אמר ר"ש בן
 לוי קשה היא הנדה שלא יוכלו הנשים לממוד
 עליה כמה מודקקים כמה נושאין ונותנין ב'פ'
 דתניא אסור לשאול בשלושה של נדה ר' נחמיה
 ואמר אפי' הדבור שהוא יולא מפיה עמא אלא

עונה וכמה עונה או יום או לילה ולריכה האשה
 להכיר זמן וסת ראייתה מתי היא רגילה לראות
 משלשים יום לשלשים יום או פחות או יותר
 וכשיגיע אותו זמן אם היא רגילה לראות ביום
 תפרוש מבעלה כל אותו היום ולא תשמש עמו
 ואם רגילה לראות בלילה תפרוש כל אותו הליל'
 ואם עבר היום או הלילה ולא ראתה תבדוק
 עלמה ואם מלאה עלמה עבודה אינה לריכה
 לפרוש עלמה יותר מבעלה ואם היה רגילה
 לראות לל' יום ושינת' וסתה ורחת' לב' כשיגיע
 יום כ' תפרוש מבעלה דחייטינן שמה רוחה
 לשנות וסתה שהיה לה לל' ולקבוע אותו לב'
 ואם לא רחת' ליום כ' כשיגיע יום ל' דהיינו עוד
 י' ימים לאחר יום כ' אז תפרוש מבעלה שזהו
 וסתה הקבוע ואם ראתה ליום כ' כשיגיע יום
 כ' מלאותה ראייה תפרוש ואם לא ראתה תפרוש
 ליום ל' ואם רחת' ליום כ' דהיינו פעם שלישית
 תראתה ליום כ' שהוא נקרא וסת הספוגות
 מעטה והלאה אינה לריכה לחוש ליום ל' לפי
 שקבעה לה וסת ליום כ' ועקרה וסת ל' יום
 כי אין וסת נקרה ונקבע אלא בג' פעמים אבל
 חוששת אפי' בפעם אחת וה"ה בספק כגון שאם
 היה תחלה לב' יום וחזר לל'. ואחר שיפסוק
 הדם תבדוק עצמו יפה יפה בבגד פשתן לבן רך
 או בלמר גפן לבן ותכניסו באותו מקום עד
 מקום שאבר התשמיש מגיע ואם לא עשתה כן
 לא היו אלא קנות בעלמא ולא יאלץ ידי בדיקה.
 ובדיקה זו תהיה בין השמעות ביום שתפסוק
 בו מלראות ותלבש חלוק הבדוק לה שאין בו
 כתם ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים
 ובאותן שבעה הימים שהן ימי הספירה תבדוק
 פעמים בכל יום עלמה ותלוקה בבדיקה יפה
 ולא בקנות בעלמא אחת שחרית ואחת ערבית
 ואם שגשה מעטה קודם ראייתה לא תתחיל
 למנות ז' נקיים עד יום ה' לראייתה דקוי"ל
 פולטת ט"ז הרי היא כאילו ראתה דם וסותרת
 וקוי"ל כרבנו דאמרו דמש עוכות שלמות בעיני
 הלכך אם שגשה מעטה בא' בשבת וראתה בו
 ביום אם פלטה ט"ז בד' בשבת סותרת דעדיין
 לא עברו שש עונות שלמות הלכך אינה יכולה
 להסתחיל מכין נקיים שלה אלא ביום ה' ותטבול
 בז' דהיינו ביום רביעי בערב ומבעוד יום חכנס
 במרתן ותחנן במים חמים אבל לא במים קרים

עמהרהר בעצירה כי דין השכל הוא לחשוב
 בחכמה כי המחשבה מסגולה האדם הנמשכים
 אחר זורמו וכשיחשוב במרי אזי ימרה בכבוד
 שבשני חלקיו ואינו שוק חטא מי שהעביר עבד
 סכל כחטא מי שהעביר בן מלך חכם. וכדי לסור
 אדם מהמכשול הזה אמרו ז"ל בן י"ח לחופה
 ורמו לדבר והוא אשה בבחוליה יקה הוא
 בגימטריא י"ח הוי ואמר רב חסדא האי דעדיפא
 מחברי דנסיבנא בשיחסר ואלמלי הוה נסיבנא
 בארביס' הוי אמינא גירא בעיניה דשטנא :
תנן רבנן ארבעים ויום קודם יצירת הולד בת
 קול יולדת ואמרת בת פלוני לפלוני .

וכושר ובנים הגונים וכן אם ראוים להפרע
 מהם בעצירה שעברו לפני בוראם יתברך אזי
 נתחייבן בדין דיין האמת ית' שיהא זוגם יחד
 ולרעה להם ויהיה ביניהם קטטה תמיד . וזהו
 כענין שאמרו ז"ל אפי' ממזר אחד בסוף העולם
 וממזרת אחת בסוף העולם הקב"ה מביאם
 ומזוגם זל"ז . א"כ מה שגזירים בת פלוני לפלוני
 לא שתהא לו עכ"פ בלי ביטול אלא אולי אם יהיו
 מעשיהם שוין בענין שתהא ראויה לו תהיה בת
 זוגו הן לעובד הן לעובד כפי מעשיה' ולזה כיוונו
 רז"ל באמנם אין משיאין לאדם אשה אלא לפי
 מעשיו ועוד ארז"ל אעשה לו עזר כנגדו וזה
 עזר לא זכה כנגדו . ואם שניהם אינם טובים
 והיא תחזור בתשובה ולא הוא אפשר שיקדימונו
 אחר ברחמים שיהא לדיק כמותה וכן הוא לריך
 שיבדוק באחיה שאם לא הכשירו מעשיהם
 יחזור ואולי הוא יקדים לאחר ברחמים באחרת
 ואם לא עשה כן אזי עונותיו גרמו לו לפסול את
 זרעו ולפגום את משפחתו . ואמנם מצינו כמה
 לדיקים שתמכוו בנשים רעות ואולי יהיה כמו
 היסורין הבאין על הלדיקי' שהם על א' מהממט'
 פנים כמו שאבאר מנחבי החשישי בגמול עה"ב .

ובאין המבין שואל מהו דגרסינן במ"ק מותר
 ליאדם במועד שמת יקדימונו אחר ברחמים .
 ועוד בב"ב הנושא אשה לריך שיבדוק באחיה
 ורמו לדבר ואחות לוטן תמנע . כלומר אחות
 מקולל שהוא תרגום לוטן תמנע עלמך מליאקנה
 כי רוב בנים דומיין לאחי האם . ואם נזר על
 פלונית שתהא בת זוגו של פלוני עכ"פ איך
 יקדימנה אחר ברחמים גם מה יועיל לו שיבדוק
 באחיה אם על כרחו תהיה שלו . עוד גרסינן
 באבות דר"ל אזי לו למי שפוסל את זרעו ופוגם
 את משפחתו ונושא אשה שאינה סוגנת לו ואם
 כך נגזרה עליו אין בידו עון אשר חטא . ועוד
 כי זאת האשה אם לקחה זה האיש בכתובה
 וקידושין לפניה ורביה והיא כשרה לו אזי הוא
 מזהב והבוי"ת לא יגזור לעשות מזהב שא"כ אין
 שטר לעשה אותה . ואם היה בנשואי האשה
 שהיא היסור אזי היא עבירה והבוי"ת לא יגזור
 לעשות עבירה שא"כ אין עונש לעושה אותה
 והכתוב אומר ראש נחתי לפניך היום את החיים
 ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובהרת בחיים
 לשון אזוי ועלם לא בגזירה והוא מאמנם ז"ל
 סכל בירי שמים חוץ מיראת שמים . ועוד כי יש
 להסתפק אם זה המאמר שאמרו ז"ל אם הוא
 דוקא בזוג ראשון לו ולא אז אפי' בזוג שני .

ומעשה טובים שאלם עשו זה האיש וזאת האשה
 מעשים טובים קראוי ליתן . שכן בזוג גאה
 ומשובח אזי הבוי"ת ממויגן זה גיה ולא יהיה
 ביניהם מריבה ולא קטטה ויבא להם עושר

פלוני לפלוני הוא בין בזוג ראשון בין בזוג שני
 גם לו גם לה והוא נאמר דק שטר או דק
 פרעניות שאם עשו זה האיש וזאת האשה
 מעשים טובים קראוי ליתן . שכן בזוג גאה
 ומשובח אזי הבוי"ת ממויגן זה גיה ולא יהיה
 ביניהם מריבה ולא קטטה ויבא להם עושר

השביל הראשון בהלכות גדה מקוה וטבילה :
 השביל השני בעניני החבור :
 השביל הראשון בהלכות גדה מקוה וטבילה :
תנן רבנן וסרתם את בני ישראל מעמאתם
 מכאן א"ר אשעיהו אזכרה לבני ישראל
 שיפרשו מנשותיהן סמוך לסתן וכמה אמר רבא
 עונה

ליל שמונים ואחד חפילו אם אינה רואה וכל היולדות חשובו' האידנה יולדות בוז דקיי"ל אי אפשר לפתיחה הקבר בלא דם הלכך לריבות ז' נקיים ואם אינה רואה בחוץ שבטה של ימי הלידה עולין לספירות ז' נקיים וחפילו ילדה נקבה ולא ראתה שבטה ימים הראשונים יעלה לה לספירת זיבה ראתה שבטה ימים השניים אינה סותרת ועובלת לאחר י"ד חפילו לא פסקה ומן הסורה מותר לבעול בדם טוהר אבל יש מקומות שהחמירו על עמלם והוא חלוי במנהג ואין האשה עמלה לידה עד שיגמור זורת הולך ואין לזרחה נגמרה בפחות מארבעים ואחד יום לזכר ושמונים ואחד יום לנקבה :

תנו רבנן לעולם ילמד אדם בחוץ ביתו שהחל אשה מדיחה קמטיה וכל בית שהריה במים ושהחל רוחלה וחופפת שער ראשה במסרק יפה שלא יהו נדבקיין זה בזה שזו היא מתקנת עורא שהחל אשה חופפת בטה עביל' ואלו דברי' חולליין בה חוטי למר ופשתן שבראשה ואם הם של שער אינן חולליין ושער שבבית השמי ושבאוחו מקום בפנייה אינו חולץ בנשואה שבלוחו מקום חולץ הדיו והחלב והדבש שרף החלטה ושרף השקמה הטועפת מן החליץ על הבשר יבשין חולליין לחין אין חולליין אורה שמתח הלפורן שלא כנגד הבשר חולץ כנגד הבשר אינו חולץ ובלק שמתח הלפורן חפ' כנגד הבשר חולץ אם מקפיד ואיזהו שלא כנגד הבשר זה שהליפורן עודף על הבשר ולפי שאינן יכולות לבוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגד הבשר נוכחות הנשים ליטול לפריהן בטה טבילה . טיט הצורה של יולדיו ושל דרכים אם הם נדבקיין בבשר וכן יבשין חולליין . אבל שאר טיט חפילו יבש אינו חולץ וכן דם יבש שעל המכה וכחול שחוז לעין חולליין שירין נזמים וקטלחו' ומעטו' אם הם מהודקיין חולליין ורפויין אינן . חולליין חן או קוץ המחוב בבשר אם נראה מבחון חולץ ואם אינו נראה אינו חולץ . לכלוכי אורה שעל הבשר מחמת זיעה אינו חולליין כנגד חולץ . ולריבה לחון שכיבה שלא יחל שום דבר דבק בקוץ שאם עבלה ומנאל שום דבר ביניהן לא עלתה לה טבילה . וכשפושטת בגדיה צווד שהיא עומדת בחלוקה חבדך בחי' אמה' חקב'ו על הטבילה ותפשוט חלוקה ותטבול וכשתטבול תעמוד חשה על גבה

ותראנה שיהיה כל גופה ושערותיה נכנסין במי' ולא ישר משער ראשה כלום חוץ למים וסרחיב ירכותיה קלת זו ממו שלא יהו הכופות ודבוקות יחד זו אלל זו בטה טבילה גם זרעותיה לא יהיו דבוקות לגופה אלא תגביהה קלת כדי שיכנסו המים יפה אל בית השמי ולא תקפוץ פיה ביוחר גם אינה לריבה לפתוח פיה אלא תשיק שפתותיה זו לזו בדבוק בימיה ולריך שלא יחל דבר חולץ בין שניה דאע"ג דלא בעינן שיבחו המים לחוץ פיה מיסו ראווי לביחת מים בעינן ומנהג יפה נהגו הנשים שאינן טועמות כלום בין הרחילה והטבילה כדי שלא יחל שום דבר חולץ בין שניה ולא תעלים עיניה ביוחר וגם לא תפתח עיניה פן לא ירחלו העפעפים למעל' על גב העין אלא חסגור עיניה ברפיון :

וגרסינן חזיל ויחיב אשערי טבילה אמר כי חלקן בנות ישראל מנהגה ליסתכלן בי כי היכי דלסוי לכו זרעא שפירא בוותי . הנה מכלל למדנו שכשהאשה עולה מהטביל' וחספת בחדש יפה יהיו בניה יפים כמו שאבאר הטעם בטביל הב' בע"ה . וכן חז"ל כשהאשה עלתה מהטביל' אם פגעה בכלב יהיו בניה מבערין ופניהם דומים לכלב ואם פגעה בחמור יהיו בניה טפשים כלבו של חמור ואם פגעה בעם הארץ יהיו בניה מדברים ואין נאה בדברים ולמדוין ומשחקוין וכל הדבריו' משחקוין בהם ולכן בכל אלה לריבה לחזור ולטבול פעם אחרת אבל אם פגעה בסוס וכ"ש בחלמור חכם אז תעלה ותשמש ויהיו בניה נאים בהליכתה ודברם שומעין ומביינין ולמדוין חורה ותמימי' בדרכיה' ואימתם מועלת על הדבריות . וזאת הטביל' לריבה להיות במקוה שיש בו מ' סאה שאין מקוה כשר בפחות ממ' סאה בין להטביל בו אדם בין כלים אבל מעיין מעבר בכל שהוא וס"מ בכלים אבל חשה חפילו קטנה לריבה מ' סאה חפילו במעיין . ואם יש בו מ' סאה בין טיט ומים אם המים לפים על גבי הטיט יכולה לטבול חפילו בטיט ואם הטיט עומד מלד ח' אין מובלין בו אבל הטיט ההיא ישלים המקוה למ' סאה מקוה שכחדק והמים יולאין דרך הסדק כשר . מי לבט שגפל למקוה ונשתנה מראהו כשר אבל אם נפל לתוכו יין או מוהל ונשתנה מראהו פסול . מקוה שחמר ממ' סאה

וכתבו הכמי המחקר כי הגדה בתחלת זיבה אם
 תביט במראה של ברזל הבהיר והארוך לראות
 בה תראה כמראה טפות אדומות כעפות דם כי
 העצב הרע המזיק גשה ויליד גנאי ורוע באויר
 וידבק במראה והנה היא כהפעה הממנית בהבל
 סיוולא מפיו. ועוד כתבו כי דם הנדוה ימית
 לשותפו כסם המות. ח"ר תנינא אסור לאדם
 להלוך אחר הגדה ולדרוה את עפרה שהיא עמא
 ואסור ליהנות ממעשה ידיה. וח"ר הלפתא
 אשקיה ואשקרי יולדת' ואשקרי בעלה ואשקרי זרעה
 של האשה שמודה'ר' בגדהה כראוי שהיא עמא'
 ומטמאה בכל דבר ואפי' רוקה שלה שרקקה על
 המטה עמא אותה והאשה שאי' כזרת בגדהה
 גורמת לגופה שתיעקר מפריה ורביה ולבעלה
 שיפרוץ בערוה חוץ ממה שהגרום לבניה שהיו
 מלודיעים כמו שאבאר בשביל השני בע"ה. וכל
 אלה הסרחקות ריכה להרחיק בין בימי גדוהה
 ממש בין בימי לבונה שהן ימי הפירחה ואין
 חלוק בכל אלו בין רואה ממש למואלה כסם ומן
 הדין אינה ראויה אם לא יהיה בו גגרים שהיא
 תשעה ערשים אמנם צוות ישראל החמירו על
 עמאן שאפי' רואה טפת דם כהרדל יושב' עליו
 ז' ימי נקיי' ולכן הירא את דבר ה' בשעה שהוא
 יושב על מטתו אומר לאשמו בתי האסרי בגדתך
 שלא תגרום לנו את הטינוף ולבנינו את הרעת
 ואת המזומין ועשו רז'ל להגדה אלו הסרחקות
 כי גדה חרגומו מרחקא ואמנם הקילו קלה עלי'
 שאמרו ז"ל כל המנוולת עמאנה בימי גדוהה רוח
 חכמים נוחה הימנה כי בקושי הסירו לה
 להתקטט כדי שלא תהיג' על בעלה וכל מלאכו'
 שאשה עשה לבעלה גדה עושה לבעלה חוץ
 ממציגה הכוס שאסורה למזג הכוס ולהניחו
 בפניו על השלחן אח"כ תעשה שום היכר כגון
 שהניחו על הכר או על הסכא או על השלחן
 ציד שמאלה וכסם שהיא אסורה למזוג לו את
 הכוס כך הוא אסור למזוג לה ולא עוד אלא
 אפי' ליתן לה כוס של יין אסור ל"ג כוס של
 ברכה ל"ג אחר אם הוא מיוחד לה ולא תדבר
 עם בעלה בדברים שרגילים לערוה וראוי לה
 שתייחד בגדים לימי גדוהה כדי שיוכרו שהיא
 גדה ואסורה להליע מעמו בפניו ודוקא פריסת
 הסדינין והמכסה שהיא דרך חבה אבל הלעה
 הכרים והכסותה שיש בו מורה ואינו דרך חבה

שרי ושלח בפניו הכל מותר אפי' הוא יודע
 שהיא מלעה אותה ואולם היא יכולה לאכול עם
 בעלה על שלחן ח' ובלבד שישימו שום היכר
 כגון שיפרוש מפנה לבדו או שיתן שום דבר
 ביניהם להיכר כגון קנקן או ככר וכיוצא בו
 ואם היה רגיל לאכול עמה בקערה אחת כשהיא
 עהורה ועכשיו אוכל לבד בקערה הוי שני ושרי
 ומותרין לשמות זה עם זה ככוס ח' ובלבד שלא
 יתנו בידה וגם היא לא תחזירנו לידו ואסורה
 לאוק לו מים לרחוץ בו פניו ידיו ורגליו ואפילו
 אינה מוגעת בו ולא יסתכל אפי' בעקובה ולא
 בכל המקומות המכוסות בה :

תנו

רצון מעוברת כשהוכר עוברת ומניקה
 כל כ"ד חדש אינן חוששות לוסתן הראשון
 אפי' היה להם וסת קבוע והגיע תוך הזמן ההוא
 אינן לריכות דריקה ומותרות לבעליהן ואפילו
 שופעות ורואות דם באותן עומות שהיו למודות
 לראות בהם אינו אלא במקרה. עברו ימי
 העיבור והסקה חוזרה לחוש לוסת הראשון.
 כיוד היה וסת הימים אם למודה לראות לראשי
 חדשים חוששת לראש חדש הא' שהיא פוגעת
 בו וכן כל כיוצא בזה. מי שלא היתה בחזקת
 מעוברת והרגישה שהפילה ואינה יודעת מה
 הרי זו עמאה לידה וחוששת שמה נקבה היתה.
 המפלת כמין דגים ושרצים ובבסמם וחייה ועוף
 אינה עמאה לידה מן החור' עד שהיא חיי אורת
 פניו דומ' לאדם אמנם האידינא אין אלו בקיאיין
 בצורה הולד ויש הרבה בחיות היום שהם דומות
 לחיות הארץ ואפשר שיכיה בצורה פניהם מקלח
 אורת האדם ולא נודעו לנו לא הם ולא אורתם
 ואם נעטר באחד מהם או שנים שמה יצא הדבר
 לדי שיבוט הלך מספק בזולן עמאה לידה י"ד
 יום. יולדת עמאה כדה אפילו לא ראתה דם
 בין יולדת חי בין מת אפילו נפל וכמה הם ימי
 עומאחה יולדת זכר עמאה שבעה ובליל ח'
 עובלת אפילו אם שופעת מתוך שבעה לאחר
 שבעה וכל ל"ג ימים שאחר השבעה מותרת
 לשמש אע"פ שרואה בהם ולאחר הל"ג ימים
 אסורה אפילו אם שופעת מתוך ל"ג לאחר ל"ג
 ולריכה לפרוש מבעלה ליל ארבעים ואחד אפי'
 אם אינה רואה. והיולדת נקבה עמאה י"ד יום
 ובליל ט"ו עובלת ומותרת כל ששים וששת ימים
 אפילו אם היא שופעת ולריכה לפרוש מבעלה

הנה כי החבור הנעשה בראוי הוא קדוש ונקי
 שאם היה בחבור הראוי גנאי איך היו כוללים
 בו לבורה ית' אלא ודאי כשיהיה החבור לשם
 שמים וכפי הראוי הנה אין קדוש ונקי למעלה
 סימנו ועל זה נאמר בחבור ה'לדיקים בערם
 אלרך בצבן ידעתוך . הנה ייחס' אורת ה'לדיק
 אליו ית' כאלו הוא מלייד עפס הזרע הנמשכה
 מהלדיק. ואחר שעוררתוך על סוד מכות הדרך
 האחד מן החבור . עשה אודיעך הדרך השני
 והוא הפך הדרך הראשון כי בזמן שאין אדם
 מתכוין לשם שמים הנה אותו הזרע הנמשך ממנו
 הוא עפס עמאס כלה סרוחה אין לשם חלק בה
 ונקרא משמים דרכו על הארץ והנה גופו כלה
 לבסלה וכאלו נועט אשרה ומפסס עגל לע"ז
 בסיוחו מזריע זרע מטוקף ומקולקל ועפס שלו
 מזקת כסלון ממאזר ועליו נאמר וזרו רשעים
 מרחס :

השער השני בזמן החבור . השער הזה נחלק
 לשני חלקים :
החלק האחד בזמן העונה בימים :
החלק השני בזמן העונה סוד המזון ומצד השעות :
 החלק האחר בזמן העונה בימים :

כתיב שארה כסוחס ועונתס לא יגרע ורז"ל
 פירשו שעונה של כל א' ואחד לפי
 מלאכתו ולפי ערחו ואס ישאל שואל מאחר שכן
 הוא שקבעו ז"ל עונת כל אחד ואחד אס כן למה
 אמרו ז"ל יאר חינוק ואשה תהא במאל דוחס
 וימין מקרבת . כשיב לריך להקדים הקדמה אחת
 לבאר זה המאמר . דע כי המאמר הזה יש לו שני
 פתרוני' יש מי שאומר יאר הוא השקמים והאש'
 הוא שאר עסקים של האש' כגון מאכלים ומסקים
 מלבושים ותכשיטי' שלא ירגילנה למלא כל ראוה
 אך יגרע בה פעם פעמים פן תכביד עולה עליו
 ושלא תתגבר עליו כי אין רע' חולי כרעת האש'
 כאשר תמבול על בעלס . ויש אומרים כי האש'
 שהזכירו זה המאמר הוא השקמס והילר הוא
 על שאר האות העולם שיעמוד האדם כנגדו ולא
 ימלא את נפשו מהס כמו שאבאר בכתיב הששי .
 וזו היא דחיית השמאל אך תהא ימין מקרבת
 שיאכל לרעבות ויחסה ללמאז ויראה את נפשו
 טוב בעמלו ולא יערר את עלמו כאמרו ז"ל
 בירוש' עמיד אדם ליתן דין ותשבון על מה שראו
 עיניו ולא אכל ממנו . ר' אליעזר חס' להרא

מימרא והוס מלמית ליה פריעין חזין בהון מכל
 מין ומין חדא זימנא בשתא . ואחר שביארתי לך
 זה המאמר עתה אשוב אל השאלה ואומר כי
 אס היות שנתנו ז"ל זמן העונה לכל אחד ואחד
 אמנם זהו למלא תשוקת האשה כי אמדו דעת
 האשה שהיא מתפייסה מבעלה בכך לפי מה
 שהיא נוחה ותענוגה אמנם אס הוא יטורך אל
 המעשה שהוא הרעות בידו להסויף אס הוא
 מכויין בו להכלל מן העבירה ועל הדרך הזה
 הזהירו ז"ל שיעמוד קמס כנגד יצרו ולא ימלא
 כל האותו בדחיית השמאל ותהא בו הקרבת
 הימין כדי שלא תחבטל עונתו כי שמא מתוך
 הכניעו אס יצרו וסלחמו עמו תחבטל מזונו .
 עוד נאמר כי מה שקבעו ז"ל העונה זהו לפיוס
 האשה כמו שביארתי אמנם אס היא לריכה
 לךך בהסתדלותה עמו ומתקשטת לפניו הרי
 הוא חייב לשמחה באותו מעשה כאמרו ז"ל
 בפסחים חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מלוה
 אפילו שלא בשעת עונתה ואפילו היא מעוברת
 וכשהיא לריכה לאותה מעשה קאמר . וא"ר
 יהושע בן לוי המכיר באשתו שהיא יראה חמא
 ואינו כוקדה נקר' חוטא שנתאר וידעת כי שלום
 אהלך ופקדת נוך ולא תחמא . הנה כבר ביארתי
 תשובת המאמר וכי העונות משתנות כפי סדר
 כל מיני אדם ועכשיו אכיה לבאר עונות רוב בני
 אדם ואבאר עונות ס"ח הראוים שהיא מליילי
 שבת לליילי שבת וע"ז ארו"ל אשר פדיו יתן בעמו
 זו היא עונת ס"ח . ועתה אגלה פירוש המאמר
 הזה . דע כי זרע האדם הוא חי הגוף ומאזר
 זהו כי הוא הדם המובחר והנקי אשר בגוף
 שאילו לא היה כן לא היתה בו אורת אדם והנה
 הזרע הוא מחלקי הגוף ויש בו חלק מכל אבר
 ואבר כי בידוע שלא יולד שין מאוזן רק כל אבר
 ואבר נמשך מעצב אחד דומה לו א"כ כל
 אבר ואבר וכל אורס ואורס יש לו עצב מיוחד וכה
 ידוע שממנו הוא נולד ואין לחוש לסומא שמוליד
 פקה כי כח האבר מזוי בעצב הכללי לגוף .
 ואחרי שהזרע הוא מכל אבר ואבר מאברי האדם
 אין ראוי לאדם להיות מזוי אלל אשתו תמיד
 כהרנגול כי אז יתפש כמו ומאזר עיניו יתמעט
 וכל חלקי אבריו סולבי' ודלים אבל בסיוט החבור
 לעונה הידוע שהיא מלייל שבת ללייל שבת כהיא

השער החמישי באיכות החבור :

השער הראשון במדות החבור

דע

כי החבור הנעשה כראוי בזמן הראוי ובכונה הראויה הוא ענין קדוש ונקי ואל יחשוב אדם כי בחבור הראוי יש גנאי וכיעור חלילה חלילה שהחבור הראוי נקרא ידועה ולא להכס נקרא כך כאמרו והאדם ידע את חוה אשתו וזהו סוד כי עפת ארע כשהיא נמשכת בקדוש' ובטהר' נמשכת ממקום הדעת והבינה שהוא המוח וידוע הוא שאלו לא היה בדבר קדושה גדולה לא היו קוראין לחבור הראוי ידועה. והנה סוד ידועה שאני רומז לך הוא סוד היות האדם כלול בסוד חכמה ותבונה' ודעת כי האדם הוא סוד החכמה והאש' סוד התבונה והחבור הטבור הוא סוד הדעת וזהו סוד איש ואשה ולזה כוונת רז"ל באמרום בשעה שאדם מתחבר לאשתו בקדושה כאלו שכינה שריוה ביניהם חוה שם י"ם שהיו"ד באיש והס"א באשה והוא רמז שני עולמות שנבראו בשם זה כמו שכתוב כי ביה ה' אור עולמים. והיו"ד רמז לעליונים שבו עשרה גלגלים והס"א לתחתונים שבו ארבע היסודות וההכרז' ענין חמישי אבל עיקר שמה אש שהוא רמז לעיקר ההכרז' שהוא המוח העצבי ומוסף בהם שם זה באיש היו"ד שבו כח השכלי ביותר שהוא כנגד עולם העליון ומוסף באמצע רמז לשפע השכל בחוה. ובאשה שהיא נכבדת בהכרזה שנתחתונים הס"א בסוף לרמז זה. ומוסף בהם שם זה כדי שיזכו שהשתחף עמם שכי' שנתחת נשם' ומסויימת ביצירה. ולכן ראוי להם להסתגב בחבור בקדוש' כמו שנבאר ואם לא עשאו כן שכינה מסתלקת מביניהם שהוא שם י"ה ונשתייר אש אש וזהו סוד זורו רשעים מרחם והבין כי בכלן גלו כל האדם והס הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזדיע ליבן שממנו כל דבר לבן כגון המוח והעצמות והגידים והלפריים ולובן שבעין והשיניים ובני מעיים. ואמו מזרעת אדם שממנו הדם והעור והבשר והלב הכבד והריאה והמרה ועמול ושחור שבעין ואודם שבעפתיים ואו הקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים ומראה העין ושמיעת אזנים ודבור שפתים ומשמוע ידים והלךן רגלים רוח אפים וחכמה ובינה והשכל.

כאם ונפלו לחוס שלשת לוגין מים ואפי' ממימי כבשים ושלקות פסלוכו. אפילו נתנסו בו משקים או משלשה כלים אבל מארבעה אין מאטרפין ואינו נפסל אם לא היה מתחלה דעתו ליתן כל הג' לוגין חזרו להיות כמראה היון פסלוכו. וכן אם נפל לחוכה מעט חלב אט"ס שלא נשת' מראיתם פסלוכו ומוקם שיש בו כ"א סאה ממלא בקבץ י"ט סאין ושופכן על שפת המקוה והם נמשכין ויורדין למקוה שהשאיבה מטהרת בהמשכה :

השביל השני

בעניני החיבור. את ה' האמרת היום להיות לך לאלפים וגו' וה' האמירך היום להיות לך לעם סגלה וגו' וכתיב והייתם לי קדושים כי קדוש אני. נתבאר מאלו הכתובי' כי הצו"ם ויתעלה ייחד לו אומת ישראל הקדוש' והבדילה בחורתו הקדושה מכל שאר האומות' לשרתו ולברך בשמו. וכל זמן שהם עושים הטוב והישר הם מקדושים שמו הגדול והקדוש ית'. וכל זמן שלא יסתגבו בשורה ומעשיהם מקולקלים הם מחללים' הם שמים כמו שארז"ל בזמן שאדם קורא ושונה ומשאו ומתנו נאם בשוק עליו הכתוב חומר ויאמר אלי עבדי חמה ישראל אשר כך תתפאר אבל צמון שאדם קורא וקונה ואין משאו ומתנו בשוק נאם מה בני אדם ואומרים ראייתם פלוני שלמד חור' כמה מקולקלין דרכיו כמה מכושרין מעשיו עליו הכתוב חומר באומר להם עם ה' אלה ומאמרנו ילאו. הרי לך ראייה כי קדושת הצו"ם וסגולת הלוים במעשינו. ואחר שהקדמנו זה דע כי בהיות חומר האדם ועצבו סבת היותו רע או טוב מלד תכונת המזג כפי הטפה שממנו נהססו נמלא חבור האדם אל אשתו סבת קדושת הצו"ם או חלולו כפי הצנים שמוליד ולכן באהירונו רז"ל לקדש עצמו בשעת השמים מפני שזו היא הסבה לאדם להוליד צנים לדיקים מקדש' שם שמי' ואחר שהדבר כן נלעוך לדעת מה היא זאת הקדושה שלריך אדם להסתגב בה בשעת השמיים וכדי שתבארכה בחר ה' טעב חלוקתה לחמשה פעמים :

השער הראשון במדות החבור :

השער השני בזמן החבור :

השער השלישי בזמן הראוי לחבור :

השער הרביעי בזמן החבור :

ידוע הוא שכל מוי שגולד מטפה קרה יהי לעולם פתו וסכל משולל ומי שגולד מטפה חמה יהיה בעל כעס וחמס וקלקש אבל הגולד מטפה ממואלעת בין החום לקור יהיה לעולם אדם חכם מיושב בדעתו יקר רוח איש חבונה ויפה עינים וטוב רוחי רמוס"א ז"ל שאלו את אמת שלום אסתו של ר' אליעזר אחותו של רבן גמליאל מפני מה בניך יפיע אמרה להם כשהוא מספר עמיו (ר"ל השמיים) אינו מספר עמיו אלא בחצי הלילה מגלה טפה ומכסה טפה ודומה כמו שכתבנו עד חמרתו לי למה אמר לי כדי שלא אתן עיני באש' אחרת ונמלאו בני באים לידי ממזרות הנה נתבאר כי הזמן הנכון לחשימם אינו כי אם בחצי הלילה :

השער השלישי במזון הראוי לחבור. ידוע הוא כי כפי מזון

כל דבר כך יהיה הגוף הניזון ממנו. ובדרך המחקר נודע כי החיה שהמזון נמשך ממנה מאכלה אל סגבל הוא שבולת נרד (ספקודרו') וא"כ בהיו' הדם מזון הגוף והספק לגוף והדם הוא כפי טבע המזון שנעשה ממנו כי אם יהיה המזון הטוב עז ועכור יהי' הדם הנעשה ממנו עז ועכור ואם יהיה המזון זך ונקי וטהור יהיה הדם כמותו ולפיכך הבדילנו הבורא ית' בתורתו החמימה והקדושה מכמה מאכלות אסורות שאכר אותם עלינו קלחם שמעמטמין את הלב כחלב ודם וקלחם שמעיון הפנים את כחיות ועופות ובהמות הדורס' וקלח' סגוגרים דרכי החבונה והכחמה כשפן וחזיר ודומיהם וקלחם שגולידים כמה מיני חלילים קשים ורעים כשרלי הארץ והמים בכלל. סוף דבר על כלם אמר ולא תשקלו את נפשותיכם בצממה ובצוף וא"כ הרי כודיע כי כל אלו הדברים הנאמרים ונמאסים מולידים דם רע מוכן לכמה מיני פורעניות וא"כ כשאז"ל שרריך אדם לקדש עצמו בשעת חשימים. הנה גם המזון כלול בקדושה זו כי ראוי לאדם לאכול מאכלי' ומזונות הגונים הדם ממואלעים בין הקור והחום ויהיו מן הדברים המולידים דם זך ונקי וטהור מאחר שאותו עמיד להיות נהפך לטפה הזרע והוא עמיד להיות יסוד וזנין לולד נולד מאותו חיבור כי אלו יהיה המזון רע ועכור תהיה הטפה ג"כ עבה ומטונפת ועכורה וא"כ נמלא המזון גורם להיות בולד חכם או פתו או לדיק או רשע. והנני

הוסר בידך מפתח גדול דע כי בהיות הדבר כמו שביארתי סמך הביו"ת בתורתו הקדושה פרשת אשה כי תזריע למאכלות אסורות ואמר להבדיל בין הטמא וטהור וסמך לו אשה כי תזריע וסמך מלד האחר פ' נגעים. ואלו השלש פרישיות לסודות נפלאים ופרשת אשה כי תזריע באמצע להודיע שאלו יבדיל אדם עצמו מן המאכלים הרעים הווין לו בניס הגונים קדושים וטהורים. ואם לאו הנגעים מתחדשים עליהם מלד טפת הזרע קטיהה מאותם המאכלים הנשוקלים. וראוי לנו לומר עוד כי מן המזון הראוי אין לריך לקחת כדי מלוי הגוף רק דבר צינוני שיוכל הטבע לטחון אותו וימאד להתהפך לדם נקי וטהור כי בהיות המאכל מתרבה באצטומכא לפי' יהא מן הדברים הגונים הנה רביו יהא גורם שלא יהא נטחון ואז יפסד באצטומכא ויחזור לרע ומטונף יותר ממה שיהיה מן הדברים העכורים הגסים והרעים כמו שאבאר בנתיב החמישי ולפיכך ראוי למעוברת שתזהר גם בשיעור המזון. כאשר תזהר בגוף המזון לריכה לזכר עד מאלד כי יש מזון שמועיל לעובר ואחר שמזיקו כמו שארז"ל שהמעוברת שמתמדת לאכול חרדל יהיו בניה בלענים והאוכלת עחול יהיו לה בני דלאפני פי' שגזלגין עיניהם דמשות המיד והאוכלת עפר האדום יהיו בניה מכוערים אבל האוכלת צינים יהיו עיני בניה יפיע והאוכלת כרתי יהיו בניה יפיע וגאים והאוכלת כסבר יהיה בניה בעלי צמר. והאוכלת תחרוגים יריחו בניה בטוב וכל כך הפליגו ז"ל בזה עד שאמרו כי אשת שבור מלכא היתה מעוברת והתמידה לאכול תחרוגי' וילדה בת שהיה ריחה מודק כל כך עד שהיו מביאים אותה לאבים במקום בשמים :

השער הרביעי בכונת החיבור כתיב ויברך אותם אלהים

ויאמר להם פרו ורבו וכתיב לא תכו בראה לנצח ויורה הרי הזכיר הכתוב על פריה ורביה ולכן יש שגר הרבה בדבר והמפסיד הכרו בקלקול ובגועול מתשבתו ראוי להקרא בער כסיל ופתי. ועתה יש לנו לדעת ולהבין איזו היא הכונה הנכונה באותו מעשה ונחלקו הכונות של המעשה הזה לר' והם כונות ומעולות והשלטה מהם הם עיקר קבול שר. והרביעי מהם שר מעט מהשלטה. והנני מפרש הדברים על

סוד חזרת גלגל פנים ואחור בשבעה ימי שבת
 אזי יוכל להשפיע כח בזולתו והוא לא יחסר דבר
 שהוא נחלש עליו חולשה גדולה לעין שכבר קבל
 כח שיוכל להשפיע ממנו ולכן אמר אשר פרו
 יתן בעתו והיינו מליל שבת לליל שבת וסמך לו
 ועלשו לא יבול כלומר לא תבא לו חולשה על זה
 סמוך לו וכל אשר יעשה ילליה כלומר יהא חבורו
 לשם שמים ויבא לידי גמר. וטעם היות מליל
 שבת לליל שבת לפי שהשבת הוא יסוד עולם והוא
 דוגמת עולם הנשפות ממעם שבת לה' וזונו
 בעונת ת"ח בלילי שבת להיות כוונתם לנפש
 השכלית דהיינו להוליד אורה ראויה לעבודת
 בורא יחברך בעלת נשמה שלילת עליוז' טהורה
 כאמרו וביום השביעי שבת וינפש והנה היתה
 הסוכה לזה בעונת ת"ח והבן מאד כי לא שמו
 עונתם בימי הגופניות דהיינו ששת ימי המעש'
 כי אם ביום שכלו שבת והוא עולם הנשפות
 הואל לא ובין וייעז לבך ואם בעל נפש אהה בין
 חבין אם אשר לפניך וחדש ותשכיל ממואל דבר
 מה שארז"ל בבראשית רבה אמרה שבת לפני
 הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם לכלם נחת בן
 זוג ולי לא נחת בן זוג א"ל הקב"ה כנסת ישראל
 תהא בתי זוקר והוא לדיק יסוד עולם ומסס בואת
 כל הרמות וכל הנשמות והלדיק הירא את דבר
 ה' קושר כל מחשבתו ביום השבת התחתון עם
 השבת העליון ולפיכך עונתו בו למען יהיו
 תולדותיו כמוהו ולכן עיקר עונה בשבת
 והמבין יבין :

החלק השני

בזמן העונה מלך המזון
 ומלך השעות. דע כי
 המזון שהאדם ניזון בו לריך שלשה מיני עולמין
 ולמדריגה הרביעית נהפך לדם או לזרע. לכן
 לפרנס הגוף ואלו ישמש אדם מעתה סמך
 לאכילה הנה באותו הזמן טבע הגוף רוחה
 והדם מעורב ואינו נץ וללול וכנה אותה הטפה
 הנמשכת ממנו עכורה מלוכלכת סרוחה
 ומטונפת אינה ללולה ולא נקויה ולא טהורה
 ולא זכה ואם כן נמאל המולד מאותה הטפ' הוא
 מיסוד עכור מטונף ועליו נאמר הרה עמל וילד
 שקר לפי שטבע מזג הטיפה מחייב להיות כזה
 מוננה משוקף ומטונף ולפיכך לריך האדם לכיין
 שעת החכור שתיים בשעה שפשו מיושבת
 עליו ושקטים טכני הגוף מרתיחת המזון האכל

ונזדקק הדם וירדו השמים למקומם הטבע
 ויחודות גוף האדם מסודרים בסדר נכון וזה
 סמוך לחצי הלילה האחרון ועל זה אמרו רז"ל
 במסכת ברכות תניא אבא בנימין אומר על
 שני הדברים הייתי מלמער כל ימי על מטתי
 שהתא נחונה בין לפון לדרום ואמר ר' יצחק כל
 הנותן מטתו בין לפון לדרום הוין לו בניס
 צדיים ש: אמר ולפוקר תמלא בטנס ישבעו בניס
 ולריך אני לעוררך על אגדה זו ידוע הוא שאין
 פתי או סבל בעולם חושב כי מפני נתינת המט'
 בין לפון לדרום זוכה אדם להיות לו בניס וצריס
 כ"ש שיאמרו זה עמודי. עולם אנשים חכמיס
 ונבויס כאלו. אמנס הם ז"ל דברו הדברים
 ברמזים כמנהגם הטוב בכל מקום והגני מבאר.
 ידוע הוא כי הקור החזק לפאת לפון והחום
 החזק לפאת לרום כמו שביארתי בנתיב השני
 וחכמי האמת ידעו כי הקרבת הקולות אינו מדין
 הטוב והישר אבל המדות הבינויות הם הנבחרו'
 ועל זה אמר שלמה ע"ה אל תהי לדיק הרבה
 ואל תתחכם יותר אל. תרשע הרבה ואל תהי
 סכל. ולפי שכלפון ודרום הם שני הפכים לחום
 ולקור והם בשתי תכליות הסתירו רז"ל דברים
 ורמזים בהם ואמרו. כי המשמש מטתו בסיומו
 מזג גופו בינוני ממואל בין החום לקור אז יוכל
 טבעיו לנוח ולא יזריע מהר. אבל יוכל לטבול
 במתון ואז האשה מקדמת לזרוע תחלה ותלד
 זכר וזהו סוד אשה כי תזריע וילדה זכר ולכן
 ארז"ל בשער שמשפון הלדיקים עלמן על הבטן
 הויין להם בניס זכריס באמרו הנה נחלת ה'
 בניס שקר פרי הבטן. וחכמי המחקר נהנו לזה
 שלשה פעמים האחד כי זרע האשה הוא כדמיון
 החומר וכשכא אחרי כן זרע האיש נמאל כדמיון
 היולר שמלייר אורה בחומר או שסורע הראשון
 נמשלה להרישה ואשר יבא עליו הוא לזרע ולכן
 יהא המולד כפי שנותן הזרע האחרון או שסורע
 הבא תחלה ברחם יתקרב ויחלש מעט קודם
 שיבא האחר והאחר יבא ויגבר עליו ולזה הטעם
 ארז"ל הרובה שיהיו לו בניס זכריס יטבול וישנה.
 וא"כ היותך מבין כל זה חבין סוד הנותן מטתו
 בין לפון לדרום איין לו בניס זכריס כי נמאל
 זה בחצי הליל' שכבר שקט הגוף מרתיחת טבע
 המזון האכל ומזג הגוף עומד נץ ונקי. ולכן
 אמרו בין לפון לדרום רז"ל בין הקור לחום כי

ישראל מנהגו לסתכלן בי כי היכי דלכויו להו זרעו שפירא כותי הכה זכ החסיד קודיע כי ביותה האשה מתשבת ציפיו בעלותה מהעבילה ומתחברת לבעלה אזי המתשבת היות אשר צדמיונה תלייר לורת הולד כפי הדמיון שהיה מדמה וא"כ נמצא הדמיון הרקור ומתשבת הבה גדולה ללורת הולד ומדותיו כאשר ביארתי . ולכן לריך כל אדם לנקות מחשבותיו והרסוריו לזכותם בשעת השמיים ולא יחשוב בדבר עבירה וזמה ולא באשה אחרת ולא בדברי הבאי אלא יחשוב בדברים הקדושים והטובים ויפנה מחשבותיו מכל הרקור רע ויטהרם ויחשוב בחסידים הטובים והקדושי' הנשי שקל ומדע והשכל כי אותם המתשבת יחולו על הזרע ויזיירו בלורתה בשעת השמיים וכן לריך שהיה מחשב דעת אשתו ומשמחה ומכינה ומקטרה בדברים המשמתי' אם הלכ כדי שתשיג התאוה וזה יהא ניכר בנשימתה ובעיניה וזו יאהבו לזה ויהיו ביניהם פקחים כי כפי מה שתהיה אהבתם זה לזה בשעת השמיים קן יהיה פקחות הנער היולד וסכלותו והעעם הוא לפי שהבה לא תהיה כי אם מן התאוה . והתאוה לא תהיה כי אם מחוס הלב . ומחוס הלב יחמו הדם וכל האיברים ולפי רוב תאוותם תהיה חמימותם ויחמו שני הזרעים זרע האיש וזרע האשה אשר מהם יצרה הילוד ולכן יהא הילוד פקח . כי הפקחות הוא מחוס הלב ומחודד המתשבת אשר במוח וכאשר תהיה טיה ג"כ מסכמת למחשבות עשורות וזכות כמוהו . אזי יהיו שניהם אחרים בדבר המלוא ומתקשר מחשבתם כאחד ויולידו בן כפי הזרע הטובה שליירו . ואל תחמה עד"ו כי עבד פשוע הוא אפי' לעיני חכמי המחקר כי כפי המתשבת והרסורו שיעבור על לב האדם ואשתו בשעת חיבורם יהיה הולד מוכן ומליוד אם טוב אם רע . וכבר הביאו מעשה מהיהו מערוביתא שילדה בן שחור והיו היא ובעלה לבנים ויפיה עד מאד וחשב בעלה להרגם כסבור שזינתה עם כושי ולוי שבא חכם אחד ואמר שמא הרסה בשעת השמיים באדם שחור בדקו ומלאו לירות שחורות במשכיות אותו החדר ששמש בו ואמרה היא כי כששמעה עם בעלה היתה מסתכלת באותם לורות . ומתהרת בכן . א"כ הכן עד מאד וראה עד היכן יגיע

כה הרסור בשעת השמיים . גם המקלות שפילל יעקב לפני ברהמות יוכיחו :

והבין

מה שאמר"ל כל הנושא אשה לשם יופי חדש נכנס וחדש יולא וחרד אינולתו שגא' ב"ו בגדו כי בניס זרים ילדו וגו' והסוד הגדול הזה הוא ביותו נושא אשה לשם יופי הרי חבורו אינו לש"ש לפי שהוא מהרבה בלורת" בדרך הגופניות ואינו מחשב במחשבה טובה עליונה הנה הכן הולד מההרסור הבהו הוא בן נכרי ור ועליו נאמר כי בניס זרים ילדו ואין לשם חלק בו ומלאו בוגדים בשם ולכן כסמכה פרשת בן סורר ומורה ופרשת תלוי לפרשת יפת תואר להודיע כי מאשה יפת תואר לקוחה בשבים לא ילא אדם לדיק מאחר שאין הכונה רק ליופי ואמר כי ילאו ממנה בניס סוררים ומורים ראוין לארבע מיתות ב"ד :

ודע

כי לא נחנס אירע לדוד עיני אשכולם ותמר כי שניהם בני יפת תואר היו והעעם כמו שכתבתי כי כמו שהוא השורש בן ילאו הענפים וכן יהיו הפירות היולאים מהאילן הבהו גם לא נחנס אהב שלמה נשים עם היות שהיה בתכלית השלימות שגא' עליו ויחכם מכל האדם כי אם על עיני בת עבד אמו אשת אורי' החתי גם דוד אביו ע"ה לא נחנס עשה המעש' הבהו של בת עבד אף כי היה הם וישר וירא אלהים אלא על מה שאירע לאמו עם ישי אביו כמאמר רז"ל כי שגא לאשתו אם דוד ולא רצה לקרב אליה והיתה לה שפחה אחת אמר לה לבי ועבלי ואבוא אליך הלילה מליד הלכה השפחה לגברתה אם דוד ואמרה לה כזה וכזה דבר עמי חדוני בעליך ועתה לבי עבלי ובואי הלילה באפילה למעתי והוא יכבוד שאני עמו במטה וישב עמך וכן עשה גברתה הלכה וטבלה וישב עמה לילה הבהו ונתעברה מדוד מאותה ביותה ומלאו שהיה דוד ע"ה כא' מבני תשע מדות שבראשי למעל' והוא מבני ערובות . אז מבני תמורה וזוה אמר הן בעון חוללתי ובחטא יחמתי אמי לפי שלא כוון ישי לבא עמה כי סבור הי' שבא עם שפחתו והעפ"י שכוונתה היתה לש"ש עתה ראה גם ראה עד היכן ישתלשל ויגיע כה המתשבת בשעת ביותה והנה מאיר עיניך לבאר לך העעם :

דע

כי מעין המים ביותו נמשך ממקום גבוה

אופנייהם. הראשונה היא אותה שהכונה בהם לפריה רביה בלבד והיא הנכונה שבכלם. השניה לתקון הולד דתמיא ג' חדשים הראשוני' המשמיש קשה לאשה ולולד. אמלעים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לזה ולזה שמתוך כך נמצא הולד מלובן וממורז וגם זו הכונה נמשכת בכונה פריה ורביה הואיל ויש בו תקון קלם לאשה ולולד. השלישית שאין בה לא זה ולא זה חלה שאלה משתוקקת אליו וסוף מכיר בה שחיה משדלתו ומרצה אותו בדבריה ומתקשטת בעת לחמו לדרך או בעת בואו מן הדרך שאז ודאי היא משתוקקת אליו גם כזה יש קבול שבר כדגרסינן ביבמות אריב"ל כל הילוד באשתו שיש בה יראה גמים ואינה פוקדת נקרא חוטא שנא' וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא חטאה. הרביעי שהוא מתכוין לגדור עלמו בה כדי שלא יתאזהר לעבירה כשהוא רואה את ילדו מתגבר עליו ומתאזהר לדבר זה ואולי יהלה אם לא ישמש גם הכונה הזאת יש לה שבר אך לא כראשונה יען כי שמה היה יכול לדמות את ילדו ולעמוד על תאוהו. אמנם יש מחשבות אחרות וכוונות רעות שמקלקלות המעשה ומפסידות אותו ומחליפות עליו רעה תחת טובה וטילום עון תחת קבול שבר ואע"פ שיש בו א' משלשה דרכים הראשונים כמו ששינונו במס' נדרים וברכות מנס המורדים והפושעים צי א"ר לוי אלו בני השע מדות. בני שואה שסופן לשנות המלות. בני אנוסה שנלכסה בחשמיש וסופן לתאום. בני נדוי שהיו שניהם או א' מהם ממורה שסופן להגרות מקהל ישראל. וי"מ שהיא נדה שסופן להלערע שכתבו הרופאים שאפי' יהיה מזון הולך מדם טוב ומשובח חלה שנשחקת בחוכו מדם הגדום יחמיץ אותו ויוליד בגופו השחין והאבצבעויות למיניהם ואם ישאר ממנו בגופו קלם יהיה הולד מזורע. בני מריבה שסופן לאלף לריב מחר ולכן מי שהי' לו מריבה עם אשתו לא ישמש עמה עד שיסיח ביניהם אהבה ושלום. בני שמרות שהיו שניהם או אחד מהם שמור שסופן להשחבר. בני גרושת בלב שהי' בלבבו לגרעה שסופן לגרע כל טוב ודבק ברע. בני ערוביאל שהיו עמו גברים רבות במטה אחת ובה על אחת מסן ולא נסכוין לאחת ידועה. בני חלופה שהיא טובתה השמיש בהם

בניו יהיו עין פנים. בני תמורה שהיה משמש עם אשתו ומחשבתו באשה אחרת ויש לומר אף בני ישנים שבניהם יהיו עללים. הנה למדנו כי בהתחבר האדם עם אשתו אם דמיונו ומחשבותיו וכוונתו עסוקים בדברים לא טובים הנה אותו הדמיון אשר במחשבותיו יקלקל הנורה שבאה מן הטפה הריא ויהיה הולד ממנו הולך בדרך רעה ועליו נאמר זורו רשעים מרחם חס ויליד להביא לגער היולד נשמי רשע ופריץ ואם דמיונו ומחשבותיו עסוקים באשתו בדברי חכמה ובינה ומדות טובות והגונות הנה אותו הדמיון אשר במחשבתו יש לו כח לזייר הנורה הזאת בעיפי הרע כפי שהיה מדמה בשעת החיבור בלי ספק אף אם יהיה האדם הבוח מאומות העולם אע"כ מחשבתו הטובה תמשיך נשמת לדיק לגער היולד ממקום קדוש וטהור וחשוב ולכן כל אותם המחגיירי' מאומות העולם נפשים היתה נפשות ישראל עבור היות הקדוש שעברה על לב אביהם בשעת חיבורם ועל כן קרבם הבוי"ת תחת כנפיו לבלתי ידח ממנו נדח. ונפשות המומר שהיו נפשות רשעי אר"ם ששם בהם הבוי"ת עבור הרעור מהרוע רעה שעברה על דעת אביו בשעת חשמיש ולכן הבוי"ת מסלק קולים מחוך כרמו ודוחה אותם בשתי ידים. כמו כן שמעתי מפי מקובלים אמתיים כי בשתראה לגער שהוא תם וישר ואורח המלות ומחרחק מהעבירות והוא בושת פנים ומקבל מוסר בידוע שנפשו נפש לדיק על פי גלגול שאבחר בנתיב הששיעי בע"ה ואם הפך הפך. וענין זה הוא גורם מחשבת האיש והנה: יתו עם אשתו בשעת חשמיש ואפי' יהיו סתמן לדיקים או רשעים ממין להם הבוי"ת נשמה כאשר הוא שם כאשר ביארתי וזה כי כפי הכנה החומר אשר לזירו במחשבתו בשעת חשמיש כן תהיה הנשמה מתחברת אליו וכפי מעלת חומר א' מחברו כן מתחבר אליו הנשמה הכבדה מכשמה האמתת שמתחברים בחומר הגרוע ממנו כפי ערך חומר מחברו א"כ ראה גשראש כמה לריק האדם להסגר ולהחזיר לאשתו בשעת חשמיש שיהיו נקוי' וטהורי' מכל הרעור ומחשבת רעה ולא כל אשר יעשו ויליתו ורואים לזה ממה שהבאתי בחלק הראשון ר' יוחנן סוס אולל ויטיב אשרי מבינה אמר כי סלקן בנות ישראל

(עינור) קודם התשמיש. ותשקוט כאשר אחרי
 קן ותזהר מלהתעטש ומלטעום דבר אלא תישן
 מיד. והנהגת התשמיש והנהגת המעוברת ממה
 תזהר ואיך תתנהג על דרך הרפואה אבאר
 בנתיב החמישי בהנהגת הכריחות בע"ה :

הנתיב הרביעי

איך נוצר האדם בבטן אמו ותכונת כל אבר ותעמו :
ישתבח ויתפאר האל הגדול הגבור
 והנורא. שהוא עשה ראשונה לכל

כברא. קנה עולמו והמליאו. ומאין ליש הוליו. ו
 ואחרי כן יר את האדם בחכמה. עפר מן
 האדמה ויפה בלפיו נשמה ואתו תהא מחכים'
 לבוא אל הקודש פנימה. ולהראות לו גבורתו
 לעולמו הוליו. ולכבודו בראו ילדו חף עשאו
 ועל הכל נתן מוראו. ונתן לו דעה ושכל מכל
 הנבראים. אשר תחת גלגל הירח גמלאים.
 והחכים נשמתו אשר היא לורחו. לדרוש ולחור
 ציין גופו. ולהכיר ולהבין כי מההפכים
 הרכבו. ומעפה סדוהה דלשיתו ומדם הגדות
 הויותו. ולייר ליבריו על מכוונס לורה צמוך
 לורה האל אשר ברא כל ברא אשר לו הגדולה
 והגבורה. אשר ברא מלאכי אש ומים ועושה
 שלום ביניהם ובשמים. וכן עשה לאדם שילדו
 מורכב מההפכים אשר בכל רגע מולד אל לך
 אשר בכל רגע מולד אל לך מההפכים שהטיל
 שלום ביניהם ונתן השקט ובעט באהליהם.
 וכל זה לכבודו ולהגדיל שמו כאשר ביארתי
 בנתיב אשר לפני זה טעמו. ורנה שימשך עד
 זמן קלוב צטולמו ושם לו גבול קלוב אשר ממנו
 והלאה לא יוכל לנסוע עליו אין להוסיף וממנו
 אין לגרוע. וזלתי אם יוכס שיטעה לו בוראו
 מרגוע. או יחסר מימיו אם יריע. ובעת שהזמן
 הוא יגיימ אז רוח קהה תעבור על ההפכים
 ההם. ויבא מחלוקת ביניהם ובהתאחד על
 חדרו גוצר הגוף כלפס יצר. ויהיה פתאום
 לחרוץ ולכלה והמחלוקת בעילה ונתפרדה
 חבילה. וישוב אל המקום אשר היה שם אהלו
 בתחלה. וישאר הגוף המורכב מהפכים כלבן
 שאין לה הפכים. ולזה כוון שלמה בלמרו עת
 לחבוק ועם לחוק מתבק. ויען כי רוקע הארץ
 ויכונה. לא תבו בראה לשבת יורה. ברא
 כלי הזרע בלדס כדי להוליד דמותו. הואיל
 וכופו להפסד ליכותו. ולמרו בעלי החכמה.

נפשיתיכ' כמ"ש רז"ל מאן דשחי בקרנא דלומנא
 עובר משום כל השקלו את נפשוהיכס וגם
 המסתכל בלואו מקום עובר משום והלנע לכם
 עם אליהך וגם המספר בשעת תשמיש הרי
 אמרו ז"ל מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה
 יתירה שבין איש לאשתו מגידין לו. וזה מדבר
 בשעת תשמיש והוא משתבעה לתשמיש כי אז
 אינו ראוי לגרע עמה בדברים אחרים. אמנם
 יכול לדבר עמה בדברים שהם לורך התשמיש
 ולהכניסה תחלה בדברים העושבין את לב
 ומיישבין את דעתה ומשמחין אותה כדי לקשור
 דעתו בדעתה וכוננה בזונתו ולאמר לה דברים
 שמכניסין אותה בחשק וחבור ואהבה ורלון
 ועגבים ואז לא יהיו הבנים בני השע המדות
 שכתבתי למעלה. גם יאמר לה דברים שימשך
 את לבך אל יראת שמים וחסידות ודרך לניעות
 ובדברי נשים לרקניות שילאו מהם בנים הגונים
 כשרים וטובים ראויין לשכר עליון בעלי תורה
 ויראה והוראה כמעשה קמחית שזכחה לשבעה
 בנים שכולם שמשו ככהנה גדולה ושאלו ממנה
 חכמים כמה זכחה לז. ואמרה להם אפילו
 קורות ציתי לא ראו שערות ראשי מימי והכל
 הפלגה לשער לניעותה וחסידותה וכשר
 מעשים. אמנם זה הספור יהיה קודם תשמיש
 אבל משתחמיל לשמש אין לו לדבר כלל בשום
 דבר בעולם כדי שההא כונתו וכוננה ללולה
 לש"ש אמו שיבארתי. תניח הולא מבית הכסא
 ושמש מיד קודם שהלך מיל הויין לו בנים נכפין.
 מפני ששך הממונה על בית הכסא נלוס עמו
 מהלך מיל. הקיז דם ושמש קודם שטעם שום
 דבר הויין לו בנים מזורעים. המשמש לאור
 הנו הויין לו בנים בעלי מומין. המשמש מעומד
 אחתו אחילו והוא כאב אברים. המשמש מיושב
 אחתו דלריא והוא שגוען. הוא מלמטה והיא
 מלמעלה ה"ו דרך עזות וסולד יהיה הפכפך.
 תנא המשמש מטתו על המטה שהחיוק ישן
 עליה אותו החיוק יהיה נכפה. ולא אמרן אלא
 דלא נאים אבל נאים לא. והמשמש מטתו על
 הקרקע יהיו לו בנים שזוארס ארוך יותר מדאי
 ותאר עשיית התשמיש כ' ארבעים שהוא אחר
 עובר הדס מיד ובעשייתו יהיו מראשותיו
 נמוכים וימשוך האיש ירכה אליו ללך מעלה
 עשר יפה. ותזהר האיש מלאכול נענע הוא

גבוה למקום נמוך יש כח להעלות אותם
המים אל מקום גבוה אחר כנגד גובה המקום
שיולאין ממנו וכן יודע לבועי הקבלה כי
מחשבת האדם היא ממקור נפש השכלית
שנמשך מן העליוני ויש כח במחשבה להחפוט
ולהחלות ולהגיע עד מקום מולאה ובהגיע
אל המקור אזי היא נדבקה ביסוד העליון שמשם
נמשכה ונעשי' היא והו' דבר ה' וכשהמחשבה
תחרת להמשיך מלמעלה למטה נעשה הכל
בדמיון קו ה' וזוהו האור העליון נמשך למטה
בכח המחשבה שמושכת אותו למטה ומלא
ששכנה עמו וזו האור נמשך ומחפוט באותו
המקום שבוע המחשבה יושב עם וקד היו
החסידי' הראשוני' מדיבוקין המחשבה בעליוני'
ומושכין האר העליון למטה ומתוך כך היה
נמשך האש מלמעלה למטה כמו בן עזאי שהיה
יושב ושוגם והאש מלהטט מביבותיו ור"א שהיה
יושב ודורש וקרנותיו יולאות בקרנותיו של משה
רבינו ע"ה וגם מתוך כך היו הדברים בשבילן
מחברין ומתוספין כפי כח המחשבה וזה הוא
סוד לפחת השמן של אלישע וכד הקמח של
אליהו כי כל דבר שהיו מחשבין בו ומתכווין
עליו באותה שעה היה מתקיים אם עוב ואם
רע. ועל זה הטעם אמרו ז"ל נתן עיניו בו
וגעשה גל של עלמות ואחר שהדבר כן הולרבו
רז"ל לומר כי בהתחבר האדם עם אשתו אם
מחשבתו נדבקה בעליונים הרי אותה המחשבה
מושכת אור העליון למטה והיא שורה על אותה
טפה שהוא מחציון עליה ומתרחק בה כענין
לפחת השמן ומלאות אותה טפה נקשרת לעולם
באור הבהיר. וזהו סוד בערם אלרץ בצטן
ידעתך. מפני שכבר נקשר האור הבהיר
בטפה אותו לדיק בעת החבור לפי שהמחשבה
נקשרת בעליונים ומשכה האור הבהיר למטה
ובכן זה עד מאד ותמרהו כי יועיל לזה הספר
ולזולתו. ולכן אמר שלמה במשלי הנמרזות
בכל דרכך דעו והוא יישר אורחותיך.
וארז"ל ואפי' לדבר עבירה והיינו בצרכי הגוף
קטן וגדול. ומה שאמר דעו כבר ידע' מהו
לשון ידיעה שהוא חבור הכפש השכלית ודבוקה
באור העליון. וכאשר חבור האדם עם אשתו
נקרא ידיעה כן דבוק הכפש בעולם השכל
נקראת ידיעה. ולכן אמר הכתוב בצרם אלרץ

בצטן ידעתך. וזה כוון אל האור השכליות לא
אל אורת עלמותו וכ"ש אל עיקר מליאתו. וידוע
הוא שלא נקרא האדם יודע דבר פלוני עד
שנדבק במושכל המשכיל ואמר בסוף והוא יישר
אורחותיך כי האור העליון יהיה נדבק במעשיו
ויהיו כלם בסדר נכון וקיים. ואחר שהודעתך
זה התבונן למה שארז"ל הרעורי עבירה קשין
מעבירה כמו שיארתי למעלה. כי ביות
האדם מחשב בדברי רשע וענוף אזי מחשבתו
נדבקה בטינופת בעליונים והרי נפשו מחוייב
לשמים שהרי הוא מעמל במגע. אבל אלו
עשה עבירה למטה לא נגע אל השמים משפטה
ואז יקל מעליו יותר מן הרעור הרע שהוא
נדבק בעליוני' והוא קרוב לקצן בנטיעות ומכאן
תבין עונש המהרהר בעבירה בשעת השמיש כי
אותה המחשבה המעונפת חלה על הטפה
ומיסדת ממנה יסוד רשע ועול ומעוקף. ובהיות
אדם ואשתו מתכוונים בקדושה ובטהרה לדבר
ה' אזי יבא הרע שהוא טוב וישר וירא אלהים.
וזהו זה מבואר טוב ונעים :

השער החמישי באיכות החבור :

א יותן בן דבאי ארבעה דברים שחו לי
מלאכי השרת חגרין מפני מה היוין מפני
שהפכין את שולחם. סומין מפני מה היוין
מפני שמתסכלין באותו מקום ורמז לזה וראה
את ערותה והיא תראה ערותו וסומן ליה
וגרחתו לעיני בני עמם. כלומר שיכרתו עיני
הבנים. אלמין מפני מה היוין מפני שמנשקין
באותו מקום. חרשין מפני היוין מפני שמספרין
בשעת השמיש. אמר רבא מדותיו של הקב"ה
מדה כנגד מדה. הוא הפך שולחנו יספכו רגלי
זרעו הוא נסתכל בדבר הנסתר מכל לפיכך יהיו
הכל נסתרין מזרעו הוא עזב הפס המדבר שבו
תנית הנשיקה ונשק הסחום לפיכך נסתם פי
זרעו הוא ספר בשעת שיהיה לו לתרום לפיכך
תחדשת און זרעו. ומה שאמרו חכמים ז"ל אין
הלכה כר' יוחנן בן דבאי אלא כל מה שאדם
רואה לעשות באשתו עושה הא למען זה דומה
לכשר הבא מבית הטבח אם רואה לאכול מבושל
אכלו ללי אכלו וכו'. לא אמרו שיהא מותר אלא
דוקא הפיכת השלחן כי זה אין בו כל כך איבוד
כשהוא מתרלה לו. אבל בדברים אחרים לא
חלקו חכמים שהרי בנושק עובר בכל השקלו את
נפשותיכם

מזכין הנפש חמים בלב האדם :
השבירי השלישי באצרי הגוף החילוניים
 והם הלאור והידים והקדים
 וקרומי הבטן והאמה והביצים והמתנים
 והרגלים . וזה השביל הוא כנגד עולם המחנות
 כי מעט צאה הכוהים ושם דרך הצמיחה . והוא
 גם כן הפסד הגוף המתנועע על ידי הרגלים .
 ובאחרית הנתיב אכחצו קלת סגולות שלקטתי
 לפרפראות דרך אלפא ביתא . ועוד פתחי ציה
 השביל הראשון חקדים הקדמה אחת ואומר :
מבואר הוא בעיני כל בעל שכל שהפכים
 אשר מהם האדם מורכב הם

ארבע יסודות שהם אש ואויר ומים ועפר כי
 האש היא הפך המים האויר הוא הפך העפר
 וכנגד אלו ארבע יסודות יש באדם ארבעה
 חלקים והם המרה הירוקה והדם והליחה הלבנה
 והמרה השחורה נקרא בלשון ערב לפרא דם
 פלגא סורא ובלשון לעז קולורא סנגינ'א פליימא
 מליכנוניא . המרה הירוקה היא חמה ויבשה
 בטבע האש ומילדת בטבע ומשכנה בדים המרה
 וכשתרבה בגוף כולו נמשכה הירקון ואם הרבה'
 באבר אחד תמשוך אחריו הלבנה הידוע באל
 המרה הלבנה והידוע בנמלה והרובה לנחל זאת
 המרה יתנגד לאכול דברים חמוצים . ותועלתה
 באבר בשביל השני בע"ה . אחת המדה היא
 אלל הדם כמי הקלף העולם מן היין כשירתייה
 כן הוא קלף הדם כשירתיחנו חום הכבד והבשר
 והחריצות והעצות והרוגז והשתרות כלם באים
 ממנה והיא נחלקת לחמשה מינין . ואלו הן
 הנוטה אל הארמימות והנוטה אל הירוקת
 הנקרא בלשון ערב אלפר והנוטה לכרתי .
 והירוקה הנוטה לחלמון והנוטה לעין הנגארא
 והדם הוא חם ולה בטבע האויר ומצועו הוא
 מן הכבד ומשכנו צורידין ובלב ושלטומטו
 בשעה הגוף ובמוקדם הראש ותועלתו ידועה
 שהוא ז' איברי הגוף דרך הגידין כמו שאבאר
 בשביל השני בע"ה . ומצב הדם נחלק לשני
 חלקים הדם הטבעי והדם הספקדי . ואשר יציג
 כנפש מאגולה הדם הוא השחוק והמשגל והשני'
 וברא הבורא ית' מעטם הדם כל אבר שהוא חם
 ולח . כמו הבשר והדם והעורקים והצמחים שהם
 בלע"ז נערצות (בל"א ארזין) והכליות והביצים
 והחזה והלב והשטע והלשון והכבד . ומי שיש מן

כי אז יהיו לו שינים צמה לאכול :
נאם המחבר בראותו כי כל בעלי החכמות
 לריבין לשקוד על דלת חכמת הרפואה
 מדי יום ויום שהרי על פיה אנו חיון ומחללין את
 השפת והעובר על מצוה דמו בראשו כי נתחייב
 בנפשו ולכן ראיתי לדרוש ולחזר בספרי
 הרפואות וראיתי בהם דברים נפלאות גדולות
 ונוראות שעשה עמנו השם לבאות לעד ולאות כי
 לי יתברך יאותו הסודות . ולכן הניינו לעמוד
 ולראות ואמנם הדברים האלה היו מפוזרים
 ומפורדים בספרים ההם אשר למדתי בהם ולכן
 ראיתי לקבצם ולחבר זה הנתיב מהם . ואחרי
 אשר ביארתי איך נולדו אבאר החלקים שבנו
 שהם מתייחסים ל' היסודות גם פרקי השנה .
 וימי האדם אשר הם נחלקים ומתיחסים להם .
 ואחרי כן אבאר כל איבריו ותבנות' ופעולותיה'
 ותועלתם וקלת מתחלואיהם ורפואותיהם .
 ואכתוב הכל כסדר להיות נקל למוח דבר הפך
 וכאשר נדע הכסים שעשה עמנו הבורא ית'
 צדיאחתי כאמין בבורא ית' ונעבדו שנאמר
 ומבשרי אחזה אלוה . וכתב הר"ם ז"ל בתחלת
 חבורו הנקרא ספר המנוח בדיעתו איך ילדנו
 ית' והיין איבריו נדע כי אנו מורכבים לעבוד
 בוראנו ית' מאהבה אף אם לא יתן לנו שכר
 שכר עשה לנו הטובה הרבה צדיאחתי אוחנו
 עכ"ל . ואני אומר כי גם כשנדע מיני החלאים
 ככיר חסדי הבורא ית' שהוא מליץ אוחנו מהם
 ונאמין בו ונעבדו . ולכן ראיתי אני המחבר
 לחבר זה הנתיב ציה החבור אשר יעדתי לי
 ואבאר קלת החלאים כי אף הוא יש בו לורך
 לשביל האמונה כאשר ביארתי . ואחלק הנתיב
 הזה לששה שבילים כנגד ג' עולמות יען כי
 הוא עולם קטן כאשר בארתי :

השבירי הראשון בראש כלו מצית ומחוך
 עד הלאור והוא כנגד עולם עליון
 שהוא עולם השכל שכולל חמשה הרגשים כמו
 שאבאר לפנים בע"ה ובו השכל שופע על עולם
 המוח ששם משכן החכמה :

השבירי השני באצרי הגוף הפנימים שהם
 הקנה והשטע והריאה והלב
 והכבד והמרה והאלעוממח והעמול והמעיים
 והכליות ומקום השתן ורחם האשה . חם השביל
 הוא כנגד עולם התיכון שהוא עולם החיות והוא

יודעי דעת ומזמנה. כי 'אלה' קראוהו עולם קטן
 הנבונים. יען כי מאלו בו חלק מן העליונים
 התחתוני'. כי השער דומה לשער שהוא מלמיה.
 כנגד אשר זרועיה חלמיה. והראש לגלגל דמוחו
 והמוח דומה ללבנה לרטיבותו. והעינים לב'
 המאורות כי כן הם מאורות. ול"ב השינים המה
 כנגד ימות חדשי החמה. וי"ב נקבים שבקרבו
 כנגד חדשי השנה נקבו בו ו' בראש מהם אנגד
 ימי השבוע הם. וכנגד י"ב מזלות אשר בשחקי'
 נחלות נתן בו וי"ב דברים והם הראות והשמע
 והריח והדבור והטע' והמשוש והסליכה והעלה
 והכעס והשחוק והטיס והתשמים גם נבראו
 באלה י"ב חליות שבשדרתו שעליהם בנו הגוף
 והוא העמדתו. והלב דומ' לשמש מרוב חמימותו.
 והכבד למאדים שהדמים ממנו כוסעי' והכליות
 דומות לכוכבים הקבועים. והעורקים שבהם
 הדמים נגרים דומים לימים והרים. ומפני
 שהאדם ככה נברא לכן עולם קטן נקרא ונקרא
 אדם גלגל העול' כולו יחד כי הגלגל דומה לאיש
 אחד והראיים הקטועב הדרומי כי גבוה הוא ועל
 שהוא דר רום דרום קראוהו והלפזי שהוא לפון
 לרגלים דמוהו והמזרחי לימין כי ממנו התחלה
 התנועה והמערב לשמאל כי הוא יורד מפני
 עליית המזרח ותנועתו ממזרח למערב ופניו
 הוא חמלע השמים כי הוא כוף התנועה והאחור
 הוא יחד הארץ. ודמו חממי המחקר בהבנת
 עולם השכלים והגלגלים לעולם השפל בהבנת
 נפש האדם עם כחותיה' לגוף האדם ויען כי
 האדם דומה לעולם והעולם דומה לו לכן נולד
 כלל גופו ע"י שבעה כוכבי לכת אשר הם מנהיגי
 העולם ואיבריו נחקקים על ידי י"ב מזלית כמו
 שאבאר בז' כוכבי לכת. כי לך שבתי שהוא קר
 ויבש הוא מייבש הטפה בחדש הראשון ומחברה.
 לך הוא חם ולח בחדש השני מליירי העובר
 בתצניתו ותארו ונותן בו רוח. מאדים הוא חם
 ויבש בחדש השלישי עושה העננות וכל הקרבין
 עם הגיד. חמה היא ג' חמה ויבשה בחדש
 הרביעי עושה הכבד והלב הדם והחמימות
 שבהם. וזנה הוא קר ולח ויש אומרים חם ולח
 בחדש החמישי עושה בתי העינים והאזנים
 והחוטם מפני האדם והביצים. כוכב הוא קר
 ויבש בחדש הששי עושה כל הנקבים שבגוף
 והשקן והכליות. לבנה היא קרה ולחה וי"א חמה

לחם בחדש השביעי מיישרת הריח' וכל האיברי'
 במקומותיהם וחוזר שבתי בחדש השמיני ועולר
 לח האיברים מרוב קרירותו ולכן מי שנולד
 בחדש זה הוא לא יחיה אצל בחדש השביעי חוזר
 עליו לך והוא מחלק האיברים מרוב לחותו
 ומתקן הולך. ואפוקרט כתב כי שבת הללה
 העובר בשביעי ובחשיטי ולא בשמיני הוא לפי
 שבשביעי העוב' נשלסומבקה ללא' ויטע וירעש
 תמיד ואם הוא חזק ושלם יקרע הקרום ויפתח
 המחילה ויאל ויחיה. ואמנם אם לא יכול יחלש
 מזה וישאר בחדש השמיני עיף וחלש ואם אז יאל
 ימות לפי שילטרף החולי עם שמי האויר. אמנם
 אם יתעכב עם עוד הגיע החדש השביעי אזי כבר
 הבריח ונתחזק וכאשר יאל חיה יחיה. וכאשר
 הבורח ית' מליירי לח העובר ע"י שבעה כוכבי
 לכת כמו שביארתי לך מתקן איבריו ע"י י"ב
 מזלות כמו שאבאר. כי לך טלה מתקן הראש
 והפנים. שור הזואר והגרונ. תאומים שתי
 הזרועות והידיים והאלקטומכא. סרטן החזה
 והריאה והללעות והעחול. אריה הלב. בפולה
 הבטן והמעיים מאזנים רחמי הנשים' והעגבות.
 עקרב הטבור והביצים והגיד. קשת הידיים.
 גדי שתי הארכובות. דלי השוקים. דגים כפות
 הרגלים. ואחר ליור העובר ותקון אבריו
 והתקשר בו הכפש החי' עומד במעי אמו מקופל
 ומונה כפקס והוא במקום לך מכל אבריו שתי
 ידיו על שתי ארכבותיו ושתי עקביו על שתי
 עגבותיו ופיו סתום ועבורו פתוח ולא יאל ממנו
 הרוח וכשיושב במשכנו מרם הכדות מזונו ואינו
 מוילח רעי מבטנו כי אז היה הורג לאמו בעודו
 במעונו אלא הוא כאלה מאברי' ולא יאמר (עליו)
 ישן ולא יעורר כי אם חסר ההרגש ויש בבטן ג'
 מעונות שהם לזירת העובר מכונות שלשה
 חדשי' הראשוני' הוא במדוד התחתון וג' חדשי'
 האמצעים עולה למדור האמצעי ושלשה חדשים
 האחרוני' עולה למדור העליון וכשיולא לח הוא
 זכר ויאל פניו למע' שמביע ליסודו שהוא העפר
 שלוקח ממל' ואם היא נקבה ויאלה פניה למעל'
 שמצבת צברייתה והוא הללע שלקה יולדה
 מהאדם ומיד ביולדת העובר יסתום עוברו שתי'
 פתוח ויפתח פיו שסיה סתום וסגור ואין פותח
 ופתח ואין סוגר ודם הכדות שסיה מצונו יספך
 לחלב בבשר אמו וממנו מחיתו עד תשלוש שתי'.

האדם . ומזגו הוא חם ולח . ולכן מושל בו הדם
 שמגדל אותו לפי שהוא כבועו . זמן הבחירות
 הוא מעשרים שנה עד ארבעי' ואז נשלם גדולו .
 ומזגו הוא חם ויבש ולכן מושלת בו המרה הירוק'
 לפי שהיא כבועו . זמן הישיבות היא מארבעי'
 שנה עד ששים ואז הוא מזגו קר ולח ולכן מושלת
 בו הליחה הלבנה לפי שהיא כבועו . זמן הזקנה
 הוא מששים שנה ומעלה . ובו יראה חלישות
 הכח הטבעי ומזגו הוא קר ויבש בתכלית . והוא
 מזג העפר ולכן מושלת בו המרה השחורה לפי
 שהוא כבועו . וגם בכל יום ויום כל אחד
 מהחלקים הוא מתגבר בגוף ו' שעות כמשפטו .
 כיצד הדם הוא מתגבר מנ' שעות מהלילה עד
 ג' שעות ביום . והמרה הירוקה משלש שעות
 מהיום עד חשע שעות ממנו . והמרה השחורה
 מתשע שעות מהיום עד שלש שעות מהלילה .
 והליחה הלבנה משלש שעות מהלילה עד חשע
 שעות ממנה . וגם כל המעטמים הם נחלקים
 לד' יסודות . כיצד כל טעם מחוק הוא חם ולח
 וכנגדו הדם . וכל טעם מר חם ויבש וכנגדו
 המרה האדומי' . וכל טעם חמוץ קר ולח . וכנגדו
 הליחה הלבנ' . וכל טעם חריף כגון פלפל ודומה
 לו חם ויבש . וכנגדו המרה השחורה חוץ מפלפל
 חרוץ וכנגביל שאף ע"פ שחריף הוא חם ולח .
 והם ביחודי בהקדמתי זאת ארבעה החלקים
 ופרקי השנה וזמן האדם והימים והמעטמים
 בהם נחלקים לארבע היסודות ומעתה אהל
 לבאר איברי האדם כאשר יעדתי :

השביל הראשון בראש כולו מבית ומוח :

שערות הראש הם נולדי' ממוחל העשנים
 העולים מן הלב דרך הקנה והם
 מליחות חשיות שאינן נרגשות ועם היות שהם
 נולדי' מעשן כבועם הוא קר ויבש ומפני שהראש
 הוא למעלה רמוכו לתקרת החזק אשר יעלו
 אליו כל הבלי הגוף לפי שהאדם נלכ הקומה .
 וכל אחת מהשערות היא צקב לבדה שאם היו
 יונקות שתי שער' צקב אחד היה מפסיד ראות
 עיניו ותועלתם שמתממ' הראש שהוא מעלמותו
 קר ואין עליו בשר לחממו כי אם העור לבד מה
 שאין כן בשאר האברים . ולכן הולך לשערות
 שיחממוהו ויב' יר המוח . וכחצ אפלטין מין
 האדם יתחלק מזולתו מצעלי חיים בהיותו יותר
 חלק שאין לו שערות כמוהם והסבה למיעוטו

המי דמו זך ומעט חס הוא יותר מדין. ולכן התי
 שאין לו דם כמו דבורים והגמלים הם יותר
 חכמים מבעלי הדם והרעיונות המימימים שיש
 להם היא כמו הדם לבעלי הדם. והשכילים שבה'
 חלק הרעיונות הוא לאזרם בהם חלק החמימות
 להם. ומי קדמו עב הוא כעסן. הליחה הלבנה
 היא קרה ולחה כעצב המים. והיא מותרת הדם
 שלא נחשב. וקריעותה הוא כנגד חומו של כבד
 וחמימותו של דם כנגד קרירותה של זו הליחה.
 ואם יהיו שניהם שוין למסיבתם אזי יהא שלום
 לגוף אמנם אם יתעורר הדם וישפיל הליחה אזי
 יעורר החום והשחין. ואם ישפיל הדם ותיעור
 הליחה אזי יתגבר קרירותה על האדם היא
 הקדחת. וכן רוב החללים מתגברת זו הליחה
 הם באי. וכן העולה והכשנון והכבדות והשכחה
 והשביחה והיתור המענה ומייעוט התנועה
 והשיעול ומיעוט המשגל והשחלגה הוא
 פאראליסות (בל"א דער שלאק דער גרייטע איז)
 והרעד בא מוחת הליחה. ושכונתה בריאה.
 וקריעותה מניע האויר הנכנס אל הגוף בתוך
 קנקנות הריאה והריאה מניעו אל הלב ומועילו
 ועזרו ויתרפא עמו ההבל העולה אל המוח ותיקן
 הכפף שהיה בזה וגם החום הטבעי. וברא
 הבורא ית' המוח והריאה וכל מה שיש בגוף מן
 האברים הקרים והרעובים מוחת הליחה וחלקה
 לשני חלקים ושם זה ב' יסודות. והם המוח
 והריאה. כי כמו שהמים מתחלקים בעולם
 לשני חלקים חלק על פני הארץ וחלק מחלקו
 באויר ישארו הענן. כן היא זאת הליחה ממנו
 בריאה וממנה ימפץ מן המוח כמו העל הנחל
 מן השמים ושלמות זאת הליחה היא באחרית
 המוח והחם. אמנם גאליונים כתב כי אין לזאת
 הליחה מוקם בגוף כי כל האברים לריכין לה.
 לפי שהוא דומה לדם אלף שאינו מבושל. ושמרי
 זאת הליחה מתאסף בהעט ומשם מתפשט
 בכל הגוף וכשתתרבה זאת הליחה בכל הגוף
 תמשוך השדפון הבשרי הוא אידרופיסתא (בל"א
 דיא וואשירי זוכט דאס איז איין נאמן פון איין
 קראנקהייט) ואם הרבה באבר אחד תמשוך
 הלכת הידוע באלתחבלי והוא נפיתח לחם ולכות
 כך אין עמו כאב. והרונה לנחם זאת הליחה
 יתכהג לאכול מאכלי מלוחים. ומימי זאת הליחה
 תמפסה. והם המלות ועצבו הסם והיוצם והמתוק

ועצבו נוסף לחמימות ומלחות והוא מעט חס
 מהמלות והחמוץ והוא נוסף לקור וליוצם. והליח'
 הזכוכית ועצבו הקר והלם. והיא הקר והלח
 שבכל חמשת המינין והתפל והוא מעט הקור
 והרעיונה. המרה השחורה היא ברה ויבשה
 כעצב העפר. ומשכנה בעמול והיא שמרי הדם.
 ותועלתה אבאר בשביל השני צע"ה. והיא
 נחלקת לשני מינין. הטבעית ומצבה קר ויבש.
 והיולדת מן הטבעית. ומחילדת משריפת
 החלטים והטעירה והנקימה וההקפדה ורוח
 קנאה ורוע הלב וזעף הפנים הוא בא ממנה.
 וכן כשארם מתעלל ופותח פיו ומומת ידיו ורגליו
 בדאגה או בעללות בא ממנה וכשתרבה בכל
 הגוף תמשוך החולי הנקרא ערטאן בלשון לטיין
 (ובל"א טרוואריקייט) והרונה לנחם זאת המדה
 יתכהג לאכול מאכלים הדשנים והשמינים:
ורבן שארבעה החלטים האלה הם מיוחסים
 לארבע היסודות כמו שביארתי כן הם
 פרקי השנה מיוחסים לארבעה החלטים. שבכל
 פרק ימשול חלטה אחת על שאר החלטים. כיצד
 ארבע פרקי השנה הם קור וחום קיץ וחורף.
 זמן הקור הוא הסתיו. והוא קר ורעוב כעצב
 המים. ובו מושלת הליחה הלבנה. וחממו הוא
 מתקופת עבת עד תקופת ניסן וזה הזמן דומה
 לימי הילדות משנות האדם האיל ומאז יתחיל
 לצמות ולהתגדל. זמן החום הוא חס ולח כעצב
 האויר ובו התעוררות הדם וחממו הוא
 מתקופת תמוז עד תקופת תשרי. וי"א מתקופת
 ניסן עד תקופת תמוז. וזה הזמן דומה לזמן
 הבחורות שהוא הולך ואור תמיד. זמן הקיץ הוא
 חס ויבש כעצב האש. ובו מושלת המרה הידוק'.
 וחממו הוא מתקופת תמוז עד תקופת תשרי. וי"א
 מתקופת ניסן עד תקופת תמוז. וזה הזמן דומה
 לימי השישיות שהחמימות הולך וחסר קלת.
 זמן החורף הוא קר ויבש כעצב האדמה. ובו
 מושלת המרה השמורה. וחממו הוא מתקופת
 תשרי עד תקופת עבת. וזה הזמן דומה לימי
 הזקנה שהוא הולך ומתקרר וקודר ומחשיך.
 וגם ימי האדם הם נחלקים לאלה הזמנים והם
 זמן הילדות וזמן הבחורות וזמן השישיות וזמן
 הזקנה. שבכל אחד מאלה הזמנים הוא מושל
 חלטה אחת על שאר החלטים. כיצד משת יצירת
 האדם עד כ' שנה הוא זמן הילדות. ולא גדל
 האדם

הענין הטבעי אמנם בא החסרון מן חסרון החומר לא מחולשת הכח. ואם יהיו אלו הדברים צבירתי על הענין פחות מן הענין הטבעי טבעי שהראש חלוש. כאב חלי הראש יקרה מאחד עשני פנים מחמימות או מקרירות ואם הוא מחמימות אז יהיו פניו אדומים ונפוחי וכדדים ויקרה שהוא מרבוץ דם. וטוב לו להקיץ בקיפאל מן הלד שבו הכאב יותר ויזהר מהבשר והיון. ויאכל עדשים עם חומץ בכרכום. ואם לא יהיה עם הכאב לא חמימות ולא אדמימות אבל הכאב קר אזו לריך להזהר מהדברים הקרים. ויאכל דברים החמים. ויכנס למרחץ וישתה יין חזק יין. וישפוך בנחיריו מין עלי קנין רכים. אמנם כאב כל הראש כתב גאלניוס שיקרה ממינים רבים אין מספר. פעמים יקרה מחוס השמש ומן האויר לבדה שימשוך המוח כל ליתוח הגוף לעלמו ואחרי כן יגרשם אל האברים השכנים אליו שהם חלושי הכח. ולרבים יקרה מרוב שחיית יין או בכבת הראש כגון בנגע או בזמכה או בנפילה ולכן יאות לעיין מאין יחול הכאב שהוא. ואמנם כאשר לא נודע לו סבה. נמלאהו ברוב שיסיה מתמת שיתגבר עליו אחד מהחלטי צבירתי. וזה לך האות. שאם יקרה מן הדם ימלא חמימות בראש ובגופות וכובד במלת. ואם יהיה מן האדומה יהיה לו חוס רב בנחיריו ופיו יבש בצמאון ולא יוכל לישן ויכבד כאבו יותר מכאב הדם ובלי ימין יותר מבלי שמאל ואם יהיה מן השחורה יהיה כאב לך ימין עם קרירות זמורה וכובד ואם יהי' מן הליחה הלבנה ימלא כבירות הנשימה וקרירות בגופו ושינה נופלת עליו ותכאב החלק העליון מן הראש והעורף. ולריך לנקות תחלה החלטה הגבר עליו. ואחר כך לשום עליו משיחות. כגון שירחץ ראשו במין החורה (בל"א לחטיך) או בשמן שומשמן מעורב עם שמן ורד. או יבשל כמון וחומץ בשמן וישים המים על הראש. או ישים כובץ מעור של זאב או יליש עפר מעץ תאנה עם חומץ וישים ברקאות. או ילוג קמח שעורים עם שמן ורדים ומעט חומץ וישים על המלח זעל הלדעיו או ישים עליהם תחובת מזנג'ל ומלטי (בל"א גוס פון ארין בוס) שחוקים ובלולים עם חלמון בינה. ואם יחזוק הכאב ולא יועיל אחד מאלו הרפואו יקין צבירתי. ויקרה בראשו שמין שקרא

המוח

צבשון ערב עלטפה ואלרבה. וגם פעמי' צפני' ועילת זה החלי הוא מחדוד האדומה ומסתלבותה. ויקרה עמס איכו' רב מתערובת דם רע. ומן ההפוך יפרדו קליפו' כמין הנפירים ויפשט עור המקום שהוא ורוב הלוקין בזה הם הנערים עבור רצוי דמים. ולריך להזהר מהמאכלים המולידים חמימות וישתה הרפואות המורידות החמימות. ויתקן הדם מעפוש ומחדודו ויעהרו. ויקין צפני הגידים שהם אחרי האזנים. ר"ל בכל און אחד ודסם הוא היולא מהם יעומו חס על המקום שהוא שבו החלי. ואם העיר קפון תאלל המניקת דברים המתקיים החלב ותמנע מן הסך. ותשסה מן שומר (מין כרפס) לח עם סוקר ויעבדו חער על ראש החולה וילוש קמח תורמסים עם חומץ וישים עליהם או יבשל ח"י דרהס (קס משקל) מעפלי' בלתי נקובים צו' אוקיות (בל"א לאונן) משתן צקר. ושסה אוקיות מחומץ. עד שיתבטלו העפלים ויתרככו ואז יכתישם וישיםם על הראש או ידוק מרתך (סוג כסף וזהב הניתך בכבשן והסך לאבן) ועלי הדפלה וכסף חי והגס ושמן הכל כד צדד ויבלבל וישיםם על השחיין ויחי. או ישים עכבים (בל"א שפין) שחוגס שנלושה בחומץ. ויולדו רוב כניס בראש ובגוף משמרי הליחות אשר יגרש אותם החולדה ונשאריו בין העור והבשר. ולכן עוב הוא לנקות עלמו מהלחות וירחץ המקום שבו הכניס במים מלוחים עם חומץ. וירחץ במרחץ סיעב או ילוג אפר מקרן לבי עם מררת השור וירחץ בו מקום הכניס :

או דס לפרדע לא ילמח במקום הכוא סער .
 להארץ הסער ילוג אפר שורש הקנה בשמן
 הסרס וימשה זו הסער . או ימשהו בשמן
 שומשמוין . או יסיה צמי זישל הסרדיון (בל"א
 קרעסה) מעט חרדל וימשהו זו הסער בליה .
 וידיחמו ביום במרחץ . להלחיבו ימשהו בחלב
 חרנגול שלוש עמו עפר דלעת . להשחירו ולחזקו
 ימשהו בשמן שומשמוין שנתבשל זו הסס או
 יערב סיד ובוריס . ושני חלקי קנקנתוס
 (שווארליל וחאש מן דיח פעל דער מיט שווארץ
 מאכט) וימעט שמן וימשהו בהס הראש . לילפת
 וכוא כמין סובין שמיילד בשרשי הסער מליחה
 לבסה . וכבשו רוב מלוי המחכל ואכילה מה
 שיוליד הליחה הלכסה . ורפואתו שיכלל תוריס
 או לפריס עשוין בחומץ ואל יסחה מיס זולתי
 אס הוא מעורב עם דבש או עם יין מצוטל
 וירחץ ראשו בחומץ מעורב עם דבש או צמי
 חרדיון (פי' הערוך בליטיס ובלשון לעין בליטוס
 בינעש קרויט) שנתבשל בהס זרע הסדס או
 בחומץ שילושש בו אפוניס (פי' הערוך לי"רי
 ובל"א ליטערן . איין מין ערצסן שחוקיס) וכתב
 גאליגוס מי הסדס יחזק הסער ושרשס כי
 ימנעוהו מלהמרט גם יועיל לילפת ולנגעיס
 הלחיס . לשער'ו שמתבקעות בקליסה ומחלקי'
 יהיה מהכנת תנזור יובש . ורפואתו שיחל מזוה
 לחס חמץ וכבש בן שגחו ומרק חרנגולת עם
 שקדיס או עם סוקר ויבשל חרדיון יפס צמיס
 וילננס ואחרי כן יבשל צמיס הכוא שמן זרע
 פשתן וירחץ בו הראש :

הראש

אורתו היא עגולה לשתי סבות .
 תלחת כדי להחזיק יותר כמות מן
 המוח כי האורה והסכונה הזאת תוכל להמלא
 כל חללה יותר משאר האורות . ועוד כדי שלא
 יקבל היוק בקרנים . ויש בעלמות הראש תפירו'
 רבות ארוכות נכסות זו בזו כשתי מגורות והס
 שבעס עלמות שנקראיס פחילות הראש והס
 מתקשרי' אלו באלו ומביניה' יולא העשן . אמנס
 בראש האש' לא נמלא כי אס תפירה אחת עגולה
 לפי שמוחה לה מאד לריכה שמיר' מעולה מקור
 ומחוס . ועוד לפי שהיא קרה אין לה כל כך
 עשנים כאיש . ולכן די לה בעגולה אחת להוילא
 העשן הכוא . ועוד לפי שהאש' מתחזקת בלידה
 ואצריה מתפרקין הולרץ ראשה להיות חזק בלא

תפירות רבות . ולפי שראש האשה חזק משל
 האיש משלח משאוי על ראשה והאיש על כתפו .
 ועלם הראש שהוא מאוחר הוא קשה יותר משל
 פנים . לפי שהמוח שהוא רך הוא סמוך לעלם
 של פנים . ולכן הולרץ העלם הכוא להיות רך
 כמוהו ועוד לפי שהעניים הם לפניס ויראה
 המכשולות בעיניו שלא יפול ואף אס יבשל ויפול
 ישמור צידיו ולא יכה את ראשו בקרקע . אבל
 לאחריו אולי יפול בקל כי אינו רואה . וגם אין
 לו צמח ישמור ויכה ראשו בקרקע ולכן לרץ
 להיות חזק וקשה כדי שלא יקבל היוק כל כך .
 וכתב אפלאמון הראש הקטן הוא מופת מיוחד
 לרוע תכונת המוח . ולכן לרות המוח יהא סבת
 חולשת מה שתלד מן המוח מן העלצים וחוט
 השדרה . וזה כשהשורש יהיה קטן מה שילמח
 ממנו גם כן יהיה קטן . ויחייב מקטנותו לרות
 צמיני המוח ומעבריו ולא יהיה לחוס הכפשי
 רוחב' שישתמש בו . והראש קטן יסילד ממעוט
 החומר ואס יהיה תכונתו עם זה בלתי טובה
 יהיה הרוע בתכונת המוח יופר עלום ונראה
 שקטנות הראש יש יתרון בו ויחייב מה שהיות
 רוע תכונת המוח יש בו יתרון . ואמנס הראש
 הגדול כמו כן לא יורה בהכרח על עוב תכונת
 המוח וזה כי כשיהי' גדול אמנס בלא מכת הטבע
 ועשהו במלחכתו חומר טוב . ואס יבא מפני רוב
 חומר לבד אינו מופת טוב . והנה לרץ שתבדיל
 בין שניהס בתח' דברים אשר ילמחו מן הראש .
 אמנס מן הסאר כשתעין אס הוא דומה לכדור
 המוחו משני החדיון אס לא . כי זה הדמות
 מופת טוב תמיד ואמנס צמה שלמח מן הראש
 שתעין אס הלאר עב חזק בעיניו שאר העלמו'
 על הטוב שבעיני' והעלצים כלס עבים חזקים
 אס לא והתכונה אשר תתייחד בה הראש הוא
 השוה בגדול ככון העיגול שיש לו מעט בליטה
 במקדמו ובאחיריו ומעט מעיכות וספלות שני
 החדיון חלל האזניס . והוא כאלו תחשוב כדור
 שעוה עגולה היעב ותמוחט שני לדדיה מעט
 שעתה כשתחשוב הראש כן . ידעת בלא ספק
 שאי אפשר מבלתי היותו מקדמונו ואחרונו יולא
 מגדר עגולות הכדור וב' לדיון יותר נכנסין
 ויותר קרובי' אל השטמות . ואס תראה בבליטה
 אשר באחרון הראש כבר הסימן עיין עם זה
 בעלצים ובשאר העלמות . כי כשיהי' אלו על
 העיני

כי מי שמוז מוחו מאוחר נוטע ליוה"ש הוא קשה לשמוע וקשה לאבד . כי הוא קשה לשמוע מפני שהיושב בקושי הוא מקבל הדבר כאשר לא חוהל לחקוק בדבר יבש כי אם בקושי . וחולם כאשר תחקוק בו לא יאבד ולכן יהא קשה לאבד כי היושב תופס הדבר . ואם מוזג לו הוא ממחר לשמוע מפני שהלה מקבל הדבר במהירות וממחר לאבד לפי שאינו תופס . ומי שמוז מוחו מאוחר ממוצע בין אלו השתי' יהא ממחר לשמוע וקשה לאבד . ולפיכך הוא טוב הזכר בימי הבחורות והשכחה בנערות ובזקנה . בנערות מפני הרעיונות הטבעיים . ובזקנה מפני הליחה המקרים . וזקן שלא גבר על מוזג הטבעי הליחה המקרית יהא זכרן . לפי שמוז הזקן יבש . ולפיכך ימלא במקלת הזקנים זכרן ולא שמרן לבל הנערים ימלא בהם השמור יותר מהזכר ובבחור' השמור והזכור . ותמלא שהאדם יזכר הרבה דברים שהרגישן בנערותו בזכרון היטב . לפי שבנערותו הוא חושק הרבה הגורות שרוחש ונפלא מהן הרבה לפיכך יאריך לקחתו בהם ותיטב ידיעתו אותם על כן יקשה לאבדן ויקרה לאדם חולי אל סדר שקומעת ויירטיגונו (בלשון לעין וערטיגונו ובלשון אשכנז שוויגדל) והוא שיראה לו כאלו המקום שהוא בו סובב עד שיפול . וזה המהלה התילד מאדים חדים ממרה ירוקה עולים למוח בגידים הדופקים ומתמלא ההם המוח ויארע לרוח הטבעי טנועה רעה ויהיה עליים האדים בשביל רוח הרדידן הדופקים בתחלת בריאתו . ויעיל לו הקצת הוריד הדופק שאחרי האוזן . ואם אותו האד עולה ומגיע לראש הורידין הדופקין שבשכבה יהיה המועלת הנפלא' בכריחת ורוד מעט ולריך לקרר המוח קרירות בימוית באכילת חזרת שלוקה ובשתיית מי שפורים צמי הבוסר אם אין אלטומכתו מחודדת שהרגשה . וכן ישתה מי שפורים צמים קרים מעורבים צמי ורדים ואל יאכל מן הפירות זולתי לב המלפפנות (בל"א פלוזיר) ולב הקאחואץ אחר שזה המולי הוא מאדים מתילדים ממרה ירוקה . אמנם אם צא מן האלטומכת למוח ויהיה גם כן עליחה אחרת או מהרבה נתעפשו באלטומכת ותלדים ממנה למוח אזי רפואות אלו קלה והוא שתקנה גופו מן הלימות כגון שתקח מירא בוליש (בלשון

פעולות והם הזכר והזכרון והשמור וחולם הזכר יהא כדברי' המושגים בזמן העובר והזכרון הוא דרישה זה הענין ברטון כאשר ינעשו האנוש והבאחו ליש אחר שנעלם במחשצ' ממנו והשמור הוא זכר רלוף . וזהו ההפרש בינו ובין הזכר . כי הזכר הוא שמור שאינו רלוף אך יש שכחה בנחיס . והשמור הוא רלוף בלי שכחה ולפיכך הוא השמור מעולה מהזכר . כמו שהתבטעה הרלופה מעולה ממה שיש עמידה בנחיס , וזה הכח הזכרנית היא משגת לדברים אחרים כגון שפשיג כמות מוגבלת שכבר הרגישה אותה ודמחה אותה דמיון לא טבע הכמות הכללית כי אותה ישיגה השכל ויתקדם על הכח הזכרנית ההרגש והדמיון כי האנוש אינו זוכר כי א"ז דבר שכבר הרגישו ודמיונו :

ודע

כי לזר הדבר יגמר בשלש כחות . האחד דמיון הדבר . השני ענין דמות הדבר ונקרא זכר . השלישי הרכבת שני ענינים אלו ר"ל הרכבת דמיון הדבר והוא תבניתו עם ענינו והוא לורתו וזו היא כח המחשבה ולפיכך היא ממוצעת בין שתי כחות אלו שהם הדמיונות והזכרות . והזכירה תשלם בעזרת אלו השלש כחות והבאח כל אחת מהן מה שמוחד לה . כי ענין הגורם תביאנו הזכרנות ומקיקתה תביאנו הדמיונות . והרכבת הענין אל החוק תגהוה החשבונית והיא המכלת ומשגת מה שאפשר לה להשיג מאמתת בוראו ית' ובקבון אלו השלש יבא דבר השכחה בעת הזכרון וקושי הבאחו הוא מפני הפסד אחד מאלו או כשיולדו ליחוס לבנות בסוף המוח ולא יניחו אל הזכרנות להשלים מעשהו . כי המוח בשביל שהוא כמין חולעת שביארתי למעלה יעכווהו הליחות ההם לנוע . וסעור להם הוא שימשח ראשו בחלב ארי וישקה משקה המטהרים הראש מהלימות ההם הקרות והכסות . כגון שיקח עאקר קרחת שני זוחים וחלי צמים פושרין . וזה ירכך הליחה וינקח הגרין ויוסף בזכרון ויעשה מעשה הבלאחר . או יכחוש למוקים מנוקים מגרעיניהם ולבונה זכה מכל אחד חוקיה ושני שקלים כרכום וכשיכחש' יחד יעב יקח מהם ככ"י כאלגז זה יסיר השכחה ויפסיק הליחה ויחדד הראות והככל וישמח הלב וילעום מלעטי עם פלפל שחוק או זפת עם לבונה או עם חרדל ודע

לפי שהיא מחבטת המוח ומחזקת אותו כמו האם
 העובד. ו'ב' הקדומים הן להגין על המוח. כי
 לרוב לחומו לריך שמירה מעולה. ועוד לרוב
 הספק אשר בין המוח והעלם כי המוח הוא לח
 ורך ביותר והעלם הוא יבש וקש' יאמרך לאמלעי
 ציניכהם שיחברם כי שני הפכים לא יתחברו כי
 אם ע"י אמלעי. ובחכמת המוח יש נקב עגול
 ובו יולא המוח לחוט השדרה עד העגבות. כתב
 בן רשד מי שטבע מוחו מתגבר עליו החוס יהיה
 זריו ולא יסן כי אם מעט ומי שטבע במוחו חס
 ויבש הוא גבה לב ועלל ומדבר ריק והקילא
 מחמדת בו ומי שמוחו קר ולא בתכלית הוא
 קש' לשמוע וממחר לאבד ובעל סיכה ומי שמוחו
 קר ויבש יהיה עלל וחלם השינה לא תתמיד בו
 בסבת הליחה הגדוה ממנה. ומוח ראש האדם
 הוא גדול ממוחו שאר בעלי חיים שאין בהם שכל
 וכן מוח ראש האיש גדול ממוח ראש האשה.
 ולכן הוא עבין ומשכיל יותר ממנה. והוכן האדם
 לקבל השכל לרוב זכות חוס הטבעי שבו
 והמלאכה השכל והסבכה יורה על שעלם המוח
 עלם דק רואה לומר ספירי זך העלם. כי אז
 יעברו בו הכחות הנפשיות ואחור השכל יורה
 על שעלם המוח עלם עב ר"ל חשוך העלם יכבד
 בו עברת הכחות הנפשיות. ומהירות הלמוד
 יורה על שעלם המוח עלם ממחר הקיבול ללייר
 הדברים בו. ורוב החכמות יורה על שעלם המוח
 המוח חס. וישוב דעת יורה על שעלם המוח
 קר ר"ל יגבר בו החיכות הקרה וכן לאחר חיכות
 החמה נוספת בו. ובמוח עומדים ד' כחות
 בארבעה חדרים. בחדר הראשון הוא כח ההרגש
 ועצבו חס ויבש ומתחבר עם האחר ויש בו מעט
 מהרוח והרבה מהמוח. בחדר השני הוא כח
 הדמיון. בחדר השלישי הוא כח השכל. ונקרא
 שופט כי הוא יספוט על הדמיון כמו שיספוט
 הסרגש על המורגש. ואי אפשר לחיוב מהשכל
 דין ולא לזר בלא דמיון. וחס הדמיון פעם יהיה
 בכה ופעם בפועל והמוציאו מן הכח אל הפועל
 הם בלשון המורגשות ינעוהו. וחלה שני
 החדרי' טבעם חס ולא ויש בהם הרבה מהמוח
 ומעט מהרוח. ובחדר הרביעי הוא כח הזכרון
 ומצבו קר ויבש ומתחבר עם האחר ויש בו מעט
 מהמוח ומעט מהרוח. ולכן לפי הפוך מאג
 המקומות כן הרפואות לריכות להיות מהופכות

כי כשהגלגלות שלפנים נשברה אינו טוב לשום
 בה דברים חמין מפני שבעב אותו מקום מונע
 החמימות אחרי שהוא המקום חס ויבש. אמנם
 כשישבר אחורי הראש לריכין דברים חמים:
ודע כי בחדר הסיכוני הנקרא שופט יש בו
 שביל אחד חלול וכנסם הדוח המורגש
 משני החדרי' אשר לפניו אל החדר האחרון דרך
 אותו השביל ויש בו מעט מהמוח ולורתו כדמות
 חולעת עולה ויורד באותו השביל אל החדר
 האחרון ובו יזכור מה ששכח. ומפני זה מי
 שמתקש לזכור איזה דבר זוקף ראשו ומתחבל
 כלפי מעלה כדי לסייע לאותו השביל להפתח
 ויזכור. וכאשר רואה להבין כופף ראשו כדי
 שישגר השביל ההוא ואז יאמר הרוח באותו
 החדר הנק' שופט עד שידע תכונת הדבר שרוא'
 להבין. וכבר נתפרסמו כחות אלה החדרים
 ציארתי באנשים שמוקן בעוה במכה אותם
 שמוקן בחדר החיזון לא היו מציני' כלל. ואותם
 שמוקן בחדר הפימיו היו מצינים אמנם לא היו
 זוכרים. והספרש שבין כח המרגשם וכח הדמיון.
 כי המרגשם השיג המורגש בעדומו מלוי עמם.
 אבל לאחר שנעלם אינה משיגתו: וכח הדמיון
 בהפק מזה כי הוא אינו משיג הדבר אלא לאחר
 שנעלם מן העין. ועוד כי המרגשת שאינה
 שוחפת לא חמטית וזו חמטית. והספרש שבין
 השגת הדמיון להשגת השכל הוא גדול. כי
 השכל לרוב דקומו לא ישיג רק דברים שאינם
 גשמים כלורת הגפרדות. או ישיג לורות
 הטבעיות מופשטות מחומריהן הנמשאים אותם.
 והדמיון בעבור שהוא כח גופני לא ישיג מכל
 זה דבר אמנם ישיג הגשם במקריו ר"ל במרחיו
 ובחבונתו ובשיעורו ובאמלעיתו וישג השכל
 לדמיון. וכמו שהשכל יפריד הורות מן
 החמרים אף על פי שאין להם מליאו' רק
 בהנח: כן הדמיון יפריד המקרי' מן
 הגשם הנמשא אותם חפסי' שאין למקרה
 ההוא מליאות רק בגשם. ועוד יש הפרש בין
 כח הדמיון לכח המחשבה. שהוא השכל כי
 המחשבה ירדפו הירודק בהכרח ואין לבהמות
 בעלות הדמיון ירדוק. אכן אין הדמיון הרגש
 ולא דעת ולא שכל ולא מורכב מאלו. אמנם
 כח הזכרון אשר הוא בחדר הרביעי וחלק לב'
 פעולת

עומד לנגד עיניו מאחר שאינו מסתכל בו. אלא בודאי המעט הוא לפי שנכנס לפניו לעין ואינו יולא ממנו מהרה. עוד אמרו שאם רוח הרואה יולא לחוץ לדבר המושג איך יולא כל כך למרחוק עד מקום הסככים או אפשר שלא יתפזר ויפסד הרוח שהוא לרוחק מקומו קודם הגיעו שם. עוד ראה אחרת כי ידוע הוא שיש מוס הטבעי ברוח הרואה כי זולתו לא יוכל לעשות שום פעולה. ואם היה יולא לחוץ מיד יפסד החוץ שהוא באויר ולא יוכל לפעול שום פעולה. אלא בודאי אורח המושג נשמתם ונחלקתם בסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל היו כמו שיקרה כשתשליך אבן בצריכת מים ותעשה עגולה לפניו במים ואתה העגולה תעשה אחרת והאחרת אחרת עד שיהיו הרבה עגולים זה בצדק זה. וגאליוס כתב דעה שלישית כי רוח הראות יולא לחוץ ואחר כך יתהפך וישב לפניו לעין כמו שמתהפך ניוון השמש :

ורויש

הראות לרין שלשה דברים שאם יחסר אחד מהם לא יוכל לראות ואלו הם הרוח רואה. ואור השמש או אור אחר שיוצא רוח הרואה מן הכח אל הפועל. וחקיקת הרוח יגיענה הכרגש הסתוף צמיוע העין והעין צמיוע האויר ויראה ברעיונות חמימיות שבעין צמיוע הספירות כמו שאבאר ויש בראש שני גידים חלולים ויולאים מן המוח אל העיני' שאחד הולך מהימין אל השמאל באלכסון והאחד הולך מן השמאל אל הימין. והם מתקבלים יחד באמצע וכן נקובים במקום שמתקבלי' ושם נכנס הרוח הרואה מזה לזה כדי שישיעו זה אל זה וכשאלו הגידים לא ילכו בקו שזה אל העינים אלא האחד ירד והשני יעלה והיה הנקרא בלשון ערב אחול אזי יראה לו דבר אחד שהוא שנים. לפי שפעין האחד ידמה לו הדבר שהוא שהוא למעל' והשני למטה. והאחת על זה שהרי אם יסתום עינו אחת לא יראה אלא דבר אחד לבד. ויש בעין שבעה מחיות ושלש ליתום. השבע מחיות הם אלו הרשע והשליא והקסה ויריעה העששית והעשבים והקרניות והחזרת ואלו הם השלש ליתום הזכוכית והספירים והיר החלמות ומכספירות הוא בל הראות. ונקראת ספירות לפי שהיא מאירה כספיר. והיא עגולה קטנה כדי שלא תקבל היזק בקל ואינה עגולה לגמרי אלא

שמוחה קלת כדי שתקבל הדבר המושג בנכון יותר והליחה האחרת היא זכה ובסירה מאד ולכן נקראת זכוכית וארסטו קראה הרעיונות הכרדית ועומדת אחרי הספירות לפי שכל אברי הגוף פרנסתם מדם לכן הנין הטבע הליחה שהיא הנקראת זכוכית כדי לקבל הדם מן הגוף ולהחליפו בסוית ילמה ואח"כ תשליחנו דן ונקי' לגדל הספירות והליחה השלישית עומדת בחוץ לפני הספירות כדי להנין עליה מפני אור השמש שלא יכבה אותה והיא זכה ולבנה דומה לריר החלמות שהוא לזכן הבינה לכן נקראת ריר החלמות ומשבע מחיות שכתבתי הארבעה מהם הם לפני ריר החלמות והספירות. והראשונה הסמוכה לה היא יריעה העששית ותכסה החלק מן הספירות אשר הביחה ולא כסמו הזכוכית. ונקראת יריעה העששית לפי שהיא דומה לעששית וחתם היא הסכה שניעין בעין כמו שניעין במראה לפי שהוא מאירי והירי בזוהר הגדול מאד ולהט. והשנית נקראת ענבים מפני שהיא כגרוגרת ענב'. והלבע שלה נועה לשחרות ותכלת. וסועלתם שמתבדרת רוח הרואה בשחרות' שלא יתפזר באויר כי דבר טבעי הוא שהלבע השמור מקבץ הראות. כאשר יקרה לאנשים שיחלש רוח הראות מפני שעמדו זמן רב בשמש וסותמין עיניהם. והמחילה השלישית היא הקרנית לפי שהיא דומה לקרן לכן והיא קשה ולבנה זכה ובסירה חלה שהיא נלבעת בעין המחילה שמתחיה שהיא הענבית. כמו שיקרה כשנותן אדם עין ארום או ירוק אחר הזכוכית ותראה הזכוכית מאוחה בעין. והיא נקובה באמצע כדי שלא תמנע רוח הרואה. והמחילה הרביעית היא החזרת וגם נקראת ארונה ולמיתתה מן העור שעל הגלגלת מאלד חוץ. והיא עבה ולבנה ולא תכסה הקרנית אך תסובב אותה חס הוא הלבון הכראה בעין אלו הם הרבעה מחיות שעומדין חוץ לספירות והשלשה הנותר' משבעה והם עומדים לפניו מהספירות בינה וצין עלה הראש. והראשונה הסמוכה לזכוכית נקראת רשא. כי כדמות הרשא נעשית ויש מי שקראה שזכית או שזכה לפי שהיא נלרנת עגורים ומנקורות והיא נושאת רות הרואה אל הספירות ואמרו רוח הרואה ענינו הדבר שייטיב הראות כאלו הוא אורו. והגידים החלולים

סקודם מור מבושל ולי"א ניקחטטה מירם) כוטרון והסקמוניאס (בל"א קומין אדר קימל) ובנספג תשרם צמיס וישתגנו. ומזוני יהא לחם חמץ בתרגולת. או גדי מבושל במוץ רמויס ומי צוסר ומי שפוריס העשוי כראוי צמיס קריס וירפא בע"ה. כתב אפלאטון מי שמלחו עגול נוטה אל פאת פניו הוא רוגז כל דבריו ועיניו ואם הוא ישר בלא עיקובס הוא צעל מריבס. ואם הוא קטן יהא פסול. ואם הוא גדול יהא עלל :

הגבות הם להגן על עיניס ולשמרם מכל היזק כחומס המקפת העיר לשמרה ולהגין עליה וגם הם מקצלים האור לפניס לעין. והשערות שבה' הם לגוי וגם להסיר זיעת המלח לכל ילוף על העיניס. כהב אפלאטון מי שבזבז עיניו רבות השער דברו כבד והוא צעל יגון זלער ואם הם ארוכות יהא זד יכיר וגם רוח. לאצבעותם שבה' ושצבעתף יתמיד לשום עליה'. חתיכת חרוצין חדשים פעם או פעמיס בכל יום לא שמן ורד מעורב עם שמן שקדים מתוקיס ופעמיס כדבקים השערות בהם זה בזה וראוי להפרידס ביד או בחתיכת זהב דקה עד הפרד'. וידק לזבן צילס ויערבו עם שמן ורד ושמן שקדים וישים עליהם :

העינים

הם כלי חוש הראות והם משיגים למרחק יותר משאר החושים בעבור שטבעם הוא חשי. וכבחר מקומם להיות גבוה מן הגוף כדי שיביטו למרחוק כאשר עושה הלוֹפֵס. ונחלקו חכמי המחקר אם הכח הראות יולא לחוץ ויפגע במוחש. אל אם לורת המוחש נרשמת ונחקקת באויר הסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל העין כי אפלאטון וגאלניוס סוביניס כי נילוף ברוח הרואה יולא לחוץ ומתפשט שם אל המוחש. והביאו ראיה לדבריה' ואזכרו כי נמלאו אנשים מצביטס מרחוק יותר מולתם והסבה בזה הוא מפני רוח נילוף הרואה שהוא חזק במקלסת ולכן יתפשט ויולא בחוזק למרחוק כמו שהולך החץ שיורה המורה בקשת חזקה למרחוק. וגם נמלא קלת אנשים שאינם יעיניס להביט כי הם מקרוב וזה יהא מסכת חולשת כח ראותם ונמלאו אחרים הפכס שיביטו מרחוק לבד לא מקרוב וזה יגרום שרות ראותם הוא עכור ועבה בלאתו ובהתפשטו ברחוק באויר מזכוכ והוא כזדך ונעשה זך ובהיר. ואם

הרות לא יולא לחוץ אך לורת המוחש שבה אל העין מה טעם משתנים בהצטתם קלת' ונקל'ת'. וארסעוס וסיעתו סובריס כי לורת המוחש נרשמת ונחקקת באויר הסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל העין וסותרים לורתם הראיות ואומרי' כי ודאי כבת השמנות בני אדם בהצטתם הוא מפני חוזק הרואה וחולשתו. כי דבר ידוע הוא שהלורות הנחקקות באויר כל מה שיצוואו יותר מרחוק יתלשו ויהיו פשוטות יותר כי לרוחק האויר יזדככו הלורות ההם ואם נילוף ברוח הרואה יהיה חזק ובהיר וזך יקבל הלורות בכחן חף מרחוק אבל אם יהיה נילוף ברוח חלש לא יוכל לקבל עד מקום רחוק כי אם ממקום קרוב לבד. עוד הביאו אפלאטון וגאלניוס ראיה א' לרת ואמרו שאם תהיה לורת המוחש נרשמת באויר ותבא אל העין איך יתכן שתכנס לורת גדולה כמו הר גבוה אל העין שהוא קטן בשיעורו. אלא ודאי זאת ראיה שהרות הרואה יולא לחוץ ורוא' הכל ביחד וזמן אחד. וארסעוס וסיעתו סותרים גם זאת הראיה ואומרים כי נמלא כיוולא בזה במראה מועטת שמסתכלין בה ראיה גדולה ממנה חלף פעמיס מפני בהירותם ואע"פ שאין בה כח הראות כלל אלא שהוא גוף ספירי כל שכן גוף העין שהוא זך ובהיר וספירי ויש בה כח הראות שיוכל לקבל לורת גדולה. ונראה עוד הביאו אפלאטון וגאלניוס ראיה אחרת ואמרו הרי אנו רואי' השרף מעופף שהוא שורף בראייתו. הנה ראיה כי רוח הרואה יולא לחוץ שאם לא כן בראייתו. וארסעו סותר גם זאת הראיה ואמר כי זו אינה ראיה. כי השרף המעופף לא יזיק ברוח הרואה אך מפני הכל גדול וחזק מלא ארם שהוא יולא מנחיריו ומפיו הוא מוזק למי שהוא סמוך לו. וארסעו וסיעתו הביאו גם הם ראיות לדבריהם שאמרו שלורת המוחש נרשמת באויר ונכנסת לפניס לעין ולכן כשהאד' סר מאור השמש פתאום למקום החושך לא נעלר מיד האור שהוא מעיניו לפי שנכנס לפניס לעין וגם כשהביט אדם לבט אחר זמן רב ואחר כך סר ממנו לא נפרד מעיניו טקף הלבט שהוא אך ידמה לו שהלבט הראשון עומד לנגד עיניו. ואם נילוף רוח הרואה יולא לחוץ ומתפשט שם אל המוחש למס ידמה לו שהלבט הראשון

או קול נביתת הלב ולכלת הסוס ודומיהם
 שמיניעים ודופקים האויר בכלי הדבור אשר
 גם והקול אחר הוא משני גשמיים מתנועעים
 ומתחככים זה בזה שזינעו האויר בדופק גדול
 להאויר הקרוב לו והקרוב לקרוב עד הגיעו אל
 האוזן לפנים בחלל העלם האבני שביארתי כי
 חלול ומלא אויר . והאויר ההוא החילון הדופק
 נכנס לפנים ודופק האויר הפנימי אשר בחלל
 ההוא ותקף בואו לפנים מיד יכנס אל הכח
 הדמיון ואז הדמיון יבדיל בין הקולות ההם
 והכין כבורא ית' נקבי האוזן ושזיליו מעוקלים
 שאם היו מיושרים היה נכנס בו האויר החם או
 הקר מאוד ויזיק לו לכן נעשו מעוקלים שאם יהי'
 האויר חם מאוד יתקרר מעט מעט . וכן אם יהי'
 חזק מאוד יחלש מעוקמו השזילים . ולכן לא
 נבראה האוזן מעל' ולא מבשר שאם היתה כולה
 מעלם אחד היתה דפיקת האויר הדופק . גם
 גדול וחזק ויפסיד השמע כי יבעתהו . ואם היתה
 האוזן מבשר הית' רכה ביותר ואז האויר הדופק
 שם לא יושג לאוזן כי לא יחל לו קול ולכן נבראה
 מדבר מורכב ואמלעי בין עלם ובשר שלא יחל
 קשה מאוד ולא רך אלא בינוני . וכאשר יחל
 מהעיים בדמעות מותר המרה השחורה כמו
 שכתבתי למעלה כן הוא יחל מהאזנים מותר
 המרה הירוקה והיא הזוהמה שבאוזן שהיא
 כמין שעור ותועיל לבקע השפתים וללמחים
 ולגיד הנגה ולריזון האיצרים ותמשוך הקולים .
 והרואה לשמור כח שמיעה יתמיד לנקות הזוהמה
 ההיא ויזהר מהרוחות הקרי' ומהמחללי' העבי'
 ומסטינה על מלוי המחלל ושלל יפול בהם דבר
 ואם יפול בהם אחד מבעלי חיים אם הוא מין
 קטן כפרשע או זבוב אזי ימלא האוזן בשמן
 פושרים ויריקנו ואז יחל החי ההוא מה עם
 השמן . אבל אם הוא מין גדול אל יסרגנו כי
 אולי אז לא יוכל ללחא וישאר באוזן ויזיק בו
 אלא יטיף בו מים פושרין או מין עלי אפרסקין
 מצוג בעים עד שיתמלא האוזן ואז יחל החי
 ההוא ויברח מפני המים ההם ואחר שילח הולא
 המים ותמוף באוזן שמן שבת (בז'א ענים)
 וכו' ויחל בקנות למר גפן . ויקרה באזנים חרבות
 על שני מיתני האחד הוא טבעי והוא מי שלא
 שמע מעולם לא קול שפל ולא גבוה ולא לא

נמלא רפואה . אמנם יש מין אחרי מקרי והוא
 מי שישמע קול גבוה אבל לא קול שפל וסבת זה
 יהיה מצומץ כגון בסבת קרירות גדול או רוח
 סערה חזקה גדולה שקרה לאוזן או מבפנים
 כגון בסבת ליחה עבה דבקה שגבר על חוש
 השמע ורפואתו שיתמיד ההליכה והיגעה ויחלל
 עלי אפרסקין ויזהר מהשכרות ומן המאכלים
 המעלים קיעור לראש כמו הבגלים ושומים
 ודומיה' ויטיף שמן זית חם או שמן שקדי' מרים
 או חלב כלבתא או מין לנון מעורב עם שמן
 שקדים מתוקים או שמן מרדל או שמן הסער חם
 מיד כשישפין או שמן נרד ושמן בעניה ושמן
 למוח מעורבים יחד או יקה ביצי הנמלים
 הנמלאים תחת הארץ וישחקם וישומם בחשיכת
 בגד ויטיף באוזן או מין פשתן או יקבל באוזן
 קיעור הגפרים ורואי לאד' להזכר שלא להשאיר
 באוזן הרפואות שביארתי ושאבאר (באוזן) זמן
 גדול כי הוא אבר מועבע במיעוט הסכלי
 ויתילדו באוזן תולעי' ורפואתו שירחיק על האש
 חמאה ומלח הרבה יחד ויטיף בו חם כמו שיוכל
 לסבול או ישים עליו פת חם וימוחו . ויקרה
 באזנים כאב מאוד שזוכן בהם ורואי לו שלא
 יחלל בשר ויטיף בהם מין שומים או שמן חרדל
 או שומן יבש שעברה שנתו או חלב טועל או של
 אגוז או חלב האשה כשיחל מהי' חם או מין
 רועה שנתחמם בקליפות רימון או של שמן ורד
 חם שנתבשל בו טבבש או שרץ שחור שנקרא
 השקרבוט או שמן עקרבי' או שמן בנפכה פושר
 עם שמן שקדים מתוקים או שמן לאן או מררת
 ארכבת שנתחממה עם דבש חי או יטיף בו
 מררת כבשה עם שמן כבש ועם חלב אשה בד
 צד . ויקרה באזנים המיית הקול והוא שנתחממה
 קול תמיד ויתילד מקיעור חד ליחה רפה הולד
 בראש . ורואי לו להזכר מהשמש ומהסומח ומן
 התנועות החזקות וירחיק מרה של כבש' שמן
 זית יחד ויטיף בו או שמן ורד כחומץ או מין
 לנון מעורב בשמן ורדים או מין כרתי מעורב
 בשמן ורדים וחלב אשה . ויקרה באזנים נגע
 ורואי שיהיה מזוט פחיתו לחם הכחון לבד או
 כחומץ הבוסר או מי שעורים . ויטיף באוזן
 שמן אדם או שמן ורד או מררת השור או מררת
 הכית' וכחב גאליטום פעמים יחל מן האוזן דם
 פתאום

החלולים שכתבתי שמביאים מהמוח רוח הרואה
 נוקבי' המחיאות הפנימיות ועוצרת דרך זו הרשע
 ומניעות לזכויות והספיריות יונקת אחרי כן
 מהזכויות. והשנית הסמוכה לה נקראת שליח
 מעגין ובשליחה. ותועלתה הוא לזון הרשע
 שעליה לפי שיש בה וירידיים רבים וגם להכניס
 בה החום הטבעי על ידי הגידי' שבה והשלישית
 נקראת קגה והיא התחמונה שצבלין וסמוכה
 לעלם הרשע. ותועלתה לשמור העין מקושי העל'
 וגם לקשור את העין בעלם כי היא יולדת
 מהגלגלת וממתחת עד תחתית העין ומתפשטת
 על עלם העין העליון כולו. והדמעות היואלים
 פעמי' מן העין בצדי הם מוחרי המרה השחורה.
 והוא כי בעת שידלג האדם יתקבץ מוח הרבה
 במרה השחור' והדלגות ולכן יתרבה בה המוח
 ההוא וכאשר יכמרו רחמי הדואג ההוא אזי
 הטבע ידחה המוח ההוא לעיני' ויזלו הדמעות:

הרוצה

לשמור בריאת העין יזכר מהעשן
 והאבק והאוויר היואל מן המיוע
 בחמימות או בקרירות. ומרוז הבכיה ומהתמדת
 ההבעה בדברים לבנים או דקים ומרוז המשגל
 וממלוי מהמאכל ומהשכרות ומהשינה תקף
 אחר המלוי ומהמאכלים העבים והחריפים
 והמ לים קימור לראש כבללים וחרדל שומים
 ומהמזונות המיבשות כעדשים ודברים המלוואי'.
 גם יזכר מרוז המרחץ ומרוז השינה ומרוז
 ה-קלה כי כל אלה מזיקים מאד לראות העין
 ומי שיקרה לו חלישות הראות לא יכחול עיניו
 כי אם במכחיל מזהב טהור לבד וישם פניו על
 מים חמים כדי לקבל טעםם ויביט במים ללולין
 ויתמיד להריח התפוחים. ומזונו יהא ביזי ויכה
 מבושל בלפתית או חלמון ביצה מבושל במים
 ומנח. וכתב גאלניוס עשן הופת יחדד הראות
 וימנע הדמע ויסיר השחין מהעין. ואם יקרה
 לו כאב ישים עליו מרה של דג חי. או תחבושת
 מכרפס שחוק. או קמח שעורים שנילוש בעלירה
 רמוכים או חלמון ביצה שנוקח ערופה בכרכום
 וירחץ עיניו במים שבישל בו חולבה ואכליל אל
 מנך ומזונו יהא חלבון ביצה ואם יקרה בהם לזבן
 ידוק חלק מ'מקף' הים ושני חלקים מסוקר וינקבו
 ויכחול בו או יקה לב לזוים קלופים וישימם בפיו
 כל הלילה ובבקר ילעום עמם מזרע שומר
 יתחם) וישום הכל בצבד נקי וישחוט אותו מוך

העין. או ישרוף לפורן המור נקיה עד שיכיה
 כאבק וישים בעין צעם שצבו. ואם יקרה בהם
 אודם ראוי לו להקין ולהרבות להוליא דם כפי
 יכלתו ואח"כ ישלשל. ויזכר מהדברים המחוקים
 ומבשר ויין. ויתמיד הירקוה הקרים ושתיית
 המים בלבד ויעשה תחבושת מחלבון ביצה עם
 שמן ווד וישים עליהם או יזלף בהם דם יונים
 חם. או תחלוב חשה בלבונה חלב שחוקה וישימם
 עליו חם. או ישרוף זדיך אדום (צבע שקורין
 ארי פיגמנטים) ויכבנו בחלב חשה שמיקה
 נקבה ויזיל עליו בבקר ובערב. לדוק שבעין
 חשים עליו מדרת ארנבת חם. ואם יקרה בו
 נפח יבשל עדשים ביין היטב עם מעט שמן זית
 וישים עליו. ואם יקרה לעין שחרי מדמות ידוק
 אפר ליפורן המור וילוש אותו בחלב חשה מנקת
 זכר ויעשהו חמייה ויתגהא למעלה מן העינים.
 או יכתוש לבונה ומלטי (בל"ח גוס) ולמג ערבי
 ויערסם עם לזבן ביצה וישים על מלחו. ואם יפול
 בעין שום דבר ישים עליו רעזיכה (בל"ח הארש)
 והיא תמשכו וילא. כהצ לפלאטון מי שעיניו
 שוקעות ולנוע ולהביע ממהרות. הוא ערום
 ומתחבל ובעל מריבות. ואם הם גדולות ובולטות
 הוא קנאי ועז פנים עלל ואינו נאמן בדבר. ומי
 שעיניו ממואלעים והם שוקעים מקיץ ומזין
 ואוהב נאמן. פעמים תלא בעפעף כמין
 שעורה ארוכה ורפואתה שירחאנה בכל יום
 במים חמיין בצוקר. ותעזוב אבך רוחח בשעור
 מוחלת וישים עליה וימרחנה בזבובים חתוכים
 ויקבל בהם קיטור המים החמיים ויתמיד המרחץ
 ויזכר מלאכול בערב ומלישן על מלוי המאכל
 ואם ירגיש בעפעף החיכוך ירחלם במים קרים
 או ישים עליהם תחבושת בשמן בנפסג עם מיץ
 שולשין (בל"ח ארדיזי) ואם יש בהם כני' יתמיד
 המרחץ וירחלם וגם הרחש במי שב (בל"ח
 זיף) ואל ימרח הרבה גם אל יאכל מאכלים
 הגסים וירפא:

האזנים

הם כלי חוש השמע. ומצבם הוא
 ארירי והדבר המקבל השמע הוא
 עלש קמין ונקרא עלם אבני והוא חלול ונקוב ויש
 בחוץ חללו שבילים. מעוקלים וחדודים והולכין
 קד עד שזנפשו בגיד הלומח מהמוח והקול דפיק'
 אריר הכדפק מאמונת פגשמי' אשר ילא מהם זה
 יכיה על שני פני' האחד הוא קול הדיבור בחדם
 או

ושעורה קלוק . להעדר ההרחה יקבל בחוטמו קיטור העול' מהומןזחס ויתמיד לעשו' זה פעמי' וישיל אס אינו עבדי . כתב אפלאטון מי שקנה נחיריו דק וקלד יורה שהוא אוהב ריב ומלס . ואס דק וארוך הוא קל שועה וסכל . ואס הוא קלר הוא רשע . ואס הוא עב הוא סכל ואס יהיה נקב הנחירים לר יורה שהוא כעסן . ואס הים ממוולע בצלורך ובגסות וטועה בקלסו אל הדקיקות הוא אלות על השכל ועל התבונה :

השפתים נבראו להרבה עיניים להגן על השיניים מנחוס ומקור וגם לאורך השתייה שחס משערת בצלומד ובצלמזס לורך המשקה ומקבלת אלותו לבד וגם מהס לעזור על הדיבור שיש אומיות שאינם נחתכות זולתי בהס ועוד הס לנו ולתפארת פניס. והס מטבע מורכב מעור ובשר וגידים ועלצבים . ואמנם הרוב הוא מגידים ועלצבים ולכן נמלא בהס רוב הסרגס . וכן חיברי ההולדה של הזכר והנקבה נבראו מגידים ועלצבים . כי מפני חזק הסרגס שבהס אדם נסכה מהס יותר ולכן החושקים ואוהבים מנשקים זס לזה בשפתותיהס . ופעמים יתילדו בהס בקופות ושחין ונגעים מליחה חדה ורלוי לו להסחך על האס שעות ושמן ורד או שמן נכפסג ויעיחס בו חו' יערב שעות ושמן ורד ימעט כרכוס ומעט מרחק וישים עליהס ואס היה השחין והנגע לחיס ישחוק ורדים יבשים ויערבים עם למוג ערבי ויעיטה עליהס . אס היתה הצקיעה מאד ומנוקס יתך שומן עז ויעיטה איתו או במוה עלמות בקר או שמן אגוז וירפלו :

השיניים הס מטבע קל ויבש ומטבע העלמות ונבראות מדבר עב וקשה ותוס חלב היניקה תלמיה אלותס ויולאים ולכן תמלא ילדים שיוולאים להס שיניים קודס ילדים אחרים . לפי שיונקים חלב חס ביותר מהילדים האחרים . וכדי שלא יזיקו ללחמס בשעת יניקתס לא נבראו בשעת יצירתס כשאר חיבריהס ועוד שאס נבראו אז היו נבראים לבטלה כי אז אין הולד כיוון בזמן יבש שילטרך להס שיניים כי אס בחלב לבד ולכן אין לו ללעוס שוס דבר א"כ אין לו לורך בהס וכשנבראו הס בשלשה עיניים הראשונים הס הדקות והרחבות והס לחתוך הנמכל . ואחרי כן החרים הנקראים ללבויות והס חזקות ועבות יותר מהראשונים . ואחריהס

הטוחנות ונקראים מלחמות . ומנין כלס שלשים ושנים שהס ט"ז בכל לחי. ומפני שיסחקו בלעיסה הס פלים וגלדין תמיד . ומה שנבראו בתחלה השיניים הדקות הרחבות קודס מהאחרות לשתי סבות . האחת כי בתחלה חוס הולד מועט וחלוש ולא יוכל להלמיה כי אס דבר מועט ואחרי כן יתרבה חומו וילמיה דבר גדול. ועוד לפי שבתחלת זמן חיילתו לא ילטרך ללבויות ולא לטוחנות כי ירגילוכו בזמן לה מאלוד ומבושל היטב או צפי אמו ולכן די לו אז בשיניים הדקות לחתוך הממכל ההוא . ותמלא כי שני הילדים נופלות לאחר זמן לפי שבתחלה נבראו דקות ומדות הרבה לפי קטנות הילד וכשיגדל לריכות ליפול וילמחו אחרות חזקות לפי חזק האדם ועוד כי החומר הקשה והחזק שיהא לו כנערות דוהה החומר הדק והחלוש ומשליכו לחוך ולכן כלו השיניים ההס החלובות כי החומר הקשה דוהה אלותס : ובימי הזקנה יפלו ג"כ השיניים בהס יובש הגובר עליהס בזמן ההוא. ובתהל' יפלו הטוחנות אף כי הס חזקות מהאחרות לפי רוב הטוחנה שערחו בעמיכה הנמכל הס חלושות יותר מאחרות שלא ערחו כל כך ותמלא שרשי הטוחנות העליונות הס שלשה ושרשי התחתונות הס שנים . לפי שהעליונות הס חלויות לריכות חיוזק . אבל התחתונות יושבות במלואותס אינן לריכות חיוזק כל כך . ותועלות השיניים רבות שהס טוחנות הנמכל ומסייעות בדבור שיש אומיות שאינן נחתכות כי אס בשיניים וגם הס לנו . ועוד הס מגינות על הלבון והסחך מן הקור החזק ומן החוס החזק שלא יכנס לתוכס פתאום ומפני שאין לעופות שיניים יש להס זפק שפוחן מזונס . והסיה מעלה גרה כמו הגמל שמעלין גרה חכס עבה לפי שעושה זס חלף השיניים. לכבא השיניים ישים עליו שומיס כחופי' או ירחלנו במלח ודבש ויין שנתבסלו יחד בד צבד . או יתלה עליו עול אדם או ישענו בלבויה או ברע בללים או בשן כלב או בחלבו או בהרדל או בפואס (כך נקרא בלשון ערבי ובלשון ארמי פיתא ובזרע שלו לובשין אדום) או בזרעו . ואס ירלס להפילו ישים עליו לואת קורב או שן המת . להלבין השיניים ילוג קמח סולס בחומך חזק ושרפנס עד לאפר וישחק' וינשח בה השיניים. או ישרוף מרס העחופה באבר וישחקו היטב ויחך

פתאום בלי כאב וצלי מכה קודמת. בה כמו נגע או יליחה או הכאה וזה יורה כי ה'ים הסוף הוא ממותר הראש ידחה הטבע ולאוי לרפואתו. בלפואת המנקים האחר מן הדם פן יקפה בחוק האחר ויסתום נקבי השמטע ולכן טוב להטיף בו מיץ כרתי מעורב עם מעט חומץ. ואם ילא מהאחר מים או עבטיט יטיף בו מי הדבש חם פעמיים רבות. כהב אפלאטון מי שאזוי גדולת יסיה כסיל אמנס היא יאריך ימים ואם הם קטנים יהיה בהפק זה :

הנחיריים

הם כלי חוש הריח ומהלכס נחלקים לשנים. האחד מפולג לקלס הפס והאחד כולך עד שיגיע אלל הנקב שהמוך למוח ששם חוספת המוח הדומי לקלוות השדים ובו תהיה ההרחה. וגל הריח הוא אל עשני ניקך מן הגוף בעלי הריח ומתעבצ באויר ונכנס בנחיריים ומשם נכנס אל המוח דרך המהלך השני שיארטי ואז הדמיון מקבלו בפני' ופופם כחונכו ומנחין ומרגיע אותו כמו שמקבלו ומרגיע בהרגש הפנימי שאר החושים ודרך הנחיריים שואף האדם אויר לקרר חום הלב כמו פעולת הנשימה הנכנס צפה ומוליח מעשנו גם מרגש משם מותר המוח והוא כמו רוק עבה היואל מהם תמיד. ולכן נקרא האף שומר המוח בשומר הסף לפני המלך בו יעלה הריח אל המוח אם טוב ואם רע ובו תרד לואת המוח ובו תעלה חמת הקרום אל המוח ופעמים יולא עם המותר הוא עשן שמזיק למוח וידמו המוח אל העלם הנקוב כהברה כי משם יולאים ליחות הראש דרך הנחיריים. והנקבים ההם הם ארים ודקים וילטוך הטבע להוליאם ככה גדול ולכן ישמע קול והיא העמיתה. כהב זרסמו טבע המוח יכר בריר היואל מהנחיריים שאם הוא מעט ומבוטל היטב יורה חום רב ואם היא הרבה ואינו מבוטל יוליא תמיד בלח הפסק יורה קור. ואם הוא הרבה ודק יורה לחות. ואם הוא מבוטל היטב יורה חום ויובש. ואם הוא הרבה ומבוטל וחול תמיד יורה חום וליחות. וכאשר ביארטי שיואל מן העינים בדמעות מותרי המרה הם וזה ומהאזוי מותרי המרה הירוקה קן יולא מהנחיריים מותרי הדם והוא עריפת הדם. ופעמים יהיה לטוב כמו עריפת שתקרה בקדחת שרפת וחולי מורגשת בראש על הגקיון

או מהכאה הראש ולבעלי הורידות החמות חם יהיה מתגועת הדם קידחנו הטבע. ואמנס פעמים תהיה עריפת הדם מהנחיריים לרע הוא הכווה מפני חום חזק שיהא בחוק הגוף שירטיה הדם בשפל הגוף ומהחום ההוא יתילד רוח עשני ויעלה ביושר למעלה. וכאשר יתמלאו העורקים יתבקעו ויתחדש עריפת הדם שיגר מן הנחיריים. וכאשר ירבה בו יליחה הדם ראוי לו להקוז העורק הנקרא מאבץ והוא בין האלבעט הקטן ושכנו זה אם יסי' החולה חזק וגם שהזמן מחוייב לזה. ואם היה העריפה הריח בנחיר הוימי יקוז ביד המיני ואם היסה בשמאל יקוז בשמאל ואח"כ יקשור הקלוות במימרים עשויים מבגד פשתן. ואם יתמיד הגרם הדם מהחוטם ישים בחוכם הרפואות הקובלות ומונעות יליחה הדם בקביצתם. כגון שישרוף קרום קליפות ביצים הדבוק בדפנות וישחקם היטב ויפח האפר ההוא בנחיריו בקנה. או יעבול פחילה בחומץ ויזרע עליה זאג שמור ויכניסנה בנחיריו. או זה חומץ על לואת החמור מיד כשיאל חם ויכניסנו בנחיריו. או תכתוש חורת היטב עם מעט חומץ חזק וישי' הכל במלחו עד חלי הראש או יכניס בהם לואת חזיר קטן. חם תיכף שילא או יפח בהם אפר נוזל. תרנגולת או אפר שעד זכ ססוס. או ישים כמון שחוק בחומץ ויעבול בו פחילה ויכניסנה בנחיריו. או יערב סיד עם לופן ביאל ויקשרנו במלחו. או יקשור הכיוד שלו או הביצים או האלבעטות הקטנות של הרגלים או הירכים אחיה שיהיה מאלו יקשרנו לבדו היטב ויפסק הדם. ויתילדו חבברורות בנחיריים יבשות ורפואתה שיריח בבקר מים חמים פעמי' רבות ויערב ששוע ושמן ומלח תרנגולת וישים עליהם. פעמי' יקרה בנחירי' ריח מנגוס שיריח דבר מנגוס מתוך והוא הכה' פוליפוס. ויקרה זה מסכות רבות. אם מפני ליחה מליחה מעופפת מוסרתת שחמד מן המוח ויסרה צעבור זה לנחיריים ג"כ. או מנגטי' מעופפי' או אצבעות או ירידם בעלי ריח רע ורפואתו שישים בנחיריו שמן ורד או שמן צנפסג. או יפח בהם דרך קנה פול שחוק יבש. או ילוק או ידוק שב והוא לריף וקנקנטיס והוא זאג ומל ויסוך חלק לחלק ויריח משקה ההדם או ילוק על ראשו מים שנצבשו בהם ורדים ועלי הדם ונצפסג ושעורה

וקנה שלהם לר. וחדוד הקול ועביו הוא מפני תמונת איברים כי כל מה שהנפח יותר לר וחרוך הוא יותר קולו חד לפי שהלך האויר יבא בכס יותר במהירות וקולות הזקנים חדין מקולות הישישים והבזמירי' לפי שאין מעטנעין מן האויר כי אם מעט לפיכך יבא אוחו החלק חד וללול וכן בזמורים. לניחור הקול יאכל נמן לבדו או עם סוקרי או תבשיל כרוב או יבשל בליים וזמורים יבשים ודבש נקי בד בדד יחד ביין חשוב ויבטחו :

הישט הוא מונח תחת הקנה על חולית האויר ונמשך ויורד למטה עד שיגיע בערפם והוא קשור עם החליות קשור הקרסיו וכשיעבור הערפם יתרחב למטה ונעשית ממנו האלעומכא. ועל פי הושע יש כווי הנקרא להלכה והוא הלשון הקטן החלוי בחין. והושע הוא מחובר משני עורות האחד מבחוץ והוא אדום והוא בשרי הולכין חוטיו באורך אמנם יש בו מעט חוטין בהולכין באלכסון. והפנימי הוא לבן וחוטיו הולכין ברומח ויש בו שני כחות כח המושך והדוחה. המושך הוא מושך המאכל בעת שהעור החילון עולה אל הפה כנגד הפה ולכן חוטיו נמשכין באורך והכח הדוחה המזון לאלעומכא הוא בעור הפנימי אשר חוטיו הולכין ברומח שהעור הוא מתקבץ על המאכל ודוחה למטה :

הריאה הוא מבשר רך ורפה כמו אספוג וניזונית אחר כל האברים והיא מלאה לנורות וקנוקות כדי שהקבל רוח גדול ואז תרחף ותנשב היטב על הלב. ויש בה חסיכות רבות כדי שיציאו רוב אויר ללב כשירחפו כולם כמו שעושים בכלי שמנשכין בו יביעי הקין שיולאין ממנו חת כות הרבה למען יגיעו אויר הרבה והיא נעשית כפולה בשתי חסיכות. בהם תקבל האחת היזק בתשלים האחרת פעולתה. ועוד לפי שפעולת נשימתה הוא לתועלת גדולה על הלב שהיא מנשבת עליו להביא אליו אויר קר מבחוץ. למוג חומר הגדול ולדחות מעליו קיטור העשני היוצא ממנו ועולה למעלה דרך הקנה ולא יוכל הלב לסבול בשום פנים העדר משיכה האויר כי אם ימות כנגע ממשוך האויר ההוא יגיע מפני חומו הכן ההכנה הוא שיתקרר מרתיח' אשו וחומו באויר הנמשך

ורחץ בו הפנים. וכאב אפלאמון מי שהוא דק הפנים יהיה מבין ומחשב הדברים. ואם הוא עב יהיה עלל וכסיל. ואם שלחיים עבים יהיה גם רוח. ואם פניו קמנים מאד יהיה רע ובליעל ובעל מרמה וגונב דעת הזריות. ואם הם ארוכים הוא זד יהיר. ואם הם עגולים מאד יהיה סכל. ואם הם מכווערין לא יתכן להיות לו לב טוב. ואם לחייו נפוחין וורידיו אורחו עבים ומתמלאים יהיה בעל אף וחמה :

השביל השני באברי הגוף הפנימים :

הקנה והושע הם שני מהלכים שהם בסוף הפה. הובט והוא התחתון דבוק באויר הוא מהלך המאכל והמשקה אל האלעומכא. והקנה והוא העליון הסמוך לעור הוא דרך לנשימה ולקול והוא מעבטות דקות זו על גב זו ואין עגולם שום לגמרי אמנם יחסר מכל עיגול שיטור שליטתו והשליש הוא נעשה מקרום רך הולך בקו ישר בין שני הכלאות. ושני שלישי העגולים הוא מדביל. והולך להיות כן לפי שהוא כלי הקול ואם היה רך כבשר היה לה ביותר והיה הקול רך ושלם. ואם היה קשה כמו עץ היה הקול עב וגם : והקרום המחבר הטבעות ההם אינו רך לגמרי אלא רך וקשה והולך להיות קנה רך בעבור הנשימה לרכיב ולעזור הקנה ולד העגול בולט ונרגש משום היר והחלק היצר הוא נדבק עם הושע. ובין הקנה והובט יש גיד אחד לבן שהוא מדביל ביניהם. ובדאש הקנה יש כמין עטרה לכחות פי הקנה בעת המאכל לבל יכנס לתוכו מן המאכל והמשקה שאם יכנס בו שום דבר יזיק לו כאשר יקרה כשיכנס בו דבר שיאמטע עד שישליכה לחוץ לפי שהקנה מגיע עד הריאה ואינה מכלי המאכל כמו האלעומכא ולכן לא תוכל לקבל הדברים הנכנסין בה ועוד לא תוכל לקבל דבר כי אין לה מוצא מתחתיה שיאל ממנה שום דבר ולכן היא רכיב' לנאות' העער' לבל יכנס בה דבר ועוד נמצא תועלת אחרת בעטרה שהיא לקול כי לולי הוא היה יולא הקול פתאום בחזקה ולא יהיה נדבל ונחסך באותיות כאשר נמצא בנקבי' שהם בכלי הזמר שמשמיעין בהם האלעטות כדי לחסוך הקול היוצא וקולות הנשים. והסריסים חדין מקולות האנשים לפי שהם קרים בטבעם

ויחקך בו השינים בלמר שלא כיבם או יחככם
 בלפני קרן עז וזה יגקה השינים ויחזק השרשים
 וישקוט כאבם או יחככם בסוקר שחוק גם לחזק
 השיניים יקה מלה שרוף מעורב בדבש וישים
 במרחשת עד שיתחזק וישחיר וישים עמו חלטים
 יבשים שרופים בשוה וישחוק הכל הדק ויחקך
 בו השינים בחומץ . לשנים שקרו מאכילת דברים
 חמוצים יכום אגוז או שקד או לח או מלה . או
 יושם מעט מוך במקום האכלל מן הטוחנות יניח
 כאבם או עטרן או ירהלנו בחומץ . לנדוד
 השינים ישים עליהם שב ומלה ועפלים שחוקים
 בד בבד . אם תשים חפר עלי זית בהיכים
 שנחשלו יעלה בהם בשר חי ויחזקם . כתב
 אפלאטון פירוד השינים ודקותם מורה על
 חולשת הגוף . וקולר בשרם מורה על קור המג
 ולחיותו פעמים יתאדמו השינים ביותר ורפואתו
 שימשחם אלל האש במררת הזאב . או ימשחם
 בלילה בשמן שקדים וביום בחלב חמורה .
 ופעמים יתילדו בהם כמין עדשים זה פעמים
 יקרה משלהבת השמש . ופעמים יקרה לבחלות
 כאשר פרחיטן שהן מן השמורה אינן יולאין
 בזמן ומתפשטין בכל הגוף . אמנם יחא כיכר
 בפנים . ואשר יקרה לבחלות הם קרובים
 להתרפאות מאותם שיקרו בפתע לזכרים כי
 אותם הם קשים להתרפאות . אמנם כלם לריכין
 הקזה מן המקור האמלעי ויגקה המותר אשר
 יולידה ואז יערב זבל עכבר שחוק במים וישים
 עליהם . או ישפספס בדם ארנבת ג' ימים לבד
 סמוך לשינה ולמחרת ירחלם במים או ישים
 עליהם שקדים מרים שחוקים או חמיניות
 האחרונן או קמה בר שנה מעורב עם דבש .
 לשינים שחורים שבפנים ולבוהק ישחוק קליפת
 שקדים מרים ויערבם עם חומץ וישים עליהם :

הרשון מדבר רך ואספוגי ומבשר לבן
 ומרוב הגידים שבו הוא אדום והוא
 כלי חוש הטעם ובשרבו יש בצר שמן . וכתב
 ארסטוטלס כי עיקר הטעם הוא בחודו של לשון
 אבל לא במקום הרחב שבו וגלגליונם כתב כי
 הטעם הוא בלשון ובחין במקום נגיעת חודו
 של לשון זה החוש הוא מייני ולא ירגיש בדבר
 הטעם עד שידבק בו משח"כ בחוש הראות
 והשמע והריח . ותועלת הלשון גדולה מלבד
 שהיא כלי חוש הטעם כי מתקן האויר ומבדיל

הלב בטבעו חס ויבש וזריוו וזורחו היא הטובה שבצביריית האיברים ובלורחה. כי עלמו הוא מהדוק מאד. ויודע הוא שיש יתרון למה שעלמו מהדוק מן האיברים ממה שהוא מן האיברים רפה. ויש לו חוספת דומין לחזים האחד ימנית והאחרת שמאלית. ושבצבירייתו הוא כשלהבת בשורשו הוא רחב וסוף ומתחדד עד ראשו. אמנם הוא הפך כי ראשו החד הוא למטה ושורשו הרחב הוא למעלה. ויש לו טרפס מקרוב עבה לשמרו ולחזקו והוא סובב אותו ואין כולו דבוק בו כי אם אלל שרשו לבד והוא מונח באמצע החזה. ואמנם ראשו הוא נוטה מעט לכד שמאלו כדי שיתחמם הלד שהוא בחודו של הלב ולא יתקרר בשכונת העחול שהוא בלד שמאל. והגיד הגדול הקקרא שוריאן הדופק בחדם הוא זומח מזדו שבמאלו ולכן יהא ניכר ויתברר בדופק השמאלי יותר מבשל ימין. וראשית המועת הדפק הוא לשלש עניינים. האחד מלד כח החיות העומד בחוק הלב. השני במרוצת מקור הדפק. השלישי לורך מעשור לכבות חום הלב ולהויליא ממנו העשן. והתנועה ההיא היא משתנית כפי השני. כי דפק היונקים הוא קטן ומתמיד וממחר ודפק הנערים גדול משל הבחורים. אך דפק הבחורים חזק משל הבחורות. ודפק האנשים שהם בחיי ימייהם אינו מתמיד כדפק הבחורים וימעט. ודפק הזקנים הוא הולך לאט וחלש וקטן ומתאחר. וגם בזמנים הוא מתחלף כי בקץ הוא קטן יותר מבחורף. והלב הוא הלול כדי לקבל הדם ועב כדי לשמור הדם שבו. ויש בו שני חללים. האחד מלד ימין והאחד מלד שמאל. בחלל הימני עומד הדם שהוא חומר לחום הטבעי. ולו שתי פיות האחד שממנו יבא הגיד הזומח מן הכבד וישפוך הדם מזה הפה בחלל הימני מחללי הלב ועל זה הפה קרומות סדוקות מחוץ ומבפנים כדי שיהיו רבים ומתעטפים לרוח ולדם היוולאין מן הלב. והשני הוא הגיד השוריאן שביארתי למעלה שהוא כדבק מהחלל השמאלי בריאה. והוא גיד שאין לו תנועה וקרומיו קשים ועבים יותר מקרומי הגידים האחרים. ועל זה הפה גם כן יש קרומות סדוקות מבחוץ ומבפנים וכשיפתח יתקרב האויר הבא בלב. ובחלל השמאלי משני חללי הלב עומד הדום שהוא חומר לרוח חיים

בבגוף

ואו

הכמשך אליו מחוץ ול-חות מחומו ומשלהבת
 חוירו ולכן יולא גיד ח' מחלל הלב לריאה שבו
 נעשים אלו שתי הפעולות הכפוכות כי הוא
 מקבל האויר הקר ממנה ומוליח האויר ההם
 לחוץ. וגמלא בריאה תועלת אחרת והוא להעלות
 ליהה למוח ואז יתישב הדעת. כי המוח הוא
 כפחילה שבגד. וליחה העולה לו מן הריאה הוא
 כשמן שבגד ומעמידים שניהם שלהבת הנפש
 שהיא דולקת כאש ולהבה כי היא חמה ויבשה.
 אענם בהיות רוב יובש במוח ככלות השמן שבגד
 אזי שלהבת הפחילה בורחת וישאר האדם ההוא
 בבלי דעת ומשוגע וכמלא לקחת מחכמי המחקר
 שכתבו שהריאה הוא מקום לליחת הלבנה כמו
 שהטמאל הוא מקום לשחורה והכבד לדם והמרה
 לירוקה. אמנם אחרים כתבו כי אין לליחה
 הלבנה מקום מיוחד כי הוא בכל מקומות הגוף
 לפי שהיא לריב' לגדל הגוף בשיתאחר מזונו וגם
 היא מלחמת איברי הגוף והפרקים והחוליות
 שלא ייבשו מרוב תנועתם ויטילדו אצבעועות
 בריאה. וראוי לו ללחוץ בכל יום זפת שחוק
 מעורב עם דבש. ויקרה פעמים השיעול והוא
 מין ממני חולי הריאה. וגדר השיעול הוא
 תנועה משוחפת מן הנפש הכובע עוברת על
 הדרך הטבעי לכלי הנשימה להסיר החיך מהם.
 וביאור הגדר הזה כי הטבע יתחיל ויניע בלי
 הנשימ' להסיר מה' שזיקק ויעזור לו הכח ההוא
 הנפשי בהכנע הטבע אליו. כי קנה הריאה
 צעבו' מה שבו מן הבדל' הנקרא ח' קובישידור'
 נאותות להשמע אל הכח הטבעי עם שידחה
 ממנו מה שינטרך לדחותו. והנה הכח ההוא
 הטבעי יעזור בכח הנפש אשר ינוע המיתרי'
 ויקבץ הכח ההוא אל החזה קבוץ חזק ויחלץ זה
 הריאה ויאל מה שבריאה מן האויר בח' פתאום
 ובחזק יליחת האויר ידחה ויאל מה שיכללוהו
 קני הריאה עד שירוק הכח ההוא ויתחדש זה
 בכלל אם מהפחד מזג חם או קר מתחלף וגבר
 על כלי הנשימה. אם מהומה רר והחומר יהיה
 אם מצפנים אם מבחון. ובאשר יהיה מצפנים
 אם יורד מלמעלה כמו הירידות מהראש אל
 החזה ואם עולה מלמטה כמו המותרות אשר
 יבאו אל החזה מגבנותי הכבד ופעמים יהיה
 עומד בבלי הנשימה כמו מה שיקרה במדום כבד
 ומדום הריאה ולא ימנע החומר שלא יהיה עם

חוס דמיו או כרכומי או מליחה לבנה או נעמק
 אל מורסא ממם ואולם החומר אשר יהיה מחוץ
 הוא מה שיתערב עם האויר אשר ישאף עשן או
 אבק או ישאף אויר קר פתאום או כמו מאכל או
 משקה כשנכנס בלום מדרכו ונפל בקנה ויתעורר
 השיעול ויתחזק ממנו כי לא ילך מנהגו בדבר
 זה. ופעמים יהיה עם השיעול כאב חזק בחזה
 ויקרה מן הסבות שכתבתי שיקרה בעבודת
 השיעול ופעמים יתחדש כאב בחזה בחולי
 השיעול ויהיה זה מפני שני דברים. או מרות
 עבה שמתשך ואם שחיהו בחוך המכסה אשר
 על הללעות מוגלא. כי אלו היתה היה מתחדש
 ממנה. והנה ראוי לנו לידע כי היווה רע
 שבמיני השיעול והיותו מסוכן הוא מה
 שמתחדש בסיבת ירדות שיווד מן הראש או
 בסבת נגע בלחך מכלי הנשימה או יליחות ילאו
 באלו המקומות או מוגלא מתקבץ בחזה.
 והשיעול שאין בו סכנה ולא רוע הוא המתהווה
 מרוע מזג כלי הנשימה או מנחירות הגרון או
 מנחירת קני הריאה והשיעול המתהווה בסבת
 רוע החולי יהיה עמו רקיקה. ואמנם השיעול
 היבש אשר לא ירוק האדם עמו יהיה לחת
 משלש סבות אם מנחירות אל חלקום והוא
 החיך. או מרוע מזג הגובר על כלי הנשימה.
 ואם מן הליחות ישחלל האדם להשליכו ויקרה
 זה ממנו אם לעביו אם לדקוטה. או לדקוטה
 שמתפרד ותחד קודם שיעלה ושיוכל להשליכה
 ולרוק אותה. ואותה הליחה הטבעי או הדקקה
 נמשכת במעצבים ולא תמלט מהם כי אם
 באימור ויקשה יליחתה. ובאשר נראה לרפאות
 למי שקרה לו שיעול. הנה ראוי לנו שנתחיל
 תחלה לנעין מאיזה סיבה קרה השיעול ובאב
 החזה. ואם היה מפני חום. והורגל על זה
 מה שימלא החולה עם השיעול מנחירות החזה
 ולמלא ובאב חזק וימלא מנוחה בשאפו אויר קר
 אזי נלווה להקיץ הגיד הסתחון ולהוליח דם כפי
 הכח זה אם יעזרו השנים והזמן והמנהג והכח.
 ואם ימנע מן הסקזה מונע או דבר זולתו כמו
 חולשת הכח או ד'א נלווה שיעשה כלי המליסה
 אל צבל ואל כרען וישפה ביטול אוויר או משקה
 שלים וישקה אחר שתיות מה שזכרנו בשלש
 שעות דייכות השעורכ בשמן שקדים ומשע
 באגיד או סוקר רעוב או יעמה בו אחר שנגמר
 בשולו

האור ולא יכנס אזי לא יאשר הלב על ישרו
 ועבדו והשואתו והוא לא יסבול. שמו כלל כי הוא
 עיקר הגוף ולכן יעדר אז האיש הכוא. ואל
 יעלה על לב איש באמרנו שהנפש החיה בלב
 שהכח הזה הוא בתוכו שדין זה יחייב להיותה
 גוף ובנתיב הששי אבאר שאינה גוף כלל.
 ואמרנו שהרוח החיה היא בלב מכח נפש החיה
 הואיל ובו יהיה ההרגש והתנועה וצולל המי הוא
 המתנועע והמרגיש ותחלת תנועתו היא תנועת
 העורק אשר יגיעוהו גידי הלב בעצם
 ומתפשטם יתפשט החום ומתקבלם יתקבץ
 גם כן. ואם יאמר אומר מדוע שמת בתחלה
 סבת תנועת החום והתפשטו והתקבלו שהוא
 מהעלבים הבאים מן המוח והנה אמרת שסבת
 התנועת היא תנועת העורק והמתנועע. כאמר
 לו לא נפריד אחת מהם מחברתה אבל עלת
 תנועת העורקים עלת תנועת המוח ועלת תנועות
 החזה בעלמי המוח עילה חפזית. והראיה עליה
 שהרי נוכל להמנע מלהתנשם דעג אז שנים אז
 שלשה כחפזנו מה שאין ביכלתנו לשנות כן
 בתנועות העורקים ויורנו זה שהמתנשם חפזי
 איך כל פועל הבא מתנועת החזה הוא חפזי
 מפני שהיה האדם מוכרח להתנשם לא הסתפק
 בחמת מהם עד שסמכו לה חברתה כאשר שמו
 בחזה שני מקומות רקים שאם יארע בח אחד מהם
 שום מאורו ישלים האחר מקומו בפעולתו. אמנם
 שתי פעולות אלו שהם תנועת העורקים ותנועת
 החזה אין אחד מהם לבדו אלא עם חבירו. ואם
 תאמר איך תהיה תנועת החזה חפזית והלא אז
 רואים כל התנועות החפזיות נמנעות בשעת
 התנומה וכל ההרגשות שוקעות הואיל ואין
 התנומה דבר אחר זולתי השקט ההרגשים.
 כאמר לו אין הפועל הזה כשאר הפעולות לפי
 שתנועות ההתקפה ותנועת העפף ושאר
 ההרגשות אינם מוכרחות בחי תנועת החום
 שאם לא יתנועע הח' ימות החי ונפסד הרבבו
 ועל זה הביא ה'סורף להתנשם ועוד שהדברים
 שהרגיל האדם בהם נעשה אצלו עבד שני דבר
 זה הורגלנו עליו מעת היותו בחיים. ויקרב
 ללב מן המקרים ותלמים אל נפקאן והוא פריחת
 הלב ויתילד מרטיבה מתאספת סביבו ורוח.
 אמנם הרוח הכוא יהיה דם מפני שהוא מרחף
 סביבות הלב וחושק לשאוף האויר הקר. וראוי

הראש שמה ילכו ובחלפו יהלכו ובסתחלתו תחלש
 פעולתם. ועבדי המוח האמנים לעבדו והמוכני'
 לשרתו הם העלבים היוצאים ממנו והמגיעים
 בה תנועתו וההרגש לכל האיברים ועבדי הלב
 הם הגידים הדופקים אשר בהם רוח החיה ומן
 החום הנצבי והם בהם להעמיד הגוף. ועבדי
 הכבד הם הגידים בלתי דופקים אשר בהם
 הדם והוא קולח בהם הדם העביר והגקי לכל
 הגוף להספרנם בו ועבדי המצושים הם כלי
 הזרע אלה הם הסעיפים אשר ילמחו מאלו
 הפרטים. ויש מהמחממים שכתבו שאין בגוף
 זולתי ראש אחד לבד והוא הלב כי האדם עשוי
 ונעווי כהאל. עלמתייהם הם עלי האהל. ראשו הוא
 כפתור האהל אשר ממנו יוצאים כל החבלים כך
 הם כל הגידים שרשם מן הראש. העור הוא
 מכסה את האהל. הלפרנים יתדות האהל כי כל
 הגידים ראשם השני הוא תקוע ומדבק בלפרנים
 כמו מיתרי האהל ביתדות ולכן ניכר בלפרנים
 בריאת הגוף וחליו כי בעת אשר הלפרנים נחים
 ואדומי' אזי האדם בר' א ובעת שישיש' מראיתם
 מורין חולי הגוף וזרתו. ושבעה פעמים שבראש
 שהם שתי העינים ושתי אזניו ושתי אפים והפה
 הם שערי האהל. והמוח הוא משקן הנשמה
 שהוא נר האהל. הלב הוא המלך וכל האיברים
 משרתיו ולכן הוכן מקומו באמצע הגוף כי
 משפט המלך לישב באמצע עמו כדי שינהיג לכל
 בני המדינה בשזה וכדי שתגיע תועלתו לכלם
 בשזה וגם כדי שיהא שמור מכל עבר והוא
 מתקרב אחרון במיתה. הכבד הוא האופה של
 המלך ומכין מה שהוא מאכל המלך ונשאו אליו
 והמלך מחלק ארוחתו על ידי רוח החיים לכל
 מעשרתו הגוף שהם עבדיו. הריאה היא המלכה
 אשת המלך כי היא חובקת הלב כחשוק' שחובקת
 לחשוק וקיריות' מקדרת חום הלב ולבחו. וכאשר
 ירגיש הלב רוע מוג אז איזה פגע רע אזי יעדר
 יחיו כי בו רוח החיוני כמו שביארתי. אם ישאל
 אדם ויאמר מדוע יעדר האדם כשיארע למוחו
 מחלה או מכה הואיל ורוח החיוני הוא בלב כמו
 שנתבאר. נשיב לפי שהמוח הוא שורש העצבי'
 והסתחלתו ובעלבים ישלמו הפעולות הבאות
 מוכבחירה אשר הם כמו השיבוט והקיבוץ ואם
 לא יתקבץ החזה לא יא' ממנו האויר הכח ואם
 לא יתפשט לא יכנס לתוכו אויר קר וכשלא יא'

שבגוף בני ממונו יולא רוח סמוני לכל הגוף דרך
 הגידים הקדושים הקקראים שור' אן והדם שבהם
 הוא מעשן ומשני הריקות שבהם נכנס הרוח
 סמוני בשש' ויש בין הדם והרוח קרום . והדם
 הצחור מהקור אלס הגיד' הכולל' מחלל השמתל'ן
 מן הלב . פתלה יולאין שר שורואן . האחד הקטן
 מן השני והוא דק משאר חלקי השורואן . זה
 הגיד הוא פא בריאה ויחלק כס . והשני גדול
 ממנו מאד ובלקחו יתקו ממנו שני גידים ומת
 האחד מהם לחלל הלב סימני והוא הקטן שצאלו
 השני גידים והשני יסבב הלב ואחר כך יצא
 למחברו ויחלקו בו לב' וימתח החלק האחד לשפולי
 הגוף והשני' לשורואן והחלק הנוטה לעליונו
 ומסוף יחלק ממנו במתחו משני גדדיו גידים
 ידבקו באגדים הקרונים להם ונחמים להם כח
 מגוף הסוס . העצבו וכשידבק בחליני הרועות
 ילח ממנו גיד עש גיד האילנים אל הוד ויחלק
 בה וידבקו ממנו גידים קטנים עם האילני
 הנספה והקראה של זרוע והוא נסתר . וכשיגיע
 אל הזרוע יפנה ללד מעלה והוא נלבק עם גיד
 האילנים עד שירד מן הזרוע ואחר כך יעטן
 צעומק ויחלקו ממנו גידים קטני' ודבקו באילני
 הזרוע עד שידבק מן הזרוע ריחוק גדול . ואחר
 כך יחלק לשנים ויפנה החלק האחד לקב והוא
 ימתח על עלם הזרוע העליון הוא המקום
 שמממששון הרופאים . ויפנה השני למנו כן אל
 הקב והוא ימתח על עלם הזרוע התחתון והוא
 קטן וימתחו בקב וחולי תראה תנועתה בחלורי
 הקב . וכשיגיע החלק העליון למקום הלב יחלק
 לשנים וידבק האחד מהם הוריד הנסתר וימתח
 למעלה עד שיעגיע לנגלת ובמתחו ודבקו ממנו
 צדדים לחיברים הפנימיים שבהמות המקום
 וכשיגיע לנגלת יחלק חלקו לשם והוא
 מקבומים שמתח סמוק הקקרא שבהם והוא דומ'
 לשבבוקו לפים פרושים אלני מאלו . ואחר חילוקו
 לשבבוקו וימתחו ויולא מנו השבבוק שני גידים
 צמוחסיו קודם שילוק' ויבאו צמות ענמו ויחלקו
 צו' והחלק השני והוא הקטן ימתח בפני
 וצבאשו יחלק על החיברים החלונים בחילוק
 והוריד הנראה ובתפרו תנועת החלק הזה
 בחלורי החון ובדק הקקרא בלתי . והגיד
 המתעטעט הנח' אלל הורוד' הוא הקטן הגדול
 כדבק צדדים העלם והוא הקקרא גיד התרד'

ובתבו חכמי המחקר כי ראשי הגוף ושרשיו
 הם ארבעה . הראשון המוח והוא
 משכן הכפשי ושורש לחוש הדרגש . והשני הלב
 והוא משכן הכח הסיוני ושורש החיים . והג'
 הקבד והוא משכן הכח הטבעי ושורש הפעולה
 הטבעיות והדביעי המבושוי' והוא הכח המוליד
 המין החמושי ושורש הזרע והולד' . ונקראו
 ארבעתם ראשים לפי שיש לכל אחד ואחד מהם
 ממשלה בפני עצמו ולהם עבדים ומשרתים
 שיעבדום וישראש' והם צנוף כמלכים וכראשי'
 צמודים השולחים משרתיהם הנה והנה וכלם
 לריכים להם לורך המידי אל במקום אשר ישנם
 הראש

אלה שהוא מוטב מעט לך שמאל ותחיתה
 שהוא כנגד הטבור הוא מוטב מיט לך ימין
 זהו בלורת עכב ואם תרצה להכבון חביתה
 קח דלעת עגולה ארוכת הגרון ובארעיתה יולא
 גרון אחר אלה שהאלטומכא גוה מיושרת מעט
 ממול האחוריים והיא קשורה עם הכליות ועם
 הכסלים בקשרים חזקים שאחזין אותה לכל
 תמוט ותחיתה היא כנגד הטבור ועם הוא
 תחלת המעים ויש ביניהם כעלה של דם והוא
 הנקרא שוער ובעוד שהאלטומכא היא מתפפת
 על המאכל וכובשת ועולרת אחוה יהיה השער
 ההוא סגור עד שלא יוצו ממנו מאכל ומשקה
 ובעת שיטלם פועל האלטומכא לבעל המאכל
 תהיה יגיעה וחלושה ואז תרפה ויפתח השער
 ויעבור המאכל והמשק' למעים וגוף האלטומכא
 הוא מחובר משלש עורות זה על זה. העור
 האחד הולכין חוטיו באורך והשני הולכין חוטיו
 שמי וערב. והשלישי הולכין חוטיו באלכסון
 וסבת זה לחזק האלטומכא לכל יקרענה כובד
 המאכל. ועוד לפי שידוע הוא כי האלטומכא
 יש בה ארבע כוחות. והם המושך והדוחה
 והמחזיק והמעכל. ויש מוסיפין עוד שנים והם
 הבזון והזון. וכל אלה הפעולות הם הפכים כי
 המושך הוא הפך הדוחה והמחזיק הוא הפך
 המאכל והם כלם פועלים יחד בזמן אחד. ולכן
 יאטרו לשש מושאים כי שני הפכים לא יתחברו
 בנושא א' בזמן א'. ולכן הולרכו חלוק העורות.
 כי בעור שהולכין חוטיו באורך הוא מושך
 המאכל אליו. ובעוד שחוטין נמשכין ברוחב
 הוא מחזיק. ובעוד שחוטיו הולכין באלכסון הוא
 דוחה המאכל למעים. ויקרה לאלטומכא שלשה
 מינין מן התחלואים. והם רוע המוג החם יורה עליו
 ויליאות וזעזוע. רוע המוג החם יורה עליו
 חמימות ולמאון וקיה נר. ורפואתו שתיית
 המשקים הקרים אחר ניקור האלטומכא בחלב
 בנפסג ואל בשוחה והמשק' הם משקה הורירי'
 ומשקה התפוחים הסכריים ורוע המוג הקר
 יקרה ממנו אל פואץ והעדר החלואים מהאכילה
 והשתים ורפואתו ליקח מרקחת הכמון ומרקחת
 הדלך ליני (פי' הערוך מעני סמנים הוא ואדרוס
 הוא ובלע"ז קול' ובלשון ערבי דארליון) ודומים'.
 וישתה שקל ורדים שמוקים ביין ישן או מים
 שתבשל בו רודף עם עוקיה דבש או משקל שמן

כמון או מין רמונים חמולים עם צמרם הפנימי
 ד' ליטרין יין ריחני ד' ליטרין ויבשלנו עד
 שיחורו לשליש ויסונו וישים בהם סוקר שלשה
 ליטרין ויבשל עד שיעשה שרף ויניחנו בכלי
 זכוכית לשמש ד'. ימים ואחרי כן ישתה אוקיה
 אחד ביום. ורוע המוג הרעוב ר"ל שהאלטומכא
 מליאה מליחות רבות ויקרה מהם התעלפות
 ורוב הרקיקה ומיעוט תאות האכילה רפואתו
 לקחת משקה המכנג בין הצורי ר"ל העשוי עם
 השרשיי ועם הזרעים ותומץ העגול וישתה מהם
 אוקיה עם שלש אוקיות ממים חמיין ומרקחת
 האלכסנדרין ומרקחת כמון העשוי באל בורק.
 ורוע מוג היבש יקרה כהרת אל כלול' ומיאות
 והתאזה הכלבים הוא רולא ולא רולא. ורפואת
 זה היין הלבן המוג ומרקחת פאניד ושתיית
 חלב העצים עם דבש והרחילה במים החמים.
 ואלורס באלטומכא יפול עליו אחד מהמקרים
 ויהיה מחום או מקור ומרעוב או מיובש. כהרת
 אלורס החם הוא חמימות ורוב המאון והליחוב.
 ורפואת זה לקחת מרקחת השפרגלי אל סאדג
 ומשקה התפוחים ומשוח צמנים הקרים
 מקובלים כמו שמן הורדים ושמן פרמי הכרם
 ושמן אל פעדי. האלורס הקר יורה עליו עללות
 האיזירי' והתהפך האיזירי' לירקק מעורב עם
 לובן. ורפואת לזה המרקחות החמות כמו
 מרקחות הדארלינו ומרקחת האנגביל והדומים
 לאלו ומשוח צמנים הטובים כגון רסן (שמן)
 אל נארדין על מקום האלורס מבחוץ. והכהת
 האלורס היבש כמו הסרטן נפחת האלטומכא
 ושתורת הגוף. וזה החולי לריך שמור גדול וי"א
 כי זה האלורס לא יצריח אבל לעשות בו כפי
 הכח כדי שלא יפגע בו יעשה לו משקה מרקחת
 הארפניד ולתת עליו משיחה השפיה מגרגר
 החבושים הוא הנקרא רסן חב אל ספרגל ויבא
 אל מרחץ של מים פושרין. והחבורות והיליאות
 יקרו באלטומכא מן המרה הירוקה המתגרשת
 והלחה הלבנה הגושבת. והכהת החבורות
 באלטומכא שלשול תמיד ובו קליפות וספות דם
 ואם היתה סבת זה המרה יסיה לחולה חמימות
 ולמאון ועלפון עשני. ואם היתה סבת זה ליתת
 מלוחה הכרתו השלשול הלבן ומליחות צפה
 ולמאון ויכבד עליו שתיית המים. ורפואת זה
 שתיות מי הדבש עד שתאקה החבורה ואחר כך
 סוף

לֹא לַהַתְמִיד שְׂמוֹתוֹ חֵלֶב הַעֵינִים וְהַרְטֻבָּה
 דְּבִדְרִים מִרְטֻבִּים וְהַמְרַחֵלֵאוֹת וְכַח אֲרִטְמוֹ
 הַכֹּחַ יִחוּץ לֵחֶב וַיִּמְנַע הַעֵשֶׂן מִהִיטֵם לֹא :
הַכֹּחַ הוּא תַמּוֹר הַגּוֹף שֶׁהוּא מִתְחַמֵּם אֵלֶּה
 הַקִּרְבִּים בְּחַוּמוֹ וְהוּא מְקַוֵּה הַחַיִּים
 הַמְצִינִי וְהוּא צִמְמָקוֹ דְּבוּק בְּאַלְטוֹמַכָּה וּמְחַפֵּף
 עָלָיָה וְצִמְמִיתוֹ כִּלְפֵי הַעֲרֵפֶשׁ וְהוּא קָשׁוֹר בְּקִשְׁרֵי
 דְּבוּקִים בּוֹ וּמַעֲמָקוֹ יִלְמַח לְנוֹר וְהוּא נִקְרָא פַתַּח
 הַכֹּכַב וְלוֹרְחוֹ כְּדִמּוּת גִּיד וַיִּחְלַק לְחֻלְקִים רַבִּים
 מֵאֵד וְכַל חֵלֶק וְחֵלֶק נִחְלַק לְחֻלְקִים רַבִּים וַיִּבְאוּ
 מֵאוֹסֵם הַחֻלְקִים לְתַחֲתִית הַאֲלִטוֹמַכָּה וְלַמְעִי
 הַקִּרְאָה קִינִי עֵשֶׂר וְחַ"כ הוֹלֵכִין אֶל שְׂאֵר הַמְעִים
 עַד שִׁיגִיעוּ אֶל מַעֵי הַיֵּסֶר וּמֵאלוֹ הַפְּתוּיִם שֶׁזָּכְרָנוּ
 יִמְשֵׁךְ הַמּוֹזֵן לְכַבֵּד וַיִּמְשׁוֹךְ תַּמִּיד מֵהַלְמוֹרוֹת
 הַדְּקוֹת לְלַמּוֹרוֹת הַרְחֻבוֹת עַד שֶׁיִּתְקַבֵּץ בְּלוֹר
 שֶׁהוּא פַתַּח הַכֹּכַב וְהַלְמוֹר הַהוּא יִחְלַק גַּם כֵּן
 בְּתוֹךְ בְּשֵׁר הַכֹּכַב לְחֻלְקִים רַבִּים וַיִּחְלַק הַנְּעִמָּךְ
 מִן הַמּוֹזֵן בְּהֵם וַיִּתְבַּשֵּׁל עַד שֶׁיִּתְחַלֵּל לְדַם וְחֹרֵרִי
 כֵּן יֵאָדָּם הַדָּם לְכָל הַאֲיִבִּירִים לְזוֹנֵם מִמֶּנּוּ וַיִּתְלַבֵּן
 הַדָּם בְּרֵאשִׁי הַגִּידִים הַסְּמוּכִים לְבֶשֶׁר כִּי כִמוֹ
 הַמּוֹזֵן הַמְּקִי הוּא לָבֵן כֵּן הוּא הַמּוֹזֵן כֹּל הַאֲיִבִּירִי
 לָבֵן וְכֵן מוֹח הַעֲלָמוֹת מִתְלַבֵּן מֵעַט מֵעַט וַיּוֹנוּ
 הַעֲלָמוֹת מֵהַלּוֹבֵן הַהוּא הַדּוּמָה לְשׁוֹמֵן . וַיִּקַּח
 הַבֶּשֶׁר הַמּוֹזֵן הַכֹּחוֹת לוֹ וְהַעֲלָמוֹת וְהַגִּידִין
 וְהַעֲזוּקִים הַמּוֹזֵן הַכֹּחוֹת לֵהֵם וַיִּתְחַלֵּף הַמּוֹזֵן
 הַהוּא לְטַבֵּעַ הַאֲיִבִּירִים הַהֵם וּמוֹח הַעֲלָמוֹת הוּא
 יִתְרוֹן הַדָּם הַמְּבַשֵּׁל וּמִמֶּנּוּ יּוֹנוּ הַעֲלָמוֹת . וַיֵּשׁ
 יָתֵן הַחַיִּי שֶׁאֵין בְּעֲלָמוֹתָיו מוֹח כִּמוֹ הַחֵרִיב כִּי לְפִי
 גּוֹלֵד הַחַמִּימוֹת שֶׁבְּעֲלָמוֹתָיו תְּכַלֵּה לִיחוֹת הַמּוֹח
 וְסֵדֵר מוֹזֵן הַאֲיִבִּירִים הוּא קָר . תַּחֲלֵה רוֹטֵל הַכֹּכַב
 מֵהַמּוֹזֵן דִּי סוֹפְקוֹ וְחֹרֵרִי כֵּן יִשְׁלַח לֵלֵב וְחֹרֵרִי
 לְמוֹח וְחֹרֵרִי כֵּן יִשְׁלַח לְשֵׂאֵר הַאֲיִבִּירִים דִּקָּךְ
 הַגִּידִים שֶׁאֵינֶם דּוֹפְקִים . וְכַח אֲבוּקֶרֶט אֵם
 אֲנַחְתּוֹ חַיִּים חַיִּים טוֹבִים הוּא בְּצִבִּיל בְּרִיאוֹת
 כְּבָדוֹ לְפִי שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ הוּא שֶׁמַּשְׁכֵּה עֵלֶם הַמֵּאֲכֵל
 וְהוֹפְכֵהוּ לְעֵלֶם דּוּמָה לְאֲבֵר . וְאֵם יִחְלַם הַחֹסֶם
 שְׁלוֹ מַלְעָסוֹת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֵזִי מִתִּילְדִי בּוֹ אֲדִים
 רַבִּים . וְאוֹסֵם הַאֲדִים מִתְקַבְּלִים בְּכֹסֵי הַבֵּט
 מִסְדְּרוֹקֵן וְכִמוֹ קוֹאֵם יֵהִי יוֹלִי מֵהַעֲבֹל לְאֵד הַחֹסֶם
 אֵזִי הוּא מִתְחַמֵּם הַמּוֹזֵן וְסוֹרֵף הַמּוֹזֵן וְאֵזִי יִדְחֵה
 הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ לְעוֹחַל לְפִי שֶׁכֵּל מִי שֶׁיִּשְׂרָף כּוֹחֵה
 לְלַבֵּעַ הַשְּׂמֹרֵה וַיִּגְדֵל בּוֹ הַעֲחוּל . כַּסֵּב אֲרִטְמוֹ
 לְכַחֵב הַכֹּכַב יִשְׁתַּה מִי לָנוֹן . וְשִׁתִּית הַמַּיִם

הַמְרָה הוּא כִּים הַמְרָה הִירוֹק וְכִיחָה וְנוֹטָה
 לְגוֹן אֲדוּם וְכִיחָה חַד וְעַמְמָה מֵר
 וְהִיא מוֹנַחַת בְּכַבֵּד צִמְמָקוֹ לְמַשְׁךְ מִמֶּנּוּ הַמּוֹחֵר
 הַהוּא שִׁישָׁר מִפְּסוּלַת הַדָּם לְאַחַר שִׁיזוּנוֹ
 הַאֲיִבִּירִים מֵהַסּוּלָה קְבוֹ . גַּם הִיא מוֹשְׁכַת הַדָּם
 שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָנוֹן אֵם הַאֲיִבִּירִים וְלִפְיָךְ אֵם נִחְלִיב
 הַמְרָה יִפְסֵד דְּמוּת הַאֲנוּשׁ מִפְּנֵי שֶׁאוֹתוֹ הַחֵלֶק
 מֵהַדָּם יִתְפַּזֵּר עַל הַאֲיִבִּירִים כְּמוֹלָה שֶׁהוּא גֵרְמָה
 לְבִרְיאוֹת וְלַחֲלוּי בְּמַקְרָה . וַיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי דְרָכִים
 הַחַיִּי מֵהֵם מִתְחַבֵּר צִמְמָק הַכֹּכַב וְהַאֲחָד יִתְחַבֵּר
 בְּמַעֲמֵם הַעֲלִיוֹנִים וּבְתַחֲתִית הַאֲלִטוֹמַכָּה כְּדִי
 לַעֲבוֹר וְלַחֲדָד הַכַּח הַדּוּחַ וְהַמַּעֲפֵל שֶׁבְּאַלְטוֹמַכָּה
 וּבְמַעֲמֵם בְּרוֹב חֲרוּד כְּמֵרָה וְחִרְיָפָה וְהוּא לְפִי
 שֶׁבְּאַלְטוֹמַכָּה הוּא אֲבֵר קָר שֶׁהוּא עֲבִי לֹא חוֹכֵל
 לַעֲכַל הַמּוֹזֵן וְכֵן לְרִיבָה לְדַבֵּר חַם שִׁיחֲדָד וַיַּעֲזוֹר
 אוֹתָהּ עַל הַעֲכוּל כִּי הַדַּבֵּר הַחֵם הוּא מַעֲכַל
 וְכֵן הַדּוּחָה הִיא בְּמַעֲמֵם שֶׁהוּא אֲבֵר חֲלוּשׁ וַיִּתְמַךְ
 לְדַבֵּר מַעֲזוֹר עוֹקֵץ שִׁיעִירָהוּ וַיִּקְיָלָהוּ וְכֵן כְּבִרְחָה
 הַמְרָה לְעוֹרֵר הַדּוּחָה שֶׁבְּמַעֲמֵם . עוֹד יֵשׁ צֵה
 תּוֹעֲלַת אֲחֵרָה שֶׁהִיא מִרְחִיבָה הַגִּידִים הַלְרִים
 וְהַדְּקִים מֵרֹב חֲדוּדָה וְחִרְיָפוּתָהּ כְּדִי שִׁיכַסֵּם
 בְּהֵם הַדָּם בְּנִקֵּל וּמִרְבּוּי הַמְרָה יִקְרָה הִירוֹקֵן
 וְרָאוּי לוֹ לְשַׁחֵם כֹּל יוֹם אֲוִקִיָה וְחֵזִי מִמִּין
 עוֹלָשִׁין בְּחֵזִי אֲוִקִיָה סוֹקֵר וַיִּבְרִיא . וְכַסֵּב
 אִפְּלֵאֲמוֹן מִי שֶׁמְרַחְתּוֹ קִטְנָה יִרְחִיךְ יָמִים :
הַאֲצִטוֹמַכָּה הִיא מִתְחַמֵּם הַעֲרֵפֶשׁ הַמּוֹךְ
 לָהּ וְהִיא בְּאֲמֵלֵעַ הַבֵּטֵן
 חֵלֶה

הנפש בהם כי השחוק הוא רעש וגעש שיתחמם וקצרותו וקצרותו
למשחק כשיגיע לחשקו מהשמה והשקון מניצח והשקון מניצח
חיברי החמה ברחימה הדם והמנצרו ולכחו ביה חזק
חוטיו החמה להרגשה הטבע בתנועת האש
למולאה ערבות במה שימחמה והמנחם חזק
אמרו מחול שוחק ולכן כל מי שיש לו כחצ בטחול
בוא נלחם מאד וכשיבירא ישמח. והוא משגיח
מעמים. האחד לפי שהמחול הוא מקטור המרמז
השחורה שהיא מולדת השמות והשחוק הוא חמה
השמות כי סימון השמות גלוי השינים. ועוד לקח
שהמחול מחסוף חליו כל מרה השחורה אשה
בגוף המילדת היגון והאנחה. וכאשר יחלש בת
המחול המושך שמרי הדם ועכירותו והשחור
השמרים בהם בדם אזי יקרוה חך ושחור
וחך המרה השחורה על כל בגוף ויהיה צב
בגוף בלו משתנה שחור חבל אם ימושך המחול
שמרי הדם ועכרותו ומה שיחערב בו משוף
המרה השחורה אזי יודרך עלם הדם ויהיה מה
שיחפשו וילמח ממנו בכל בגוף טוב טוה מוצח
וכשיהיה הדם צבין זה תחפשו הנפש ותשתלח
ותרח ממנו גילה ושמהה כי ישאר כל בגוף וקן
מהשחורה ולן יתחלה לשחוק ולשמות. חמם
כשיגדל המחול ירזה בגוף לפי שגדלו הוא מפני
גמח קשה צב ולכן יחלש מלמשוך היתרון הפוח
ויחערב בדם וישכחוהו האיברים וירזה. ורפנותו
שישכים וירד ויעלה ממוקום גבוה לגמון ומקומה
לגבוה וירון בכל כחו ותחר ילך למרחץ ויתעצב
שם הרבה כפי כחו עד שימלא זיעה. ויצליל
זרע חרדל שחוק מאד בדגש חשוב עד שייעשה
במין מרקחה וימשה בה המחול תחה הללש
ממעלה למטה וממטה למעלה היטב וישתה
מהמים שהפחים מלניים בו הכדול ז' ומוס' ז'
או יאות בכ" אליבא ריקנא. או ישחה מין עלי
חמלי' ביין מזוגי' בניים או יבלול אפר ורדי' עם
שמן ורדים וחומץ ורדים ויעשה מהכל חמישים
וישים על המחול. או ידוק שיח חרמני והחמלי'
היבשים ויבשלם בחומץ חזק עד שיוסף צב
וישימנו על המחול לא חם ולא קר או תשח
על שם החולה שם או שיש אם הוא זכר. או חמל
או עז אם היא נקבה. ותקח ממנה המחול
ותכניס בו מלא קוליס מעץ הרעוים ותשיממו
לחמה ויבש ואז ירפא החולה ומה שיסתם מריון
או מהמים יהיה בכלי עץ חמרים. וכפותיו

ספוף (מאכל) חלנין והענינים הקובלים כמו רוב הדרם ורוב הספרגל ורוב התפוחי' וחקראן אל גראנאד. והפעמים יקרו באלטומבא מחלט נוסך כמו המרה הירוק' והליחה המלוה' והברת זה הוא מה שזכרנו למעלה. ויקרה עוד זה מהתמדת שתיית היין וחלינת הדברים החמים ורפואת זה חקראן אל כהרבה וספוף חלנין: **והנני** מבאר רפואות האלטומבא שכתבתי. תכונת הכנסת: יוקח אוקיא זהר כנפסגס ויתן בליטרא מים חמים יום ולילה ואחר כך ימרח ויסגן ויסיף עליו במשקלו סוקר עברוד ויבשל בלש נחה עד שיהיה בשאר המשקין וישתה ממנו אוקיה בכל יום עם שלש אוקיות מים חמים זה גם יועיל לשיעול המעורב בדם. משקה סודרים יקה ליטרא מהלחיים ויתן עליהם ג' ליטרין ממים חמין וישרה יום ולילה ואחר כך יומרח ויסגן ויסיף על המסוגן במשקלו סוקר עברוד ויבשל על לש נחה עד שישוב כשאר המשקין וישתה ממנו אוקיה בשלשה אוקיות מים פושרים. תכונת משקה התפוחים יוקח ממין התפוחים החמומים ליטרא ויתן עליו ליטרא סוקר עברוד ויקפה על לש נחה בכל המשקים ויתבשם בארבעה דרהם למל ושני דרהם עור טוב מודק ויפזר על המשקים וישתה. תכונת גוראש אל כמין הגם סלבן המתוק ליטרא וישרה בחומץ יום ולילה ויובש ויקלה אותו על מחבת הטיב ויוקח ממנו ליטרא והזנגביל כלוגאן דאר ליני זעפרן דאר פלפל ופלפל עאקיר קרח' מכל אחד אוקיה קריפל גוזזא בסבאסה מכל אחד רביע בודק שני דרהם סכר אוקיא יודק ויוסר תבנו ויולש בדבש שהוסר קלפו ויוקח ממנו בכל יום משקל ארבעה דרהם. תכונת גוראש אל דאר ליני יוקח מן אל דאר ליני זנגביל כלוגאן דאר פלפל גוזזא מכל אחד אוקיה נאככו' איניסוף זפראן מכל אחד רביע אוקיה יודק ויוסר תבנו ויולש בדבש שהוסר קלפו ויוקח ממנו בכל יום ארבעה דרהם. משקה ספנגאין חלוי בזורי ר"ל שרשי זרעים שטחנין בו שרשי העשבים זרע עשבים יוקח שרשי שומר ושרשי כרפס ושרשי סרים ומזרע השומר ומזיע אל סרים מכל אחד שלש אוקיות ויתן הכל בעשר ליטרין מים עם שלש אוקיות חומץ עגליל וישרה שלשה ימים. אחר כך יבשל

על לש נחה עד שיחסר השליש וימקו ונוסף עליו משקלו דבש טוב ויבשל שנית עד שישוב כשאר המשקין וישתה ממנו למטה שזכרנו מתחלתי האלטומבא אוקיה עם שלש אוקיות מים חמין. משקה אל חוגרן יוקח אל חוגראן הוא עלי החלתים ומן האמצוה זרע מקדוס וזרע שומר דיאר ליני זנגביל כלוגאן דאר פלפל מן כל אחד אוקיה ומן כרפס רביעי אוקיה יודק ויופס ויולש בדבש שהוסר קלפו ויוקח ממנו ל' דרהם בבקר קודם ארילה. גוראש הפאניד יוקח מן אל עור הטוב ומן הקרנפל למל מקאלירי פלפל הגדי זרע שומר כמו כדמאני מכל אחד אוקיה פאניד במשקל הכל יודק הכל ויופס ויתך הפאניד במעט מים על האש עד שישוב כמו הדבש ויולש בו המרקחת ויוקח מעט ארבעה דרהם במים חמין מרקחת הספרגל הטוב יוקח מן הספרגל הטוב המבושל בחילנו ויתחכנו מרובע ר"ל לארבעה ראשים אחר קלוף ונקוי מן הזרע תקח ממנו כפי ראותך לש מעט ואם הרבה ויבשל במים ביטול טוב אחרי כך ייבש תחת הלל ויתבש אותו עד שישוב כמוה ויקח לכל ליטרא ממנו ג' ליטרין מדבש טוב לבן ותבשל הכל על לש נחה עד שיטעבה ותחן במבושל הוא ר"ל הדבר שבושבל ויבוחם הכל עד שישוב גוף אחד ויושם בו לכל ליטרא וליטרא ממנו מאלה הכנסתים דאר ליני זנגביל כלוגאן דאל פלפל כרכם מכל אחד שקל יודק ויופס ויתערבו הכל בליקחה מהם דרהם. מרקחת התפוחי' כמו מ' אל' מרקח' הספרגל שזה בשוה: **המחול** הוא אבר עב לחמי השחור הנוראה וארוך וכראשו עב ומדקדק מחליו ולתתה והוא מונה בלד שמאל מחובר לאלטומבא וקשור בה בקשרים ומתקשרים בקרום שעליו מהלך האחד למוג החוס הבא עליו מן הכבד. ומהלך האחד הוא מחובר ללעפות הגב ויולאין ממנו שני לזורים האחד מתחבר בפי האלטומבא להציה אליה מן השמרות שהוא כי הוא משכן המרה השחורה וזה יעורר חפץ האכילה מפני פעם החמוץ שבו שזה דרך הדברים החמומים לעורר האכילה והלנו האחד דבוק בכבד אלל עמקו למשוך העצבת השחור והפסולת משם כדי שיהא הדם שישאל שם זך ונקי. וכזה גאליואן כי כלי השחוק הם הלב והמוח לפי ששלטות

נופח בצטן ורלווי לו ישתה מים חמין עם סוקר
 או מי יחסים או יאכל זרע לזון בשמרי שמן זית
 וילבן בלש פכולת ברזל ויכבדו בשתן שלו וישתמו
 שלשה ימים בבקר ויחסים על צטנו החבושת
 מקמח שעורים שנתבשל במים עם עשב הנקרא
 לשון הסור. ולכאב הצטן יאכל שומים וחגביל
 ולכאב העצור ירחלנו בשאור ושמן זית יחד :

הַבְּרִיּוֹת

חלל לדי חוליות השדרה קרובות
 זו לזו וקרובות לכבד. והכולי' הימנית שהיא
 לזר הכבד שהיא חס היא גבוה מהשמאלית כי
 החוס טבעו לעלות ולכל אחת מהן יש לה שני
 לוחאים חלולים האחד מהם מתחבר בגיד
 הגדול העולה מעומק הכבד שבו מושך חמימות
 שבכבד והכליות ניזונות ממעט אדמימות שיש
 באותו חמימות שמושכת והשאר דוחים למקור
 השתן דרך הגיד האחד שיוצא מהם והוא הולך
 למטה עד שיתחבר במקום השתן חבור חזק
 מאוד ויש בין הכליות ומקוה השתן מכסה מעל
 דומם לקליפה דקה והוא נפתח בעת שיכנס שם
 השתן ואחר כן יסגר מיד כדי שלא יציב מהשתן
 שהוא לכליות ויש על הכליות חלב יותר מכל
 שאר האיברים מפני שהדם המושכת הוא יותר
 חם ולה זמזה החלב והשומן ועוד לפי שבגופן
 אדמיי לפיכך יזון בחלב אדמיי מהדם ויעדיף
 מושבו ויעשה חלב ותועלתו הוא לחמם הכליות
 ולהגין עליהם מהקור לפי שהם מסוף איברי
 הגוף מקום שאין שם צמר לכן לרימות שמ רה :

והימנית פחותה חלב מהשמאל לפי שאיברים
 הימניים יותר חמים ומתענגעין. וכח הכליות
 הוא בוער כלש ולולי החוס הוא לא היה הגוף
 עומד מפני קרירות ככל מקוה השתן. ולולי
 הקרירות הוא על ככל מקוה השתן לא היה
 הגוף עומד מפני חמימות הכליות. ולכן נסמכו
 זה לעומת זה להעמיד הגוף צבוס. אכן בן
 רש"ד כתב שכאב הכליות קשה לרפא בסבת
 עוצי גופם. ויקרה בהם מאחד משלש סבות
 האחד שיפסד מזגיהם מא' משני בזוי המזג
 הנפרדים או בלתי מופרדים. והשני חולי הכלי
 כמו המורסות והסתומים. והשלישי פירר
 החבור כמו החתוך או הנגע ודומיהם. ואחיה
 מין ממיני אלו החלילים כשיקרה בכליות יתעורר
 בחולה מפני זה כאב חזק דומה לכאב הקלוגנא.

רמון שיבשל ביון וישתמו או אפר קרן חיל
 בחומץ חזק או מין כרמון החמוץ מבושל ביון
 ויליח כל מיני תולעים מן הצטן או יאכל עקב
 הבקר שחוק מעורב עם דבש או פח עם חרדל
 או בשר מלוח ללוי עם חומץ או מין עלי
 אפרסקון. או שיפון מבושל. או אפונים שרויים
 בחומץ. או יחסים על צטנו החבושת מעל'
 אפרסקין עם מרחה בקר. או ממיץ שעורים
 וסלת שעורים ומרס של חזיר. ופעמים יתילד
 במעים שלשול ורפואתו שיאכל ביצה מבושלת
 בחומץ עם גרירה קרן חיל וישתה המי' שנתבשל
 בהם קליפי שקדי' הרפים. או יין אדום שנתבשל
 בו פלפל ואל יתמועע אחר האכילה אלא יישן
 מעט ויסבול הסמאה וירחץ במרחץ. ואלה הם
 הדברים העולריים דבוסים ותוחים ותפוח חמוץ
 ורעון חמוץ וגבינה ישנה ואורז וכל חלב חקף
 כשמולבין אותו ועשדים מבושלים בקליפתם.
 וכאב ארסמו כל דבר חמוץ הוא טוב לשלשול ורע
 לשעול. וכל דבר מהוק טוב לשעול ורע לשלשול.
 ומי שהוא עלור יזהר מאלה הדברים שכתבתי
 וישתה מרחה שור במי' פושרין או דבש שנתבשל
 עם מים חם. או מין עלי החזיר והעולשין עם
 דבש. או לוחא עכברים עם מים. או מרק גדים.
 או יין טוב שנתבשל בו שלשה דהם מעפלים.
 או יחסים על צטנו החבושת ממלח שחוק היטב
 מעורב עם דבש מרוחח או מפרפרס הפת
 מורככת צטמן במחבת ויחסים על צטנו בלמר לא
 כובס ולא חס ולא קר וישתלשל :

הַחֵלֶב

המכסה את הקרב הוא מחמם
 האלעומתא והמעיים וכמו שהליתה
 הלבנה הוא ממוחה דם שאינו מבושל כן החלב
 הוא ממוחה דם המבושל ביותר. יתגבר עליו
 החמימות והרעיונות לפי שהם נאותין להיות
 יותר משאר האברים. ולא ימלא רוב החלב אלא
 צמי שהוא צריח כי לפי שמונו עוב יש בו הרבה
 דם. אמנם כשיתלש יתמעט דמו ולכן יבא
 כמעט. והכי שיש בו שומן הרבה הוא נכון לקבל
 המחלואים וחקנה ויתמעט הנשנו ויוליד מעט
 כי יתמעט הורע שלו למשוח זה היתרון בחלב
 ויגבר עליו הקור והרעיונו' לפי שהשומן בעצור
 גדלו וגבורתו על הבשר ימסוך אליו מהבשר
 הדבר נכון לו צטן מהדם והוא יותר חם ולה
 ושאריתו והוא המועט לקרירות יזון הגוף ויקרה

סבות שמעכבות המותר ללאה ממנו . הסכסכ
האחת היא שתתגרה בו הליחה הלבנה לברכו
בו וכוחם פיו ומונעו מלהזיח המותר הוא .
והאות על זה אפיסת הלמא ואיתור תנועת
הדפק ואורך זמן החולי ויהיה הכאב חדודו יוזר
קטן וקשיו יוזר מעט . ויהיה עמו כבדות חזק
ויהיה הכבדות והכאה- קיים במקום אחד לא
יעתק ופעמי' שיראה בזבלו ליחה זכוכית ויקרא
ליחה לבנה . והסכה השנית היא שיהיה מייבשות
שיבש המאכל ונעלר בעלמו ומנע יליחות
ההולאות . והאות על זה שירגיש החולה כאב
וכבדות במים השפלים כמו דבר כבד שילחץ
המעים עד שידמה לו כאלו הוא יבקעום .
והסכה השלישית מאפיסת הרגש המעי הוא .
והסכה הד' מנגע או מורסא שגולד בו ומונע
והמותר ללאה . והאות על זה נראה לעין במשוג
כי נשתקרה המורסא בענין זה נכרת לחוץ בשער
הצטן . וכאשר תהיה המורסא היתה תחת היד
חמה והיה מראהו אדום ויהיה לחולה קדחת
ולמ' ויתור בלשון עם כאב חזק . והנה זה אות
כי המורסא חמה מתלהבת וכאשר תהי' המורסא
קרה במשוג ולא תהיה עמה למא ולא קדחת
ולא כאב חזק הנה זה אות כי המורסא קרה .
והסכה החמישית מהתולעים שנתרבו בצטן
האלטומכא מהבישול וחלישת הכבד . או יהיה
המאכל עלמו מוליד רוחות מנפה וירבו ויתילדו
ממנו נפח ורוחות . והאות על זה העתק הכאב
ממקום אל מקום והרעם וכפח בצטן עם הלמא .
והסכה הששית מחום אשי כרכומי ר"ל המרה
כרכומית שיתרבה על המעי הזה וינגב לוחות
עד שיבש וישחבך וישחבך וימנע מרחו. והאות
על זה למא מתמדת וקיא מרה כרכומית ותדוד
וכאב וחזקתו עד שימלא החולה יעקלו בצטנו
כמחטים ויהיה זמן החולי קלר רב הסכנה זה
יקרה לבחורים בזמן הקיץ עד המלא שאר
האחות המורות על מזג בעלי האדומה . אלה
הם סבות מחלת הקלונגה והאחיות אשר ידילו
צנייהם והנה יעשו רבים מן הרופאים בקלונגה
וכאב הכליות והחלל' להשתדש המקרי' צנייה'
והתמדם ויתשבו לרפאות הכליות צמה שירפאו
הקלונג' ויתחילו בזה וכבר זכר גאליטוס ההבדל
אשר בין כאב קלונגה הפשוט וכאב הכליות .
ואמר כי כאב הקלונגה יעתק בלדדי הצטן ימין

ושמאל פנים ואחור אמנ' כאב הכליות לא יעמק
אלל הוא קיים במקומותם ועמו הספה והשקן
והקיא יבוע עם הכאב וחולי הקלונגה אין עמו
חולי בשתן והקיא לא יפרד מצ'ליו כלום. והמעני
השעי הוא הנקר' בלשון ערב המעי הישר ובלשון
מקדי' קוקוסמיום והוא החלחולת ואחור בירכתי
הירכיים בין הכסלים ויש לו חלל גדול ורחב
ועליו עלם אחד לבל תלא הליחה פתאום עד
שיחפץ ואז יפתח ויאל . פעמים יתילדו במעים
תולעים מהמשך הפסד המאכל באלטומכא
ממאכלים עולרי' משופשים שיחבבן מהם ליחה
רעה במעים . וכאשר יגבר עליה חום יבשל
אותה ויהיה ממרה אדומה שיתהוו ממנה והם
על שני מינים . מהן מה שיתילדו במעים הדקי'
העליונים ואותם הם ארוזים ולכן נקראו נחשי'
ומהן מה שיתילדו במעים העבים אשר למטה
מן העבור והם קטנים ונקראים גרגירי הקרא
לפי שדומין לגרעיני דלועין. ובעל המין זה יאכל
אכילה גדולה ויפליג בתאות המאכל ואם לא
יאכל יעקלו חומו וימלא משברי' ועיור ונעילה
וכאב תחת העבור ובצטנו . ואם יניחו אותם עד
שיגדלו יקרה לו השיתוק ועירוב השכל והקדחת
ופעמים יתחדש לו חריקת השניים בשינה וכל
שכן בעת המגיעה מן המזון ואפשר שילעער
בשינה ויעור משנתו בבהלה ופחד . ופעמים
שוזיא לשונו מפיו ויראה כאלו הוא לועס דבר
ואין צפוי דבר . וראוי להשתדל להזיחם כאשר
נראה אלה האחות אשר זכרנו כי כאשר יאריך
על עמידתם יפסידו הבני מעים וישחיתו הגוף
וירפו האיברים וראוי להמיתם בסמים חמרים
ואז ילאו עם הזאה . אבל כל זמן שהם חיים
נאחזים במעים ולא ילאו . אמנם פעמים ילאו
עם הזאה והם חיים כאשר ישוכנו ויהיו בענין
שיהיה בהם דומה למיתם . ומה שימיתו הנחשי'
הוא סרודא או יקה מין שומים ומין קליפת
רמונים חמוצים ויערסם עם פלפל שחוק וימשח
הצטן בהם. ואולם גרגירי הקרא יטררו רפואת
חזקות יותר מהסרודא כמו פלורי ולענה ואכילה
תרמוכים מרים או שתיית המים שגפרו בהם
כי מרירותם ימית התולעים ויזיחם מן הגוף .
וכן המים ששגלו בהן התרמוכים כשישתנו עם
רודא ופלפל או עם זרע כרוב יקה המעי' נקוי
עוב . וכאב גאליטוס כי מסגולה קליפת שורש

מִן-הַחֵלֶב מִן הַגְּבִינָה וּמִשָּׁרֵר הַמֵּאֲכָלִי הַעֲבִים.
 וְאִם חָרַד הָאֵזֶן לֵאמֹר יִרְחַלְנָה בְּיָמַי חַמִּים עַד
 שֶׁתִּחַדְּשׁ וַיִּטֵּף בָּהּ שֶׁמֶן חָם וְחַמּוּץ בָּהּ . וְאִם
 הָאֵזֶן גְּדוּלָה עַד שֶׁתִּסְחָחֶנּוּ פִי הַמַּקּוֹה יִכְנִים
 בְּחֵמָה מִכְּחֹל וַיִּדְהֶה אֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ אִז
 יִשְׁכַּיְבֶיהָ עַל עַרְפוֹ וַיִּגְבִּיהָ רַגְלָיו וְהִיא סְפוּלָה :

מִקּוֹה הַשֵּׁתָן

וְהוּא מְחוּבֵר מִשְׁנֵי עֵרוֹת
 בְּאֶחָד כֹּחַ הַמּוֹטֵף וּבְאֶחָד כֹּחַ הַדּוּחָה וְהַשֵּׁתָן יֵצֵא
 אֵלָיו מִן הַכְּלִיֹּת דְּרָךְ שְׁנֵי שְׁבִילִים שֶׁהֵם מֵהַלְכֵי
 הַשֵּׁתָן וְנִקְרָאִים הַאֲלִיָּצִין וְהַלְכִין מֵהַכְּלִיֹּת
 בְּאֶלְכָסוֹן עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְמִקְוֵה הַשֵּׁתָן . עֲלִירַת
 הַשֵּׁתָן יִקְרָה מֵאֲכִילַת רֵבִי חֵלֶב וְגִבִּינָה וַיִּזֵּן וַיִּמֵּס
 עֲבוּרִים וְהַכֶּרְעִים וְהַעֲוֵרוֹת וּמִמֵּיעוּט הַיְגִיעָה
 וְהַמַּשְׁגֵּל . וְזֹאת לוֹ שֶׁיִּשְׁכַּח אֲרוּגָה אוֹ אֲבַעֲיָחִים
 עִם סוּקָה וְקִשְׁוֹחַן וַיִּזֵּן וּמֵאֲכָלִים חַמִּים וּפְרָשִׁיל
 וְחוֹסִים לוֹעֵט אוֹ יִמְחֹק זֶרַע גִּרְעִי הַגְּדוּדִיֹּת
 הַיֵּעַב וַיַּעֲרֹבֵנוּ בְּיָמַי וַיִּשְׁתַּמּוּ . אוֹ יִשְׁתַּח כֶּסֶף חַי
 מַעֲרֹב בַּיּוֹן חָם . אוֹ מִיָּן כֶּרֶסֶם בְּיָמַי חַמִּים .
 אוֹ אֲזוּב שְׁחוּק . אוֹ זֶרַע שְׁחִלִּים בְּדַבֵּשׁ . אוֹ יִסוּךְ
 עֲבוּרוֹ בְּשׂוּמָן חָם . אוֹ יִמְשִׁיחַ הַשֵּׁתָן שְׁלוֹ בְּשׂוּמָן
 אֲרֻכְבָּה אוֹ יִקַּח שְׁנֵי דְרָסִים קְלִיפֹת בְּיָלֶה מְנוּקָה
 מֵהַקְרוֹס הַדְּבוּק בָּהּ וַיִּשְׁחַקֶנָה הַיֵּעַב וַיַּעֲרֹבֶנָה
 עִם מַשְׁקַל מְסוּקָה וַיִּשְׁתַּמּוּ בְּבִקְרָה אוֹ יִכְנִים שְׁנֵים
 אוֹ ג' כֵּיִם בְּגִיד . וְכַתֵּב אֲרִיסְמוֹעִלוֹס עֲלִירַת
 הַשֵּׁתָן יִקְרָה אִם בְּסִבָּה הַכְּלִיֹּת וְאִם בְּסִבָּה
 הַמְּנוּקָה . וַיִּקְרָה לְנַעֲרִים בְּמִקְוֵה לְרוּעַ הַסִּכְהָה
 מִזֶּסֶם . וַיִּקְרָה לְנַעֲרִים בְּמִקְוֵה לְרוּעַ הַסִּכְהָה
 שֶׁלֶסֶם וְאִכְלָם מֵאֲכָלִים בְּזוּלַת עֵתָהּ . וְכַשִּׁיִּיהָ
 זֶה בְּסִבָּה הַמְּנוּקָה פְּעָמִים יַעֲלֶה לְגַמְרֵי .
 יִמַּנֵּעַ מִפְּנֵי דְבַר יַעֲקֹב אֲבִל לֹא יַעֲלֶה לְגַמְרֵי .
 וְאִחִיור הַשֵּׁתָן יִהְיֶה אִם מִפְּנֵי מוֹת הַכַּח הַדּוּחָה
 אֲשֶׁר בְּמִקְוֵה , וּמוֹפֵא זֶה שֶׁלֹּא יִמָּלֵךְ הַחֹלֶה
 בְּמִקְוֵהוּ הַרְגֵשׁ כֹּאֵב וְלֹא לַעֲר . וְאִם בְּמִזְקָה
 הַמַּעֲלָל אֲשֶׁר יֵלֵךְ בּוֹ מִמֵּנֶה . וְאִם מִפְּנֵי שִׂיחָה
 יַחַד . כִּמוֹ שִׁיקְרָה לְמִי שֶׁהִחִיק שְׁתַּמּוּ לְסִבָּה מִן
 הַסִּבֻּבוֹת זִמְן אֲרוּךְ וְאַחֲרָי כִּן לֹא יוּכַל לְהַשְׁתִּין .
 וְלִרְוֵת הַמַּעֲבָד אֲשֶׁר יֵלֵךְ בּוֹ הַשֵּׁתָן יִהְיֶה אִם
 מִפְּנֵי סְחָח בּוֹ כִּמוֹ הָאֵזֶן אוֹ דֵם קָרוֹב אוֹ לִיחַ
 עֵבֶה אוֹ רוּחַ גְּדוּלָה אוֹ דְבַר יִלְמָה בּוֹ כִּמוֹ יִבְלַת
 וּבְעַר מוֹסֵף . וְאִם מִסְחָחֶנּוּ מַעֲבָד הַמְּנוּקָה בְּגוֹן
 שֶׁתִּחַדְּשׁ בּוֹ מוֹרְסָה הַנִּקְרָא פְּלַגְמוֹנִי וְהַמּוֹרְסָה
 הַקָּשָׁה אוֹ הַמּוֹרְסָה הַרְפֵּה וְאִם חֵהִיֶה הַמּוֹרְסָה

בְּזֹאֵר הַמְּנוּקָה יִמָּלֵךְ הַחֹלֶה כְּבִדּוֹת בְּמִקְוֵה הַסּוּף
 וְכֹאֵב וְקִדְחָה מִחֲלָבָהּ וְהַקִּיָּה חֹזְקָה וְאִחִיור
 הַשֵּׁתָן וַיִּהְיֶה לְמַעֲלָה מֵהַמְּנוּקָה קוֹשֵׁי וַיִּמָּלֵךְ עֲבָלָיו
 כֹּאֵב וְדִפְיָקָה וְכֹחַ יוֹמוֹת מֵהַר אֵל לֹא יִמָּהֲרוּ
 בְּרִפּוּאֵתָו . וְאִם יִהְיֶה מִפְּנֵי סְחָח הַמַּעֲבָד וַיִּזְרַם
 עַל זֶה קְדִימוֹת הַחֹלִי כְּלִיֹּת וְהַמְּנוּקָה כִּי כֹאֲשֶׁר
 הִיֵּה הַחֹלֶה מִשְׁתִּין דֵם וּמוֹגֵלָה אוֹ הִיֵּה בְּמִקְוֵהוּ
 גֵרֵב וְאִחִ"ל נַעֲלַר שְׁתַּמּוּ יִדְעוּ כִּי הִדֵם וְהַמוֹגֵלָה
 נִקְרָאוּ וְנִקְפְּאוּ וְהַסְפִּידוּ מַעֲבָד הַשֵּׁתָן . וְאִלּוּם
 מִפְּנֵי הַשֵּׁתָן מְבַלֵּי שִׁיעֲלַר לְגַמְרֵי יִהְיוּ מֵהַדְּבָרִי
 אֲשֶׁר יִהְיֶה מֵהֵם הַעֲלוֹר לְגַמְרֵי כַּשִּׁיִּיהָ שִׁיעוּרוֹ
 מַעֲטָה וְאִם נִרְאֶה לְהִרְאוֹת הַעֲלוֹר הַשֵּׁתָן נַעֲיִין
 שֶׁאִם יִהְיֶה מִפְּנֵי חוֹלְשַׁת הַכַּח הַדּוּחָה שֶׁבְּמִקְוֵה
 נִלְוֶה הַחֹלֶה לְהַשְׁתַּקֵּץ בְּיָמַי חַמִּים הַיִּשְׁרִים
 וַיִּשַׁב בָּהֶם יִשָּׂר שִׁיחָה זֹאֵר הַמְּנוּקָה מוֹטָה
 לְמַטָּה וַיִּחַקֵּךְ סְבִיב הַעֲרוֹס בִּיד . וְלִדְחוֹת מֵה
 שִׁתְחַת הַגִּיד אֵל זֹאֵר הַמְּנוּקָה וַיִּשְׁתַּח הַרְפּוּאֹת
 הַחַמּוֹת מְעוּבֹת הַרִיחַ וַיִּתְמִיד לְהַכְנִס בְּמִתְחַן
 וְלַחֲזִיעַ בּוֹ . וְאִם יִהְיֶה עֲלִירַת הַשֵּׁתָן מִפְּנֵי דֵם
 קָרוֹב אוֹ מוֹגֵלָה אוֹ שְׁמִין יִתְמִיד הַחֹלֶה לִישַׁב
 בְּיָמַי חַמִּים וְלַהֲמַשֵּׁחַ בְּשַׁמְנֵים מְתִיכִים וְלִקְלַח
 אֲמַתּוֹ בְּחֵלֶב אֲשֶׁה וְשׂוּמָן וַיִּלְוֵל זֶרַע אֲבַעֲיָחִי .
 וְאִם הִיֵּה הַחֹלִי כְּבֵד נִגְמַר וְשִׁלְסֵל הִיֵּה רֹאֵי
 שְׁנִקֵּף-הַחֹלֶה אַחַר זִמְן הַעֲוֹרָקִים אֲשֶׁר אֲבִל
 הַכְּבֵד וַיִּחְבֹּשׁ הַמְּנוּקָה בְּאֶסְפּוֹג עוֹל בְּמֵי בִישוּל
 קַמּוּמִילָה וְאֲזִיעַ זֶרַע וְהִיֵּה שְׁתַּמּוּ וְהִיֵּה שְׁדוּמָה לִזֵּה
 מִן הַסְּמִיִם הַמְּתִיכִים וַיִּקְלַח הַחֹלֶה בְּחֵלֶב אֲשֶׁה
 אוֹ בְּמֵי שַׁעֲרִים וַיְעוֹת הַמְּנוּקָה בְּאֶסְפּוֹגִי עֲשׂוּי
 מִשַׁעֲרִים וְאֲזוּב וְשִׁמְן מִשְׁחִיק וַיִּקְלַח בְּקִלְחֹת
 עֲשׂוּי מִמְּלוּי קֵל וְשִׁמְן אֲרוּז וְשׂוּמָן וַיִּלְוֵל וְשׂוּמָן
 חֲרַנְגוּלִים . וַיִּשַׁב אַחֲרָי זֶה בְּאֶמְבַּע מֵלֵאֵה מֵיִם
 חַמִּים וַיִּשְׁתִּין בָּהֶם . וְכַשִּׁיִּיהָ וְכַשִּׁיִּיהָ יִשְׁתַּח
 דְּרִגְאָן זֶרַע אֲבַעֲיָחִים זֶרַע קְשׁוּאִים וְגִרְפָּאֵהוּ
 כְּדָרְךָ מֵהַ שְׁנִרְפָּא נִגַע הַכְּלִיֹּת וְהַמּוֹרְסָה הַיֵּה
 בָּהֶם וְלֹא יִשְׁכַּח מִסִּבָּה בְּיָמַי חַמִּים וּמִמַּשְׁחָה
 בְּמִשְׁחִיחַת הַמְּתִיכוֹת . וַיִּקְרָה פְּעָמִים שֶׁלֹּא יוּכַל
 אִדֵם לְסַבּוֹל עֲבוֹב הַשֵּׁתָן וַיִּשְׁתִּין בְּהַתְמַדָּה עֲשֶׂה
 עֲשֶׂה וּבְזִלְזוֹן הַרְגֵשׁ וַיִּהְיֶה לְאֶחָד מִבְּנֵי סְבוֹת הַחַחַת
 עֲבוּרֵה שֶׁהַמְּנוּקָה לֹא יוּכַל לְסַבּוֹל אִיכּוֹת הַשֵּׁתָן
 בְּהִיּוֹסוֹ מִחוּדָד וְחִרְיָף וְעוֹקֵץ . וְהַזֹּאת עַל זֶה
 הַיִּמְשָׁךְ אַחֲרָי שְׁרִיפָה חֹזְקָה וְעִקְלָה בְּמִקְוֵה זֶה
 הִיֵּה מִחֹלֵי הַכְּלִיֹּת . אוֹ עַל דְּרָךְ הַנְּקִיּוֹן
 שֶׁבְּעֵבֶר יִדְהֶה הַחֹמֶר אֲשֶׁר מִמֵּנּוּ הִיֵּה הַחֹלִי
 וַיִּהְיֶה

אלה שכאב הכליות עומד במקומו ולא יעקב
 וכאב הקלח'ג' יעקב בבטן ימין ושמאל פנים
 ואחר ויעלה וירד כמ"ט למעלה . גם כאב
 הקלונג'ג' יותר חזק מכאב הכליות . וגם ק' בעלי
 כאב הכליות תחודם להם התרדמה בגלל אשר
 כנגד הכוליה בסבת שחוף הכליות עם הרגלים
 בעורקים הדופקים ובלתי דופקים המונחים
 על הגב . ואולם התחדש התרדמה מבלתי כאב
 למיעוט הרגשם העורקים ההם . ואם יהיה כאב
 הכליות וחולשתם מפני שני מוגס נעיין אם
 יהיה זה מפני חום ויהיה ממנו כמו שריפת
 חרע ודקומו וימעט שמותיותו או יהיה שחן
 החולה אדום או כרכומי ואז נאות לו לשחות
 המלב . האחון בדרנגן או חלב עוים בדרנגן או
 מיץ חלב ויאכל קרה וחלגלות ויקלחו לו מלמטה
 צמס חמים עם שמן שומשמן או במים חמין
 ושמן ויחולש או יקלחו בו במיץ גרירת קרח או
 חלגלות או במי שעור' או במי צישול פרח
 ויחלש או שמן שקדים מתוקים ואם יהיה הפחד
 מ'גיס מתגבורת קור ימשך אחריו העדר תאות
 המשגל וחולשם הגב והבטן והירכ' כמו שיקרה
 לזקנים ויהיה השתן לבן ורפואת זה הוא בשמני'
 חמים מורכבים ותחבוסה מתיכות והקלוח' וכל
 שכן קלוח השמנים כמו שמן לוחרוש ושמן אגוז
 ושמן קמומיל' ושמן שקד' ויעש' לו חלו השמני'
 עם שמן של בקר או במימות הירקות המתיכות
 במיץ סלק' ומיץ כרפס ומי קמומיל' ודומיהם .
 וכאב גאלינום רפואות בעלי הכליות הדברים
 הכלליים התעמלות והרחק מלוי המאכל ושתיות
 רפואות מגיר' השתן ועושי' שיזדקק ויזק'
 וירק' . ואולם מה שיחיד לבחורים ולזקנים
 מהרפואה הקזה העורק מסוך הארבוזה ושתיות
 רפואה משלשלת חוקה . תגנס מי בתישן עליו
 לא יקושו אבל יסתפק על סנהגה היתה אשר
 זכר גאלינום . וזה כי כאשר יועילם הסתעמלות
 הוא יריק המות' מהגוף ויבשל הלימות
 שמולידות הלימה שלגסם וידקשו ויחזק איברי
 הגוף כלם . וכאשר יועיל' נקיו הדברים העבי'
 הדבקים המסתברים נקשרים בכליות .
 וכאב הצוקרע כשיקרה כאב הכליות למי
 שעבר חמשים שנה לא יכל ממנו כי רוב
 החלאים הנושנים כשיקרו לזקנים ישאלו בהם
 כל ימיהם . והשתן הכולד בכליות ובמים השתן

מחילד מלימה עפס מתחדשת . וז' אחר זו עד
 שמתקבץ ויעשה כמו אבן . גם מחילד משובי
 המאכלים ודבקותם . ובשביל חולשת כח הכליות
 יהיה מחילד השתן בהם הרבה בשביל דחיית
 הלימה אליהם הרבה ומפני זה הוא מתקבץ עם
 מעט מעט ומתקשה ויקשה על הטבע לבשלו
 ויחדשו . וחזן הכליות אינו כמו חזן כים השתן
 בקושי ואינו מחילד בכליות בחלל' כמו שמתחילד
 בים השתן אבל מולד בגופו משוקע ולפיכך
 נמלא כאב חזק בחזן הכליות מתחלתו והוא
 אורך וחזק עד שידחה ואחר שידחה ישאר
 בכליות מכה והרגשה בכאב . אבל כאב חזן כים
 השתן לא יגיש בכאבו הרבה עד שמתגעגע .
 ועוד יש הפרש אחר ביניהם . כי חזן הכליות
 אינו קשה ולא סחוס ולא עבה ולא יבש כחזן
 כים השתן . וזה לפי שהכליות הם בעלי בשר
 לבן החול והאברים הטלדים הם הם רכים .
 והמקום בהיותו בעל גידים יוליד אברים וחול
 קשים . והשתן הקטן שבמים השתן גדול מחזן
 הכליות . גם חזן הכליות הוא במהרה מתפך
 והשבר אבל של כים השתן לא ישבר בהרס .
 והאבן בבחורים תמיד בכליות . ולנערים במקום
 מפני אשר לוארס קצר בהם ומונע' הלימה ללאת
 ותשאר עם ונעשים אבן והאבן אשר להם חמה .
 והסבה הגדולה מהאבן היא גסות השתן שהוא
 גם בחולדה ודבק בגסותו . ובנשים נולדת
 האבן מעט . כי הטבע מאשר נולדת האבן אינו
 מקובץ בנשים בסיבות רבות . כי לואר המוקה
 שלהם היא קלה ונקיבה הם רחבים . וכאב
 גאלינום כשתראה האדם מחכך האמה ומלחק
 בה תמיד וילא השתן בעיור וכאב רע שהאבני'
 בכליות שלו . וימלא עם עיור השתן כאב חזק
 בחוליות ובשוקי' וכו'וד באלטומכא ויושב בבטן .
 ונאות להשיבו בעריבה מלאה מים חמים
 שיבשל בהן עלי הכרוז והחולבה . ויאכל
 אבתיחים והזרע שלהם בחורף . או ישחה שמן
 שקדים מרים או שמן של חמור או של חזיר או
 לבנה ונאות עכבר בחוקים ומעורבים במים
 או ביון . או אזור ששרה במים שלשה ימים . או
 ישחוק זרע . גד חרע שומר חרע למוות וילבש
 בדבש ויאכל אליבא ריקנה . וישחה מהסמים
 המגירים השתן ויתמרח זקן הסחמון בשמן
 העקרבים ומאכלי יהיה מי אפוני' וקליות ויחכר

מעלר המקורות או אם הם קלרים בחולדות כמו שיקרה אל השמנות לאשר פי המקורות קלר או במקרה כגון מן הסתימי' הנולד' מאותם הלימות עלמם גסות ודבקות מהטבע כפי כמות או איכות או מתנועתם מנמות או דקטנות . והקטנות הוא ממחללים דקים או מרוב כנועה ועמל . גם כי הנשים המיגעות עלמם והמרות לגוע אין להן נדות רב . אמנם העומד' במנוחה והמרות ללכול ואשר מיישג בנחת אז להן קבוצ רב מנדותם . ואם יקרה העדר הנדות מאיכות הטבע . יסיה או מגסותו או מהדבקותו או מהקיריות או מהיובש והדם הגם שובר הדרכי' ואינו יולא בנקל . וכן בסיות הדם מתקרר או מתיבש אינו רץ מהר במקורות ומתנועות הטבע הוא אשר יגיע עלמנו בשאר האיברים כמו למטה בנקב ונקרא אימורולידש או בנחירים . ועוד מהם מרגשת רב הדם ומהם מרגשת מן האימורולידש או מן החום או דם רב מהמקור' ונקבעו עס . מחלל וכל הדומים להם נדות יורד ועוד כי הנדות נעדר ונשחת מהסתמת יגון ואנחה ומפחד . ומרעס ושאר תחלואי הכפש . וכאשר יתארך העדרו בארוכה אזי הם סובלות חולי באלטומכח כמו אפיסתם החפץ לאוכל ותעומו . והם תאבנה במחללים הרעים כמו עפר ופחם ודומיהם . ועוד יחול מזה חולי אחר גדול כמו קדחת וכאב הולאר והשדרה והראש והעינים והשקן נוטה לאודם או לשחיות כמו רחילת בשר חדש והכלל כי כל גופה מוזמן למדוי' רבים מהרבה מינין . ולכן לריך לעזור להן תמיד . ותחלה לריך להקח איתו מן המקור האמלעי . ויש אומרים ברגל בעורק שאלל העקב בצד האטושי הוא הנקרא אל לאפן כי הקזה מן הרגל עם סיות שהוא בלתי מושך דם הנדות אל הפך הלא אשר יעם אליו סכה יעזור להורידו . וזה הפקזה ראוי להעשות ביום שלישי ורביעי מוסת האשה . וכנה יעמוד תשומה כלי המליכה אלל העקב אשר בלחת משני החליים :

וכתב

גאלינום שראה אשה שנפסקו פרטים ארבעה חדשים ונרזו פניה מאד והפסידה חפץ המחלל . והוליא לה מהדס שלשה ימים . בראשון הוליא לה ליערל וחלי ובשני ליערל ובשלישי שמונה ואיקיאות ואז בשיעור מועט עבה ארתה למחנותה . גם ראוי להם:

ברחם ומציאין לו מזונותיו כל ימי ביותו צבען אמו . וכשימלאו ימי הסריון לא יספיק לו המזון המביאים לו ולכן יתענע או תנועות עד שישתברו אותם הקשרים שקושרין הרחם ומיד תלך המעובר' במחמ' הצורל . וסבה אנדרוגינום הוא לחוק שני הזרעים או הוא יטרון המומרי במקום הסולדה כמו ששפעת החומר וכמותו סבה ג"כ ביתרון האלכשו' או כהולדה תלומים . והרחם הוא מחובר מעורות רבים מקלחם הולכין החוטין לאורך מפני סכה המושך הזרע ומקלתן הולכין ברובצ לדמותו לתוך . ויש לו שבעה חמרים שלשה מימין וארבע משמאל ואם תפסה האשה ללד ימיני מועט אחר הבעילה תלך נקבה ואם ללד שמאל תלך זכר וכימנין נו"ן נו"ן ימיני נקבה . והרחם הוא דרך למותדות הנשים שהוא דם הסות והוא הדם שאינו מבושל . כי מפני רוב הלימות אשר בהן ומנוע החום לא יוכל הטבע לבשלו עם דם מוזן האיברים ולכן ידחה אותו בזמנים ידועים וברוב ידחה בסוף חדש הלבנה לפי שאינו הזמן יותר קר משאר החדש בעבור קבוצ המאורו' כמו שהוא חם צנה נכחם לפי שאור הירח שלם אז . ותמלא שהנשים הם קלרות קומה מהאנשים ברוב והיא הסכה לרוב שפע חיבה שבהן . לפי שהמותר שהוא היה ראוי לגדל הגוף והוא יולא בזיבה . גם הנשים הקלרות בערכן הן ממהרות להשתבר והמעובדות אינן זכות כי הדם שהוא הוא חומר העובר ומוזנו והמותר ממנו יעלה על השדים דרך גידים הלולים שדבוקין בהם ושם נעשה חלב ולכן המינקות לא יתעברו על הרוב כי ילמך הדם שהוא למזון הולד . וכאשר ילאו דמי הוסת כפי הראוי צמנות ובעת אזי נטהרות הלימות משפעתם . אמנם אם יקרה הספך צמנות ובעת אזי טעדר' מהכלל אזי יולדו משם תחלואים משפעתם ומהעדרם או חולדי או אין חולדי . החולדי הוא כי יקרה לנשים אחר חמשים שנה ולקלחם בלי' ויותר על השמנות מאד ובעלי בשר . ואז תפסק הלידה כמו שתפסק באנשים כשיפסק הזרע . והעדרם המקרי' היה או מכה או מן האוריינגש או הטבע . מכה אם חבורים רעים ימשלו בו על האיברים בחולדה או הנקרה מן האוריינגיש מעלר הרחם או אם הוא גסות והדבקה בחולדה או במקרה

ויהיה מהלכו במקום ובכליות. ואלוהו לו שישחה
 דברים קרים מכבין כמו זרע שלום בשמן
 ורדים ומים קרים או יקח דרגון ולב קשואים
 רדהם מכל אחד וישחה אותו במים קרים ומיץ
 דימונים ויטיף באמנו שמן ורדים עם חלב
 חסה חם בת ויקולח בשמן ורדים עם לובן ביצה
 ויהיה מזונו חלוגלוגיא וקרח וחסה ודומיהם
 ותבשילים לבנים בלי ירקוח ויזהר ממאכלים
 מלוחים וחריפים. והסבה השנית הוא מפני
 חולשת המקום מאפסות כמו ועל כן יעמם טרם
 שיקבץ עם השתן. ואם היה שיפורו מועט. או
 מפני לחות המזג וזה יסבלו הנערים בכובד
 שחנם וצרכיו לחוסה. ופעמים בעת גדולה
 כאשר חבורם לה ויותר יקרה לזקנים אשר
 המקום שלהם רכה בלחות הגוף. ולאשר לו זו
 המחלה נלוה לו להסמיד לעשות מרקחות חמות
 מבושמות וישחה יין חם וישים במזונו בשמים
 חמים ויעשה רפואות אשר יעלרו השתן וימשה
 העורה בשמן קטע או ישחוק רודא יבשה
 וילשכה דבבש וישחמו במים או יבשל מוח של
 ארבעת ביין וישחמו או אשר מקום של עז או של
 שור אוקיה בחומץ עים או אשר עלתם היט או
 יקשור שער של נמל ביד שמאלו. והשתן הוא
 מחמאי' הדם ותמאית החלפי' ומורה על פעולת
 העצב. והסבה השתן הלילה הוא אמתי יותר
 משתן היום לפי שהעצב יכניס החום העצבי
 בתוך הגוף אז מחמת השיכה ומחמת קירחת
 הלילה יותר ויחזק פעולתו בעיבור כמו שאבאר
 בכתוב החמישי ולכן נלוה ליקח השתן בעלות
 השחר בהשלמת השיכה ויהא בכלי זכוכים וך
 ויראה אותו הרופא מיד כשילא קודם שיסקרה.
 ואם א"א זה ימטרנו מסקירות ומסענוע כדי
 שלא תאבד אורחיו. ויראהו במקום מאיר וך
 האורס ויכעט בענוע חזק לראות זכות ויטהו
 ואחרי כן יחזור לפיין בו פעם אחרת כך וגם
 שלישים לראות אם ישאר בעינו כמו שהיה
 בראשונה וזה לפי שיש מי שמשתין דק וישאר
 דק ויש מי שמשתין עב וישאר עב ויש משתין דק
 ואחרי כן יתעבט וישאר בעבותו ויש משתין עב
 וידקק וישאר בדקותו. ויש משתין דק ויתעבט
 ואחרי כן יחזור דק ויש משתין עב וידקק ואחרי
 כן יחזור לעבותו :

הרחם

הוא מונח בין מקום השתן ובין

המחלות שהוא המעי הישר אלף שהוא
 נפרד מהם מעט כלפי מעלה והרגשחו
 חזקה מאד לרוב מה שבאים אליו מהגידים
 והוא מבשר דומה לעלב וקשור בקשרים עלמים
 חזקים וחלקים שהם מונחים שם להרחיב
 ולהמתח בשעת האורך. מפני חלקקותו ולהקבץ
 בשאינו לריך ולכן נכרח מבשר עלכי כי בתחלת
 הסריון החם האשה יתקבץ לעלמו ויכמש וכל
 מה שיגדל העובר ירחיב הרחם עד שיגיע
 לשיעור גדלו. ואז ירחיב פה הרחם עד שילא
 העובר. ויש לרחם שלשה חדרים יגיעו אל פה
 אחד ובכל אחד מהם יש מקומות עמוקים והם
 פיות הגידים שבהם הולך הוסה אל הרחם וזוהר
 הרחם יגיע אל התורף. ויש לתורף שתי חתירות
 שומרות אותו מהקור. ופי הרחם של בתולה
 סתום וכאילו נארגו בין לרדיו מזה לזה גידים
 דקים. וכשיבעלו תקרע אחת האריגה ותשבר
 וילא דם והם הבחולים ואז ירחיב פי הרחם.
 ולא יתעברו הנשים עד שילאו הבחולים. כאשר
 לא יגדל הפרי עד שיפול הפרח שלו. וסמוך
 לרחם הם שני ביצי האשה שהם מקום זרע
 לאשה כמו ביצי הזכר לא שהם דומים להם אלף
 שהם יותר קטנים ויותר פשוטים מהם ומהם
 יתקף זרע האשה לחלל הרחם דרך גרונו כי
 כאשר יולך זרע הזכר ברחם ילא ג"כ זרע
 מאותה ביצי האשה וישתתף עם הזרע שהוא
 של הזכר ואז יולד מהם מה שגולד כאלפס
 הרותחת כאשר ישליכו שם בלך שילא ממנה
 קליפה תקיף אותה מכל סביבה כן יולד על
 הטפה הסיא והיא הנקראת שליח ואחרי כן
 יולד משניים כמין שגורה אדומה ודקה ואז
 יבגור הרחם בעד הזרע שהוא ארבעים יום
 לזכר ולנקבה ואז יבדל לפי עלותו במחשבה אם
 זכר אם נקבה. ובהב אפלטון כי שכל אלהי
 יש בעובר במהותו. ולפי שהלב הוא מלך ושר
 האיברים כמו שביארתי למעלה. לכן הוא נכרח
 תחלה מהעוב והך שזרע ומשאר שאינו כ"כ
 וך מלטיירים שאר האיברים כל אבר ואבר
 כראוי לו עד שנבראים מהעכור שזרע העלמו'
 הפרכי' ושרשי הזרע והעלמות והגידים נבראי'
 במלאת תשעים יום. ואחרי כן יקרום עליו
 קרום מלמעלה וילמח לו שער לקח מאה ושבעים
 ימים. וכשנכרח ידבקו בו מן הגידים הנדקקים
 ברחם

וּתְחִילַת מִרוֹחַ עֵץ וְקֶשֶׁת לַהֲרִיק. וְזֶה הַתְּחִילַת
 מִדַּם הַגְּדוּת. וּפְעָמִים תְּחִילַת מֵהַכֹּחַ וּפְעָמִים
 שִׁיקָרָה מִרְפוּאָה חֲדָשׁ שֶׁהִיא הַאֲשֶׁה אִלּוּ מֵהַפְּלִטָה
 הַעֲבוּר. וְאִם הִיא חֲדוּשׁ הַמּוֹרָסָה בְּקוֹדֶם מִן
 הַרְחֵם יִמְשָׁךְ אַחֵר זֶה כֹּחַ חֹק בְּאֲטוּמַחַת עִם
 אֲדֻמִּימוֹת הַשָּׁמַן. וְאִם הִיא הַמּוֹרָסָה בְּפִי
 הַרְחֵם יִמְשָׁךְ אַחֵר זֶה כֹּחַ בְּבִשְׂרוֹ וּבְפִי הַעֲבֵעַת
 וּפִי הַרְחֵם יִהְיֶה סִגּוֹר וְקֶשֶׁת. וְאִם הִיא הַמּוֹרָסָה
 בְּלֵד הַרְחֵם הַמִּיּוֹחַד יִמְשָׁךְ אַחֵר זֶה כֹּחַ חֹק בִּזְבֹּב
 וְעוֹלָר הַבָּעֵן וְכֹחַ בְּמֵה שֶׁלְּמַעֲבֵה מִן הַחֲלָיִים.
 וְאִם הִיא הַמּוֹרָסָה מִתְּחִילַת מַמְחָר חֵם כִּרְכוּמֵי
 אִלּוּ דַמְיֵי יִהְיֶה עִם מֵה שִׁיקְדָמּוֹ קִדְחַת חֲמֵה
 וְשִׁרְיָה בְּרַחֵם אִם כֹּחַ הַכֹּחַ בְּלֵד אֲשֶׁר הִיא הַמּוֹרָסָה
 וְיִמְשָׁךְ אַחֵר זֶה לְמֵאָה וְהַסְּמַעְרוֹת וְאִלּוּ
 רָאוּ לְהִקְיָה מְגִיד הַתַּחֲזוֹן וְכֵן כַּחַב גְּלִינִיּוֹם
 כִּי יוֹעִיל לְנִשְׂיָם אֲשֶׁר בְּהֵם מוֹרְסוֹת בְּרַחֵם הַקָּזָה
 הַעוֹרֵק יוֹתֵר מִבְּזוּלָתוֹ. וְזֶה כִּי הוּא חוֹשֵׁב כִּי
 הַקָּזָה הַעוֹרֵק אֲשֶׁר בֵּין אֲלֻבְעוֹ הַיָּד בְּחֵלֶל הַרְחֵם
 יִתְחַדֵּשׁ חוּלֵי רַע וְהוּא כִּי יַעֲזוֹר דַּם הַגְּדוּת
 בְּמַשְׁכוֹ הַדָּם אִלּוּ הַפֶּךָ הַלֵּד אֲשֶׁר יִטְעֵךְ שִׁילָה
 מִמֶּנּוּ לֵלֵד עֲלִיוֹן הַגּוֹף וְאִם הִיא הַאֲשֶׁה חֹזְקָה
 כּוֹלֵא מִמֶּנּוּ מִן הַדָּם שְׁחֵי פְעָמִים. כִּיּוֹם בָּקָר
 וְעֶרֶב. וְאִם הִיא חֲלוּשָׁה כּוֹלֵא מִמֶּנּוּ דַּם פֶּעַם
 אַחַת. כִּיּוֹם עוֹד שְׂנִית לְמַחְמָתוֹ וְתַחֲבוּשׁ הַרְחֵם
 בְּסַמִּים מִשְׁכָּבִים מִחֻקִּים הַאֲבָר כִּמוֹ חֲלַגְלוּת
 וְשִׁלּוּם עִם שָׁמֵן וְרֵדִים אִלּוּ בְּקִמַח חֲמֵה שִׁילּוּם
 בְּשָׁמֵן אוּזוֹ. אִלּוּ הַכֹּחַשׁ בְּדַבֵּשׁ כִּתְיֵשָׁה עוֹבֵה וְיַעֲרֵב
 עִם שְׂעוּה שְׂהוֹתָה בְּשָׁמֵן וְרֵדִים וְשָׁמֵן אוּזוֹ
 וְתַחֲבוּשׁ הַרְחֵם אִלּוּ בְּקִמַח עֲדִשִׁים וְקִמַח שְׁעוֹרִים
 שְׁלֹשׁוֹ בְּמִיץ אֲשֶׁקְרִיּוּלָה וְשָׁמֵן וְרֵדִים. אִלּוּ לִזְבֵּן
 בִּילָה וְשָׁמֵן וְרֵדִים וְשָׁמֵן תִּרְנַגְלוּת חֲמִיץ יָחַד
 בְּרַחֵם. אִלּוּ חֲמִיץ שָׁמֵן וְרֵד אִלּוּ שָׁמֵן בְּנַפְסָה
 בְּעֵלֵי כְרוֹב כְּחֹשׁ וְתַכְּוִיּוֹ בְּרַחֵם בְּמוֹךְ. וְתַשְׁתָּה
 בְּשׁוֹל קְשׁוּאִי' אִלּוּ בְּשׁוֹל פֶּחָל וְעֶרֶק כּוֹכַב וְדוּמִיָּה
 אִלּוּ כְּחוֹרָה וְזֶרַע חֲלַגְלוּת בְּמִים קָרִים וְתַעֲשֶׂה
 חוּקָה בְּשָׁמֵן וְרֵד וְתַשֵּׁב בְּמִים שֶׁתַּבְשְׁלוּ בְּהֵם
 עֲלֵי הַדָּם וְעֲלֵי וְרֵדִים וְעֲדִשִׁים וְקִלְיָפוֹת רְמוּנִים
 וְאִם הִיא הַמּוֹרָסָה מִפְּנֵי מוֹתֵר עֵץ וְקָר הִיא הַמּוֹרָסָה
 קֶשֶׁה וְעֵבֶה וְיִהְיֶה הַבְּבִדוֹת בֵּה יוֹתֵר
 חֹק מִן הַכֹּחַ וְיִמְשָׁךְ אַחֵר זֶה קוֹץ וּבְבִדוֹת
 בְּמַחֲזִים וּבְרַחֲמֵי הַבְּשָׁל חֲלָבָה וְזֶרַע פֶּשֶׁת וְאֲלִילֵי
 אִלּוּ מֶלֶךְ וְחֲמִיץ מְיֻמֵּס בְּרַחֵם אִלּוּ תַחֲבוּשׁ בְּרַחֵם
 וְזָמֵן בְּזִמְנוֹת דָּקִים שֶׁלֹּא יוֹלִדוּ מוֹתֵרוֹת בְּגוֹף
 עֲלֵיהָ

וְתַחֲבוּשׁ הַרְחֵם בְּחֵלֶב הַחֲמִים מַעוֹרֵב בְּחֵלֶמֶךְ
 בִּילָה כִּי יִקַּח הַרְחֵם וְיִגוֹר דַּם הַגְּדוּת וְיִרְכַּךְ
 הַרְחֵם וְיַפְחֵה סְמִימָהּ וְכֹאשֶׁר יִדַּע כִּי הַמּוֹרָס'
 קָבֵלָה מוּגֵלָה הֵכֵה רָאוּי לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי הַרְפוּאָה'
 שׁוֹכְרָנוּ רְפוּאָה שִׁבְשְׁלוּ הַמּוֹרָס' וְיַפְחֵחוּ אֹתָהּ
 כִּמוֹ תַחֲבוּשׁ עֲשׂוּיָה מִחֲלָבָה וְזֶרַע פֶּשֶׁת וְקִמַח
 שְׁעוֹרִים חֲמֵה וְיַעֲרֵב עִם אֲלֹו וְזֵל יוּמִים וְתַחֲנִים
 מִבּוֹשְׁלִים וְעֵשָׂה מֵהַל אֲסַפְלִיָּת וְכֹאשֶׁר נִפְתַּחַה
 הַמּוֹרָסָה אִם תֵּלֵךְ הַמּוּגֵלָה אִלּוּ הַמְּקוּהַ שֶׁהִיא
 חֵלֶב חֲמוֹן אִלּוּ חֵלֶב עֲזִים עִם לֶב זֶרַע קְשׁוּאִים אִלּוּ
 לֶב זֶרַע אֲבִטְחִים וְדוּמִיָּה וְהֵלֵא הַמּוּגֵלָה לְחוּץ.
 וְאַחַר שִׁיקָה מִן הַמּוּגֵלָה תַעֲשֶׂ' הוֹנֵקָה מִבְּסַמִּים
 הַמִּיבְּשִׁים מַעוֹרֵבִי' עִם דְּבֵשׁ. לְדַם מֵהַ שְׂהוֹת
 מִן הַרְחֵם תַּשְׁתָּה עֲשֶׂרֶה שְׁקִלִים מִקָּרֵן לְבִי שְׁמוֹךְ
 בְּמַעַע מִים אִלּוּ חֲמֵי דְרַחֵם מוֹר בְּחֹק בְּבִילָה
 רוֹעֵדָה בְּבָקָר וּפְעָמִים יִקַּח לְרַחֵם רְפוּיֹן מִפְּנֵי
 הַגְּבוּרָה הַלִּיחֻת שֶׁעָלָו אִלּוּ בְּהַבַּח הַמִּלְטָה חֹזְקָה
 אִלּוּ מִפְּנֵי הַחֲמָדָה וְיִשְׁבַּחַת עַל דְּבָרִים קָרִים וְלִכֵּן
 יִמְלַע הַרְחֵם וְיֵלֵא כִּמוֹ שֶׁאֲבָר לִפְנֵים שִׁיקָרָה
 בְּחֵלְמוֹת וְרָאוּי לְהַעֲטִישׁ הַאֲשֶׁה כִּי אֲוִלֵי זֶה
 יִמְשָׁךְ הַרְחֵם וְיִשְׁבִּיחֵהוּ אִלּוּ מְקוּמוֹ. וְתַמְשַׁח
 הַרְחֵם בְּשָׁמֵן וְרֵדִים אִלּוּ בְּשָׁמֵן הַדָּם אַחֵר שֶׁתַּבְשֵׁל
 בִּי הַדָּם וְקִלְיָפוֹת רְמוּנִים וְעֲפָלִים בְּמִים וְתַשֵּׁב
 בְּהֵם וְתַעֲבֹל בְּהֵם תְּחִיכָה בְּגַד פֶּשֶׁת וְתַשִּׁיב
 אֹתוֹ עַל הַרְחֵם וְתַשִּׁיב אֹתוֹ הַשֵּׁבֶה רַכָּה עַד
 שִׁשְׁבֹּב הַרְחֵם לְמִקּוּמוֹ וְאִלּוּ תְּחִיבֵךְ אֲרַכּוּבוּתֵיהֶם
 אַחַת אִלּוּ אַחַת וְתִשָּׁן עַל גֵּבֵה וְאִלּוּ הַמַּשַּׁח בְּסַמִּים
 שֶׁתַּבְשִׁיב גַּם הַתַּעֲשָׂן בְּזִבְל בָּקָר וְתַחֲרַפֵּה בְּרְפוּאָה'
 שֶׁאֲבָר בְּשִׁבְלֵי הַג' בְּרְפוּיֹן פִּי הַעֲבֵ' וְיֵלֵא אֹתוֹ.
 לְאֲשֶׁה שֶׁאִינוֹ עוֹמֵד זֶרַע בְּרַחֲמֵה תַכְּוִיּוֹת בְּחוּב
 אֲפֵר מַעוֹר שֶׁל אִיל. פְּעָמִים יִקְרַע הַרְחֵם בַּעַת
 הַאֲוִם לְתַשְׁמִישׁ בְּעִידָה בְּחֹלָה אִלּוּ בַּעַת הַלִּידָה
 וְאִם הִיא בְּחֵלֶל מֵהַ שֶׁאִירַע מוֹה לֵאשׁ' שֶׁתַּחֲסוֹף
 שׁוֹקִיָה וְלֵא חֵלֵד וְאֲפֵשֶׁר שִׁידֵבֵק בְּדֵבֵק בְּדַמָּה
 אֲמַנֵּם אַחֵר שֶׁתִּמְשִׁיךְ וְהוֹלֵד בֵּה מוּגֵלָה וְהַבְּרִיאָה
 הַחֲבוּרָה חֲחוּךְ מִקּוּם הַחֵךְ בְּלַפְרִים אִלּוּ בְּבִרְזֵל
 יִתְפָּרַס בְּחוּטֵי מַשִּׁי שֶׁאִינוֹ מְבוֹשֵׁל חֲרָה עֲלֵיהָ מִן
 הַסַּמִּים הַמְּדַבְּקִים וְהַחֲוֹתִמִּים כִּמוֹ אִישָׁנֵךְ עִם
 מִיץ הוֹרֵדִים שְׁחֻקִים וְיִלְוִשִׁים בְּמֵי שְׂהוֹת
 הַרְמוּנִים אִלּוּ יִבְשׁוֹת וְיַשְׁחֹק וְיִוַּסְגּוּ חֲרָה עֲלָיו
 מִן הַסַּמִּים עַל מִקּוּם הַתְּפָרִים פֶּעַם אַחֵר פֶּעַם
 כִּי חוּטֵי הַתְּפִירָה אִינֵם מוֹתַעֲפִים כִּי אִם אַחֵר
 שֶׁתַּדְּבֵק פִּי הַחֲבוּרָה וְיַסְתּוּם. אִם תַּחֲלָה הַאֲשֶׁה
 עֲלֵיהָ

לה דברים המעוררים השמן ותשעה מיץ עלי כרפס מבושל בדבש או עלי הדס כתוש מעורב ציין או שאור כרוי ומבושל במים או קנה בושם מבושל ציין ותשחוק לב תאנים היטב ותלושנו בחלמון ביצה ותכניסנו ברחם. או מיץ קשואים מרים מעורב בדבש. או שקדים קלופים כתושים או עלי פולין או מררת בקר או תקבל ברחם עשן השחליים או הטיוף ברחם שמן שושן ולריכה למשוח ברחם בשמן ורדים קודם שתכניס בו הרפואות שתכתבתי כדי שלא יזיקו לרחם ויועיל התמדת המרחץ. ופעמים יתילד לנשים מרות הפך זה שביארתי והוא הזלם דם הוסת יותר מדאי או מן האורוגניש פסוחות או מן המקורות ובקיעות ברחם ואז הדם יואל בלבע אדום ויך. או מן הטבע אשר כמותו נחל ברוב המנוחה וברוב המאכל. או מן האיכות. או מלה מן הלבנה מחודד ואדום מן האדומה. או מלה מן הלבנה או מהדוד הדם אשר לא יוכל ברחם להחזיק בו וממחר לגרש אותו לחוץ. ואם הטבע מן האדומי יהיה הדם מכורסם ואם הוא מהלבנה הבע הטבע יהיה לבן. ואם הטבע מן הדם יהיה הבע אדום וזה נעשה כאשר דם כל הגוף נשחת והוא בדרתו אל ברחם יהיה נזול. כי איברי הגוף אינם יכולין יחד לסבול בהשחתה עלמנו ודרוע איכותו. ואם הכולה הזאת תגדל ולא תעמוד אז סובלת האשה חלופי לבעים ואסתניסות והריון ויתקרב בזה הכבד ופעלו יהיה אפס ולכן לריך לעזור לה ולהקפיד בחלקים העליונים כדי שיהיה הטבע נמשך למעלה. ואחרי כן יקרה החלט שמסבב החולי ותחלל דברים תמוזים ותשעה אףת כלב תקוקה מעורבת במים. או עלה תאנה שחוק מעורב ציין עוב או קליפת אגוז או ביצים מבוטלים בחומץ חזק. או תשעה פתילה מעפץ ולבונה מעורב בחומץ. ותקבל ברחם עישון מפלפל ולבונה ותשע האשה במים שביטל בהם קליפת רמונים ופעלים והדסים וורדי' ויקרה לאשה חכוך ברחם ומלוקת האם וכו' יאפס הכת מהם ומתדלדלות תמיד וריות וגופם יתקרב והדפק דם קטן מאוד וחלש ולפעמים אפס מאוד ולפעמים יארע להם מהם בראשם כובד עד שיכופו אותם על בריכיהם וכאז הכיס שהוא מקום הזקן התחתון והרגיש כאלו דבר יושגן מאוחו המקום ללד מעלה.

ושמא יארע להם אחר כל אלו כיסוי הלב ותקרע אשה כמותה עד שלא תהיה לה נשימה אלא כהלת גידים ושמא תעמטם ותמות ואמר אחד מהחכמים שראה אשה שסבלה זאת החולה והפסידה הנשימה והדפק כאלו מהם ולא האריכה אם לא תהיה מעט חמה באמצע הגוף וכמה זו המחלה היא מפני שנעצר דם הכרות זמן ארוך שזיך בגוף כמו שביארתי למעלה וכל שכן בחורף או בסתו או מפני רוע זרע האשה בהעדר משכבי זכר זה ימים ולכן יתרבה הזרע וישחת ויעל ממנו עשן קר אל חלל הכבד וידבק בו וכלי הקול ולכן יקרה לה החזק וכאז גלגליות שהזרע ירבה וישחת ויעשה כמו ארס וזה יקרה לבחורות בהגיעם לבגור ואינן נבעלות כי הזרע נאסף בהן והיהם הרגשה לריכה להן כמו לזכרים ויותר יקרה זה לאלמות ולמוקדמות להבעל ומולידות תמיד כי עשיית החועלות ופעולתו דורש זה וכאשר נמנעות מאכילת האסף הזרע גם אזי העשן הקר עולה מן הזרע לאלעומתא כי הוא ורחם מחוברים יחד ובעבור שהאלעומתא מחוברת עם הגרון ועם כלי הקול יקרה זה המולק משם כמו שביארתי ורפואת המחלה הזאת קשה מאוד. והנאות לה הוא שתמדת רגליה מירוח עוב חזק ותקשרה ותתן על הזקן שתחתון מושכות גדולות ותקים ברגליה ותשוק ותקטיר פי רחם' במשיח' קרה כמו דסן אל בלק אל בלקיה. או בשמנים שריחם טוב כדי שימשוך הזרע למטה ותרחלנו בלעגה ובשבת היא אלים ויעשוהו בריחנים כמו עץ אלואי והמסקי והקוסטו. ויקראו באזניה הקולות ולא תרית בשמים כי יזיקו לה האמם תקטיר ברחם בהם ותרית הריח המבאיש בסמרטוטין שרופים ונפרית ועטין וישמו לה כלי המליחה על מקסם הבטן ובזקן התחתון ימולו מבלתי שריעה ותשעה מרקחת כמון במיץ כרפס או זפת לחה ביצה מגולגלת והדברים שמתעשים הזרע ויתכן לתת לה איש גם תרין עלמם בדברים המשתמחים הלב. ופעמים שתילד המורסא ברחם מפני כי הוא מוכן וראוי בשביל מקומו שהוא למטה. ויוד שהוא קבוץ המותר ברחם והם מסכות כי מהם שתחילת מהשפך מותר כרכומי ברחם ותהיה מורס' חמה ממנו. ומהם שתחילת ממוחר עב ממרה שמורה. ומהם שתחילת

יחמיד לשום עליהם שטוב חרע פשתן מעורבין עם דבש או אנים מעורב במים או קמח ומוח גרעיני אחי' מעורבין בשומן או תאנים כתושים עם קליפת רמונים או סן פיל כחוש ואצו נשחכה מראותה למרא' כרכומי יחמיד לשום עליהם זרע אורוגה שחוקה מעורב במררת צקר או במים ואם נשחכה מראיתן לירקות יחבשם בחלב לאן ושומן בט ושז מעורבין יחד ואם נשחכי' מראיתן לשחרות ורולה להפילם יחבשם אוחס בשמרי יין שרוף ולסדיק' הפפורן יחבשם אוחס בזרע פשתן וחולבה כתוש' שילושו במי ענבי' וללמח הפפורן יחבשם במררת השור ואולי בשבר הטרעת בשרשי הפפורן הנקרא רחחס יחבשנו בלכלוך האוזן או בעפלים שחוקים שילושו בדבש או בקמח תרמוסים שילוש במים או בצל וינים מעורב עם קמח שעורי' או במרה ומלא כתושים יחד ולזרוע הכפוח מהקזה ישים עליו סולגה ודבש מעורבים עם חלב עזים :

החזה יש בו גידים רבים. והעלמות שבו הם עזים כדי לשמור הלב שהוא תחטיו וכדי שיקררו מחוס הלב אין עליה' בשר שהבשר היה מחמם אותה . חמנם כדי שלא יהיו קרים יותר מדאי יש עליהם רוב שומן ולכן הוא קשה לאכול והשערות שעליו יואלין מחו' הלב ורובים יורה על הטבע הבהמית ומיעוט התבול' וההבש השקר וחזה האדם הוא רחב משאר החי לפי שזרועות האדם מונחים בלדיו . והם בשאר החי בראש החזה כדי לילך ולפיקך לרו המזים שלהם . וחזה העוף חד כדי לקרוע האויר שיקל לעוף כמו שעושין תחתית הספינה חד כדי שיקרע המים . והללעות הם עשרים וארבע י"ב מכל דל לאהל אל האיברים השמים ודע כי חלל הבטן כלו מלמעלה עד עמם הכסלי' נחלק לשני חללי' . האחד מלמעל' והוא חופף ומכסה הריאה והלב . והחלל השני הוא מתחת וחופף על הכבד והמרה והאלטמוסח והמעים והסחול . וסכליות ומקוה השקן והרחם . ויפסיק בין שני החללים האלה חבר אחד הנקרא ערפש . והוא מתחיל מראש החזה והולך בחלכסון למטה עד שיגיע בחוליות השדרה חלל החליות השמים עשרה והוא חוץ ומבדיל בין חלל הסחמון והעליון רואה לומר בין האיברים השדים ובין האברים ששם כלי המזון . וחועלת המחיה הריא כדי שלא יכנס חום מכלי

הגודל הוא לשרת הפה שמקנה בו הפה שהוא חוש הטעם שהוא מוחרי הליחה הלכנה והוא עב מהאחרים כדי שיקנה היעב . ובאלצב מנקה החושים שהוא חוש הריח שבו יורד מותר הדם באמה הוא ממשש והוא חוש המשוש ולכן הוא ארוך מהאחרים כדי שיגיע למשש למקום רחוק יותר . בקמילא מנקה העין שהוא חוש הראות ממנו יולא מותר המרה השחור' בדמע ולכן הוא רחב מעט יותר מהאמה כדי שיקנה יותר בטוב באלצב קמל' מנקה מוך האוזן שהוא חוש השמיע ולכן הוא דק מהאחרים כדי שיכנס לפנים ויקנה היעב השעוה שבו שהוא מותר המרה הירוקה . והולאת המותרות מהגוף תועלותיהם עשרה כנגד עשר' אלצעות . והם השער ודמע העינים כשהוא בחפץ וזוחמת האזנים ורוק הנחירים ורוק הפה והלפרני' והזרע והזיע והילוא' והשקן וכל אלו הם ירבו או ימעטו מרדת יורה חולי' וכברא גם כן באדם י' פועלים כנגד י' אלצעות ידיו ואלו הן הקנה לקול השעם למזון הכבד לכעום הריאה לשחוח . ר"ל שהיא שואבת ממימי המשקין . המרה לקנחה . הקיבה לשחחה . המסס עומן . העחול שוחק הכליות ויעלות הלב גומר . וכבראו האלצעות מפרקים ותליות כדי שיוכל לכוף אותה ולהעמידם ביושר כאשר ירלה ואינם שוין באורך כדי שישוה רחשיהן כשיאגדו על דברים . והלפרניים שבהם הם מחומרים שזולדים הטבע וידחס חוץ לגוף דחיייה מדבקות ותועלתם לשמור ולחזק ראשי האלצעות וגם כדי לחך בהם . הראש והגוף ואין בהם הרגש כמו שאין בשער לפי שגבר עליהם העפר גבורה גדולה וכל דבר שיגבר עליו העפר גבורה גדולה אין בו אחד מן ההרגשים ויטועע היר הימין יותר מהשמאל לשתי סבות , האחת מפני עזר חום הכבד שהוא מלד ימין ועוררהו להטנועע . אבל לד שמאל הוא קר בשפלות העחול . ועוד מפני שהלב נוטה ללד שמאל כמו שכתבתי למעלה ולכן אין הטבע חפץ שיטנועע היר השמאלי כל כך כדי שיגין על הלב ולכן כשהאדם יתפחד מהכאה מגין בזרוע השמאלי . לנפח ולגרב הטולדים באלצעות בחורף תרחלם במים חמין ותמן עליהם חרדין שלוקין ותמשחם בשמן אפרסמון וסדומין לו מהשמנים פעמים ישחכה גזון הפפרנים למראים הרבה ואם ישחכה ללובין

עניה עיניו של דוכיפת תמלא חן גדול בעיני בעלה. או תקח מהזיעה שחתם אלינו ידיה ותשים בין כהפי בעלה ויאחזה. כחב אפלאטון שהקנה בכל דבר נפש חלשה ועורה חלק וממרתה לכעוס ולהתפתה ולהשתוקק ובעלת קולות ומרמה וזדון ורלשה קטן ופניה רכים ולוארה דקוק חגורה לו וכתפיה ופחות ללעות וגדול ירך ורב בשר בצרכים ודקיקת השוקים ורגל קטן והיא לעולם רעת מעללים מן הזכר בכל מיני המיזוג :

השביל השלישי באיברי הגוף החיצונים :

הצואר יש בו שבע חוליות והוא בין החזה והראש לכל תשחה הכפש האלהית אשר יסודה ושרשה במוח מקיטורי הלב ומעטנו שאם היה הראש קרוב מאלו לחזה ולא היה דבר מפסיק ביניהם יהיה קיטור הלב ועשנו עולה חם מאלו ועבה וישרוף המוח ולכן הצואר מרחקס זה מזה והמוח מתקרר מעט וימוג ברוחק המקום גם כמלא תועלת אחרת בצואר להוצאות הקול כי לא היה נשמע הקול בנעימות וזאת כי מלא שהבע"י חיים שוארם ארוך גורם להם חידוד הקול ולהומו כמין האוח והעגור. ובע"ה שאין להם צואר קולם עבה כדג' עוד יש בצוארם תועלת שלישית כי היא מקום שאיפת האויר הקר לריאה וללב כמו שהבתי למעל'. ולולי הצואר היה נכנס בריא' ובלב האויר הקר מאלו ויזיקם ולכן נברא הצואר כדי שיתרחק הדרך ביניהם וימוג האויר שהוא ויהיה פושר ויועיל ולא יזיק. ולכן לא נברא הצואר אלא בחי שיש לו ריאה אבל לא בחי שאין לו ריאה כמו הדג וחולתו. למיטעו נרכס ליטעוף ויש להם חלק ממנה החוטמה שבד פיו ומתם יעלה לו הצל מועט מהמים וזאת המים עלמן. כחב אפלאטון מי שצוארו קצר הוא רמאי ולכל איש אויב ולר ואם הוא ארוך יהיה חלוש ושועה ואם הוא חזק ועב יהיה בעל חץ ורואה ופעמים יקרה חולי בגרון מהלחום היורדים לו מן הראש ובכסותו תתעבב הנשימ' והיא האסכרס שיאמרו רבותינו ז"ל שבגראת ביום ד' ותכמי הרפואה קראוהו בלע"ז שיונגא והוא מסוכן הרבה עד מאלו כי פעמים בעבור שהוא מחודד מאלו יתנק האדם הסוה וימוט פתאום בו ביום או בב' או בג' לכל

היותר כי הו' מליק מעבר הנשימה עד שהסובל לא יוכל לשתות ונשימת הסובלים זה החולי הוא בחמילה בארוכה כי קולר הגרון הוא סבה אל האורך ואחר שיחלש כמו בלתי משוך לעלמו מהאויר ברגע די ספקו יתעבב למלא ממנו. אם כן הנשימה הקצרה היא אות טוב ברוב וזו המחלה לא תחילד מהשחורה כי היא פועלת אחר זמן ארוך וזו המחלה היא מומרתת בחדוד. האמם תהיה ממשלת הדם האדומה או הלבנה. אם הוא מדם יתכן שהיה רגיל לאכול מאכלים מולידיים דם ויתראש החול' מלא בגופו ויתאדמו פניו ומקורותיו מלאים והדפק מלא והכפח חם ומתאדס והוא פועם כאלו פעם יין בגרונו ויאות להקיוו מהספליקא. ואם הוא מהאדומה יהיה הכאב והמנוק רב והחום והלמאון רב והעשן רב בגרונו והדפק דק וחזק ואם הוא מהליחה הלבנה אין הכאב רב כל כך והאזנות הנזכרים לא יראו בו והלשון פעלה בנפח ותקך ותכאב קלת ואולי יטעם בגרונו כעשם מלח מר וקולו כקול ללב קטן. וראוי לחולה לנקות תחלה החלט שמשבב החולי ואז יתכן לו לאכל במדה מועטת מאיזה מדק ואבטמים עם שמן שקדים וימשח החלקים הפנימיים מן הפה עם מלח בצואה ללב כתושס היטב ומזוגה בדבש ובמים שנתבשלו בהם תאנים יבשים. וכחב גאלינוס כי מרת הפר יועיל ויעזור למזוק הנופל וכן מרת הכבשה ודשן שרשי הכרוב בדבש. לחיזרות שבצואר יאכל שקל מלב רסקיטורי בכל יום או יוסיף. עד ג' אוקיות וכשיפתחו תלוש האפר של מרת השור בשמן ותמשחם או יגע להם יד. איש מה זכר לזכר ונקבה לנקבה או יבשרו החיזרות ואחרי כן יתבש עליהם רטיה מעלי זים ושומן ושומן יחד לאחר שנתחמו יחד וכן יעשה עד שירפאו. לנפת הצואר יבש לחוב ודבש יחד ויגרברנו ויפלוט ויש' עליו שאור ושמן ויאלש או ילוש קמח עם חמא' חמה וישים עליו : **הידיים** תועלתן ידועה לעשות פעולות רבות מתחלפות הליכות למין הדם ולזה נחלק היד לאצבעות. ונחלק לחמש' כנגד חמשה חושים שבאדם. וכל אחד מהאצבעות הוא נפרט לחוש אחד. ר"ל לאבר הנושא החוש הסוה לפי שיש לו תכונת טבע ציור לציור ולכן בללא כונה הולך כל האצבע והאצבע לטבע שלו כ"ל טבע הגודל

הגדוין הממונים לחופו דבר ומוליכין אותם לבצים ויתבשל עם ומתהוה כמו שנתעשה הקף בפיות הסוכים הרלים . ותאוח המשגל הבא מהכליות ויש אומר מהכבד . וכאשר תגדל התאוח הריא אזי יקטורר מן הלב רוח כי הוא השולח רוח החיוני אל הגוף. ואז ילא פתאום אל הגוף קטורקים המדובקים בו מן הלב ויבנם הרוח הריא בעלם הגיד החלל וימתחו הגידים שבו וימתח הוא ויתקשה הגיד ויקים ויעשה פעולתו הטבע בזה המוסגל בו והוא לדחות הזרע ולקוח אותו ברחם ופעמים יקרה שיתקשה האבר ויתעבה וחי יהיה משני פנים. אם שתהיה עמידתו מפני שיתמלאו הורדיין והעצבים אשר באלמה רוח ואז יהי' התעוררתה ושקיעתה מהר. או יהיה מפני לחות ואז לא יהיה השתמותו מהר כמו השנוי המתהוה מן הרוח :

ובתב גאליוס כי הרפואות אשר יעורו המשגל מזיקות לחולי זה וגאות לו לאכול אבק זרע רודח זרע חסא או זרע חלוגלגות וישתה חוץ כסדר ויקשור על גבו דקועי יעופרת ויתמיד הישיבה והשכיבה על המלעים הקרים ויתרחק מן המזונות החמים והמשקים החמים וכן פעמים יקרה שי לא הזרע בלא זקפי' ובלא חפץ התאוח והתענוג ויהי' מאפיקת הכח המחזיק העומד בכלי הזרע או מחולי כלי הזרע אשר בסבת הדבר ההוא הכח הדומה יתעורר לדחות הזרע לחוץ או יקר' נמכות הזרע שהוא חם בדביו וגידולו ולכן יתמלאו הכלים שבהם הזרע ויאלו או שהוא מתחלק באיכותו בחום ובהזלה ובמניויו. ויאות להעמידו במחללי' קרי' ולחי' ומחזיקין בטען ויפנה קודם הביעלה וינשח השדרה והאלמה בדברים קרים כמו שמן ורד ושמן הגארדין והדומה להם ויהיה משכבו במקום קר והעשבים הקרים וישמו בציחו. ודע כי החמום והלחות הם הגורמים המשגל לכן מניעת המשגל ר"ל מיעוט הזרע בא מחללי' דברים קרים כמו כסדר רעוב וחזרת הכל דבר שהוא כוהה ועולר כמו רוב חומץ וכוסר ורימוני המוליס וחלב וכל כיוצא בזה ומחזיע במרחץ ורפואתו שיחלב דברי' החמוי' והדברי' המשללים ביותר כמו בשר כבש שמן מבושל בלפזות ורשפי הפפרים השחורים והפרוחי חרנגוליס מבושלים בכללים ופולי' ומוח הראש ומוח העלמות ובעלי'

ומי אפונים שחורים ודגים קמים וצפר יוסיס וביצים ללויות והענעט וכרפס חרע פסחן מעורב בדבש עם מעט פלפל ויין טוב מבושם ויותר בשכבו בראש מלונן וחלב וענבים וקדר חנצביל וחרוג ואשפרגוש וישן פרקדן על ערפו כי בהתחמם השדרה אשר בה כל המקורות והגידים יתחממו גם הם ומתרוח ההוא יבא אל האמה ויעורר אותה לתאוח המשגל ויבא לה הזרע ולכן כל אלה הדברים מעוררים קשוי האבר ומרבה הזרע ויוכל לשמש . וימשח האמה בשמן בנפסך ושמן גרגיר קר . וזהו כשהאדם תאב לתשמיש חלא שאינו יכול להזריע . אמנם כשאינו תאב לתשמיש יקח שפחה אחת מוכב החמור בטעם שמשמש ויתלחו עליו ויחלב שומשמן קלויס עם זרע כשאבליש וישתה אפר קרן לבי או אפר לבי ביין לבן בבקר אליבא ריקנא ובלילה כשירלס לשמש ימשח האמה בשומן ארנבת או בשומן עורב שחור או ירחלנה בשמן סכלב או באפר מצרע שור מעורב עם יין וישן או בלול מררס השור עם דבש שהוא קלפו וינשחה . או ידוק היטב בורק ויערצנו בדבש שהוא קלפו וינשח בו האמה והירכים והזקן התחתון והביצים חס ויליד הקשוי והתאוח למשגל ואם הוא מנוקף יתעשן בטען עמס של מת ואם לא נודע מי מוכע ההריון הזכר או הנקבה ישתיין כל אחד מהם בכלי שיהא בו כובין ויניחם כן ג' ימים ואותו שירוס תולעים לו הוא הסבה או ישתיין כ"ח על חסה חאו' זה שיבש מהם תחלה לו היא הסב' או ישתיין כ"ח מהם בקדרה חדשה שיהיו בה שעורים וישארו כן ט' ימים ואותו שלא יתלע לו הסבה . לידע מהאיש חס זיריע חס ללא חשים מהזרע שלו בקערה מלא' מים חס יוף לא זריע ואם יקיע זרע . חס תמשח האבר במלה של מלה ייק מעורב עם יין ותשמש מיד או עם תשרף שער האשה או מנזקן התחתון שלה ותזרע באבר שלך ותשמש עמה מיד לא חזק לזולתך ואם תרלה להתירס שרוף שלרך חרע על האבר ותשמש עמה מיד . לאיבול שבציבים ישים עליה' עלוקה שתמלכו . ולנפח ולכאב שיתילדו בהם ימשחם במררת שור ויחבוט עליהם העדשים הנמלאים פל המים מעורבין עם שמן וקמח או פולין קלופים מבושלים במים היטב . ולנמח ונגעי' או אבעבועת המתילדות בהם יהיו מליחת

המזון בעת הבישול או האצרים השדים באין להם החום הטוב . כי בהגיע החמה הכפישה . ובאמצע המרפסה מעט בשר בעבור רוב העלב המגיע עם ממות הרחש . ולכן יחלה השכל בחליו פי כאשר יקרה בו רוחה לומר במרפסה מורסה פומה על הרוב תהיה מליחה נועה לירקות ויחילוד מוננה שעול המתמיד בזה אחר זה וכאז נמשך באורך וערבוב הדעת וקדחת קרה והדפק יהיה כמו נחירת המבור בשביל עלם המורסה וראוי להקיפו באל החבאל כפי השנים והמוג והזמן והמדינה וירפה מעיו ויתרחק מהמזונות העבות . (ובשביל הב' בריחה ביארתי מיני המחלה הזאת ורפואתה) . פעמים יחילוד בחזה המורסות וכל מה שיהיו מהם בקרום שבכל החזה הפנימי נקרא בולא הוא פלורזי ומחילוד מליחה אחת מן הליחות או מיותר מליחה אחת נמשך הרבה ורפואתו שיקף באל כחל מהרוע של הלב האחר שיש בו הכאב ר"ל שאם היתה המורסה בלב ימין יקפו מלד שגאל וכן בהפך . ויחך המקום בחמלת הדבר בשמן ורד ואחר שלשה ימים בשמן ורד עם שמן שבת היא לתיב מכל אחד בשנה . וימנע מאכילת לחם חטים ומכל מיני בשר אלא מזונו יהיה שרף הסוגין זה מעשהו ישרה הסוגין במים יום או יומים עד שיטמנה מראייתו ואז יבשלם עד שיהיה שרף דק מאוד וישתנה ממנו שיטור בינוני ואחרי כן יעתיקו לאכילת שרף לב הפת ושאר על אכילת זה המזון לפחות שמונה ימי' ואח' כ' יחל לחם החמץ בהבשיל מכפי תרנגול קטן מבושל הפוא' והירקות הפשוטו' כמו חרדון וקטן הוא חרמולג ואין רחוי להכילו תרנגול אפי' קטן עד לאחר ח' ימים מתחלת חליו :

הישרים של הזכר נבראו כדי לחמם מעט וגם כדי לשמור הלב ממקרה הרע כמו הכאה או כוונה ואמנם השדים של הנקיות חועלת ידועה במלידות החלב מדם הנחית לזון הולד . כי כמו שהכבד מספק המזון לים מארמימותו כן השדים שהם מורכבים מגידים ועלבים ומבשר אספוגי לבן מהפכים דם הלב ללב כי הפועל יחזיר הפועל דומה לו בכל צדדיו . אם תמשך דדי העברה בחלב חזיר קודם שתדע זכר או בלבוזה ובלל הימני מעורבים בשומן חזק לא יגדלו . להרבות חלב תשתה

גביה מבושל במים . או לולבי גפן ועליו מבושלי בחלב של עזים . או חמרוף פי הדד של פרס ותשחקמו היטב ותשתמו ביין ויחילודו בשד' נפח ולמחים מעשיינים משתנים . או מקבוצ חלב ומבלויו או מהדס הנשחת והבלויו או מליחה אחרת . וכשהוא מקבץ החלב יהיה כלבד לבן או תכלת ואז יאות לעזור ברפואה שלא יאסף עם הבלי ויוליא החלב במליחה דקה ואם יהיה זה כמאס יקח אשישת זכוכית ויכיים בו הדד כלו ויכניסו האשישה במים חמוין בעוד הדד בחוכה וכאשר יתקרר חמוין בו בשדים מהחלב הנקפא ויחבש אותם בקמח עדשים ורע פשתים מעורבים במים ושמן ורד ורכס וכלים כחושם יחד עם קליפתם וכמון מוזג בקמח יבש כולים ומלח וזבל לאן שחוק או כמון ושרשי כרוב כחושם ומעורבים עם קמח פולים ורע . שכל חלה יתירו הנפח ויעלרו החלב ואם הוא המדוי מדם ומן האדומה ישם עליו נמלה כתישה עם שמן ורד . או פולין כחושם היטב ומעורבים עם לבון ביגה ושמן ורד . ואם הנפח יקשה יחבשו בשמרי החומץ או בחלודות כלי ברזל :

האמה והביצים הם לרורים ונקשרים זה בזה והם שותפים לכליות וקשורין עמהם בגידים רבים וחועלתם לבשל שכבת זרע המוליד והאמה היא לזמחה מעלם זקן החמטון מגוף עלבי ילמח מעלב הקושר . ויש תחיתו גידי' רבים ועלבים רחבים יותר מן הראוי לו כפי גדלו והביצים נותנין בו חום רב ועלם' וכשהוא ארוך בערכו יוליד פחות מהמנוע . לפי שלאורך גופו יתקרר הזרע ביולחתו וכשיהיה מזג הביצי' קר לא ירבה הזרע כי יטו הגוף אל הלחות וירבה בהם מה שיהילד מן הזרע לרוב החומה וזה שיחוצר בהם גידים דופקים ועלבי' גדולים רבי' יביאו אליהם הרוח והדם ושאר הכחות ויבשל הדם ויטפסוהו זרע ויתקע בו כח המוליד ושאר הכחות . ונחלקו חכמי המחקר י"ח כי הזרע יולא מן המוח דרך חוט השדרה אל הגידים והביצים שהם כלי הזרע ושם יחילוד ויתלבן . והראיה על זה שהרי כאז השדרה יתרפא פעמים בהרפת הזרע גם מי שנפסק מוח השדרה אינו מוליד . אמנם אבוקרע רואה כי הזרע הוא גידול איברי האדם והחמאה שלהם ולכן הוא לבן . וכאשר יחאזה האדם לתשמיש אזי ישלחו אותו דרך

שֶׁב' עַד שִׁבְעָה וְאֵלֵי יִרְפָּאֵהוּ כִּמוֹ שְׂוֹדְנוֹ וַיִּתְמַד
מִשָּׁכָב עִם נְשִׂיאָה הִירְכִים לַמַּעֲלָה כִּכְרֵ לֹא
בְּכַסֵּת שִׂימָהוּ תַחְמוּי :

הַרְגִלִּים כִּבְרָאוֹ גְדוּלִים וְרַחֲמִים כְּדֵי שִׁוּכֵל

לַעֲמוּד בְּאַרְץ בְּחֻזְקָה וְלַתְּקוּעַ כַּפֵּס
בְּאַרְץ וְלִשְׂבֹּל מִשָּׂא וּלְכֹן כִּבְרָא בְּהֵם הַלְּבָבוֹת כְּדֵי
שִׁיתְרַחֵב הַרְגֵל וַיַּעֲמוּד יוֹתֵר בְּחֻזְקָה גַם פְּעוּלָתוֹ
לְמִקּוֹם מְשׁוּפָע הַרְבֵּה יִתְחַזֵּק בְּרַחֲמֵי אֲלֹהֵימָיו
וְלֹא יִפּוֹל וְהַלְּפָנִים שָׂבָהם כְּדֵי לְחַזֵּק רַחֲמֵי
הַאֲלֹהִים וְלִשְׁמֵרָם כְּדֵי שֶׁאֵם יִבְנֶה בְּדָבָר
קָשֶׁה שֶׁלֹּא יִזְקֵק לוֹ כֹּל כֵּךְ וְכַפּוֹת הַרְגֵלִים אֵינֶם
שְׂמוּחִים אֲלֹל חַלּוּלִים מִעַתָּה מִפְּנֵי כְּדוּרֵית הַאֲרֶץ
שֶׁתִּכְנַם בְּחַלֵּל הַסִּיחַ וְלֹא יִזְחַק בּוֹ הַרְגֵל . וְרוֹב
בְּשַׁר הִירְכִים יוֹרֵה עַל חֲלִיפוֹת הַכַּח וְהַרְפִּיּוֹן
וַיִּתְיַדֵּל פְּעַמִּי חוּלֵי בְּגִיד הַנֶּשֶׁה מִשְׁפִּיכַת הַלִּיחּוֹת
בְּעֵלֶב הַגֵּם הַנֶּקֶף אֵל מַגְבִּי אֲשֶׁר יִקְרָא גִיד הַנֶּשֶׁה
וְהוּא מְמוּתֵר הִירְךְ וְרוֹב מֵה שִׁיתְיַדֵּל מֵלִיח' לְבָנֵה
דְּבַקָה כֹּאֲשֶׁר תִּלְלוֹל בְּכַף הִירְךְ וַיִּקְרָה מוֹת הַכַּחֵב
בִּירְךְ וּפְעַמִּים יוֹמֵךְ אֵל תוֹךְ הַשָּׂוֶק וְהַעֲקֵב וַיִּרַד
אֵל הַאֲלֹהִים מִן הַרְגֵל וּפְעַמִּים יִסִּיחַ בְּשֵׁנֵי הַלְּדָדִין
וּבְרוֹב יִקְרָה הַחוּלֵי הוּא בִּירְךְ הַשְּׂמָלִי וְהַיּוֹתֵר
חֻזֵק עַל הַחוּלָה הוּא כְּשִׁיקְרָה בִּלְדֵי הַיִּמִּנִי . וְהֵם
יִסִּיחַ הַתִּילְדוֹת זֶה הַחוּלָה מֵלִיחָה לְבָנֵה יוֹמֵךְ
אֲחֵרֵיו כֹּאֲשֶׁר עִם כְּבֹדוֹת קָף הִירְךְ בִּלְאֵ דְפִיקָה
וְרוֹב מֵה שִׁיקְרָה זֶה בְּזַקִּים וּבִישִׁישִׁים . אֲמַנֵם
אֵם יִסִּיחַ הַחוּלְדוֹת הַחוּלֵי הוּא מֵלִיחָה דְמִיּוּת
שֶׁתִּתְחַזֵּק עִם מֵרֵה כְּרֻמוֹתָי וַיּוֹמֵךְ אֲחֵר זֶה כֹּאֲשֶׁר
וְדְפִיקָה מִתְחַמֵּד וְשִׁרְפָה וְהַתְּלַבְבוֹת וְרוֹב מֵה
שִׁיקְרָה בְּבַחֲרִים וְהֵם הַתְּבַחֵר לָנוּ כִּי הַחוּלֵי
מֵלִיחָה חֲמָה יִקִּיז הַעוֹרֵק אֲשֶׁר אֲלֵל הַעֲקֵב מִן
הַלֵּד הַאֲנוּשִׁי מִן הַרְגֵל הוּא . וְהֵם יִסִּיחַ הַחוּלֵי
מִשְׁנִיחֵם יַחַד יִקִּיז הַעוֹרֵקִי מִשְׁנֵי הַלְּדָדִין . וְהֵם
זֶכֶר גְּאֻלְיוֹם שֶׁהוּא מְגִיעַ מִתּוֹעֵלַת הַרְקָה הַדָּם
בְּחוּלֵי הַזֶּה מֵהַעוֹרֵק הַאֲמַלְעִי מִן הַרְדוּעַ מֵאֵד
הַחוּלֵי וְכֹל שֶׁכֵּן בְּהַתְּחַלָּה זֶה אֵם יַעֲזוֹב הַזִּמְן
וְהַשְּׂנִי וְהַמְּנַחֵג וְהַכֹּהֵן עוֹד יִשָּׂא אֶחָד מִכְּרַפּוּלוֹת
אֲשֶׁר יִשְׁלַטְנוּ מֵרֵה כְּרֻמוֹתָי וַיִּקַּח קְלוּחִים רַבִּים
וַיּוֹזֵן בְּמוֹמְזוֹת הַחוּם וְהַחֲדוּד . וַיִּתְמַד הַמַּרְחֵץ
שְׂמִימֵיו עֲרִבִים וַיִּשְׁתַּהֵּ גִרְגְרֵי מִשְׁמַק וְחֵלְוֵי
וַיִּמְשַׁח בְּשִׂמְנִים קְרִים עוֹבֵי הַמּוֹג . וְהֵם יִסִּיחַ
הַתִּילְדוֹת הַחוּלֵי הוּא מִפְּנֵי לִיחָה לְבָנֵה דְבַקָה לֹא
מוֹתְרוֹת קְרוֹת יִשְׁקָהוּ הַרְפּוּלוֹת אֲשֶׁר יִשְׁלַטְנוּ
הַלִּיחָה הַסִּיחַ הַקְרָה בְּדַקּוֹת וְרוֹת כִּמוֹ גִּרְגְרֵי
אֲרַמְדֵקְסִיל

בְּעֵלִין הַמַּלְאִים בְּקוֹלִים שְׂגֻלִין סְבִיב הַכְּרָמִים
אֲחֵר שֶׁכַּחֲשֵׁם בְּמַכְתָּשָׁה עַל עוֹפְרַת וְלִקְסוֹם בְּהַלֵּב
חִזִּיר בִּלְאֵ מַלּוֹחַ וַיִּקְבֵּל בְּהֵם שִׁישׁוֹן לְפָרְנֵי הַחֲמוּר
לֹא שִׁישׁוֹן מְדֻרָם וְתַרַע כְּרַתִּי וְגִרְגִיר בִּלְמֵ שְׂרׁוּפִי
יַחַד בְּדִבְדֵ לֹא עִישׁוֹן גִּלְלָהַר שְׂחׁוֹק שְׂחִילוֹת
בְּשׁוּמֵן תְּרַגְּוֹלַת שְׂחׁוֹרָה לֹא יִשְׁחׁוֹר בְּלִבּוֹשׁוֹ עֵשֶׂב
הַנִּקְרָא פִּיגִירָל . וְהֵם הֵם מְבַחֵץ יִתֵּן עֲלֵיהֶם דָּם
אֲרִיבֵת חֵם תִּיכָף לְמִיתָהָה לֹא מִרְתָּהָה לֹא שְׂמֵן
בְּאַרְכֵנָּהוּ . וְהֵם כּוֹאֲבִים לוֹ יִסִּיחַ עֲלֵיהֶם עֲלָמוֹת
חִזִּירִים שְׂחׁוֹקִים לֹא בִלְלִים לְבָנִים אֲחֵר שֶׁהוֹסֵרָה
קְלִיפוֹת שֶׁתִּבְשְׁלוּ בְּמִי' הַיַּעַב וַיַּעֲזוּבִין בְּחַמְמַת
בְּקֵר עַד שִׁיתְרַכְכוּ לֹא יַעֲרַב חֲלָמוֹן לְלִיחָה עִם
שְׂמֵן בְּנִפְסָגֵם וַיִּמְשַׁחֵם בּוֹ . וְהֵם יּוֹזֵב מוֹהֵם דָּם
עַב בִּלְאֵ כֹאֲשֶׁר זֶה יִרְפָּא מַחְלָאִים רַבִּים וְאֵלֵי רַחֲמֵי
שִׁיפְסָקוֹ אֲמַנֵם אֵם כּוֹאֲב לוֹ יִשְׁחׁוֹק לְבוֹנֵה וְחַפֵּת
בְּדִבְדֵ וַיִּבְשְׁלוּ בְּמִים וַיִּשְׁתַּמוּ . כִּכְבֵּ גְאֻלְיוֹם
הַיּוֹשֵׁב עַל עוֹר אֲרִיחַ יוֹעִיל לוֹ לַעֲחׁוֹרִים וְלַנִּקְרֵץ
לְרַפִּיּוֹן פִּי הַטְּבַע' וְהוּא שִׂיחָה פִּי הַטְּבַעַת מִרְפִּיּוֹן
הַמוּתֵר הַמְּגִיעַ הַתּוֹעֵה הַרְזוּתִית הַמְּכַסֵּה אֲחֵרוֹ
וַיִּלְחַח הַזֵּבֵל מִן הַחוּלָה בִּלְאֵ כּוֹנֵה וּבִלְאֵ לָרוֹן וּבִלְאֵ
לַעֲר . וּפְעַמִּים יִסִּיחַ בְּעַצֵּר הַתְּחׁוֹרִים שִׁיקְרוֹ
בְּפִי טְבַעַת יִכְאֵב מוֹהֵם פִּי הַטְּבַעַת וַיִּחַסֵּר הַחוּלָה
בְּעַצֵּר הַחוּלֵי הַזֶּה אֵל הַמַּרְגוּעַ מוֹמֵה שִׁימָלֵךְ מִן
הַכַּחֵב וְכַשֵּׁהוּ מוֹז הַסֵּבֵה אֵלֵי יִמְלֵךְ הַחוּלָה עִם
הַעֲלוֹר כֹּאֲשֶׁר חוֹק וְרַחֲמֵי שִׁירְפָה הַעֲבָה הַמַּעֲוֹרֵת
הַחוּלֵי וַיּוֹשִׁיבוּהוּ בְּמִי בִּיבּוֹל הַסְּמִים הַקּוֹבֵלִים
כִּמוֹ עַפְלִים וְכוּמֵק וְקִלִּיפַת רִמּוֹן וְהַדָּם וְהֵם
שְׂדוּמָה לוֹ וַיִּבְשְׁלוּ עַפְלִים בְּמִים לֹא בִּיּוֹן שִׁיתְרַכְכוּ
וַיּוֹזֵק עֲלֵיהֶם שְׂמֵן וְרָדִים וַיַּעֲוֹה בּוֹ בְּפִי הַטְּבַעַת
לֹא וַיִּבְשְׁלוּ עַדִּישִׁים וְקִלִּיפַת רִמּוֹנִים בְּמִים וַיַּעֲרַב
בְּהֵם שְׂמֵן וְרָדִי' וַיִּרְחַץ בְּהֵם פִּי הַטְּבַעַת לֹא הַרְחֵ'
וְאֵלֵינוּ נוֹפֵחַ וְכַשֵּׁהוּ יִבְאֵ רַפּוּחָתוֹ שִׁיקָה קְלִיפַת
עֵץ חוֹתִים בְּקִסּוֹר הִירְחַ וַיִּשְׁחַקְבוּ וַיִּבְשְׁלֵהוּ בִּיּוֹן
וַיִּשְׁתַּהֵּ מוֹמֵנו שֶׁלֶּשֶׁה כְּפּוֹס בִּיּוֹם וַיִּקַּח גִּלְלָהַר
וְהַסְּפִידֵהָה הַעוֹפְרַת וְלִרְיָהּ וְכַחֵל שְׂחׁוֹר בְּדִבְדֵ
וַיִּשְׂחׁוֹק הַכֵּל עַד שִׁיחָה כֹּאֲשֶׁר וַיִּמְרַחֵהוּ בְּשׁוּמֵן
וְרַד שֶׁלֹּא תִבְשֵׁל כֹּל לָרְכוּ וְתוֹרֵה עֲלֵיו מוֹמֵנו
וְתַכְנִיטָהוּ וְתַקְשׁוֹר עֲלֵיו וַיִּסִּיחַ זֶה אֲחֵר שִׁיפְסָה
הַחוּל' כְּדֵי שֶׁלֹּא יִעֲרַךְ לַהֲסִיר אֲחֵרוֹ מֵהַרְחַ וְתַקַּח
עַפֵּן וְגִלְלָהַר וְקִלִּיפֵי אֲלוֹנִים וְעֵלֵי הַדָּם וְתַבְשֵׁלֵם
עַד שִׁיחֲדוּ מוֹתֵם וַיִּרְחַץ בְּהֵם וַיַּשֵּׁב בְּהֵם וְכַשֵּׁהוּ
יִבְאֵ הַמְּעִי וְהוּא מוֹפֵחַ יִשָּׁב הַחוּלָה בְּמִים הַמִּין
פְּעַמִּים וַיִּמְרַחֵהוּ בְּשַׁעוֹה וְשְׂמֵן בְּאֲבוּנָהָה וְשְׂמֵן

ודומיהם וימיה אותם בתיחות עולמות וקובלות
 וימנע ממזומות עבות מליחות. ולבקיעה שתקרה
 לנערים תשרה ללוים זיין מבוסל וכמשהו וטח
 אחוה על הצליים וירפא :

המתנים

הם מסעד - ללידי הגוף ומשען
 לללעות והזיעה הקרה והפללות
 והסערה הבאים מהקדחה יצא משם ויחילדו
 בהם העחורי' והוא פתיחות פיות העורקי' אשר
 בפי העצבת עד שיגרה מהם דם ויקרה ברוב
 מהמרה השחור' או מפני מותרות עבות דבקות
 שחסיינה בנעיים ויחעבה ויחעכר וימאסו
 האיברים ותשליכם מכת הדוחה הטבעית מעבר
 לעבר עד שחוליהם לתחתיה הגוף לכבדוחם
 ועוזי חמדם ותגיעם אל פי העצבת וימסכו
 ויחחברו וישיגם חום המקומות ולחומם ויחילדו
 החוספת ההם ויהיה מזה עחורים ומורקות
 וננעים . ופעמים יחילדו ג"כ ממתרות חדות
 חריפות או משתיית רפואות חזקות אשר יפליגו
 בשלשול ויביאו להם נפסדת אל פי הטבעת
 ויחילדו מזה העחורים גם יחילדו מהתמדת
 אכילת הלחם הקר הימן ומיני חב"ד קדרה ופולין
 ועדשים וכרוב ובשר מלוח וחומץ ותאנים ובשר
 בקר ועז ואם יהיה החילדס ממתרות עבות
 דבקות אזי ירגיש נפח גדול וקרקור ורעש רב
 בבטן. ואם יהיה החילד' ממתרות חדות נושכות
 אזי ירגיש הכוך בפי הטבעת עם כאב ועלור עד
 שיחשוב החולה כי הוא לריך ללאת ואינו כן
 ובכולן רפואתם קשה ורחוקה . אמנם ראוי לו
 להסמיד לאכול דברים שמיים כמו תרנגולת
 שמה ובשר כבש זן שנתו וחלמון בינה ומי
 אפונים ואח"כ ישדל ברפואתם לנקות החומר
 הפועל אות' ולטהר הגוף מה'. ואם נחילדו מפני
 מותרות חדות וירה עליהם האות שזכרנו אזי
 ראוי לחבר חדודם בהקפת גיד הסחחון מהחזוע
 אח הקפת העורק אשר אלל העקב משני רגליו
 חס' אם יעזור הזמן והכח ואם לאו נלוה לשים
 כלי המוליטה בשתי שקויו ואחרי כן ירפאם ממוך
 בסמים אשר ינגזו אותם כגון שידוק חלודות
 צדל ועופרת ערופה בד כד שחוקה עובדה
 ויזרה על העחורים או אפר עדשים וירחל' במי'
 מחוקים פושרים וימשהם בדם עורב יבש או
 בחלמון בינה מעורב עם שמן ורד או במררת
 שור מעורבת בדבש או יחבשם ברחתי שלוק או
 בעלין

היודדות להם מהגוף . ואם תהיינה מתחורות
 והמות אזי יהיה לצב הלמה אדום או מבורכס
 עב וכאב הדפק ואם הטבע יהיה קר אזי יהיה
 לצב הלמה כלבט הגוף ובלא כאב ונאות לו
 לרחוה במיך כסבור וילוש אפר כרוב בחלמון בינה'
 וישים עליהם או קמח שטורים עם חלמון בינה
 ושמן ורד או פולין שנתבשלו זיין או קמון שחוק
 מעורב עם שמן ושעוה או כסבור רעוב שחוק
 מעורב עם שמן ודבש או יקה פוליס קלופים
 שנתבשלו בשמן ורד ומים וישים בבגד נקי וימיק
 עליהם או יקה ממשקוף החמור הנשרף שחוק
 היטב ויערצבו במעט שמן וישים על המורכס :
 ואם תהיה המורכס בסבת קור יכתוש למוקים
 שחוסרו גרעינים וכמון . ופולין בד כדד וילושם
 בשמן ורד ויחבש על המורכס או קמח תורכום
 שנילוש בשמן ורד . פעמים תחילד בקיעה
 ציריעות אשר בבטן ומה שידבק מהם צבילים
 ולא ימלט מהחדשם היות אם מתנועה חזקה
 כמו משא כבד או מעול חזק או לעק' או משגל או
 התאבקות אחר מלוי מהמאכל או שיהיה מליחה
 נדבקה שעובדה מקומה ולקחה מקום אחר שאינו
 לה וקרעה המסך המבדיל בינה ובין בקיעת
 המסך ולא ידבק כי כל מה שיבקע מעצבים או
 מה שצו רבוי עלצים ישאר כך ולא יתדבק אבל
 כי מן הבקיעות מה שהיא קלה ישבנה הכויה
 ולא חוסיק בעצור התקבן קלות העלצי' והיריעו'
 וכל שכן בנערים ואם תהיה הבקיעה במי שעלה
 בשנים הנה ראוי שירחיק המלוי מהמאכל
 והמשגל והסיגינה והסמועות החזקות ויחמיד
 הסנוחה והסהקט ויסחמו הבקיעה בעופרת
 חלולה בחלל הכף שמתחמטין בה בקדר' וידביק'
 שם תמיד במתה או בשקים מלאים מוך יקשור
 אותם עליה בחגורות כי זה ימנעם מהחוסיק
 ויעיה הבקיעה תחת העופרת בתיחות קובלות
 זיהיה בהם מעט כח להתיך הרחות אשר יפו
 אליה עם אחר עם והוא כמו הנעשה מזכר ומור
 ולבושה זכה וכרבו' ודומיה' ואם גדלה הבקיעה
 וגמו אליה קלת הקרבי' יהי' זה כדד וקש' לבעליו
 עד שלא יוכל להכפע ולהסמועט שום תנועה כי
 אם מעט ורפואתו קשה אז ונאות לו להסקותו
 רפואתו ירכבו הטבע ויחיו הרחות מהבטן
 כאשר הם מושכות כמו גרגרי ללוים או חבך
 שרשים או מרקחת השמיים או מרקחת הכמון

לפי שחינם מתעמלות ממשגל כעמל האיש וגם לפי שחס מוריקות המותרות מגופם בכל חודש כדם הנדות :

וכתב

גאלינום כי הנקרה כשיתחיל בסתו או בקץ יתרפא בחרבעים יום או מעט פחות . אמנם כשיתחיל בחורף עד הכנס הסתו אזי רפואתו קשה וראוי לנו שנתחיל ברפואות מיי שקרה לו ככז הנקרה בהריק גופו חחלה בהקזה אם יהיה הדם הרבה בגופו ותהי' ההקזה מהעורק אשר ביד הנקרה מאחץ כדי שיילא החומר אשר יירא ממנו שמה ישפוך אל זה האבר . וזה כשהיה החולי מדם חם או מלווה אמנם אם יהיה ממותר ליחה לבנה אזי גריקו ברפואות מורידו' לתות רעות כמו גרגרי קכסיא או גרגרי ארמודקטילו או גרגרי אל לבאשי או גרגרי אסנומטיקין או גרגרי סכרו ודומיהם .

וכאשר נדע כי החומר המותרות הנפסדות כבר סרו או חסרו אזי נרפא הרגלים בהחבוסות ושמיים ורחילות ומצילות ונשים מה שנרפא בו מזה בתחלת הענין רפואות מסככות ומונעות מן הרגלים מה שיסתפק אליהם . ואם יהיה התולדות החלי בסבת חום נרפאשו בשלוי' ושמן ורדים עם לובן ביצה ומיץ לוגלגים וקמח שעורי' ועדשים חמים וקליפה דלעת וכסבר לה ועלי חסא ושפי מיני האכלשל ועלי ורדים וכאפור מולץ כריר שלים במיץ אשקוילא ודומיהם או כשזש עם חלב ויוזן במוזות קרים וממשרים להסתכל . ואם יהיה מסכה קרה נרפאשו במיץ כרוב ועלי אלקינס ושיקודה מינגיעה או בשום מדברי עם חומץ או רודא כחושה עם למוקים מוקים מגרעייהם או שורש קשואים מרים מבושל בחומץ או יערב פלפל שחוק עם מין כללים וימשח בו הרגלים קרוב לאש או ישרה ספוג ביין לבן שנחשבל בו כמון וישמיהו על הכאב חם כאשר יסבול . או יקה ארבעור שחוק היטב ושומים קלופים ושמן זית ושעורה בתולה ויבשלוס יחד היטב עד שיסחירו השומים מאד שלא ישאר מהם מלאומה ואחרי יבלול השעורה בסיד וימשח הרגלים זה יועיל גם לשחין . ויתמיד לאכול חרדל ויוזן במוזות ממחרת להסתכל ועושות ליחה טובה ויתעמל התעמלות ממוזע . לנפיתח שוקים או ירך או ארכובה יחשכה בכרוב מבושל היטב או באפר שורש כרוב או בכמון שחוק ויתלדו בהגלים ובידים

סדיקות ממרה שחורה עבה או מרה כרכומית מחודדת שנתערב' עם דם המזון מפני שנחבצר היוצש עליו אלבל הספרש ביניהם הוא כי המרה השחורה לכדוהתה ועוניה תללול ותוליד הסדיקות בשפל הרגלים והמרה הכרכומית לקלוהתה רוב מה שתוליד הסדיקות בידו' . וראוי להסתחיל תחלה בהרקה הליח' הגוברת ברפואות המיוחדות להורידם לפי מה שזכרנו פעמים רבות בנתיב הזה ואחר כן נעשה עימות על הסדיקות מחוץ ומזה שיקח שעורה לבנה ושמן בגפסטה ויחוך ויעיח בו . או יחוך שעורה לבנה ומוח עזש שוק הבקר כד כבד יחד ויחכה בשמן שומשמים ויערב עמו מעט מין מיורסה ויעיח בו הסדיקות ואם הסדיקות מקור יחוך שעורה בשמן חולבה ויעיח עליהם . או יערב תחני' שרופים עם שעורה מוחכת בשמן זית ויעיח עליהם או שעורה מוחכת בשמן שומשמן . או יחפור בלפת גדול חפירה וימלאנה שמן ושעורה וישמנה על אפר חם עד שתחבשל שם ולא ימשח בו הסדיקות . לכאב השוקים יכניסם בעור כבש חם חקף שנישם וישחף שם שעורה . לגידים שנקלרו ונפחו וחיו יכול לילך כחוש יפה ארזילא מן הכבשן ובשל עם דבש וחבוב על הכאב או לחם לבן והומץ יין חזק ועח על בגד למר לבן וחבוב עליו . פעמים יחדשם בהגלים נגע מלרות הסעל קשר נקרה חיול אגחסי . אם יהיה עמו נפח כנה רחוי שיחבוב המקום בריחת כבש או של עלה או של שועל . ואם יהיה המרמרות בלתי נפח ומורסא קח משולים של נעל ושרפשו ושחקו ומשח המקום בשמן ורד וזרה עליו מזה האבק . או עפלים שרופים שחוקים או קליפת רמון או סומאק ישחק מהם אי זה שיזדמן וזרה על הרגל ואם נדרם הרגל יעית המקום בשמן ורד עם מעט ארסניקות או יחבשונו במרת כבש או מררת עז אחר שיריק מה שבה . לכאב כפופ הרגלים הנקרה פלנגיעס יקח דם באמצע הכף בשקשוחה או בבנמו' וישחוק כמון היטב ויערבנו עם שמן וימשח בו . או יחמם עלי כרוב במחכת בלי מים ויחבוב עליהם . לכאב הפרקים ישים עליהם פולין שנחבשלו בשמן זית או קמח המה טיולוס בחומץ ובעעירת הכרוב . הנה נשלם השביל הששי ובהשלמתו נשלם הנתיב הרביעי :

ארנודקטיל או גרגרי קכסיה הגרגרי' הסרוחי' או גרגרי אסקומטיאון או גרגרי אל לבאשי או גרגרות סודריטון ודומיהם מן הרפואות המשלשות ליחוס קרות ועבות ויוזן במונות אשר וילדו ליחה עובס וירחיק המלוי מן המאכלים והמשמנה גם ירחיק מזונות ומשקים עבים מחאחרי' להטעמל ולא יקרב למשגל וכ"ש אחר המלוי מן המאכל וכאשר עשינו רפואות משלשות והרקנו החולה בקלחים ובכניסת הנרחץ אזי נקוב אל עיחות ומשיחות ממוץ : **ורנה** זכר קשעה בן לוקה בספרו בשמירה כי כל מירוח או עיחות או חבושת שיטעה על אבר מאיברי הגוף יכוין לו להממו או לחתוך חומר עב ממנו הנכ ראו תחלה שיקדים הרקת כל הגוף בשלשול וסקיה וכאשר יתנקה הגוף ויראש ראיה עבוררת כי החולי באבר לבדו מחומר הגיע בו אין לו מה שימשך לו משאר הגוף אזי יעשה לו אלו הטיחות והחבושת' והשמני' ואלו בעוד שהוא הגוף מלא הגה ראוי שיממוד וישמר ויזהר מהם בתכלית השמיר' ואזכר' כי הם ימשו אז אל האבר החל' יותר ממה שיתכו ממנו . ואמר ד'שיקורירוש שאם ילקח זבל בקר ויעשהו בעלה ויוסם על האפר הם ויכיר העלה ממנו וישימרו על גיד הסנה בחמימותו ויעיל תועלת מבורחת. ומסקה לחולה רפואות מטיבות כמו תוראק פלוגית אוכלאזיה וגרגרי דיליוס ומרקחת פלפלין ודומיה' ויעבול מקו' החולי צמי' חמין כשהבשלו בהם באבוגגה ופוליי ואניט ומוניטיא וחבלי אל מלך ומיודנה ועלה לברור ודומיה' מן הסמני' המתחכים ויבשל קצח חרדמוסים בחומץ מזוג צמיס אם יהיה בחולי חוס . ואם יהיה קר עם חומץ ורבע ויחבש המקום ההוא . או יבאש שורש איריאוש ויבללו בחומץ היעב ויעיח המקום צו . וימשחני בשמן קשואים מרים ושמן קשט ושמן גד ושמן שקדים ודומיהם מהשמיים המחמכים . לנפח החלני' יתאח ארבעה חוקיות ממין קומל עם שני שקלים קשיא פטמוליא וישים עליו שקדים מתוקים :

כתב

ארסמו אם תמשח ארכובה שנכאבה בדבש היעב כנגד האש ואח"כ תפור עליה מלח שחוק ותחבוט אותה ירפא או ביזיאת בכקר מיד כשילא חס או יכאסנה בחומץ ובעוד

שכוח חס יתגנו בארכוב' או ירתיח לואת יוגי' אר לואת בקר וזרע פשתן בחומץ וישי' על הארכובה הכאבה . ולשחין הלומח אחר הארכובה ימשחני במוך לשמש בעמרה . ואחרי כן יפור עליו לואת כלבים יבשה שחוקה . לחיכוך הנעשה באצבעות הרגלים וגם לנפחם יזוק עליהם מים מלוחים חמים או יבא למרחץ וימרח' בשמן ודל . או במלח שנילושה במי כובסברחא או ירחלם במי ביטול תרדון או ביטול חרדל . ואם יהיה החתוך חזק תתן עליו סאליס כחושים עם שמן זית . או מי כללים עם יין . פעמים יקרה כאב מיוחד ברגלים חזק ומזיק יתחבר עמו בעצבים משיכה ודפיקה וקרא' בלשון ערב נקרא. ויטיל מפני שנשפכה ליחה רעה אל הרגלי' ואם היתה הליחה הסיה חמה יטיל ממנו' כאב חזק ודפיק' מתמדת וטרפה והתלחבות ברגלים ואם היתה הליחה ההיא קרה עבה יטיל ממנו' כבדות חזק ומשיכה ברגלים ונפיחה בלא כאב ובלא דפיקה : ואולם יהיו מורסות הנקרא והפרקי' בלתי עשות מוגלח כי המוגלח מתחדשות באיברים אשר בהם דם הרבה והפרקים מזוים לחות דבק קר וחם זה עם זה ערומים מן הבשר ואי אפשר שיהיה בהם מוגלח . ורוב מה שיתחדש זה החלי הוא כשהתמיד החול' הממוץ'ורפיון הסתעמלות עם רבוי מאכל ומשקה וזה כי אלו הרבדים יולדו מהם מותרות רבות בגוף . ואם יהיו הרגלים חלשים ישפכו המותרות ההם עליהם כי האבר ההוא החלוש לא יוכל לדחות ממנו המותר הנוסף לחולשתו . ובעבור מה שזכרנו רוב מה שיקרה הוא לשרים ובעלי המנוחה והגופות הלחים וכל שכן מי שירבה המשגל ואף אחר המלוי מן המאכל . וזה כי הפרקים יתחממו עם התנועה במשגל וימשכו המותרות בתנועה אליהם . ההפלה במשגל יזוק בעצבי' ויפסידום והרגלים הם איברים עצביים . ולואת הסבה לא יקרה לסריסים כאב הנקרא בעבור שהם לא יעשו המשגל אמנם אם יקרה לאחד מהם יהיה מרביי מותרות שיתקבלו בגופיהם מרוב ערבות מאכלים ומיעוט השמירה והמשכ' אחר תאותם במאכלים כמו שיעשו הנערים . וזה כי הנערים לא יקרה להם הנקרא בעבור שאין עושין משגל . ואם יקרה להם זה יהיה מפני ערבות מאכלים . והנשים לא יקרה להם הנקרא כלל

אמור חלקי ה' אמרה כפשי וגומר ה' פעמים -
 בצואך לדון זכור אוריאל ותלליה . בצואך לאכול
 זכור רפאל . בצואך חויביך אמור אוריאל ז'
 פעמים נקטימה אחת או אוריאל :

היבלת בלשון ערב תואליל ובלע"ז ברונא

והוא בשר הערוך ע"ג העור ילאו
 ככל הגוף ויותר בידים וברגלים והם משני מינין
 או רכה בלא כאב ואז יהיה מליחה הלכנה ומה
 שיהיה ממנו קשה נסדק ואז יהיה ממרה שחורה
 וראוי תחלה להריק הגוף מהליחה הגורמת אותה
 ואחרי כן לעוח אותה מחוץ ברפואות המיבשות
 תחלה והם לא סרו ימיחוס ברפואות חדות כי
 הם יעפשו ויחכסו. ואולם הרפוא' המיבשות
 כגון שיטשטש בשמן הדם או בשמן נרד ואחר
 כך יפור עליהם אש מלפני פרסות הבכמה
 שחוק או אפר שריגי הגפנים שחוקים היטב
 ויילשו בחומץ וישים על היבלת או עלי זית
 מבושלים בחומץ וכחשים היטב או אפר קלף
 היס שנילש בדבש או ישים סביבה או עליה
 חלב של תחלה מעורב עם הלז כליות בכמה או
 ימשחה בכבד של תרנגולת ואחרי כן יעמין
 הכבד באשפה וכשיכלה הכבד תחלה היבלת. או
 ימשחה במי הגפן הבוסר או במעט לבר או
 בדם היונה חם מיד כשיטהענ' או בקמח שעורי'
 שילוב בחומץ . החלב היואל מהתחלה כשאינה
 מבושלת יועיל לעקירת עקרב ויש בו כח להקפיא
 החלב והם תכחוב בו על הביצה ותללנה
 יראה הכחב בחלמון . הרואה לתת מריצה
 בין בני הבית . יפור על הבית מלח
 הרבה או יפור על האש הדם ופוליס שחורים .
 האורה בתלייר על הביצה תראה על האפרוח
 היואל ממנה . השחיה בכלי העופרת או הבדיל
 יועיל לנמאה או יקה ראשי ורדים שחוקים
 שנילושו בשמן שקדים מרים ותכיר הנמאה .
 הארי ירח מהרנגול לבן . הסופר גוף נחש
 באבננו לא יזיקנו חרב אלא בדקירה . הרואה
 שלח יתקלקל היין ישים על פי החבית כלי חרס
 חדש מלא מים . הבהרת והבוהק אחד ורפ' אות
 שניהם גם כן אחד וזה כי הבהרת הוא הפסד
 הדם אשר יזון ממנו עוד הגוף הנגלה מבליתי
 שיהיה מעורב עם מה שתחתיו וזה ההבדל אשר
 בין הבהרת והבוהק . והיוהן בכלל מחלשת הכח
 המשגל' אם מהפסד מזג או רוע המזון או חומר
 רע וזה כי הכח המשגחה נשיכלה ויחלש יפסד

זו במעי ותקשור שני ראשו היטב ותתכחו
 בבית המרחץ ירוך לשם כנחש . אם יתקה אדם
 שתמו יגרשם הם המות . ואם יתקה דם קוף יאלם
 זאם יאכל מוח של נשר או יתקה דם זאב ישחב
 אם יפול רוק הלמא או הרעב על עקרב או על
 חיה רעה ימותו . אם תקשיר ראש עטלף על
 זרוע בבגד שמור או תחלה בן שועל חי בצוארך
 לא תישן כל זמן שיהיה עליך . אם תחלה עליך
 בן כלב לא תדבר בטיוחך יין . אם תתן מדם
 של חלבה קמיל' שלך של ימין למי שתרצה באכיל'
 שהוא אוכל או ג' עפין אחרונים מהשתמך או
 ג' ימים שגולדו ביום החמישי או אפר לפתך
 בלא ידיעתו או אם תרחץ דדיך ביון ותתן לו
 לשחות יתהב אותך חלבה רבה או תקה מנולה
 שני תרנגולי' בשעה שמוקקין זה לזה ותגע בהם
 למי שתרצה שיאחב אותך . או תשרוף כסף חי
 ותאמר בשם שהכסף חי כזה נשרף כי ישרוף לב
 פלוגי בן פלוגי עלי או חשים לשון ארכנת תחם
 לשוק וכסף לו . או תגע בו בעלם שרוף של חלוי
 או של סרוג . או כתוב שמך ושמו ומתקחו לתוך
 כוס ושחו שדיהם ותאחבו זה את זה . וכן אם
 תמשה ערוסק' במררה אוו או של זאב מעורבת
 בשמן ותשמם עם האשה תאחב אותך . והם
 חרלה שישתך אדם תן לו לשחות מים משבב
 מעיינות או תקה השעורים שזופלים מפי הסוס
 קודם שנפלו לארץ ותשליכם בינך לבינו או תאחב
 זאב . או אם תרצה אכול מולחמו ותן לו לאכול
 מולחך או חשים מנולה של זה במגעל של זה .
 אם תקה משערו' אדם ותשליך בלואת אדם יהיה
 שמו לכל . אם תסרם העכבר ימית העכברים
 שימלא. אם חשים בחורי' כמל' עטרן או גפרית
 או חלחית ימותו . והם חתנו סביבותם לא ילאו .
 אם תקשור אבן בזבז של חמור לא יתק . אם
 תכאוש היטב תולעים שבעפר ותחבשם שלשה
 ימים בגידים שגכרתו או בעלם ששכבר יתדבקו
 ויתרפאו בע"ה . אם תחשש' בלב דג חי תאלל
 תמוזיקין . אם שולך בידך זכב חולדה או מלקחיים
 של נפח או בן כלב גדול או תשי' באבנתך לפני
 ארכנת לא יבנה כך כלב . בקלה כפוי התרנגול
 יש שני עלמות שגראין בקבצים . אם תחלה
 סימני על בעל קדחת חמדיית ירפא . והם
 תחלה השמאלי על בעל קדחת רביעית ירפא
 זכר לזכר נקבה לנקבה . בקומך ממעתך אמור
 פ' פעמים מיאכל הסר הגדול . בשבתך ללמוד

והנה אבאר הסגולות אשר יעדיה לי :

אם תמשח פיך בחלב הדוב תחכם . אם תשא מעט מבינת הדוכיפת ומלשונו תלחיה בכל דרכיך גם מופלא לשכחה . אם תיבש עין זאב בשמן ותשימיה בצור או בצנד ותחלנו עליך לא יירא ממך שוף ולא ממזיקין ולא מפגע רע ובכל אשר תפנה תשכיל ויפלו אויביך תחתיך ותמלא מן בעיני כל רואיך . אם תשים לב ארנבה או לב הכלב בצאנטיך לא יזיקך כשוף . אם תחלה רגל עורב על גער שיש לו שעול יבירא . אם תשים זרע כרתי בחומץ יסיר חומלו . אם תשי' אפר בגפנים ביין שהחמיץ ישוב לקדמותו . אם תשים שלג או אחריו בדבש לא ישתה לעולם . אם תשים רגילה במטה שמיין זה לא תקרה ולא תחלוט . אם תשפין ט' השכמות בעקבך לא ישלטו בך כשפים . ואם יושמו כזר יסורו מיד . אם תשים זרע חזרת בקדרה כשהיא מתבללת יראה התבטיל מלא תולעים . אם תיבש ריאה ותשחקנה לאבק ותשים מעט בקערה רותחת יראה כאלו היא מלאה תולעים . אם תאמר בכל יום ז' פעמים נר לרגלי דרכיך ואור לגיבתי תהיה זכרון . אם תשים אפר הפחילה ביין ותשתמו תהיה שבור או מהעפר אשר על אופן העגלה או מעט חרדל שחוק או מעט כרכם . ואם תרלה לשמות הרצה יין ולא תשתכר תשתה מעט מים קודם שתשתה יין . או תאכל חסא או כרוב באמצע השתיה . או תבשיל אחר השתיה . אם תשים צילה בחומץ חזק שלשה ימים תתרכך ותהיה כעיסה תכניסנה בעששית ותמלאנה מים ואז תתקשה ותחזור כבתולה . ואם תרלה להויליא' תשים בעששית חומץ ותתרכך כבתולה ותויליאנה אם ישתה התפוס שום משקה אפילו מימי רגליו קודם שיושיבוהו בבית הסוהר לא יתעבב עם . אם תרלה לכהוב צוהב תערוף לוכן צילה היטב ותחין בו למג ערבי ואצקת האבן השחורה שמתסין בו הגורפי' שתמכתה ואחר הכתישה תיבשנה ואחר תעביר עליה מצעת כסף או זהב או איזה זבב שתרלה וישאר הרושם . אם תקשת לדרוש ברבים אמור דבקה לעפר נפשי עד כי תרחיב לבי עשר פעמים . אם יהרהר לבך רע אמור הורני ה' דרך חוקיך עד בליקבך חייני . אם תמשח ירך בחלב כלבחה תחפוש בדרך ברזל חס ולא תחוס . ואם תמשח בשמן ללמות

ותחפוש נחש ישוב כעץ ולא יזיקך . אם תתקן שעה בחולם וגפרית ועפר הרקובה שטרקיצוב חולעים ותשמה מהלל נר ותדליקנו לא יכבה . אם תדליק שורש שקדים עם שמן אגוזים כל מי שיביט לאותו הנר תבא עליו תרדמה . ואם תרחוק כלי זכוכית מזהם בני ישראל יחיה זך ונקי . אם תמשח בית השחי ובית הערום של חינוק קודם שראה קרי בדם עמלק לא יגדלו בהן שערות . וכן אם תמשח דדי הנערה בחלב חזיר קודם שתדע זכר לא יגדלו יוחד . אם תמית המטה במרת שור מעורבת בחומץ יבירה ממנה הפשפשוין . אם יגולה זקן עז לא ילמה . אם תרלה להבין אם יש מים ביין או בחומץ תמשח ספוח בשמן ואח"כ תטעון בו עץ ותכניסוהו ביין או בחומץ ותויליאהו אם תמלא עליו טפות דע שיש בו מים ואם אין עליו טפות אין בו מים . אם תרלה להכחיש אדם במים או בחפירה קה קה ארוך כפי האורך ונקצוהו מראשו ועד סופו וישים האיש הווא ראש הקנה האחד בפיו ויכנס החת המים או בחוך העפר וראש הקנה האחד ישיה מלמעלה כדי שיחשש ויחיה . אם תקטר ורד אדם בגפרית יחלבן ואם אחרי כן תשימיהו במים חמוין יחזור לקדמותו . אם תשרה בגד פשתן בחומץ ותיבשנה לפני האש ותעשה כן ג' פעמים ואחרי כן תקשור בו צילה ותללנה בו לא ישרף הבגד . אם תשים שן אדם על מפתח הפתח מלמעלה ישנו כל בני הבית . אם תשים סיד תחת קדרה שעל האש יתבשל הבשר מהרה . ואם תשים בקדרה חתיכת זכוכית תתאחר להתבשל . אם תשים כל שהוא מהלבב זאב על גרון האש' כשהיא ישנה חודיעך כל מה שבלבה . אם תשא עליך לשון עמלק או עין ימין של נחש או של זאב לא ישלמו עליך שונאיך . אם תערב דם ינשוף בשמן ותעשה פחילה ותעבלנה בו ותדליקנה כל הרואה אותה דלוקה ישחוק בך כמו שירלה . אם תיבש ביולי נמלים ותשחק' ותערבם ביין או במים ותשתה אותו תחטטש מלמעלה . ואם תרצה ממנו ינפה הבטן . ואם תרלה להתרפאות עמנו תשתן שמן זית . אם תרל' לחפוך עיט בלא ברזל ובלא סה תקח חוט ממנוך עב ותשרהו במים של אפר ותמשוח על העיט ותהיה מוליך ומביא ותורה תמיד עליו עפר בלא מים ויתקן העיט . אם תשים כסף

ימים שם מעט מלה שחוק ואפר נולח אוזן אוחס
 שבכנפיה ראשונה מכלם ויחשבונו בו ובזה יחזרו
 הגידים למקומם זה יעשה חמשה ימים ואחרי
 כן ימשחנו במשיחות הנאותים לכל מכה ותמיד
 יתפוס המוכה בידו קנה עבה קל או עץ עגול
 ויתלה ידו בלוארו. ולשכירת עלם יחשבונו בלואת
 כבשים חם או זפת וכרכס ושעור שנתבטלו
 בשמן. ולעלם שמשמט ביד או ברגל ישרוף סבה
 לאפר וילושנו בשמן ויחשבונו עליו חם כל
 מה שיוכל :

הדבורים

והלדעה ארסם הוא חם ומד
 ובעבור זה יקרה עמנו כאב
 חזק והתלכבות ונקודות קטנות שחורות ורלוי
 לו להטיף על המקום חלב תלמי' או ריר נחיריו
 או בעפר שילוש בחומץ או יחשבונו בלואת
 בקר. למורסה יחשבונו בחרדל כחוש שילוש
 בחומץ או בסיסין כחוש. או בעלי קנים רטוב
 או במררת בקר או במירס כחשה מעורבת ביין
 או בחומץ או במי ורדים. לנכפה ישחה מ' פעמי'
 אפר של עליא מולד ראשון מוכר לזכר ומנקבה
 לנקבה בלול ביין לבן ויאכל כהף חי או אפר
 מכבד של זאב או יקה המוח הנמלא בזרוע הימין
 מן החמור וישימהו בחוך ככר לחם המול' בשעה
 שהלא מן התנור ויאכלנה החולה וכו' לא ידע
 ולא ישחה עליו. ואם גבר עליו להמלאן ישחה
 מעט יין טוב צד או יטוף בחוך פיו בשעת נפלו
 מררת כלב זכר לזכר ונקבה לנקבה. או הראש
 לו או בכפק שלשה גרעיני רודא וסיס לפניו
 בענין שיראם ואחר שיקום תחלה אוחס בלוארו.
 או תקח עוף הנקרא בלשון ערב פרך ובלע"ז
 פלומינו לבן כשגב כלו ולת יהיה בו אפילו נולח
 אחת ממראה אחרת וירעיבהו יום ולילה שלא
 יאכל שום דבר העוף הוא ולמחרתו תחילתו
 פלפל לבד כל היום ההוא עד ג' ימים ואוחס סג'
 ימים יאכל הנכפה יליח של העוף ההוא ויזכר
 החולה שלא יעוים כל דבר הבא מחלב ולא דגים
 תוך שנים. או יתלה עליו חמיכת עור ממלח
 או מלפפורן של חמור או רגל זאב או משער כלב
 שכלו שחור. לשריפת מים חמין ואש וכיד קודם
 שיטעה אצטבעות ומשחהו ברפואות מקררות
 כמו שמן זית קר או יכחוש אפר עלה הדם
 ויערבו עס שעור ושמן ורדים מוחכים ויטוח.
 המקום או בלמאכ גרבי שחוק ומנופה ויילוש
 בלובן

המבטלים הם זרע פשתן חרע שומר ושארור עם
 מלה ושמן חיעת האדם הנלקטה אחר יגיעה.
 רוק האדם הלא מעורב בשארור ושמן חזיר וקמח
 חטים עם שמן ומים פוטרין ועגבים ולמוקים
 ותמאה ושומן אוזן ושמן עגל. המטברים הם
 חלב האשה מרת חזירה לואת כלב דבש יין מתוק
 למר לזכר קומרו שקד מר קמח שעורי' ופולים
 בטנים לזון. המדקקים ומבטלים ומפרידים
 חלקי הגוף בחומם הם בללים ותלנים אורוג'
 שמדי יין חומץ זרע אחרוג גפרית משחק רודא
 כנגברי זרע פשתן למוקים לואת של עכבר ושל
 פרה. כשחירט לגיד או ללחד מן הגידים נקב
 כמחט ויחאחר יארע לו הקבוץ הנקרא בחיאה
 ימים עליו גפרית שחוק עם שמן זית ופעמים
 יתילד מליחה מותרות מקלרת הגיד ורפואתו
 ביבשות ובנקוי הגוף תחלה בהקזות ואחריו
 במשלת שדרכו להוילח מאוחה הליחה גם יארע
 הקבוץ מיובש והוא כשיארע חוקף ההרקה
 גדולה בסמים כי כשיאגבר הרבה המשקה
 המשלט יארע ממנו הקבוץ. ורפואה זה שישוך
 אחורי הראש עם חוליית השדרה ועם שאר
 הגוף בשמן שקדים החדשים ויסיח מזונו
 התרנגולת מבושלת בחביל פשוט וכן יבטלם עם
 השקדים וכן ביאת התרנגולים תחילת מועילין
 מאד גם יתחדש הקבוץ מאדיום מתחדשים
 בעורקים ובעלם הגידים ויארע זה מהשכרות
 ותחילת רוב עגבים ותפוחי' שלא התבטלו כרלוי
 ורפואתו שיטרחק מכל מה שדרכו לחדש בללה
 האדים ויוזן בלפרים ובתורים המבוטלים בישול
 היטב במים ושמן או ללנויים ול יאכל מן הפירות
 זולתי לב בטנים ולחים וימרח הגוף בידים לבד
 מריחה יבשה ואחרי כן ישוך אוחס בשמן אגוים
 הישן ויחמיד התנוע' במילוע על האוס וההשקט
 אחר המזון. כשהגידים נכרתין בסכאה יבשל
 גפרית שחוק בשמן זית על אש נחה ויטבול בו
 כעורת של פשתן ימים עליו פעמים ביום חם.
 או ישרוף תולעים שחארץ ויבללם עם דבש וישים
 עליהם זה יעשה בעלם הנשבר. או יקה שומן
 חזיר מהסוך ושמן חליט ומלח ופלפל הדק וכפח
 ויבשה על אש נוח וישרה בו למר לא כוכם ובעודו
 חם יפח ירחץ בו הגידים יום אחד ואחר ימים
 בו קמח חטים ויערבו יחד עד חמשה ימים.
 וכשתראה שהגידים מסוהנים ויבא הבשר הטוב

שיעור

מוגלת וימלא בעליו לאיכותו. ומדודו הנאה הנם זה אוח על דם נשרף עם מרה כרכומית. ואם תהיה המוגלת בלוייה הנם זה אוח שהדם גובר ואם תהיה רכה כמו רוק כמו מיני כרכומי' הנם זה מפני המזגות דם עם מרה כרכומית. וכאשר התחבר לנו באחות שזכרנו כי הגרב מסילד מפני דם נשרף או מרה כרכומית אז יקח הגיד האמצעי אם יעצרו. השנים והסנה והזמן. ואם איזה מוגע מהסקה נריקסו בצינול כיאר שנבא ודומה לו מהדברים אשר יורידו מרה כרכומית נשרפת ויקררו החום וידקקו הדם ויתמיד להזיע במרחץ ואל ימשח גופו בדבר מהשמים כי הם ימנעו מהסכה בדבוקס ויסתמו נקבי הגוף. ואולם מעט משמן ורדים לא יזיק. ואם יערבו בו הקמים אשר יטוח אז יהיה טוב חס כי הוא בלתי מוגע מהסכה. ואם יתילד החכוך מפני ליחה מלחה נלווה להריקה בבשול אפתימן ואגריקון ודומיהם מן הרפואות המשלשלות ליחה לבנה נשרפת ויתמיד המרחץ ולהזיע בו וימשח גופו במין גרפס ובמון פוליג'א. ואחר שיולאו המותרות מגופו במה שזכרנו יעשה פיות מבחון :

דבר זכר גאליכוס כי סיג כסף מעורב עם שמן זית וישיל לגרב תועלת גלוייה גם ויעילכו נפט שחור ונפרית עם אפר או נפרית מעורב בחומץ. או מרחץ שחוק מעורב בחומץ ושמן זית או קמח שיפון מעורב עם אפר או חלב כבש מעורב עם דבש ויתרחץ במי נפרית או במים מלוחים או במי זיתים או בחומץ ומים קבשלי בהם עלי זיתים. ולשחין של תיבוקות תעטפם בעור גדי חם מיד כשנפשת ויכוו בו יום וליילה מכוסין בעריסתן כדי שיזיעו בו ואחרי כן תמלא כל האגלות בעור והעור הכפשת מהשם מיד חם אם חשימהו על גרב וחכוך וגעים הרעים ירפא. הדברים המושכים במורסות יתכן להיות להם חמימות והכנסה לעבור מהם דקוהם בחלקי הגוף כמו פרשיל ונפרית ושורש קנים והעולרים הם קרים ועלמם גם ועב אשר ברוב גסותם יחשבו החלטים וידביקום וימנעו ברוב גסותם מעבור דרך מולאיכה ולא לה יעברו הדם. דם יזים ודכ פרה ולוחת חמור וקרלי פרה ושער ארנבת חרוך והלבונה גם היא מגדלת בשר טוב. הדברים המבשלים

הדם וכאשר הגיע אל העור לזון אוחו יתילדו בו חלייה כעשור השורש אשר הפסיד חומר המזון ואם יהיה החומר שולטת בו ליחה לבנה יתחדש מזה בהרת או בוסק לבן. ואם שולטת בו ליחה שחורה יתחדש ממנו לרעה או בוסק שחור. והסבדל בין הטרעת והבוסק יהיה באבר אחד. ומיני הבוסק האחד מהם וכואו היותר חלוש הוא אשר במראה הכלת וכואו אל גרב בערבי והיותר מחוס כרכומי או דם מררי. ואם יהיה המותר מתענעט יהיה עמו חכוך. וזה המין יתרפא במהירות ורוב מה שיקרה בקיץ. והנה יתרפא בלוייה מעט ממרה כרכומים ויזון במזונות נוטים אל קור ולחות ושיולידו דם טוב והמין השני הוא השחור והיותר מדם שחור מעט הכמות וההפחד ופעמים שיסתיל מעלמו פעמי' שיעמק מן המין הראשון והגלות שישים עליהם חלב תאנה או זרע פשתן כחוש נעורב בחומץ. או ישרטנה שריעות קמנות וימרח עליהם בפחם ישן הנמלא בקירות. והמין השלישי הוא הבוסק הלבן והיותר חם יהיה עמו חכוך יהיה מליחה עבה מלחה ואם יהיה לבן מאד הוא מליחה עבה דבקה. והגלות לו להתמיד הקיח בכל מודש והמרחץ בהיותו לס. ויחר מהמזונות רעות הליחה מתאחרים להחבשל ובכלל אומר כי לכל אלה המינים וישיל הולאת הדם כי הם יתילדו מאומר שאיכותו דע ורחוק מעלם הדם השוא :

הישחין סבתו הוא כי בו ידחה הטבע הליח' הרעה אל הגלגל פי הגוף כדי שינקט מנו חוכו. וכשתהיה הליחה רכה בתוכה דקה יתכה בוייה או ביען נסחר וכשתהיה עבה יחסר ויחבך בעור כי העור יותר עב מוולתו ויותר חלוש ואם היה חמות החומר הנדחה אל העור רק דק יחדש חכוך. ואם יהיה עב יחדש גרב ואם יהיה הגרב כחוש יבש אין לחתכו כלל ויהיה עם זה איכול ועקויה ובריקה הנם זה אוח על ליחה כרכומית נשרפת ואם יהיה זום הגרב שריפה ועובי משטת הגוף ואיכול בלתי מופלג ויתקלף מן העור מיד שיחבך קליפות לבנות הנם זה אוח על לחות מליחה לבנה מליחה מגונה שרופה ורוב מה שיקרה זה הגרב לוקמים לרבווי הלחות המלווה גם והולפת עורה ואולם הגרב הלח אשר בו

ביום בשער ארבעה ועל הכל יקשר כנגד שריו
 בחומץ חזק ויקשרו היטב ותדחוק אותו ביד
 שעה או אפר של קרן או כולה של תרנגולת
 שמנה או כחוש זבל של כלב היטב וישרבו בדבש
 ובשל הכל על האש ויחבוש בו המקום . ואם
 הדם יורד מוורידין יפזר עליו אפר זאבה שמוק:
למכת הבטן שיולאת האלעומכא' הולת הכר
 לפריך ומשה ידיך והאלעומכא'
 בשומן תרנגולת ואחר כן תרחיב הסכה בשער
 מעט עד כדי שתכנס האלעומכא' בקל . ואחרי
 כן תקח תרנגולת חיה ובתרנה לשנים ושימנה
 על האלעומכא' עד שתחמם ואז מיד תחירנה
 למקומה מהרה ומיד תפזר המכה והנה מקום
 לפחילה במקום מדרון . שתלח המוגלא' ישים
 שם פחילה במשיח עד שיחמר הדם הכשאר
 בבטן מפני' וישכב המוכה פרקן שעה אחת .
 וקח יין עזב והשליך בפני' ויטה ללד האחר שיח
 המוגלא' וכה תעשה לכל הדומה לזאת המכה
 וירפא ללמח . לפתחו תחבשנו באו' של בהמה
 דקה מיד כשתלח מבהמה או סולת ודבש וחלמון
 ביצה או חלמון ביצה וחלב חזיר ומלח בד כבד .
 לנשיכה כלב שזעה יפתחו הגנע עם אומל'
 וישימו עליו כוסות המליצה וקרוב לו ייתו
 העלוקות ויחבשנו בשום ומלח שמור שנילושו
 בדבש או שום שמוק ונילוש בחמאה ובחומץ
 חזק או תאנים ומלח ושמן שמוקים יחד או חרדל
 שמוק ונילוש בחמאה או אגוז ומלח כחושים
 שנילושו בדבש . או ידוק עלי הקשואים עם יין
 מבושל . או יכחוש אפר עלם עגל וילושו בדבש
 ויחבשנו בו . ואם עשה הנשיכה מוגלא' יחבשנה
 בערשים מבושלים או בחטה לעוסה או באפר
 שערות אדם הנילוש בחומץ או בסוכרי ובלל
 ומלח ודבש שנילושו יחד בד כבד . או בכלל
 כחוש במלח וחומץ או בחלב תאנה פנה או
 במיץ כרוב מעורב ביין או בזר' הכרוב שמוק
 ומעורב בחומץ וירחץ הנשיכה במי רגלים או
 ישים עליה עלוקות והחולה ביום ד' יקוז וביום
 ה' לקח יעשה מרחץ . וראוי לזכור בזמנות
 דקות ומשלשלות המר' השחור' כי המר' השחור'
 היא המושלת על הכלב ולשפעת' תחבבר עליו
 ותחפץ ותכלל הפחדות כל גופו ויוליאו זס'
 שמוס ורוב מה שיקרה לו זס' בחורף ובאביב :
 ויטן כי זאת המחלה מהגה להחפשט עד מלאת.

האש נגאר ושמו ידוקה בד כבד' במחליחו משמן
 ורד ויחבשנו בו . למסמר או לקרן שבבשר ואינו
 יכול ללאת יחבשנו היטב בחלב ארבעה שנילוש
 בפרח של פולין . או ישחוק האבן המושכת
 הכרול ויליטה ברשיכה וישים עליו . ואחר שיח
 קודם שתחילד במקום מוגלא' יחבשנה בחלב
 כבש כחוש עם כללים . ואם נתילד שם מורסא
 יכהם תאנים ולמוקי' ומזכר ארום ואפר הגפנים
 ושאור וילוש הכל בד כבד ביין שסחמין ויחבוש
 בו גם יחבוש אותו בדברים המושכים שתבתי
 למעלה . ואחר שתלח המורסא יפזר על המקום
 קליפות ביצים שמוק או אפר שער ארבעה כי
 אלה הדברים ידובקו :

הנפח

הוא אויר בלתי מבושל קר ועב
 שיתילד אט מליחה נאה או שחורה
 והסבדל ביניה' הוא כי הנפח המתחדש מליחה
 נאה הוא לה והמתחדש משחורה הוא נגוב יבש .
 וראוי לו שיקח במים חמים ומדבקי' הם יתיבו
 הכוחות מהגוף ויפזר' זה נמלא בכמו כן מבושל
 בשמן זית ואם תרצה לרכבו ולפתחו תחבוש
 הנפח מקמה חטה מבושלת בשמן או בכרוב
 כחוי' מרוחה בשמן זית או בזבל הכלב שמוק
 שנילוש בדבש ובחלמון ביצה או בקמח שעורים
 מעורב עם פרחי הכנסג' . כשיפתח תחבשנו
 בדברים המושכים שביארתי למעלה או בשמן
 ושעור ורשונה בד כדד ותבשל היטב ותערב
 יחד וכשיחקרו תחבשנו בו וכה תעשה ללמח
 פתוחיזאם חרלה להסיר הנפח תחבשנו בפרשיל
 מבושל או בעדשים כשתבשלו היטב ביין לבן או
 בכמון כחוש ומורחה עם שעור בחולה או אפר
 של מלח מעורב בדבש . למכה שנסחמה וחרלה
 לפתחה תחבשנה באפר של קרן לבי או בזבל
 מזים כחושה עם דבש או אפר ומלח שנילושו
 בחומץ או בחזיר מבושל או ארוג' עם שמן ועם
 חומץ חס . ולסחוס המכה ולהלמיח בשר תחבשנו
 בלבר ולובן ביצה ושער ארבעה ולבונה בד כבד .
 ולכאב מכה שורות בגדי פשתן בליוות לבנות
 ותלתיח ההוא ביין מובחר ותשימם חמים על
 המכה . לסרחון השחין ימשהנו במרחץ שמוק
 מעורב במים או במי ורדי או בורדין שמוקין
 מעורבין במים או בשב מוחך במים . להפסיק
 דם הנוול השחוק גפית שני חלקים וחאה חלק
 גפית ומלח המקום ממנו ותחבוש מלמעלה לובן

בלבן ביצה או בלובן ביצה מעורב בשעווה או בשמן ורדים או בשיג כסף מעורב בשמן ורד או בעדשים קלופים כחושים ומעורבים בקמח וביצה בלתי עבושלת. ואם עשה המכה אכזעבושות וזלפנה בזיון או בחלב עו או בצורים ויחבנה בלוגולוגות כחושים או בפחם שכתמור שחוק ומעורב בשעווה ושמן ורד או בשמן אגוזים בלול במים או בחפר למר גפן יפן שילוב בחמא' היטב או בחלב חזיר או בחפר של שעורים ושל מעליה של פשקו ומעורבין בשמן או בעלה הדם שחוק מעורב עם שעווה או במלח שחוק מעורב בלובן ביצה או בחלמון ביצה מעורב בשמן ורד או יורה עליה עלי הדם שחוק או חפר לוחם או חפר האנה שחורה שחוקה היטב או בגללי הלאן שחוק ומנופה ונילוש בשמן זית או בעיקרי חבללת שחוק ומעורב בשמן ורד :

לידע

מהחולה אם יחיה אם לאו ישים בשקן שלו חלב אשה אם ישקע החלב ימות זואם ילוף יחיה. או ירוק בכלי שיש בו מים חמין אם ילוף ימות. או תמשח רגליו בחלב חזירה ושאריתו השקך לכלב אם יחללו יחיה. או יערב חלב חזירה בלח' וימשח בהם כפות רגלי החול' והנותר בידך השקך לכלב אם יחללו יעיר יחיה. או תשים שורש חזרת בשקן שלו ג' ימים אם יבש השורש ההוא ימות ואם לאו ירפא או תקח כנה מראשו ותשימנה על אשקופיית הבית אם תכנס הכנה לפנים ירפא ואם תאל לחוץ ימות. או בכניסתך לבית אמור גלמי ראו עיניך ועל הפךך כלם יחבבו ימים יולרו ולא ח' בהם והישב לפניו מיד כשהכנס אם יחזיר פניו וידבר עמך ירפא ואם לאו שלום על ישראל. להביא זיעה לחול' יחבש בטנו בשעורי' מצושלי' היטב או יבשל היטב מאד שום ומלח שחוקים ומעורבים בשמן זית וסוך בו כפות רגליו ופניו וחרוטתו ויכסנו יפה ומיד זיעה. או יבשל שומן אגוזים בחלב מייקה זכר וימשח בהם כל גופו של חולה ויכסנו היטב זיזיע מהרה. לראות בדם הקוה עתידות תקפה כלי מכל ענוף ותעמידנו בשום ותקין בו ותניחהו עד שישקע הדם ואל תניעוהו עד שיקרוש ותבש בו ואם שפת הדם סביב גבוה ובחמלע נמוך ידלג מהפסד. ואם כוח סביב גבוה ויבש ריח גדול וחיי' יהיה לו. ואם בחמלע גבוה ומשופע ריח ואם אכזעבוט'

סביב לדופן יריב עם בני אדם לאלתר מריבם גדולה. ואם יהיה בחמלע יפנה לרוגז חבל לא לאלתר. ואם סביב הקרוש מים סימן חיים לו. ואם יהיה בחמלע שרעוט מקלה אל קלה עמוק בלא שבוש דרך מזומנה לו. ואם מצושב לא יוכל לילך ואם שרעוט כפסק מאליו ישוב מדרכו ואם חפר בדם סמוך לתחתית הדם בקערה דאגה יהיה לו. ואם תחתית הדם בקערה נקי בלא חפר חיים יגיע לו. זיוס השני תעשה לו חתיכה קטנה והסוך תחתיה למעלה ושים עליו מעט מלח אם הדם ילצע ויתלבן סביב המלח והמלח ישקע ולא ילצע ימות בשנה הריח ואם ילצע המלח וישקע יחיה כל השנה :

לסרמן

נקרא כן לפי שהמיה הנקראה סרמן יש לה רגלים הרבה וזו היא יחיה יש לה סביבה גידו' מלאים מן האעזובות המילדות אוחה והם שמרי המרה שחורה ואם יתפשט ביותר לא ירפא ולכן נאות למהר ברפואתו כשיתחיל כדי שיעמוד תחתיו ולא יתפשט. ואם החילד בו חבורה הוא רע מאד ושמה יחיל מגדול אפסו' או כפ'ל ויוסף ויגדל עד שיעשה כגדול אבטיח ושמה גדול ממנו. ופעמים יתפשט וילא על הגרון ובמקום הנשימ' והבליעה ויתאוק ברוב העתים. ונאות לו להזיר מהדברי' החמים והעבים שהם מולידים השחורה ויחבל מאכלים הזנים הרבה ויחבש היל'אה בעשבים הקרים לחושים או בגבינה לבנה לחם מחלב של עו או בזרע האדם כשהוא יולא חם לב האריה יבדית החיות. להברוח כל השרצים תקטיר במקום בקרן איל ובפרסו' העצים וגפרית ובשער האדם ולהבריה העכברים ישן הבית בעור של זאב. הדבורים והפספסין והלרעין והיתושין ישן במקום בחאנה ופשיעי בקר או זאגה. לאסוף הפרעושים במקום אחד הכנים בגומ' חלב של עז לבן או עשב אלים הוא שבת מעורב בחלב המורה והם יתקבלו ויכנסו שם. או ימשח עין אל בלוע בחלב שועל וישימנה בחמלע הבית ויתקבלו שם. לאיכול בשר רע מנגעים רעים יורה עליו ריאה יבישה שחוקה היטב ומנופה. או ישוק פלפל וגפרית עמוך וחרניך בד בבד וינפה וינשש בזפת לחם היטב וישים על הכשר ולריך לשים סביבו עיסה מחטים או משעורים כדי שלא יאכל הכשר החי העוב'. או יתוך על האש

וכי שינה טובה היא מתוך שהוא יאן קימעה
 הוא עומד ועוסק בה רח ויכוין בכל זרבי הגוף
 למקרה שכתוב האללה י"י בחי' . הנה נחבאר
 כי הגוף הוא כלי הנפש ולכן לריך האדם לשום
 כונת כל עניניו לאורך זריאות הגוף ולהנעימו
 לאורך תועלת הנפש וזריאותה ובעבור זה מעלת
 חכמת הרפואה גדולה כי בה ישיג האדם המדות
 הנכבדות ושיהיה גופו בריא וחזק ונפשו זריאה
 אזי הוא נוחל העולם הזה והעוה"ב . אמנם אם
 לא ישים מגמתו להסגנת זריאות גופו אזי יביא
 עליו נזק גדול כי הוא סבת החולי והננעים
 שיבאו עליו ולא תחלש הנפש החכמה כי ליה
 צמלים ונחלים ולא יוכל לקנות שום מדה טובה
 ויהיה נחשב כסממה ולא עוד אלא שיהיה
 לכהמה מעלה ויתרון עליו כי הבהמות וברחו
 מהזקם והוא ירדוף אחרי נזקו כעלל ידע מהג
 זריאות . והנה ידעת כי זריאות הגוף ושלימתו
 מן החלאים היא עבודה מעבודת הבורא ית'
 כי בשלום הגוף תחזוק הנפש לעשות מעשים
 לקנות המדות הנכבדות ולא יתכן כל זה כי אם
 בזריאות הגוף ולכן ראוי לחבר הכתיב הזה
 בהסגנת הזריאות ותלקתיו לשני פרקים :

הפרי זאילן . כי כמו שהפרי בתחלת יליאתו יבי'
 חבורו זאילן חלוש ועל זה יפול ברוח סערה
 במהרה וכשיהיה בשלם גדולו יהיה חבורו זאילן
 יותר חזק קודם שיהיה מבושל היטב ואז יהיה
 נקשר יותר וניחול מאימת נפילה וכשישלים
 זיבולו היטב אזי יפול מחליו מזלתי שייטור .
 כמו כן הוא העובר בתחלת ילידתו משיפול
 הזרע ועד תשלום ד' חדשים יהיה חבורו חלש
 ולכן אם יקרה אז לאשה שום תנועה חזקה
 מתנועות הגוף אזי יפול העובר במהרה . ולאחר
 ארבעה חדשים עד עובר שבעה חדשים שהוא
 הזמן הממוצע יהיה חבורו חזק ולכן באותו הזמן
 אם יהיו לימות מתעוררות בגוף ראוי להסקותה
 רפואה משלשלת כי אז יכול העובר לשבול תנועה
 חזקה קלה ובלבד שלא יהא כי אם דבר נקל
 ובעומ וכשכוח נשלם גדולו שהוא לאחר שבעה
 חדשים אזי הוא כמו סכרי שנשלם זיבולו ויפול
 מהרה בתנועה חזקה קלה וגם האדם בעולם
 הזה דומה לפרי האילן אם יפסד בלאחד הפגעים
 כאשר יבושל יפול . ובאותו הזמן ראוי לומר
 משבעה חדשים ואילך אין ראוי ליתן לה דבר
 משלשל לפי שהולד עומד אז בחזרי השליח מרוב
 כובד גדלו ושמת החזק השליח יפול הולד או
 לפחות יחלש . והמעוברת יקרה לה בתחלת
 עיבורה חלישות האלעומכא עד שתקיא מאכלה
 ותתאור תאוה בלתי טבעי' יותר למי שהיה
 מזה קר . וזה יהיה לפי שהדם שהיה יורד
 ממנה בשעת ה:דות נעצר ממנה בשעת הכריון
 ונעסה ליחה רעה מעופפת נשפכה ונדבקה
 באלעמוכא ולכן תחלהק התאוה לכמו אלו
 הטעמי' לפי מה שקר' מאכיות הליח' המתקבלת
 באלעמוכא וזאת המחל' תקרה בלשון יון פרעא.
 ורוב שתתאור הוא כל דבר חמוץ וזרקי ועפיץ .
 ולאס הדברי' יקרה לרובן עד חחדש השני ושמת
 עד חחדש השלישי ואחר כן בחדש הרביעי תנוח
 לפי שחלק מאותו החלוע הרע הורק בקיא .
 וחלק האחר ממנו מתבשל לאורך הזמן
 כשיתמעט מאכל המעוברת בסבת מה שיקרה
 לה מסעדר התאוה . גם יורק כמו כן חלק
 מהמליו אשר בגוף כי העובר בחדשי' הראשוני'
 לא ימשוך אליו מהדם כי אם שיעור מועט מאד
 כי באותו העת הוא קטן מאד והוא העת אשר
 לא יאות שיקרא אז עובר אלא כריון עד שנחוסף

- הפרק הראשון בביאור הנהגת הבריאות :
- הפרק השני בביאור טבע קצת ממיני הצירות
- המאכלים דרך אלפא ביתא ואבאר
- סגולתם יען כי גם הוא צריך להנהגת הבריאות ואשר
- לו אמצא לשון חקרא אכתבו ואשר לא אמצא לו להיק
- אצטרך להעביר לשון זר בתוכם :
- הפרק הראשון בהנהגת הבריאות ונהלק לעשרה שבילים:
- השביל הראשון בהנהגת המעורבות :
- השביל השני בהנהגת הילול :
- השביל השלישי בהנהגת האכילה :
- השביל הרביעי בהנהגת השתייה :
- השביל החמישי בהנהגת היגיעה וההשקט :
- השביל הששי בהנהגת השינה :
- השביל השביעי בהנהגת הרחצה :
- השביל השמיני בהנהגת המשגל :
- השביל התשיעי בתנועות הנפשיות :
- השביל העשירי בהנהגת הקנים :
- השביל הראשון בהנהגת המעורבות :

כתב גאלימוס לריכה האשה שלא תתנועע
 טיבך שקבלה הזרע כי זה יפסיד
 העובר לפי שמתבטל הזרע . והטעם הוא לפי
 מדבקות העובר וקטורו ברחם דומה לחבור

לו השגה לפעמים ולכן ראוי לו לכבס ד' פעמים בשנה. לנפה מנשיכה תחבטנו בצלוחת שור שנתבשלה בחלב שור או במי נעורות של פשתן גדויות בזמן הכרוב. ויעזור לכל מיני גרב ושחין האומצת מבית ומבהון ולכל נפה ולידים ולשוקים שנתבטשו ויעביד רוח רע מכל שחין וכאב וסיבלת והילפת והלדעת והחזוי' ולכל רושם חס ימשהנו עליו יסירנו :

הנתיב החמישי

בשהגה בריאות הגוף . לכל יבא לירי נגוף :

מבואר

הוא בעיני כל בעל שכל כי הסורה הקדושה והטהורה שנתנה לנו מפי הגבורה על ידי משה רבינו ע"ה נהגה לנו לשלמותינו. ועם היות שהלקים משתרגים שיש בה שם"ה מלות לא תעשה כמנין ימות החמה ורמ"ה מלות עשה כנגד איבריו של אדם שכלל כלם תרי"ג מלות. אמנם כלם נכללין בשתי כונות והם הנהגת בריאות הגוף והנהגת בריאת הנפש ר"ל תיקון הגוף ותיקון הנפש. תקון הגוף יהיה בתוקן ענייני מחייתו ולהסכיג גופו בהנהגת הבריאות וישתדל בענין שלא יבא לידי מחלה. ואולם תיקון הנפש הוא לעבוד בוראו ית' ולהתעסק בחכמות שכליות שיהא משכיל בפועל וידע דרך אמונתו כי לך נהגה בו נשמחו. ותיקון הגוף הוא קודם בזמן ובטבע לתיקון הנפש והם מתמנשה הקדמות הטודעת אלל חכמי המחקר שכתבו שהקדמות נחלקות לתשעה מינין והם קודם בזמן וקודם בטבע וקודם במעלה וקודם בסדר וקודם בעלה. ואולם קודם בזמן הוא שקדם מליאותו לזמן מליאות דבר אחר כאלו תאמר שראובן הוא קודם לשמעון אחיו וזה מבואר. קודם בטבע הוא הדבר שטבעו לריך אל חברו ואין עובד חברו לריך לו אע"פ שלא יקדים לו בזמן נקרא קודם לו בטבע כאשר תאמר שהאחר קודם בטבע לשני שלא יתכן מליאות השני מבלתי האחד הפילו שיקדימו השני לאחד בזמן. קודם במעלה הוא כל דבר שמעלתו נכבד ממעלת חברו כאלו תאמר ששמעון קוד' במעל' לראובן אחיו לפי שהוא חכם יותר ואע"פ שראובן יקדי' לו בזמן. קודם בסדר הוא הדבר שהיה מסודר למקום מכוון לו לפני חברו כאלו תאמר שמעון

היושב שמי למלך הוא קודם ליעקב אביו היושב שלישי לו ואע"פ שיעקב אביו קודם לו בזמן ובטבע ובמעלה. קודם בעלה הוא כל שהוא על חברו וא"א להמלא העלה בלתי העלול ולא העלול בלתי העלה כמו שתאמר השמש קודם לאור לפי שהוא עלה האור וא"א מבלי האור כמו שה"א לאור מבלי השמש ותמלא' בזמן אחד אלא שהשמש קודם בעלה. אלה הם חמשת מיני הקדמות ונתבאר כי עם היות שתיקון הנפש קודם במעלה אמנם תיקון הגוף הוא קודם בטבעו בזמן. כי האדם אי אפשר לו שילייר מושכלות ואפילו למדוהו אליו וכ"ש שיתעורר לו מעלמו בעוד שיש בראש או חוס או קור או רעב או זמא. אבל אחר שהגיע השלימות הראשון אי אפשר לו להגיע אל השלימות האחרון אשר הוא נכבד ממנו בלא ספק. ולכן ראיתי אפי המהבר לחבר הנתיב הזה ולהורות דרך הנהגת בריאות הגוף והקדמתיו בסדר להנהגת בריאות הנפש כי כן הוא ראוי כמו שביארתי וגם כדי לסמוך ביאור הגוף לבריאותו :

עוד

או' מבואר בעיני כל בעל שכל שאין לאדם לשים מגמתו וכונתו זולתי להשיג דעת הצורה ית' רפי יכולת האדם ולעשות מה שיחייב מן השכל והמדע ולכוון מתחבתו כנגד הענין שהוא ולא יהיה לו תנועה ולא עסק ולא מהשבת זולתו ויחמין כי כל מעשה אשר נעשה לזולת הענין הזה הוא אפס ותוהו ואין ראוי לשום אדם לעשותו ולריך לרחוק ממנו ועל כן לריך להיות כונת האדם בכל מעשיו במאכלו ובמשתהו ותנומתו והקילו וכל תנועותיו כדי לקיים בריאות הגוף לעבודת בוראו ויחשוב כי קיום הגוף לעבודת האל יהבדך ויתעלה והגוף אין לו קיום כי א"ש בהנהגות הבריאות כי בה יהיו כלי הגוף בריאים ויכולין לעשות עסקיות הראוין כי כשתמלאם הנפש בריאים וחזקים אז תוכל הנפש לעשות מעשים ולעבוד עבודתו ולקנות המדו' הטובו' כמו שביארתי. וכשיסתכל המשכיל בענין הזה אינו ישיביל וידע כי כן לריך האד' לשמור חוקי בריאות הגוף ודרכי רפואותיו כמו חוקי בריאות הנפש שהם המלות וכל דעות הצורה ית' כי היא כמו הסורה והמנות כי לא יתקיימו המלות אלא בבריאו' הגוף כמו שנתבאר היטב. וכן דרשו רז"ל והסם טוב מאד זו השיגה

יורח חזקה שבתנועות ברכה מיעוט מזונו כמו שצארתו למעלה ויתרחב הרחם בעבור ההכרה שהיא זכנה הדומה שבו ידחה הולד וילא מהשליא. אמנם פעמים יקרה לנשים קושי הלידה ויהיה מסכות רבות או מפני יגון ואבל שקרה למעוברת. או יהיה מפני קטנותה. או מפני לרות מעברי הרחם שלה. או מכשמת הולד שלא יעזור להטועע בעת יליאתו. או מפני פרק הסחו כי האויר אז קר וקיריותו יעזור דרכי הרחם. או מפני פרק הקין שהום האויר יתין הכה הרגיל לעזור ליליאת העובר. וראוי כשיקרה למעוברת קושי הלידה שתיכנס במי' שנתשלו בהן חולבה או מלבה וזרע פשתן ושעורים קלופים ודחה יהיה על שני לדיה וחללים ותמשה יריכה ושפל הגוף בשמנים רכים מרמיצים ומחייכים כמו שמן שומשום או שמן זאבדרי ודומיהם ויעשו לה עטוש בלבונה ותלך בנחת במקו' מורד ומדרון ותשמה כרכס שחוק ומזוג במים או חלב כלבחה או שמן צמנים במי' חמי' או מים חמי' לבדם או מיץ כרישין ושאריותו העבול בו למד לא כובס ותכניסו ברחמי' ותחפוש בין שיה קרן לבי או של עז או חבן המושכת בברזל או חבן שיואל ממנה האש. ואם מה ולדה תוך מעיה תשמה חלב כלבחה עם מזון או יליאת החמול או עלירת כללים או התעשן בלוחת החמור או בגפרית וכחז ארסעו אם תכניס האשה ברחם תרמוסים מרים שחוקים מעורבים בדבש יגיר דם הכדות ויוליא העובר. וכן אם תכניס פלפל ברחמה ותתעשן בו ואם הוא חלש ואינו מהנושע תאכל שנללו בלי גרעין ומלאים מלטי. ואם ילא הולד וכשארם שם השליא תתעשן בעין דג מלוח או בצפריני כוסים או בזבל כלבים או בחרדל. או תשמה חלב אשה שילדה זכר אם הוא זכר או חלב של נקבה אם היא נקבה או תתעשן בדגים מלוחים ואם הוילא הילד ראשו וכחנק תשגל למד גפן בשמן זית ותכרך כביב גרונו של הילד וילא מיד. וכחז גאליונם כי מיבור ימי האשה הוא תשעה חדשים שלימים מספר ימי הירח שלשים יום והיום כ"ד שעות נמלא מספר הימים רע"א ימים ומספר השעות ששה אלפים ותי"ק וארבעה שעות. ותמלא שהזכר וילא פניו למטה והנקבה פניה למעלה כי זה דרך השמישו בא. וזה דרך השמישו בא *

גם כי הזכר מציט בעפר שממנו נברא והנקבה מצטת בללע שממנו נבראת שהוא למעלה :
השבי השני בהסגת הילוד בשחלה כשילא הילוד מבטן אמו יחסכו טבורו למעלה בד' אלבעות ואם יתמוכו לתרגוגו לאכלל מה שיוולד אחריו יהיה זכר ואם לתרגולת חוליד נקבה. ויקשרנו בזמר נקי שהופתל פתילו' וישים עליו חסיכה טבולה בשמן ואחר יסוכו הילד בשמנים הקובלים. וכחז גאליונם נאות למלוח בשרו במלח שחוק או במי מלח לפי שאז הוא עורו רך ואם יגע בו דבר זיק או לזזה יתקשה קלת עורו ויחזק גלדו. אמנם חוזה שלא תמלא אפו ופיו ויחסכו גופו בנחת כדי שלא יתעווחו איבריו ויחלוכו בכל וים במים ששרין באויר ממולט כדי שלא ירעד גופו בלאחו מהמי'. וזאת הרחילה לריכה להיות אחר השינה שאז אין באלטומכת חלב. לפי שברחילה יתפשט המזון באיבריו ולכן אין ראוי לרחאו כשיה חלב באלטומכתו כדי שלא יתפשט המזון באיבריו בלתי מבושל. וינקו אמריו סמיד באלבעו' החוכות הפלרנים דקי' בראש' ועיניו יקנחו ויעהרו בדבר רך כמו משי. גם תשים אלבעה הקטן בפי טבעתו כדי שתפתחנו * ומזונו יהיה חלב בלבד עד שתי שנים לפי שהוא דומה למזג העובר והוא המזון שהכין לו הטבע ואם יאכלוהו או מזון אחר יבואו עליו חליים גדולים לפי שהכח הטבעי שבו אינו חזק כל כך לעכל קום מאכל זולתי החלב לבד ולריך שיבחרו לו מינקת שהיא נערה ציונית מל"ה שיה עד חמשה ושלשים ושהיה בריאה ואיבריה שלמים מכל מיני תחלואי' וטובה מראה לבנה אלמדמת רחבת הגרון חזקה האוחר ושמנה קלת ולא רזה ולא אשה כסילות ולא כעסנית ולא דואגת לפי שרוע חלב הוא טהה להפסד החלב ולכן לייכה להיות בעלת מדות טובות ולא תהיה רפה מן הלידה ולא רחוקה מימי לידתה אלא שיהא בינה לבינו כשני חדשים ויהיו דדיה קשים וגדולי' : חט"ל אם האם יכולה להקימם זכו הטוב והטועיל יורח לולד. לפי שחלב האם הוא דומה ממש למזון הילד כי הוא המזון שהיה כיוון בו ברחם ר"ל הצדחה שהיה מזונו ברחם שנתהפך לחלב כמו שיצארתי בנתיב הרביעי ולכן הוא כטבעו וכמזונו ממש. אמנם בתחלת הולדו לא הניק אותו

אמו

חית

ישמעאל

וגדל וזו יקח מהמזון שיפור רב ולא ימשוך
 הדבר הטוב לבד ממנה שבגידים כי לזורכו אל
 רוב המזון ימשוך ויביא אליו עם הדבר הטוב
 הדבר הרע אשר בגידים ויסיבש בזה כל מה
 שבגוף מהמלוי וימעט מה שבו מהחלט הרע
 ולכן כשיקרה למעוברת המחלה הזאת נאות לה
 להסתמך שתיית מי ביסול אלים בדבש כדי שיהא
 נקל בזה לרדת הליחה המהקבלת באלטומכא .
 ותאכל דג לח ולחם טוב עם מרק עוף וקליפת
 האחרון ומאכל מזוג ותשתה יין ריחני ויורע
 אותה תנועה נחה . וכאשר תחלוף לאכול עפר
 ינתן לה זרעונים או חמשים קלויים ותאכל דברים
 המצויים האלטומכא ומעוררין האחוה כמו
 המאכל המזון וישימו על חזיהן חובש בינוני
 והרב' לריכ' המעוברת שתנוע' כל מה שתחלוף
 כי העובר הוא מתאווה ואם לא תאכלנו שמה
 הפיל ולכן לריך להזכר מלאזכיר לפני' ומלהרא'
 לה מאכלים שאינם נמלא' בעת היות כדי שלא
 תחלוף . ומאכליה יהיו מאכלים דקים ושמיים
 ומרכיבים הטבע כמרק התרנגולים הקטנים
 והקרא ודגי ספיר במרק טוב ולא תאכל מאכלי'
 הרע' המרבי' תערוכות ולא העולרים והקבני'
 כדי שלא תטעך לשלשל ע"י משקה :

וכתב

אריסטו המעוברת המתמדת לאכול
 כרפס היא טבה להוליד בעובר גרב
 ואבעבעות ואין להקוזה כלל לפי שהדם ההוא
 לריך למזון העובר ולכן אין ראוי לתת לה לאכול
 מאכלים חריפים ומורדי' הנדות והשתן ותזכר
 בתמונות הנפשיות שאבאר . גם בכל עניינה
 לריכה לנכון בהנהגת הבריאות כמו שאבאר
 בזה הפרק . גם תזכור מלדג וקלא יקר' לה מכה
 בצננה ואם יתחדש בה כאב חריפה מלטיי
 ודבש על האם ותאכלנו . ואם מרגישה לער גדול
 מאד והיא רוחה להפיל תשתה חלב בלבתה
 במים ודבש או מרה או עלמות חמרים שחוקים
 שנילושו בשמן זית או תאכל רביא או השחוק
 היטב שורש קשואין חמרים ותסגנס ותשימה
 במחבת על האש עד שיקשה: הכל ותקח ממנו
 משקל דרהס . או תתעשן בלואת חמור שחור או
 בזבל ויניח או חלוש פלפל שחוק עם קמחאן
 ותעשה ממנו גרעינים ותכניסם המעוברת
 ברחמה ותפיל . ואם אינה רוחה להפיל תחמור
 רשת שלשי על צננה או סוב דלעת תתלה עליה .
 או לואת ארנבת ולא תלד עד שתסירנו . או

תלוש קמה טעורים או טעוה עם חלב סוסיא
 ותרחיחנה על האש ותקשרנה על צננה בעור של
 צי . לאשה שאינה רוחה להסתער תתלה עליה
 לב או רגל של ארנבת או מלואתה או לב עבבר
 או תמשה רחמה בעטון בשעת צילה או האיש
 ערותו ואם יתמיד האיש לעשות זה יהיה עקר
 וכתב אבוקרט החבושה מקמה תרמוכ' ס שחוק
 עם פרחי הכרוב אם תכניסנה האשה ברחם
 ימנע הרע מהקפיא ואם תשתה שמן כבש לא
 תסתער לעולם . להכיר בשמן הסהר קח השתנה
 ושימוו בקערה מעץ ותקע בה מחט וישסה שם
 מעט אם יעלו השמרים סביבות המחט כעמוד
 ענן היות שהם מזכר . ואם השמרים לא יעלו רק
 יעמדו סביב המחט בתחית הכלי היות שהם
 מנקבה . ואם השמרים לכל לך אינה הרה אלא
 חולי . כתב אריסטו כי כשכובד העובר או
 תחלת תנועתו הוא בלד ימין הוא זכר להיות
 הלב ההוא חם ולשמאל היא נקבה . או תשרה
 חריפת לחם בדם נדותה ותאכילנו לכלב אם
 יאכלנו תלד זכר . כתב אבוקרט כי המעוברת
 מנקבה דדה של שמאל עבה משל ימין ואם מזכר
 הוא להפך גם כשהיא מעוברת מזכר פניה
 להובים ומנקבה ועופים . גם אם תשים מחלבה
 בכלי של מים וישקע הוא זכר . ואם יאוף למעלה
 נקבה . גם הזכר ימליש האשה יזכר כי הוא
 ימשך גרמה . ועוד כי טבע הזכר הוא חוץ
 מעובתה . אמנם תהיה יותר חמה וקלה לחם
 הזכר וקלוחו ולכן לריכה שימור רב מהמקרים
 בזכר יותר מבנקבה . אם יקרה למעוברת נפת
 הרגלים תמרחם בשמן ורדים מעורב בחומץ
 ותטבלם בחומץ מזוג במים ולריכה המעוברת
 לזון בצמונות המחוקות הנפש כמו התרנגולת
 והגדיות הקל להסתכל: וכתב גאלינוס כי כל מה
 שיהיה העובר גדול ילטרך שיפור יותר מהמזון
 ותשתה על האם מעסיסי המגדים החמולים
 ותסתיד השינה והמשחה והבשמים והמרחץ
 וישטפו שם איבריה בשטיפה קלה במים חמים
 מסוקין ומסוך צננה ואחוריה ומקום התורף
 בסיכה חמה ולחה כגון שמן פשתן שומן אוח
 ושומן תרנגולת בלא מלח ושמן שקדים
 מחוקים גם תאוך כל גופה בדברי' מרטיבי'
 כדי להקל מעליה לער הלידה וכשתגיע
 עת הלידה תעצבית אשר שער אותה סבורת ית'
 יקרה למעוברת הסהרם ויתמעט העובר תנועס

הַגּוֹף וְחִסְדְּךָ בָּחַף וּפְחַד בְּשִׁינֶיךָ וְכוּבֵד בְּרֹאשׁ
 וְאֲדַמְיֹמוֹת צְעִימִים וְקוֹץ הַגּוֹף וְאִם תִּשְׁיָגֶהוּ עַד
 שֶׁלֹּא תִּתְנַבְּרוּ עֲלָיו הַמְאֻרְעוֹת הָאֵלּוּ יִקְוֹהוּ אִלּוּ
 יִתְנוּ עָלָיו הַמּוֹשְׁקוֹת וְיִרְבֶּה לְהוֹלִיחַ הַדָּם וְחֹרֵרִי
 כִּן יִשְׁקֹבוּ הַעֲכָשִׁיר בְּמִץ הַרְמוּמִים הַחֲמוּמִים
 וְיִתְמַד עֲלָיו מִי הַשְּׁטוּרִים עֲרֵב וּבִקֵּר וְחֹלְיָלָהוּ
 עֲדָשִׁים קְלוֹפִים עֲשׂוּיִן בְּמַעַט חוּמָן וְהַשְּׁמִי
 הַנְּעֻשִׂית בְּסוּקָר וְנֶשֶׁא וְשִׁמְן שְׂקָדִי וְהִירְקוֹת
 הַקְרוֹת אִי זֶה מֵהֶם שֶׁתִּמְלֹא וְהַשְּׁקֵבוּ עֲסִיסֵי
 הַמַּגִּידִים הַחֲמוּמִים וְהַחֲמוּמִים וְצִיּוּל הַסֵּאִיִּים
 וְהַלְמֻקִּים וְהַעֲדָשִׁי הַקְלוֹפִים וְכִסְהוּ הֵיטֵב כְּדִי
 שֶׁתַּעֲשֶׂה לוֹ תַּחֲנִיד לַחֲלוּחִית זֵיעָה וְהַטִּיף בְּצִיּוֹ
 פְּעֻמִּים רַבּוֹת בְּיוֹם מִי וְרַד שֶׁהוֹשֶׁרָה לוֹ סִימָאֵק
 אִלּוּ סְחִימַת חֶלֶב הַרְמוּמִים הַחֲמוּמִים וְיִגְרַגֵּד לְפָיו
 מִיִּם קָרִים מְזוּגִי בְּחוּמָן כְּדִי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ מֵהֶם
 בְּחוּבְמוֹ וּבְגִרוּבוֹ וְאֲחֵר שִׁיֵּלֹא וְיִתְבַּשֵּׁל הַחֲוִלִּי
 הַשְּׂכִיבֵנו עַל עַלֵּי הַלְלָאֵף וְיִזְרַח עַל יָדָעוּ וְרַד
 שְׂמוֹק וּכְשִׁיבֵנו כָּל לְרַסֵּךְ יַעֲלֶה עֲלֵיכֶם קֶלֶף
 מְקוּשֶׁר עֵב כְּמִין יִלְפַח מִרְחָבוֹ בְּשִׁמְן חֵם בְּלִמְד
 גִּפְן פְּעֻמִּים רַבּוֹת בְּכָל יוֹם וּכְשִׁיכְלוּ יִתְמַד
 הַמִּרְחָן . וְהַרַע שֶׁבֶלֶל מִיּוֹי הַחֲלָצָה וְהַגְּדֵרִי הוּא
 שֶׁמֶרְאָהוּ כְּעִין לִיץ הַבְּנִפְסָגָה הַלֵּחַ וְאִם תִּרְאֶה
 שֶׁהַגְּדֵרִי וְהַחֲלָצָה שֶׁמֶרְאָהִי קָשִׁים לְלֹאֵת וְלֹהֲתַבְּשֵׁל
 וְכִם הַקְּדַחַת וְהַזְעָף לֹא סָרוּ וְלֹא קָלוּ וְהַתְּבַצֵּר
 עֲמָה' כְּסוּי הַלֵּב וְנִדְמָדוּ דַע שֶׁחֲמוּל' יִמּוֹת מְאוּתוֹ
 חוּלִי וְאִם יִמְהַר לְלֹאֵת וְלֹהֲתַבְּשֵׁל וְסָרָה הַקְּדַחַת
 וְהַחֲמוּמִי יִרְפָּא וְיִכָּל . וְהַפְּרָשׁ אֲשֶׁר בֵּין הַגְּדֵרִי
 וְאֵל חֲלָצָה שֶׁהִלִּיחָה אֲשֶׁר יִהְיֶה מִמֶּנָּה אֵל גְּדֵרִי
 הִיא עֵבֶה וְהַלִּיחָה שֶׁמִּמֶּנָּה אֵל חֲלָצָה דָקָה וְיִבְשֶׂה
 וְזוֹ הַרְפּוּאִים שֶׁלֹּא לְהַשְׁקוֹת לְמִי שֶׁאִירַע לוֹ אֵל
 גְּדֵרִי כִּם מִשְׁלֵשׁ שֶׁלֹּא תִּשְׁבֹּב הַלִּיחָה הַרְעָה וְלֹא
 יֵאָכֵל בָּשָׂר וְלֹא מִזֵּן כִּי אִם עֲדָשִׁי מְבוֹשְׁלִים
 בְּחוּמָן לְבָדִם אִלּוּ הוֹרַח מְבוֹשֶׁלֶת בְּחוּמָן וְלֵב
 קְאוּחִין וּמִלְפֻנוֹת וּמִימֵיהֶם וּמִי הַשְּׁטוּרִים אִלּוּ
 קָרָא שְׁלוֹקָה הֵיטֵב אִלּוּ מוֹחַ עֲלֻמוֹת הַשְּׁטוּרִים
 וְהַבְּצָאִים וְלִפִּי שֶׁהַגְּדֵרִי פְּעֻמִּים יִדְחֶה מִמֶּנּוּ לְעִין
 וְיִהְיֶה מִכֵּה לְהַפְסֵד הָעֵין רָאוּי לְהַטִּיף לוֹ מִי
 וְרָדִים כְּמוֹ שֶׁבִּיאֲרַחֲתִי :

הַשְּׁבִירִי

הַשְּׁבִירִי הַשְּׁלִישִׁי בְּהַסְגַּת הַאֲכִילָה . דַּע כִּי
 אִין לִפְנֵי הַלּוּמַחַת בְּכָל לַמָּח וּבְכָל
 חִי מַעֲמַד כִּי אִם בְּמֵאֵל וְאִם יִחַסֵּר לָהֶם מֵאֵל
 תִּפְסֹד וְהַשְּׂמַד הַכֶּפֶשׁ מֵהֶם וְתִאָּחֵד וּבִהְשֻׁמֵּר
 הַכֶּפֶשׁ יִשְׁמְרוּ וּבִבְחָדָה יִאָּחֲדוּ וּבְעַמְדָה יַעֲמוּדוּ

- הַחֲרָק הַרְאֵשׁוֹן בַּעַת הָאֲכִילָה :
- הַחֲרָק הַשְּׁנִי בַמְּחֹת הַמֵּאֵל :
- הַחֲרָק הַשְּׁלִישִׁי בַסֵּדֵר הָאֲכִילָה :
- הַחֲרָק הַרְבִּיעִי בַמְּחֹת הַמֵּאֵל :

הַחֲרָק

הַרְאֵשׁוֹן בַּעַת הַאֲכִילָה כְּתַב אֲרַסְמוֹ
 יֵשׁ אֲנָשִׁים סְכֻלִים שְׂשֻׁמִּים עַת
 אֲכִילָתָם שֶׁעַת יְדוּעָה כְּעַת הַתְּפִלָּה וְאֵף עַל פִּי
 שֶׁלֹּא יֵאָכֵל הַמּוֹזֵן הָא' מֵאֲלֻטוֹמַכָּה וְכִמֵּה הַסְכִּילוֹ
 עֲשֶׂה . וְכַתֵּב גַּלְלִינּוּס יֵשׁ מִי שֶׁאוּכַל פְּעֻמִּי וְשֵׁשׁ
 בְּיוֹם חֵם וְיִזַּק לְבַעֲלֵי הַגְּיוּת הַבְּרִיאוֹת . וְיֵשׁ מִי
 שֶׁאִינוּ אוֹכֵל כִּי אִם פֶּעַם אַחַת בְּיוֹם חֵם יִזַּק
 לַגְּיוּת הַיְבֻשׁוֹת . וְהַטּוֹב וְהַמּוֹמָלֵעַ לְכָל אָדָם הוּא
 לְאָכֹל ג' פְּעֻמִּים בְּב' יָמִים . וְהַטּוֹעַ הוּא לְפִי
 שֶׁהַסְכִּיל יִהְיֶה נֶשֶׁלֶם בְּשֶׁפֶה עֶשֶׂר שְׁעוֹת וּכְשִׁיֵּאָכֵל
 שְׁלֶשֶׁה פְּעֻמִּי בְּשְׁנֵי יָמִים יַעֲבֹד בֵּין אֲכִיל' לְאֲכִיל'
 שֶׁשֶׁה עֶשֶׂר שְׁעוֹת וְאִלּוּ נֶשֶׁלֶם כְּכֹר הַמֵּאֵל הַרְאֵשׁוֹן
 וְיֵאָכֵל מֵהַאֲלֻטוֹמַכָּה וְתִהְיֶה נְקִיָּה וְיִתְאָחֵד לְאֲכִילָה
 וְכַתֵּב אֲבוֹקְרָאֵט לֹא יִיתֵן שֶׁעַת יְדוּעָה לְאֲכִיל' אֵלֵּא
 הַמְּשַׁכֵּיל לֹא יֵאָכֵל אֵלֵּא כְּשִׁירַעֵב וְהַטּוֹעַ כְּשִׁי לֹא :

הַחֲרָק

הַשְּׁנִי בַמְּחֹת הַמֵּאֵל . כְּתַב אֲפֵלְאָטוֹן
 הַשְּׂמִירָה שְׂחִים כְּלָלִית וּפְרָטִית
 וְאוֹלַם הַכְּלָלִית שֶׁלֹּא יֵאָכֵל אֵלֵּא בַחֲזוֹת וְהַפְּרָטִית
 שִׁיעִיין הַיְסוּד הַטּוֹבֵר עֲלָיו וְיַעֲמוּד כְּנִגְדוֹ בְּהַפְּצוֹ
 חֲמָסִם אִם מִזְנוֹ שׁוֹב יֵאָכֵל הַדְּבַר הַנֶּאֱחָז לְמִזְנוֹ .
 ר"ל אִם מִזְנוֹ חֵם יֵאָכֵל דְּבָרִים חֲמוּמִים . וְאִם
 הוּא קָר יֵאָכֵל דְּבָרִים קָרִים . כִּי הַאֲדָם יִקְרָה
 לוֹ מִקְרִים מֵחֲלָאִי מְשׁוּמִים מִה שֶׁלֹּא יִקְרָה לְזוֹלָתוֹ
 לְהִיּוֹת

ואמו עד שיעברו מיום הלידה כשמונה או עשרה ימים כי אז יתישר מזגה ויסיה חלבה ממולט ועוז. ומזון המינקת יהיה המזון המרבה החלב כגון גבינה מבושלת במים. והעלאים והאזוז והדג הרטוב והדברים המתוקים והשמינים ושקדי' והדומה להם מהמאכלי' הרטובים שהם מתעכלין מהרה. וכחז גאלינום כי לולבי הגפן ועליו מבושלי' בחלב של עזים ירבה החלב וכן אם תשחוק אפר מהדד של פרה ותשרנו ביין שלשה ימים וגם החזרת מרבה החלב אמנם אל חרבה ממנה כי הוא מרבה השינה ותגרו' לנער ליטן יותר מדאי. גם אזלי תגרו' לו חולי ההכפאה ולכן לריבה להזכר מהמאכלים המרבים שינה כגון מאכלי' עשויי' גם הזהר מהדברי' המלוחי' והחריפים והחמולי' והשזלן היבשים והכרסי והבנלי' והשומי' והכרפס לפי שכל אלה המאכלי' אינם ראויין לה כלל. גם הזהר מהמשגל כי הוא יעיר דם הידירה וישנה טעם החלב. וטעם החלב הטוב הוא המתוק ויהא לו ריח טוב ומראהו לבן. ואם תראה להבחינו השיש מעט ממנו על הספון אם יהיה ניזול במהירות הוא דק ואם יעמיד הוא עב והמובחר הוא הממולט. ואין להניק לילוד הרבה כי לא יוכל להתעכל ויפסיד אלכומכתו גם אל יניקוה פחות מכשיעור כדי שלא יכהא אלא ממולט לפי כח הילד וכשיעור שיוכל להתעכל. ולריבה המינקת לעשות לילד תמיד דברים המשמחים ותסיר ממנו הדברים המבכים או ותזמר לו נגונים לשמחו ולהביאו לידי שינה לפי שהשיכ' ממולט מועלת לו מאוד ובלבד שיהא ראשו צמטתו עליון יותר מגופו ויהיה במקו' השון. וירגילו לראות האור והכוכבי' ומיני הנזוין כדי שיתחזקו העינים לראות כי האבר כשירגילוהו לעשות פעולתו יתחזק ולכן ירגילוהו גם כן לשמוע ולדבר לפי שהנערים דרכם מנחכים המדבר להם כמו שטושה הצפור. וכשיגיע זמן גדלת שינוי ימרחו צמר השיכיים בחמאה או בחלב תרנגולת או תחלה צוארו שן סוס או שן כלב וימרחו ערפו וגרונו בשמן מירוח טוב ויאלו שינוי בלי כאב ואם ישתלשל הילד תאכל המינקת דברים המתחזקים הבטן ושימוע על בטנו כמון ורוד שחוקי' ויילושו במעט חימן ומים פושרין. ואם יעלר בטנו תאכל המינקת דברי' דשנים ומתוקי' וזהו מהתחמולי'

ותמצא שהאדם המעכב ליקך משאר בעלי

חיים לפי שחלש ביחיתו לאויר העולם לזרות הכלי והמקום שילא ממנו וממנה שנצטערה האם ויולא בקולי קולו'. ועוד לגדולת ראשם על זולתם מהבעלי חיים לפי כמותם ולכבודותו מרוב לחות המוח לא יוכלו הקטנים להרימו. ועוד להיות רוב הרכבת המזג שלו מהיסודות הקלים שהם האויר והאש כי בעבור זה הוא נלכ הקומה ולרוב קלותם וזכותם אינם חזקי' באותם שסורכבו מן הכבדים ולכן יתעכבו ליקך. וממנה שלרין להשיגיה על הנער מתחלתו בצריאות גופו ותקון מדותיו. כחז גאלינום אין ראוי להשקות לנער יין עד עבור עליו עשרים שנה. ובחוק זה הזמן אין ראוי להקיפו ולא לשלשלו ואל ירבה לאכול הפירו' והגבינה והחלב ומאכלי' רעים כדי שלא יתילדו להם אבנים בכליותיהם. ויתמידו להשקותו מרע אבטיח' הקלוף מעורב עם סוקר כדי לקפות כלי השתן והמהלכים ואל יתילדו להם האבני'. ואם יקרה נפח באצטמכותם ימטחנה בדבש ויפזר עליו כמון ומלטיכי שחוקים ויקשרנו בצבד ולשגשגו תחבום נכזרו צלואת כלב מבושלת ביין. ויתילד לילדים הגרוב והאיכול ממה שיהי' מן הדם הנפסד הרע ר"ל דם הדוד' שניזון ממנו בצטן אמו. וראוי למשחו בחמאה שנילושה בחמה. ויקרה לנערים הצבה על הגוף והם נקודות כמו נשיכת הפרעושים או גדרי והוא כמין פלפלין וצבהחלתא יקרה להם קדחת חזקה חמה מתפשטת ויהיה עמה כאב בחמורי' הגוף

עיקול . וזכר גאלינום כי צריאות העיקול לבד יוליד הליחה הטובה ואפילו ממנומות רעים . אבל רוע העיקול יוליד ליחה רעה ואפי' ממנומו' טובים . אלא יותר זיק רבוי אכילה דבר טוב ממה שזיק אכילה המוטע מדבר רע . ולפי זה שכל דבר שיקשה עיכולו בטוד שהוא מהאחר באלטומכא יעלה ממנו קטורי הביטול למוח ויתמלא ממנו המוח ויכבד ויחלש . וכחז גאלינום כי כמות מאכל הנערי' לריך להיות יותר מכמו' מאכל שאר בני אדם לרוב החמימות שבהם ועוד לפי שאז גדלים איברייהם ואחריה' הבחורי' ואחריהם המנוולעים שאינם לא בחורים ולא זקנים . ומה שהן לריכין פחות מהמזון הם הזקנים לפי שהחמימות בהם מועט ולכן ישיה העיקול בהם רע . כחז אבוקרט שהמגדנו' מה שיש בו מהם קבון במיזע לא בהגבורה כמו הרמונים המתוקים גם החמוצים מליחתם אחר אכילה מועיל למי שהמאכל נפסד באלטומכא ומעופש מלמעלה עיפוש הדומה לריח ביצים מעופפים או עיפוש עשני ריחו דומה לריח העשן . אבל מי שנפסד מאכלו באלטומכא ומהעפש מלמעלה עיפוש חמוץ אין לו לעולם דמנים חמוצים אלא המתוקים לבד והלמנוקים חסובי הכבד כי ישמינו אותם וצריאות הכבד צריאותו וראוי לאלכל בסוף האכילה לפי שהם עולרים ולכן יסגרו פה האלטומכא על המאכל ויתעכל מהרה :

ממנו מעט אכל המרבה בשתייתו יכבד מוח הטבשי כאשר הכבד האש כשחשים בה עלים הרבה ויפסיד המוח והמחשבה לפי שמרוב חמימותו מעלה עניים ואדים עבים וגסים בלתי מבושלים אל המוח ומחשיכין אור השכל כמו שמחשיך השמש אור העינים ומפסיד מזג הכבד והחליש העצבים ומחילדים ממנו הרעש וימשוך העצב ויהירחן והבסלה והדממה והמרה השחורה . וכחז גאלינום כי השכרו' מולד מהעשן גם כן בעלותו אל המוח ימלא הגידו' אשר בקרב המוח עשן מחשיך העינים ואור השכל ששכון עליו עננה ויכסו כמו שהענן מכסה השמש כן העשן הוא מכסה המחשבה ומאור הדעת ולכן נחלשים כל האיברים ומחרכים כי נחלש חמימות היסודות ותכבד ויתעורר כל מיני חולי השחוק והפילוג והחרדה ורעישת הידים ויושב הגידים פתע פחאוס וכ"ש אם ירגילהו מי שטבצו חס . ואין ראוי לשהות היין קודם אכילה בעת האום לפי שאז זיק לעצבים ויחליש האצרים . ולא בשעת הרעבון ולא ביציאתו מהמרחץ ולא לאחר הצעיל' והיגיעה . ולא ישאה בחוק האכילה כי אם מעט לשדות המאכל אבל לא הרבה כי יזיק המאכל על פי האלטומכא ולא יניחו לירד לעמקס שהוא המקום החם כמו שכתבתי למעלה ואל ישתכו על מאכל חריף ולא סקף להמאכל מיד אלא לאחר שיתחיל להסתכל . ויש שני מיני יין שחור ולבן השחור יזונו בו האיברים יותר ומשחין הגוף . אמנם יוליד דם שחור ועב וסחיס בשצילים ואם הוא יתן יאות לבעלי המזג הקר . וסיין הלבן הוא נאות למי שמוזג חם ומנקה העורקים . ובפרק הב' אבאר יותר טבע היין . והמוזג במים מועיל למי שיש לו כאב ראש חזק או לשכור אמנם יוליד נפח בבטן :

החלק השני בשתיית המים מאדימים המראה כי ימנע עפוש הדם מהגידים שמתחידין המזון דק ומעבירין אותו בעורקי' וממכרו' להוליא הפכולת מהגוף : גם הם שומרי' הרעיוות העיקרית בגוף וימנעו הסתלבות האלטומכא והלבז ומבשלים המזון כי לולי המים ישרף המזון בגוף ולא יתבשל . והראיה על זה שהאד' ימלא כשהמזון מתבשל ומי שאיננו מרום למאנו ומקלר משיעורו משחית המים וישיב גופו ויחלש ראויו ויסמך החמוטמות

השביל הרביעי בהנהגת השתייה : השביל הזה נחלק לשני חלקים : החלק הראשון בשתיית היין : החלק השני בשתיית המים : **החלק הראשון** בשתיית היין . היין הוא מגדל החום הטבשי ומטיב העיכול ומחזקו לפי שהוא עובר במהירות אל הכבד ומעביר המזון אל העורקים ומוליא המותרו' בייעה ובשפתן ויזונו בו האיברי' במהרה וישמין הגוף ויחיר נפיתת הבטן ויגרש הרוחות והליחות . ואמר החכם היין לרי הגוף ומבטל היגומות ומשמת הלב ומסעדו ומטיב מראה הפנים ושומר הבריאות עד שלא יוכל להשיג כל אלה הפעולות בלתי . ואמר רופש החכם כי היין רפואה חזקה לנאנקים ולנאנכים ולמתפחדים ולחושקים . וכל זה הוא בשעותה

לסיומו מחומר קל ויתפעל וישתנה יותר במהרה ויקבל שני האוויר ועפשו וחום מקרי או קור מקרי או מחלוף תזונתם שהם חמים או קרים . כתב בן רשד לריך האדם להזכר מהמאכלים שהם גסים ועבים כגון כל מיני קטניות ובשר העז והבקר והגבינה שיטנה לפי שסוחמין שבילי העורקים וזה יתילדו בגוף מותרים וחליים רעים . ויש מאכלים כגם חדים ורעים כגון השומים והכללים והחדלל שהם שורפין הדם ומולידים המרה הירוקה . ולריך האדם לשנות מאכלו לפי הזמן . ר"ל שיאכל בקיץ הדברים הקרים והרטובים והמאכל החמוץ כדי לנצל חום האוויר . ובזמן הקור יסגו הפך זה המאכל . ר"ל שיאכל בו המאכלים החמים לנצל קרירות האוויר וכן 'צד' התקופות שביארתי בהקדמה התיב הרביעי וזה שבתקופת ניסן יועיל בו כל דבר ישר כמו התרנגולים הקטנים והביצים המבושלים במים והחזרת והנדבא וחלב העזים והזמן שהוא זמן הסקס . ובתקופת חמון יאכל דבר קר כמו בשר העגלים בחומץ והרעוים ומהפירות התפוחים התמולים והאגסים והרמונים החמולים ויזכר מהטבלין ומהסלוא ומהסקוק ומהמרחץ . ובתקופת תשרי יאכל כל דבר חם ולח כמו העגבים המתוקים והיין הרקח היטן והרחיק כל מה שיוולד המרה השחורה ומכל מאכל קר ויבש . ובתקופת טבת יאכל המאכלים החמוין כמו כבש בן שנתו והללי והטבלין והתאנים והאגוזים והיין הזך האדום וגזלי היונים . ויזכר סמיד מהמאכלים שמעלות עשן לראש כי ימלא הענף ממתהרות ויזלו כעל אל הריאה ושביל חלליהם ויבא לירי הפחה :

החלק

השלישי בסדר האליה . בזה נחלקו ארסנו וגאלינוס . ארסנו כתב שלריך האדם להקדים המאכל שהוא משגשג המאכל דק והקל ויחמר מה שהוא עוזר וכמו קן ויחמר המאכל העבה והכבד לפי שסמוון דק והקל יתעבל מהרה ואם יקדים הכבד והעבה ויחמר הקל והדק יתעבל מהרה הקל והדק ולא יהיה לו דרך לירד כי הכבד והעבה שהוא תחתיו הוא קשה להסתכל ולכן יליף דק והקל שהוא על העב ויחפש ויפסיד המאכל שתחתיו ולו' הסכים ב"מ צמ"ל . אמנם גאלינוס כתב שיקדים האד'

הכבד והעבה מן הקל והדק לפי שחמימות האלטרומכא הוא בתחתית' ואם הוא חזק הטיכול ולכן אם יקדים לאכול המאכל הכבד והעבה ויהיה בתחתית האלטרומכא שהוא קר מפני הגידים שבו לכן לא ימכר כל כך להסתכל . וכיון שהוא מחלוקת בין אלה החכמי' ראוי לנו שרואה לשמור בריאותו ללאות ידי שניהם ויעשה כמו שאבאר בחלק הרביעי שלא יאכל כי אם מאכל אחד לבד ויהיה דק וממחר להסתכל . כתב גאלינוס אכילת החבושים ללויס אחרי המזון מכיר העללה ומשמח :

החלק

הרביעי צמ"ל המאכל . כתב אבוקרט הסמדת הבריאות היא השמירה מהשובע כי השובע הוא סבת רוע הטיכול ואלו היה האדם מנהיג עלמו בצמנות המאכל כמו שמונהיג לבהמתו היה ניצל מחללים רעים . כי לא תמלא אדם שיתן מספוח עד שישיער אותו כפי מה שתוכל לסבול לבד אבל כשהוא אוכל אינו עושה כן . וכתב בן סינא לריך האדם למעט ממנו' מאכלו בזמן החום לפי שאז הוא הטיכול בו חלש לחלישות חום הטבעי שבגוף לפי שחום האוויר מושך אליו החום הטבעי מהגוף אבל בזמן הקור יוכל להרבות קלח בצמנות מאכלו לפי שחום הטבעי שבו בורח משטח הגוף מחמת הקור כי כל דבר יברח מהפכו ואז יהיה חום הטבעי חזק בגוף ולכן יתחזק בו הטיכול . וכתב אריסטו יש אנשים סכלים שעושין עלמן כבהמ' המעל' גרה כי ממלא' אלטרומכתם עד שישוב המאכל לפיהם וכמה חללים רעים מביאים לגופם בזה לפי שהאלטרומכא כשיש בה מאכל יותר מדאי נתייגע הרבה לעכל המאכל ההוא עד שיהיה מכובד המאכל כמו בגד בלוי ותחלש . ולכן לא תוכל לעכל כי אם עכול רע וכשתעכל האלטרומכא עכול רע יתחייב בהכרח שיהיה הטיכול השני שהוא בכבד עיבול' ע . וכמו כן עיבולו השלישי שהוא בלזברים הוא עיבול רע . וזה יהיה סבה לכל מיני התחלואים . ואחר שסדבר כן לריך האדם לשער אכילתו כדי חייו וזה יספיק לו לשמור בריאותו ולכן אין לאכול שני מיני מאכל זה אחר זה . לפי שהתאום מתאום לכל מין ומין ויהיה סבה שירבה בשיעור המאכל . אבל כשיאכל מין אחד לבד תשקוט התאום ולא ירבה בשיעור האכיל' . וכשיעשה זה אזי לא יהיה רוע עיבול

שיחשבו ויהיה לו מנוחה ולא חכב' עליו אהרי
 כן היגיעה וע"כ היתה השיגה לורך גדול לכל
 השלמים כי לולי השיגה היו נפגדות ההרגשות
 מרוב השתמש' צם. וכשיפחד ההרגשות יפחדו
 החיים מאשר נראה שאותם שאינם יכולין לישן
 יהיו פניהם ירוקין. ויתקלקלו' פעולותיהם
 והרגשותיהם ולכן ראוי להשתדל בדברי' שיביאו
 להם השיגה. והוא שימנח פניו ידיו ורגליו
 בניץ אפיון וכזכרהא. או יתסה זרע חרות
 שחוקה ומכוונת במים חמים או יתלה בזוארו
 שן של שועל מת או ישימו תחת מראשותיו בלתי
 ידיעתו קרן עז או יקחו עפר מראשותיו
 של מת ויקשרוכו בסמרטוט וישימוהו תחת
 מראשותיו בלי ידיעתו וישן. ואם תשים על שיניו
 משעוה און כלב לא יעיר ואם השבור בילה תוך
 פיו ויקן ואם תשים שן כוס או אחד ממתלשטיו
 תחת מראשותיו המנקה נשימות גדולות תוך
 שנהו לא יעשה כן יותר כל זמן שייהא תחת
 מראשותיו אם שמת אותו בלא ידיעתו :

ואמנם כאשר יבוח רוח החיים בשיגה .
 הנפש היא עומדת בזה הדמיון
 להרהר עניינים וכן החלומות ותחזוק או הכח
 הדמיונית לשתי סבות. האחת לפי שניתרה
 מקשר הכח המחשבות ויאלה משלטונה וחולשת
 זו הכח המחשבות בחולה ובדיא. ותחזק ככח
 הדמיונית הוא הגורם להם שתחזוק פעולת
 הדמיונית ותחזור ותנענע מה שהיתה בטבורה
 מתנענעת והוא ההרגש השותף. והסבה
 האחרת לפי שהטבע כשישמש לבח אחד
 מן הכחות יחלש לשמש האחרות וכשישבות
 פועל כח אחד יתחזק כח השאר
 והשומר הכח הנשבת בעור זו המתנענע והיתה
 הנפש נשברת. בעת השיגה ונמחה אל ההרגש
 הפנימי לפיכך נחתיב שתחזוק כח הדמיונית
 באורו עת ולכן מדמה און דמיונית והם החלומות
 כי היא עומדת בשיגה בהפך ממה שתעשה
 בקליה. כי בקליה תנענע תחלה המורגשות
 שמבחוץ אל ההרגש השותף לזאת הכח הדמיונית.
 אבל בשיגה בהפך מזה תעשה ר"ל כי תחלה
 תהא מהכח הדמיונית במה שעלה לה מאורת
 הענין שלקחתו מבחוץ או מהכח הזכרנית ואז
 תחזור ותנענע ההרגש השותף כחשיו הפ רעים
 ויקרה לזאת להשיג המורגשות ולכן ירגיש בלתי
 כוח

החום הטבעי בעורקים ובעלזבים ויכתום דרכי
 המקורות שהם דרך ושביל לרוח החיה ודומה
 מהם החו' הטבעי ורוח החי' שהוא סבת ההרגשות
 ובהעדר ההרגשה אזי תהיה השיגה. והמנפת
 צם שהעשן העולה אל הראש הוא סבת השיגה.
 כי כל מזון גם בטבעו. ומזון עשני מכבד את
 הראש ומביא השיגה כמו היין החזק חי ודומיה'
 גם היגיעה גורמת השיגה כי היא הצטל המזון
 ותעכלו קודם זמנו ויעלה העשן פתאום מהר .
 ואם צעת היגיעה יהיה הגוף רעב ולמא ולא
 ימלא חום הטבעי דבר להוליא מזון לאיבריה
 להחליף מה שיוחך מהם אזי יתך מן הגוף עלמו
 וכשיחצב החום הטבעי להתיך בגופו יעלה על
 הראש עשן הדבר הניתך ממנו ויגרום השיגה
 ומזה ידל גופה וירוח וזו היא גם כן סבת השיגה
 בקלת החלאים כי הקדחת סבתה חום מקרי
 נכנס לגוף ומעפש הליחות ומוליא החום הטבעי
 ממנו דברו' החום שהוא יתך בעורו ויוליא לחותו
 מצמו ויעלה עשן הלחות שהוא אל הראש. גם
 כמלא בילדים ישנים שהם מאד יותר מן הגדולי'
 מפני שמאכלם שהוא ההלב הוא דק ומבוסל
 היטב ועולה פתאום אל ראשם עם עשן חום
 הטבעי הגובר בהם. והראיה שמזון היונקים
 עולה מהר אל ראשם מה שגראה לעין שמה
 המגדל יפעול לגדל ראשם בשיעור גדול יותר
 משאר האיברים. ומפני העפע הזה עלמו יקרה
 שקלתם ישנים יותר מקלתם לפי שמקורותיהם
 לרים ודקי' והעשן עולה מעט מעט ומדי עלותו
 מביא להם השיגה ואשר מקורותיהם רחבים
 הדבר בהפך והנכסים הם גם כן אלהים ל. ום
 מפני גודל ראשם ומוחם שהמוח הגדול מקרר
 יותר העשן ממוח קטן וזינוני. ובעלי המרה
 השחורה אינם ישנים כי אם מעט לפי שהם
 קרים ויבשים ולכן לא יעלה עשן גדול ממאכלם.
 ואולי בשיגה כמלא צה תועלת להעמיד הבריאות
 ולעכל המאכל. כי עם רדת החו' הטבעי בעומק
 הגוף יחזרו הכחות הנפשיות לתוכו ולכן יעברו
 פעולותיו בד' הכחות שהם המושכת והמחזקת
 והמעכלת והדוחה ואז יתחזק העיכול ובהקלה
 יחלפו הכחות הד' בראותם החום יולא לשטח
 הגוף ואז יחזקו החושים. ועוד יש תועלת בשיגה
 לפי שבהקלה יתנועע האדם תנועות יגיעה
 ושייפות ילעך. שיכוח צעת מן העתים כדי

שעמנו
 אליעזר

גופו. וגם המהרה בשתייאו יותר משיעורו גורם שירפה גופו ויקרו העלבי ויוריש לעלמו השכח' ושאז החלשים הקרים וכ"ש לבטלי המגז הקר. ולכן המושג חלישות באלטומכא או בכבד או בצעלב זייר מהמים הקרים. אמנם המרגיש להט ולהכה באלטומכא נאות לו לשחותה על הלום. אבל אחר אין לו לשחות המים על הלום כי יקרר האלטומכא. וגם לא ישחותם בחוך האכילה כי יפרישו בין האלטומכא והמאכל וינף ולא יתעכל מהרם. גם אין ראוי לשחותם קודם אכילה כי מולידין חללים קשים. ושתיחותה חוך הסעודה חקם למט' מן הקוד' אבל מויקי' בבשול המאכל גם לא יקחם חקף לאכילה עד שיתחיל המאכל להתעכל בסאין לריקלשחותה ביאחשו מהמרחץ ולא אחר הזיעה מן היגיעה וסריזה. וכן אל ישחה אחם בלילה אלמ מעט. וכחז גאליום חיקון המים היא שירתיח אחם מעט בקדרה חדשה לעובם. והר"מ במזל' כחז שירתיחה הרב' ולא ישי' בהם מעט מלטיבי ויניה' להתקדר ולא יהיו המים עובים בחלית ויחזקו האיברים הפנימיים ויתקנו האלטומכא וכ"ש לבטלי המגז הקר. ובפרק השני אבאר טבע המים בציאור. ופעמים יקרה בחאות השתייה ביטול ויהיה מאחד מג' פני' והוא אם מחמת שים באלטומכא לחות רב. ולא טוב להריק הליחה הריח בקיחה או בשלשול. ויקח מן המאכלים והמשקים והרפואות מה שכם כח לנגב אחם הליחות הרעות ולתקן איכותם או יהיה מקור גובר על האלטומכא ולא ראוי לחממה ברפואות חמות ומרקחות מבושמים ונוזמות חמים. או יהיה מפני ביטול הכח המרגיש אשר באלטומכא ויהיה זה אחר רע על המיתה:

השביל החמישי

שהיגיעה והתנועה מועלת קוד' האכילה כאשר ביארתי למעלה כן השקט והמנוחה מועלת אחר האכילה. אמנם גאליום כתב מיד חקף אחר האכיל' ראוי לאד' להתנועע מעט כשיעור שיתחיל המאכל בחחית האלטומכא ואחרי כן יקטע וינח כדי שלא ילא המאכל מהאלטומכא בלתי מעוכל ואחרי שינוח טעה גדולה אז ילך ויגע עלמו מעט כי המרגיל עלמו חמיד בהשקט ובמנוחה ובעזיבת היגיעה יזיק לו הרבה לפי

שממית החום הטבעי ומכבה אוחו ומקבץ המותרות בגוף ומעכב עיכול המאכל לפי שהחלשים כשישאר בגוף ולא ילאו לא התעורר התאוה לאכול ויתקדר הגוף אמנם מי שהות כחוש אין לריך להתייגע לפי שיוסיף בהחכה גופו וכל אדם אין לו להתייגע בזמן החום כי אם מעט מזער לפי שאז מרוב חמימות האויר יוחן באדם רוב ליחות בזיעה מולאת מגופו ומיבשת רטיבתו. אבל בזמן הסתיו לריך להתייגע יותר. לפי שבאותו הזמן לרוב קרירות האויר הכול החום הטבעי שקטו בחוך הגוף יצרח מהפכו ולכן יתקדר הגוף ולכן נאות לו להתייגע כדי לחממו:

השביל השישי

בהנהגת השינה. ראוי לבאר תחל' מהו הגור' השינה ומה תועלת'. כתב אריסטו השינה תבא בסבת הקור והלחות. ולכן הדברים הקרים ולחי' גורמין השינה כמו החזרת חולתה והדברי' הגורמין היקולה הם הדברים החמים והיבבים. גם לזה נמלא הלילה שהוא זמן קר ולא הוא עת השינה הטבעי לאדם. ועל כן גזרו הרופאים כי השינה אינה טובה ביום. לפי שהיא יולאה מהקט הטבעי. ועוד כי נמלא בבקר בעת עלות השחר שהוא קר יותר מכל שעות הלילה מפני שהשמש שהוא הפכו מתחיל לעלות ולא מתחזק הקור יותר לעמוד כנגדו כמפשט ב' הפכים ומפני זה ירד הטל בבקר כי אז יתקדר ויקפית ובזמן שהוא יפן האדם יותר ותערב לו שנתו מכל הלילה. א"כ יורה שהשינה הוא בסבת הקור והלחות. וזה בעבור שהשינה והמנוחה מנחלתין כמו שהיקולה והתנועה מבישין ולכן כשהטבע יתכוין לשינה יאכוף החום אליו בעומק הלב והוא החום היסודי כי בורח מן הליחות לפי שהיא הפכו וכנס בעומק הלב שהוא טר האיברי' לשמרו ולחזקו כמו שיקרה לאנשי הלבא כשיבא עליהם דבר רע במלחמה או פגע במקרה ישובר אל הסר לשמרם ואז ירפה הגוף ויתקדר מאשר נראה שיחכסה האדם כשיפן ואפילו בקין. ואבוקרלע כתב פי' הדבר הגורם שינה הוא העשן היולא מהאלטומכא בבשול ראשון שהוא הולך אל הלב וחום הלב מעלכו אל הראש ושם יגיע לחלית עליו ויתנבה וירד לאיברי' החושים ומבעל הרגשות כי הוא יסגור מסלולי

ולא ילאו מחוס הגוף יותר ויתחזק . ולכן הרזיל רחץ בחמין ולא נשתמץ בלונן דומה לברזל שהכניסו לו לאור ולא הכניסו בו למים . וכל זה אינו כי אם בגוף חבל הראש אם ירחוץ אותו במים פשוטין יקרר המוח והעצבים כלם לפי שהוא התחלם וירפאו ויעלור בו המותרות ויחליש התנועות והחושים כלם . ולכן לדין האדם ליזכר הרבה בזה וירחוץ ראשו במים חמין עסה בתכלית החמימות עד שיחא נכוח בזה עור הראש ואז יתחזק העור והחושים כלם וייעיב בו פטולותיו וידחה המותרות . ולאחר הרחילה ימרח גופו בשמנים . וימשהו איברי כלם בנחת ולא יתעבד במרחץ הרבה כי יתיך החום הטבעי וירפה הגוף וישפוך המותרות על האיברים בקלות וכל ככן לגופים החלשים ויזיק בעלזב' ויעביר תאות המזון ויחליש כח השמנים . וביליאתו יכסה ראשו היטב שאם יתקרר יבא לידי קטול ויזול מהראש אל הריאה מהרה ויתחלל הלל' פתאול' לרוב החלט הנזל מחלישות המקבל ויחלש כח הדוחה מלהוויא השעול וחולי יתק האדם אמל' אחר שיתקרר יסרקו במהרה ובה ילאו הקיטורים ויתחזק ראות העינים . וכזה גאליוס אין לך דבר יותר נאות בהפלגה להתיך החלקים הרעים כמו השינה תיקף אחר המרחץ לאחר שנתקרר קצת החמימות המרחץ . וכזה הר"ם במזל' כי כשידע זה לא היה נכנס למרחץ אלא בהערב שמש כדי שישן ביליאתו משם שינת הלילה שהיא שינה טבעית . אמנם השינה במרחץ מזקת מאלד . ויזכר האדם ביליאתו מהמרחץ מלשמות מים קרים כי יעברו באיברי' הראשים ויקררו אותם ויפילד מהם הפרפה . וכזה ארסטו אין לאד' להחמיד כניסת המרחץ כי בזה יתעפשו החלקים אלא בזמן הקיץ יכנס למרחץ לאחר ששי' יום וזמן החורף לאחר חדש:

השביר

השמיני בהנהגת המשגל . דע כי מין האדם לתוקף החום שבו אין לו זמן מיוחד יתעורר החום בזה ויתחברו . וחלום הנערים יפן כי מקורוחם קלרות ומלאות לחות והומם אינו שלם בם אז לכן אין להם זרע וכשיגדלו שחומ' יתברר ונשל' יותר ומקורוחים' נרחבים אז ויליד להם טבע זרע והוא המותר שהסין הטבע לדחותו כשאר המותרות ולכן יגיע הפולדה לגורשו לחוץ ואם יתקבץ בגופם

שתחלה הראש מחללים ומחלשת הגוף ומרפה אותו ומקררת אותו כי מכבה חום הטבעי ומרבה הליחות ויותר לגופה הבריאים . וכמו קן רבוי הסקלה מיבשה רטיבות הגוף והמוח עד שישתגע האדם ומרבה החמימות ומפסדת מראה הפנים כי היא מכערת החומר ומגברת המרה האדומה ויותר לגופות טיבשות . אמנם הסקלה הממולעת כשיעור הראוי מוטילה לגוף מאלד ומקנה אותו מהמותרות . ותמלא הדלגה היא נורמת השיל' לפי שהוא מחשב' שמתבט על מה שערב בעינין שנתחדו ממנו והעלב הוא גור' נדוד השינה לפי שאין בו מחשבה אך הוא שמומן הלב על מה שיפחד ממנו שיכ' עליו לכבא וכוח מבקש כמה שימלט ממנו ולכן תדד שנתו מעיינו:

השביר השביעי בהנהגת הרחילה פ"ר עורצביהא

דרישא מייתי לידי עוריא . דמאני מייתי לידי שמומישא . דגופא מייתי שיחא . פירוש המניה עבר ראשו להתערבב ואינו רוחו ולא סורקו במהרק מכהים מאלו עיניו . ומי שאינו מכבס בגדיו יבא לידי שעמוס . ומי שאינו רוחץ גופו יבא לידי שחין שיחילד בגופו . וזה לפי שהמרחץ יתיך הליחות ויעדן הגוף וירטיבו וילחלחו האיברים כי הוא מנקה הזיעה שהוא מותר העיכול השני שהוא בזה וישקיע המכאובות וירכך העור ויסיר הרוחות וחולי כוץ הגידים ועוזר על העיכול ופוחה מקורות השער ומנקה הזוכמא הנדבקת בזה ולכן הוא דוחה קצת מתחלואים . והואר הרחילה במרחץ הוא . כן תחלה ייגע בהליכה או בעסק כדי שיהיו נתיך הליחות אשר בו ואז יכנס למרחץ . וכזה ארסטו כי הבית הראשון מקרר ומלחלח והשני מחמם ומרטיב . והשלישי מחמם ומייבש . וקודם שירחוץ גופו יזיע תחלה וינקה הזיע בגד פשתן ואחר כך ישטוף כל גופו בבת אחת וזה יתיך המותרות מהגוף בשום ואז ירחץ גופו במים חמין קצת ואחרי כך יתחבר החמימות מעט מעט עד שיהיו המים באחרונה פושרין כמו שהוחמו בשמש . ואם ירחץ גופו במים חמים הרבה יכחישו ויחלישנו לפי שבחום המרחץ יפתחו נקבי הגוף וסמימותיו ותלא מהם הזיעה והוא הגוף ולכן ראוי לשפוך עליו לאחר הרחילה מים קרים קצת כדי שיתגררו ויסתמו הקנבים ההם

כוח רואה ושומע ומריח וטועם וממשש וחק על פי שאין לה המורגשות ממלאות מבחון לפי שהעניני' כבר נעשו בכלי ההרגשי'. ואין הפרש בין שהיו אלה הענינים מבחון בין מפנים : **ונמצא** מקלה בני אדם בעת השינה שיקומו ממעמם וילכו בבית או בחוץ ויקחו זיכר ממקומם המיוחד להם ויעשו פעולתם . ולזה נמלאו שתי סבות. האחת היא מה שב'ארת' כי מפני חוק כח הדמיון שנתחזק בעת הרגשת החושים הפעולות ואלך אותם אללו בפנימיתן או שדימה אותם כח הדמיון בעת היקלה בלא הרגש חיוני אך בפנימי כי הדברים שאדם מתאווה ביותר וחושק בהם מדמה אותן בדמיונו כמו שהרגיש ואחרי כן בעת השינה מדמה אות' והסבה השנית היא מפני אדים זרים עלו אל ראשו והביאוהו לקלף עירוף הדעת ואלו היה נעור היה מטורף מכל וכל . וכל מי שמגזר קר ויבש חלמוותיו לזדקים יותר בעבור קיום הכח הדמיונית זו יותר ומיעוט חנועתה לפיכך יתחזקו בו הדברים יותר . וגם מפני שזה העירוב השחור יערס ממנו הבלים יותר :

וראיית

הקרי בחלום כוח לכה המדמה שמתחזק בשינה כמו שב'ארתי ויהי' זה לאחד משתי סבות . האחת לפי שכבר ראה בסקין אשה שההרר בה ומהתאווה שנתאווה ממנה כח המדמה מלייר אותה בשינה כאלו היא שכנה אללו מבחן החשק ולכן יולא הזרע בהוא . או יהיה לשפע המותר ולפי שהתרבה ברהימתה בחוק השינה ידחסו הטבע ויוליאוהו לחון שאם היה נשאר בגופו היה מוזיקו כאשר יזיקו שאר המותרות כשיתקבלו בגוף וכאשר ידחס הטבע כן דוחה זה המותר . ואם ישאל שאל ויחמר מדוע נראה כאשר יחלוש ב'אדם ששוכב עם אשה שהלא ממנו שכבת זרע בעל כרחו . ואם יתלה שמתוך רגליו לא ילא ממנו השתן עם היות שהשתן רב מאד מן הזרע ויותר חדוד ממנו במואלו קרוב . נשוב ונחמר ידוע הוא כי טבע כל אדם מנהיג את עלמו בסקין ובהדרם כי אפילו כשישן האדם אמנם הטבע יהוא' שומר כל הגוף לבלתי ילא דבר מנקביו כי אם ברצונו וכאשר יחלוש החולס ששוכב עם אשה אזי כל האיברי' רוצים להוליא הזרע לרוב הנחתן ברצון הטבע והתאווה תמשכנו מיד מכל

האיברים וכל שכן לדעת החומר שהזרע מוזמן בצבים כי גם יתילד אבל השתן אין הגוף לכל האיברים ביוליאוהו ולכן מוכחו הטבע מללאם . אמנם העוללים שטבעם חלוש ואין בהם יכולת למנוע השתן מללאם לכן ישתינו בשינה :

הנה

ביארתי מה הוא הגור' השינה ותועלתה ונמשכתי לבאר מה גורם החלומות . והנה אחזור לעניינו ונבאר הנהגת בריאות השינה . ראוי לאדם ליזהר שלא יישן כשהוא רעב . לפי שיעלה למוח עשן מהיוליאוהו והחלואים שבגוף . כי החום הטבעי הנכנס למקורו בשינה כשלא ימלא מזון יפעול בנאותה ובחלואים ויתילד ממנו עשן כפסד שיזיק למוח . גם לא יישן חקף אחר האכילה מיד כי אז ימלא המוח מעשנים . אלא ישנה בין האכילה והשינה כג' שעות כי אז ירד המאכל מפי האלעומכא לתוכה וסר ממנו נפשו ועציו והשינה תעזור על העיכול ויתבשל מה שנשאר ממוותרות האלעומכא והטבע ישער השינה מה שימטרך ממנה לגוף כשהוא בטובה שבחכונות . ואל יישן האדם במקום שהוא חם ביותר כדי שלא תרבה זיעת גופו . ולא במקומות הקרים ביותר כדי שלא יפלאו הגוף אלא יישן במקום ממוצע . ויהיו מראשותיו גבוהים כדי שיתמעט תלוי הראש מהעשנים . וכחך בן סיכא שיחלי' לישן על ימין ואחרי כן יתקן על השמאל אמנם בן רשד כתב שישן תחלה על יד שמאל כדי שיהא הכבד שהוא ב'לד ימין על האלעומכא ויחום אותה בחמימתו וימסר עכול המאכל ואם ישן על בטנו יוסף גם כן בעיכול מפני שיכניס מן החום היסודי ויכלה אותו מהרה ויתעכל . ואמנם הישן על ערפו הוא שינה רעה מוכנת לחלואים רבים . גם אין לו ליהפך מזדו אל לזו כי אז יתאחר העיכול ויוליד הנפח והרחות . והשינה ביום מזקת כי היא סבה להוליד חלואים הרעים בגוף וירפס העצבים ויוריש הטחול והמוררות ויחליש תאות האכילה ויביא הטבע לידי עללה . ומי שהרגיל בה אין ראוי להרתיק' פתאום בלא מדרגה . אמנם השינה הטבעי הוא שינת הלילה שבה ימותו החושים וירעב הגוף ויגדל חמימותו ויתחזק כוחו לעשות פעולותיהם כראוי . ומה גם היא מועילה לזקנים כי ישמור בהם הלחות . אמנם רבוי השינה מזקת לפי שתמלא

יותר גדולה מכל מה שהיא זולתו . ואולם מה שזיזק למשגל הוא מה שיקרר או יגבד או יכלה סרומות כגון העדשים והגלבלן והירקות הקרות כגון הארמולש והאספנדן וכל שכן החסא והמאכלים החמוצים יותר החומץ וכן הדברים החמים ויבשי' יגבדו הזרע ויחלישו המשגל וכ"ס מה שבו גרשת סרומות כמו סרודא והכמון והפלפל והכרואים והחרדל ודומימים והסבלין המועילי' הם פלפל ארץ וזנגביל וקיל' וגירופלי וישתה מי הברזל לעת הלוך . ואם היה אפשר שיהיה כל מאכל שיאכל שיהיה המרק שלו ממי הבשר יחזק הקושי . וכן אם ישליך מעט מלשון שור ביין ויניחם בו עד שיאלא כמו יוסיף בשמח' מאד על המשגל ויחזיק אותו . או יבשל בלערה חלב ד' דרהס עד שיתפצה וישים בו רביע דרהס גרופלי ויקח ממנו בכל יום שליש ליערא . והחשק מן החללים המחילדים במוח והוא תגבורת תשוקה עם מחשבה ותאם ולכן ימשוך אחריו ה'וטר גדול שבכאבי הגפס ראוני לומר המחשבה והתעור' ולכן החשק הוא שם למה שיהיה יותר מן האהב' וכמו שהניחות הפלגת הזריות כן החשק הפלגת אהבה ומלת חשק תורה על זה שהוא מלשון ומשקויהם כסף כלומר שנקשר לבו בלב' קשר אומץ שאינו נפרד כלל . וכחז אפלאטון צריך האד' להתרחק מהחשק כי היא תקוה מתעוררת בלב ויתקבלו בו כחות מן התאוה וכל אשר יוסיף להתחזק יוסיף בעליו לדאוג ולהעלז ולהניד פנמו וישרף דמו ויתהפך למרה שמורה ותבער המרה הירוקה ותשתנה אל המרה השחורה ומתגבורת המרה השחורה תשתת המחשבה ומהשתת המחשבה יהיה חסרון השכל ובלבול הדעת ויגרום לעלמו השגטון ויהיו עמוקים מהירי החנוטה בעבור סער הגפס במחשבה ותשוקת' להשיג מה שישתוקק אליו ויהיו עפעפיו כבדו' ומראחו כרכומי לתגבורת המרה השחור' ויהיה דפק עוקריו חזק לו ימלא בו התפשטות הדפק העבשי ולא ישל הכאחו וכאשר תעמיק הגפס במחשבה יפסדו פעולות הגפס ופעולות הגוף יחד כי הגוף נמשך אחרי הגפס בפעולותיה והגפס נמשכת אחר הגוף גם כן כבתחדשו דפוחתו בחמלה הכורה ימבדך כי לא מלאחתי לו רפואה אמנם הנאות לו להוליא מלבו מחשבתו

ולתרחיקו מהמשך במחשבה וישמחיו בהשמעת השיר ובכל מיני שמחה ויתמיד הבעת המיט' והירקות והפנים הנעימים :

השבירי

האדם לידע אותם ולהזהר בהם ואלו הן הכעס והפחד והדאגה והשמחה שהם פעולת הגפס . הכעס הוא תנועת הרוח מתוך הגוף לחוזה לו אם הדם מבקש לבדו ולכן דפק לבו קטן וחלוש מאד . והנה לא ימות ממנו האדם אמנם יעורר חמימות הגוף ומחממו חמימות גדול ומוריש' קדחת וימות וקדחת עפושיית בו יתעוררו ההלטים . וכחז אפלאטון כאשר השחין מחולי הגוף כן הכעס הוא מחולי הגפס . עוד כתב יאוח לאדם לדעת שיעור הכעס ואל יבי כעסו חזק וארוך ולא חלש וקצר כי הא' נמדות זאבי היער והכסית נמדות הנערי' . ואולם הפחד יוריש לגוף רעדה וקרירו' כי הלב מפחדו ימשוך אליו העבשי ולכן יהא דפק לבו גדול מאד וילעגמו אלבצו' ידיו ורגליו והדאגה תפעל בגפס פעולת הפחד חלל תפעולת הפחד תהיה צבת אחת והדאגה תפעל בזמן ועל זה יתכן להמית הפחד כשיחזקן ויהיה האדם מוכן בצניינו ועבדו רפה הלב ולזה תפסד הגפס כשירפה רפיון רב אחרי כן תאל לחוץ והדאגה תמס הלב . ואמר גאליוסו שתיית סם הכווס קל מהדאגה כי הדאגה היא מות עבשי' לפי שמיבשת רעיבות הגוף ותפיל לאדם בקדח' היבש ומחלשת כח האדם ומפלת תאות המאכל ומשמן בערו ירזה כי היא תקבן תנועות הדם והחום העבשי . ומחס כשיכבד להב הגפס בצרחה ממנה שיעליבו ויזיק בה ולכן אין ראוי למשכיל לדאג על מה שאבד ממנו . כי לא תועיל לו דאגתו כי לא ישוב לו בשביל זאת הדאגה הממון שאבד ממנו או ג"כ אם מה לו מה לא יוכל להחיותו כמאמר דוד על בנו ועתה מת למה אני אם האוכל להשיבו וגו' . גם אין לאדם לדאוג על מה שיש לו עתה כי כש עריך אותה הרעה לשעת מיתה ימלא שתהא אותה הרעה טובה כי תהיה שעת מית' רעה ממנה וסדואג על מה שעתיד להיות עושה סכלות כי מי יודע אם ימות קודם שיבא אותו הדבר כמו שאמר בן סירא אל מרגל לנרת מחר כי לא תדע מה יולד יום אולי יום עמר יבא ואינו ומלאה

כבר נתמעט ולכן יזיק לזקנים המשגל לפי שהם
 זריזין לרעב גופם ולגדל החום הטבעי שבהם
 ובמשגל יהיבש גופם ותכבה חמימותם . וכלל
 אומר כי אפי' הצריך למשגל אל ירבה בו . כי אם
 היות שהוא הוטר חמנה הוא נחבל בנפשו כי
 הוא מובחר הדם ובה הגויה ולכן בהכרח יוליא
 עמו לחות שרשים שהם קיום החום הטבעי
 שצאצארי' השרשיים ובה יתיבשו האיברי' ההם
 ומפסיד כח האד' ומראה הפנים ומוריש הכליון
 במהירות ומחליש המוח ומוריש השכחה ומקלר
 החיים . והראיה על זה שהרי מיני העשבים
 כשמהלים זרע מחיבשים ולכן הסריסים ברוב
 מאריכים ימים יותר מוולתם :

ודע

כי הפועל הזה רלוני לומר המשגל אינו
 פועל טבעי לבד ר"ל אינו בדרך פועל על
 ההנאה או הגידול אשר אין לנפש החיותיות מבוז
 בזה אבל הוא פועל חיוני גם כן והוא בנפש
 החיותית ולכן יזיק בענין זה המקרים הנפשים
 או יועילו ר"ל השמח' והשעשוע והשתוק והמנוח'
 והשינה הזולתי מופלגת חועיל למשגל . והפסי
 אלי ייקור ר"ל האבל והיגון והאנחה ותמידות
 השתיקה והיגיעה והעמל והתעורה כל אלו
 מבעלי' הקושי ומיבישים הזרע וכן רבוי המחשב'
 בו . וזכרון ענין המשגל והספור בו יעזור על
 רבוי המשגל וכן כל המזון המוליד דם משובת
 יועיל למשגל . כגון בשר כבש ובני היונה ומוחות
 הראשים הזכרים ובסגולות מוחות התרנגולת
 וחלתון בילת התרנגול' ויונים וביניהם והעופות
 וכן מוח העלמות והחלב ביילתו מן השד ומן
 הלמחים הלפת והשפמנגש והבבלים ובסגולת
 הלבן ממנו ויותר הלוי והשומים והנענע
 והפולים והשומשומין והסליון ומפירות האילנות
 השקדים היבשים קלופים והלונים והענבים
 והפסל' זרע פבענים כגדולים והלנובר אלו
 כלם מועילי' למשגל כי יעירו אל הקושי ויוכיפו
 הזרע . ודע כי כל מאכל שיחמם וירטוב ויהיה
 בו נפש שיקך ממנו עד הביטול הג' יועיל למשגל .
 וכן שתיית מי הדבש . והיחזר מועיל למשגל
 מכל המזון הוא סיון . כי הדם המחילד ממנו
 חם ורטוב וירחיב הנפש ויזרז אל המשגל מאד
 בסגולה וימלא את העורקים אד רטוב ולקניניע
 הקושי וכל שכן בשתקה ממנו שיקך את המאכל
 ועם הילתה מן הערצה כי פעולתו בזה פעולה

קלה להם ולכן זריזים למשגל . וכן מי שנבדרה
 עליו המרה השחורה או שגוען יועיל לו המשגל
 כי ינקה המרה השחורה ומסיר האף והרעיון
 הרע ומשמה הנפש וכמו כן אם ימלא אדם גופו
 בריח וזחק וגידיו רחבים ואדומים ובשרו חם
 והוא מתקשה מחליו שלא לרעתו וימלא כובד
 ממנו ולמטה וכאלו חוט הביצים נמשכין אזי
 אם לא יוליא הזרע יתקבץ בנפו ויערז בו ויולד
 קיטורי' רעים יעלו אל הלב והמוח והאלטומכח
 ויפסיד הבריאות ויולד הלחים רעים ממימים
 כמו שיקרה לאנשים שנהגו המשגל והכיחוחו
 זמן ארוך ומחו פתאום . לכן יועיל לו
 מאד המשגל כי ינקה גופו מהמלוי ויקל כובד
 הראש ויאיר לו העינים . אמנם אל יפעלנו תיכף
 ליליאח המרחץ ולא תקף היגיעה ולא תקף
 ההקסה עד שיעבור יום או ימים . ולא בשתה
 רעב ולא תקף אחר האכילה מיד לפי שילא
 המאכל בלתי מבושל ויוליד סחוס באיברי' ומוה
 יתולד חולי פרקי הרגלי' . והטוב שבעתים לזה
 הוא כשיהיה קרוב מהשלמת העיכול והוא
 כשיילא המאכל מן האלטומכח קודם שירעב .
 ונאות שיהא הגוף ממוולט בין העריבי' המתחדשי'
 מחוץ עד שלא יהיה מלא מאד ולא ריק מאד
 ולא קר מאד ולא חם מאד ולא שעבר השווי
 ביושב ולא בלחות ואם יעשה העושה לו בעשייתו
 לריך שיהיה הטעות קטן שיעשה המשגל וכבר
 הוחם הוא טוב משיעשהו וכבר הוקרה וכשיעשהו
 והוא מלא טוב משיעשהו והוא רק . ושיעשהו
 והוא לח טוב משיעשהו והוא יבש . ולכן מי
 שמוגו יבש או הנרפח מחליו בעודו חלש וכחוש
 וזה מאד מהשמיים כי יוליד הקדחת והשחפת
 ויתיש כחו ויכלה גופו ויכהו עיניו ויפלו סיניו
 ויכבה חום הטבעי אשר בו ויבער הנכרי ואז
 יחלשו המשעלים הטבעיים ויתחזקו המפעלים
 המקרים . וזכרו הרופאים כי מה שמחליש
 המשגל בסגולות הוא בעילת הבחולה או קמיה
 שלא בגרה או אשה שנמנע' שני' רבות מהבעילה
 או נדה או חולה או זקנה ויותר מכל אלה
 בעילת השמו' מפני שמתעסק האד' בזה עסק
 עפל שהטבע ירגיל וינהיג העללה בתנועת לזה
 הענין והמלא ברוב הבחורים הילדים יולידו
 בנות ואם יהיו זכרי' יהיו חלשי' וכמו כן חזקני'
 לפי שהחום בבחורים אינו שלם ומן הזקנים

הפרק השני בביאור טבע קצת הימני השיר' והסאכילי' דרך אלפא ביתא :

אות האלף אבטימים טבעם קר ולא ומוטה אל הליחה הלכנה

ונאות לאכול אחרים מאכל אחר זרעה יעורר השתן ומטהר הכליות והמקוה מחול האבנים : **אגסים** טבעם קר ולא וכשאינו מבושל הוא קובץ ועוב קודם המאכל והמבושל ירפה האלטומכא וישלשל המרה הירוק' והמשק' העשוי מהם משלשל ומשבר כח הדם והאדומה :

אגוזים טבעם חם ויבש והלחים מהם פוזים אחר המאכל ואם יבשלוכו בדבש

ירבה הדעת ויפתח הלב ויעיל לאלטומכ' הקר' אבל לא לחמה ויעיל לזקנים והמרבה לאכול ממנו יכבד השתן ויבשים קשין לאלטומכא ועשין חבורות בפה ומכאיבין הראש ומולידין האמאה ושמו כמו חם ולא יועיל ללב ולכליות ולשתין ולטחורים ויעבור כאב החללים ויפולץ האבן וירבה הזרע ויעבה הבשר וישמין הרזים ואם יחקר שינוי בעיקר האגוז פעם בה' ימים ינקה הראש ויחדד השכל ויללל בהרגשות :

אורז טבע אמצעי בין הקור ובין החום ויש

לאומר חם ויבש יותר מן החמה ויותר אם יבשלוכו בשומן או בחלב או בחלב שקדים ולא זיון זיון עוב ויוסיף בדם וירבה הרע אם יאכלוהו עם סוקר ולא יעזר אבל אם יבשלוהו לבדו יעזר ויוליד חולי הקולנגא והדרוקן :

אווז טבעו לח ויש בו מותרות רבות והוא גם

וקשה להתעכל והדם המסילד ממנו רע ממטר אל העיפוש ומה שהוא יותר קל מבשרו הם הכנפים והקרקבן והאגלים ושאריותו רע ובכלל כל עוף המתמיד לשבון במים מוליד הערובת עבים ואינו זן זיון חזקה ולו חמימות חזקה :

אורוגא חם ולא ואם יאכלוהו לבדו חוליד

כאב הראש ורוח ונפח ומוס משחית כח הבישול ומיבשה לחות הרע ומחלשת כח המסגל ואם נאכלת מבושלת תגדיל הרע ותרכי' הזמה ויותר אל הקרים בטבעם כי תעזר להם הכח הבשול ותחלחל בטנם ותעורר השתן ואולם בעלי האדומה והדם לריבין להשמר ממנו מאד :

אזוב טבעו חם ויבש והוא טוב לאלטומכא

ומוליח הרוחות ומעורר תאות המאכל ועזר לעיכול ומושיל בין לבעלי הקרירות בין לבעלי החמימות :

אפונים יש בהן שני מינין לבן ושחור וטבע

לבהן חם ויבש ויש בו נפח ומזונו טוב וחזק ומזון הפולין ומאדימין מראה הפנים וינקה הרשומים ויוסיף בבה הקשוי ומרבה הזרע לאנשים והחלב לנשים ויזיל השתן וראוי לאלכל באמצעות המאכל ואם יאכל אותם כשהם רטובים יולידו באלטומכא ובמעיים מותרות לחות והקלויים פחות היותם והשחור חזק מהלבן :

אפרסקים טבעם קר ולא וכשאינו מבושל

קובץ וכשהוא מבושל ישלשל ויעיל לאלטומכ' ויעורר תאות המאכל לא אחר המאכל מחמת כי הוא ממטר להטעפוש ויפסיד מה שתחיתו :

אתרוג קליפתו החיצונה חמה ויבשה

ומחזקת הנפש והלב אמנ' עיכולה קשה ואם יתנוה ביין תשחית סם המות בחזקה ובשרה קר ולא אבל קוררות גדול בו יותר מן הלחות ולכן יקרר האלטומכא. ונאות לאוכלו לפני האכילה בדבש או בסוקר אבל לא באמצע האכילה ולא בסופה והמבושל בדבש טוב. והגרעין חם ולא משבר חדוד רוע הארסוס אם ישחובו ביין ואינו טוב לאכול. אך כפי הרפואה הוא מרחיב ומתיח כל נפח והמטה הוא דק ומימי קר ויבש טוב ומדקק ומקרר ולכן יבשה חום האדומה והכבד והלמאון ומחזק האלטומכא ומעורר חפץ האכיל' גם מסיר היגון ואנחה בגולדי' מן החולי הנקרא קריאקון ועוזר בגדישה והקיא הבח מן האדומה ומסיר כל הכתמים בהתגרד הבשר בו וזה יעיד כי הבגדי' אשר נכתמו אם יתגרדו בו ישיבם לבעים האחד והשני' ממנה מחזיק הבטן ומסיר הלמא ומשבר כח הדם והאדומה ביותר :

אות הבית בוסר הוא קר וטובר כח

המרה הירוקה ומכבה חום הדם ומחזק האלטומכא ועוזר הבטן ומעורר החאות :

במנים חם ורטוב ומהם שני עניינים זכרים

והם הקטנים והנקבות והם הגדולי' והנקבות כחם רב מן הזכרים ויעילו לכל סמי המות

יאמר על עולם שאינו שלך. ואמר החכם הדואג
 אשר לא יתם יגונו מבקש יותר מדאי ספקו.
 וחכם ראה לאדם דואג. אמר לו אם דאגתך על
 העולם הזה יניח לך האללים ממנה. ואם על
 הבא האללים יוסיף לך דאג'. אמרו ז"ל שלשה
 מביאין לאדם לידי דאג'. גדול שעד וגדול
 לפריה ובגדים פלועים. עוד אמר החכם גשה
 לא יחזר מהם דאגה. אלו הן. המקנה.
 והחומד. והטעיר. והמפחד מן הריש. והיושב
 עם בני מוסר ואינו מהם. ומי שיש לו זמן
 מועט עדין שהעשיר לפי שהוא מפחד על ממונו
 והמבקש מעלה שהוא פחות ממנו. ואמר החכם
 הרזה להאריך ימים יזמין למקרים לב אמיץ.
 וכתב אריסטו כאשר תראה האדם בעליבות
 המתמדת שאין לו כבה ידועה ונמיכת הרוח
 ועללות הנפש עם יאשוו מועב העולם זה יבא
 מרוב השחורה. ולכן ראוי לנקות ויריח ההדם
 והחבק שהם משמחים לב הדואג. והשמחה
 הממלועת הגדל החוס הטבעי ויתחזקו כחות
 האיברים לפעול פעולותיהם כראוי ויתעכל
 המזון שיכול טוב בקלות ויעב מראה הפנים
 ויתחזק אור העינים וכל הסדרגשות ויתחזק אור
 השכל ולכן ראוי לאדם לשמח בחלקו כימי הבלו
 ולא יבקש יתרונות. ולזה פילוסוף לתלמידו ואמר
 לו די לך מן העולם הזה מה שיטריףך לחם חוקך
 ומה שירוח לאחורך ומה שיסחיר ערוךך ודי לך
 במקום שיהא לך בו מחסה מזרם לל מחורב
 ויהי משרת נשמתך ותלית ותעשיר ושים הארץ
 עיניך והכוכבים כרך והחכמה בקשתך ולמוד
 וטעה מהתורה עסקך ומהי מבחר אנשי דורך
 והביג למעלה המשובחי מאחריך והזר מהרפת
 הפדושה על הארץ מאהבת האנשים לנשים כי
 משחת החכמה והנפש ומכירה הלימה
 ושמורת השגח' אמנם רבוי השמחה יזיק הרבה
 ואלוי אם יהיה חלש צבניינו תמיחנו כי ילא
 החוס טבעי לשמח הגוף ויתקרר הלב
 פתאום :

השְׁבִילִי

העשירי בהנהגת הזקנים. כתב
 אריסטו כי הזקן יקרא אדם נפסד
 לפי שהוא בדרך ההפסד שבכל יום הוא סולך
 וחזר וכלה מאליו כי חמו הטבעי כלה וכבה
 ותשח קומתו וכל מה שיוסי' להחזר חמו ודכה
 וישית כהכחות החוס הטבעי קומתו לארץ. ואם

גם ירפאו נגעי המעיים והרגלים הרחוקים טובים מן האחרוני' בקרבת החום הטבעי מהם והלב טבעו חם מהאחר העיכול וקש' וחלש הזיון וכל בני המעים בכלל קשים להתעכל :

אות הג' גבינה הרעוב הוא קר ולא ויזון הרבה וישמין חם יאכל אחריו הרבש והוא עוב לאלטומכא אבל חם ירבה לאכלו יולד אפן בצועות ובכליות והישן הוא חם ויבש הוא קשה להתעכל ויוליד חלט מררי והחדיד הוא רע המזון אמנם חם נאכלוהו אחר המזון יחזק פי האלטומכא לפי אמרונו :

גרי רעוב וממולט בזמנו בין העובי והזכות והחמימו' והקיריות ומוליד דם טוב ונקי וממסה להתעכל ובו מיעוט מוחרות וזיונו חזק מפני שאין לו עובי ולכן הוא נאות ומבחר לבעלי החטוב והמנוחה ולא לבעלי היגיעה :

גול"אב הוא הנעשה ממי הורד וסוכר וטבעו הוא שזה בין הקור ובין החום והוא מכיר הלמא והחנימות החזקה ולכן יועיל לאלטומכא החמה ולגרונ :

גואר חם ורעוב וקשה להתעכל ועוזר למשגל ועם הרבש יתעכל יותר מהרס ויוסיף לרפח הבטן ולקשוי האבר ויחמם הכליות ויזיל השתן :

אות הדלית הרבש חם ויבש מנק' ומחזק ומנוע השיפוש ומחדד

הרואים חם יאכלוהו חי יולד רוח ונפש וכיחור החום ויעורר הקיא בחדודו ויזיק לבעלי הירוק' והקבד הנעשה ממנו חזק החום ויועיל לבעלי הגויות הקרים ומי הרבש מחזק האלטומכא וחם יהיה מבושל וזיל השתן . והמוצחר שבדבש הוא המתוק שיט לו ריח טוב ונוטה אל החריפות והאדמימות והקשה שאינו מהדבק והילקט בקין אבל הללקט בסתיו הוא קר ורע והדבש המבושל בתבלין הוא חזק החום ומחמם העלב והאלטומכא ומנקה הרוח ומחזק האדומה :

דג הלח ממנו הוא קר ולא ועב ויוליד דם דקיק ויועיל לאלטומכא החמה ולבעלי האדומה ואל הרזים בעת הדין ולעומדים בארץ חמה זיוריד ליחה סלכנה וירבה הרע . אמנם הוא קשה להתעכל ומרפה העצבים ומזיק לקולנגא ולהדדוקן ולבעלי החלאים הקרים . והמלוח חם יבש מאבד השטן העולה מן האלטומכא

ומתאחר להתעכל והטוב שבדגים הוא הממולט מה שאינו גדול מאד ולא קטן מאד ולא קשה ולא יבש ולא כחוש ולא שמן . ומן המינין המוצחרין הוא הדג שנקרא אלבורי והתיקון הטוב לו הוא בזמנו למי שמזנו חם ולמי שמזנו קר בזמני תבלין ויאכל אחריו דבש ולא ישחה מים ומרק הדג משגל והכלוי זון ביוסר ועוב מהקלוי שהוא מתאחר להתעכל :

דרועין קר ולא יועיל ללמאון ולבעלי השמורה ומרבה מוח הרפש והוא עב וחם יבשלוהו בזמון יחסר מעובי גרמו וחם יבשלוהו עם בשר שמן זון מזון עוב חם יאכלנו בזכור חלש במרבה ליחוס באלטומכא ולכן הוא מבעל החלום ומפסיד העיכול :

אות ההא הדם קר ויבש יעזור השלשול המרה וישחיר השער ומחזק ויועיל לכאב הריאה ובישולו טוב לכאב הביצים : **הליון** בלעז אשפרגוש הוא מנולע בין חום וקור יפחה סחומי הכבד והכליות ויזיל השתן ודם הגדות ויוסיף בקשוי האבר ובזרע ויסיר הירקון ומפסיד האלטומכא אבל הוא מוריד המאכל ממנה :

אות הזיא' ורד קר ויבש יועיל ללמחים החמים והקשים חם יחבשם בו וימנע האות המשגל לישן עליו והמבושל ברבש יחזק האלטומכא ומי הורד קר מרעוב יועיל לכסוי הלב ולכאב הראש החם ולשכרון ולעינים שחלו בסבת הקור ויהיו מוצנחים מקלנגיא אמנם יבדיד האלטומכא והמרבה לגמוע מנינו ילבין ושמן ורד יועיל לכאב הראש ויכבה החלשבות האלטומכא :

אות הזיין זחם הפגים הם קרים והמבושלים הם חמים יעשו כאב הראש ויעוררו תאות האכילה ומערין השינה ומחזיקין האלטומכא' ועולדין ויבררו הדם ויולילו התלשים מן הגוף ושמנו ישמין הכבד וישלשל והוא נאות לכל אדם ויותר למי שהוא כחוש שמזנו קר ואינו מפסיד האלטומכא כשאר השמנים אמנם הלחם הנילוש בו מקלקל האלטומכא לפי שבשעת בישולו ישרף בו השמן :

זנגביל חם ורעוב מחמם הכבד ומרדק הבטן ומעכל המזון ומתקן האלטומכא והעינים שחשכו מחמת רעיוס חם

המות ושמן מועיל מן הנתיחות וכאז כליות זכחה וסריחה ונשיכה עקרב: **ביצה** היא ממואלפת והחלבון נוטה אל הקרירות והחלבון מטה אל החמימות והוא טוב מהחלבון וכל הבצים בכלל מוסיפין צורע תוספת גדולה ומפירין החלו' ואולם הטוב שבבצים היא בינת החרנגולה ובלבד שלא ישחה עליה מים. אבל בינת האווז והב"ח הם רעות ביותר ובינת שאר הטופות אינם ראויים לסעודה אלא לרפואה ודע כי כל מזון שגולד מהביצה הוא הרבה וחיך לפי שגרמו יתהפך לדם טוב מחזקת האיברים זחום הטבעי כבשר ומועלת לחם ולכלי הנשימ' ולריאה ולרקיקת הדם ולעצירת הקול. והביצה המגולגלת במחבת היא קשה ורעה וממרה להכהפך צעפן ובלתיחות אדומות ובלויות ועל כן היא סבה לאסטיסות כי בההפכות לרב בלו יבלו כל הנמלא באלטומכא וכן הביצה הללויה היא רעה וקשה להתעכל אבל הטמונה בלשך יותר טובה לנו שמתבטלת בכל חלקיה והטרופה צמים ובשמן ביבול בינוני היא יותר טובה מכלם שהם קלים לבשל באלטומכא ואם נחבשלו עד שיחקשו הם קשי' לבשל באלטומכא ושמן הבצים כמו חם ויבש יעלור דם השוחת מן המעיים אם ישחשו ויועיל למכות השחין שבראשי הילדין ובדדי הנשים אז בכל מקום יסיר כל שחין רע והטמורים וילמיח השער:

בצל

חס ולח וי"ח חם ויבש ויש בו שני מינין לבן ואדום והאדום יותר חריף מן הלבן והיבש מן הרטוב והוא מן הללוי והוא מדיח ומתקן ופותח הכוחמי' בחזק ויחזק האלטומכא החלושה ומוטף הדם חזן לגוף ולכן הוא מאדים היעור וידחה סמי המוח ויעורר הקסוי והחלוה זפתה פיות הטמורים ויחדר הרעות ויועיל לכבדות החזן והימולגה וללילות המתחדש באיזים והמרבה לחכול ממנה יספיד המוח ויבלבל הדעת כי יעלה ממנו עשן מזיק ומכאוב הראש ויוליד בחריפתו ולהיותו ליחות רעות באלטומכא נותן למא ופוח ורוח:

בקר

בשרו קר ויבש ומזונו עבה והרבה ויוליד דם עב והחלע השחור ולכן זיק לרגילים בחולה השחורה וכן למטונגים אבל לבעלי היגיעה יועיל והמובחר מה המין הם העגלים היונקים והקרוב מן היניקה הוא פחות

לח מן היונק ויותר קשה לבשל באלטומכא ואולם הדם ממנו הוא טוב בחזקת חומו הטבעי ובסיומו קרוב מן החלב וברכות בשרו ועל כן אם המרק שלו יעורר בחומץ יחזק האלטומכא והמעיים ויועיל לפובלי גרושת האדומה ובסחרתו יותר מן הלידה חסר בו הלחות שהיה בו מקרבה לחם והחלב אך הישן הוא רע מאד ברוב יבשות אפיסת חומו על כן בשרו קשה מאד לבשל ויוליד דם גס ועב והמרק שלו עם חומץ וכסבור יגשגש המדרי ויפיהקנו והעת שהוא מובחר יותר הוא זמן שהיה בחלפת הקיץ והסתמי' לאכלו חמו' ויליד הרע' וחולו השגשגון:

בשר

הוא מחזק הנוף והוא מזון קרוב אליו מטאר החיזוים והכף אחר שחיטתו טוב מאד ויועיל אבל כשהוא ישן הוא מחומרי החלאים חמוס בשר בעלי חיים הקשה כמו החורים והגרוח אכילתם תהיה אחר י"ב שעות מזמן שחיטתם בחורף אבל בקיץ לאחר שבע שעות ובשר הבכמות והחיות המקימות בשרם יבש וקשה כי חומם הטבעי אפס ונחלש מאד וקרוב לכבות וכזם אפס וקשים באלטומכא וכבדים ומתאחרים ומולידים לחות רעות גם הלכנה הדבקה ובשר השליל רעים וזינון ראויים למאכל וכל מה שבהמות והחיות יותר קטנים בשרם יסיה יותר רטוב ועב וכבד והזכר מבל בעלי חיים הוא חם ויבש ודק וממחר להתעכל ומובצח יותר מהקבה זולתי בשר העז שהקבה טובה מן הזכר בטבע והסריסים חלופים אשר מלחמות הם קרובים אל הקבות יש להם חום מנער כי חומם מזוג בטבע וממולט בין שניהם והבשר הי"ב הקשה אינו ראוי אלא לבעלי היגיע' והרך והרטוב בהפכה וטבע מיני הבכמות ורוב איבריהם אבאר בזה הפרק בעזרת האל. ואולם הלשון מזונו קל אם יאכלוהו בחומץ ומרדל וכשזנן מן האיברים אינו מתבטל הטב באלטומכא וירד מהר משם ובדרתו ילחח הבטן ומחר ישוב להשחת ומוליד ליחה לבנה ודבקה ואיברי הלב הימני הם יותר טובים מן הלב השמאלי בשכנת הכבד שהוא יסוד מן החום הטבעי כי כמו חזק יותר סביבות הקרובים לו והרגלים עויזים ומוועילים כפי הרפואה כי יחיקו נחור החזה וסריחה וטובים לשטול יבש ועוזרים לנגעים ולחברבורות הגולדים במקום

מכחיש הגוף וגדולו מזער וממסר לעלות אל
 הראש ויגדיל הסוס חוץ מן המזוג ומזיק למוח
 ולריך ליזכר ממנו מי שאיבריו ועלצבו חלשים
 והיין המבוטל הנקרא אל רוב יש ממנו שני
 מינין עמוק וחמוץ והמתוק חס ולח וטוב
 מהחמוץ מהשתכל באלמומכא ומרבה השמורה
 ומתליע סדס והחמוץ קר ויבש יעביר האלמוץ
 והחמימות ושני המינין יופילו למיני הסומס
 ולכל חולי הגרון :

אות ה"ה כבש עבשו חס ולח הוא יותר
 נאות לכל בני אדם משאר
 הבהמו' והוא מובחר מכלם והטבע בוחר בו לפי
 שהוא מחזק ומוליד דם בריא ומשמין את האד'
 ויותר חס הוא סרים כי אז חומו ולחובו מזוג
 וטבעו הטוב הוא בהיותו קטן עד שלש שנים
 אמנם בהיותו זקן הוא רע וכ"ש חס אינו סרים
 אמנם המתמיד לאכלו מילד לו המלוי בגידים
 ולריך הקוה וכ"ש חס יתמיד עמו היין :

כבד חס חזק הזיון כי יעשה גידול טוב והיא
 קשה העיכול וגם מלה איברים וכבד
 היונקים הוא טוב מהאחרים והמובחר הוא
 כבד התרנגול והטב ותיקון מאכלו שילטו
 במורים ומיני תבלין ואז יתילד ממנו דם טוב :
כתר קר ויבש בכתה העלבים שבו ומוחו עב
 וחזק ומשתכל מהרה והמובחר שבו הוא
 אותו שיש בו חלב ותיקונו שיתקנוו בתבלין חמין:
כליות הם ממולעים נעים אל היובש .
 והם קשים להשתכל ומזגם מעט

ויולידו דם עכור וגם וחלט רע מאד :
כמון חס ויבש עוזר על העיכול ויטריד הרום
 ומיבש הרטיבות ומועיל לכל מיני
 הנפש ואם ישתהו בחמוץ מזוג במים יועיל
 לעוזר הנשימה :

כמהין יתסוה בצל וחול והוא מגוף ארצי
 והאדומים מהם רעים והטוב ממנו
 הוא הלבן הגדל בחול שאין בו ריח רע ואין בו
 חלט עבה ומזוג קר וטוב וקשה להשתכל ועוזר
 השתן אמנם המרבה ממנו יוליד הדרוקן ונאות
 לשלוק אותו בתבלין ואז לא יזיק כל כך :

כסבר הרך ממנו הוא קר ויבש יביא לירי
 שינה ויועיל לכאב העין ולהשתלפף'
 הלח והיבש נועה קלת אל החמימות ישבר כח
 הקשוי ומיבש הזרע והמרבה לאכלו הן קר הן
 יבש

לידי שינה ומסיר ההקלה נח או שלוק ומוסיף
 בחלב האשה ומיבש הזרע ומשקיע תלוח המטבל
 ומסיר הירקון וכאב הראש הבא מהאדומ' ומדס
 ומקררת רתיחת הדם וחמימות האלמומכא ואם
 יאכלנה עם החמוץ יעורר התלוח וזהו כשהוא
 בחלב מביא' מחשך העינים :

חרדל חס מאד חריף מנקה הליחה ומחממת
 הכבד והאלמומכ' ואינו ראוי להסתמיו
 מפני חזקת חומו ולא לאכלו לבדו אלא בדברים
 רעובים עבים ושמנו הוא חס מאד מיבש ומועיל
 לנחק ולכל קור ולנ' שבראש ולכל חולי שיקרה
 בו ולחבן הכליות ולכאב הברכי' והשקוי' :

אות ה"ו עמול רע הזיון משבט
 מהרה וקשה להשתכל
 ומרפה האלמומכא ומתאחר להתגרם ממנה
 הדם המתילד ממנו הוא נשחת עבה ועכור
 ושחור ובהיות קלוי בראש יחזק השניים :

מלה רעוב מאד וקר ומתדבק ומזיק לבעלי
 הליחה ויש בו הרבה מותרות וכל
 הרופאים הסכימו שהוא מזון רע אלא שאמרו
 שהלוי מבשר הטלה הוא יותר טוב מהמבוטל
 למיעוט רטיבותו :

אות ה"ז יין כבד ביארתו למעלה
 בשביל הרביעי טובות היין
 וסגולותיו ותועלתו אינו לגוף אלא לגוף
 ולנפש כי משמח לב הסכם ומחזק הנפש החכמ'
 בחכמה ובתבונה אשר בהם הנפש שמהה
 ומתענדה עדי יפיה במה שהאלל מאזר השכל
 הסועל ואמרו חכמי מדי ופרס כי ברלוחת
 להעמיק בדברים עמוקים הרגילו לשתות היין
 והכירו כי הוא מחזק דעתם ומחדד שכלם
 בהיות מקובל כראוי והיין השחור יזון יותר
 מהלבן כי הלבן יזון מעט אמר' הוא טוב לרפואה
 לפי שאינו כל כך כבד כאלוה אבל בהיותו עסיס
 ומתוק יקרר בטנו ומטפחו ויוליד חללים
 רעים אמנם כשיסור מתיקונו ממלא הגידים
 ומכבה הדם בכתה שהוא נועה אל קרירות
 ולחות ועל כן יגדיל ביותר ובשפעת ליחותו
 ומיעוט חומו ומרתיחתו יוליד ליחות רעות
 וחלומות רעות ויוליד נפש ואסטיסות רוח
 באלמומכא ובמעינים וגם יוליד סתימה לררכי
 השתן והיין שריות נודף יעלה קיטורו אל הריא'
 ויחליבו והיין הישן שעברו עליו ז' שנים או יותר

אם יתחיל בו שחוק ומנוסה יתרחש :
אות החיות חבושים קר ויבש מחזק
 האלגטומכא וקובץ ומנפח
 ואם יאכלס אחר המזון ישלשו . והמבושל הוא
 מובחר והאוכלס ללויים אחר המזון יסודו העללה
 וישמחו והמסקה העשוי ממנו הנקרא מיכה
 יסוד הלמאה ויועיל להעלפות הלז ויחזק
 האלגטומכא והבטן והתאיה מאד והשמן העשוי
 מהבזשים כך מעטשו יתסכהו חתיכות קטנות
 ויבשלים במחבת עם שמן ויועיל לזוז הנחירים
 ורוק ודמע ושתן ויחזק כל אברי הגוף ויפטמו
 ויוסיף בלחוחו וימנע הרעבון ויעלור היזעה
 וישמח הנפש ויועיל מחסיסה רזה לומר מן
 אל כל חולתם אם יזיעו :

חומץ קר ורעוב ממשיט האדומה והדס
 והורע ומבשל הבשר וכן הגוף
 ומרקך התבשיל הנעשה ממנו אמנם בישולו
 יחסר מקריכותו והוא מייבש בזה והוא הפך
 בליחה ויעורר התאיה ויעזור אל העיכול לפי
 שהוא מחזק את האלגטומכא אמנם אם יתמיד
 לאכלו יבא לידי חולה הנקרא אלא סתקא :

חורף חם ויבש יחזק השער הגופל ויועיל
 לגרוב ולשמין ולגיד הנעשה אם יבשום
 עם חומץ וקמה שעורים ויוסיף בתאיה המשגל
 ויוליף התולעים ויפיל העובר :

חמה חם ולח והלחם הנעשה ממנה הוא
 כחום זון יוחר מהלחם הנעשה משאר
 מיני זרעונים והמובחר בלחם החם הוא אותו
 שיש בו מעט סובין ולא הסדרה קליפתו מכל
 וכל ושיהא בו מעט שאור וילקחו אותו במים
 הרבה ויכסהו בצגדי' עד שיחמין ונאפה בתנור
 היטב מיד תיבף להמוזו בעינין שיהא קל ורפוי
 ויהא בו נקבים דומות לאספוג היס וזה יוליד
 שיכולו ויוליד דם עוב ונקי ויתן כח באיברי הגוף
 ויוסף בזה ויפסיד הנגעים שבכליות . ותמונת
 הלחם הוא בג' ענינים גדול או קטן או ממוזע
 הגדול קליפתו דקה וקשה וחלוקה לגדל הגופני'
 בהיותו קשה לבשל ומייבש ליחות הגריעה ולכן
 יעלור הבטן . והמזון רזה לומר הפנימי הוא
 גם ודבק ולח ולכן נופח ומוליד ליחה לבנה
 ודבקה וכחו רב לגדל ומרחיב הבטן והפת
 הקטן והדק מוחו מועט והוא חלש לגדל ומתאחר
 ללאת ועלר הבטן . והאמלטי גם ממלתו

ממוזעת כפי היותו . והזמן הטוב לאכלו הוא מה
 שחלפה ביומו ונתקרה חומו אבל אם יאכלנו
 בעודו חם ישקיע החמימות השאי באלגטומכא
 ויפסידה לפי שגובר עליה ויקשה לו זה מאד
 מפני שאין עיכול המזון כאשר חושבים הסכלים
 שאומרים כי כל חמימות מסויע על העיכול
 ואינו כן אמנם יתעכל המזון בחום העשוי
 העקרית שמשגר אותו הכבד לאיברים ומחלקך
 בלדק כפי לורך כל אבר ואבר כמו שביארתי
 בנתיב הרביעי וכמו כן הלחם שנשתחא יום
 אחד אפוי יתחיל להשתנות יבשות ויוליד ליחות
 יבשות ועבות . ופירושו כשישלקוהו או ירחוכו
 פעמים במים חמין יתעכל מהרה ויוליד מזון
 מועט אמנם הוא קל בתכלית הקלות ולחם
 המזון הוא רע ומתאחר להשתכל אבל הוא טוב
 מאד לבעלי היגיעה ויתן כח וגבורה ובלבד
 שלא יאכלוהו אלא אחר זמן ולחם החם החדש'
 ישמין הגוף במהרה ומיני חבון קדרה העשויין
 עם הקמח יועילו למיני הכוחות אמנם לזולתם
 הם עבים ורעים מתדבקין ואתמין הנקבים
 וכן כל דבר שלשין עם הקמח זולתי המים :

חלב הוא קר ויבש והוא בתכלית הזכות
 ויתעכל מהרה והמובחר שבמיני החלבים
 הוא החלב האשה כי הוא נאות למזן האדם
 ואחריו חלב האתון ואחריו חלב העז והמובחר
 שבחלב הוא הלבן ושיעמוד בצפורן ולא יגר
 ושיקמנו תיבף שחולבין אותו כשהוא חם קודם
 שיסתפק ובבקר ואל יאכל אחריו שום מאכל
 עד שירד מהאלגטומכא והזמן שהוא מובחר הוא
 זמן החום משני פעמים האחד בעבור כי זמן
 החום הוא יוחר מוזג משאר העינים והוא
 אמלטי בין ארבעת האליות עוד בתולדת החלב
 אשר בזמן החום הוא קרוב לעת לידת הבשמות
 ואז יוליד דם ממוזע הגוף וירחק המותרות
 ויועיל לקשוי האבר ומיין החלב משלשל האדומה
 ויועיל למי שהיוקו יין והירקון והגרוב ולבוסק
 ולחבורות ולחמטים היבשים :

חמאה חם רעוב מבשל ומרפא הגוף
 ומשמינו ומפיל תאית המאכל
 והמובחר שבחמאה היא חמאה הבקר :

חםא קר ורעוב והדס הכולד ממנו הוא
 יוחר טוב מהדס הכולד משאר הירקות
 והמבושל זון יוחר והוא ממחר להשתכל ומביא
 לידי

התריף

חס ויבש מחמם חימום רב מאד ולכן הוא מעורר החום ומלהיב הגוף מהרה ושורף אותו ומנגזו ומטהו אל האדומה תחלה ואחרי כן אל השחורה וימעט הליחה והזרע וכל אלה הדברים הוא כשירבה מאכלו ממה: **מוח** קר ורעוב כי הוא חס חום טבעי וקר קרירות מקרי ולכן הוא לח גם ודבק ומעורר אסטניסות ומשחית חפץ האכיל' ומרפה האלטומכא ומתאחר להתעכל ומוליד דם קר ומחספך כי כהפך מהר לבנותו ויותר חם נאכל אחר אכילה וראוי לאשר הם לחים בטבע ואשר אלטמכותו חלושה להשמר ממנו מאד אך בעלי האלטומכא החזקה לא זיזק והמוצחק הוא מוח העגל ואחריו מוח השור ואחריו של העז ושל הכבש ולא יתכן לאכלו קוד' שאר המאכלות אלא מי שצריך לקיחה . והדולה לאכלו יאכלנו עם החדל וחומץ ועם מיני תבלין ואז יהיה מזונו הרבה כשיתעכל והוא ראוי לבעלי המזג חם ואינו ראוי לרגילים צחלאים הקרים ומוח השדרה הוא כמו מוח הראש ואולם יותר קשה ופחות לה כי אם יתבטל היעב באלטומכא יהיה כח גדול גם ועב יותר ממוח הראש. ואולי מוח העלמו' מרפ' האלטומכ' וממחר להתעכל יותר וממולע בזמנו וישמין יותר: **מים** כבר ביארתי בשביל הרביעי חועלה המים וכי הם חיי הגוף והקל במשקל מן המים הוא הטוב והמים הקרים מאד מועילי' לבעלי המזג' החמי' והגופות הבריאות ויחזקו אלטמכות' ויעזרו בעיכול אכל זיקו לגידי החום וכל המקומות ולידו בקשים וחבורות והמרגיל לשחותם יפול בחלוה אשפשמה ויפיל תדרמת האיברים וכן זיקו לזקנים ובעלי המזג הקר והמים החמים מסירין היגיעה ושברון הגוף מן היגיעה ומחליטין העלמות ומרטיבין היתרות והחבורות היואלות על הגוף ומרפאין הכאבות ומפעמין הגוף ומורידין השתן חמנם הם מרפין הגוף ומחליטין הכח ומוסיפין בתגבורת הדם ומי המער קלי' ויורדי' במהירות מן האלטומכא וממטרים להטעפש בחורף אכל בקיץ הם עוזים והמים העכורים מחדשים הטמטו' בכבד והאבן בכליות והמלוחי' ישלשלו הבטן תחלה ואחרי כן מחזקין אותו אם יתמיד האדם לשחותם ומיבשין הגוף ויולידו בו הרגב

והסדיקות והמים שכבו בכן הברזל עולרין ומחזיקין האבר' ומועילין לרקיקות הדם והמי' העומדים במקום אחד שאין נגרים ולא מבעין מפסידין המזג ומולדין הקדחות ועוזי הטחול אם לא יבשלום זיזן והמוצחק שבמים הם מי הספרות הגדולים לפי שכן מוגליו לשמש:

מוסך

חס ויבש מכאיב הראש לבעלי החמימות ומועיל לחלאים הקרים ולחלישת הלז והכח:

מלח

חס ויבש מסיר זוחמת הטבשיל ומרככו ומה שהוא מר יותר חם וקוצן ומיבש ויטרוד הרחות ועוזי החלטים ומררך השבר ומנגב הרטיבות ועוזר אל הקיא ויעיל לכאב האלטומכ' הקר' וימחר להוליא ולשגל הפסולת מן הבטן ולהוריד המאכל והמרה הירוקה והליחה המעופשת:

מלפפונות

בערבי כיאר קר ולח ישקמו התלחבות האלטומכא וישברו האמא חרע וזילו השתן אכל גרמו קשה להתעכל ויעבור צעורקי' כשהיא נח ויוליד קדחות ארוכות וזה לבעלי המזג הקר אכל למי שהוא חם המזג לא זיזק:

אות הגוף

כענע הוא מנעח חם ויבש ובו רטיבות מוחרי והוא יותר רקיק משאר הירקות ואם ישנה עלרתו בחומץ יפסיק כזילת הדם מן הבטן והירקון וקצועת הלז ויעיר המשגל וימות החולעי' ויעיל לנשיכ' כלב טועה ואם ילנשו עמו קמח שעורים יחזק האלטומכא ויחממנו וישקיע הפיסוק וימנע הקיא שהוא מליחה:

אות סמך

סוסאן הוא דומה לוורד אלא שהוא לבן והוא חם ויבש ויעיל לכל מיני הכאב והעפוש וינקס הנחק ורשומי הגוף ואם ירוקנו ירפא הלמחי' מליחה והחומר' ושרצו יועיל לשריפת המים החמי' ויטוול שרצו יועיל לקולר הנשימה ולטחול ולכאב האזן אם יגמע בו ופותח ומררך קושי הרחם וגם יועיל לכל חולי שיקרה ויוליא העובר:

סוכרני

הוא תבשיל נעשה מצמר וחומץ וכרכס אינו ראוי למי שהוא חושש בגרמו ולא לחלוטי העלב ולבעלי הנויות החלוטי' שצריכין חזק ופטום כי הוא מייבש ומקרר אמ' הוא נאות לבעלי הקיבות הכבדים והחממים ולירקון

יבש יבשם הדעת :

כרוב חס ויבש והוא רע לאלטומכא וקשה להתעכל והדס הנולד ממנו עבס ושחור ומשחית ראות העינים והמריק שלו ילחלח הצטן ויעורר השקן ועלמו יבש ועולר ויועיל לעבירות הקול ואם יבשלוהו במים שניים בצער שמן לא יזיק כל כך ובזמן הסתיו הוא יותר טוב לפי שזרד הכפור עליו ויסיר חריפתו וירטבוהו אז לא יוליד חלט שחור כמו שזוליד בקיץ שהוא חריף :

כרתי חס ויבש יעורר תאות המשגל וירצה סורע ויועיל לבטל הארס אמנם יש בו נפח והוא רע לאלטומכא לפי שהוא קשה להתעכל ומכאיב הראש ומראה חלומות קשים ואם ישלקהו פעמים במים יסיר נקו :

כרכם חס ויבש כובץ ומבשל ומחזק ויסיר ריח הפה וייעב מראה הפנים ויחדד הראות ומשמה חלב ומחזקו טוב למטול ולקטוי הרחה ויזיל השקן ויעורר תאות המשגל אמנם מכביד יזיק לאלטומכא ומכבידה כי פיל תאות המאכל וראוי להמניע ממנו המניקות והכשון מן העקרב ובעלי השגפון :

כרפס ישקיע הנפח והרחות וריח הפה ויסיך הליחה ויפסיד חלב המזיקת ואם יאלכנה עם המאכל יועיל לאלטומכא :

אות הלמד לחים בלע"ז אפלאנא"ש חס ויבש מוסיף במוח וקובץ ומוליד רוחות בצטן הסחחון ומזונו יותר מן האגוז ושמונו יועיל לשחויי חס המוח ולנשיכה כחש ועקרב ולכל נגע שבקרביו ובכבד ובמעיים בכליות ולנכשלים במשגל ויועב השער ויאריכהו ויחזק לנמשח בו עד יום מותו :

לומ קר ויבש קובץ ויזיל השמן ומחזק האיברים וימנע עריפת הדם :

לולו יחזק העין שיש בו רטיבות והכבד ויסיר כאבו והדאגה :

לחם כבד כתבתי למעלה כי לחם החטה הוא המובחר ולחם הסולת זיון הרבה אבל הוא מתאחר להתעכל וכ' גאליכוס כל מה שיעש' מהסולת מולידה ליחה גסה וישחה צירידה וסוחם שבילי המזון מהכבד ויתעבה בו העחול החלש ויגדל ויוליד אצנים בכליות והלחם שיש בו הרבה סובין הוא ממהר להתעכל ולעבור

אבל הוא מזונו מועט כי האיברים מקבלי' ממנו כחות מועט לרוב הסובין שיש בו ודוחין אותו מהרה אבל אם אין בו כל כך סובין יבא מזונו יותר ויוסיף כח לגדל הגוף ולכן יבא קשה להתעכל כי לפי שהאיברים שואבין כמות רב ממנו מתעבדים ומתאחרים לבשלו באלטומכא ועוד למיעוט הסובין שבו מכביד ויקשה עיכולו ולחם השעורים הוא נוטה לקרירות ולכן הוא טוב קלת בימי הקיץ ולבעלי החמימות והקדחת: **לימון** קר קובץ ויחזק האלטומכא ויועיל בכל ענין שיאכלוהו :

לפיתות חס ולח ועיולה קשה וסיקונוס הוא לבשל מועט ולשפוך המים הסס ואחרי כן ישלקם במים אחרים עם צער שמן ותבלין ומעט דבש או אלוהב וישחה עליה' יין ואז יזנו מזון. הרבה ועב וישמינו ויחדדו ויחזקו הראות וירטיבו הגרון והגחון ויש צהם נפח ומעוררין הקטוי ומוסיפין צרע ומחממין הגוף והכליות במינוע אמנם יזיקו לבעלי המג הקר אם ירבו מהם כי יולידו להם ליחה גסה וכשרויין בחומץ טבעט קר ומשבר כח האדומה ואינו מנפח :

אות המים מאכלי' המפעמי' הם הדשני' והזנים זיון רב כמו החטה והאורז והחלב והבציה הלה ושקדים וערמוני' ובטנים והענבי' המחוקי' הלחים ובשר הכבשי' והסרגולות והצנים השלוקין ותבשילין שאין בהם ירק :

מאכל המחוק חס קלת והסתדמו מרבה האדומה והדס והליחה ומעורר החלחים ההויס מהם ומולידים הסימה ומורסא בכבד ובטחול ומסיר ומרפה האלטומכא אמנם נאות לחם ולריחה וישמין הגוף וירבה הצרע : **החמוץ** קר ויבש משקיע האדומה והדס מקרר הגוף ומייבשו ועולר הצטן אם יקיו האלטומכא והמעיים נקיים ויהחום אם יהיו בהם ליחות רבות לבנות ומקרר ומחליש כח העיכול מהכבד ומזיק העוצים אמנם הוא מעורר ומקין סחחון :

הרשן חס ולח ממלא מקורות הדם ומסיר ומרפה הצטן ומשביע מהרה ומחמם ומלחלה הגוף ומרכבו ומוסיף בליחה לבצנה ומעכל ומרבה הסינה :

החריף

לכבד ולעמול ולכליות בסכנת דבקות השמן והקמת ויליד ליחה לבנה גסה ודביקה וכוסס דרכי המקורות והכבד ואם יאכלוהו עם דבש יקל מעט ממנו :

קנה בושם בערבי קנב אל דריחא חס ויבש ויועיל ללמחים ויחדד הראות :

קרפה הוא קליפה הדראליני חס ויבש יחזק האלטרומכא ועלל המאכל ויחזק האיברים הראשים :

קרנפל חס ויבש יחזק האלטרומכא והכבד ויחדד הראות ויסיר ריח הפה :

אות הרייש ראש של כל בהמה בכלל מזוה הרבה וחם ועב ורעוב ומחזיק הגוף החלש ומסויף בחאות המשגל ומרבה הזרע והדם ואינו כאות לבעל האלטרומכא החלושה ואינו ראוי אלא צימי הקוד והוא מילד הקדחת והדרוקן והעינים הם יוסר שמיים ורעובים וממהרין לרדת מן האלטרומכא והלחיים עבצם קר וזנים זיון חזק ועב והם קשים להפעל אבל הלשון והשפתים והאזנים יוסר קלים וממהרים להפעל :

ריאה קשה להפעל ומזוה מעט ומילדת דם רעוב קרוב לליחה לבנה יוסר כשהיא מבושלת וסיקוה הוא שהשרה בחומץ ותללה וריאת הגדי והפעל יוסר טובה מולתה :

רמונים עיכולם קשה ויועילו ללצפקאן ויש מהן שני מינין מחוקים וחמוזין המחוקין חמין ולחין מועילין לחם ולריאה וללב ולגרון ולבעלי הירוקה ואם ישחה מעיזורים צמים יועיל לרקיפת הדם . והחמוזים קרים ויבשים ישברו בה הדם והמרם הירוקה ויורידם ויחזק הליחה ויזיל השתן יוסר מהמחוק והטעמים העשוי מהם והיא אלרוב עולר ומסיר השכרות וכאז הראש שהוא מחמימות גם מסיר כובד האלטרומכא ומחזקה :

אות השיין שומין הם חמים ויבשים מחממים הגוף חיומם חזק ולכן אינם עוזים בחלואת החמים וצימות החום ובעלי המזג החום כי וילידו חלש מרר האלטרומכא כמו הכרס' ומועילים לבעלי המצ' הקר ומרוב חמימותם מרבין ראות השינים ויטרידו סרומות ויורידו השתן ודם הכדור ויסיר

הלמא

פרישיל חס ויבש שומר כל הליחות ויעורר השתן :

אות הצדיק לצי בשרו טוב מכל בשר הליד והדם המחילד. ממנו אין בו מערובות עבה חמם הוא יבש ומוטה אל השחורה :

צמוקים הם חמי' וממוצעי' בין הרטובות והיובש מחזקים האלטרומכא וחזין זיון טוב וישמינו הכבד והיין הנעשה מהם יש לו חמוץ ויהיה כמו מזער לגדל והוא יוסר קר ופחות לה מהמחוק :

צנובר מחממין הגוף ומועילין למי שיש לו רעש וכפה לאלטרומכא ומרבי' הזרע :

צנון חס ולה מועיל לחולי הירקון ומרבה הסהנה ומעורר תאות האכילה ומרבה הזרע ומסיר ניחור הקול ומחזק הליחה חמם הוא רע לאלטרומכא ועורר הקיא ויניף המאכל צפה האלטרומכא כשאובלו קודם האכילה כי הוא מתאחר העיכול ומקלקל השינים ועשמותו מפסיד ראיית העיניסואם יאכלנו אחר האכילה יעכל ושמנו ישמין וירבה הנוח והזרע ויחזק הכבד ויחמם הכליות ויפוצץ האבן מהם ויסיר העללות ויחזק קלת המעים ויועיל לנשיבת לבאי' ושראים ולכאז הרגלים הנמעדות וישיב הזקנים לכה הנערות והבחורות :

אות הקוף קומום בערבי זאג חס ויבש ויועיל לגרר הרעוב וימנע

עיכול הפה והשינים ויחזק וימנע רעיבות הריאה המעט ממנו ויועיל לקושי גבות העינים: **קורא** הנקרא חגל הוא העוף המשוכח מאד שהוא מחזק האלטרומכא :

קמח כבר כתבתי למועלה קמח החטה הוא מוצחר וטוב מולתו ושכוי הקמת כמו

הפה הוא בשלשה עיניים האחד הוא הקרוב ממנו הטחינה וזה יחמם הגוף ויעלור הבטן צהיות בו עדיין חום הטחינה ולכן מחמם האלטרומכא ומיבש לחות הגרישה . והשני הוא הרחוק מהטחינה יחמם מעט וממסר לגרש מהאלטרומכא. והשלישי הוא הממוצע והוא מזוג בין שניהם . והקמה החי הוא רע מאד מגדל חולעים ומרבה לחות והקמה הקלוי הוא חס ויבש מנפח האלטרומכא ומפסידה והעשוי במחבת עם שמן הוא מאכל עבה וגם מוזיק

ולירקון ולקדחות ולמקיאין ולבעלי צמר ולבעלי המזג החם ולמי שסוף חולה מתגברת הדם והאלדומה כי הוא טובר כחם :

סכנגבין הוא הנעשה מדבש וחומץ או מסוקר וחומץ ועבשו הוא קר

מסיר סלמא והסמימות וכה האדומה והדם אם יהיה חמוץ כל לרבו וגם הוא מחסך הלימה ומוריד הומנקה ומפחה הטמטום ומוריד השתן אמנם עושה בגרון טובי מפני חומלחו ומזיק לבעלי העלז החלש ולבעלי השלשול הנעשה בכאב ולבעלי האלדומה הקר' והכבדי' הקרי':

אות העיין עדשי' הם ממולעי' בחמימות ויוצג חלח שסם קלה קרים

ויצטים והם מאכל גם וקשים להתעכל ורעים לאלדומה ולריא' ולקרב העליון וליריעה המוח וגדי העיני' ולכן יוליד חשכה העיני' כי מיצטי' רעיונתם ונגעים רבים ומנפחים ומיצטים הגוף ומולידין חלש שחור וימעטו הקשוי וסרעו והשתן ואם יבשלום בקליפתם עם שמן ומלח ישלשלו וכלא קליפה יעלרו כי בקליפה יש כח החדוד ירחיב בטען והמות יעלור ואם יבשלום בחומץ יכבו הסחלסבות הדם ויעילו לבעלי הגררי ואם יבשלום עם שעורים יהיה מזונם יותר טוב וסקלוים פחות הגפה ויותר היוצג וכל החכמים מודים שמזיקין יותר משאר מיני הסבואות והסחללים עם שמן וחומץ כחם מועט לגדל ועם צמר חדש כחם רב לגדל ועם צמר יבש מליח הוא מאכל רע מאד :

עז צפרו יבש וקשה להתעכל יותר מצמר

הכבשים והזכרים רעים מהנקבות כי הנקבות יש להן פחות חדות ויצטו מהזכרים והוא מוץ רע כי יוליד הפסד בחלטים ומיני השגעון והכופי והגרר וכאב צבני מעים וירבה השחורה והסרים הוא יותר טוב בעבור שיש בו כמות חדות ויצטו מזוג ואם יבשלום עם לפחות יועיל לקישוי האבר :

ענבים הם חמים ולחים במילוע והמחוקים טובים מהחמויים הלבנים טובים

מהשחורים ישמינו צנוף וישלשלו ומרבים סרע אמנם יחילדו מהם רוחות במקומות העיכול וחו בענבי' לקטוני' בלחותה שעה אבל לקטוני' מקודם יומים או שלש הם טובים ולא יולידו רוחות אבל אחם שלקטו מקודם זמן שנכשתה

קליפת' הם מוץ טוב ויאותו אל האוכלי' מאכלי' דקי' אבל יכחישו הגוף והעסי' שנעשה מהבוסר שלו משבר כח האדומה והדם בגורם על האלדומה ועל הגוף ומסיר הסלמא ועולר ומנוע הקיחה :

ערמונים בלעי' קשטיים צערבי שמה

בלוט קר ויבש במילוע אמנם טובי' מעט אל החמימות למחיקות' והם עולרי' וקשים להתעכל ויולידו נפח וכשהם ללויים הם יותר טובים ומזונם ביותר טוב מהבלוט :

אות הפ"א פולין הלחין מהם בחולדותם הם קרים ולחים ומולידים

ליחות גסות ועבות מאד ונפח בגובה הבטן לכן יזיקו מאד לאלדומה ואשר הם יבשים ונגמרי' בעתם הם קרים ויבשים וקשים להתעכל יזיקו מאד לאלדומה ונפחין שבשר ומאריכין אורח ופועלין בו כפעולה החמץ בקמח ומולדין נפח ורע' הרבה בבטן ועול' עשנו אל הרשע ומכבידו וזיק למוח ויוליד חלומ' מבוהלי' ויעמע' מלכרי הגוף ומולדין ליחות גסות ועבות והמבושלים טובים מן הללויים וכלא קליפה יחכר ממנו רוב הרוע ואם ישרו אחם ויבשלום היעב ויחלום עם פלפל לא יזיקו כל כך ואם יחובם מקמחם על הערשים הגולדי' צפנים או על הגפה הגולד בדרים או צבילים ירפאו צ"ה :

פורקין צערבי גלצון קר ויבש ומזונ

מועט ומוליד דם רע חלש השחור שמזיק לעצבים ולחלושים' ואם יבשלום עם צמר שמן וחצילן לא יזיקו כל כך :

פלפסין בלעי' בלרגנאן הם ויבש חזק

החום ישרפו הדם מולדין חלש השחור והסחמוי' בכבד והירוקין ופיסקין הגרון והיותר מזיק צב"ה הם הללויין והנעשין במרשתת והשמן העשוי מהם כך חכונתו יחזק הפלפסין הירוקות לחסיכות קטנות ויטגנס בשמן עד שיקרב לישרף ויסנכהו חם יועיל למחורים וליבלת ואם תערבנו בשעוה ותמשח בו הסדקי' הנעשים צרגלים ירפאו :

פלפל חם ויבש מעכל המאכל כי מחמם

האלדומה והדם ועורר הרוחות ונפח מהבטן ויעורר השתן וידקק המאכל ולכן יאות לבעלי המזג הקר ואם ילעסוהו בלמיקים יקם הריחה וישלשל הליחה העבה הכדבקה : פרשיל

חכם לב לריך לחקור על הנפש אשר צביאורה
 אחרין ואשרי הנפש הנכשרת אשר היא באדם
 נקשרת אם סודה חוקרת בכל לשון אשר זה
 מדברת אשר היא לבד' לשם נמסרת והיא הנפש
 הנשאלת ולעד נשמרת יען היותה נמכרת כי לה'
 הגדולה והגבורה והתנארת ומהיה לו לשפחה
 נמכרת כי כן הדין נוחן לכל אשר בשמו נקרא

כאשר תמלא בעעמי הנקרא ובשחרי התורה
 אשר מורים הדרך הישרה לכל בעלי מדה יקרה
 דורש את השם הנכבד והנורא למען ימלאנו
 וידענו בכל לבבו ובכל נפשו יעבדנו ויקבל טעמו
 ממנו אשר רעה יחרוש את דמו לנפשו ידרוש
 וכאשר אבאר בנתיב החשיבי בגמול בעזה
 מופיעי ולכן כל ערום יעשה צדעת ויהיה לו
 עין רואה ואוזן שומעת ונפש חמה' לדעת ויהקור
 תמיד לידענה ומהכה אל הפועל ויזיאנה ואז
 לא יהיה לה מחילה מונעת ועד כסא הכבוד
 מגעת ואם לא עברה מוצה בדרך תהיה ועלובה
 וליהע אותה היום הבא כי נמוך למחנה מושבה
 כל ימי אשר תנגע בה וכאשר הגוף הולך למות

גם הנפש החוטאת היא המות ואם טהור' מוצה
 הבת השובבה לא יאמר לה עוד עוובה ותחזור
 למקום אשר ממנו נחלצה על כן הערני לבבי
 לכבוד אלהי אבי אשר שם רוחו בקרבי ורוח ה'
 דבר בי לדבר בזה הנתיב צביאור הנפש וכל
 כחותיה וכלליה ופרטיה והשכל אשר זה היא
 משכלת אשר עלי התקוה והתוחלת וכאשר לבי
 גמר אחל ואומר :

כאשר נחפון להשיג ולידע הנפש אשר בנו
 וכל עניניה על תכונתה כפי שיש
 לשכל שהוא בחומר אזי ראוי לחקור עליה על
 דרך חלה עשר שאלות :

השאלה הראשונה אם יש נפש בצעלי חיים :
 השאלה השנית אם נפשות כל בעלי חיים שוות :
 השאלה השלישית אם יש באדם נפש אחת
 או יותר :

השאל' הרביעית אם נוכל להשיג מהות' ומקומ'
 השאלה החמישית אם היא קדומה או נבראת :
 השאלה הששית אם נבראת מאת הבורא יתברך
 על ידי אמלעי אם לאו :
 השאלה השביעית אם בכל יום נבראות נפשות
 חדשות מאלקות בגופים המתהוות או אם
 נבראו כבר בצריאת העולם :
 השאלה

ועובי כחלים והפסד צעוים ומכאיבין הראש
 אמנם זנין זיון הרבה ומרבים הזרע והדם
 והיבשים משובחים מהרעובים ודבשם והשכר
 הנעשה מהם עב מילדים טמטום כחלים ודם
 קרוב לשחור' וכ"ש אם יהיה חדע ומתוק אמנם
 מפעם הגוף ומרבה הזרע .

תפוחים ריחה מחזק המוח והלב וכל מה
 קשה חמולים רולה לומר שאינן
 מצושליו הם קרים ומחזקים פה האלמונכה
 חלה שממלאין אותה רעיבות ומולידין בה כאב
 בלאתם ממנה לא יעבורו במקורות כראוי
 והמתמיד לאוכלם יולידו בו קדחת תמידית
 הקשה להתרפאות זה הכלל לכל הפירות שאינן
 מצושלות . וכזה בן זהר אכילה החפוח מוזק
 מאד כי יוליד ליחה קדחות ורוחות בעורקים
 וכאב בעצבים והרזה לאכלו יבשלנו במים כדי
 לתלחו או יתלנו על עשן מים רוחצין או יללנו
 בגחלים והרוב העשוי מהחמולים יועיל לתנועת
 הלב והכאחו ומום האלמונכה והכובד קשה :

תורמוס חם ויבש מנחת התולעים וקמחו
 יפתח התחורים ויועיל למיני
 השחין ומזונו הוא עבה ורע קשה להתעכל :

תרנגולת בשרה ממולט בין הרטיבות
 והיובש ומזונו יוחר עוב

ומובחר ממזון שאר העופות והמרק שלה מועיל
 מאד ומרעב האיברים ומוחם ויוסיף בעלם
 המוח ובשרה מוליד דם עוב הרבה וישמין מאד
 ימיב מראה הפנים ויוסיף בזרע ושמנה ירקן
 הלמח והחשוב' שבהן היא השמנה במיזוע ושלח
 ילדה בילה והכרבורי' מרבים הליחות והפסדיה'
 והמשובח שבעופות הם התרנגולת והתרנגולים
 ויותר הסריסים שמולידים דם עוב וכן הקורא
 והתורים ושיהיו בשומן ממולעים לא שמים
 הרבה ואז יהיו פחות ליחה ואלה עוזרים
 למשגל ובריאים :

הנתיב הששי
 לבאר הנפש ופעולתה . והשכל אשר הוא צורתה .
ראוי לכל אדם נברא לשבח לבוראו שנתן לו
 חכמה יתירה בתתו בו הנפש הטהורה
 ומחויב הוא להודות במקלים כל ימי לבאו את
 אשר גדלו ממך ואת אשר נשאו ולחזור ולהודות
 לחלתי מטחו אשר עשה לו את כל זאת ולכן כל

הַמֵּאָה וּיְלִילוֹ הַקּוֹל וְהַמְּצַח מִן הָאֲרוּכִין
הַקְּטָנִים וְאֲרָזִ"ל חֲמֵשֶׁה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּשֵׁם
מִשְׁבֵּיעַ וּמְלֵאֵל הַפְּתִים וְהוֹרֵג כִּנֵּה שְׂבָבְנֵי מַעִים
וּמִרְבֵּה הַזֵּרַע וּמְכִינֵם אֲהַבֵּה וּמוֹלִיא קִנְיָה :

שׁוּמָן

הוּא בְּשֵׁנִי עֵינִינִים הָאֶחָד הוּא הַשְּׁוּמָן
הַמְּעוּרָב בְּצֶבֶר וְהַשְּׁלֵמוֹת וְטַבְּעֵי חַם
וְלֹחַ וְהַשְּׁנִי הוּא הַשְּׁוּמָן הַכֶּפֶרֶד מִן הַבְּשָׂר כְּמוֹ
שׁוּמָן הַכְּלִיּוֹת וְטַבְּעוֹ קָר וְלֹחַ וְהוּא גַם וְעַב וְקָשָׁה
לְהַתְּעַל וְיֹוִילֵד לִיחֵה לְבָנָה וְסוּחַם יוֹתֵר מִהַשְּׁוּמָן
הַמְּעוּרָב בְּצֶבֶר וְיֹוִתֵר מִרְחִיב וְשִׁנִּיָּם מִרְכָּבִים
וּמִלְחָמִין חֶפֶץ הָאוֹכֵל גַּם דְּפָנֵי הָאֲלֵטוֹמָכָה וְסֵם
אֲפִין עַל פִּי וּמִשִּׁיבִין הַמֵּאֲכָל גַּם וְדָבֵק שְׁאִין
יְכוּלֵה לְבַשֵּׁל שֵׁם וּמוֹלִידִין בְּגוֹף שׁוֹבֵעַ מִכֶּחֶשׁ
וְאוֹלֵם הַכֹּחַ לְגַדֵּל הַגּוֹפִים נֶחֱוֵן בְּשׁוּמָן הַמְּעוּרָב
עִם הַבְּשָׂר כִּי הוּא עוֹבַד מִהַכֶּפֶרֶד לְפִי שֶׁהַכֶּפֶרֶד
דְּבֵק גַּם וְקָשָׁה לְבַשֵּׁל בְּאֲלֵטוֹמָכָה וּמִמֵּהָר לְכַלּוֹת
וְלֵקֵךְ נֶאֱחָר לָנוּ בְּחֹרֵה :

שׁוּמְשָׁמִין

חֵם וְלֹחַ מִרְפֵּה הָאֲלֵטוֹמָכָה
וּמִיֹּלֵד רֵיחַ הַפֶּה וּמִרְכֵךְ כִּי
יֵשׁ בּוֹ שְׁמֹנִיּוֹת שְׁמֵנו מִרְפֵּחַ הַמַּעִי' וְיֹוִעִיל לְרַחֲמֵי
הַקְּשִׁים וְהַעֲבִיר מִמֶּקְרִי נִגְעֵי הַמֵּרֵה הַשְּׁחוּרָה
וְחֵם יִבְלָלוּהוּ עִם שְׁמֵן וְרַד יֹוִעִיל לְלִמְחָה הַעִין
וְלִכְאֵב הַרָּאשׁ אִם יִשְׁפִיעַ בְּנִחְרִים :

שִׁמּוֹן

זֶרַע פֶּשֶׁתִּין יֹוִעִיל לְכָל הַכֶּשֶׁרִפִּים בְּצֶשֶׂרֶם
וְלִנְשָׁלִים בְּכֶחֶם וְלִכְאֵב הַכְּלִיּוֹת וְהַכְּבֵד
וְלִכֵּל שְׁחִין הַנִּמְשָׁח בּוֹ וְיַחֲזֹק הַבְּשָׂר וְיִדְשֵׁן הַעֵלֶם
וְיִגְדֵל הַשְּׁעַר וְיַבְשִׁיק הַפְּתִים וְהַאוֹכֵלוֹ לֹחַ
בְּמֵהֵרָה יִחַלֵּה :

שְׁקָדִים

הַמְּתוֹקִים חֵם חַמִּים רַקְּטוּבִים
בְּמִיּוֹעַ קָשִׁים לְהַתְּעַל וּמִפְתָּחִים
הַטְּמֵמֹס בְּהַכְּבֵד וְהַטְּחוּל וּמִסִּירִין שְׂרִיפַת הַשְּׁתָן
וּמוֹעִילִין לְגָרוֹן מְזוּם מִזוֹן עוֹבַד מַעַט וְהַחֲלֵט
הַמִּתְּלֵד מֵהֵם הוּא עוֹבַד וְרִטְבּוֹ הַגּוֹף וּמוֹסִיפִין
בְּמוֹת וּמְזוּם מִזוֹן עוֹבַד מַעַט וְהַחֲלֵט הַמִּתְּלֵד
מֵהֵם הוּא עוֹבַד וְרִטְבּוֹ הַגּוֹף וּמוֹסִיפִין בְּמוֹת
וּמִבִּיאִין לִידֵי שִׁנֵּה מְמוּלְעָת וְחֵם יִשְׁכַּחֵם לְחִים
עִם קְלִיפַחַם יִקְוּ רַעֲיֵבָה הָאֲלֵטוֹמָכָה וְיַחֲזֹקוּ
אֶרְצָה וְהַקְּמֵן הַעֲשׂוֹי מֵהֵם מְתוֹקִים הוּא שׁוֹהַ
וְעוֹבַד לְגָרוֹן וְלִכְאֵב הַאֲזִנִּים וְלִרְיָחַה וְלִמְלַחְלוֹת
וְהַכְּלִיּוֹת וְלִחְמֵטִין וְלִילְפַחַת אֲמַנֵּם הוּא קָשָׁה
לְהַתְּעַל וּמִפְסִיד הָאֲלֵטוֹמָכָה וְשָׁמֵן הַשְּׁקָדִים
הַמֵּרֵם חֵם וְיֵבֵשׁ וְעוֹ מֵאֵד יֹוִעִיל לְכָל מִינֵי
חֵלְחָלִים וְלִכְאֵב הַרָּאשׁ לְשִׁיעוֹל וְלִנְשִׁימָה וְלִרְיָחַה

וְלִכְלִי' וְיִפּוֹלֵךְ הַכֶּבֶד וְיַחֲמֵם הַקְּרָה וְיֹוִסִיף בְּחַלּוֹת
הַמַּשְׁגֵּל וְיִרְפֵּחַ כָּל נִגְעֵי הַרְחֵם וְכָל חֵלְחָלֵיו וְיֹוִסִיר
שְׁתָן וְנִדּוּת :

שְׁעוּרִים

עֲבָעִם קָר וְיֵבֵשׁ מִטְּבַר וּמִכְּבֵד
וּמִגְדֵל גְּדוֹל רַב בְּמִקְרָא' בְּמֵהֵרָה
לְבַשֵּׁל וּבְקִלְמוֹת לְהַרְחִיב הַלִּיבְרִים וְהוּא מִיֵּבֵשׁ
יּוֹתֵר מִהַפּוֹלִים . וְכֵחֵב גְּאֵלִיגוֹם כִּי הַשְּׁעוּרָה
מִרוֹקֵם עִם דוּגָה וְשָׁמֵן וּפְלֶפֶל מֵאֵד מוֹעִיל
בְּמִשְׁחִיחוֹת וּמִינֵי הַחֲבוּשָׁה וְהַמַּשְׁקָה הַכְּעֵשָׂה מִמֵּנו
מִכְּבֵד הַלְּמַח וּמוֹרִיד הַשְּׁתָן וּמְסִיר כַח הַיּוֹן
מִהַשְּׁכּוֹר וּמְקַרֵּר הָאֲלֵטוֹמָכָה וְהַכְּבֵד בִּימֵי הַקֶּץ
וּמִלְחַחַת הַגּוֹף . אֲמַנֵּם מוֹזִיק לְעַצְבִּים' וּמִכְּאִיב
הַרָּאשׁ וּמִנַּפֵּחַ וְהַנְּעֵשָׂה מִן הָאֲרוֹז קְרוֹב מִמֵּנו
חֵלֵף שְׁאִינוֹ מִנַּפֵּחַ :

אוֹת הַתִּיּוֹן

הַתִּיּוֹן הַרְטוּבִים עֲבָעִם חֵם
וְלֹחַ וְהִיבֵשִׁים חֵם וְיֵבֵשׁ וְהֵם
יּוֹתֵר עוֹבִים מִהַלְחִים וְזִנִּים זִיּוֹן עוֹבַד כִּי מִעֲהֵרוֹת
הַגּוֹף וְכִרְיָחַה וְהַכְּלִיּוֹת וְהַמְּקוֹר וְהַחֲזָה מִלִּיחוֹת
רְעוּת וּמוֹלִידוֹת דֵּם עוֹבַד וּמְעוּרַת הַשְּׁתָן גַּם הֵן
מִרְכָּבִין הַלְּמַח אֲלֹא שְׁמוּלִידִין הַכְּנִים אִם יִתְמַיד
לְאֲכָלֵם לְפִי שְׁוִילִידוֹ דֵּם רַע וּמְזִיק בְּכֵבֵד וּבְטַחוּל
וְחֵם יִשְׁכַּחֵם עִם אֲגוּזִים יִהְיֶה מְזוּם יוֹתֵר עוֹבַד
וְהַמְּשׁוּבָחִים שְׂבָבֵם חֵם הַלְּבָנִים וְהַחֲרִיבָה
הָאֲרוֹמִים וְהַחֲרִיבָה הַשְּׁחוּרִים וְהַמְּבוּשָׁלִים הַיֵּטֵב
חֵם יוֹתֵר עוֹבִים וְרוֹחוּקִים מֵהַגּוֹף מִהַגּוֹף :

תְּבַשִּׁיר

הַלֵּבֵן נִקְרָא כְּשִׁאִין בּוֹ יִרְקוֹ' עֲבָעוֹ
חֵם וְכֹאֵת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים חֵם זִיּוֹן
עוֹבַד וּמְחַזֵּק הַגּוֹף וּמְרַטְבּוֹ וּמִפְטֵמוֹ וּמְלֵאֵל
הַכְּנִים וּמִרְבֵּה הַדֵּם וְהַזֵּרַע וְנֶשְׁחָנָה בְּרַבּוֹ נְחִיבָה
הַחֲבָלִין חַמִּים וּבְמִישׁוּטֹס אֲמַנֵּם בִּימוֹת הַחֶמֶם
מְזִיק כִּי יַחֲמֵם מֵאֵד וּמִיֹּלֵד הַקְּרָחָה :

תּוֹתִים

הַמְּתוֹקִים חַמִּים חֵם מִקְלָקִלִין
הָאֲלֵטוֹמָכָה כְּאֶשֶׁר יִמְלֹא שֵׁם מִזוֹן
אֲבַל בְּמוֹלֵאֵם אֶרְצָה בְּלֹא מִזוֹן אִזוֹ יִתְבַּשְׁלוּ הַיֵּטֵב
וְיִמְהָרוּ לְלֶאֱחַז מִהָאֲלֵטוֹמָכָה וְיִרְחִיבוּ הַבֶּטֶן
וְיִשׁוּרוּ הַשְּׁתָן אִךְ כִּחַם מוֹעֵר לְגַדֵּל וְחֵם יִשְׁכַּחֵם
קוֹדֵם אֲכִילָה לְאַחַר שֶׁנִּתְקַרְרוּ בְּיָמֵם קְרִים אִזוֹ
בְּשֶׁלֶג אִזוֹ יִבְנוּ שְׁלֵבֵת הַחֹם וְיִסִּירוּ הַלְּמַחַח
וְהַחֲמוּלִים שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלוּ הַיֵּטֵב חֵם קְרִים וְיֵבֵשִׁים
עוֹלָרִים וּמְחַזְּקִין הָאֲלֵטוֹמָכָה וְהַמַּעִים וּמְחַלֵּי
הַמֵּרֵה :

תְּמָרִים

חֵם וְלֹחַ בִּישׁוּלָם קָשָׁה וְיֹוִילִידוֹת דֵּם
גַּם עַב וְעִשׂוֹר וְסוּחַמִים' בְּכֵבֵד

יֵטֵב

גשם. ואמנם איך הוא שיש בלדס חי בכמו זה המניע כי היה גם הממועשים יגיעו בהכרח אל מתמוע ראשון והמתמוע הראשון הוא שלא יתמוע מפאת דבר חוץ ממנו ולא ימלט אם שיש לו בו או לא. ואם לא הנה יסיה מתמוע מבולתי מניע ואם יסיה לו מניע ויסיה גשם ישלשל המנין אל לא תכלית. ואם כן אי אפשר מבולתי שיהא במתמוע הראשון מניע בלתי גשם הוא אשר יגיעו זה המניע הוא אשר מניע עליו גשם נפש. ועוד כי כל גוף יש לו יסיות מוחש מן המוחשים ואיכות הנפש לא יסיו המוחשי' אם כן איך הנפש גוף. ועוד כי הדבר שאינו חי לא יהיה דבר אחר ואינו רואים שהנפש תחיה את הגוף כי בצורה ממנו הוא מה אם כן איננה גוף. ואין לומר שהיא גוף נפשי שאם כן היא נפשית מנפש אחרת וכן יאמר על האחרת חס ילך אל לא תכלית אם כן איננה גוף נפשי. ודע כי המושגים שהנפש היא גוף עם היום שאין זאת המהשבה כל כך רבת הסיוק אלא מלד מה שאפשר להמשיך אחריה שאר אמונות נפסדות מאבירות. ובעבור כי תוקף ליורינו בליורי השכל שהנפש היא גוף יהיה מה שיהיה או דק מלד או מאיר או מוציר כשמש לאלתר יביאנו הסכרה ללייר שיש למעלה בעולם העליון גופים ומקומות מוגבלי' עם מה שיהקבל אלל כל אדם שהנפש תיחכם למעלה ובליירו שיש גופים בעולם העליון לאלתר יביאנו זה הליור שהמלאכים גופים. וכבר התאמת אלל הכמון שהמלאכים הם אלוים מהוד הבורא ית' שמו וישעלה זכרו. וידוע הוא שהמלאיל לא יאילל ראשונה אלא בדומה לו. אם כן מזה יגזור שהבורא ית' שמו הוא גוף וסרי המושב המוחשבה האת כפר בעיקר. ראה גם ראה מה קרה לאשר השב שהנפש הוא גוף. הנה הוכחנו בלד היטב שהנפש איננה גוף. ואם כן לריך להאמין שאיננה בתוך הגוף לפי שאין דבר שיהיה בתוך דבר אחר למלאם חללו אלא גוף כמו המים בתוך הגוד והשמן בתוך הללוותיה. ועוד שאם תאמר שיהיה הגוף מקום לנפש ותחיה הנפש בתוכו לא ימלט מאחד משני פנים או שתחיה הנפש במקום אחד מן הגוף או בגוף כלו בשום ואם תחיה במקום אחד מן הגוף הנה היא הגוף מת ואם תחיה בגוף כלו בשום היה חסר מן

הנה

בתוך הגוף ולא חוזה לו א"כ לריך לומר שהיא מדרגה אחת משפט דקס מלד וכה מלד והקפתה לגוף יותר דק מהקפת הגוף עלמו ויותר קרובה ודבקה דבוק דיוקי לגוף מדבוק קורב' איברי הגוף וחלקיו לגוף ואין לה שום יחס עמו עם אבר מיוחד ממנו ואם יראה כחה ואורה במקום אחד יותר מבזולתו זה כי כאשר תחבר עם הגוף ילא ממנה שלם כחות שהם נקראים רוח חיי' והתאו' והבינה והכחוב קראם רוח ונפש וכשמה רוח הוא חיים ובו יתמוע ולפי שקיומו הוא בלוייר כי בהעדר האויר הוא כאלד; וגם כי הוא עלמו דומה ללוייר לכן נקרה רוח וכל חי משתתף בו ועיקר כמו הוא בלב ועובר בגוף בעורקים הדופקים כמו שביארתי בנתיב הרביעי ונקרה יכולת התאוה בשם נפש להודיע שיש לאדם חשק ונענוע. ורתייה לדבר כי תאוה נפשך. וכן לומר נפש מאלל תאוה וזה הכח עיקרו בכד וכל חי משתתף בו וממנו האות המאלל ודבר המשגל ונקרה נפש להיותה נופשת המעשי' בגוף בהיותה מתמוע בתשמישי הגוף או הוא לשון רבוי ודבר עודף מנזרת וילתתם ופשתם. וחכמי המחקר קראוהו הרוח הטבעי ועוברת בגוף בעורקים בלתי דופקים עם הדם כמו שביארתי בנתיב הרביעי. ונקראת הבינה בטס הנשמה על דרך הכתוב שאמר וכשמת שדי תבינס ועיקר כחה הוא במוח הראש ולכן נכרא האדם זקוף מכל הכבראים בקומתה לפי שהיא גזורה מן השמי' ולכן נקראת נשמה או שנקראת כן להיותה מתנשמת בלוייר. והכתוב ברוסיף לה שתי שמות וזה יחידה חיה. יחידה לפי שאין

השאלה השמינית אם נפשות אישי העולם כולו נפש אחת בסוג או אם הם רבות כפי הגופות שהם מולקוים בהם :

השאלה התשיעית באיזה ענין היא תנועתה : השאלה העשירית לבאר כחותיה :

ואולם מענה השאלה הראשונה וזה מבוואר

לעין כל כאשר יקרה כשנראה עשן מולך נע וכד שנאמין שהוא מתעשן מאש צוערם וכשנשמע קול לוחה נדע שהוא מקול הצועק . כן נדע ונאמין שיש בצעלי חיים נפש ואנו מודים באמתת מעשיה ואף על פי שלא נראה לוחה זה הוא לרוב זכותה ודקותה ועוד נאמין שיש בצעלי חיים נפש מאשר נראה גוף מתנועע בלרוב ומרגיש וזה יהיה להם מלד שהם גוף או לאו ואם יהיה להם מלד שהם גוף יהיה כל הגופות שוות בזה ואנחנו רואים גופים רבים שאין להם תנועה והרגש כמו הדומים והממחים אם כן יראה שאין התנועה וההרגש אשר לצעלי חיים מלד שהם גוף אלא מלד הנפש אשר בהם :

ואולם מענה השאלה השנייה וכוף אם

נפשות כל צעלי חיים שוין . דע כי נפש נאמרת על מיינן רבים כי אנו אומרים שיש לגלגלים נפש וקוראין לה הנפש החכמה כמו שבארתי בסוף הנתיב הששי ויש לצעלי חיים המדברים' נפש וקוראים לה הנפש המדברת ויש לצעלי חיים שאינם מדברים נפש וקוראים לה הנפש המרגשת שכתבו חכמי היונים שהיה יראון שילא מזיו זוכר לה מאד שהתנונן מן השכל הפועל. ויש לדברים הנומחי' נפש וקראוה הנפש הנומחה . ועשה יש לדעת כי זה שם שנאמר בכל אלה הדברים אינו כי אם בשיתוף השם לבד ולא שהענין אחד בעלמו הוא אשר במין האחד . וכן יאמר על האדם ועל כל צעלי חיים מרגשים בשיתוף השם לבד לא שההרגש שבאדם הוא ההרגש עממו אשר בשאר צעלי חיים ולא ההרגש אשר בזה המין הוא ההרגש עממו אשר במין האחר אבל כל מין מאשר יש לו נפש יש לו נפש אחר בלתי הנפש אשר לאחר ויתחייבו מנפש זה פעולות ומנפש זה פעולות דבר אחר בעלמו שאינם דומות לפעולות של הנפש האחרת כלל . והמשל בזה שלשה מקומות חשובים . האחד מהם זרחה עליו השמש והאיר . והשני האירה עליו הלבנה והאיר . והשלישי

הודלק בו הנר והאיר . הנה כל אחד מהם נמצא בו האור ונקרא מאיר אף על פי שאינם שוים באורם כי כבת זה האור יפעלו השמש ופעלו האחר הירח ופעלו האחר האש . כן הם מתחלקות פעולות הנפשות שאש'פ שכלם שוין בשם ונקראות נפש אמנם אינם שוין בפעולתם ואין להם ענין שיקבלם אלא השם בלבד :

ואולם מענה השאלה השלישית וכוף אם

יש באדם נפש אחת או יותר דע כי נפש האדם הוא נפש לבד ויש לה פעולות רבות חלוקות וחכמי המחקר קראום חלקי הנפש ואין ר"ל שהיא מתחלקת בהחלק הנוף אבל הם מיינים פעולותיה החלוקות שהם בכלל הנפש וכן יקראו הפעולות ההם נפשות . ואל יחשוב אדם בעבור זה שיש לאדם נפשות רבות כמו שהשג רשם הרופאים עד ששם פתחת ספרו שהנפשות שלש והם עובעית וחיונית ונפשית :

ואולם מענה השאלה הרביעית אם מוכל

להשיג ממכותה ומקומה . כהב ארכמו בתחלת ספר הנפש . כל בני אדם הם שוים בנפש ובגוף אבל אין כלם יודעים אמתת הנפש כאשר יודעין אמתת הגוף . וזה אינו פלא כי הגוף מושג בחושים והנפש אינה מושגת כי אם בשכל לבד . ועל זה המון בני אדם שאינם משיגים כי אם דבר מוחש אינם מאמיני' בהיות הנפש או יאמינו שהיא מתפשטה בכל מקומות הגוף מפני שהיא מתנועע אבל מהותה או עניני יסוטה הם האמינים בדרך קבלה ומעטין הם ששיגו זה בשכל ואין ראוי וכיון שלא ידע האדם חלקו אשר בו ישיכל אלהיו האויל והחלק שהוא דומה לאלוה כמו שיתבאר ולכן ראוי לנו לחקור ולבקש בדרך המופת לידע יסות נפשנו ונחקור תהלה אם היא גוף או בגוף או חוץ לגוף ונאמר . תחלה לריך להאמין בהכרח שאינה גוף שאלו היתה גוף לא היתה מגיע פעולתה אלא לקרוב ממנו כמו שהגוף לא יגיע פעולתו לרחוק ממנו . ועוד כל גשם מתנועע או אפשר לו זולתי אחד מנשי פנים . או שיגיע לו גשם או מה שאינו גשם . ואמנם אם יהיה המגיע לו גשם יתחייב שיסיה הגשם שהוא מתנועע ויתחייב לו המגיע והנה לא ימלט הענין אם שילך אל לא תכלית וזה שקר . או שיגיע אל מניע שאינו גשם הנה אם כן התחייב המניע שאינו

לכל בעלי אור ונותן השכל לבעלי שכל. כי הנפש הי' מתחלה בכה חומר הגוף או בכה המוג המחדש שממנו יהיה נוצר הגוף ואחר כך תלך הנפש מן הכח אל הפועל וכל מי שיצא מן הכח אל הפועל מוציאו זולתו והוא חוץ ממנו בהכרח כמו שהוא מבוחר במופת. ועוד אם הנפש כברתה מאת הבורא ית' בלי חלוצו אינו נמצא שום דבר נכבד ממנה ואינו כן כי ידוע שהשכלי' הנכבדים הם נכבדות יותר ממנה :

ואולם

מענה השפי' שלמות והם השביעית והשמינית הצבארת יחד יען שבניהם יחד נחלקו חכמי המחקר והוא אם כל הנפשות שבאנשי העולם כלנה נפש אחת בסוג כמו אור השמש שהוא כללי מאור אחד לאדם לומר מן השמש ועם היות שיתגללו ממנו ועל שוכני הארץ הילים מאורים לאין סוף או כמו החום שיוליד חמימות רבות כפי נושאיו ונפעליו ועם כל זה איננו חלף חום אחד לבד כמו כן הם הנפשות או אם הם נפשות העולם רבות במספר כפי הגופות שהם מולקות בהם וכמו כן נחלקו החכמים ההם אם בכל יום כבראות נפשות חדשו' מולקות בגופות המתהוות או אם כבראו כל הנפשות כבר בדריחת העולם ועל זה העיון יש חלוקה בין הכחות. כי בין רשד כתב בפירושו על ספר הנפש בהראותו שהנפש היא אחת במספר כלל אנשי העולם גם נראים ממנה רבויים במקרה אמר אלו הנפשות של כל בני העולם אם הנה רבות במספר בעלם מליחותם אינן יולדות מאחד משני פנים. או שהנה מליחות בפועל או המה מחודשות מדי יום יום וכבראו בהכחות הגופות וכל אחת מולקת בגוף המיוחד אליה ושני הפנים האלה הם נמנעים וצמלים היותם כלנה מליחות יחדיו בפועל תמיד הוא דבר בטל בעבור שאחרי שהנפש היא אורה כמו שביארת ח"כ ימצאו לרות בפועל בזמן אחד לאין תכלית וזה שוא בעבור שהיא אורה מובחלת אל חומר גוף חומשי להיות עליו אורה משלמת ובה ימצאו לרות מובחאות אל חומר לאין תכלית לריך בהכרח שימצאו עמם חומרים בפועל ללא תכלית כי אי אפשר שימצא אורה בלי חומר וחומר בלי אורה בפועל מן הבורות המתאחדות אל החומרים עומדות כך מקדם תמיד בעבור שאם היו לרות

נמצאות בלי חומר היתה מליחותם לבעלה כי לאחס תועלת ולאחס לורך ימצאו כך הוחיל ואין לו נמצא החומר אליהם והאורה והחומר הם במאמר הליך ובה ימצאו חומרים בפועל ללא תכלית וזה גם כן שוא כדלשון ויותר שהרי לפי זה יתחייב שהיו מקדם מעולם גופים נמצאים במספר הנפשות עומדות ברוחות כך תמיד ולא נחשו עוד הגופות מאז עד היום אם כן הפנים הראשונים בטלים ומצומלים. והפנים השניים ר"ל שהמה מתחדשו' תמיד מדי יום יום וכבראו' כפי החכמות הגופות אשר יולקו בהמה גם זה בטל בעבור שכל מתחדש אפשרות חודשו קודם חודש בזמן והוא נמצא בכה וכבר הונח בהקדמו' אמתיות שהאורות הם כולם נמצאות בפועל מלד מליחות עלמם ואע"פ שהרעה שזורה פלוגי' הוא בחמר בכה אין זה הכח לה מלד עלמה אלא מלד החומר שהוא לקבל לורות שונות זו אחר זו ויאמר בחומר שזורה פלוגית בה בכה אבל לא יאמר בצורה שזורה פלוגי' בה בכה וכ"ש בצורה העצמית והמייני' שהם דברים כולם עם חומריה' והם הם נמצאו' בכה שהמה שלמוי' אל חומריהם כמו אורה האנושית והלמחים עם הלמה וכן באישי המינים כמו אורת הדקל בדקל והכרוב בכרוב אבל בצור' המלאכתית אין הדבר כן מ"מ הורות האלהיות כמו הנפש היא תמיד בפועל. עוד אם תאמר שהיא מתחדשת בכל יום לא ימלט זה מאחד משני פנים. או שהיינה נמצאות מאין או שהמלאכה ממנאל. הראשון בטל ר"ל המליחות מאין שהמלא נמצא מבלתי נמצא הוא דבר נמנע אם לא על ד' הבריאה והוא פלא ואין להאמין אם לא ללורך חמונה מכרחת על כך והשני גם כן בטל בעבור שזה הנמצא אשר נמצאו ממנו או בהכרח חומר או אורה כי אין עוד ראשיות נמצאות זולת אלה כי ההגדר אין לו מקום בזה שבכבר בעלנו היותה נמצאו' מאין ואם תאמר שאותו הנמצא שנמצא ממנו הוא חומר זה בטל יותר מן הראשון בעבור שאם כן לפי זה הנה הורות הסחוחה מן החומר ונולד מזה שמה שהוא בפועל נחשוהו ממה שהוא בכה והשלים בעלמו נמצא ונתהווה מן החמר וכל זה שוא ודבר כזב. ואם תאמר שאותו הנמצא שנמצאו ממנו הוא אורה גם זה בטל כדלשון ונמנע בעבור שאם כן לפי זה הורות הסחוחה מלורה

לי:

ובצבורו באלו לעולם והגענו להרכבת הגוף ולביאת החומר. ואמרו נשם מבטי כליי שהוא כלי שמתחמש בה הגוף כפי חפלה וכוחות' הואיל ואין לגוף שום חפץ זולתה ומפני היותו חסר הופקד עליו להסתיגו עמם כלם שיראה בו שלימות העלם הזה כי הגוף הוא גולם והנפש היא זורח כמו שהמראה זורה לעין :

ואולם

מענה השאלה ה' אם הנפש קדומה או נבראת. דע כי כל נמצא או יש לו התחלה או אין לו התחלה. ואם הנפש היא עמם שאין לה התחלה היא נלחית. אם כן היא עמם נלחית. ואם כן היא דומה בלחותה לבורא יתברך. ואם יהיה זה היה הבורא ית' וחלואו נלחיים בשום זמן הוא שקר במושל. א' שהיא הידיעה האמת מארבע מיני הידיעות שביארום חכמי המחקר. ואלה הם ארבע מיני הידיעות. המין אחד המורגשות. והם הנודעות לאדם באחד מהמשה חושיו זה המין מצויר אין להאריך בציאורו. המין ב' המפורסמות. והם העלות הגלויות שנתפשטו בכל העולם כמו שנודע לכל אדם שכבוד אב ואם והשבת חבדיה וכיוצא בהם טוב והגזילה והגניבה וכיוצא בהם רע. ולא יעמוד המופת על זה כי הברת המופת יחייב להאמין האמת ולהכחיש השקר לא לעשות הטוב ולהרחיק הרע כמו שאבאר לפניך רק ידע אותה בעבור שנתפשט זה ברוב האמונות ונפלה הסכמת העולם עליה. ואלה הם הנקראות מפורסמות. המין ג' המקובלות והם הדברים שאין לריך אלל המעיינים לאמתם במופת או להכחישם במופת ולא יהיו טרעות אלל זה המקבל מוד המופת כי לא ילא שכלו לפעול רק יסמך בידיעת' בקבלו אותם מנביא אמת או חכם אחד שהוא מרוצה אללו. שנתבאר לו במופת. המין ד' הם המושכלות ראשונות. ונפול בה המין האמת והשקר לא טוב ורע כמו שהאמר הכל גדול מן החלק וקוטר המרובע גדול מאלעו אמת והתקבץ שני ההפכים בנושא אחד הוא והם מושכלות ראשונות' שאין לריך האדם לאמתם במופת כי בעצב כל אדם לדעת אמתם והוא המין ה' הוא אמונת הידיעה שהנפש נבראת :

ואולם

מענה השאלה ה' הוא כבר הסכימו חכמי המחקר שהנפש נבראת מצוראה ית' על ידי שכל הפועל האון זורה לכל

לה דמיון עם הברוא' לא בעליוני' ולא בתחמוני' וחסה לפי שאינה ממה והיא עמם לפי שכל דבר שמקבל הפכים ועומד בענין אחד הוא עמם והנפש היא עומדת אחת במנין מקבלת ההפכים והוא האמת והשקר. שמה ויוגן. חכמה וסכלות. אם כן הנפש היא עמם. ועוד כי גדר העלם הוא כל דבר אשר במציאותו יקיים דבר אחר ובסורו ממנו יפסד ואנו רואי' הנפש גדר העלם שהיא כאשר תבא תקיים אותו ותעמידנו כל ימי היותה בו ובסורה ממנו יפסד א"כ היא עמם. הנה הוכחתי שהנפש היא בלתי גוף ולא נבבלת בגוף ובלתי מקר' ובלתי מגול' ולא ישג' אחת מהמקרים חלילה לאלה היא עמם זוררי כי היא דק וך ביוקר והיא בלתי מחלקת ובלתי משתנית והיא אלולה באילנות מאילן ומנאלת במציאות' ומציאת כי היא חול' ומנאל' מכבוד הבו' כאומרו נר ה' כ"ח והמציאת' מתי' להיות מגדת פעולתו ולהורות מציאותו והיא המורמת אליו כדי שלא יכפור בה שום כופר ולא ידעה אותה שום מדהה כמאמר הכתוב ומבשרי אחזה אלובה. וכן דמוה רז"ל לבוראה ית' באמרם מה הקב"ה מלא כל הארץ כבודו אף הנשמה מלאה כל הגוף מה הקב"ה רוחה ואינו נראה אף היא וגו' מה הב"ה טבור אף הנשמה טבורה מה הב"ה יושב בחדרי חדרים אף הנשמה יושבת בחדרי חדרים מה הב"ה נושא העולם כלו והוא ית' אינו נושא אף הנשמה נושאת כל הגוף ואינה נושאת. והם הדברים יגעים בענייני הנפש קל וחומר בענין הבורא ית'. והנה מאלו אמתת הנפש ואין מי שיוכל לכפור מציאותה בו ולא ידע היות' בעלמ' ובגופו הואיל ואינה בו כמו שציארתי שאין מקומה הגוף אבל הנפש מקום לו ולא נשיג ממנה לא זורה ולא דמות ולא מראה ולא ריה אף על פי שפעולותיה ניכרין בו וכן השכל שאבארנו לפניך שפעליו וסימניו ניכרין לא נשיג לו לא דמות ולא זורה ולא מראה ולא נמשילתו ברעיוניו. ואמר הסינוסוף במליאת משלו בשומו רשם הנפש שהיא העלם נחמים לגוף כליי בעל חיות בכה וענין הרשם הזה מעולה כי מה שאמר על הנפש שהיא עמם להבדילו ממקרה ומה שאמר נחמים רזה לומר שהעלם הזה הוא עילה מתממת לאדם והוא סב' לעולם הבא הואיל ובגלל הטוב הזה נבראתו

כי לפי שהרגש המישוש מניו בכל חי לכן הוא ראוי להיות לכל מינין אחר שוקף שירגיש בו ולא יהיה מיוחד לאחד מאיבריו המורכבים אלא ימלא בכל איבריו ויותר הוא הבשר לפיכך בבשר הוא ההרגש של מישוש השוקף והוא ההסתלה בו אמנם גאליוס ראה כי העצב נושא את המישוש ולכן כתב כי הידים וכלי המסגל הם מיוחדים למישוש ועוב זה ההרגש הוא סימן ליצוב חכמת הנפש וחולשתו הוא סימן סכלות ולכן מי שבשרו קך הבשר הוא נבון והקשה אינו נבון וכל אלה הם חושים שבאדם הם בו חזקים כלם יחד יותר מבזולת שאר צ"ח. אמנם נמלא בקלת מבטלי חיים שיש להם חוש אחד חזק יותר מבזולתם כמו הנשר בראות והעורב והצובים והדבורים בריח והאריה בשמע ושרש אלה הם חושים שבאדם הוא המוח. ואף לדברי ארסטו שמיחד אותם אל הלב שכתב ששורש כלם הוא הלב וממנו מתפשטים הכחות אלא שהמניעים והמרגישים צרלון יהיו באמצעות המוח והמבטעים באמצעות הכבד והמולידין באמצעות הארע אמנם מודה הוא שהמוח הוא האמצעי ומקבל אותם מן הלב שהוא השורש האחד והמוח הוא השורש הב' תחתיו שממנו יתפשטו כל א' ואחד למקומו ושם ישבו כולם כמו הנקוד' שבאמצע העגול שהיא שורש לכל הקוים היוצאי' ממנה לקו היוצא בעיגול בן שורש כל ההרגשות הוא במוח ומשם ילצו ושם יבאו אם בן הם חיזומות והם גם בן פנימות. החיזומיות נקראו בכלל הרגשות והפנימיות דמיון והוא הכח המדמה. וביאור זה כי הרגש החילון כמו הראות והשמע רואה דברי' הנראים ושומע קול השמע והרגש הפנימי והוא הדמיון משיג הענין ומאזיר אותו ותופס תוכנו וכמותו בדמיונו עד שגשאר חקוקים שם ולולי זה לא היה מכיר הדבר שראה או הקול ששמע כשאחר ורואהו או שומע אותו פעם אחר אף הדמיון אשר לייר העניינים בעת ההרגש וחקק תכונתם ושיעורם ועל אותם בדמיונו על בן הכיר בעצם האחרת. והנפש המדברת מבואר הוא שכתה בלשון והיא הנפש אשר נפחה בוראה ית' באדם כאמרו ויפח באלפיו נשמת חיים והיא היתה בו לנפש המדברת כמו שתרגם אנקלוס ויהי האדם לנפש חיה וכוה אדם לרוח ממללא וכייראה מדברי רז"ל שאמר

המרה הירוקה והוא בכל האיברים השואבים ליתות המאכל ומוטקין אליהם. והמחוק קר ויבש על טבע המרה השחורה והוא יעורר המאכל וישמרו עד יתלים הטבע פעולותיו אשר יפעל בו. והמעכל חס ולח על טבע הדם וטוחן וישנה המאכל עד שידמה אל עלם. הגוף וידבק בו. והדוחה קר ולח אל טבע הליחה הלבנה ודוחה מותר המאכל ויעהר הגוף ויוליא הפסולת ממנו וכל אלה הכחות נבדלים בכה הן ואינו נעדר מבטלי חיים עד יום מותם וכה המגדל הוא בכל הגוף ומגדלו בכה הדם הנמשך בו וזה הכח נמלא בחי עד הגיעו להשלמת שיעורו כי כל גוף יש לו גבול ותכלית ידוע לפי מזג האלמנטא וכאשר גדל כל זרכו לא יחא לריך לו ולכן יערר ממנו. וכה המוליד צדומם הוא כמו בן בכל הגוף והוא כה הריך להסתמדת המין שהוא ככה אשר בטפת הארע נמלא באדם עד הגיעו לששים שנה אם טבעו בינוני ואם הוא חזק יעמוד בו יותר. וכתב הרמב"ם כי טבע כחות הן ימלאו לכה המוליד כי יש לו כח מושך הטפה וכה מחזיק שבו שומר העובר וכה משנה ואז המאזיר הכתון בטפה יאל לפועל ויזייר האיברי' כמו שביארתי בתחלת הכתיב הרביעי וכה מכיר וזכור מה שיבשר לו מן המזון ובעת הם הזמן המוגבל להיות העובר במעי אמו אזי יוליאוו הכח הדוחה מהרחם וכל אלה הטונות אינם כבוכה ורלון אלא בטבע :

ואולם

פעולת הנפש המרגשת אשר ממנו הכח המדמה הוא כבוכה ורלון לא בבהירה וטבע וממנה נפעלים ה' חושים שהם הראות והשמע והריח והטעם והמישוש. הג' שהם הראיה והשמע והריח לריכין לבינוניות האזיר או המים או האש כמו שנאמר בספר הנפש אבל שני הרגשי' הטע' והמישוש הבינוניות היא נמאלת להם בלא לורך לבינוניות מבחון. וחוש הראות הוא הדק והנכבד שבכולן ולכן הוא משיג בשיעור יותר משאר החושים וזה מבואר שהרי בראותך אדם מרחוק לא תשמע קולו. וחוש השמע משיג מרחוק בערך אל חוש הריח וחוש הריח ג"כ הוא משיג בערך אל חוש הטעם והמישוש שהם גסים ולכן לא ישיגו מוחשיהם עד הרבקה בהם ומוגעם אותם. וחוש המישוש אין לו אחר מיוחד אף הוא נמלא בכל טעה הגוף

הגה וכן שומר נפשות חסידיו וכן לכפר על
 נפשותיהם . וקלם כתובים יורו שכלם אחת
 כאמרו וכן נשמה לעם עליה משמעת אחת לכל
 בני העולם עוד אמר דרקים חי ה' אשר עשה
 לנו את הנפש הזאת אמר לנו ואמר זאת ולא
 אמר נפשות אלו משמעת שכלם הן אחד אמנם
 מאלו כתוב אחד שירם יותר על מספר הרבוי
 בעלם הכריזתה מכל שאר הכתובים והוא אמרו
 כי רוח מלפני יעקוב ונשמות אמי עשיתי שם
 מורה על היותם רבות במספר ובעלם ושהמה
 ברוחות סלגה מקדם הואיל ואמר עשיתי :

וארם מענה השאלה התשיעית והוא באיזה
 ענין היא תנועת הנפש . דע כי
 התנוע' היא סוג לארבע מאמרו' . האחת תנועה
 בעלם כמו הטייה והספסד . והשנית התנועה
 בכמות והיא הלימה והחסרון . והשלישית
 התנועה בכל איכות ר"ל השגוי מאיכות לאיכות.
 והרביעית התנועה באנה ר"ל ממקום אל מקום
 ומ' המאמר הרביעי היא תנועת הנפש ותנועת'
 את הגוף הוא כמו הליור צמיעת המזויר והאמנם
 הוא לא הוה והוא החלה לדבר המתנועע בן
 היא הנפש מניעת הגוף לתארה ורלון ולפועל
 ולשגוי והיא לא תתנועע באחת מעניני תנועות
 הגוף ואף על פי שאין לה מעלמה תנועה עלמי
 יש לה תנועה מקרית כי בהתנועע הגוף מן
 הבית לעליה נעתק הנפש גם כן אך תנועת
 הגוף היא בעלם ותנועת הנפש במקרה והנפש
 היא המניעת הראשון בעלם אלא שכבר התנועעה
 במקרה וכשתנוה הנעת הנפש ינוה המתנועע
 והוא הגוף ובנות הגוף חסיר התנועה המקרית
 המהווה לנפש כי מה שימתנועע במקרה ינוה
 במהרה ובשנינוע ינוע המתנועע בעבורו :

וארם מענה השאלה העשירית והוא לבאר
 כחות הנפש . דע כי פעולות הנפש
 נחלקים לחמשה כחות והם נפש הזומחת נפש
 המרגשת והמדברת ונפש המתא' והיא הזומחת
 או המעוררת ונפש השכלית . נפש הזומחת
 נחלקת גם כן לשלשה כחות והם כח הון וכח
 המגדל וכח המוליד בדומה כיול הון הוא
 באצטומכא והוא הכח המעמיד הגוף בצנוג שיה
 ומושך אליו מה שיאות לו ודוחה מעליו מה
 שיוקאו לפי שיש בו כח המושך והמחזיק
 והמעכל והדוחה . המושך חס ויבש על קבצי
 המרה

ולא אחת מאחת לבד אלא אורות מזורות ללא
 חכלית ויוליד מזה שהאורות המה נמלכות בזה
 היות ונפשות זו לזו תמיד והנה התבאר ההפך
 מזה ר"ל שהתומר הוא כבת הטי' והפסד והליר'
 היא בלתי הויה ובלתי נפסדת בעלמה מן הנד
 גהיה בו אורה וזו היא הקדמה אמיתית לכן כל
 אלה הנתיחים הם שוא ונשאר שכל הנפשות הם
 אחת בעלם ובמספר הרבה במקרה הנושאים
 וזויה מדרגה מולקת על הנושאים הנאותים אל
 קבלתו כמו משל השמש וחילותיו שהמשלתי
 למעל' או כמו הנקודה שהיא אחת ויולאו ממנה
 ראשי קוים הרבה אלה הם הראיות שהביא בן
 רשד על היות כל הנפשות אחת במין ובמספר .

ויע כח אחת שאומרת שהנפשות המולקות
 בגופות אנשי העולם המה נבראות ומחודשות
 בכל יום בהטילדות הגופות והמה רבות בעלם
 מיוחד כל אחת כפי מספר הגופות שיולקו בהנה
 שאלו היו כל הנפשות אחת בעלם היה ראוי
 שיהיו אנשי העולם כלם חכמים או סכלים וידע
 האחד מהם מה שידע האחר ולא נעלם ממנו
 ויהיו כלם שוים בנפש כמו משל בן רשד שכלם
 שוין כן היה להם להיות נפשות כל בני האדם
 שוין ואין אנו רואין הדבר כן ואם תהיה הנפש
 אחת בזהם ובכלל תהיה אם כן הנפש הסכלה
 והחכמה ביהד וזה שקר אם כן הנפש החכמה
 אינה הנפש הסכלה ואין הנפש אחת בכל הגופים
 אבל הם רבות כמספר הגופות המיוחדות בהם :
נאם המתבר בקשתי בספרים למאור
 לאחד מהכמי ישראל אם

הכריע בין שתי הכחות האלה ומלאתי שכה
 הר"מ במו"ל שכל נפשות ישראל שגן עתידין לבא
 מיום מעמד הר סיני עד היום האחרון היו
 במקן תורה ואנו נכנסנו ערבים בעבור אבותינו
 ובנינו בעבורנו ובני בנינו בעבורם עד היום
 האחרון שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עו
 ע"כ . הנה מזה המאמר בין מענה שתי
 השאלות שאין מתחדשות בכל יום אלא שנבראו
 בבריאת העולם כמו שביארתי בכתוב השני
 ושהמה רבות בעלם מיוחד לכל אחד כפי מספר
 הגופים שיולקו בהם . אמנם מתוך תורה
 שכתב לא נוכל להאמת על זה רוצה לומר אם
 הן אחת במין או רבות כי נמלא קלם כתובים
 ארו שהמה רבות כאמרו הנה כל הנפשות לי

לשום השחלדומו חמיד לנהוג עלמו דדרך
 הממונעם ואז יקרא חסיד במאמר הכתוב גומל
 נפשו איש חסד אמנם אם יראה שיתגברו עליו
 התאוות ימנע מהם כמו שעושה הנזיר או יתענה
 לעתים רחוקים כדי להמית הבסמיות העודפת
 עליו ואם יראה שיזיק לו לפי חלישות עבדו
 ירחק ממנו ולא יענה עלמו יותר מדאי כדי לקלר
 ימיו כמו שעושין פרושי האומות המסגפים
 עלמן בכל מיני בגוף כאלו הבורא יתברך שוכח
 הגוף ורוכה לחדו כי זה הוא בלי ספק אחריות
 גמורה ועליו נאמר ועובר שארו אכזרי ומי
 שמתגרר עליו הכפש הוא ר"ל הכפש הבסמות
 הוא כסיל הטוס מעט הבנה מסתכל בתאוות
 הפחוחות רב מאכל ומשחה משגל והחולדה
 ודומה לטבע הלמחית. הכפש השכלית עיקר
 פעולתה הוא במוח וממנה נמשרין החכמה
 והתבונה אל הלב לחשוב מחשבות ומשם אל
 הכליות היועלות לגמור המחשבה ולהמשיכה
 אל האיצורים ולהוליא המחשבה אל הפועל ומי
 שגברה עליו זו הכפש שברוחיים אלהיי מתאזר
 מאד דדרכי המלאכים כפי יכולת האנושית.

ודע כי הכפש החיה היה לה מלך הבורא יתברך
 חיינה ומחויב סדר טבע המליחות התחברה
 בחומר גוף אנושי לתת לו שלימות והוא השכל
 והיה זה נאות וראוי מפני כי כאשר השכל
 האמלעי בין הבורא ית' ובין זולתו מעלוליו
 וכלל שהוא המכניג הראשון תחת מעלת הבו"י
 כי השכל הראשון העלולים והוא מניע לכל שאר
 העלולים מפני שאי אפשר שיהיה הראשון ית'
 ויתעלה מניע לכל דבר מהדברים מאין אמלעי
 לא מפני חסרון יכולת בראשון יתברך חלילה
 וחס כי הנה אפילו כשהיו האמלעים הם
 אינם פועלין מכה עלמם אלא מן הכה שהגיע
 להם מיכולת הראשון ואמנם היה לורך באמלעי'
 מפני עולם יכולת הראשון ית' ועולם עליו על
 כל עליו עד שמפני זה לא היה אפשר לכל דבר
 מן הדברים שיהיה מקבל יכולת הבו"י ושפנו
 בלי אמלעות אמנם השכל היה אפשר לו זה
 ומפני שהוא תחלת העלולים ומפני זה נראה בו
 כח הבורא ית' וסדרו יותר מאשר הוא נראה
 בשאר הדברים. ומפני שהתבאר מענינו שאינו
 דבק בגשם ולא בחומר יתחייב בהכרח דבר
 אמלעי בין השכל והדברים החומרים יחכו

ודע

כי ההשגות האנושיות שלג וחס הרגש
 ודמיון ושלל והחבור המורגש הוא חבור
 איש ואשתו והחבור המדומה הוא חבור האורה
 והחומר והחבור המושכל הוא חבור השכל והנפש
 והחבור הזה הוא חבור רוחני והנפש פועלת כל
 פעולותיה בשכל שהוא לורתה כאשר היה הכפש
 לורת הגוף אם כן הנה נתבאר שהשכל הוא
 האורה שבה תפעול הגשם כי השכל מותן כל
 הכחות ואפילו החיוני והלומה והמרגיש ויהיה
 השכל לורת הגוף הטבעי באמלעות הכפש
 וימלאו הנה לפי זה שחי לורות הכפש לורה לגוף
 והשכל לורה לנפש ושחי לורות המה כמו דבר
 אחד. והראיה שהשכל חלק מנפש כשנראה כי
 השכל יהיה נטרד ולא לבד נטרד אלא אפילו
 נשחת כשיקרה לנפש התפעלויות נפשיות כמו
 בעם ודאגה ודומיכם ואם יהיה עלם נפרד מנפש
 לגמרי לא יתחנה במקרה הכפש כלל אם כן
 נראה ששניהם אחת והשכל אין לו טבע מחומר
 מוגבל בפועל ואינו כח בגוף צעבור שהוא
 בלתי מעורב לגוף כמו שביארתי מפני שבח
 המשכיל הוא משיג האורות הפשוטות מן החומר
 ולכן א"ל לו שיהיה מעורב בחומר תדע שהוא
 כן שהרי תמלא כי כחות הגופיים הם נחלסים
 לכוף עם הבחרות אשר הוא סמוך לארבעים
 שנה והכחות המשכילים אשר הם חלקי הכפש
 המושכלת יחזקו צעת הריא ועוד כי כחות
 הגופיים כמו החושים בהחמדת מעשיהם או
 בהשיגם

רכא ברא גברא שדריה לקמיה דרבי זירא הוי
 אמשתי ליה ולא אישתמי אמר ליה דמן חבריה
 את טוב לעפרך הכה ראינו כי כח המדבר א"ל
 להיות באלים כי את מהבורא יתברך והוא חלק
 מן השכל כי יש בשכל ג' מינים או תקראם ג'
 מדרגות . מושכלות והם שכל האפשרי המוכנה
 לבן רשד שכל החומרי הוא הכח המדבר ושכל
 הקבוי והוא העיוני ושכל הפועל שאצדארם לפנים
 צסמוך . ושכל החומרי שהוא השכל המהפצל
 יהיה דמיון החומר והנושא לשכל הקבוי והוא
 השכל הנקבה ושכל הנקבה דומה כחומר וכנושא
 לשכל הפועל ושכל הפועל לפעולה ההכנה
 בכח המדבר והגיעו השגחו בתכלית מדרגות
 השלמות אשר לאדם הוא שישגיגו והוא תכלית
 ההללה ונפש המהאוב היא תאוה כבהמה ולכן
 נקדחת נפש הבהמי וממנה נמשכות כל התאוות
 הרעות בההגברה על הגוף ובה ישחוקק האדם
 לדבר אחד או ימאסהו ובסבתם נמשכות
 המהשבו' הרעות הכעס והרלון והפחד והצבור'
 והאכזריו' והרחמנות והאהבה והשנאה . והרבה
 מצאלה הנקרים הנפשיים הם בצבחה זכיה
 החועתה כי היא יצר הרע ועליה נאמר והנפש
 החועתה היא תמות ולריך הירא את דבר ה'
 להלחם עם הנפש הבהמות הזאת כגבור הנלחם
 עם אויבו ובעת עלותה ישפילנה ובעת ההגברה
 יחליש' עד אשר ישב בצבחה ובשלוה וימלא שלום
 לנפש השכליות כענין שאמר שלמה ע"ה תאוה
 נהיה תערב לנפש ותועבה כסילים סור מרע
 נהיה משרש כהייתי ונחליתי והוא על משקל
 נפש נענה תשביע רצונו לומר תאוה הנשברה
 אחריה תערב לנפש היא נפש השכלית ותועבת
 כסילים סור מרע רצונו כי הכסילים השעיבו
 הטוב שהוא סור מרע ונחרו ברע ולא סרו
 מאחרי תאוות ומאחרי קריו' לכן הרע ומאחר
 שלא נחרקו מן המדות המנוונות ומחבלי
 התענוגים הגופיים הכה הם צבחה על זורת
 אדם הואיל והנפש השכלית אשר להם לא תשלים
 פעולתה וזהו מאמר הכתוב יודע לדיק נפש
 צבחתו וגו' רצונו לומר כי הדיק שובד נפש
 הבהמית שבו כמו ויודע בהם את אגשי סכות
 וכן ויודע חולי ויש מפרשים יודע לדיק נפש
 צבחתו שהדיק הוא יודע איבו שיחופה צחומר
 צבחתו ומנקהה בהנאותיה כפי הכמות הראוי

לה מהם רחמי רשעים אכזרי רואה לומר כי מה
 שמרחם הרשע והגורן על נפש הבהמי שלו
 והוא מענגם ומעדה ומשביע אותם יואר
 מלרכה אותם הרחמנות שידמה שהוא רחמנות
 שיעדן גופו במאכל ובמשקה ובחאות היא
 האכזריות עלמה כי הטלחות הם הגופניות
 אינם כי הם דמיונות ומקרה הגוף והם כלין
 בכלות הגוף ולכן מאלנו שהנזיר לפי שמנע עלמו
 ממוקמת מעדני העולם נאמר בו כי נזר אלהיו
 על ראשו ודומה לכהן גדול . ואת יקשה עליך
 מה שארז"ל וכפר עליו מאשר חטא על הכפש
 ובי באיזו נפש חטא זה אלא מפני שיעיר עלמו
 מן היין קל וחומר וזה שלל ליעיר עלמו אלא
 מן היין נקרא חוטא המנער עלמו מכל דבר על
 אחת כמה וכמה זה אל יקשה עליו כי פירושו
 הוא כמו שאומר דע כי הנזיר הקדיש את עלמו
 לצורא ית' ומנע עלמו מן היין ומן ההגלחת
 וסבור כי יכול לקבל ואולי בזמן חזירותו כשהוא
 רואה חבריו שותין יין ומתגלחין היה מתנחם
 בנפשו ונמלא כמו מתחרט ולכן לריך כפרה על
 הנפש רצוני לומר בעבור שנתחרט בנפשו לפיך
 יהיה לו זה הקרבן כפרה על אותה חרטה כדי
 שלא יפסיד כלום משכרו ששעה עלמו נזיר שאם
 תראה לומר ששעה חטא לפי שגדר האין אור
 הבורא ית' לעשות כך ושלא לעשות כך ומנע
 אותו מלחכול ענבים לחים ויבשים ואדרבה
 היה לו להזכר מתחלה עליו שלא יודר במאוס
 צמוראו ותהיה זאת אחת ממאות לא תעשה כמו
 לא תתגודדו ולא תשימו קרחה ולמה הזהיר
 המלאך לאשת מנוח שלא תאכל מגפן היין ואם
 על הבן להיותו נזיר אלהים מן הבטן וכן שמואל
 הנביא ע"ה למס היה נזיר אלהים אלא הדבר
 הוא כמו שיבארתי כי בעבור שיש בני אדם
 שסבורין לקבל ועכשיו אינן יכולין לקבל לפיך
 מפני אותם הליך הכתוב משפט אחד לכל והוא
 להביא קרבן על שיעיר עלמו ולא עשה מאהבה
 ע"כ גרס' מפני שיעיר עלמו ולא גרס' שמנע
 אלא בעבור שמתעורר א"ל לו שלא יתנחם
 בעלמו ולכן יהיה קרבן כפרה ען חותה הכחמ'
 כדי שלא יפסיד שכרו אבל מי שרואה שילדו
 מתגבר עליו שגודר להיות נזיר ועושה מאהבה
 ואינו מתנחם כמה שכרו הרבה מאד כי החליש
 נפש בהמיותו . מזה למדנו שראוי לכל חכם לז

השני ממנו שהוא המלאכותי :

אמונה

עם זה הוא גם כן עיוני מלד אחד רוצה לומר מלד העיון והשתכלות שיש לו להפדיל בין הראוי ובלתי ראוי והמועיל והמזיק בכל העניינים המובחאים אל מעשה ולכן נגדרה המלאכה שהיא דמיון אחר טוב מובחא מן הלידוק ח"כ המלאכה עם היות שגם היא נעשית בכח הדמיוני אמנם לריך שנאמר שאותו הדמיון יהיה מובחא מן הלידוק ויהיה אם כן לפי זה שהפרש שיש בין העיוני שאבחר לזה השכל המעשי הוא רק לפי הנכחיים ואין הפרש ביניהם בעלם אלא במקרי הנכחיים כי נכחי העיוני הם האמת והשקר לנד וכחי המעשי הם הטוב והרע ואלה הנכחיים של המעשי שהם הטוב והרע הם תקון הגוף לא תקון הנפש אמנם השכל העיוני הוא נכבד ממנו שהוא תקון הנפש והוא קודם לו במעלה חף כי הראשון קודם לו בטבע ובזמן. וזה השכל העיוני הוא אשר בו ידע האדם האמת מן השקר והוא נחלק לארבע מדרגות המדרגה הראשונה היא הכח אשר בו ישיג האדם המושכלות הראשונות והם הדברים שלא יעטרך להם מופת על אמתתם והם מטבע האנושיות כמו שנודע לכל אדם שהכל גדול מן החלק וקוטר המרובע גדול מאלו ושלח יחבצלו שני הפכים בנושא אחד בזמן אחד וכיוצא בהם. והמדרגה השנייה היא החכמה שיטריך אל המופת שבו ידע האדם אמינות המילואי' כחכונת הגלגלים ומספרם וכ ואלה בהם. והמדרגה השלישית היא הכח אשר בו ישיג התחלת כל הדברים ולורתם העלמות ויפשיע בשכלי הלוות מן החומרים הנושאים אותם ואז יתאחד שכלו עם הלוות המופשטת וישבו הוא והיא דבר אחד והבי' החכמה בה דעת המשל בזה כמו החות' והנחתם והחחום שאם יחחום בדוגם ויגלו בו וישיב כל חלקיו על האורך והרוחב והעומק בכל כללי חלקיו של העומק והרוחב ואז יתאחד אותו הדוגם עם הלו' ומאותו כמאותו והמדרג' הרביעית היא השגת הלוות הנפרדות בעיקר מליאותם ואין לריך להפריד אותם כי הם בעלמם נפרדות מחומר והם השכלים הנפרדים ולא ישיג שכל האנושי מהם רואה לומר מהלוות הנפרד' רק השכל הפועל שהוא אחרון שבשכלי' הנפרד' והוא המילואי שכל האדם מן הכח אל הפועל

והוא התחלת שכלו המהפשל כמו שניזון השמש או שאר דברים המאירים מוליאין חוש העין מן הכח אל הפועל שאם יעמוד אדם במקום חשך שנעדר ממנו האור יהיה ניזון העין רואה בכח והדבר הנראה יהיה נראה בכח ובשויפוע אור שמש או יאר הדברים המאירים אז ילא ניזון העין מן הכח אל הפועל ויהיה רואה בפועל והנראה נראה בפועל ובזה נאחו מן הכח אל הפועל הוא ניזון השמש כן שכל האדם משכיל בכח ובשילא מן הכח אל הפועל ישיג הלוות מופשטות מחומריהם ואחרי כן יעלה למדרגה האחרת וישיג הדבר שהוא בכח לאחו מן הכח אל הפועל ההוא והוא שכלו הפועל אשר הוא בכח שכל המהפשל וזו היא המדרגה העליונה שבשכל האנושי רואה לומר השגת התחלתו שהוא השכל הפועל לא שידע כל מהותו כי לא יוכל עוד אדם להשיגו כאשר הוא בעודנו דבק בחומר אמנם מליאותו יוכל להשיג בדרכי המופת על פי הקדמות לז קות והוא מן המדרג' השניה שזכרנו :

וכתב

אבונלר כי הכח המדבר אשר בו האדם אדם אינו בעלמו שכל בפועל ולא יותן בטבע שיהיה שכל בפועל וישים שאר הדברים מושכלות בפועל לכח המדבר וכאשר הגיע הכח המדבר שכל שב גם כן השכל אשר בו עתה בפועל דומה לדברים הנפרדים וישכיל עלמותו אשר הוא בפועל שכל ובהשכילו עלמו השכיל שאר הדברים שעלמו עלה להם כי הוא ליור ענין הנמלא ושב המושכל ממנו הוא אשר ישכיל ויהיה אז עלם מה שישכיל יהיה מושכל מלד מה שישכיל ויהיה אז המשכיל והמושכל והשכל בו דבר אחד בעינו ובזה ישוב במדרגת השכל הפועל אחת המדרגה כאשר גיע האדם נשלמה הללחתו ויהי אז בפועל ובשלימות בהשכילו פעולתו ואמנם כל זמן שלא ישכיל פעולתו אינו שכל בפועל אשר הוא הפועל השכיל ומפני זה אין שכלנו שלם עד שישכיל השכל הפועל וזה ההקש הוא בכל שכל אלא שהשכלים הנפרדים לא היה עם שהם יהיו בו בלתי משכילים פעולותיהם בפועל מפני תכלית הדלתתם מן החמר ומפני זה לא היה עם שלא היו שכל בפועל מה שאין כן בשכל החומסי כי מפני שהיה לו תליה עם החומר היה נמלא מופשט

בְּהַשְׁגָּה דְבָרִים עֲלוּמִים וְחֻזְקִים כְּמוֹ אֹרֵחַ הַשָּׁמַיִם
 הַעֲלוּם וְהַקּוֹל הַחֻזֵק יִחְלְשׁוּ חוֹשׁ הַרְחֹת וְחוֹשׁ
 הַשָּׁמַיִם וְלֹא יוֹכֵל לְהַשְׁגִּיחַ לְחוֹשׁ הַדְּבָרִים הַקְּלִים
 וְהַחֲלוּשִׁים אֲשֶׁר הֵיוּ מְשִׁיגִין קֹדֶם לָכֵן וְלֹא כֵן
 כְּחוֹשׁ הַנֶּפֶשׁ הַמְשַׁכֵּלֶת כִּי כֹל עוֹד אֲשֶׁר יִפְלִיגוּ
 לְהַשְׁגִּיחַ בְּדַבַּר עֲמוּק וְיֹסִיפוּ אֲמוּןָה לְהַשְׁכִּיל בְּדַבַּר
 עֲמוּק וְיִתַּר מִמֶּנּוּ וְאֵם פְּעֻמִּים יִחַלֵּשׁ הַכַּחַשׁ הַשְּׁכֵלִי
 הוּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא נֶעְזֵר מִכַּח הַלְיוֹר וּבַהֲשֵׁלֶת הַאֲבֵר
 הַנְּשׂוּאָה הַכַּח הַמְּאֻזִּי הַהוּא אֲזִי יִחְלִישׁ הַשְּׁכֵל אֲבָל
 הַשְּׁכֵל אֲזִינוּ מְעוֹרֵב בְּגוּף וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּנֶפֶשׁ
 וְהַנֶּפֶשׁ הִיא פּוֹעֵלֶת בְּגוּף וְעוֹד אֵם הִיא מְעוֹרֵב
 בְּגוּף הִיא לֹא כֹחַ מֵאֵת הַחוּמָר מִן הַעֲבָדִים
 הַגְּשָׁמִיִּים וְיִהְיֶה לֹא כְּלֵי הַחוֹשׁ . וְדַע כִּי הַשְּׁכֵל
 הוּא שֶׁפֶעַ מִמְעַלָּה עֲלֵיוֹנָה עַל הָאֵדָם וְזוֹה נִבְדֵּל
 מִשָּׂאֵר כֹּל הַמּוֹרֵכִים הַהוּיִם הַנִּפְסָדִים וּמִשְׁכֵּל
 וּמִמְעַלָּה גְבוּהַ מְכַל חַי שֶׁפֶל וְעַל הַמְעַלָּה הַזֹּאת
 נִקְרָא הָאֵדָם הַאֲמִתִּי אֵדָם בְּהוּיָה אֵרֶת הַשְּׁכֵל
 מִגַּעַת לְנֶשְׁמָה וּבְלִחְתִּי זֹאת הַזֹּרֶה אֵין לְנֶשְׁמָה
 זֹרֶה וְעֲלִיָּה נֶאֱמַר נֶעֱשֶׂה אֵדָם בְּלִמְנוּ כְּדוּמִחוּ
 וְלֵם אֲזִינוּ רוּחָה לֹמַר עַל תְּכוּנַת הַאֲיִבְרִי וְחֻמּוֹת
 הָאֵדָם וְחֻזְקוֹ שֶׁהוּא אֵרֶת הַעֵיִן וְהַחוּט וְהַפֶּה
 אֲמַנֵּם לֵם הוּא נּוֹפֵל בְּכ"מ עַל הַזֹּרֶה הַעֲבָדִים
 רִאשִׁי לֹמַר עַל הַעֵיִן אֲשֶׁר בּוֹ נִגְלָה הַדְּבַר וְהִיא
 מִה שֶׁהוּא וְהוּא אֲמַתּוֹ אֲשֶׁר הוּא הַמְּמַלֵּא הַהוּא
 אֲשֶׁר הַעֵיִן הַהוּא בְּאֵדָם הוּא אֲשֶׁר בְּעִבּוּר
 תְּהִיָּה הַהֲשָׁגָה הַאֲנוּשִׁית וּמִפְּנֵי הַהֲשָׁגָה הַזֹּאת
 הַשְּׁכֵלִיית נֶאֱמַר בּוֹ בְּלֵם אֱלֹהִים :

וְאֲמוּנָה דְּמוּת הוּא שֶׁם מִן דְּמַת ר"ל דְּמִיּוֹן
 בְּעֵיִן לֹא בְּחֻמּוֹת וְתֵאֵר כְּעֵיִן

אֲמָרוּ דְּמִיתִי לְקֵאֵת מִדְּבַר לֹא שְׂדִימָה לְכַפִּיָּה
 וּמוֹתָה אֲבָל אֲבָל לְאֲבָלָה וּבְאֲשֶׁר יוֹחַד הָאֵדָם
 בְּעֵיִן שָׂבוּ זֶר מֵאֵד מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּדַבַּר
 מִן הַמְּמַלְאֵת שֶׁפָּתַח גִּגְלַת הַיָּרֵחַ וְהוּא
 הַהֲשָׁגָה הַשְּׁכֵלִית אֲשֶׁר יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ חוֹשׁ
 וְלֹא מִעֲשֶׂה גּוֹף וְלֹא יָד דְּמוּת אֲוֹתָה
 לְהַשְׁגַּת הַבּוֹרָא ית' אֲשֶׁר אֵינֶה כְּלִי וְאֵם אֵינֶה
 דְּמִיּוֹן בְּאֲמַת אֲבָל לְנֶרֶח' מִן הַדְּעַת תַּחֲלָה וְנֶאֱמַר
 בְּאֵדָם מִפְּנֵי זֶה הַעֵיִן רִאשִׁי לֹמַר מִפְּנֵי הַשְּׁכֵל
 הַאֱלֹהִי הַמְּדוּבָר בּוֹ שֶׁהוּא בְּלֵם אֱלֹהִים וְכַדְּמוּתוֹ
 וְהוּא פְּרִי נֶפֶשׁ הַחֲכָמָה כִּי בַעַת שְׂנוּלֵד הָאֵדָם
 יוֹלָא לְאוּרֵי הַעוֹלָם נִמְלָאֵת נֶפְשׁוֹ וְהַחֲכָמָה בְּתוֹךְ
 גּוֹפוֹ כְּמוֹ הַזֶּרַע הַזֹּרֵעַ בְּאֶרֶץ שֶׁלֹּא נֹדַע כְּמוֹ וְאֵם
 יִשְׁקָאוּ עֲלָיו וְיִשְׁמְרֵהוּ כְּפִי כְּמוֹ עַד שִׁתְּחַלֵּי

לְמַחַת וְיִשְׁלַח עֲנָפִים וְיוֹנְקוֹת אֲזִי יוֹלָא פְּרַח
 וְיִלְיָן לֵיִן וּבִסּוּף- יַגְמוּל פְּרִיּוֹ וְאוֹלֵם כֹּל עֵץ לֹא
 יַעֲשֶׂה פְּרִי עוֹב אֵךְ כְּפִי הַאֲדָמָה וְעוֹב הַזֹּרֶעַ
 וְעוֹב הַשְּׂמִיר' יִהְיֶה עוֹב הַפְּרִי וְכֵן הַנֶּפֶשׁ הַחֲכָמָה
 בְּתַחֲלַת הַיּוֹתֵם בְּגוּף לֹא נֹדַע בְּחַס וְלֹא יִרְאוּ
 פְּעוּלוֹתֶיהָ וְכַחוֹתֶיהָ וְהוּא כְּמוֹ הַזֶּרַע הַנִּסְתָּר תַּחַת
 הָאֶרֶץ וְכֵן אֲשֶׁר יִגְדַל הָאֵדָם הַלֹּךְ וְגִדּוֹל יִרְאוּ
 כַחוֹתֶיהָ וְיֹסִיפוּ בְּכֹל יוֹם מַעַשׂ מַעַשׂ עַד שִׁגִּיעַ
 הָאֵדָם לְזִמְנֵן הַבְּחֵרוֹת וְאִזְ הַדְּמָה הַנֶּפֶשׁ לְאֵילָן
 אֲשֶׁר הוֹלִיֵא פְּרַח וְיִלְיָן לֵיִן וְבַעַת יוֹסִיף יָמִים עַד
 חַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהוּא רִאשִׁי לְבִינָה וְיִשְׁתַּדֵּל לְחַקּוֹר
 בְּחֻמּוֹת אֲזִי יוֹשֵׁלֵם שְׁכֵלֵוּ וְהַדְּמָה נֶפְשׁוֹ לְפְרַח
 וְלֵיִן אֲשֶׁר גַּמַל פְּרִיּוֹ . וְאוֹלֵם לֹא כֹל נֶפֶשׁ יֵשׁ לָהּ
 שְׁכֵל עוֹב אֲלֵא כְּפִי יִסּוּד הַגּוּף אֲשֶׁר הוּא כְּאֲדָמָה
 וְכְפִי עוֹב הַמוּסָר וְהַרְבּוּת הַחֻקִּירָה בְּחֻמּוֹת אֲשֶׁר
 הִיא כְּשִׁמְרֵהָ לְאֵילָן כֵּן יִהְיֶה עוֹב הַשְּׁכֵל אֲשֶׁר
 הוּא הַפְּרִי הַעוֹב עַל הַנֶּפֶשׁ . דַּע שֶׁזֶה הַאֲנוּשִׁי
 יִחַלֵּק לְשִׁכְלֵי מַעֲשֵׂי וְלְשִׁכְלֵי עֵיּוֹן וְהַשְּׁכֵל הַמַּעֲשִׂי
 הוּא אֲשֶׁר בּוֹ יִבְחַר הָאֵדָם הַעוֹב מִן הַרַע וְרִאשִׁי
 לְקַרְוֹת דַּעַת אִו חֲכָמָה . וְהַשְּׁכֵל הַעֵיּוֹנִי הוּא אֲשֶׁר
 יִבְחַר בּוֹ הָאֵדָם הַאֲמִתִּי מִן הַשָּׂקֶר וְהוּא הַשְּׁכֵל
 הַאֲמִתִּי . וְנִדְבַר תַּחֲלָה עַל שְׁכֵל הַמַּעֲשִׂי וְנֶאֱמַר
 כִּי הוּא עַל שְׁנֵי פָּנִים הַאֲחָד נִקְרָא מִהַשְׁבִּי אִו
 שְׂמַעִי וְהַשְּׁנִי מִלְּאֲכוּתִי . הַמַּהַשְׁבִּי הוּא אֲוֹתוֹ שָׂבוּ
 יִהְיֶה הַהֲשָׁגָה לְדַבַּר אֲשֶׁר רִאשִׁי שִׁיָּהֵא אֵם לֹא
 וּמִדִּיל בֵּין הַנֶּאֱוֹת וְהַבְּלִחִי נֶאֱוֹת בְּפִעּוּלוֹת
 וּבְמַדּוֹת אֲנוּשִׁית וְהוּא מִבּוֹא גְדוֹל אֵל הַלֵּלֶת
 הַנֶּפֶשׁ כִּי הוּא הַמְּנַהֵג וְהַמְּנַלֵּל אֵת הַכַּח
 הַמַּחְשׁוֹרֵר עַל הַעֵיִנִי הַרְלוּיִים וּמִיִּשְׂרָהוּ לְבַחֵר
 בְּעוֹב כְּרִיבּוּד אֵב וְאֵם וּגְמִ"ח וְכִיּוֹלָא בְּהַם
 וְלִמְאֹת בְּרַע כְּנִיבָה וּגְזִילָה וְרִזְיָה וְכִיּוֹלָא בְּתֵן
 וְיִאֲמַר בְּכֹל אֵלֶּה עוֹב וְרַע כִּי הַם הַסְּכָמִיּוֹת לֹא
 אֲמַת וְשָׂקֶר שֶׁהֵם פְּעוּלוֹת הַשְּׁכֵל הַעֵיּוֹנִי כִּי לֹא
 תִאֲמַר הַגְּנִיבָה שָׂקֶר וּבִיבּוּד הוֹרִים אֲמַת אֲמַנֵּם
 תִאֲמַר הַגְּנִיבָה רַע וּבִיבּוּד הַהוֹרִים עוֹב .
 וְהַמְּלַאֲכוּתִי הוּא אֲוֹתוֹ אֲשֶׁר בּוֹ יִשְׁתַּכֵּל הָאֵדָם
 וְיִשְׁגִּי עֵינֵי הַמְּלַאֲכוּת וְהַאֲנוּשִׁית וְזֶה הַכַּח כְּמוֹ
 כֵּן הוּא מִיּוֹחַד בְּאֵדָם לְבַד לֹא בְּשָׂאֵר עֲבָלִים חִיִּים
 וְזֶה לְפִי שֶׁהָאֵדָם לְרִיךְ לְהַכִּין מִזּוֹן וְדִירָתוֹ
 וּבְעִבּוּר אֵלֶּה שְׁנֵי הַפְּנִים הוּא נִקְרָא מַעֲשֵׂי בְּעִבּוּר
 שְׂמִנְד אֵלֶּה הוּא נֶעֱרָךְ אֵל הַשְּׁגָה הַעֵיִנִיָּה
 הַמּוֹבְחָים אֵל מַעֲשִׂים וְאֵל פְּעוּלוֹת רוּחָה לֹמַר
 לְמַה שֶׁדְּרָכוֹ שִׁיבָא אֵל פְּעוּלוֹת וּבְפִרַע הַאֲוִפֵן
 הַשְּׁנִי .

השכלית אינם כח בגוף אם כן לא תכלה
 זבלות הגוף. הנה נבחר מכל אלה
 הראיות שהנפש האנושית רואה לומר השכלית
 אשר בה נבדל האנוש משאר בעלי חיים

הנתיב השביעי

בדעהגת בריאות הנפש . כדי למצוא בטובה חופש :

הדרכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי :

יולד הרים :	ועבוד את אל	למה תיסן	עורה נרדם
המישרים :	אוחך דרכי	כל המורה	ושמע דברי
איש תמדורים :	סורה הואל	אל ישראל	לשוב אל אל
המכורים :	אל תשכח יום	זכור עלמו	ודבק בשמו
סוף העפרים :	סופך לבא	אלף תחי'	ודע כי לו
גם כופרים :	אין צו פדיוס	דין האלוס	זכור את יום
הנבחרים :	לפני הורים	בזמן לבחך	זכור בשמך
אור היוורים :	העולמים	לפני רבון	לחת השבון
מנו מרים :	יימר סופך	רמה חופך	ירקב גופך
או כוורים :	תשוב אבן	תלא ממך	עת נשמך
שם לקברים :	מהר תובל	מופשט נשלה	במעב נאלה
מומאסרים :	אין לך מנוס	תך אמל	תכל עמל
תשמע או מרים :	אוי לך אוי לך	רע מפעלך	ישמיעון לך
בתי ברים :	הפרוזדור אל	עולם הזה	כבן כי זה
אל המדרים :	דור יכניסוך	תסקן בפרוז	אם את עלמך
עם היקרים :	תשעשע	לפני עליון	תשב תדיר
למקום ברים :	סורה הואל	יאמר לך	שלוס יי

ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב ולכל עושיהם תהלתו עומדת לעד :

הוריענו

דוד ע"ס בזה הכתוב שתחלת
 החכמה האמיתית ר"ל העיונית
 היא יראת הבורא ית' והיא כרחק המעשים
 המגונים וזכירת המעשים הנאותים כאשר אמר
 לדון הנביאים על המעשיות ויראת מאלהיך
 אפי' ש' על המעשיות הולך ליראה מהעונש
 וחזר השורר וכפל דבריו במלות שונות והחליף
 מלת חכמה במלת שכל בחוספת ביאור לפי
 שלשון שכל הוא מיוחד יותר על ההשגות
 האמיתיות מלשון חכמה כמו שאמר הנביא
 השכל יודע ודוע אותי וכן כפפל דבריו ביאר שיראת
 ה' הוא המעשי והוא אומר שכל טוב לכל
 עושיהם תהלתו וכו' רואה לומר ששכל טוב ימלא
 לכל עושי מלות בוראו ית' כי מן המעשי יעלה
 אל העיוני וכתי עושיהם שב אל פקודי השם
 המוכרים למעלה באמרו נאמנים כל פקודיו אחר
 כך בא להזכיר הגמול אחר השכל האמתי והוא
 השארתו אחר כלות הגוף כמו שאבאר בנתיב

נוֹפֵט מִן הַלְיוֹר בְּפוּעַל בְּשׂוֹם עַם וְהַשְׁבִּירוּ
הַשְּׁבִיל הַפוּעַל לֹא יִהְיֶה רַק אַחַר שִׁשְׁבִּיל כָּל
הַמוֹשְׁכֵלֹת וְכַשִּׁשְׁבִּיל אֲפֶסֶר שִׁשְׁבִּיל הַשְּׁבִיל
הַפוּעַל וְכַשִּׁשְׁבִּיל הַשְּׁבִיל הַפוּעַל אִזִּי יִהְיֶה שֶׁל
הַפוּעַל בְּאֵמֶת זֶה הוּא חֲכָמִית שְׁלִימוֹת הַשְּׁבִיל
הַחֲשִׁי וְאוֹלָם שֶׁל הַחֲשִׁי בִּין קוֹדֵם שִׁשְׁבִּיל
בִּין לְאַחַר שִׁשְׁבִּיל הוּא פְּעִיַע מֵהַדְּבָרָה אֲלֵא
קוֹדֵם שִׁשְׁבִּיל הוּא פְּעִיַע בְּמִלְאוֹת שְׁלֵימָה
שְׁלִימָה וְאַחַר שִׁשְׁבִּיל לְיוֹר הַדְּבָרִים הוּא פְּעִיַע
בְּמִלְאוֹת שְׁלִימָה וְאִין שְׁלִימוֹתוֹ בְּהַשְׁבִּירוּ
הַדְּבָרִים הַיְחִידִים וְאֵינֶם שֶׁל מִיּוֹ
הוּא בְּהַשְׁבִּירוּ הַדְּבָרִים הַשְּׁפִיטִים בִּין הַחֲמוּר
זֶה הוּא הַשְּׁבִיל הַגְּבֻל וְאִזִּי יִתְחַיֵּב לוֹ בְּהִרְחַק
שֶׁהוּא יִדְבֵק בְּשֶׁבִיל הַפוּעַל וְיִשְׁבִּיגוּ מִפְּנֵי שְׁבִיבָה
בְּאוֹפֵן נֹלֵי בְּעִלְמוֹת וּבְמִתּוֹם . וְזֶה שִׁשְׁבִּיל
לֹא יִהְיֶה כִּי אִזִּי הַשְּׁבִיבִים וְלְיוֹר הַשְּׁבִיבִים אִזִּי
עוֹשֶׂה רוֹשֶׁם בּוֹ כִּי אִזִּי מִתְפַּעֵל מֵהֶם וְלֹא הֵם
דְּבַר נֹסֵף עֲלֵיו כִּי אִין לְיוֹר שׂוֹם יִשׁוּם בְּעִלְמוֹ
כָּלל אֲמֵנָה אִין סֶפֶק בְּאֲפֶשְׁרוֹת דְּבִקוּר בְּשֶׁבִיל
הַפוּעַל וְיִשְׁבִּיגוּ הַשְּׁדוֹן וְהַשְּׁמִיגוּ אֲשֶׁר יֵשׁ לְשֶׁבִיל
הַפוּעַל כִּי הַשְּׁבִיל הַפוּעַל בְּלִי סֶפֶק מִתְעַנֵּג
וּמִתְעַרֵן בְּמִלְאוֹת שְׁלִימוֹת אֲשֶׁר קִנֵּה מֵהַלְיוֹר
בְּרֵאשׁוֹן ית' וְיִתְגַּלֵּג וּמִהַשְׁבִּיב מִלְאוֹתוֹ וּמִעֲלָתוֹ
לְפִי הַאוֹפֵן שִׁשְׁבִּיל עֲלֵיו :

נֹלֵי הַמַּהְדָּר הַכֵּס נִשְׁלַמוּ מִעֲוֹת עֲשֶׂר הַשְּׁאֵלָה
בְּבִיאוֹר הַנֶּפֶשׁ עַל חֲבוּתָהּ וְדַע כִּי הַבּוֹרָא
ית' נִתַּן הַנֶּפֶשׁ קִיּוֹם הַגּוּף וְהַלְוִיָּה קִיּוֹם הַנֶּפֶשׁ
וְהַנֶּפֶשׁ הַעֲמוּד בְּלְוִיָּה וְאֵם נֶעְדֵר הַלְוִיָּה תֹאבֵד
הַנֶּפֶשׁ וְכַשִּׁעֲדֵר הַנֶּפֶשׁ יִאבֵד הַגּוּף אֲמֵנָה הַנֶּפֶשׁ
הַשְּׁכָלִית לֹא תִכְלֶה בְּכֹלֹת הַגּוּף לְפִי שְׁאִינָה
לְרִיכָה לְגוּף . וְיֵשׁ אֲשֶׁר סוֹבֵיף וְאֲמַר כִּי הַכֵּס
הַמְדָמָה יִשָּׂאֵר אַחֲרֵי הַמּוֹת כִּמוֹ הַחֶלֶק הַשְּׁכָלִי
בְּרֵאשׁוֹן הַבּוֹרָא ית' בְּאֲמִלְעִיּוֹת שֶׁל הַפוּעַל וְיִתְחַדְרוּ
עַם הַכֵּס הַשְּׁכָלִי וְהִיוּ לְאַחַר נִקְבָּלָה הַחֲמוּמִים
בְּשֶׁכֶר וּבְעוֹגֵשׁ אֲבָל שֶׁאֵר בְּהֵם נִשְׁפִּיטוּת כִּמוֹ הֵן
וְהַגְּבֻל וְהַמְלִיךְ וְדוּמִיָּה אִין לֵהֶם זְכָרוֹן
בְּהַשְׁאֵרוֹת . וְאִזִּי אֲמַר כִּי גַם כֵּס הַמְדָמָה אִין
לוֹ זְכָרוֹן בְּהַשְׁאֵרוֹת כִּי הוּא הוּוֹם וְנִפְסֵד כִּמוֹ
שְׁבִיאוֹרָתִי בְּנִתִּיב הַדְּבִיעִי וְאוֹלָם הַנֶּפֶשׁ הַשְּׁכָלִית
לְבָדָה הִיא הַנִּשְׁאָרָה לְקַבֵּל הַשְּׁכָר וְהַעֲוֹשׂ שֶׁאֲבָר
פְּתִיב הַחֲשִׁי בְּעִי וְרֵאשִׁי לְהַשְׁאֵרוֹת הוּא
מֵה שְׁאוֹמֵר יָדוּעַ הוּא אֲלֵל הַיּוֹדְעִים מֵה שְׁבַעֲמָס
וְזֶה שְׁבַמְקָרָה שְׁבַמְקָרָה יִמּוֹל עַל הַעֹלָם וְיִפְסִיד

הַמְקָרָה וְהַעֹלָם יַעֲמוּד וְאֵם נֶפֶשׁ הַשְּׁכָלִית הִיא
אֲוִבְדָת הִיא מְקָרָה וְאֵם הִיא מְקָרָה לֹא הִיא
שְׁלִימוֹת אֵל הַגּוּף כִּי אִין שׂוֹם שְׁלִימוֹת נִמְשָׁךְ
מֵלֵד הַמְקָרָה : וְאִין לְבַקְשׁוֹת מִן הַחֲכָמָה בְּנֶפֶשׁ
שֶׁהוּא מִמְאֹמֵר הַחִיבוֹת שְׁהִרִי הַנֶּפֶשׁ מִתְעַלְמָת
בְּחֲכָמָה וְאִין הַחֲכָמָה מְקָרָה אֵלִיָּה זֹלָתִי
מִפְּנֵי שֶׁעִיר פְּרָח אֲדָם יוֹלֵד וְעַם כָּל זֶה
אִין הַנֶּפֶשׁ רַקִּיָּת מִמֶּנָּה לְגַמְרִי שְׁהִרִי הַמוֹשְׁכֵלֹת
הַרְאִשׁוֹרָה שֶׁהֵם הַחֲחֻלּוֹת אֵל הַחֲכָמוֹת הַעִיּוֹנוֹת
יִמְלֹאוּ זֶה מִתְחַלֵּת בְּרִייתָה וְעוֹד אֵם הַנֶּפֶשׁ
הִיא מְקָרָה הִיא עוֹבְרָת לְגוֹף אַחַר רֹלָה
לְיוֹר הִיא מְנַלֵּחַת בְּנוֹפִים זֹלָת בְּעֵלֵי חַיִּים
כִּי מֵה שְׁמַמְלֵא שְׁהֵרוֹת הַכּוֹשִׁי וְהַעוֹרֵב שֶׁהוּא
נִהְלֵךְ בְּנִפְיִים אַחֲרֵים מִמִּין אַחַר כִּמוֹ בִּזְפָת
וְעוֹד אֵלֵי הִיא מְקָרָה הִיא מְקָרָה נִפְרֵד לוֹ
מְקָרָה מְדוּבָק וְאִזִּי מִשְׁתַּיֵּהֶם שְׁתַּיֵּהֶם יִתְחַיֵּב
בְּהַסְרָת הָאֶחָד מֵהֶם שִׁיעֲמוּד הָאֶחָד תַּחְתּוֹ כִּיִּן
שֶׁהִיוּ לְכַלְלִין תַּחַת מְאֹמֵר אֶחָד וְאִין הַדְּבַר כִּן
בְּנֶפֶשׁ הַחֲנוּשִׁית כִּי הֵנָּה בְּהַפְרָדָה אִין שֶׁ מִי
יַעֲמוּד בְּמִקּוּמוֹ זֹלָתִי הַמּוֹת הַמִּתְנַגְּדָת אֵל הַנֶּפֶשׁ
וְהַמּוֹת אִזִּי מְקָרָה הַסֶּךָ הַנֶּפֶשׁ אֵךְ הוּא הַסֶּךָ
מִלְאוֹת הַנֶּפֶשׁ לֹא הַסֶּךָ לְנֶפֶשׁ וְלֹא הִיא הַסֶּךָ לְנֶפֶשׁ
יִלְעֻךְ שִׁיבוֹ שְׁתַּיֵּהֶם שׂוֹים בְּגֵדֵר כִּמוֹ שְׁנֵי מְקָרִים
הַפְּסִים אַחֲרֵים שְׂגֵדֵר אֶחָד לֵהֶם וְאִין הַדְּבַר כִּן
בְּמוֹת וּבְנֶפֶשׁ כִּי גֵדֵר הַנֶּפֶשׁ הוּא עֹלָם מְשֻׁלָּם
גּוֹף עֲבָשִׁי חֵי כְּלִי בְּעַל חַיּוֹת בְּכַח וְהַמּוֹת אִזִּי
כִּן . נִמְלֵא כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא מְשֻׁלָּמָת וְהַמּוֹת מְעֵדֵרָת
וְעוֹד שְׁאֵנוּ מוֹזִיחִין שְׁפִעוֹלָת הַנֶּפֶשׁ יוֹלָא לְדְבָרִי
רְחוּקִים מִמֶּנָּה מְבַלֵּי שֶׁתֹּאבֵד הַפְּעוּלָה כִּי תַחֲשׁוּב
כָּל הַדְּבָרִים הַעֲלִיּוֹנִים וְהַחֲחֻלּוֹנִים עַד הַגְּבֻל
הַמְקִיף הַעֲלִיּוֹן וְתִלְוִיָּה אֲוֹתָם בְּשֶׁבִיל וְהַעֲמוּד עַל
אֲמַתְחָם מְבַלְתִּי שֶׁתִּקְבֹּלֵם אֲלֵיָּה וְאֵם פּוֹיֵל הַנֶּפֶשׁ
יַעֲבוֹר חוּץ לְגוֹפָה יוֹלָא מִמֶּנּוּ אֵל רוּחָה גְדוֹל מְבַלֵּי
הַפֶּסֶק כִּ"ס הַנֶּפֶשׁ בְּעִלְמָה כִּלְכֵל תִּלְעַךְ לְגוֹף
דָּאֵם לֹא כִן הֵנָּה תְּהִיָּה פְּעוֹלָת הַנֶּפֶשׁ נִכְבְּדָת
מְעַלְמָה זֶה בְּעַל לְפִי שֶׁהַפְּעוּלָה הִיא מְקָרָה לְנֶפֶשׁ
כִּי הַפְּעוּלָה בָּאָה מֵאֵת הַפוּעַל וְאִין הַפוּעַל בָּא
מִחֲמַת הַפְּעוּלָה מִפְּנֵי שֶׁהַפוּעַל עֹלָם וְהַפְּעוּלָה
מְקָרָה וְיָדוּעַ הוּא כִּי אִין הַיֵּלֵם גְּרוּעַ מִן הַמְקָרָה
אֲבָל הוּא נִכְבְּד מִמֶּנּוּ וְעוֹד יָדוּעַ הוּא שֶׁהַעֲמִיּוֹם
אֲשֶׁר הֵם כֵּס בְּגוֹף יִבְעֵלוּ בְּהַשְׁבִּיל הַגּוֹף וְאֲשֶׁר
אִינֶם כֵּס בְּגוֹף לֹא יִבְעֵלוּ בְּהַשְׁבִּיל הַגּוֹף אֵךְ כִּי
יִהְיוּ כֵּסֵת קִיּוּמוֹ . וְהֵנָּה הוֹכַחְתִּי לְמַעַלָּה שֶׁנֶּפֶשׁ
הַשְּׁכָלִית

בזמנו הללנו שחי אנויו ובמה יתלצה זה אל
 אדניו ונעשה חיך סועיל לי השבתי למחול על
 כל חטאתי כי כמה עבירות רבות עשיתי ומלאת
 אלהי גשית' ודרכיו הטובות הטתי וכל משאלתי
 מלאתי לעשות תאותי חנחתי והרע העויתי
 וכעולם הראוי לי הריני כלוא לא הייתי כל ימי
 חיותי ואף כי אחרי מותי הוי לי כי נדמיתי
 אלה חולי' את חרפתי כי כבר נתמלאת חלתי
 ומנעתי סליחתי . וישב לאמר לי כזה אל הטעה
 בעלמך לאמר דבר זה כי בתשובה לא תהיה
 רזה שהרי אמר ירמיה' החוזה שובו בני שבבים
 חרפה משובותיכם וגם כולי עלמא מודים כי
 מקום שבעלי תשובה עומדים איך לדיקים
 גמורים עומדים ולכן הסר ממך עקשות פה
 ולסליחת צוראך לפה ואז ממכאובך חרפה ולא
 תספה ותשמור מלוח צוראך ועבודתו שכבר
 אמרו לומדי תורתו בזה לעבר מסייעין אותו .
 ולכן ראיתי את המהמר לחבר הנתיב הזה ממנו'
 צורתי כדי להגות בו תמיד ולא אשכח יראת
 אלהי ואשגה ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמונת
 כי ראיתי שההלכות כולן צויות בערך אל
 ההלכה הנלחית שהי' הללחת האחרית הסלויה
 בשלימות הנפש ושלימותה הוא בזכות ובקשוע
 והזכות הוא עהרת הנפש מן המדות המגומות
 וקדושתה מן החארים הרעים . והקשוע הוא
 לילך בדרך טובה וישרה כמו שארז'ל מנין שלא
 יאמר אדם אשכ ולא אעשה טובה ולא רעה ת"ל
 סוד מרע ועשה טוב ולכן חרתי בנתיב הזה
 מעבודת אלהי ית' ומיראתו ולכן פתחתי ביראה
 זאחתי' לכבוד מליל ראשון יען כי בו היתה
 התחלת הכריאה כמו שביארתי בנתיב השני וגם
 כי הוא ראש השבוע ואכתוב בסדר ובקולר
 וקראתי בנתיב הזה הנהגת בריאות הנפש כי
 בשמו כן הוא שאין חולי גדול כחולי של הנפש
 ולכן אמר דוד ע"ה רפאה נפשי כי תנחתי לך
 ואמר אדון הנביאים והסיר ה' ממך כל חולי
 ודרשו רז"ל זה יאר הרע שהוא בלאת המביא
 חולי הגוף וחולי הנפש וכשם שניתן סדר
 ההנהגה לבריאת הגוף כן נתן לנו סבורה
 יתעלה הורה לבריאות הנפש ולרפואת חליה כמו
 שבה גאמר כי אחי ה' רופאך כי כמו שלריך
 האדם לקבל מזון בכל יום פעמי' כן לוחה החור'
 לקרות קריאת שבע פעמים ביום והגמבר אליו

מתפלל ודברי תורה וכשם שלריך לקחת סלואת
 ותעמוגים פנים אחת בשבת כן לוחה על יום
 שבת להפנתנו בו על פ' ב' בדיעות דרכיו מסוך
 השביתה והפנאי ולזה קרא לוחי שבת קדש .
 וכשם שלריך הסקזה פעמיים ושלג בשנה כן
 לוחה על רגלים . וכשם שלריכין קחת בני אדם
 הקזה ומשקים קלים בכל חדש כן לוחה על
 ראשי חדשים שיש בהן קחת זכרון בקרבן ובחפלי'
 שהן זמן כפרה לכל תולדות החדשים שבאים
 בגלל הילך שהוא החויב והסונא והוא שחלקו
 בתפלת ראש חדש זכרון לכלם יהיה ותשועת
 נפשם מיד שונא . וכשם שהאדם לריך משקה
 לרפות מעיו ימים מספר קודם שיקבל אספרגוס
 כדי לסקל דרך הרפואה כן נתן רופא ישראל
 ימי השבוע מראש השנה ועד יום הכפורים
 שהם עשרה ימים והוא המספר הסובב בתורה
 כנגד עשרה דקיעים . וכשם שלריך האדם בכל
 שנה את האספרגוס לאחר ששחה המשקה
 שכתבתי כדי לנקותו מן הליחות אשר נפסדו בו
 מחמת העיפוש והם המביאות כל חולי כן לוחה
 התורה על יום הכפורים לעמות אדם נפש כדי
 שתפליע כל הליחות שנתקבלו בה ממון התענית
 שהוא עם תשובה שלימה ואמרו על חכם אחד
 שהלך אלל רופא שהיה חכם ובעל מוסר ומתעסק
 בעסק בני אדם לשם שמים ויאמר לו אדני
 הרופא החסיד הנדיה גאל לי רפואת העוקות והלש
 מלאחתי מן צעייך עשה לי משקה לרפואת הנפש
 ולטהרה מהס' בי חולת נפש אני . ויהי אופו
 הרופא החכם בשמעו הדברים האלה וישק
 שפתיו למולא רפואה ואריכות נפש והאיש
 משתאה לו מהרש ועניו מילוח לדעת רפואת
 חליו ויען הרופא ויאמר חולה חולה ליעק
 מחלי העומות המעבדות הרוח והמענות קח
 שרפי העוה עם עלי החומלת והתקוה והאסיף
 עליהם ענפי התורה עם ודדי החכמה וכן הכל
 במכתב החשוב' ושחקו יפה מרוב חבה והלבה
 וגם חלוק בו מי היראה ופנסו בפרור והוקד
 חמיו אלס הכוילה וכשיחבבל שמרסו בגוד
 התבוהה והגיפכו נפסח האמת והאמונה ושחא
 בכום הרגון לא תשוב עוד על רשע ואשמה וללון
 ואז תתרחל מכל אסון . כהה שבחתי פעמיים
 לשם הנתיב הזה שקראתיו הנהגת בריאת הנפש
 כאשר הוא זה החלי לעשות :

כי לא ידע האדם את עמו וביד בוראו הם רוחו
 וגשמתו לקחה אוחס כאשר יחפון. ולכן ראו
 לאדם לירא מבוראו ית' ויחטלה בכל לבבו ובכל
 נפשו ובכל מאורו כי מלא כל הארץ כבודו וסירא
 את דבר ה' ישפיל קומתו ויזכור זימיו בחרותו
 ימי זקמתו וזימיו גבהותו ימי שפלוחו וזימיו
 שמתחו ימי אהבתו וזימיו חופתו ימי חרפתו
 וזימיו טובו ימי מכאובו וזימיו הונו ימי אורו
 וזימיו סודו ימי אידו ויכע על עוונותיו ויחחרט
 על כל פשעיו וזדונותיו. ואני המהצר שפיפי
 הקיאני ומתנומתני העירוני ממי בהאזות אל
 היבשה העלוני ושכלי השיבני ופה אמר לי עד
 כי נלחני הלא אלהי מזיו יקרו חפאני ובגופך
 סמגולת קשרני ואחס במעשיך הפעיש עמאחני
 ומה גדול מגשוח עוני אם בגללך ישיבוני מוטב
 לך לשמוע ממני ואז ממחלתי הרפאני ומאפלה
 לאורה תוליאני ולהוות בנותם ה' תזכני כי איך
 חשלה אל אבי עת יפקוד על חובי מחלה אמשול
 לך משל וזכה תמיד לא תכשל ולבך תשיח לדעתי
 ואל תקוץ בתוכחתי ואף אם אחרוך כי הכל
 צריך ומדברי אל אהבש כי אהכי ידעתי את מריך
 ואת ערפך הקשה ולא החטא והגה פמשיל עלמך
 לאחד מהעבדים אשר למזות אדוקים שוקדים
 וישרתנו יום ויליה עם היות שלא היטב לו
 הארון מחלה ולעבודתם פך יאסו ולעשות כל
 מלכה קשה יכריחמו ולהטוב עליהם ולשאוב
 מים יאמר לו עשה ולא יתן לו מאומה אם יראה
 ואם יעשיממו פרוסה כדי שיחיה וישרתהו
 במרוץ' ובכל יום בכל אשר יחפון יעבדו ומאומה
 לא ישא בעמלו שיוליד בידו וכל אשר יש לו יקח
 הארון כחאות לבו כי מה שקנה עבד קנה רבו
 ואם יראה הארון להטיב לו ויניח לו את כל
 עמלו אזי יודה לו העבד כל ימי היותו כי הגדיל
 עמו הסדו ועובתו. וסנה אמה אשר בראך
 בוראך וסכין כל איבירך כאשר בנתיב ה'
 גתבאר ולתתך עליון נחנני כך להיות מפואר
 ואחרי כן בכל שעה ושעה עושה עמך השועה
 ומליך מכל פעמים ובכל שעות ורגעים לאלפי
 אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות וככה קנאך
 לו לעבד עולם ולעבדו באיבירך כלם וגם כי אם
 העבדו להללחתי כי יך דרך לפניך את חכמת
 חכמת לך וללת לבדך תשא קלונך כי אמה
 שקבל תגמולך אם עוב' ואם רע כפי מעשיך

אם חוסוף ואם חגרע כי תקלור אשר תורע
 ואולם הוא מלמדך לכושיל ומדריךך בדרך נכונה
 להסיבך בחמורו' ולכן לך בחריג מלוח קלות
 וחמורות כדי שאם לא תקיים תלחה תקיים
 האחרות כמעשה הרחמן החומל על ידיו. אז
 האב על בנו יחידו. ולכן תקנו לנו קדמונו.
 לומר בכל יום בהפלתנו. אהבת עולם אהבתנו.
 וחמלה גדולה חמלה עלינו. אבינו מלכנו. וכן
 ביד נביאי שלח לנו באמרו הנה לעמי שלחתיך
 לאמר אהבת עולם אהבתך כי בניו קראתם
 באמרו צנים אהב' לה' אליהם ועוד לקראתם
 במרו הואל באמרו בני בכורי ישראל ומה ה'
 שואל ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד
 והלכע לבת עמו ולחת תמיד כבוד לשמו זה איך
 בו תורה לדמותו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך
 ובלבבך לעשותו ואם תחזור בתשובה ותשוב
 המבושה ותפחת חרובו' מעוה ותפשוט בגדי
 גאון ותלבש בגדי ענוה אזי יתן לך שכר טוב
 בעמך ולקח סימני תוכו ותעמוד לגורלך. ואם
 אהס תריע מזלך מידך היתה זאת לך וכו' אם
 שנית מדרך. הישרה ואמתה אזנך משמעת תורה
 ובחרת בקבורת הפאזה ובמשא ובחצער' ותהיה
 לחרפת ולדראון כאשר הוא לפני שכר גאון.
 וזה יען כי מקור מים חיים עזבה ובשריות לבך
 הלכה ואהס בן אדם למה נדמיה כי כל שנותך
 ישנת ומתנומתך לא הקלת כי תמיד לבוראך
 הכעסת ויראתו לא זכרת וחורתו לא תמרה
 ומלוחיו שכתת וחקתיו מאסת ואת ללים ללת ועל
 מה נשענם כי חטאת ולא שבת הלא טוב לך
 מעשה לשבור ינרך רע ולשפיעסו וינרך הטוב
 תגבירכו ותמיד עליך תמשולכו וגם אני לזה
 אעוררו חס תעשה בעורך עלי נסמך עד שלא
 אלקח מעמך כי אהס היום כאן ומחר בקבר ואז
 לא יהיה שכר כי אם שכר על שכר ואז לא תוכל
 לעשות עובות כי תהיה חפשי מן המזות ולא
 תמלא כי אם המזות אשר עד הכה בסם ערמת
 כאשר אם ערחת בערב שבת בשבת חללת.
 וכאשר שמעתי אני המהבר את כל אשר שקלני
 חלי דובר. ענית לו ואמרתי גם אני ידעתי כי
 הרבה הרשעתי וחטאתי ואשמתי ובשריות לבי
 הלכתי ומחטו' לא חלתי בנותי וגם נללמתי
 ובחצבי אשר מעלתי זרתי ונכסלתי ופחד
 ואימה עלי הוספת בכל אשר ספרת אשר כל
 שומעו

לחס. ואם יוכל לקום בסוף כל השמורת לומר
 ודוים ובקשות ותחנונים ולהתפלל על ירושלים
 אזי מה טוב חלקו. חלום כשיחמול להאיר היום
 יקום מיד בצריו' להתפלל ואל יאמר כמו שאומר
 העלל מעט שבת מעט הנמות מעט שבוק ידי
 לשכב. ויתשב אז שאל היה קוראו מלך או שר
 כמה היה ממחר לקום עש"ו לפני מלך מלכי
 המלכים יח'. וכשיקום אל ישב ערום אלא יליא
 זרועותיו וילבש החלוק ואחרי כן ישב כדי שלא
 יראה בשרו. ויפנה ויקנה היעב בשמאל כדי
 שיהא גופו נקי לתפלה. וכשייקן עד שיטול
 ידיו אל יגע בעינו שמשמאל ולא לחוטמו אז לפיו
 לפי שמוילד ריח רע ולא לאזנו שמתרפת. ויעול
 ידיו ויתעטף בעלית ויעיין בחוטין אם לא נפסק
 אחד מעיקרו כי אז נפסל. ואם נפסקו שנים
 לריך שיפאר בכל אחד מהם בכדי שיכרוך על
 האגודל. ולריך להזכר בו הרבה כי עונש
 המבטלו הוא גדול מאד והזכיר בו זוכה לבגדים
 נאים. ויניח הפליין של יד ברזע למעלה על
 הבשר הצולט ויהא גומע מעט כנגד לבו ויברך
 להניח לאחר שניחמו קודם שיקשרנו ואחר כך
 ישים הפליין של ראש צמות ויברך על מלות
 הפליין ואל ידבר בין ברכה לברכה ואם דבר
 מברך על הפליין של ראש גם ברכת הפליין של יד
 ואם אין לו הלל הפליין של יד יניחנו ויברך עליו
 ברכתו לבד כי אינם מעבבות ואם אין לו אלא
 הפליין של ראש לבד יניחנו ויברך עליו שתי
 הברכות של ראש ושל יד ולריך האדם להזכר
 בהן הרבה שהרי ארז"ל פושעי ישראל בגופן
 שיונדין לגיהנם ואינן עולין קרקפתא דלח מגחא
 הפליין ועוד אמרו כל הקורא ק"ש בלא הפליין
 כאלו מעיד עדות שקר בעלמו ואל יסית דעתו
 מהם וישים ידו בהם כדי שלא יאורו ממנו
 כי אם יאורו לריך לברך עליהם פעם אחרת
 כשיחזירו. ויך לבית הכנסת ויתפלל עם הצבור
 בכונה. ומושמתחיל לומר ברוך שאמר אל ידבר
 עד שיפנה לקדים של אחר הפלת שמונה עשרה
 ויבהג בה כמש"ל ויענה אמן על כל ברכה
 וברכה ויאריך בו כי כל המאריך באמן מאריכין
 לו ימיו ושנותיו. ואל יענה אמן חטופה והוא
 מי שחטוף לומר אמן קודם שיסיים כש"ן הברכ'
 ולא אמן קטופה והוא מי שיאמר אמן מהרה
 ואין מאריך בו. ולא אמן יתומה והוא מי שעונה

אמן ואינו שומע הברכה חסו דוקא כשאינו
 יודע איזו ברכה אומר אבל אם יודע איזו ברכה
 אומר עליה לצור חף על פי שאינו שומע ממנו
 יכול לענות אמן ואין זאת אמן יתומה כיון
 שיודע על איזה ברכה עונה אמן. וכן היו עושין
 באלכסנדריא של מארים שלא היו יכולין כלן
 לשמע הברכה מש"ל ולכן היו מניפין בסודרין
 כדי להודיע לעם שסיים ברכה ואלו היו עושין
 אמן לפי שהיו יודעין איזה ברכה היה אעפ"י
 שלא היו שומעין אותו מפי הש"ל. וכשיגיע ש"ל
 למודים ישחה עמו ויאמר מודים דרבנן חסו
 נוסחו. מודים אנהנו לך ה' אלהינו ואלהי
 אבותינו אלוה כל בשר יולדנו יולד בראשית
 ברכות וכודלות לשמך הגדול כשם שהחייטנו
 וקיימתנו כן תחננו ותחיינו ותקבלנו ותאסוף
 גלויותינו לחרות קדך לעבדך ולעשות לנו
 בלבב שלם על שאנו מודים לך. ואחר שיסיים
 חפלתו עם הצבור בכונה יאמר ילניו לבבה כמו
 שכתבתי למעלה ואם רגיל לקרות קורא לשנות
 שונה לעסוק במלאכתו יעסוק. ויבא ויחן עם
 בני אדם באמונה כי זה הוא החלט דינו של אדם
 נשאת ונתת באמונה ואחרי כן אומדין לו קבעת
 עתים לתורה ולכן לריך כל אדם לקבוע שעה
 ידועה בכל יום שילמוד בו חק ולא יעבור ואפי'
 מעט אם אינו יכול ללמוד יותר כי אחד המרבה
 ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. וראוי
 לכל אדם לעשות דבר צדק שכן שנינו בבבא
 מציעא שמונה עשרה דברים נאמרו בפת של
 שחרית מלל מן החמה ומן הלנה ומן הכיקין
 ומן המזיקין ומחכימת פתי חוכה ללמוד וללמד
 ודבריו נשמעין ותלמודו מתקייסכידו ואין צערו
 מעלה הכל ומוקק עם אשתו ואינו מתאחר לאשה
 אחרת והורגת כנה שבמעיים ויש אומרים חף
 מכניס אהבה ומוליך קנאה:

תנו

רבנן שעה ראשונה מאכל לודים. שנים
 מאכל לסעים. שלישית מאכל יורשים.
 רביעית מאכל פועלים. חמישית מאכל כל אדם.
 ששית מאכל תלמידי חכמים מכאן ואילך כזרק
 אבן לחמת. פירוש התנא דימה האוכל לאחר
 שש שעות לחמת מלא יין אלא שחסר ממנו מעט.
 ואם יניחנו כך יחמין ואם יחן בו אבן אחד
 יעלה היין מחמת האבן ולא יפסד כל כך אבל
 לא יהא היין כל כך טוב כמו אם ימלאו ביין

אלה

הכרעים אשר יעשה האדם וחי בהם
 תחלה נדבר בהפלה אשר היא תחלה
 הקרצנות כמאמר הכתוב ושלמה פרים שפאינו
 ונדבר תחלה בליל ראשון אשר הוא ראש לשבוע
 וכן יבא דינו לשבוע כולו. במוצאי שבת ילך לבית
 הכנסת במרוצה שנאמר בית אלהים נהלך ברגש
 ויכנס באימה וזכירה ובצלו יאמר ואני ברוב
 חסדך אבא ביתך וגו' נבואה למשכנותיו נשתחווה
 להדום רגליו ויעשה מעט ואחרי כן יתפלל עם
 הצבור בכוונה וכשיאמר שמוע ישראל יבין את לבו
 לאביו שבשמים ואם זכה לקבלה האמתית יבין
 בו למען שראוי לבוין ואין ראוי לגלותו כי אם פה
 אל פה כי כן נתקבל עד משה רבינו עליו
 השלום בסיני מפי הגבורה ויחטוף באל"ף
 ויחריך מעט בחי"ם אבל בדל"ם יאריך הרבה
 כדי שימליכנו עליו בשמים ובארץ ובכל אשר
 בהם וכדי לעורר אז הכונה טוב הוא להשים
 ידיו על עיניו כדי שלא יטרדו ההסתכלות
 בשום דבר ולריך ליתן ריוח בין הדברים. כגון
 על לבדך והדומה להם. ויחזי בזיון של תוכרה.
 שלא יראה לשון אטימה כמו ויסכרו מעינות
 תהום. או לשון סגר. ונראה שמועה על מנת
 לקבל פרס. ואם סיים ואמר אמת קודם שסיימו
 שליח לצור. אין לריך לחזור פעם אחרת לאמר
 עם ש"ל. וכשיקום להתפלל שמה עשרה יבין
 את רגליו ויעים שתי ידיו על לבו הימין על
 השמאל כעבד רפות לפני אדניו ויכוף ראשו
 ויתן עיניו למטה ולבו לאביו שבשמים ויעמוד
 באימה ביראה ורעדה כי כן היה עומד בפני
 מב"ו רמס וחולעה כל שכן וכ"ש בפני ממ"ס
 הקב"ה אשר שכינתו עומדת לפני המחפלה
 בכוונה. ויהא כורע בצלות תחלה וכוף כשיאמר
 ברוך יכרע מהרה כמקל וזקוף בשם בנתח
 כהש ראשו למעלה מגבו. וכשיגיע לאתח חוץ
 יאמר אלה חוננתנו וכו' ואם לא אמר אינו לריך
 לחזור ויכרע בצודא תחלה וכוף כמו שכתבתי
 בצלות ולריך להשמיע לאזניו מה שיוצא בשפתיו
 ולכוין בכל מלה כי הוא עומד לפני בוחן לבות
 וכליות אשר הוא יודע העלמות לב. מי שגדומן
 לו רוק בשודו בהפלה מבליעו בבידו ואם הוא
 אסתניס וזרקו לאחוריו או לשמאלו אבל לא
 לפניו ולא לימינו. ואם הוא מנסק או מפסק
 מניה ידו על פיו עד שיעיים וכשעיים שמונה

עשרה יחזור לאחוריו שלש פסיעות ויעשה ג'
 הכרעות ויאמר שלום הראשון לשמאלו שהוא
 לימין השכינה שהיא כנגדו והאחד לימינו שהוא
 לשמאל השכינה. ויעיים כל התפלה בכוונה עם
 הצבור ואחרי כן יאמר עליו לשבח. ויעשה
 מעט בין להושיע לואחזנו כורעים ויאל בנתח
 שלא יראה כמפרק נשוי מעליו. וילך לביתו
 ויעשה מיד הבדלה קודם שיעשה דבר אחר
 ויזכר בה הרבה שהיא מורה גדולה. ואם אין
 לו יין לא יטעם דבר בלילה שהוא וגם לא יום
 המחרת עד שיבדיל אם הוא סבור שיהיה לו
 יין להבדלה. אם יבדיל במוצאי שבת אחרי כן
 יסדר שלחנו כדי לגלות השבת ואפילו אינו לריך
 אלא לביתו ואחרי כן ילמוד כו כל בית שבדברי
 תורה נשמעין בו בלילה טוב אינו חרב. ובשילך
 ליטן ישב על מטתו ויאמר שמוע והשביענו ויסי
 כועס וברוך. אלה ה' המפיל חבלי שינס וכו'
 למנחת בקרתי ענני וכו'. ויכנס במטה בחלוק
 ואחרי כן יפשטנו כדי שלא יראה בשרו ויהא
 לרוב מאד ואפילו הוא בחדרי חדרים ואל יסרר
 בעצירה כי מה שיהרהר יראה בחלום שנאמר
 רעיוןך על משכבך סליקו ואיכו' השינה והחלומ'
 ביארתי בנתיב החמישי בשביל הששי :

כתב

הרמב"ם ז"ל אל יטן אדם על בטנו
 ולא על ערפו ויטן עד חלי הלילה
 מועט על ד' שמאל ומעט ואילך על ד' ימין
 וטעם זה הוא לפי שהכבד מונח לנד ימין
 וכאשר יטע על ד' שמאל אזי יבא הכבד על
 האלטרומכא ויהממה בחומו וזכה יתעכל המזון
 מהרה ואחרי שנתעכל המזון ראוי שיטע על ד'
 ימין כדי שתנוח האלטרומכא וירד פאלת המאכל
 ואל ירבה אדם שיחה בטלה עם אשתו דתן כל
 המרבה שיחה עם האשה גורם רעס לעלמו
 ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם.
 באשתו אמרו וכו'. ואל ירבה תשמישו עמה
 כתרנגולים מפני שמזיק מאד כמו שבארתי
 בנתיב החמישי ושם ביארתי איך יתנהג האדם
 בתשמיש בהנהגת הבריאות. ובנתיב השלישי
 ביארתי זמן העונה הראויה וכונסה ואל ישמש
 לפני ב"ה אבל בפני חינוק שאינו יודע לדבר
 מותר וכן אל ישמש בחדר שיש בו ספר תורה
 או הפילין אם לא יפסיק צינו לבינם במחילה
 גבוה עשרה או יכניסם בחוף כלי שאינו מיוחד
 להם

מתחבטך לעד בחפץך לחוטעה בדרכי הרפואה
ולא תהיה חכילתך לעעם ולא מזד מגלוא
החך הטהה :

כתב הרמב"ם ז"ל אין מסתכלין בפני האוכל

ולא במנחו שלא לביישו . גרסינן
במסכת דרך ארץ שנים שאוכלין זה עם זה
בקערה וילא האחד לריך חבירו להמטישו . אבל
אם הם שלשה וילא האחד אין לריכין השנים
להמטינו . לא יהא אדם קפדן בסעודתו . ולא
ישתה את כוסו בפ"ח כולו . ואם שתאו נקרא
גרגון . ואם שתאו בשלשם הרי זה מגסי הרות .
אלא שותהו ב' פעמים . ואחר ששתאו אל
יתננו לחבירו לשחות ממנו לפי ש"ב בו סכנה
הנפש . וגם אל יחזירו לשלחן אלא יתננו לשמש .
ולריך האדם להניח פיהם בקערה לשמש ואל
יושיט ב' ידיו ליקח מהשלחן ומעשה היה בר"ע
שזימן להלמידיו לסעוד אלאו כדי לנסותם אם
היו נוהגים בדרך ארץ . התכם שבהם פשע ידו
אחת ליקח בשר ולא עלה בידו כי לא מלא
חתיכה קטנה משך ידו ואכל הפה לבדו . העפע
שבהם אחז הבשר ב' ידיו והסתחיל לאכול . כעם
רבי עקיבא ואמר לו לא כי אלא הקוס ותניה
עקבך על הבשר ואז תמשוך בשחי ידוך ותהיה
כעוף שדורס ואוכל . ואין לאדם לדבר כשהוא
אוכל כדי שלא יראה הנואכל בפיו וגם כדי שלא
יקדים קנה לושט כשהוא מדבר ויכנס המאכל
בקנה ויתקן ולכן אמרו רז"ל מי שמתעטש
בשלחן אין אומרים לו אסותא . תנו רבנן אין
עושין כפה דבר שבו נמאס בו אין זורקין
אותו ואין מעבירין עליו קערה או כוס מלא
שמה ישפוך עליו וימאס . תנו רבנן פת פוטרת
כל מיני מאכל אם צאים מחמת הסעודה אבל
אם הביאו לפניו מיני מאכל ואינו ללפת בו הפת
טעון ברכה . ויין פוטר כל מיני משקין ואם
אין לו יין ולמאס למים מחלוקה בין הפוסקים
אם היין פוטר את האו . ולכן מי שרואה לאכול
ואין לו יין ורואה לאת ידי שניהם ישתה מעט
מים קידם חכילה ויברך לפניו ולא לאחריו .
ואם לא עשה כן כתב זקני הרא"ש ז"ל שיברך
על המים אם אין לו יין ואם אינו למא אלא
שבאמט חכילה עמד המאכל בגרונו ואינו
יכול לבלעו ישתה מים ולא יברך ואם בירך הוא
ברכה לבטלה . תנו רבנן כמה יאכל האדם

מדגן ויהחייב לברך ברכת המזון רבי מאיר אומר
כיות רבי יהודה אומר כביילה ואנו מחמירין
כשניהם כי אם הוא חייב לאכול כגון שבת שבוה
מחוייב לאכול שלש סעודות אזי אם אכל כיות
לא ילא ידי חובה עד שיאכל כביילה ואם בשאר
הימים אכל חפילו . כיות לבד לריך לברך עליו
ברה"מ ז' . גרסי' בברכות פ' מי שתאו דרש רב
עוילא זימנין אמר לה משמים דרב חמי חמנין
אמר לה משמים דרב חסי אמרו מה"ט לפני
הקב"ה כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא
יקח שוחד והלא אחת נושא פנים לישראל דכתיב
ישא ה' פניו אליך אמר להם איך לא אשא פנים
לישראל שאני חמתי להם ואכלת ושבעת וברכה
והם דקדקו בעלמם עד כיות ועד כביילה . והנה
ראינו לבאר הנה הדרשה הזאת יען כי הוא
קשה מאוד לאשר אינו מבין אותה . דע כי
פנים הוא שם לפני האדם ושאר בעלי חיים
פני אדם פני אריה פני נשר . ומפני שהעטם
והראון הם יכריס בפנים לכן הושאל לעטם
כמו ופניה לא היו לה עוד . פני ה' בעושי רע .
האר פיך על מקדשך השמים . האר פיך אל
עבדך . והושאל להמלה ולרחמנות . לא תשא
פני דל . וכן בהידור פנים . לולי פני יהושפט
מלך ישראל אינו נושא . זקן וגשוח פנים . וכן
מלת נושא יאמר על החומל ועל הנוהר לא תשא
פני דל והוא שם לדבר הנעשה המתקרב או
המתרחק . ישא ה' עליך גוי מרחוק . תזרס ורות
השמים . ויאמר גם כן למחילה וסליחה נושא עון
שא נא לפשע ובאן רוצה לומר לא ישא פנים
וישא ה' פניו אליך כולל כל הענינים האלה לא
ישא פנים לא יהדר פנים להאיר פני ראונו
למחול ולסלוח לחוטא ולהעטיק ממנו פני כעבו
שהוא רמו למדת הדין . וכבר ידעת שאין לפניו
ית' לא כעם ולא ראו ולא נאמרו מדות הללו
בו ית' אלא מזד שכם פעולותיו והמקבל אותם
כשיגמול לחטותו ויענישו יראה מזד הפעולה
היהא כאלו כעם ית' עליו . וכאשר יגמלו הטוב
על לרקותיו אשר עשה יראה כאלו ראונו הצי"ת
עמו ומראה לו פנים של הידור והוא ית' לא
כשתנה חלילה ואינו מתפעל למדות האלו כמו
שבארנו למעלה בנתיב הראשון רק כשיעשה
משתנה מזד המקבל לפי מעשיו והוא אמרו האור
המים פעלו כי כל דרכיו משפט . ומפני ששמי

כך הוא האוכל לאחר ו' שעות פעם היות
 שמוטיל לו כי לא ימות ברעב אבל לא יפיל לו
 כל כך כמו שיוטיל לו אם יאכל קודם שש שעות.
 והטעם הוא כי האלמומכא קודם שש שעות
 מבקשת מזונה ואם לא תמלא אותו תמשוך
 סליחות הרעות ויזיק לו. וכשיראה לאכול יבדוק
 עלמו אם לריך לנקביו. וכשיא יטול ידיו
 ויברך אשר יאר. ואחרי כן יטול פעם אחת
 לאכילה ויברך על נטילת ידים. וכן היה נוהג
 זקני הר"ש ז"ל. וכמו שאם לא יטול רק פעם
 אחת ויברך אשר יאר ועל נטילת ידים תהיה
 ברכה. אשר יאר הפסק בין נטילה לברכה.
 לפי שאר"ל המולול בנטילת ידים נעקר מן
 העולם ראיתי להאר"ך ולבאר דיני נטילה לאכיל'
 ונאמר לריבם להיות מכלי שיכול רביעית.
 ושיעמוד בלא סמיכה. והמים לריבין להיות
 קרים ושלא נעשה בהן מלאכה ושיהיו ראוין
 לשתיה בהמה ושלא נשתמו מראיתן ולריך
 שיטפוף על כל יד לבדו או שיטפוף רביעית על
 שתי ידיו ביחד כי אם יטול ידו אחת וישפף
 באחרת ידיו טמאות ואפילו ישפוף אחר כך על
 שתי ידיו ביחד לא יאם כי המים האחרונים אינן
 מעהרין אלא המים שנטמאו מחמת היד עלמה
 ולא הטומאה הבאה מחמת היד האחרת ואין לו
 תקנה או אלא שינגבם ואחרי כן יתן מים על
 שניהם ביחד פעם האחרת. ולריך שיתן הרבה
 מים על ידיו כי כך אמר החכם אלא משאי עלא
 חפכאי מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא. ולריך
 שיבאו המים מכה אדם אבל אם באו מעלמם
 או שנתנס קוף לא יאם. ולריך שירפה ידיו בענין
 שינגבם המים בין האלבעות כי כל דבר שחוצץ
 בטבילה חוצץ בנטילה. ואם הטביל ידיו במים
 שיש בהן מ' סאה מכווסין יאם ואז לריך לברך
 על נטילת ידים אבל אם הם פחות ממ' סאה
 לא יאם. והטבילה או בטבילה לריבם להיות
 עד מקום חבור האלבעות עם פסת היד.
 וכשיך לנגבם לריך להוליד אלבעותיו וקופות
 למעלה בענין שלא יבא להם מהמים שנקלו על
 פסת היד. ויברך על נטילת ידים מיד כשיחמיל
 לנגבם קודם שיסיים הנוגב ואחרי כן ינגבם
 היעב דח"ד חבשו כל האוכל בלא נגוב ידים
 כאלו אוכל לחם טמא שנא' ככה יאכלו בני
 את לחמם טמא לחמם טמא בנימי' בלא ינגוב

ידים. ואי נמי נטריקון לח מים טמא. ולאחר
 שינגבם יאכל מיד תיכף לנטילה אכילה. היו
 לפניו פרוסה וסלימה יבלע על הסלימה ובמקום
 שהוא אפיו יוטר ולא בלד הרך שנאמר ובלוע
 בך נאך ה' אל תקרא בך אלא בך. ומקודם
 שיבלע יחמוך מן הפת מעט ויניחו דבוק בפת
 בענין שאם יאחז בחתיכה שיעלה כל הפת עמו.
 וכן כתב זקני הר"ש ז"ל כי אם ייח הפת שלט
 ולא יתחכו עד אחר הברכה אזי יהיה הפסק
 בין ברכה לאכילה ולכן לריך שיחמוך מעט קודם
 הברכה כמו שכתבתי ולריך שלא יחמוך פחות
 משני זמים כדי שלא יראה לר עין ולא יאר
 מכביזה שלא יראה כרעבתן וזהו דוקא בחול
 אבל בשבת טוב הוא לבלוע בהמוליא הרבה.
 ונהנו לבלוע בשבת ז' רשימות כמנין ימי השבוע
 וכנגד שבעה שקורין בתורה וכנגד ענין אוחיות
 שבפסוק שלישי שבברכה כהנים שהוא ישא ה'
 וגו'. וכיום טוב לבלוע חמשה רשומים כנגד
 ה' שקורין אז בתורה וכנגד פסוק שני שהוא
 יאר ה'. ובכל ימי החול ג' כנגד שלשה שקורין
 בתורה וכנגד פסוק ראשון שבברכה כהנים.
 וכשיבלע יתן שתי ידיו על הפת לפי שיש בהם
 עשר אלבעות כנגד עשר מלות החלויות בפת
 ואלו הן ראשונה לא תהרוג בשור וחמור. שנית
 לא תחטום שור בדישו. שלישית שדך לא תרע
 בלאים. רביעית לקט. חמישית שכתה. ששים
 פיהם. שביעית בכורים. שמינית תרומה.
 תשיעית מעשר. עשירית חלה. ויש אומרים
 כנגד עשר תיבות שבפסוק ארץ חטה או בפסוק
 מלמיה חזיר לבהמה וגו' לכן תקנו רז"ל תיבות
 בברכה המוליא. וכן עשרה דברים נאמרו
 בברכה כמזון כמו שאבאר לפניכם בעו"ה וסודע
 סוד העשירות ידע למה תקנו ז"ל עשר בתחילה
 האכילה ועשר בצופה. ויברך המוליא לחם מן
 הארץ. ויתן ריוח בין לחם לתן הארץ שלא יבליע
 המים. ויסיים הברכה כשפירש סתתך מן הלחם
 ואחר שיבלע אל ידבר עד שיאכל כי אם בלרבי
 סעודה כגון קמו המוליא או הביאו לפתן ואם
 אין הפת יפה אין לו לבלוע עד שיביאו לו לפתן.
 והנהגתו באכילה על פי הבריאה ביארתי בנתיב
 החמישי בשביל השלישי ושם ביארתי בהקדמה
 שכיח מזונה להסנהב בהנהגת הבריאות ולא
 לאכול כל דבר להנאתו. וכן אמר הפייט חבי

יגוב דעת הבריות אפילו של גוי . ואל יאמר
לשון הרע מחברו גם אל יקבלו מאחר כי עוכבו
גדול כנגד . עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות
דמים . ואל יסקר שגא' לא תחשבו ולא תסקרו
וגו' ואמרו רז"ל כל המטנה בדבורו כאלו עובד
עבוד' זרה שגא' וסייח' בעיניו כמתעשה ונאמר
בעבודה זרה הכל הנע מעשה תעוהים
ולמדוהו בגזרה טוב . ואל יריש ידו על חבירו
כי בהרמס יד נקרה רשע . וידין את חבירו לקף
זכות כי המקום ידינו לזכות . ואל יתשדד לחברו
בדבר עבירה כי השוחד בשלמים לוקה בגופו .
ואל ישי בן לדבר חבירו ואל ילעיג אלא ישי
רצוי אחיו כי כל שרות הבריות נוהג הימנו רוח
המקום נוהג הימנו . ואמר החכם לא אהבתי
אדם שלא היתה לו אהבתי . זכה ולא שנאני
אדם שלא התפללתי בעדו שייקרהו הבורא
לאהבתי . עוד אמר אל ימעט בעיניך שונא אחד
ואל ירבו בעיניך אלק' אוהבים . עוד אמר אין
סקיני קיני הגופות אלא קיני הלבבות . עוד
אמר אין אוהב להפסיד ולא אמונה לעבד ולא
מנוחה לחמדן ולא הנסול לכילי ולא חברה
לכעסן . ולא יהיה המתאהב משובח ולא הכעסן
שמה ולא הנדיב מקנא ולא החומד עשיר ולא
העלל מקיים אהבה . עוד אמר אין חבר טוב
כעוהם המדות ואין ירושה טובה מן המוסר ולא
משען חזק מלבקש ענה ולא ריוח טוב מן
ההללחה ולא עושר בכריאות ולא הון עתק כמו
השכל ולא חסר כמו הסכלות ולא נעימות כלב
עוב ואין מכאוב כפרידה החושק ואין משמח
כבשורה טובה אחר הדאגה ואין נחם מזמן
הבחרות ואין נכנע כשמאל אל ימין . עוד אמר
אל תדרוש החבירי מבלי אמונה ולא העולם
הבא מבלי מעשה ולא אהבת האנשים מבלי
מוסר ולא תועלתך בחוקת זולתך ולא ענה עם
הקלות ולא הסכמה עם המחלוקת ולא מנוחה
עם הסתולת . עוד אמר ארבעה הם האפילו
מייעוטים הוא הרבה והם האויב והאש והחולי
והנשים . ולכן אמרו רז"ל כל המאכזב אפילו
בשער האשה כאלו מאכזב בערוה וסמכו ותו
אל הכתוב שאומר והחזיקו שבע שנים בלש
אחד שב"ע ר"ת שער באשה ערוה . ופזוייה
אכורה שהרי דוד וצית דינו גזרו על ייחוד של
פזויה מאותו מעשה של אמנון ואיילת . ואמר

האדם לאח הדך הממונע בענין שיהא רחוק
לשפי הקלוהם בשום כגון שלא יהא נדיב הרבה
עד שיסן כל אשר לו שהרי אמרו רז"ל המבזבז
אל יבזבז יוחר ממונע וגם כילי הרבה עד שלא
יתן טוס דבר משלו ואפי' בעת האורך שהרי
ללקויו על הדרקה בכמה מקומות אלא יאחז
הדרך הממונע קובץ שלו בשעה שלרין ונותן
בשעת האורך . וכן אל יענג עלמו כדי שלא
תגבר עליו הנפש הבהמית ואל יסנף עלמו עד
שלא יהיה בריא אלא יהג בענין שיהא חזק
ובריא לעבודת הבורא ית' . וכן אל יחי רחמן
הרבה על האכזרים כי מי שמרחם על האכזרים
סופו שיהא אכזר על הרחמנים . ואל יהי אכזרי
שגא' והלכת בדרכיו ואמרו חז"ל מה הוא חנון
אף אהה חנון מה הוא רחום אף אהה רחום
ולכן יקח הדרך הממונע ואפילו במדות המעלות
שהי' לנו להגיע בתכליתן עד סוף הקצה הארון
אמר לנו שלמה ע"ה אל תהי לדיק הרבה ואל
תתחכם יותר למה תשומע על אהה כמה וכמה
בשאר המדות שאין לאדם ליקח אלא הדרך
הממונע זה הוא שאמר הכתוב פלס מעגל
רגליך כלומר שקול מעגליך וקח האמנע בענין
שלא יכריע לכאן ולכאן כי פלס הוא מה שחופס
השוקל שלשון המאזנים בתוכו . ואולם במדת
הגאווה לדין כל אדם להתרחק ממנה אפילו מן
הקלה כראשון בתכלית לפי שגא' תועבה ה' כל
גבה לב . ולכן אמר הסגל מאלד מאלד הוי שפל
רוח כי אף יגבה האדם שבעד דרך מעבר השתן
פעמים שלש ותחלתו מפה סרוחה וסיוס כאן
ומחר בקבר לרמה ולתולעה . וכל הנעלבים
ואינן עולבין שומעין הרפתח ואינם משיבין
עליהם הכתוב אומר ואוהביו בלאת השמש
בגבורתו כלומר כמו ששתק השמש כשקטרהגה
בלבנה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישימשו
בכתר אחד . ואל יונה האדם לחברו ואפילו
בדברים שעובר על לא טובו איש את עמיתו
ויראת מאלהיך וזה הכתוב נאמר בלונחת דברים
כי בלונחת ממון במקום אחר נאמר וכי תמכרו
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל טובו איש
את אחיו . ואל ילצין פני חבירו ברבים כי המלצין
פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא . ואל
יוליא דבה על חבירו כי עוליא דבה הוא כסיל .
ואל יבנא כי אש אשר שונא הבורא ית' ואל

הכחוצים האלה ר"ל לא ירא פנים וישרה ה' פניו אליך ויראה מגליהם שסוהרין כאלו העינין מדה אחת וסוף מדה טובו של הקב"ה שמשלם מדה בטוב כנגד מדה המתנהג בה וכמו שביארו חז"ל בחמ"ס נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שהוא עובר על פשע כל מי שמעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכן המדה שנכנסין לפניה מן השורה למי שנכנס לפניה מן השורה וע"כ אמרו כאן שהיתה החשוכה ממנו ית' שממדת טובו שירא פנים ויעתק מהם פני הכעס וימחול לישראל ויכנס עמהם לפניה מן השורה מפני שהם מתנהגים עמו באהבה מדה ומדקדקים לברך עד כוית ועד כביאה עד כאן פי' האגדה הזאת :

והנה

נחזור לענינו ונאמר אם אמר בעל הבית הז' ונברך כאשר להם לאכול ולשקות עד שיברכו עליו ודוקא כשיאמר בעל הבית אבל אם אמר אחר אין השם א"ר יירא עשרה דברים נאמרו בטוב של ברכה ולא הן א' שידיה הכוס מבחוץ . ב' שיטפנו מכפנים . ג' שיה' סיון חי . ד' שיהיה הכוס מלא . ה' שיכסה ראשו . ו' שיקבלנו בשתי ידיו . ז' נחמו לימיו . ח' מגביהו מן הקרקע טפה . ט' נותן עיניו בו . י' משגרו לאנשי ביתו לאחר שיברך קודם שיסתה ולירך האדם לחזר מאד על היין לברך עליו כי רז"ל אסרו לאדם לאכול עד שיהא לו יין לברכה המזון אם הוא מלוי באיתה העיר והגדול שבכולן מברך . ואם יש שם אורח אורח מברך כדי שיברך לבעל הבית . ולירך שיטמיע קולו לאוכלי' והם זריכים לכוין לכל ברכ' וברכה ולענות אחריה אמן . ואחרי שיסתה הכוס של ברכה יברכו ברכה מעין שלש שהי' על הגפן ואחרי כן יחזור ללימודו או למלאכתו עד שיטעור חלי היום ומשעבר חלי היום ישדל להפלת מנחה גדולה והיא מקובלת יותר משאר הפלות שהרי אליהו לא נענה אלא בחפלת המנחה של ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו ה' ביא ויאמר וגו' וברכה הוא גדול מאוד לפי שבבילה מניח אדם מלאכתו . משא"כ בשאר הפלות כג' שהריה יתפלל קודם שיכנס למלאכתו וערבים לאחר שיאז ממלאכתו . מי ששכח ולא התפלל מנחה יתפלל ערבים שמים ראשון לשם ערביה השכייה לשם מנחה . ולכן מי ששכח בע"ש ולא התפלל

מנחה יתפלל ליל שבת עם הקהל חפלה שבת ואח"כ יתפלל חפלה החול עבור המנחה ודוקא ששכח אבל אם הזיז ולא התפלל מנחה אין לו תקנה . וראוי לאדם להשדל ללמוד מלאכה וכן הזיזו רז"ל באמרם כל תורה שאין עמה מלאכה כופה בטלה וגוררת עון עוד אמרו פשוט נכלת' בשוק' ולא חימא גברת רבא אהא . ועל העושה כן נאמר יגיע כפיך כי תאכל - אשריך ועוב לך :

תנו

רצון כשקוראין כבר תורה כל העם שותקין . של' ובפסחו עמדו כל העם . ועמדו רוצה לומר שתקו של' עמדו ולא עמו עוד . ולא ירא מביט הכנסת אם לא בין גברת לגברת וכשיחזור יכול ליכנס ולישב כאשר יתפוז וכשיק' לקרות בתורה יפאחנה מיד וידע מהי"ן יש להחמיל ואחרי כן יאמר ברכו בקול רם כדי שיטמיעו הקהל ויענו אמן וברוך י"י המבורך ואחר שיענו הקהל יענה הוא גם כן כמות' ואחרי כן יברך אשר בחר בנו וכו' גם כן בקול רם כדי שיטמיעו הקהל ויענו אמן ואז יאמר על השליח לבור קרא ויקרא ואל ידבר עד שיהיה הקריא' ויברך ברכה שניה כי באלו השתי ברכות תמלא ארבעים היבות כמנין ארבעים יום הקבל בזה משא' את החורה ולכן אין להפסיק ביניהם אם לא בקריאת התורה ואל סיר ידו מהספר משתחיל לקרות עד שיהיה התורה . ויכנסו בכל החפלות כמו שכחתי למצלה ויוסיף לו כהנה וכהנה ביראת בוראו ית' כי אני קלרתי שאם באתי לכחוב כל דיני החפלות והלכות ש"ע ותפלין יכלה הזמן והמה לא יכלו והולם אשר כחבתי ואשר אכתוב הוא לזכרון ולהסתערוות לאשר בתורת ה' חפלו והולם כאשר יתפוז ליזכר ולהסתעורר אזי יבקש וימלא הרבה חבורים לאלפים ורבבות שהאריבו בביאור אלה הדברים שהם פעמים נאים בתרובה פעמים נאים בקלרם ואני דעתי לקרר כדי להקל על הקורא כן ארונה רז"ל באמרם לעולם ישנה אדם לפלמידו דרך קלרה ועוד כי בענוותינו מרוב הצרות נרו וגאטנו לזכנו ונמרד שכלנו וכן ראיתי לכחוב הנה בקולר קלח מוסרי' שליקטתי שראוי לידעם הירא את דבר ה' . מאד מאד כוי שפל רוח שתקות אנוש רמה :

כתב

ה"ר בנמ"ל בכל מדה שבעולם לריך האדם

חלקו עם מכניו שבת בטבירה לפי שהיא
 צבקהם וכוה מחסיך להם מצעוד יור . יתקן
 נר נאה לכבוד שבת כי הרגיל בנר נאה יזכה
 לבנים זכרים . ויומן שלחן ערוך ומטה מולעת
 שאמרו רז"ל שני מלאכי השרת מלוין לאדם אם
 מצאו בליל שבת נר דלוק ושלחן ערוך ומטה
 מולעת מלאך טוב אומר ובי רצון שיהא לשבת
 אחרת כך ומלאך רע יענה בע"כ אמן . ואם לא
 מצאו נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מולעת מלאך
 רע אומר ובי רצון שיהא לשבת אחרת כך ומלאך
 טוב עונה בע"כ אמן . עוד אמרו רז"ל ויכלו
 השמים וכו' שני מלאכי השרת המלוין אוחז
 אומרים לו וסר עורך והטאתך תכופר . והטעם
 הוא לפי שאמר הכתוב וסוף עד אז ראש אז
 ידע אם לא יגיד ונשא עונו . וכל אחד מיישראל
 יודע שהבורא יתבדק ברא העולם יש מאין
 בששע ימים ואם לא היינו מעידין זה אז היס
 לנו עון ולכן אומרים לנו המלאכים הסם כי
 העון הסוף סר ממנו אחרי שהעדנו האמת .
 וישם מפה על הפה שעל השלחן ויש אומרים
 שהוא העטם זכר למן שהיה הטל מלמעט ועל
 מלמעלה והמן באמצע כך לריך שיהא הפה
 באמצע ומפה מלמעט ומפה מלמעלה ויש
 אומרים טעם אחר וכוה לפי שהוא רואה לבדך
 על היין תחלה והפת הוא מוזכר תחלה בפסוק
 ארץ חטה וגו' וכשארש אכול שני מיני פירות
 לריך לבדך תחלה על הקודם בפסוק ארץ חטה
 ולכן לריך לכסות כמי שמסלקו שיראש כאלו
 אינו בכאן ולא יוכל לבדך על היין תחילה .
 הרגיל בקידוש יזכה לרוב יין . יש נוסגים לקדש
 תחלה ואח"כ נוטלין ידיהם וסוברים שאם היו
 נוטלין ידיהם תחלה ואח"כ מקדשין היס הפסק
 בין נטילה לאכילה וכבר ביארתי למעלה כי
 חיבך לנטילה אכילה וי"א שאין הקידוש הפסק
 מאחר שהוא מעטין האכילה ואין קידוש אלא
 במקום סעודה ולריך לבצוע על שתי ככרות
 משום לקטו להם משכס ויעשה שלש סעודות
 וינסכו באכילתו סמיד כמו שיצאתי למעלה .
 ולא יקרא לאור הנר ואפילו גנוס הרבס אבל
 שנים קורין בענין אחד אבל לא בב' ענינים .
 ולא יפלה את כליו לאור הנר ואפילו להבחין
 לאור הנר בין חלוק של איש לחלוק של אשה
 חסור . ואסור למעט כל כלי

לרבות כיון שהגיע לכחוב שאומר את ה' אלהיך
 חירא פירש ולא ראה לדרוש עוד כי לא ראה
 לרבות אמרו לו תלמידיו רבי כל אחין שדרשת
 מה חכא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שר
 על סדרישה כך קבלתי שר על הפרישה עד
 שבא רבי עקיבא ודכס את ה' אלהיך חירא
 לרבות תלמידי הכמים שריך לכבדס ולירא
 מהם ושלא לסור מדבריהם ימין ושמאל כמו
 שאבאר בנתיב שאחרי זה :

תד

הטעם מלאכה בערבי שבתות ובערביין
 ימים טובים מן הסמחה ולמעלה שהוא
 משש שעות ומחלה וליך אינו רואה בה סימן
 ברכה ודוקא שטעם כדי להשתכר אבל לעמנו
 יכול לעשות וללבד שלא יתעכב בה הרבס כדי
 שישתדל לכבוד שבת ואפילו אם יש לו כמה
 עבדים ושפחות יעשה הוא בעלמו שום לבד
 לאורך השבת כדי להראות שהוא חביב עליו כי
 קן היו עושים חסידים הראשונים שאע"פ שהיו
 להם כמה שמשים היו מתקנים הם בעלמם שום
 דבר לאורך השבת והיו מתקבלים ואומרים באו
 ונלא לקראת בלה והיו קיראים לשבת כלה
 כלומר שהיו יוצאים לקראתה מקושטין ובשמחה
 כמו שיוצא החתן לקראת הכלה . ומנהי ליעול
 לפרכיו בערב שבת ויתחיל מן השמאל ובקמיצה
 ומסיים בגודל ובימין יתחיל מן הגודל ומסיים
 בקמיצה ולא יבנה מהס הסדר וגם לא יעול
 שחיס המוכות זו ואחר זו מפני שקשה לשכחה .
 ויזכר בהם שלא יתפזרו מפני שקשין למעוברת
 אם תדרסם . שורפן חסיד . קובצן לדיק .
 זורקן רשע ולריך כל אדם לכבד השבת במאכלי'
 טובים והשובים כי כל מזונותיו של אדם קצובין
 לו מר"ה מן מכוללות שבתות וימים טובי' ומה
 שנותן ללמד את בנו תורה שבלאו אם פחת
 פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו . עוד ארז"ל
 אמר הקב"ה לישיראל לוו עלי ואני פורע . ואם
 אין לאל ידו אפילו אם יעשה מאכל קטן וללבד
 שיהא לאורך השבת די לו . וכן לריך לכבד השבת
 בצבדים נאים ואם אין לו ישלשל בצבדיו כדי
 לשמות מעט . ובערב שבת ירחץ פניו ידיו
 ורגליו במים חמין . ויתקטט ויתקן עלמו לשבת
 כפי יכלתו וימטמט בצבדיו לראות אם יש בהם
 מעות לררוין שיחירס ויקבל השבת מבע"כ כי
 צוסיפין מחול על הקדש . וכן אמר החכם יהא

שחמשת ואם לא יעשר יתרושם עד שלא יסאל
 לו מכל ממנו כי אם המעשר לבד וכן אמר
 החכם דע כי שנים הם פקודים אלךך מאל והוא
 שמש כמו רשיוך או תאחוז עשרך ותן עשרוך
 או תעזוב עשרך וקח עשרוך ולריך האדם
 להודות לצורא ית' על כל מה שיתן לו ואפילו
 על הרעם ירגיל לטונו לומר כל מעשה ה' טוב
 כי כן הוא באמת לאשר ישם לב לרעה חסדי
 הצורא ית' אשר עושה עמו כי אם יהיה לאדם
 חסרון ממון הוא כפרה לבניו אם יש לו ואם
 אין לו בנים הוא כפרה לגופו ואם יש לו ייחורין
 בגופו או בבניו שמתים הוא כפרה לגשמתו ואם
 יהיה עונש נשמתו הוא כדי שתזכה להללחה
 הנלחית אחר שתקבל ענשה . הכה סוכתי כי
 כל מה דעביד רחמנא לטב הוא דעביד וזה
 מלבד מה שיש דרך או דרכים אחרים מדרכי
 הצורא ית' אשר לא נדעם כי לא דרכינו דרכיו
 ולא מחשבותינו כמחשבותיו :

ומי

שם לו אב ואם לריך להזר הרבה
 כבודם שוקק כבודם לכבוד המקום
 ית' וכבודם הוא שיאכילם וישקם מעלם אם יש
 להם ואם אין להם יתנו משלו יעשה רכוש
 בכל דבר ואל יסבור דברים ואל ימחה בדם
 כל מה שרולים לעשות ואפילו אם זורקים לים
 כים מלא אל יעבז אותם . אם רואה שעושין
 איסור אל יאמר להם אל תעשו כן אלא יאמר
 להם בלשון רכה כך כתוב בתורה או כך אמרו
 רז"ל . ואם אביו מלוא אותו דבר ואמו מלוא
 אותו ספקו יייה מלוא אמו ויעשה מלוא אביו
 שהוא ואמו חייבין כבוד אביו ולריך הוא בעלמו
 לעשות כל מה שצריךין ואפילו אם יש לו כמה
 עבדים ושפחות יעשה הוא עלמו מלואם בלב
 טוב ובנפש חפלה ויראה להם פנים נכובים
 וישמח בשירותם הרבה ואם שמוע לבוס אדם
 שאמר עליהם רעה יקרה את שריו לכבוד אפיין
 ואמו ואם הם עוהלין על כבודם הוא מאל
 ואפילו לאחר מיתתן לרך לכבדן כשיזכירם
 שיאמר הריני כפרה מעבדך ודוקא כל י"ב חדש
 למיתתם ואח"כ יאמר זלה"ה וכן יאמר על רבו
 כי הוא חייב בכבודו שכבר ארז"ל מורא רבך
 כצורא שמים ואין לריך לומר רבו אלא אפילו כל
 חל"ד חכם לריך כל אדם לכבד שכן שריו
 שמוען המעכווי היה דורש כל אחין שבתולת
 לרבות

דכי אלעזר הבא על הפנויה לשם זנות מלקין
 אותו כי עשה זונה ועוד כי הנשים הפנויות
 שהן מיועדות לזנות אינן שומרות מצוות וחזקה
 שהיא נדה הנה הבא עליה יעבור על ואל אשה
 בנדה טומאתה לא תקרב . זאת ועוד אחרת כי
 אולי יבאו עמה שנים או שלשה ותחטב מאחד
 מהם ולא הדע ממי וסלד בן שלא יכיר לאביו
 זאולי יבאו או יקלנו . ועוד כי אולי ישא אחותו
 מאביו או אחת מהעריות כיון שאינו מכיר את
 אביו ואת משפחתו הנה עבירה גוררת עבירה
 וכלם גורם הבא על הפנויה הנה גדול עונו
 מגשוא ולפי שיש בזאת העבירה עונשין גדולים
 כדי להזהר ממקשולים ולסור ממוקשי מות לריך
 כל אדם לישא בקרוב שיוכל ואפילו עם פחותה
 ממנו מעט שכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה
 גחיה דרגא ונסיב חיתתה ודוקא שאין פגם
 במשפחה אבל יש פגם במשפחה כבר למדנו
 האבות אינו למי שפוסל את זרעו ופוגם את
 משפחתו ונשוא אשה שאינה סוגנת לו . ואם
 אינו מואל יבוא אלא ילכו כשהוא מתגבר עליו
 ואמרו רבותינו ז"ל אבר קטן יש באדם משיביו
 רעב מרעיבו שבע . ומי שעבר העבירה הגדולה
 הזאת יתחרט ממנה וישמר מכאן ואילך שלא
 ישוב לחטוא בה עוד . ויעשה תשובה ויתכפר
 לו שאין דבר שעמד בפני התשובה כמו
 שביארתי בהקדמה :

ואל

ירגיל אדם עלמו לישבע אפילו באמת .
 ויתן בכל שבוש דבר ידוע לדקה כי
 הממון הוא פקדון אללו ומס שלוקח ממנו
 להנאמו הוא כמו מופסד אבל מה בנותן לדקה
 ממנו הוא מחזיר הפקדון למי שנותנו לו . ולא
 עוד אלא שהוא ית' מחשב כאלו מקבלו ממנו
 בהנאה וישלמנו לו שנאמר מלוא ה' חונן דל
 וגמולו ישלם לו . ואמרו על הכס אחד שהיה
 עשיר מאד ונפן כל אשר לו לדקה אמרו לו
 חבירו איך מניח טוב דבר לבניך חמר להם אני
 חשימו כוט ממנון לעלמי אלא הצורא ית'
 וישם הברי"ה ממנון לבני . ולכן אפילו העני
 המחזיר על הפחמים לריך שיתן בכל שבוש דקה
 בכרכת ה' בנותן לו ששכרה גדול משכר הקרבנו'
 שנאמר עשום דקה ומשפט נבחר לה' מנחה .
 וגם לריך ליתן מעשר מכל מה שמרויח סן במשא
 ומסן סן בכל דבר ואמרו רז"ל עשר בשביל

עוד אמרו במליעת פרק השוכר מהורירי
 דרבי עמי' משכור מלכא. ואלמלא שהיה גדול
 בתורה וגדולה לא היה יכול לעשות כן שהרי
 נאמר בימי משה כמו שביארתי וזוהו שמך על
 הכחוש שאמר ענה לעשות לה' הפרו חורשך וזה
 לפי שראה שקצרו ידי חכמי ישראל מעטסוק
 במשנה על פה מרוב דוחק הצרות בעלמול
 הגליות והשמדות והיתה התורה הולכת
 ומשתכחה מישראל עד שכמעט לא נשאר
 בידיכם מהורה שבעל פה כלום אזי עמד הוא
 ובית דינו וקבץ כל ישיבות חכמי ישראל בכה
 תורתו ומעלת גדולתו וחסף כל המשניות
 הסודרות בכל הישיבות וצירר מהם העיקרים
 והפרטים בדברים מועטין כוללן ענינים רבים
 כפי שהגיע לו הקבלה והוא תקום וכור' וחלק'
 לפרקי' וחבר מהם שיחא סדרי משנה כדגרסינן
 בפ' הבא על יבמהו מתניטין מאן תיקן רבי
 ועל פי הנס היה סדורה שהרי בדבור א' נכללין
 כמה עיקרין וכמה קבלות וכמה סברות בקולר
 לשון וכן כמה זרייתות תלויין על משנה אחת
 והמשנה היא פירוש פורה שבכתב שנאמר
 למשה בסיומי מפי הבורא ונקראת תורה שבעל
 פה כדגרסינן בקדושין פרק האיש מקדש איתו
 היא משנה ר"ג אומר כלכות ור"י אומר מדרש
 מאי מדרש מדרש שעל תורה שבכתב :

ודע

כי מזמן הנביאים ואילך נפסקה רוח
 הקודש ונעטלו שערי ההכמה והחמטמו
 המסכתות והסדרים שהרי בימיכם היו כמה
 סדרים יותר כדגרסינן בחגיגה פ' אין דורשין
 בפסוק משען ומשענה משען אלו בעלי מקרא
 ומשענה אלו בעלי משנה פליגי בה ר"פ ורבינא
 חד אמר שש מאות סדרי משנה וה"ל שבע
 מאות סדרי משנה ואלו ענה אפילו פרקי
 מסכתות שלנו אינן כמנין מסכתות שלהן
 וגרסינן בפ"ק דע"ז אמר ליה רב הסדא לאבימי
 גמירי מס' ע"ז דאברה' אבינו ארבע מאה
 פרקי ואנן חמשה חזן ולא ידעינן מאי
 קאמרין. והעטם הוא לפי שזמן הנביאים
 היו מדקדיקו בכל אורח וזאת שבתורה ודורשין
 כל אורח וזאת בפני עזמה אבל דורות האחרוני'
 אינן דורשין כל אורח וזאת בפני עזמה אלא
 עומי המלות ומעט הענין כדגרסינן בפרק
 קמח דקדושין לפיכך נקראו הראשונים סופרי'

שהיו סופרי' כל אוחיות שבתורה. גרסי' בפ'
 חלק היה סופר היה שוקל היה סופר שסופר
 כל אוחיות שבתורה ודורשן היה שוקל שהיה
 שוקל קלות וחמור' שבתורה. ואל תחמה
 ליות' דורשין כל אורח וזאת בפ"ע שאפי' על
 כל קוץ וקוץ של כל אורח וזאת היו דורשין תני
 תלים של הלכות. כדגרסינן בעירובין פ' עושין
 פסין קוולותיו תלמים אמר רב הסדא אמר רב
 עוקבא מלמד שהיו דורשין על כל אורח וזאת
 הני תלים של הלכו'. שמורות מעורב בני אחס
 מולאן בני שמכבים ומעריב עליהם לבית
 המדרש. עשה ראה גם ראה לכמה כודות יעלה
 מדרש התורה בהיותם דורשין על כל אורח וזאת
 תני תלים של הלכות. אבל אחר שנסתלקו
 הנביאים ונאח התנאי' לא היה בהם כח לדורש
 אורח וזאת בפני עזמה אלא העלות בדרך כלל
 לא בדרך פרט כענין הלכות שבת או הלכות
 פסח בדרך כלל לא פירוש שי"ן של שבת וכן כל
 האוחיות ולפיכך נחמטמו הסדרי' לשיחא סדרי.
 ואחר שנקבעה המשנה בישיבתו של רבי אזי
 התחילו כל ישראל להסתפק בה בין בישיבות
 ארץ ישראל בין בישיבות בבל שהרי רב ושמואל
 שהיו תלמידיו של רבי ירדו לבבל והרביעו שם
 תורה כדגרסינן בפרק קמח דנסהדרין רבתינו
 שבבבל רב ושמואל ונשארזו בא"י ר"ש ור'
 גמליאל בניו של רבי ורבי אפס ורבי חינא
 ורבי יוחנן וכמה חכמים אחרים והם הרביעו
 תורה בא"י ומשכתחילו חכמי ישראל להסתפק
 בעשנה שתקן רבי אזי היתה סדורה בפי כלם
 והיו מפרשים אותה וטעמיה וקדוקיה כי היא
 עמוקה עד מאד שאע"פ שגשנית בקלרה ארוכה
 מארץ מדה ורחבה מני ים וכולה נאמרה
 בסמינן כדגרסינן בפ"כילד מעברין אין הסוד'
 נקיים אלא בסמינים שנאמר שימה בפייה אל
 תקרי שימה אלא סימנה ור' חייה חבר התום'
 לבאר עניני המשנה. ורב חזר ספרי וספרא
 לבאר ולהודיע עקרי המשנה. כילד הם תלויין
 במקרא ורב ורבי חייה מכלל התנאים נחשבין
 אע"פ שלא נזכרו במשנה ודור תלמידיו של
 רבי הם נקראים אמוראים ומשכתחילו הם
 להסתפק במשנה ולפרש טעמיה או התחילה
 מחלוקת שניה בין האמוראי' ההם בפירוש
 המשנה ובדהדוהיה ובעמיה וכל אחת
 מהישיבות

שמלאכתו לאיסור אם לא לאורך גופו או לאורך מקומו. וכל של מחכת מותר למלטו אם לא בדליקו בו בלוחו שבת אבל של כלי חרס אפילו לא הדליקו בו בלוחו שבת אסור. ולריך כל חרס לקרות בכל שבע הפרשה השנים מקרא ואחד תרגום ואם קורא פירוש הסורה ילא ידי תרגום זמן קריאתה הוא מיום ראשון עד השבת. וגם בשבת יכול לקרותה קודם אכילה או לכל היותר עד המנחה אבל אם הספול מנחה ולא קרא הפ' עליו נאמר מעוות לא יוכל לתקן. וכל הקורא הפ' שנים מקרא וא' תרגום במונה מאריכין לו ימיו ושגותיו. ולריך כל חרס לעשות כל יכולתו להסעג בשבת ואפ' בדיבור שאין לו לדבר בו הרבה וכ"ש שאין לו לדבר בו בחפזו שנאמר ממזל חפץ ודבר דבר וחרז"ל חפץ חסורין חפזי שמים מותרין אלא יאכל וישתה וישמח בחלקו. ואסור לחשוב בו חשבונות שלו השתידין או אפילו אם עברו אסור לחשב אם יש לו עדיין ליתן המעות אבל חשבונות של חתרים ואפילו עתידין או חשבונות שלו אם עברו ואינו חייב ליתן המעות לחשבן לפי שאינו מדקדק כל כך. ואם באתי לבאר הלכות שבת לא אוכל ואולם כבר כתבתי שאין זה כי אם זכרון והתעוררת לראות את דבר ה' והוא יבקש וימלא. וביציאת השבת יוסיף מחול על הקדש שלא יעשו חול עד שיחשיך וכן אמר החכם יהא חלקי עם מולאי שבת בלפורי לפי שהיא בהר ולא יחשיך עם מהרה ובילילה יעשה כמו שיצאתי בתחלת הכתיב ותהיה תמיד תקועה בלבו יראת הבורא יתברך. כי לכך נולד וכן חתם שלמה ע"ה ספרו באתרו סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שגור כי זה כל האדם:

הנתיב השמיני

להאמין בברי נאמני והוא תורה שבע"פ שנתנה בסניג **ישלישה** פרנכים עמדו לישראל בשלשה דורות שכל אחד מהם היה גלול בתורה ובגדולה שלעולם לא נמלא בכל ישראל גדול מהם. האחד למקרא והוא עשה רבינו ע"ה והאחר למשנה והוא רבי יהודה הנשיא והאחר לתלמוד והוא רב אשי. משנה רבינו ע"ה שהיה נשיא למקרא קבל בסיני נפי הגבורה תורה שבכתב בדקדוקים מנולח וחסר וקרי ולא קרי פחותים וסמוכות ואוסיות גדולות והקטנות

בקולי האוסיות וכתריהן וכן תורה שבעל פה נמסרה לו כדגרסינן בפירקה קמח דברכות אמר ר' לוי בר חמא ח"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב ותתנה נך את לוחות האבן וגו' לוחות האבן כמשמטו. והתורה זו תורה. והמלוה ז משנה. אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים. לכורותם זה תלמוד מלמד שכולם ניתנו למשה בסיני והכל מסר הוא ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרום לא"י כהנ"ג ואנשי כהנ"ג לשמעון הלדיק ושמעון הלדיק לאנשיגמול ואנשיגמול ליוסי בן יועזר ויוסי בן יועזר ליוסי בן יוחנן איש ירושלים והם מסרוה ליהושע בן פרחים ונחמי הארזלי והם מסרוה ליהודה בן עכבי ושמעון בן שטח והם מסרוה לשמעיה ואבטליון והם לשמאי והלל והם לרבן יוחנן בן זכאי וריב"ז לרבי אלעזר ורבי יהושע ורבי גמליאל ורבי אלעזר בן ערך ור' יוכי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל. והם לרבי עקיבא ולרבי אלעזר בן עזריה ור' ערפון ורשב"ג. והם לר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי יהודה הנשיא והוא רבינו הקדוש שיצאתי שהיה הפרנס השני. וכל אלה הדורות שהיו ממשנה רבינו עד רבי לא ניתן רשות לחבר ספר בתורה שבע"פ וללומדה ברבים כי לא ניתנה לכתוב כדגרסינן בגיטין פרק הניזקין כתיב כחב נך את הדברי' האלה וכתיב על פי הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אהה רשאי לאומרם בע"פ ודברי' שבע"פ אי אהה רשאי לאומרם בכתב דבר ר' ישמעאל תנא כחב נך את הדברי' האלה אלה אהה כותב ואי אהה כחב הלכות והיו החכמים שוין אותם ע"פ והתנאין היו קובעין המשניות ושוין בישיבות וכל ישיבה וישיבה ע"פ שמועתם וקבלתם היו שוין לתלמידיהם והיו דורשין את התורה בישיבות בדרך מדרשי שלש עשרה מדות. והיו המשניות נקראות על שם ראשי הישיבות כדגרסינן בגיטין סוף פ' משנה רבי אליעזר בן יעקב קב וקני והיה כל חכם לב כותב ספר וזכורות לעלמו ממה שמע ושלמד מרבו וכן היו מוהגים עד שבה רבי שבי' סוף משנה א"כ סוף הדורות שהיו עוסקי' במשנה על פה בכל התדרשות והוא היה גדול מאוד בחכמה ובמעלה כאמר' ז"ל מימות משה ועד רבי לא מלאנו תורה וגדולה במקום אחד.

לכס כלכות המשנה והתלמוד ומדרשות ותגדות
 לכל לר"א הלכה זו של חכם פלוני ומאמר זה של
 חכם פלוני כמו שהחלקה ח"י לשבעים ועמדו
 נסחרים כמה הלכות וכמה מדרשות וכמה
 דקדוקי סופרים עד שזא כל אחד מהם דרש
 חלקו ונאמרה הסלכה על שמו וכל זה נאמר
 למשה בסיונו דגרסינן במגל' פרק הקורח מאי
 דכתיב ועליהם ככל הדברים מלמד שהראה
 הקדוש ברוך הוא למשה בסיונו דקדוקי תורה
 ודקדוקי סופרים ומה שסופרי' עשיריין לחדש.
 הנה נחבאר סדר כתיבת המשנה והתלמוד
 בשיעור דשמיא :

ר' ארי' לבודיע קלמ ממעלת רז"ל כדי שלא
 יתפשו בדעת בעוסקים בחכמה
 פילוסופי האומות ויאמריו חין תלמידי חכמים
 בקואין במעשה ידינו לדידכו קרו לדידכו חנו
 לכן ראו לבודיעם כי כל החכמות הנמלאות
 ביד חכמי האומות הם לקט ופירא שהניחו להם
 חכמינו כדי שיסמכו עליהם אבל לא שחמו .
 גרסינן בסוכה פרק הישן שמונים תלמידים
 היה לו להלל סוקן גדול שבכולן יוחנן בן
 עזיאל קטן שבכולן ר' יוחנן בן זכאי אמרו
 עליו על רבי יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא
 ומשנה וכו' משלות כובסין משלות שועלים
 שיחה שדים שיחה מלאכי השרת דבר קטן ודבר
 גדול דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן
 הווית דכזי ורבה וכו' מאמר שקטן שבכלם ק'
 גדול שבכלם עכ"ו הנה התבוננו שכל החכמות
 כלולות בתלמוד ולא יחסר כל זו וסחכם
 שבפילוסופי האומות לא יוכל להשיג אלה
 הדברים . וראיתי הוטי רוח שהשבו שעשיית
 המלות שבזיי ורבה נושאין ונותנין בהם הם
 דבר קטן שלא עלה ביד המתעסק בהם רק
 עשייתן לפי שאין בעשייתן אלא שקיים מלות
 הבורא שנתקן לדעת ולבחון בהם את ישראל
 אם יעשו כמלותיו אם לא וכמלך שרף לנסות
 את עמו אם ישלימו את רצונו בין שיש בלוחם
 נואם חועלת בין שאין בה תועלת ואלו הבוראם
 שמורה העושה שזוא עובדי רצון אדוניו כאשר
 אה והוא שאמר הכתוב אמרת ה' לרופא ובה
 בפי' דבדרי רבוסינו זכרונ' לברכה מאי איכפת
 ליה להקדוש ברוך הוא בין שוהע מן הסורף
 לשוהע מן הוואר לא נחמו המלות אלא לנרף

שמעון בן מנסיח אומר חולי יריגם המקום
 ויפשה גם רבי יהושע בן קרחה אומר אסביר
 לו פנים כדי שיהרג הוא והיא . רבן גמליאל
 אומר מלך הפסוק היה רבה אמר לפני שזר
 גאון . חזי ורבה דאמרי תרוייכו בחומס השית
 את משתיסה וכשברתוס אשכחיה רבה בר
 אבוב לאליבו אמר ליה כמאן חזיא אסתר
 ועבדה אמר ליה ככולכו חנאי וככולכו אמוראי .
 הנה ידענו שכל מה שגלו אלו הפתאי' והאמור'
 הכל השבא אסתר ולכל אלו כעומים נחכוס
 כשזימנה את המן וכל אחד מהחכמים לא זכה
 לגלות אלא טעם אחד מכמה טעמים . ובריש
 גיטין גרסינן וזונה עליו פולגשו רבי אביתר
 אומר זבוב מלא לה רבי יוחנן אומר נימא מלא
 לה אשכחיה רבי אביתר לאליבו אמר ליה מאי
 קא עביר הקדוש ברוך הוא אמר ליה עסיק
 בפלגש בגבעה . אמר ליה מאי קאמר אמר ליה
 עסיק בפלגש בגבעה . אמר ליה מאי קאמר
 אמר ליה אביתר בני אומר קך יוחנן בני אומר
 קך אמר ליה ומי איכא חס ושלום ספיקא קמי
 שמיא אמר ליה אלו ואלו דברי אלהים חיים
 זבוב מלא לה ולא הספיד נימא מלא לה והקפיד .
 ואם עיני שכלך מאירות השמור כלל זה לכל
 מקום שחמלא חכמי' נחלקי' זה עם זה ותבונן
 שטעמי המקרא הם מפרשים ואין בהם דבר
 נאמר לריוק חלילה וחס והלא מראה השני
 טעמים שאמרו אלה החכמים לורך גדול היה
 לגלות סודו של מקרא ואין טעם האחד מספיק
 בלתי חזרו קך יש לך להבחון בכל דברי חכמי
 המשנה והתלמוד לבקש להם טעם כי הם דברי
 אלהים חיים ואם דעתך לא ישיגנו חלה
 הסמרון בהשגת ידועתך לבד . ואם בעל נפש
 אחס מראה מאמרו ז"ל בפרי שאכל אדם
 הראשון יש מי שאומר חטה היה ויש מי שאומר
 ענבים היה ויש מי שאומר חלה היה ויש מי
 שאומר אפרוח היה ואם זכית לקבלה האמתית
 סודו והשכיל שאלו החכמים אינם חולקים כלל
 אך די כל אחד העמיק בענין ובעיון וזמר
 מחברו לפי חכמתו . ודע והאמן כי בחחלת
 ברייתו של מולס היו לפוין לפני הבורא יתברך
 כל דורות הנביאים וגם הנאמרים והאמוראים
 שסם חכמי המשנה והתלמוד ועמדו נשמותיהן
 בלם שורות שורות לפני בוראם יתברך ונחלקו

מְהִיטוּת הִיוּ מַפְרֵשִׁין אוֹתָהּ כִּי שְׁמוּעָתָן
 וּקְבֻלָּתָם וְהָיוּ נוֹהֲגִין כִּךְ עַד שֶׁ' שָׁפָּה לְאַחַר
 מוֹרֶבֶן הַבַּיִת שֶׁבֶן רֹב אֲשֵׁי שָׂהִים לְלוֹל בְּתוֹרֶה
 וּגְדוּלָה וְרָחֵם שְׂמֻמָּו גְּבֵרָה יָד הַאֲמוּנָה עַל
 יִשְׂרָאֵל וְהַגְּלוּת הוֹלֵךְ וּמִתְחַזֵּק וְלִכֵּן הָיוּ הִיטִיבוֹת
 הוֹלְכוֹת וְדָלוּת וּמִתְמַעְטוֹת וְהַלְבָבוֹת הוֹלְכִים
 וְנִחְשָׁכִים וְלֹא הָיוּ הַחֲלָמִידִים יוֹכְלִין לְהִתְקַבֵּץ
 בְּיַבִּיבוֹת לְהִכִּין פְּרוֹשֵׁי הַמֶּשֶׁן וְדִקְדוּקוֹ' וְעַמְקוֹ'
 מִרֹב הַלְרוֹת שֶׁבָּאוּ וְהַמְחַלְקוֹת הוֹלְכוֹת וְרוֹבוֹת
 עַד שֶׁמִּעַתָּה נִשְׁתַּחֲכוּ בִּישׁוּרֵי הַמִּשְׁפָּחָה עַל כַּוֹן
 אֲזִי עֹמֵד הוּא וְרַבִּינָא עִם שֶׁאֵר רַחֲשֵׁי יִשְׁיבוֹת
 שְׂבָדוּרוֹ שֶׁסָּסִימוֹ עַל יָדוֹ וּקְבָלוּ לֵל הַשְּׁמוּעוֹת
 וְהַסְּלֻכוֹת וְהַדְּקוּקִין וְהַמְדַרְשׁוֹת וְהַפִּירוֹשִׁים
 שֶׁנִּלְמְדוּ עַל הַמִּשְׁנִיּוֹת לְמַן כֵּל הַרְשָׁאוֹנִי וְבִירְרוֹ
 מִכּוֹלֵם כֵּל הַלוֹךְ לְשֶׁמֶה וְלָדוּרוֹת וּמֵה בִּיכּוּלִין
 לְקַבֵּל וּקְבָעוּ מִסְמֵרוֹת וּסְלָקוּ הַמְחַלְקוֹת
 וְהַסְּפָקוֹת וּפְסָקוּ הַסְּלֻכוֹת הַאֲמוּנוֹת בִּפְרוֹשֵׁי
 הַמִּשְׁפָּחָה וּנְקַבְעֵהּ הַלֵּכָה כְּמוֹתָם בְּכֵל מֵה שֶׁפָּסְקוּ
 עַל מְחַלְקוֹת הַרְשָׁאוֹנִים בִּין שִׁבּוֹת הַנְּחָאִים אֲרוֹ
 אֲמוּרָא' חָבוֹ שֶׁאֵלָּו אֲמוּרִין תְּמִיד הַלֵּכ' בְּתַרְחֵי
 וְחִבְרוּ מִן הַכֵּל סִפְרָה וְהוּא הַחֲלָמוּד וְהוּא פִי'
 לְמַקְרָא וְלַמִּשְׁנָה גַם כּוּון בְּזֶה הַחִבּוּר לְדַבֵּר
 בְּעִיקְרֵי הַתּוֹרָה וְלַחֲבֵר רַמְזִים וְכַלְמָאִים עַל דְּרַךְ
 הַמִּשְׁלִים וְהַסְּדוּת הַסְּתוּמִים לְפִי שֶׁאִין לֵל שֶׁלֵּל
 וְדַעַת סוֹבְלִין וְקִלְחָם אֲבָחָר בְּסוּף זֶה הַנְּחָבִי
 וְקִרְרָאוּ אוֹתָם הַרְמִיזִים אֲנִדוּת :

וְדַע כִּי עֵרֵךְ הַחֲלָמוּד אֵלֵל הַמִּשְׁנָה כְּעֵרֵךְ
 הַמִּשְׁנָה אֵלֵל הַמְּקַרָּא כִּי כְּמוֹ שֶׁהַתְּנָחִים
 עוֹסְקִים בִּפְרוֹשׁ הַמְּקַרָּא כִּךְ הַאֲמוּרָא' עוֹסְקֵי'
 בִּפְרוֹשׁ הַמִּשְׁנָה שֶׁהַחֲלָמוּד הוּא כְּדַמְיוֹן פְּרוֹשׁ
 לַגְּלוּת עַמְקוֹ הַמִּשְׁנָה וּמְלַפּוֹנִים שֶׁאֵף עַל פִּי
 שֶׁהַמִּשְׁנָה קִלְרָה וְהַחֲלָמוּד אֲרוּךְ אִין בְּחִירְיוֹתוֹ
 שֶׁל הַחֲלָמוּד אֵלֵל מֵה שֶׁנִּלְמְדוּ בְּקוֹלֵר הַמִּשְׁנָה וְכִמוֹ
 שֶׁקֵּבֶן רַבִּי הַלְכוֹת הַמִּשְׁנָה הַלְרִיכוֹן וְהִכִּיחַ מֵה
 שֶׁאִינוֹ אֲרוּךְ לְשֶׁמֶה כִּךְ קְבָלוּ רֹב אֲשֵׁי וְרַבִּינָא
 וְסִיעֵתָם עַל עִיקְרֵי הַחֲלָמוּד וְדִקְדוּקֵי הַמִּשְׁנָה
 הַלְרִיכוֹן לְדוּרוֹת וְחִבְרוֹם וְהִנְחִיחוּ שֶׁאֵר זֶה לְפִי
 שֶׁרָאוּ הַדְּעוֹת מִתְקַלְרוֹת וְהַלְבָבוֹת בְּחִשְׁבֵּינֵי כְּמוֹ
 שֶׁבִּיאֲרָנוּ. חִבְרוּ מֵה שֶׁיִּכְלוּ לְהִכִּין וְהִנְחִיחוּ שֶׁאֵר
 עַד בּוֹא זְמַן הַכְּתוּב בּוֹ כִּי גִלְגַּלָּה הַאֲרֵץ דַּעַם
 וְכַדּוּמָה לֹא גִרְסִין בִּפ"ק דְּמַגְלָה תִּיבָה הַרְבֵּב
 כְּבִיאִים כְּבָאוּ לִסְן לְיִשְׂרָאֵל כּוּוֹלָא מְלָרִים וְחִמְרֵי
 לֵה כְּפִלִים כּוּוֹלָא מְלָרִים אֵלֵל נְכוּוָה הַשׁוֹלְרָכָה
 לְדוּרוֹת נִכְתָּבָה וְשֶׁלֵּל הוֹלְרָכָה לְדוּרוֹת

לֹא נִכְתָּבָה וּמִשְׁמַחֲמַס הַחֲלָמוּד נִכְסָה שֶׁ
 סְקַבְלָה וְקַמְסוֹרֶת דְּגִרְסִין בְּזִמְרִינָא רֹב ?
 וְרַבִּינָא סוּף הוֹרָחָה . וְכַבֵּר קְבֻלוֹהוּ כֵּל יָבֵר
 וּמִתְעַסְקִין בּוֹ לְפָרֶשׁ עֵעֵמִיו וְדִקְדוּקוֹ וְכוּ'
 סְדוּרָה בְּפִי כֵּל בְּבִאִים לְעַסוֹק בְּחֲלָמוּד תּוֹרָה ע'
 פִּי יֵלְאוּ וְעַל פִּי יִבּוּאוּ וְלֹא מִנְלָא בְּחוּמְתָה
 חוֹלֵק עַל דַּעַת וְבִיאֲרוֹם וְסִיּוּקוּיָהִים וְגִזְרוּתֵיהֶם'
 מִלְבָּד מִתִּי מִסְפֵּר גֵּהָיו מַקְוִלִים מִהַרְשָׁעִים
 הַקּוֹדְמִים הַחוֹלְקִים עַל הַקְּבֻלָּה וְהֵם הַקְּרָאִים
 מִיָּנִים וְחִפְיוֹקוּרִים . וְאַחַר כִּךְ נִתְחַדְשָׁה פֶת
 אַחֲרָה נְקָרָאוּ לְרוּקִים וְבִיטִים' עַל שֶׁס הַמִּעֵין
 הַרְפֵּשׁ וְהַמְקוֹר הַמִּשְׁחָחָה אֲשֶׁר מִמֵּנוּ שֶׁאֵבֵוּ מִיָּם
 הַרְעִי' . וְדַע וְהִלְמִן אֲמוּנָה אֲמָה וְאֲמוּנָה כִּי לֵל
 הַנְּכַחֵב בְּמִשְׁנָה וּבְחֲלָמוּד הַכֵּל אֲמָה בְּרוֹר וְדַבְרֵי
 אֱלֹהִים חַיִּים וְחַפְ"י שֶׁתְּרָחֵם הַחֲכָמִים חוֹלְקִין
 בְּהַלְכוֹת אֲרוֹ בְּמַדְרָשׁוֹת זֶה אֲמוּרָה בְּכֵה זֶה אֲמוּנָה
 בְּכֵה אֵל תְּחַשְׁבוּ שֵׁיט בְּהֵם דְּבַר נִלְמְדוּ לְרִיק
 חֲלִילָה חֵם וְשִׁלוֹם אֵלֵל כֵּלֵם מִרְחִים עֵעֵמִים
 גְּדוּלִים וְעַמּוּקִים כְּמוֹ שֶׁאֲבָחָר . וְגִרְסִין בְּפִרְק
 קַמָּא דְּחַגְיָה בְּעַלֵי אֲסוּפוֹת אֵלֵו תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים
 שְׁיִשְׁבִּין אֲסוּפוֹת אֲסוּפוֹת הֵלְלוּ מַעֲרִין וְהֵלְלוּ
 מַעֲמָאִין הֵלְלוּ אֲסַרְיִין וְהֵלְלוּ מַעֲרִין הֵלְלוּ פּוֹסְלִין
 וְהֵלְלוּ מַעֲרִין שֶׁמָּא יֵאֵמֵר אֲדָם הוֹאִיל וְהֵלְלוּ
 מַעֲמָאִין וְהֵלְלוּ מַעֲרִין הֵלְלוּ אֲסַרְיִים וְהֵלְלוּ
 מַעֲרִין לְמָה אֲנִי לּוֹמֵד תּוֹרָה מֵעַת' הַחֲלָמוּד לּוֹמֵר
 נִתְּנוּ מְרוּעָה אֲחָד אֵל אֲחָד נִחְסֵם פְּרַנְס אֲחָד
 אֲמַרְסֵם מִפִּי אֲדוּן כֵּל הַמִּעֵשִׂים בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּלְמְדוּ
 וְיִדְבַר אֱלֹהִים אֲחָד כֵּל הַדְּבָרִים הַלֵּל . וְתַנְלָא
 פְּעַמִּים בְּמַדְרָשׁ כְּמַה תְּנָחִים וְחִמְרוֹרִים שֶׁנִּרְאִין
 כְּחוֹלְקִים בְּהַלְכָּה וְכֵל אֲחָד מֵהֶם אֲמוּרָה עֵעֵמוֹ
 וְיִטְעֵה עַל דַּעַת שֶׁס חוֹלְקִין וְחִיבוֹ כֵּן אֵלֵל כֵּל
 אֲחָד מֵהֶם מַגְלָה עֵעֵם הַסְּלֵכָה שֶׁלְרִיכוֹן לֵה
 מְכַמֵּה עֵעֵמִים שֵׁיט בֵּה . דְּגִרְסִין בְּפִרְק קַמָּא
 דְּמַגְלָה וְשֶׁאֵמֵר אֲסַתְרָה אֵם עַל קַמְלָן מְוֹב יֵבֵל
 הַמְלָךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֵל הַמִּשְׁתַּח וְגו' תְּנוּ דְּבָנִין מִפִּי
 רַחֲסָה אֲסַתְרָה שְׁזַמְנָה אֲחָ הַמֶּן רַבִּי אֲלִיעֶזֶר
 אֲמוּרָה פְּסִים עֵמַנְה לְלַדְרוּ שֶׁנִּלְמְדוּ יֵבֵי שֶׁלְחַסֵּם
 לְפִיכֵהם לְפָח . ר' יִשְׁעָה אֲמוּרָה מְבִיטָה אֲבִיבָה
 לְקִדְשָׁה שֶׁנִּלְמְדוּ אֵם רַעֲב שׁוֹאֲחַר הַאֲכִילָהוּ לְחָס'
 ר' מֵאִיר אֲמוּרָה כְּדִי שֶׁלֵּל יִעוֹל עֵלֵם וְיִמְרוֹד . ר'
 יִהוּדָה אֲמוּרָה כְּדִי שֶׁלֵּל יִבִּירוּ בֵּה שֶׁהִיא יְכוּדִית
 רַבִּי גַמְמִיָה אֲמוּרָה כְּדִי שֶׁלֵּל יֵאֵמְרוּ אֲחִים לְפִי
 בְּבִיטָה הַמְלָךְ וְסִיּוּחָה דְּקַס' מִן הַרְמִיזִים . רַבִּי
 יוֹסִי אֲמוּרָה כְּדִי שֶׁהִיא מְאִי לֵה בְּכֵל עַת . רַבִּי

הנקראת חכמה חילונית כי על כל פנים נכרים
 ארים הם מן האמת ואין להם על מה שיסמכו
 ולכן שלמה עליו השלום במליצתו הכניעם קראה
 זרה ונכריה בלתי ולמה השגה בני זרה
 ותחבק חיק נכריה עוד אמר כי נפת תפופנה
 שפתי זרה ותלק משמן חכה . עוד אמר לשמרך
 מאשה זרה מוכריה וגו' אשה זרה בגימטריא
 זה מינות . ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה
 שאני מינות דמשכח כי היא ממעכת הלב אחר
 הדמיון לא אחר היכוד שהרי אין להם יסוד כמו
 שנבאר . עוד גרסין בפרק חלק ואלו שאין
 להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המת'
 מן הכורה ואין תורה מן השמים והאפיקורוס .
 ר"ע אומר חף הקורא בספרים החילוניים וזהו
 כיון שלמה עליו השלום באומרו דרכי עולו ביחה
 יורדות אל חדרי מו"ז ואלהי אמת אשר תורתו
 אמת יבדילנו מן הסושי' וינרנו ממועדי קרסולי
 הכסילים המדברים חפלה על כל הניצויים בכלל
 עליהם השלום . ואם ישאל המעיין בדברים
 האלה שזכה הכתיב ויאמר בעדי מדוע קנעתי
 הנה על לומדים בספרי חכמי המחקר ויראה
 שלמדתי בהם אחרי אשר כתבתי מדבריהם
 בקלם מנתיבי הכפר הזה אשר הוא שבילי
 אמונה ואולי יאמר עלי השואל התקוטשו וקוטו
 קטט ענמך ואחר כך קטט אחרים עד כאן
 שאלת השגאל . והנה תשובתו בלדו ולא אכחד
 מהשואל ואסיה נקי מה' ומישראל כי בהיותי
 הוגה בתורתנו החמימי' ראה ראיתי קלם מחברי
 המהפלספים שהעניחו דברים כלפי רבותינו
 זכרונם לברכה ויאמרו דברים אשר לא חן ויהי
 ריב ביני ובינם והוכחתי אותם בכל מה שכתבתי
 כנגדם בסמוך . ותשובתם לי היחה מילתא
 אלצטיהו יקרא ואשל לא יבין הדבר ולא ידע
 זיה עובו יעשה ענמו כשואליו ולא אהבו כאשר
 עושה החסול בראותו הכשר גבוה מאד עד שלא
 יכול להגיעו ויאמר מסריח הוא כן הם התלמיד'
 ששונאין ומקנעין לחכמי המחקר וללומדים
 בספריהם על אשר לא ידעו מה עיבם זאת היא'
 השובתם אשר השיבוי . ובשמעי הדברים
 האלה בלבות בעתהני ורוח קאהה הליקתני
 ונתעוררתי ללמוד בספרי החילוניים ההם ימים
 אועמים עם היות שידעתי בעלמי טעמיותו בזה
 עון אשר הנתחתי את עוני אני מזכיר ואת חמלי

אני מזכיר אמנם דרשתי במקרא הזה עת
 לעשות לה' הפרו תורתך לידע מה להשיב את
 אפיקורוס וכאשר חקרתי ודרשתי בספרים ההם
 הבינותי בהם מעט מעט ומלאתי בהם דברים
 נכונים למציון ורובם חולקים על האמת ותמהתי
 מאד על הדברים אשר מלאתי בהם יען כי
 בתחלה חשבתי כי אין צפייה נכונה אחרי אשר
 הרחיקו מהם חז"ל ואשתומם בזה ימי' ואמרתי
 על זה מי נחן כהן בזה"ק עד שראיתי כתוב
 בספר כי כאשר גלה יכניס מלך יכודס וגלו ענמו
 סנהדרין וחכמי ישראל שנאמר בהם החרש
 והמבגר חלף ודרשו רז"ל החרש בשפה שפוחת
 הם כלם חרשים ובשעה שהוא סוגר אין פוחת
 ואז למדו מהכתם חכמי יון והם הדברים
 האמתיים המפורזי' בספרי חכמי המחקר אמנם
 כללו הם עמם דברי' רבים ועלומים משקריים
 שהם כוחרין דברי רז"ל כי מה בלא למדו מהם
 לא יכלו לעמוד בו על האמת ולולי שארז"ל כי
 כל דבר שהוא חשוב איוו כעל אפילו באלף
 הייתי אומר כי הדברים האמתיים ההם היו
 בטלים ברוב השקרים שמתרבים ביניהם ואולם
 כבר פסקו רז"ל ואזלין בחר רובא ולכן מנעונו
 מהם . מלאתי כתוב כי ארסעו היוני אשר כל
 חכמי המחקר נגריים אחריו ושואבים מספריו
 שהיה רבו של אלכסנדרוס מקדון שמלך על כל
 העולם וכאשר כבש אלכסנדרוס ירושלים השליע
 לארסעו רבו על אולר שלמה עליו השלום ואז
 חקר ודרש על ספרי שלמה ולקחה והעתיקה על
 שמו והסויה הוא פטיות משלו ואז גזו הספרים
 של שלמה כדי להטעות העולם שארסעו ענמו
 חיברם מסיקול דעתו . ובראותי אני המחבר
 את הדברי' האלה שאלתי עלן לבי בזה' ואמרה
 אכן מדע הדבר כי יסודי החכמות אשר ביד
 אדום וישמעאל הן הנה היו לבני ישראל
 והדברים האמתיים ההם כי לחמנו הם אצל
 דבריהם אשר בדו מלבם הם שקר וכחש רוב
 ואולם אמרתי אני בלבי אחר אשר יגעתי ומלאתי
 הדברים ההם הכבויים והמפורזים בספריהם
 חלקמה נא לי סוד : מצין החות והיה לי לחרון
 יען שלא אלא בידים ריקניות ורמון מלאתי
 חוכו אכלתי קליפתו ורקתי וזה העירני להכיר
 זה הכפר ולכן כתבתי בו מה שלקטתי מספרי
 חכמי המחקר וקודשא צריך הוא ליבא בעי

בן את הצריות והתעיי' בהם חושבי' בפירות
 ללרף בן את הצריות לדעת את ילכו בחורחו
 ובזוהתו לנד בין שים' בן-תועלת מלד עלמן
 את לא ועל זה קראו דקדוקי אביי ורבה
 בפעולות המלות דבר קטן ומה יאל להם בחמת
 בטול העשייה בכלל המלות בחפלה ותפילין
 ובהיתר ואיסור ואין נוחנין דעתן רק בחכמות
 שפרי חכמי האומות בפילוסופים והטבעי
 וחושבין שזהו מעשה מרכבה שלא הגיה רבי
 יוחנן בן זכאי וזה בחמת אבדון ומוח וכל
 המאמינים בן נבדליון מקהל ישראל שאין להם
 עסק במלות ועליהם אמר דוד ואתה ה' אלהים
 תורידם לבאר שחת וגו' ולכן ראיתי לבאר להם
 אלה המאמרים להוליאם מן הכפירה היות :
דע אלה המעייין אלהים יחקך ויילך מן
 הכופים כי מה שאמרו זכרונם לברכה
 דבר קטן הויות דאביי ורבה לא אמרו על
 התלמוד המפור בדימו בפירושי המלות כי אינו
 דבר קטן תליה וחס אמנם הוא עמוד הסוך
 שבני ישראל נכחי' עליו כי הוא העיקר לאמונה
 ויסודה שעל המלות המתבחרות בו כרת אהנו
 צרית בוראנו יתבדך ועליו הזהירנו לשקוד
 בו יומם ולילה כאמרו לישוע לא ימוש ספר
 התורה היה מפיק ורגיה בו יומם ולילה למען
 תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תלליה את
 דרכך ואז תשכיל לנו תלליה בעשה וממנו תשכיל
 כמושכנות הרמוזה בהם חסו ענין ריב"ז
 שהסתכל בעממי המלות וירד להבחין בהם
 חסו ענין המרכבה שהדברים הרמוזים במלות
 הסורה הם מעשה מרכבה ולא אמרו הויות
 דאביי ורבה דבר קטן אלא על הדקדוקים
 שדקדקו הם ולכן תלואם באביי ורבה לפי שהם
 דקדקו ופלטו בתלמוד יוסר מולתם כמו
 באמר בעבודה זרה הויות דאביי ורבה קא
 חזינא כהא שאלו על לימוד התלמוד אמרו דבר
 קטן מפני מה תלואוהו באביי ורבה יוסר היה
 ראוי לתלותו בריבוי ורב אשי שחברוהו . ומה
 שאמרו אמרת ה' לרופה וכי מאי איכפת ליה
 להקדוש ב"ה בין שוחט מן הולאר לשוחט מן
 העורף ולא נתנו הקדוש ברוך הוא אלא ללרף
 בהם צריותיו רואה בו שאין להקב"ה חפץ בהם
 מלד עלמו וכענין באמר הכתוב את לרקה מה
 טמן לו וגו' אלא שרלם ללרף בהם את הצריות
 וללרף כולל ג' עניני' הענין סא' לחזקו להחמידן

מלשון כגיע ללרף והשני מלשון מלגדפין לומר
 שנתן לו הבורא יתבדך את המלות ללרף אותם
 אל האמיתות הנרמזות בחורש. שבהם נזכר לחיי'
 העולם הבא . והשלישי מלשון כסף לרוף הכסף
 שמכוון להוליא ממנו כל סוג בן נתן לנו הבורא
 המלות כדי למנוע ולהוליא ממנו כל חס או
 אמונה רעה או מדה מגונה או לחזור נסים
 ונפלאות של הבורא יתבדך לדעת את ה' . ואחר
 אבר הרסתי יסוד המתפלספים עלינו נפל
 ביננו אשר בנו אל סהו כי כשפול היסוד נתרע
 הכנין . ועשה מרוב עונינו נמלאו קלת מחכמי
 זמננו מצני עמנו נמשכין אחר חכמת פילוסופי
 חומות העולם ובידיהם יחזיקו ובילדי נכדים
 יכפיקו מדעתם כי מפור חקירת' יכנסו לאמתת
 היסודות ובהם הגיחו היסוד האמתי והוא
 תורתנו הקדושה וירדפו אחרי העפל שאין לו
 יסוד כפיא חכמת פילוסופי באומות אשר אין
 אפשרות יסוד מגיע להכמתם מאחר שאין להם
 יסוד תורה . ואין ראוי להאשים לחכמי
 האומות כי לא זכו לתורתנו וכמה חסרו למלות
 דרך להכנס לחקירתה ויבקשו הרודפים בכל
 הדרך ולא מלאו צהיות התורה נסמרת ורחוקה
 מהם . ואשר ראוי להאשים אהמה רבה הם קלת
 מבני עמנו העוזרים בעמק שבכה אשר הגיה
 לימוד התורה הנמסרת להם וילכו אחרי ההבל
 ויהבלו כי עזבו מקור מים חיים ורדפו אחרי
 הצלי הגוים צהיות' מתעסקין בחכמת האומות
 ולא סדרים וכל אחד בסדרתו בזהר ויתלבו
 מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר והאשר
 אהריהם נמשכו לא ידעו ולא יבינו בחשבה
 יתלבו ועתה מה לנו ולהם וגבול נתן ה' בינינו
 וביניהם והיא תורתנו השמימה המסורה
 ומיוחדת לנו להשיג ולהבין היסוד והעיקר
 ולהאמין האמת ולהסתרח מן השקר וזה נבדלנו
 במעשה ובהשגה מן כל האומות ומתוכה
 מכל להשיג כל החכמות אלו נהנו גם
 כמאמר' ז"ל בן צב אומר הפוך זה והפוך זה
 דכולה זה וכו' ועשיו לנו מולאים הפך הכונה
 אפרים רועה רוח ורודף קדים וצרות עם חכמי
 האומות יכוחו וקין ומרדף ויום וליל' לא יבדלו
 עזבו דרכי התורה הסלולות וילכו אחרות
 עקלקלות להחטק במלאכת היותים ואצדה'
 חכמי' מבנ' ויהיו לחסור ולא לפנים ומכאמונה
 הם חלונים יען כי למדו בחכמת הפילוסופי'

ועבדנו ולא ישכח את העם וכאמרו סלחתי
 כדברך ושאינו מומרים באומה אחרת אע"פ
 שהיא המדה ממהרה כנגדם בך כאמרו ואמנה
 את שמים וארעשה אותך לגוי גדול ועלום ממנו
 ועם כל זה יתראה להם ית' עם ההשוכה מהם
 ואחר שקבלו את התורה בסיוי זו כוונתם וז'ל
 ושמו מלך אלה ומלך אנכי לרמו ולזכר . זה לז'
 אחד להם באגרות שהם מגידים מה שכוונו
 להגיד ומביאים עליו את המקראות כאלו דעתם
 בפירוש ארוה המקרא שהוא נאמר על לז' שהוא
 האמרוהו הם ז"ל ואינו רק לרמו ולזכרון הענין
 שכוונו אליו . וכאמרו ז"ל בבבא בתרא גיירם
 אמר רשע אין רם אבד חשבונו של עולם .
 ובאמת אין להם הכונה ז"ל בכחוב הזה שמדבר
 בפיקרי מלחמות סיחון שאינו אמור על דברי
 הרשעים ומעשיהם ומחשבותיהם רק הכונה
 להם בו וכלל כיוולא בו לזכור הענין עם זרידה
 הכתוב ובסימנין הן להם ז"ל זה מחכמתם
 לקבוע הדברים הליכיון וכדברי הענין גדולי
 התועלת בלשונות לא תשכח זכרם :

עוד

גרסינן שם בפרק אין עומדין מבלתי
 יכולת ה' יכול ה' מיבשי ליה אומר ר'
 אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו
 יאמרו אומות העולם השש כמו כנקבה ואינו
 יכול להליין . אמר לו הקב"ה בן עמרם והלא
 כבר ראו נחום טעשיתיה להם על הים אמר לפניו
 רבש"ע עכשיו יאמרו לפני מלך אחד יכול לעמוד
 לפני ל"א מלכים חינו יכול לעמוד . אמר רבי
 יוחנן מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה .
 שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך . תנא דבי רבי
 ישמעאל כדברך עתידין אומות העולם לומר .
 אשדי תלמיד שרבו מודים לו עכ"ל . דע כי לא
 עלה על דעת רבי אלעזר שיש הפרש בלשון
 בדקדוק בין יכול ליכולת שזה לזכר וזה לנקבה
 וזולת יכולת שם נופל בין לזכר בין לנקבה רק
 שדקדק דקדוק עמוק בין פעל לשם והוא כי
 ארון הנביאים משה רבינו ע"ה מאמת היה
 לפרעה ועמו שיש סבה עליונה שהוא סבה לכל
 זולתו בכל והוא שהבדיל העם לחלקו כאמרו
 זה אמר ה' בני בכורי ישראל . ואמר ברבות
 המופתים על ידו למען תדע כי לה' וגו' כבר
 ידעת מאמר פרעה שאמר לא ידעתי את ה'
 וקרב פרעה ועמו חושבין שענין ישראל כענין

שאר האומות שחוכין תחת ממלכת מלכות
 הרמים ושיקרים המקרים כמו שיחייב המערכת
 הכוכבים פעמים יתגברו על רח המזל המגיס
 אותם וישפלו פעמים מזל שפלות המזל שהוא
 שיפגעו כח מזל אחר המנלחו ודענין שר יון
 ושר פרס . וכשנברה יד משה כדבר ה' והוליא
 את העם ממלרים חזרו לסודות כאמרו ה' הדיק
 העתירו אל ה' ועליו סוף באמרם כי ה' נלחם
 להם במלרים . ועכשיו היה דבר משה בתפלתו
 שאם יגיע ענשם לכך יהיה פתח לאומי' החולקי'
 שאין העם חלק סבת הסבו' ית' ולומר שמנהיגם
 אין יכלתו יכולת ה' ולכן אמר מבלתי יכולת ה'
 ולא אמר יכול שאלו אמר מבלתי יכול ה' היה
 במשמע שהם מודי' שישראל הם חלק ה' ונחלתו
 רק שמכחישים ביכלתו וזה ה' אפשר שעם
 הסודות שהוא השם לא תבא הכפירה ביכלתו
 שאלו הוא סיבה לכל הסיבות עם הסודות
 הזאת לא ימלטו מהיותם מודים שאין מגיעה
 לו ית' אבל כאמרו מבלתי יכולת ה' תבא הכפיר'
 בו ית' מזל חולשת הכח חלילה לרזוי לומר אחר
 שהוליאם ממלרים בכחו ועכשיו אירע להם ככה
 זה מורה שאין יכלתו יכולת ה' רק יכולת אחד
 ממנהיגי השפלים שאין יכלתו לעמוד בפני
 השרים מנהיגי' ארנות ל"א מלכים . ואמרו השם
 כמו כנקבה . ודע שהזכר הוא פועל והנקבה
 פעולה הזכר ומראה בה פעולותיו ולכונה זו
 אמרו שאמר משה עכשיו ימלאו פתח שאין כמו
 ית' ככה הזכר שהוא הפועל ואינו מקבל כמו
 מאחר רק ככה הנקבה שהיא מקבלת מאחר
 ר"ל שיאמרו שאין הסבה עליונה לכל הסבות
 רק כאשר כל הכוחות שמקבלות מהבה אחרת
 ויגברו פעם ויושפלו פעם וזהו חשיבות פת
 כנקבה ועל זה הודם לו ית' ואמר לו סלחתי
 כדברך . עוד גרסינן שם בפ' הרוח אבן
 שבקש עוג לזרוק על ישראל נמרח גמירי לה .
 אמר עוג מחסה ישראל כמה הוי תלמא פרסי
 אעקר עורא בר תלמא פרסי ואשדי עליכון אל
 עקר עורא בר תלמא פרסי ואייתי על רישיה
 אייתי הקב"ה קמני ונקבוא ונחמ בלואריה בעל
 למשלפיה אמשכיה שינייה להאי גיסא ולהאי
 גיסא והיינו דכתיב שיני רשעים שברת אל
 תקרי שברת חלל שרצבת . משה כמה הוי עשר
 אמין שקל נרגא בת עשר וטור עשר ממיה
 בקרסוליה

והוא נחמיו יולני משגיאות ויאלז ווגלה עיניו לראות מחורתו החמימה כפלאות. ולפי שנמלא בדברי רז"ל אשר דבריהם נעלמים וכלם יקרים ונעימים רמוזים במדרשים ובאגדו' חתומי' ואם נגליהם לעיני הסכלים כדברים בטלים ליודעי חן ולמבינים כללים לכן כדי להסיר הפתאים ממבוכתם את מחחום החטאים הלאה בנפשותם ראיתי ללקט מפרושי הרב ר' שלמה בן אדרת זכרונו לברכה שפירש אגדות התלמוד ועם היות שכל דבריו נחמדים מזהב ומפזרוב אמנם כונתו לקחת ולכן אביא מהם מעט מעט שמים שלשה גרגרים הם יפסחו עיני העורים ויעוררו לבות הסכלים לידע ולהודיע כי כל דברי חול יש בהם סוד נשגב גם הנגלה הוא נאהב חמוד כזהב הנלבז אחרי הלהב. כי האמנם באמת ובתורה כי כל פשטי התורה הוא למאכל וכולם כפשטן והמושכלות מתוך הפשטים לתרופה הלוכה בשכלים כי באמת אי אפשר לומר כי סכלים סכונה היחה בפשטים לבד כי זה הוא פתיות ופכלות. וחולם הפשטים מוכרחים להשגיח שכלים והכל דברי אלהים חיים כמו שכתבתי במחלת הכתיב ובשתי אלו. התכוונת יכוין אלס אל התכונה הישרה באלו המדות וזו היא תורה י"י חמימה אשר לא יחסר כל בה :

גרסינן

במוסכת ברכות פרק א'ין עומדין התשפחה אש' עולה מרחם בן בטנה וגו' אמר הקב"ה כלום אשכח עולות ופטרי רחמים שהקריבו ישראל לפני במדבר. אמרה לפניו כנסת ישראל רבש"ע הואיל ואין שכתה לפני כסא כבודך שמה לא תשכח לי מעשה העגל אמר לה גם אלה תשכחנה. אמרה לפניו רבש"ע הואיל ויש שכתה לפני כסא כבודך שמה תשכח לי מעשה סיני. אמר לה ואנכי לא אשכחך עכ"ל. כתב הרשב"א ז"ל יש משתבשים וחושבים שחז"ל מפרשים הכתובים הבאים באגדותיהם כיוולא בזה על דר האמת כמו שפירשוהו באגדות וכלו עשו כאלו עולה בשורק כמו עולה בחולם. וכן פירשו בן בטנה פטר רחם הבא מן הבטן. וכן אלה. אלה אליהן ישראל. ואנכי. אנכי ה' אליהן ובה ישתבשו רבים ונחלקו בו לשתי כחות. כחת הא' מהם מלד נכותם לדעת רז"ל וסמכם על כל מה שאמרו חושבים כי בן פירשו במקראות באמת אחרי שבה ככה בדבריהם ז"ל.

וסכת סב' משתבשי' יותר וכוזים אל לך הכפירה שחושבין כי בן הית' דעחס ז"ל בפירוט המקראות ההם והזורים. וגוזרים שהשבוש מהם ומזה יאלז לשבוש גדול ממנו וחולי' השבוש בכל מה שאמרו גם בפירושי התורה והמלות ואלו הם סכלים באמת ונגד פניהם נבונים. וכדי לשלק שני השבושים האלו אני לרוך להעיר ולפרש כונתם ז"ל בכל שבוולא בזה. דע כי עיקר הכתוב הוא לומר שישאל אל ראשית המחשבה בדריאת העולם השפל מפני שהם מקבלי התורה שבה ובנוהותיה יעמדו על ידיעתו ית' ועל מה שיראנו ית' מן העבודה והוא אמרו בני בכורי ישראל. ועוד אמר קדש ישראל לה' ראשית הבואה והז"ל שמתבבה של ישראל קדמה לכל. והוא קדמה הענין כאן לאשה עם עולה שהוא פרי בטנה ואמר עוד שהשבוש ית' אליהם יותר חזקה מאהבת האם לכן לומר שלא ישכחם לעולם על בוס חטא וכאמרו לא ירפך ולא יעוזך ולא יבכת את בריית אבותיך וגו' והוא אמרו כאן גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך. ומן הירודע שאי אפשר לאש' להסיר השבוש מאת בנה ולהסתפק כי אם הוא בנה אם לאו אחר שהוא פרי בטנה משא"כ באב שיפול בו הספק ועל בן דימה הכתוב ענין ישראל עם אביהם שבשמים לאשה עם הבן לומר שאינו מסיר מהם אהבתו ורחמיו ולא ימירם באומה אחרת. ומפני שקיומן של ישראל בעשיית מצותיו ובתשובה בעת נכותם מהם והתשובה השלם להם עם עשיית קרבנות כמו שבה בתורה ולחמלה ממנו ית' קבע להם עולות בבוקר ובערב וכן התמידין שמכפרין על הכלל ואף על הפרטי הלב כמו שבה בפירושים האמתי. עוד קבע להם קרבן אחר מחוייב והוא פטרי הרחם מזורף לזה הזכירה בהפלאותיו וחסדיו ית' שפדלנו מכל חק ביום הכותב כל בכור בארץ מצרים לפיכך אמרו כאן כלום אשכח עולות ופטרי רחמים באלו עולה מלשון עולה וכן בטנה פטר רחם ואין הכונה בהם רק להכניס ביאור הענין בלשון הכתוב לרמז ולזכר לא זולת זה וכן עשו במלת גם אלה ובמלת אנכי לא אשכחך. והכונה להם לרמז כאן לדבר שנתכפר להם על מעשה העגל שהיה גדול שבתנאים עד שהגיע ענשם לשכחם מן העולם כאמרו הרף ממני ואשמירם ועם כל זה אמר שישכח התנאי וכיפרנו

המשגיח הוא המנהיג את הכל וסבת הכל שאף על פי שהגלגלים בסודות והארץ בטבעה מלמיימים ומגדלים אין כח בלדם רק מלד השפע עליהם מן הסבה העליונה המשגיח בכל ז"ה הפך מאמר האומרים אלכה אחרי מאהבי נוחמי לחמי ומימי וגו' שהיו נוחים כל הכחות לגלגלי' הפועלים בארץ בטבעם ולרוחניים שהם נפש להם ושלללים הכל ממנו ית'. ועל כן נקרא מי שאינו מבדק גזל חביו שהאב רמז להב' הראשון' כמו שהאב כבד לבן וגזל אותו ששולל ממנו ההשגחה והנהגה במעשה החסודים ומי שזוכה כן גורם למנוע העובות מן האומה כמאמר הנביא לנחתי בכהו' לרוחניים לבן אשכנז ולקחתי דגני בטחו ותרדשי במועדו מדה כז"מ באינו מודה בטובת המטיב ראוי שימנע ממנו המטיב טובתו וממלא משחית חומתו כענין שהשחית ירבעם טובתן של ישראל בהשחיתו אותם לאביה' שבשניים אשר קלץ בניטעות. ואעפ"י שהנהגה וחיו מבדק חיו אלא יחיד הוא לבדו משחית האומה ומנוע הטובה מהם שכבר ידעת מאמרים ז"ל שהאדם נדון אחר רובו ומכאן אמרו ז"ל כל העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו אשריו שהכריע עלמנו ואת כל העולם לקף זכות. עוד גרסינן בריש תענית ארץ ישראל הקב"ה משקה אותה בעלמנו וכל העולם על ידי שליח שנאמר הנותן מטר על פני הארץ ושולה מים על פני חולות. החכם סובר שארץ ישראל שהיא העיקר נקראת ארץ סהם כי היא סכלית הכונה בארץ ומנה שהיא טפל לה נקרא חולות מלת חון ר"ל דבר שהוא חון לעיקר. גם על דרך האמת נקרא ח"י חרנו ארץ כי היא ארץ חמדה ורלונו ית' בה וכבר ידעת שארץ ישראל נחלת ה' כאמרו כי גרשוני סיוס מהסאתפה בנחלת ה' וזה הכר חמד ה' לשבתו ועל כן נחנה לעם בחר לנחלה לו ואחר שהם נחלתו ית' לא מוכר הארץ והעם למזל או לשד משרי מעלה אשר חלק אותה לכל העמים כי חלק ה' עמו וכוהו אלחי הארץ כאמרו ויורם את משפט אלחי הארץ ואין מעשיהם נעשים לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח והוא משה בבקשתו ובמה יודע חיפה וגו' ונפלינו חמי ועמך מכל העם אשר על פני האדמה וכל עניני הארץ בהשגחה מאתו ית' ומידידת כאמרו תמיד עיני ה' אליהם בה מראשית השנה ועד

מפני סדור המשל שהוא ממשל עוג בגדול קומה מאד עד שעקר הר של שלש פרחות וקמו על ראשו על כן המשיל שיעור גובה קרסוליו לשלשי' אמה כי כן דרך המשלי' לתפוס פרטים ניהוטים למשל שהוא שרלה בו הכחוז או החכמים וכן עקר. ואייתי בדיקיה ובעל למשפיה כל אלו דברים נאותים לסדור המשל לא זולתי זה. ואמרו בזרייתא כרואה אבן שרלה עוג להשליך על ישראל וכו' שנראה שמגלחו בביאור שהיתה אבן ממש שרלה לזרוק על ישראל. דע כי מפני שהיה עוג גדול בה מאד עם סיוחו בה עם זכות אברהם לדעתו לא נמנע מהיותו מחעסק לבח עליהם בכח הגדול והיה מכין אבן או אבנים לזרוק עליהם מה שלא היה אפשר להיות כן בכח אחד משאר חכמי הננין האנושי ואמנם עיקר בחונו היה בזכות אברהם לפי שכבר ראה שנלחו לעמים שלא טבעו ואשר נעשו להם נסים רבים בקריעת ים סוף ושאר האוחות והמופתים אלא בעקרו הסר שהוא מהם חזר להיותו לנחם עממה בכח הזרוע והרואה אותם האבנים הגדולות יכיר מהם שאיש חזק ואמין בסיוחו בכחו לזרוק באלו לא היה מן הראוי להכלל העם במלחמה ממנו לולי שנעשה להם נס ועל כן הטעינו בזרייתא ברכת הסם. ואשר יגלה לך זה הוא שממלא להם בזרייתא אבן שרלה לזרוק ובספור הענין קראו לו סר ואלו היתה האבן והסר דבר אחד היה להם לומר כאן וכאן אבן או כאן וכאן סר אלא שהם שני ענינים האבן השנייה היא היתה אבן גדולה והסר רמז לאברהם אבינו ע"ה כמו שביארתי :

עוד גרסינן שם פרק כ"ד מבבבין אמר ר' חיינא בר פפא כל הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזל להקב"ה וכנסת ישראל שנא' גזל חביו ואמרו ואומר אין פשע חזר הוא לאיש משחית ואין חביו אלא הקב"ה שנא' הלא הוא אביך קקך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנא' שמת בני מוכר אביך ואל תקווש סורה אמך מאי חזר הוא לאיש משחית אמר רבי חיינא בר פפא חזר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. יש בזה נסתר והוא סוד הברכות ונגלה שהמבדק על הפירות או על אחד מהנאות העולם כבר הסכים בדעתו שהבורא ית' אשר הוא מבדק אותו על הנאותיו הוא

בקרקוליה וקטליה עכ"ל תחלה לעירך על ענין
ההגדות שצאו בתלמוד ובמדרשים :

דע כי צאו מהם בל' עמוק לכות רבות כי
לעתים תמלאם זכרונם לברכה רומזים
ענין פשוט מאוד או שאין בו לורך כלל ועם כל
זה וזילאו אותו בלשון זר ועמוק מאוד עד שיחשוב
המסביל שיש בענין ההוא סוד או ענין לריך
להסתירו ואינו דק כי לעתים יזילאו אותם בלשון
זר מאוד כדי לחדד לבות התלמודי' וגם כדי לעור
עיני הכסילים המעילים דברי שבוש בדברי
החכמי' בתחלת המהשבה בלאת פשוטי הדברים
מגדר השגתם ושכלם המועט בענין שכתוב כי
ישרים דרכי ה' ודיקי' ילכו בהם ופושעים יכשלו
בהם וכבר ביאר רבינו משה ז"ל שתי הכמות
האלה בהגדות הנעלמות בפתיחת פירוש המשנ'
שלו . ועוד יש להם סבה אחרת גלו אותה הם
ז"ל בקלת המדרשים והוא כי לעתים היו חכמים
דורשין דברים ומאריכין בדברי תועלת והיו
העם ישיים וכדי לעוררם היו אומרים להם
דברים זרים לבלום שיחשבו וזו הסבה
מפורשת להם ז"ל במדרש שיר השירים בפסוק
הק' יפה רעייתי אמרו שם רבי היה דורש
ונתנמנם הבור בקש לעוררן אמר ילדה אשה
במלרי' ששים רבות ברחם אחד והיה שם הלמיד
א' ור' ישמעאל ברבי יוסי שמו אמר מאן סות
כן אמר לו זו יוכבד שילדה משה ששקול כנגד
ששים רבות שנא' אז ישיר משה וכני ישראל על
כן כשתמלאני מפרש דברי אגדה ותחשוב כי
ממנה יאל ענין דק לרקות לשון האגדה ודקות
דבריה ואני מפרש אות' שצאה לעניינים פשוטים
מאד אל הגזר שאי אפשר שהעלימו הענין
הפשוט ההוא בלשון אחרת כי כבר הראיתך
בעיניך דרכי באגדו' על הוד סוד לורך ומעתה
כונתם ז"ל באגדה זו ראונו לומר בעקירת הבר
הזה שרצה עוג לזרוק עליהם :

דע כי צאת להם ז"ל אגדה זו מפורשת
באגדה אחרת והוא שאמרו בנדא ויאמר
ה' אל חירא אחוה וגו' מכדי סימון ועוג אחי
הוא מפני מה נחירא משה מעוג ולא נחירא
מסימון . מהשבוטו של הקב"ה אחת מכיר מה
בלבו של אחוה לדיק מלמד נחירא משה שמת
העמוד לו זכות אברהם שנא' ויצא הפליט ויגד
לאברהם העברי ואמר מר זה עוג שפלט מן

המבול . אמר לו הקב"ה אל חירא אחוה כי בידך
נחתי אחוה עד כאן דברי האגדה . וכבר ידעת
שנמשלו האבות בדברי הנביאים להרים כהאמר
יבז את ההרים ומבואר מזה הביטוי אל לוח
חולצתם וביאר אמריו הביטוי אל אברהם אביכם
וכשצאו ישראל להורים גויים גדולים ועלומים
מהם לא בלדקתם רק מלד זכות האבות ומשמרת
ית' את השבועה אשר נשבע להם כמו שהענין
הכתוב לא בלדקתך ובושר לבבך וכתיב בפרים
ולמען הקים את השבועה אשר נשבע לאבותיך
לאברהם ליזחק וליעקב . עד שהיתה מדת ה'
מקורנת כמו שצא במדרש לבא לקחת לו גו'
על כן נחירא משה שמת העמוד לו זכות אברהם
לעוג והיא המהשבה שחשב עוג ואמר אחר שאני
כה האומה הזאת ברבוי עם שהרי מחייהם איני
כי אם כשלב פראות רק מלד זכות אבותם
ואני כבר קדמתי להם בזכות אברהם גם כן
הרי אני עוקר הבר ההוא מהם ואלעזר בו להפטר
עליהם . והקומלי שצא וקצו הבר משל לישראל
שהם כחגיבים שכתם בלשונם וכמו שצא במדרש
כלחוך השור מה השור כמו בלשוננו אף ישראל
כחם בלשונם רוצה לומר שבתפלותיהם ותחלתם
עמדה להם זכות אברהם אביהם ולא סייעם
את עוג רק להפכה עליו וכיח' שירדה על לואה
והקסתה את שיניו . ומפני שהיה עוג מלך חזק
ומלד העבד וכה הזרוע לא היה להם מעמד
בפניו ועוד שזכות אברהם היה מן הראוי שיה
היתה פונעת בו על כן הולרבו בתפלה לזכות
ולזכות האבות כלם רוצה לומר אברהם יצחק
ויעקב . והוא אמר משה כמה הוי עשר אמון
שקל נרגא ושורר עשר רוצה לומר משה עשה
שעמדה לו זכותו . והנרגא שלקח רמו לזכות
העם בכללו שהיו שם עמו שישראל בכללן נקראו
אבן שנא' משה רועה אבן ישראל ונפיו שהיו
שם עמו המגלים לכלי המושש בידו שהיה פתח
בו ושוור עשר רוצה בו זכות האבות ע"ה ועל
כן המגיל הענין למדלג שמדלג למעלה שהולרבו
לדלג אלל זכות שכבר קדמוסו והיה בזמן למעלה
ממנו . ואח"כ ביאר ולמה הולרך לכל זה להכות
אחוז בקרסיליו בשביל אברהם ואחוז משה כמה
הוי עשר כי כן מדתו של משה רבינו ע"ה כמו
שזכר בשבת ועל ידי כן לקח כל השעורין בשער
ולא שיהא לריך כאן לכל השיעורין האלו אלא
מפני

וּבְכַפְרָנוּ וְלֹא יִשְׂכַח אֶת הָעַם וְכֹאמְרוֹ סִלַּחְתִּי
 כְּדַבְרֶיךָ וְשִׁאֲנוּ מִמִּירָם בְּאוֹמֵה אַחֲרָה אֲעִ"פ
 שְׁמִי' הַמִּדָּה מִהוֹוֶהה כִּנְגֵדָם בְּכָךְ כֹּאמְרוֹ וְאִמְחָה
 אֶת שְׁמִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל וְעוֹסֵם מִמֶּנּוּ
 וְעַם כָּל זֶה נִתְרַלָּה לְהֵם ית' עַם הַהִשּׁוּבָה מֵהֵם
 וְאַחַר שִׁקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינִי זֶה כּוֹנֵנִס וְז"ל
 וְשָׂמוּ מִלֵּט חֹלֶס וְנִלְמַת אֲנִכִּי לְרַמּוֹ וְלוֹזֵכֵר . וְזֶה לֹד
 אֲמַד לְהֵם בְּחַגְדוֹת שֶׁהֵם מִגִּידִים מֵה שְׁכִימוֹ
 לְהַגִּיד וּמִבִּיחִים עֲלוּי אֶת הַמִּקְרָאוֹת כֹּאֲלוֹ דַעֲתָם
 בְּפִירוֹת אוֹתוֹ הַמִּקְרָא שֶׁהוּא נֹאמֵר עַל לֹד הַהוּא
 אֲמַרְוֹהוּ הֵם ז"ל וְחִינוּ רַק לְרַמּוֹ וְלוֹזְכְּרוֹן הַעֲבִין
 שְׂכוּנוֹ חֲלוּי . וְכֹאמְרָא ז"ל בְּצִבְחָ בְּחַרְחָ וְיִירֵם
 אֲמַר רִשַׁע אֵין רַם אֲבָד חֲשׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם .
 וְבִאֲמַת אֵין לְהֵם הַכּוֹנֵה ז"ל בְּכַחוֹב הַזֶּה שֶׁמְדַבֵּר
 בְּתַקְרִי מִלְחָמוֹת סִיחּוֹן שִׁאֲנוּ אֲמוּדֵ עַל דְּבִרֵי
 הַרְשָׁעִים וּמַעֲשִׂים וּמַחֲשׁוֹבוֹתֵי־הֵם רַק הַכּוֹנֵה
 לְהֵם בּוֹ וּבְכָל כִּיּוֹלָ בּוֹ לְזִמּוֹר הַעֲבִין עַם זְכִירַת
 הַכּוֹחוֹב וּבְסִימִנִּין הֵן לְהֵם ז"ל וְזֶה מִחֲכַמְתָּם
 לְקַבּוֹעַ הַדְּבָרִים הַלְרִיכִין וְכַבְדִּי הַעֲבִין גְּדוּלֵי
 הַתּוֹעֵלַת בְּלִשְׁוֹנוֹת לֹא תִשְׁכַּח זְכָרָם :

עוֹד

גְּרַסִּיק שֶׁם בְּפִרַק אֵין עוֹמְדִין מִבְּלַתִּי
 יִכּוֹלֵה ה' יִכּוֹל ה' מִיִּבְעִי לִיֵּה אֲמַר ר'
 אֲלַעֲזֵר אֲמַר מִשֶּׁה לְפָנֵי הַקְּבִיָּה רַב־שׁ"ע עַכְשִׁיו
 יִאֲמְרוֹ אוֹמוֹת הַעוֹלָם חֲשַׁשׁ כְּחוֹ כְּנַקְבָּה וְחִינוּ
 יִכּוֹל לְהִלְיִן . אֲמַר לוֹ הַקְּבִיָּה בֵּן עַמְרָם וְהִלָּא
 כִּבְר רֵאוּ נִסִּים שְׁעִשִׂיתִי לְהֵם עַל הֵים אֲמַר לְפָנֵיו
 רַב־שׁ"ע עַכְשִׁיו יִאֲמְרוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ אֶחָד יִכּוֹל לַעֲמוּד
 לְפָנֵי לִיֵּא מַלְכִים חִינוּ יִכּוֹל לַעֲמוּד . אֲמַר דְּבִי
 יוֹחֵן מִנִּין שַׁחֲזֵר הַקְּבִיָּה וְהוֹדָה לוֹ לְמַשֶּׁה .
 שְׂבַחְמַר וְיִאֲמַר ה' סִלַּחְתִּי כְּדַבְרֶיךָ . תַּנַּח דְּבִי רְבִי
 יִשְׁמַעֲלֵל כְּדַבְרֶיךָ עֲתִידִין אוֹמוֹת הַעוֹלָם לֹמַר .
 אֲשֶׁרִי תִלְמִיד שְׂרַבּוּ מוֹדָה לוֹ עֲכ"ל . דַּע כִּי לֹא
 עֵלָה עַל דַּעַת רְבִי אֲלַעֲזֵר שֵׁים הַפְּרַשׁ בְּלִשְׁוֹן
 סְדָקוֹק בֵּין יִכּוֹל לִיכּוֹלַת שִׁזָּה לִזְכֵּר וְזֶה לְנַקְבָּה
 תְּמַלֵּת יִכּוֹלַת שֶׁם נוֹפֵל בֵּין לִזְכֵּר בֵּין לְנַקְבָּה-רַק
 סְדָקֵק דְּקוֹק עֲמוֹק בֵּין פֶּעַל לְשֵׁם וְהוּא כִי
 אֲדוּן הַנְּבִיחִים מִשֶּׁה רְבִינוּ ע"ה מֵאֲמַת הֵיה
 לְפִרְעָה וְעַמּוֹ שֵׁים סִבָּה עֲלוּינָה שֶׁהוּא סִבָּה לְכָל
 זְשִׁלְעִי כָּל וְהוּא שֶׁהַבְדִּיל הָעַם לְחַלְקוֹ כֹּאמְרוֹ
 בֵּה אֲמַר ה' בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל . וְאֲמַר בְּרַצוֹת
 הַמִּקְוִפְתִּים עַל יְדוֹ לְמַעַן טַעַע כִּי לֵה' וְגו' כִּבְר
 יִדְעַת מֵאֲמַר פִּרְעָה שֶׁאֲמַר לֹא יִדְעָתִי אֶת ה'
 וְקִיֵּ-פִרְעָה וְעַמּוֹ חוֹשְׁבִין שְׁעִנִּין יִשְׂרָאֵל כְּעִנִּין

שֶׁאֵר הַאוֹמוֹת שֶׁנִּסְוִין חַחַח מִמִּשְׁלַת מוֹלֹחַ
 הַרְמִים וְשִׁיקְרָם הַמְקָרִים כְּמוֹ שִׁיחִיב הַמַּעֲרַכַת
 הַכּוֹבְצִים פְּעֻמִּים יִתְגַּבְּרוּ מֵאֵד כַּח הַמִּזַל כְּמוֹסִי
 אוֹתָם וְיִשְׁפְּלוּ פְעֻמִּים מֵאֵד שְׁפִלוֹת הַמִּזַל שֶׁהוּא
 שִׁיפְנַעְנוּ כַח מוֹל אַחַר הַמִּנְחָלוֹ וְכַעֲנִין שֶׁר יוֹן
 וְשֶׁר פִּרְס . וְכַשְׁבֵּרָה יֵד מִבֵּה כְּדִבְרֵי ה' וְהוֹלִיֵא
 אֶת הָעַם מִמְלָרִים חֲזִרוּ לְהוֹדוֹת כֹּאמְרוֹ ה' הַלְדִּיק
 הַעֲתִירוּ אֵל ה' וְעַל יֵם סוֹף בְּאֲמַרְם כִּי ה' נִלְחַם
 לְהֵם בְּמִלָּרִים . וְכַעֲשִׂיו הֵיה דְּבַר מִשֶּׁה בְּחַפְלָתוֹ
 שֶׁאֵם יִגִּיעַ עַנְשָׁם לְכָךְ יִהִיה פַּחַח לְאוֹמוֹ הַחוֹלְקִי'
 שֶׁאֵין הָעַם חֲלַק סִבָּה הַסְבִּי' ית' וְלוֹמַר שְׁמַכְהִיגֵם
 אֵין יִכּלָּתוּ יִכּוֹלַת ה' וְלִכֵּן אֲמַר מִבְּלַתִּי יִכּוֹלַת ה'
 וְלֹא אֲמַר יִכּוֹל שֶׁאֲלוֹ אֲמַר מִבְּלַתִּי יִכּוֹל ה' הֵיה
 בְּמַשְׁמַע שֶׁהֵם מוֹדִי' שִׁישְׂרָאֵל הֵם חֲלַק ה' וְחַלְחָלוּ
 רַק שְׁמַכְהִיגִים בִּיכּלָּתוֹ וְזֶה אִי אֲפִשֵׁר שְׁעַם
 הַהוֹדָאָה שֶׁהוּא הַשֵּׁם לֹא תִבְחָה כְּפִירָה בִּיכּלָּתוֹ
 שֶׁאֲלוֹ הוּא סִיבָּה לְכָל הַסִּיבּוֹת עַם הַהוֹדָאָה
 הַזֹּאת לֹא יִמְלְטוּ מִהִיּוֹתָם מוֹדִים שֶׁאֵין מַגִּיעַה
 לוֹ ית' אֲבָל בְּאֲמְרוֹ מִבְּלַתִּי יִכּוֹלַת ה' תִּבְחָה הַכְּפִיר'
 בּוֹ ית' מֵאֵד חוֹלְשַׁת הַכַּח חֲלִילָה לְרוּי לֹמַר אַחַר
 שֶׁהוֹלִיֵאִם מִמְלָרִים בְּכַחוֹ וְכַעֲשִׂיו חִירַע לְהֵם כִּכֵּה
 זֶה מוֹרֵה שֶׁאֵין יִכּלָּתוּ יִכּוֹלַת ה' רַק יִכּוֹלַת אֶחָד
 מִמַּכְהִיגֵי הַשְּׁפִלִים שֶׁאֵין יִכּלָּתוֹ לַעֲמוּד בְּפָנֵי
 הַשָּׁרִים מַכְהִיגֵי' אֲרֻזוֹת לֹא מַלְרִים . וְאֲמַרו חֲשַׁשׁ
 כְּחוֹ כְּנַקְבָּה . וְדַע שֶׁהַזְכֵּר הוּא פּוֹעֵל וְהַנְּקָבָה
 פְּעוּלַת הַזְכֵּר וּמַרְחָה בֵּה פְּעוּלוֹתָיו וְלִכּוּסָה זֶה
 אֲמַרו שֶׁאֲמַר נִשָּׂה עַכְשִׁיו יִמְלָחוּ פַחַח שֶׁאֵין כְּחוֹ
 ית' כִּכֵּה הַזְכֵּר שֶׁהוּא הַפּוֹעֵל וְחִינוּ מִקְבֵּל כְּחוֹ
 מֵאֲחַר רַק כִּכֵּה הַנְּקָבָה שֶׁהִיא מִקְבֵּלַת מֵאֲחַר
 ר"ל שִׁיאֲמְרוּ שֶׁאֵין הַסִּבָּה עֲלוּינָה לְכָל הַסִּבּוֹת
 רַק כֹּאשֶׁר כָּל הַכּוֹחוֹת שֶׁמִּקְבֵּלַת מִסִּבָּה אַחֲרָם
 וְיִגְבְּרוּ פְעַם וְיִשְׁפְּלוּ פְעַם וְחֹה חֲשִׁישׁוֹת כַּח
 כְּנַקְבָּה וְעַל זֶה הוֹדָה לוֹ ית' וְאֲמַר לוֹ סִלַּחְתִּי
 כְּדַבְרֶיךָ . עוֹד - גְּרַסִּיק שֶׁם בַּפ' הַרוֹחָה אֲבָן
 שְׂבַקֵּשׁ עוֹג לְרוּחַ עַל יִשְׂרָאֵל גַּמְרָה גְּמִירֵי לֵה .
 אֲמַר עוֹג מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל כִּמֵּה הוּי תִלְחַח פְּרַסִּי
 אֲעַקֵּר עוֹרַח בֵּר תִלְחַח פְּרַסִּי וְאֲשֶׁדִי עֲלִיבּוֹן אֵל
 עַקֵּר עוֹרַח בֵּר תִלְחַח פְּרַסִּי וְאִייתִי עַל רִישֵׁה
 אִייתִי הַקְּבִיָּה קַמְנִי וּנְקַבּוּהוּ וְנַחַח-בְּלוֹאֲרִיכֵי בַעַל
 לְמַשְׁלָפִים אֲמַשְׁכּוֹה שִׁיבִיה לְהֵאִי גִיסָח וְלֵהֵאִי
 גִיסָח וְהִיִּינוּ דְכַחֲבִי שִׁינִי רַשְׁעִים שְׂבַרַת אֵל
 חֲקִרֵי שְׂבַרַת אֵלָה שְׂבַרַבַת . מִשֶּׁה כִּמֵּה הוּי עֲשֵׂר
 אֲמִין שֶׁקָּל נִגְרָה בַּח עֲשֵׂר וְשׁוֹר עֲשֵׂר מֵאִים
 בְּקַרְסוּלֵי

וְהוּא בְּרַחֲמָיו יִלְנִי מִשְׁגִּיחוֹת וַיֹּאחֵז וַיִּגְלֶה עֵינָיו לְרַחוּם מִתּוֹרַתוֹ הַחַיִּימָה כִּפְלוּחַת . וּלְפִי כְּמִנְחָא בְּדַבְרֵי ר' ז"ל אֲשֶׁר דְּבָרֶיהֶם נִעְלָמִים וְכֹלֵם יִקְרִים וְנִעְיָמִים רַחוּמִים בְּמִדְרָשִׁים וּבְחֻלְדוֹ הַחַיִּימָה וְאֵם מְגִיחָה לְעֵינֵי הַסְּכָלִים כְּדָבָרִים בְּטָלִים לְיִוְדַעֵי חָן וּלְמִצְבִּינִים שְׁכָלִים לִבְךָ כְּדִי לְהַסִּיר הַפְּתָחִים מִמְּבוֹכָתָם אֶת מַחְסוֹת הַחַטָּאִים הַחֲלָה בְּנַפְשׁוֹתָם רֵאִיתִי לְלַקֵּט מִפְרוֹשֵׁי הַרֵב ר' שְׁלֵמָה בֶּן אֲדָרְתָּ זְכוּרוֹ לְבָרְכָה שְׁפִירָה אֲגִדוּת הַתְּלַמּוּד וְעַם הַיּוֹת שְׁכַל דְּבָרָיו נִחְמָדִים מִזֶּהב וּמוֹפֵז רַב־אֲמָנָם כּוֹנְחֵי לְקָלָם וּלְכֹן אֲבִיחַ מֵהֶם מַעַט מִזֶּה שְׂמִים שְׁלֵשָׁה גִרְגָּרִים הֵם יִפְתְּחוּ עֵינֵי הַעוֹרִים וַיַּעֲוֹרוּ לְבָבוֹת הַסְּכָלִים לְיָדַע וּלְהוֹדִיעַ כִּי כָל דְּבָרֵי חוּל יֵשׁ בְּהֵם סוּד נִשְׁבַּב גַּם הַמְּגַלָּה הוּא נֶאֱחָז בְּחַוּדוֹ כּוֹחֵז כְּנֹכַח אַחֲרֵי הַלֵּב . כִּי הַאֲמָנָם בְּחַמְתָּ וּבַתּוֹרָה כִּי כָל פְּשָׁטֵי הַתּוֹרָה הוּא לְמַאֲכַל וְכֹלֵם כְּפִשְׁטָן וְהַמּוֹשְׁכֹת מִחוּץ הַפְּשָׁטִים לְחֲרוּפַת הַלּוֹרֶה הַשְּׁכָלִית כִּי בְּחַמְתָּ אִי אֲפֶשֶׁר לַעֲרֹב כִּי תְּכַלִּית הַכּוֹנֵה הַיָּחֵה בְּפִשְׁטִים לְבַד כִּי זֶה הוּא פְּתוּיָה וּסְכָלוֹת . וְאִלֻּם הַפְּשָׁטִים מוֹכְרָחִים לְהַשְׁגִּיהַ שְׁכָלִית וְהַכֵּל דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים כְּמוֹ שְׂכַתְּבֵתִי בַּשְּׁמַלְת הַגְּתִיב וּבַשְּׁמִי אֵלֶּה הַתְּכּוּנוֹת יִכּוּן אִלֻּם אֵל הַתְּכּוּנָה הַיְּשָׁרָה בְּאֵלֶּה הַמִּדּוֹת וְזוֹ הִיא תּוֹרַת י"י הַחַיִּימָה אֲשֶׁר לֹא יִחַסֵּר כָּל בַּיָּה :

גְּרִסִּין

בְּמַסְכַּת בְּרַחוֹת פֶּרֶק אֵין עוֹמְדִין הַתְּשַׁבַּח אֲשֶׁ עוֹלָה מִרְחַם בֶּן בְּטָנָה וְגו' אָמַר הַקַּב"ה כְּלוֹם אֲשַׁכַּח עוֹלוֹת וּפְטָרֵי רַחֲמִים שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנַי בְּמִדְבָר . אָמַרְה לְפָנָיו כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל רַב־שָׁע' הוֹאִיל וְאֵין שְׂכַחָה לְפָנַי כִּסֵּף כְּבוֹדֶךָ שֶׁמָּא לֹא תִשְׁכַּח לִי מַעֲשֶׂה הַעֲגַל אֲמַר לֹה גַם אֱלֹהֵי תְּשַׁכַּחְהָ . אָמַרְה לְפָנָיו רַב־שָׁע' הוֹאִיל וַיֵּשׁ שְׂכַחָה לְפָנַי כִּסֵּף כְּבוֹדֶךָ שֶׁמָּא תִשְׁכַּח לִי מַעֲשֶׂה סוּיָה . אָמַר לֹה וְאִנְכִי לֹא אֲשַׁכַּח עַכ"ל . כִּסֵּף הַרְשָׁע' ז"ל יֵשׁ מִשְׁחַבְּשִׁים וְחוֹשְׁבִים שְׂחָמִ"ל מִפְּרָשִׁים הַתְּכּוּבִים הַבְּחִים בְּאֲגֻדוֹתֵיהֶם כִּיּוֹלָא בַּיָּה עַל לֹד הַאֲמָנָה כְּמוֹ שְׁפִירָשׁוֹ בְּחֻלְדוֹת וְכֵאלֶּה עֲשׂוּ כֵאלֶּן עוֹלָה בְּשׁוֹרֶק כְּמוֹ עוֹלָה בְּחוּלָם . וְכֵן פִּירְשׁוּ בֶּן בְּטָנָה פֶּתַח רַחֵם הַבָּה מִן הַבְּטָן . וְכֵן אֱלֹהֵי . אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל . וְאִנְכִי . אִנְכִי ה' אֱלֹהֵיךָ וְזֶה יִשְׁתַּבַּח רַבִּים וְנִחְלָקוּ בּוֹ לְשִׁמֵי כְּחוֹת . הַכַּח הַא' מֵהֶם מִלֹּד נְעוּחָם לְדַעַת ר' ז"ל וְסַמְכָם עַל כָּל מַה שֶּׁאֲמָרוּ חוֹשְׁבִים כִּי כֵן פִּירְשׁוּ הַמְּקַרְלָאוֹת בְּחַמְתָּ אַחֲרֵי שֶׁבָה כַּסֵּף דְּבָרֶיהֶם ז"ל .

וְהַכַּח הַב' מִשְׁתַּבְּשִׁי וְיִחַד וְמוֹטִים אֵל לֹד הַכְּפִירָה שְׂחוֹשְׁבִין כִּי כֵן הִי' דַּעַת ז"ל בְּפִירוֹשׁ הַמְּקַרְלָאוֹ הַהֵם וְהַחֲרִים וְגוֹרִים שֶׁהַשְּׂבוֹשׁ מֵהֶם וּמֵה' יִלְאֹו לְשִׁבוֹשׁ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ וְחוּלֵי' הַשְּׂבוֹשׁ כָּכֵל מַה שֶּׁאֲמָרוּ גַם בְּפִירוֹשֵׁי הַתּוֹרָה וְהַמְּלֹאוֹת וְאֵלֶּה הֵם הַסְּכָלִים בְּחַמְתָּ וְגַד פְּתִיחָם נְבוּנִים . וְכִדִּי לְסַלֵּק שְׂמֵי הַשְּׂבוֹשׁוֹת הַחֵלֶן אִנִּי לְרִיךְ לְהַעֲרֹב וּלְפָרֵשׁ כּוֹנְחָם ז"ל כָּכֵל שְׂבוּיָלָא בַּיָּה . דַּע כִּי עֵינֶיךָ הַכְּחוּב הִי' לְוַמַּר כִּי־יִשְׂרָאֵל רֵאִשִׁית הַמַּחֲשָׁבָה בְּבִרְיַת הַעוֹלָם הַשְּׁפַל מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה שֶׁבָה וּבְמִנְחֹתֶיהָ יַעֲמָדוּ עַל יַדֵּיהֶם ית' וְעַל מַה שֶּׁיִּרְלָנוּ ית' מ' הַעֲבוּדָה וְהוּא אֲמָרוּ בְּנֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל . וְעוֹד אָמַר קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לֹה' רֵאִשִׁית הַבּוֹחֲתָה וְאֲרַז"ל שְׂמַחֲשָׁבָה עַל יִשְׂרָאֵל קְדָמָה לְכָל . וְהוּא שְׂדָמָה הַעֲנִין כֵאלֹהֵי עַם עוֹלָה שֶׁהוּא פְּרִי בְּטָנָה וְאָמַר עוֹד שֶׁאֲבַחְנוּ ית' אֱלֹהֵים וְיִחַד חֻזְקָה מֵאֲבַחְתָּ הַאֵם לִבְךָ לְוַמַּר שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח לְעוֹלָם עַל כּוֹס חַמֵּא וְכֵאלֶּה לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ וְלֹא יִבְרַח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ וְגו' וְהוּא אֲמָרוּ כֵאלֹהֵי גַם אֱלֹהֵי תְּשַׁכַּחְהָ וְאִנְכִי לֹא אֲשַׁכַּח . וּמִן הַיְּדוּעַ שֶׁאִי אֲפֶשֶׁר לֵאמֹר לְהַסִּיר אֶתְּבַחְתָּ מֵאֵת בְּנֵה וְלִהְיוֹתְךָ בִּי אֵם הוּא בְּנֵה אֵם . לֹאֹו אַחַר שֶׁהוּא פְּרִי בְּטָנָה מִשְׁאֵ"כ' בְּאֵב שִׁפּוֹל בּוֹ הַסֶּפֶק וְעַל כֵּן דִּימָה הַכְּחוּב עֵינֵי יִשְׂרָאֵל עִם אֲבִיחָם שֶׁשְּׂמִים לֵאמֹר עַם הַבֶּן לְוַמַּר שֶׁאִינוּ מֵסִיר מֵהֶם אֲבַחְתָּ וְרַחֲמָיו וְלֹא יִמְרִים בְּאִמוּנָה אַחֲרָה . וּמִפְּנֵי שְׂקִיּוּמָן עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַשִׂיַת מְלוֹחֵיו וּבַשְּׂבוֹבָה בַּעַת נְעוּחָם מֵהֶם וְהַשְּׂבוֹבָה הַשְּׁלֵם לְהֵם עַם עַשִׂיַת קִרְבּוֹת כְּמוֹ שֶׁבָה בְּתוֹרָה וְלַחֲמֵלָה מִמֶּנּוּ ית' קִבַּע לְהֵם עוֹלוֹת בְּשׁוֹרֶק וּבְעֶרְבֻהֵן הַחַמִּידִין שֶׁמְכַפְּרִין עַל הַכָּלֵל וְאֵף עַל הַרְבוּרֵי הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁבָה בְּפִירוֹשֵׁם הַחַמְתִּי . עוֹד קִבַּע לְהֵם קִרְבָן אַחַר מַחֲוִיבֵי וְהוּא פְּטָרֵי הַרְחָם מְאוֹרָף לֹהֵה הַזִּכִּירָה בְּנַפְלֹאוֹתָיו וְחֻסְדָּיו ית' שֶׁפָּדָאֵנוּ מִכָּל נֹזֶק בְּיוֹם הַכּוֹסוֹת כָּל כּוֹר בְּאֶרֶץ מִלְרִים לְפִיכָךְ אֲמָרוּ כֵאלֹהֵי כְּלוֹם אֲשַׁכַּח עוֹלוֹת וּפְטָרֵי רַחֲמִים כֵאלֹהֵי עוֹלָה מְלִשָׁן עוֹלָה וְכֵן בְּטָנָה פֶּתַח רַחֵם וְאֵין הַכּוֹנֵה בְּהֵם רַק לְהַכְנִים בִּישׁוּר הַעֲנִין בְּלִשָׁן הַכְּחוּב לְרַחֵם וְלִזְכֹּר לֹא זוֹלָת זֶה וְכֵן עֲשׂוּ בְּמִלְתָּ גַם אֱלֹהֵי וּבְמִלְתָּ אִנְכִי לֹא אֲשַׁכַּח . וְהַכּוֹנֵה לְהֵם לְרַחֵם כֵאלֹהֵי לְדַבֵּר שֶׁתְּכַפֵּר לְהֵם עַל מַעֲשֶׂה הַעֲגַל שֶׁהִים גְּדוֹל שֶׁחַטָּאִים עַד שֶׁהִגִּיעַ עַנְשָׁם לְשַׁכַּח מִן הַעוֹלָם כֵאלֶּה הַרְף מִמֶּנּוּ וְאֲשַׁמִּידָם וְעַם כָּל זֶה אָמַר שֶׁיִּשְׁכַּח הַתְּכּוּנָה וְיִכְפְּרוּ

מפני מדור המשל שהוא ממשל עוג בגדול קימה
 מאד עד שעקר הר של שלש פרסאות ושמו על
 ראשו על כן המשיל שיעור גובה קרסוליו לשלשי'
 חמה כי כן דרך המשל' לתפוס פרטים נילוחים
 למשל שהוא שרלה בו הכתוב אז החכמים וכן
 עקר. ואייתי ברישים ובעל למשלפיה כל אלו
 דברים נאותים לסדור המשל לא זולתי זה.
 ואמרו בצרייתא הרוחא חבן שרלה עוג להשליך
 על ישראל וכו' שרלה שנגלה בציאור שהיתה
 חבן ממש שרלה לזרוק על ישראל. דע כי מפני
 שהיה עוג גדול כה מאד עם היותו צל עם
 זכות אברהם לדעתו לא נמנע מהיותו מתעסק
 לבא עליהם בכה הגדול והיה מרין חבן או
 חבנים לזרוק עליהם מה שלא היה אפשר להיות
 כן בכה אחד משאר אנשי המין האנושי ואמנם
 עיקר בחונו היה בזכות אברהם לפי שכבר
 ראה שנלחו לעמים שלא כעובד ואשר נעשו להם
 נסים רבים בקריעת ים סוף ושאר האותות
 והמופתים אלא בעקרו הסר שהוא מהם חזר
 להיותו נלחם עמם בכה הזרוע והרוחה אותם
 החבנים הגדולות יכיר מהם שאיש חזק ואמיץ
 ביותו בכחו לזרוק כאלו לא היה מן הראוי
 להלל העם במלחמה ממנו לולי שנעשה להם נס
 ועל כן הטעמו בראייה ברבת נס. ואשר יגלה
 לך זה הוא שתמאל להם בצרייתא חבן שרלה
 לזרוק ובספור הענין קראו לו הר ואלו היתה
 האבן וההר דבר אחד היה להם לומר כאן וכאן
 חבן או כאן וכאן הר אלא שהם שני עיניים
 האבן השנייה היא היתה חבן גדולה וההר רמז
 לאברהם חביו ע"ה כמו שביארתי :

עוד גרסינן שם פרק כ"ד מזכרין אמר ר'
 חנינא בר פפא כל הנסנה מן העולם
 הוא בלא ברכה באלו גזל לקב"ה וכנסת ישראל
 שנא' גזל חביו ואמו ואומר אין פשע חזר הוא
 לאיש משחית ואין חביו אלא הקב"ה שנא' הלא
 הוא חביב קנן ואין אמו אלא כנסת ישראל שנא'
 שמע בני מוסר חביבן ואל תטוש תורת אמן מתי
 חזר הוא לאיש משחית אמר רבי חנינא בר פפא
 חזר הוא לאיש לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל
 לאביהם שבשמים. יש בזה נסתר והוא כוד
 הברכות ונגלה שהמזכר על הפירות או על אחד
 מהנאות העולם כבר הסכים בדעתו שהבורא
 ית' אשר הוא עבדך אותו על הנאותיו הוא

המשגיח הוא המנהיג את הכל וכנסת הכל שאף
 על פי שהגלגלים בסכותם והארץ בעצמה
 מלמיתים ומגדלים אין כח באדם רק מלד השפע
 עליהם מן הסבה העליונה המשגיח בכל ב"ח
 הפך מאמר האומרים חלכה אחרי מאבזי נותני
 לחמי ומימי וגו' שהיו נותנים כל הכחות לגלגלי'
 הפועלים בארץ בעצמם ולרוחניים שהם נפש
 להם ופוללים הכל ממנו ית'. ועל כן נקרא מי
 שאינו מזכר גזל חביו שהאב רמז לכב' הראשון'
 כמו שהאב בכה לבן וגזל אותו שפולל ממנו
 ההשגחה והנסנה במעשה התחנות ומי שמוסג
 כן גורם למנוע הטובות מן האומה כמאמר
 הנביא לנותני הכחו' לרוחניים לכן אשכז ולקחתי
 דגני בעתו ותרשתי במועדו מדה כ"מ באינו
 מודה בעובת המטיב ראוי שימנע ממנו המטיב
 טובתו ונמאל משחית אומתו כענין שהשחית
 ירבעם עובדן של ישראל בהשחיתו אותם לאביה'
 שבשמים אשר קלץ בניעומו. ואעפ"י שהנסנה
 ואינו מזכר חינו אלא יחיד הוא לבדו משחית
 האומה ומנוע הטובה מהם שכבר ידעת מאמרו
 ז"ל שהאדם נדון אחר רובו ומכאן אמרו ז"ל כל
 העושה מצוה אחת יתירה על זכויותו אשריו
 שהכריע עלמו ואם כל העולם לבק זכות. עוד
 גרסינן בריש תענית ארץ ישראל הקב"ה משקט
 אותה בעלמו וכל העולם על ידי שליח שנאמר
 הנותן מטר על פני הארץ ושולח מים על פני
 חולות. ההכס סובר שארץ ישראל שהיא העיקר
 נקראת ארץ חתם כי היא תכלית הכונה בארץ
 ומה שהוא עפל לה נקרא חולות מלת חוץ ר"ל
 דבר שהוא חוץ לעיקר. גם על דרך האמת נקרא
 ח"י ארצנו ארץ כי היא ארץ חמדת ורלונו ית'
 בה וכבר ידעת שארץ ישראל נחלת ה' כאמרו כי
 גרשוני היום מוכספת נחלת ה' ושם הסר חמד
 ה' לשבחו ועל כן נחנה לעם חבר לנחלה לו
 ואחר שהם נחלתו ית' לא מוסר הארץ והעם
 למל או לשר ממשי מעלה אשר חלק אותה לכל
 העמים כי חלק ה' עמו והוא אלהי הארץ כאמרו
 ויורם את משפט אלהי הארץ ואין מעשיתם
 נעשים לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח והוא
 משה בבקשתו ובמה יודע איפה וגו' ונפלינו
 אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה וכל
 עניני הארץ בהשגחה מאתו ית' תמידית כאמרו
 תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד
 אחרית

בקרסוליה וקטליה ע"כ' חלה אעירך על ענין הסגרות שצאו בתלמוד ובמדרשים :

דע

כי צאו מהם בל' עמוק לסבות רבות כי לעתים תמלאם זכרונם לברכה רומזים ענין פשוט מאד או שאין בו לורך כלל ועם כל זה יולילו אותו בלשון זר ועמוק מאד עד שיחשוב המסחל שיש בענין ההוא סוד או ענין לריך להסחירו ואינו רק כי לעתים יולילו אותם בלשון זר מאד כדי לחוד לבנות התלמודי' וגם כדי לעורר עיני הכסילים המעילים דברי שבט דבדברי החכמי' בתחלת המחשבה בלאת פשוטי הדברים מגדר השגחה ושכלם המועט כענין שכתוב כי ישרים דרכי ה' ולדיקי' ילכו בם ופושעים יכשלו בם וכבר ביאר רבינו משה ז"ל שתי הכוונות האלה בהגדות הנעלמות בפתיחת פירוט המשל' שלו. ועוד יש להם סבה אחרת גלו אותה הם ז"ל בקצת המדרשים והוא כי לעתים היו חכמים דורשין דרכים ומאריכין דבדרי פועלת והיו העם ישינים וכדי לעוררם היו אומרים להם דברים זרים לבהלם שיתעוררו משנתם וזו הסבה מפורשת להם ז"ל במדרש שיר השירים בפסוק הכך יפה רעייתי אמרו שם רבי היה דורש ונתמננס הצבור בקצ' לעוררן אמר ילדה אשה במארי' ששים רבוא בברם אחד והיה שם תלמיד א' ור' ישמעאל ברבי יוסי שמו אמר מאן הוה קן אמר לו זו יוכבד שילדה משה ששקול כנגד ששים רבוא שנא' אז יעיר משה וכני ישראל. על קן כשתמלאני מפרש' דברי הגדה ותחשוב כי ממנה יל' ענין דק לדקות לשון הגדה ודקות דבריה ואני מפרש אות' שצאה לעניינים פשוטים מאד אל הגזר שאי אפשר שהעלימו הענין הפשוט ההוא בלשון אחרת כי כבר הראיתוך בעיניך דרכי באגדו' על הדי הזה לורך ומעשה כונתם ז"ל באגדה זו ראונו לומר בעקירת ההר הזה שרצה עוג לזרוק עליהם :

דע

כי באת להם ז"ל הגדה זו מפורשת באגדה אחרת והוא שאמרו בדה ויאמר ה' אל חירא אותו וגו' מכדי סיחון ועוג אחי הוא מפני מה נחירא משה מעוג ולא נחירא מסיחון. מתשובתו של הקב"ה אחת מכיר מה בלבו של אותו לדיק תלמד נחירא משה שמתעמוד לו זכות אברהם שנא' ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי ואמר מר זה עוג שפלט מן

המבול. אמר לו הקב"ה אל חירא אותו כי בידך נחתי אותו עד כאן דברי הגדה. וכבר ידעת שנמשלו האבות דבדרי הנביאים להרים כאלמרו ריב את ההרים ומבואר מזה הביטוי אל לוד חולבתם וביאר אחריו הביטוי אל אברהם אביכם וכשבאו ישראל להוריש גוים גדולים ועלומים מהם לא בלדקתם רק מלד זכות האבות ומשמרו ית' את השבועה אשר נשבע להם כמו שהעיד הכתוב לא בלדקתך וביזושר לבבך וכתיב בתריה ולמען הקים את השבועה אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליחזק וליעקב. עד שהיתה מדת ה' מקטרגת כמו שצא במדרש לבא לקחת לו גוי על קן נחירא משה שמתעמוד לו זכות אברהם לעוג והיא המחשבה שחשב עוג ואמר אחר שאין כה האומה האלה ברבוי עם שהרי מחיהים אותו כי אם כשגש פרחאות רק מלד זכות אבותם ואני כבר קדמתי להם בזכות אברהם גם כן הרי אני עוקר ההר ההוא מהם ואעזר בו להפכו עליהם. והקומלי שצא וקב ההר משל לישראל שהם כחגבים שכתם בלשונם וכמו שצא במדרש בלחוך השור מה השור כמו בלשונם אף ישראל כהם בלשונם רוצה לומר שבתפלותיהם ותחלת עמדה להם זכות אברהם אביהם ולא סיייעה את עוג רק כהפכה עליו והיא שירדה על אחריו והקסתה את שיניו. ומפני שהיה עוג מלך חזק ומלד הטבע וכה חזרוע לא היה להם מעמד בפניו ועוד שזכות אברהם היה מן הראוי שלא יתהם פוגעת בו על קן הולדו בתפלה לזכותם ולזכות האבות כלם רוצה לומר אברהם ילחק ויעקב. והוא אמר משה כמה הוי עשר אמן שקל נרגא ושורר עשר רוצה לומר משה עשר שעמדה לו זכותו. והכנגד שלקח רמז לזכות העם בכללו שהיו שם עמו שישראל בכללן נקראו אכן שנא' משה רועה אמן ישראל ונפני שהיה שם עמו המושלם לכלי המושם בידו שהיה פתח בו ושורר עשר רוצה בו זכות האבות ע"ה ועל קן המושל הענין למדלג שמדלג למעל' שהולדו לרגל אלל זכות שכבר קדמוהו והיה בזמן למעלה ממנו. וזהו צ"ב יאר ולמה הולך לכל זה להכות אותו בקרסוליו בשביל אברהם ותמיהו משה כמה הוי עשר כי קן מדהו של משה רבינו ע"ה כמו שזכר בשבת ועל ידי קן לקח כל השעורין בעשר ולא שיהא לריך כאן לכל השיעורין האלו אלא מפני

שנרמנו לנו זה. כבר ידעת ששלשת האבות גלו ממקומם ואין אחד משלשתן נדמה בגלותו לחבירו כי אברהם גלה ממקומו עם ביתו ובכרוב גדול והלך למצרים מפני הרעב והגולה שם אשתו ביד המלך למעטת ממנו וליקח אותה לעצמו והוכה במכאוב עליה והולך להשיבה ע"כ וכתן לה רכוש וכסף וזהב ושלחו מארצו ואברהם הלך למסעיו לומר נוסע והוכה לה כהולך ממקום למקו' בלי שישתקע באמצע בחד מן המקומות רק נסיעותיו ע"י מקרה עד שגאגלגל לבית אל עד מקום המזבח וקרא שם בשם ה' והוא אמרו וילך למסעיו. ועיניו אלה רמו לגלות הראשון ושכסע יעקב חבינו וכל ביתו אהו לגור בארץ מפני הרעב ובעודנו שם חמסו המלך לעבוד עבודתו ולמטע החולדות ממנו בכבוד גזרתו שאם כל הבן הילוד היאורם תשליכוהו. ועל כן נמנע מלישא נשים ואף להבריה הכשואות כמ"ט רבותיו ז"ל בוי"ק איש מבית לוי. ואח"כ הוכה המלך במכאוב והולך לומר קומו אהו מתוך עמי ולתת משלו כאמרזו גם אהם תהן בידו זבחים ועולות ואומר ושאלה אשה משכנתה. וכן הלכנו בלחינו למסעיו נוסעים וחונים יש אשר יחנו יום או ימים או חדש או ימים רבים כאמרזו ויש אשר יאריך הטען וגו' עד שבאו אל המקום הראוי למזבח ולקרות שם בשם ה' כאמרזו כי לא בלחם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה. ויחאק גלה ממקום ישיבתו אבל לא מארצו כמו שנאמר לו גור בארץ הזאת וזרע בארץ הריח ונחשטש שם והכריז עליו המלך שלא יגע בו אדם ולא באשתו ולא שלחו מארצו כפרעה רק שיעמוד או יסע כפי רצונו. וכן קרה לנו בגלות שנים גלות בצל כי לא הגלה צבוכדנצר לבבל מן הארץ רק הניח שם שרים למשול על הששארים אשר השאיר נצוראדן ולא יאלו משם כי אם לרצונם וזמן מועט ובנו בתיים וכטעו כרמים וחרשו. גנות ואכלו פרים וכורש המלך לא שלחם עבדל רק מסר הרשות בידם כאמרזו מי בכם מכל עמו יכי אלהיו עמו ויעל וזה לשמרת שלא יגע אדם בכם וכורש עצמו קדם לה. ויעקב גלה חוץ למקום מגוריו מפני עשו אחיו ובמקלו לא בחיל ולא בכח ועבד במקום גלותו את אחי אמו דל וגולה והיה עמו שם והעביר ולכסוף ילא שלא לדעתו עם כל

אשר לו ונרדף ואחר כך כרת עמו ברית כשרדפו ונשבע אס יעבור עוד את הגל הזה לרעה ובשבו ילא לקראתו אחיו אשר רדפו ושלה אליו דורות רבות ע"י עבדיו והולך לכסוף ללכת אל ארץ אחרת מפני יעקב אחיו. ומעולם לא נרדף אלא ע"י עשו וע"י לבן אחי אמו. גם אהנו בגלות החל הזה השלישי גלינו מארצנו שבויים בוים ע"י רומים שעיקרה אדומיים ושעבדו אותנו לא כעבד הנמכר רק כעבד המשרת אחיו ואדניו וזאת מסים וארמוניות פעמים רבות ויש לנו לעמוד תחת רשותו עד שירא' השם בענינו ויגיע זמן הגאולה העתידה וירדפונו בלחטנו קלם האומות כמו שרמוז בספרי הכיאים מן המלחמות שיעשו קלחם עם משיחו הראבון ואחר יכרתו לנו ברית כלה עד שיביאנו מנחה לשם כאמרזו והביאו אה כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' בכוסים וגו'. וענין יעקב עם המלאך והאבק עמו רמו לכל זה שהמלאך הכוח כבר ידעה שהוא פרו של עשו כל הלילה. וענין האביקה היא השתדלות עמו לנחשו כלשון חכמים דאביק ביה מיבק ולכן תרגם המתרגם בהאבקו באישתדלותיה. והלילה רמו לגלות שהוא כמו השך ואפילה ומחשיך ומדליב הלצבות בלרות ובגלגולין שמתגלגלין כל הדורות מואז ועד עתה והרוב מאלה לחינו בני עשו וקלח מאלה הקרוב ישמעאל. ונחאבק עמו עד עלות השחר והשחר הוא תחלת היום וממנו הולך ואור עד כהן היום. הרמו בזה שאנו נתגלגל עם לחינו בני עשו עד עלות שחר הגאולה כי מידן אנו עתידין לקבל המלכות והוא הרמוז בענין לידתם שכחב גם וידו אוחזת בעקב עשו וכמו שאמרזו רבותיו ז"ל בצרלשית רבם שאל הגמון אחד את רבי אחי ואמר לו מי תופס המלכות אחריו הביא לו כייר חלק וכחב בו וידו אוחזה בעקב עשו אמר ראה דברים ישנים מפי זקן. ויש לך לדעת עוד כי מה שנחאבק המלאך עם יעקב עצמו ואמר הכחב וירא כי לא יכול לו ויגע בקף ירכו והלך לו מפני יעקב הוא הרמוז למה שאירע ליעקב עצמו עם עשו אחיו כי באמת חשב עשו ללכת לקראתו בעם רב כדי לנחשו ולעקור את הכל וכאמר יעקב והכני אה על צניח. וכאשר ראה כי לא יכול לו פנה מפניו ולא הרע לו רק הרע

אחרים שנה ושם נרמז כי אין משקה אוחה ית' על ידי השליח רק בעלמנו רולה לומר בהשגחה מאחו ית' כאומרו לא כארץ מזרים היא אשר חורע את זרעך וגו' ואמר על ארצנו למטר השמים שתהה מים וממה שחאה לר"ך לדעת כי לא בא המאמר הזה בגנות הארץ רק בשבחה ואם היו הדברים כמשמען היה באמת גנות הארץ שאינה כארץ מזרים שהיא כולה משקה חו המעלה גדולה שבארצות שהוא משקה כל שכן שארץ מזרים יאורה עולה ומשקה אותה אלא שהחורה הגיד ותרמו' שהשמים הגאמרים שם רמו לשמים העליונים כאמרו ואחיה תשמע השמים. ורגלך רמו לסבות מלשון ויבדך ה' אוחך לרגלי וכאלו אמרו והשקית בסיבוביך ולשבח הארץ בחכמים השבח הזכיר ארץ מזרים ששבת השקאחם הנבחרת מן הסבות טיולים עולה ומשקה. ואמר כי עוד ארצנו נבחרת שאינה מסורה לשליח רק להשגחה מאחו ית' חמיד עיניו בה לא חסור השגחה ממנה לעולם ועל כן אינה שותה רק למטר השמים והוא שאמר כאן שכל הארצות שותות על ידי השליח וארץ ישראל לבדה הוא בעלמנו משקה אוחה. וכל המאמרים האחרים שתמלא כאן ארץ ישראל שותה מי הגשמים וכל העולם מי תמלי' וארץ ישראל שותה תחלה ולבסוף כל העולם הכל רמו למה שאמרנו ואם תחבונן במה שאמרתי תבין זה כי כל השכלים ומזלות השמים ששם הבורא ית' למשמרתם בארץ אין פעולתם רק משפע שנשפע עליהם מהבנה עליונה ברוך הוא ואמר פיות ארץ ישראל שותה בהשגחה מאחו ית' בלי חלואות שליח ממזלות אש כן באמת גשמים פוירדין שם הם עיקר הגשמים גשמי רלון וזכרה לברכות פירות ועל כן היחה ארץ ישראל בזמן שהיו ישראל עושין שם רלוננו ית' מויליאה רוב תבואות ופירות מרובין וגסין מאד שלא כדרך שאר הארצות כמו שידעת שבה במאמרם זכרונם לברכה בכתובים כי שם לוח ה' אח הברכה ושאר הארצות שהם אחת משערי השמי' כאלו הם שותים בדרך משל מן התמלי' של הגשמים ההם גם ארץ ישראל שתה תחלה על דל הכוונה הזאת כי היא מקבלת מן הברכה העליונה וכל העולם מן השפע הנשפע על המקבלים מן הברכה ההיא שהם שלוחים

עוד

להנהיג העולם ולשקו'תו
 גרסינן בריש חולין ההיא אחתא דרובא מהדרת למשקל עפרתא מסותי כרעיס דרבי חנינא אמר לה שקולי אין עוד מלבדו כתיב חיי ויהאמר רבי יוחנן למה נקרא שםם כשפים שמכחישי'ן פמלי' של מעלה. שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה. פי' פמלי' בכל מקום הוא חיל וזכא ובלשון יון נקרא אחיה פמלי'. ופמלי' כאן רמו לטבעים שבה הארץ יתבדך ונתנס בחוקות השמים והארץ וזכאם כלאמר זכרונם לברכה אין לך עשב ועשב מלמעלה שאין לו מזל מלמעלה שאומר לי גדל שנאמר הידעת חקות שמים אש השים משטרו בארץ והטבעי' הם הם מחנות הבורא יתבדך. והנה אבארי לך המאמר הזה והוא כי רבי חנינא שא' אין עוד מלבדו כתיב נראה לו שאין יכולת דבר לטנות דבר לפי שאין עוד אלא מה שסודר הוא ית' לבדו והינה על הטבע ועל זה הקשו לו והאמר רבי יוחנן למה נקרא שםם כשפים שמכחישי'ן פמלי' של מעלה לומר שמכחישי'ן ומשנין מה שלא היה כן אש הוגח על הטבע לבד ולהטביע להפך מה שלא היה כן על דרך המקרה הפשוט. והיחה החשובה כי כן הוא באמת ולא היחה הכונה לרבי חנינא בזה אלא לדעתו שהפעלים נפשו ודבקה חמיד וזכותו רב ומנין שהדבק אינו ניזוק שאין תחמון שילמ בעליון ועל זה נאמר תמים חיי' ע' וכו'. ולכן אמרו ז"ל אין מזל לישראל הכונה שהם למעל' ממנו עם הדבקות שלה' שהוא למעלה מן המזל באמת והוא שרמונו רז"ל באמנם באברהם שהעלהו הבי"ת למעלה מן השמי' שנאמר הטע נח השמימה ואין הבעה אלא מלמעלה למטה:

עוד

גרסינן שם פרק גיד הנשה ויאבק איש עמו עד עלות השחר ח"ר יבושע בן לוי מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד:
צריך אני להקדים לך הקדמה והיא דע שפבר גלו לנו רבותיו ז"ל במדרשות שהאבות ומקריהם רלוני לומר שלשת האבות אברהם יצחק ויעקב חי' לבנים ולמה שקרה להם מן הגלויות וגאולתם בשלשת זמני הגלות והכלתם מהם. ואיני בא עכשיו לפרש פרטי המקרים ודמיונותם כדי שלא יאריך הספור רק מה שסיפק ליעבד הענין בהגדה הזאת ומה

הוא שיש גמול אחר מזלתי זה העולם היה
 מזכירו הכתוב בשום פנים . תשובה דע כי
 הצורה ית' לא עוזב מזלתי גמול העולם הבא
 כמו שאבאר ולא היה המפורש בה בהללחת
 העולם היה ורעמו כי אם לשתי שבות האחת
 מהנה שגמול העולם הבא מפני שאין עומדין
 עליו כי אם בשכל לא וכתרו חורה כי אם בקלרה
 כאשר עשתה בזיוו ה' אלמים על האדם לאמר
 ולא אמרה לו אנכי ה' אלטיך לא תרנח לא
 תנאף כי השכל מורה עליו וכן לא הזכירה
 הגמול האמתי והוא העול' הבא בעבור שסמכה
 על השכל שורה עליו . והסבה השניה כי
 הגבוה ממנהגם להרחיב דדברים שהלורך
 מביא אליהם בקרב ותקצר דדברים הרחוקים
 וכאשר היה לורך העם צעת שניתנה להם
 התורה לידיעת ענין הרץ כענין אשר הם באים
 אליה הרחיבה להם צפי' ומה שיש בו מפרי
 עבודתם והנורותם וע"כ אמרה כי הארץ אשר
 אחס בה שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא
 וגו' עד סופה :

וכתב

הרמב"ן ז"ל כי הכריתות הנזכרים
 בתורה בפס' הוא בטחון גדול לקיום
 הנפש אחר המיתה ובמתן השכר בעולם
 הנשמות כי באמרו ותצרך ונכרתה הנפש ההיא
 מקרב עמה וכן ונכרתה הנפש ההיא מלפני
 יורה כי הנפש המועתת היא תכרת בעונה ובאר
 הנפשות אשר לא חטאו תהיינה קיימים לפניו
 בציו העליון ולכן הוא מפרש הנפש ההיא עונה
 בה כי העון אשר בה הוא וכריתתה . וטעם זה
 הענין כי נר ה' נשמת אדם אשר נפחה באפיו
 והיא נשמת שדי שכתב בה ויפח באפיו נשמת
 חיים . והנה היא בענינה לא תמות ואיננה
 מורכבת שתפרד הרכבה ותהיה לה סבת הויה
 והפסד כמורכבים אבל קיומה ראוי הוא והוא
 עומד לעד כקיום השכלים הנבדלים ולכן לא
 ילטיך הכתוב לאמר כי בזכות המלוה תהיה
 קיומה אבל יאמר כי בעונת העבדות הנאל
 ותעמא ותכרת מן הקיום והוא הלשון שתפסה
 בהם הסור' כרת כענף הנכרת מן האילן שממנו
 יהיה שרשו עכ"ל . ואני אומר טעם אחר כי מה
 שלא נכתב בתורה גמול אחר כי אם של זה
 העולם לפי שגלו וידוע לפניו יחבך שישראל
 חפלים שיענקו על עונותיהם בה העולם כדי

שזכו להיו העו"ב כי כן היה בידם מימי יעקב
 ועשו כאשר בא במדרש רז"ל ולכן היה מאיים
 אותם חמיד בגמול זה העולם ואומר להם ראו
 כי אם היות שאת' חפלים בו לכפר על חטאתכם
 ואולם ראו כי הם עונשים גדולים ועמויים
 על מים ולכן מוטב לכם שתשמרו המצות ותזכו
 לשני עולמות . אבל מגמול שאחר מיהיה לא
 הולך להודיעם כי כבר היה גלוי ומפורסם
 ביניהם כי זה היה אשר היו כלם מחכים ומלפני'
 כי כל ישראל יש להם חלק לעו"ב שגא' ועמך
 כלם לדיקים וגו' והוא העול' הסדירי אבל בזה
 העולם אשר הוא עובר היו בו רוזים שונג .
 וכבר שאל מין ח' לא' מחכמי עמינו באמרו
 ח"כ הוא שהבוי"ת בחר בכם ואתם גוי קדוש
 וכיוו ושאר כיוולא בזה שאתם אומרים בעלמכם
 למה נראה כאלו אתם מעריחים על העולם
 ויראה מכה המעשים שנעשו לכם מאברהם
 ועד עתה כי במקרה אתם בארץ ושאר האומות
 עיקר ואתם עפל . כינר כי מתחלה היה אברהם
 עקר ושרה עקרה אין לה ולד ודרשו חכמיים
 שאפי' ביה ולד לא היה לה והעריות הבוי"ת את
 הטבע ועשה לה בית ולד וילדה בת ל' שנה
 ואברהם בן מאה שנה ויולח בן ס' שנה ויעקב
 לא קבל הברכה מאת אביו כי אם במרמה כי
 הכונה היחה לעשו אחיו וברח מאחיו ושהה
 בבית לבן כ' שנה ביום אכלו חורב וקרח בליים
 והוליד י"ב בנים לאחר כמה עבודה וגייעת
 כפיו וכל ימיו לא היה לו מניחה לאלא לרה אחר
 לרה ונחגלגל הדבר וירדו למצרים והאשכז יוסף
 לארון על בית פרעה ונשתבה ואמר וישמיני
 לאב לפרעה כלומר כי זה דבר גדול ונפלא ולא
 הגיע להיות ארון אלא על עבדים כי מצרים
 עבדים היו ואח"כ נשתעבדו הבנים בנלות חזק
 עד ששלח הבוי"ת את משה ואת אהרן והוליחם
 בכל האותות והמופתים שזכרם לכם כמה
 פעמים בכמה מקומות בתורה ובשאר ספרי
 הקודש כלומר ראו מה עשיתי עמכם . ועד עתה
 אתם עושים מגים ומחזות ומפלין וכל האוכל
 המן ונכרתה זכר לוישא העם את בלוק בעבור
 שטשאן בני חורין כאומה אתם משאר האומות
 ואפילו המים לשמות לא בא להם כי אם בלעזר
 גדול ונחשב להם כי נטו לבוי"ת לפי ששאלו
 מים לשמות ולמה כל זה עד שנראה כי כל קך
 אחס

לאחי' לתולדות הרמוזות בכף ירך יעקב. ואמרו ויזרח לו השמש והוא זולע וכו' הרמז שירכו הוא רמז לתולדותיו זולעי' תחת שפודו של עשו והוא אמרו ביעודי הגאולה אוספה הזולעה. ואמרו ויבא יעקב שלם עיר שכם היא ירושלים נחלתם כמו שכם אחד והרמוזו חולק חד. ועשוהו שם שכות למקבו הרמז להיות שם שכות הש"י על עדתיו שהם רמוזים במקנה באמרו ואחנה לאני לאן מרעיתי והוא אמרו ויהי בשלם סכו ומעוהו בזיון. מאורף לזה עוד כי המקום הראשון שזכר שבאו ושכנו שם בלחם ממלרי' היה בסכות באמרו ויסעו בני ישראל מרעמסם סכותה. ואשר אמר ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנפש איננה הודעה כמו ע"כ לא מכרו את אדמתם שלא היה כן היה מתחייב שאף נגף יעקב ברגלו שלא יאכלו בניו רגל לעולם וכן אבר שירגיש בו יעקב שלא יאכלוהו בניו אף איננה הודעה רק מזהו נלעוו עליה מפי הבורא ית' ויתעלה על דבר זה. וכמוהו על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכס לא תאכל דם. וזו המזהר נלעוו עליה בני נח רוצה לומר נלעוו עליה יעקב ובניו קודם מתן תורה ולא פשיית בסיני שאינה מוכרת במזות החורה מחומש השני ואילן והוא שנתן להם הבורא ית' וקיימו הם. ומעשה דע והבן דברי רבי יהושע בן לוי שאמר מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד הכונה לו בזה למה שאמרתי ורגל כבר ידעת שהוא מושאל לבסם כמו ויברך ה' אותך לרגלי. ואבק דבר המחילד מן העפר בהגיעו אותו. ועד כסא הכבוד רמז להגעת העניני' אל העיקר והאמת הכבון. וזה קאמר ר' יהושע הרמז לו המלאך ליעקב שיאבקו בניו והתולדות היואלים מירכו עם בני עשו אחיו עד שיסבבו לקעקעו וירעו להם אף לא יוכלו לו ושיעלו אבק' זה ועניני סיבותיהם עד כסא הכבוד זה כולל שני עניינים. הא' שענייניו עם אחיו עשו לחלוק על עיקר העיקרים שהוא כסא הכבוד ידוע ממחלקותיו בדת ובאמונה. ועוד שימשך זה הענין והאבק עד הזמן הרמז בדניאל עד די כרכסון רמזו ועפיקו יומין ישיב ואז יסיפ הפסא שלם כאמרו ועלו משיעיים בהר ליון לשפוט את הר עשו וסיחה לה'. המלוכה וכתיב והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד :

הנתיב התשיעי

לחאמין בגמול הטוב לעושי רצון קונו והחפך לעובדיו רצונו :

כבר

ביארתי בתחלת הספר בנתיב הראשון שאמונת ההשגחה הפרטית היא פניה מפנות החורה וראוי לכל מי שהוא מכת משה ואברהם להאמינה והוא שאמר הכתוב כי נכת עיני ה' דרכי איש וגו' והבורא יתברך ויתעלה דן לכל אחד ויגמול לו עושה כפי מעשיו הטובים כאמרו למען ייטב לכם ולבניהם לעולם ועוד כאמר ולדקה סהיה לנו כי נשמור לעשות וגו' וקרא גמול המלות לדקה כי העבד הקטן לרבו שהוא חייב לעבוד איתו אם יתן שכר עוד בעבודתו לדקה וחסד יעשה עמו וזה שאמר הכתוב ולך ה' חסד כי אהיה חסד' לאיש כמעשהו הנה רחיות על הגמול הטוב לעושהו וכמו כן יתברך ישיב הרע לזרריו וכלעו מעלליו ישיב לו והוא אמרו שלמה ע"ה כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל פעלם אם טוב ואם רע ועוד אמר עונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי מחאתו יתמך וכמו אלה נמלאו הרבה כתובים שהם מורים על הגמול הראוי שלא נוכל לבחבם כלם ואחר שנתבאר זה ראוי לבאר היאך יהיה הגמול ומה יהיה ולכן נאמר תחלה כפי מה שגדלה לבורא יתברך ויתעלה מחכמתו ויכלתו והעצבתו אל בריותיו לא יתכן להיות שיעור העושה אשר כוון זה לנפש הזאת מה שהיא מולאה בעולם הזה מעובותיו והגאותיו מפני שכל טובה שיש בעולם הזה יש עמה רעה ועם כל הללחה עמל ועם כל הגאה זער ועם כל שמחה אצל וכל חלקיו שוים וההכרעה לעניינים הממליצים על המשמחים. הנה כי עוונות העולם הזה הן דמיונות ומותרות שמויקות וממיתות הנפש וכיון שזה מבוחר ואין בו ספק א"כ מן השוא הוא שיהיה הבו"ת משיס חכלית תועלת הנפש הזאת בעניינים האלה הכהפכים אצל ראוי שיהיה מוזמן לה מדור שיש בו החיים הגמור' והשלחה המיוחדת שבו ימלאו תאוות' ועל זה הורו כבר החכמים ברציות מופתיות לרוב מאד. ואם ישאל שואל ויאמר אם כן הוא מדוע לא נמלא שזכר בתורה מן הגמול כי אם בעולם הזה בלבד. והוא מה שכתב בפרשה אם בחקותי ובפרשת ויהי אם שמוע השמעו וא"כ הוא

ולכן הוא חפץ שימא' משאלותיו בזה העול' ואינו חושש ממנו שיבא עליו אח"כ ולכן נותן לו בכו"מ בזה העולם משאלות לבו באיזה זכות או מלוה שעשה כמו שאבאר בקרוב. ועשנו לאחר מיתה כפי רצונו והוא לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו. הנה סבה אחת ללדיק ולרשע. והסבה השני לייסורי הלדיק שיהיו יסורין של אהבה ע"ד הכתוב שאמר את אשר יאהב ה' יוכיח וגו' ועליו נאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יו. עוד נאמר אשרי אנוש יוכיחו אלוה. או יהיה על חטא בני דורו ולפשעם כמאמר הכיבא אכן חלינו הוא נשא וגו' והוא מחולל מפשעינו מדוכה מעונותינו כי כל ישראל ערביין זל"ז או יהיו על אשר יש כח בידו למחות ברשעים ואינו מוחה על דרך הוכח טוביח את עמיתך ולא תשא עליו חטא הא אם לא יוכיחו ישא עליו חטא. או אולי היסורין הם יסבור הלדיק שהם לרעתו ואחרתים יהיה עוב אלא שאינו מרגיש בה מיד עד לאחר זמן וכל דעביד רחמנא לטב עביד. ולפי גלגול הנשמה שאבאר בחתימת זה הכיבא בע"ה יחדש לנו טעם אחר לייסורי הלדיקים שהוא לנקות הנשמה הריח כי לכך נהנה בגוף ההוא ויהיה לו יסורין ואף אם יסי' לדיק. ואשר נראה מעובות הרשעים בעה"ז יהיה כ"כ מא' מחמשה פנים הא' כי רחוק הוא שיהיה ברשע ההוא נמנע כל ימיו מעשות שום עובד ורואו הוא לקבל עליה שכר ואלו ישפיע לו הבו"מ בהגמולו בעה"ז תענוג וגדולה ומלכות כמלכות שלמה אינה שום לגמול קטן מתענוג. הכפש באור החיים בעולמים הראוי' לה והוא מאמרם ז"ל יפה שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי העה"ז כמו שביארתי. ולרוב עונותיו ללקח ממנו אהוב גמול ומשלים לו שכרו בדבר הקטן והגרוע כאשר ביאר אונקלוס בכחוב שאו' ומשלים לשוכניו על פניו להאבידו כאשר מלינו בכו"מ בן ירבעם שנטל שכרו בעולם הזה על איזה זכות שעשה והוא שאמר עליו כי זה לבדו יבא לירבעם אל קבר יען נמלא בו דבר טוב. או תהיה הטובה לרשע ההוא לפי שעתיד ללאת ממנו בן כשר כאשר היה לאהו לפי שעתיד לו ללאת ממנו חזקיהו ולאמון שיאל ממנו יאשיהו ולשמעי שיאל ממנו מרדכי ותהיה הטובה הריח שנתן לו בכו"מ.

לו ורשע טוב כי יאמרו מדוע דרך פלוני ופלוני רשעים ללכת ולמה פלוני הלדיק אבד וגם ראינו שירמיה הכביא ע"ה ואיוב וחבוקק חממו על זה. ירמיה אמר מדוע דרך רשעים ללכת ואיוב אמר מדוע רשעי' חיו. וחבוקק אמר תמרי' כבלע רשע לדיק ממנו כי זה יהי' ישיב במה שיבאר :

דע

כי סבת ייסורי הלדיקים בעה"ז וכן הללחת הרשעי' יהיה על א' מחמשה פנים. האחד מחמשה פנים של ייסורי הלדיקים הוא כי אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא והקב"ה חפץ להקל מן הלדיק ההוא העונש מהעונות ההם המועטים שעשה ושיהיה בדבר גרוע והוא הגוף ובזמן הפחות והוא העוה"ז. והב' אם יאבד הבו"מ מגופו בעה"ז כל הטובה אשר נהייתה בעולם ויהיה נידון ביסוריו של איוב כל ימיו עוב לו משיענש בנפשו להיות נדון בעולם הנשמות בייסורי גיהנם או שיגרע חטאו מנפשו מעט ממעלתו בעולם הנשמות ודבקה בזיו העליון ועולם הבא לפחיתות הגוף וגריעות הטובה שתבואהו בעול' הגופו' ולמעל' הכפש ועליו הטובה אשר באור פני מלך חיים ולכן מעניש ללדיק בזה העולם והוא שאמר הכתוב הן לדיק בארץ ישולם כמו שחלינו במשה ואהרן כי כאשר סרחו סרחון אחד קל נעלו העונש בעה"ז כדי שיזכו לנעימות הטוב אחר המיתה בלי שום חטא וכן ארז"ל במס' קדושין כל שזכיתו מרובי' מעונותיו מריעין לו בעה"ז ודומה כמו ששורף את הסורה ולא שיר ממנה אפילו אות אחת ואולם יקבל הגמול המובחר בדבר הנכבד והוא הנשמה ובעת הטוב והוא לאחר מיתה כמו שאבאר. ולא יגרע לי משכרו אפי' כחוש השעפר וכ"כ לא יגרע מלדיק עיניו חש"כ לתת לאיש כדרכו כאשר דרשו רז"ל בכחוב שאמר האיש אשר אתה נושא בו ויליא אליך את העבוע הפולה ארז"ל מה דרבו של אדם להיליא פחות שבכלי' בן הוא בענין העונש כי הלדיק הוא יודע ומכיר בזה העול' שחועלתו והנאתו הכל. ואינו חפץ שינתן לו הנה שכרו כי אם לאחר מיתה והי' חפץ שיפרע לו הנה ענשו ולא לאחר מיתה. ולכן נפרע הבו"מ ממנו בזה העול' חובו. אבל הרשע עבור שהנאו זה העולם עובדיו המה ההלכה השלמה ואינו חושש מהשכר של אחר מיתה ואינו מאמין בו.

זו העולם הוא שלהם בעיקר אבל ישראל שהם נכבדים אלל הבו"מ וצניו וגוי קדוש נאן להם עולם העליון ולפיכך סיחה אות למ"ד של ישראל לפי שזוהרה חרוך למעל' ואין לה תושבת כשאר ארצות רמו כי אין לישראל תושבת בזה העולם כי אם במקרה וכן כתיב כי גרים ותושבים אחס עמדי לפי שארצו העולם הרוחני הוא בחלקם כמו שטרא בחלק האומות זה העול' התחתון שהיא כבית שער וכמו שלא נמצא בית שער זולתי בצבור החזר והחדר כן לא נמצא זה העולם אלל בצבור שנתקן עלמנו בו כדי שזוכה לארצו העליון שנקרא ערקלין כארז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור לפני העולם הבא התקן עלמך בפרוזדור כדי שתכנס לפרקליזיוכל ישראל יש להם חלק לעו"ב. ומה שאין להם גם זה העולם לפי שהם זה כנגד זה שאם יתעדן בזה יקצר מעו"ב ולכן מנע לנו קצת ממעדני זה העולם ומאכלות ובעילות ושאר זרכי הגוף כמו שאמרת כדי להרחק מקלה רוב השאזה רוחק גדול להעדר הרגשה הסכא' מעט עד שחשיב' ותחזקו בנפשותינו תכונת הזהירות. אמנם פעמי' ימצאנו נוהל שני עולמות והוא כשיהיה השבח הרבה שיעדיף על שיהיה זה לא יוכל להיות כי אם במעט. ולכן לא היה בישראל גבורה בזה העולם כי אם מעט אבל לעתיד לבא יעדיף עלינו בשני עולמות כמו שהבטיחנו ע"י נביאיו. ומה שאנו מתפללים להיות לנו מלכות וארצות הוא לשני עעמים. הא' לפי שאין אנו יכולים לעבוד בוראינו ית' בלבד שלם בעודנו תחת עול האומות לפי שאין דעתנו פנויה. ועוד לפי שרוב מלות תלויות בלחך ולפיכך נחשו להם הלדיקים לייכנס בה. וכמו שהחשוב יותר מן היישוב בעולם כך ארצות הגוים יותר ויותר מארץ ישראל. וכמו שהחיות והבכמות יותר מבני אדם כך האומות יותר מישראל וכן כתיב כי אחס המעט מכל העמים. וכמו שיש לעולם די בשמש אחד כך די בגוי אחד קדוש. ע"כ לשון החכם להשיב על שאלת המין. ועכשיו נחזרה לעניינינו ונאמר אחד אשר הוכחנו כי יש גמול אחר זולתי של זה העולם מעשה הוסר דבד המכאיב הלבבות ומדאיב המחשבות אשר ממנו נמשכו רבים בכל הדורות לכפירה גמורה והיא הראות בעולם כאלו משפט מעוקל בצדיק ורט

אחס מטריחים בעולם כי אין לעולם בדם אורך ואפי' במקרה ואלו הדבר אחת כי אחס בניו וגוי קדוש ושאר מה שאחס אומרים בעלמכם אדרבה היה ראוי להיות ומן הדין הוא להיותם בעולם עיקר והעולם שלכם ואלו הניב אחד מהאומות לשמש לאחר מכם היה מתפאר ואומר כי עלתה מעלתו להיות שמש בבית יהודי סנק' צנו של הבו"מ ושאר כיוצא בזה. ואפילו בימי עוזכם הנה אמר דוד מלכם ואדרבה בעדותך נגד מלכים ולא אבוש וכי תפארת היה למך בצבור שאינו בוש לדבר לפני מלכים אחרים אלל נשחבה לפי שהיו מעולים ממנו ומעולם לא הגיע נועלת שלטונם להיות. שבעים מלכים מלקע' תחת שלחנו כאשר היה לאדני בוק שהי' ממלכי האומות. ושלמה לא מלך כי אם מתפסח ועד עזה. ועוד שנאמר לכם הרבה ממעדות העולם ממ' כלות ובעילות ושאר זרכי הגוף. כללו של דבר שאחס כמו אסורי' בזיקי' שאיכ' עושים דבר כי אם ברשות. ע"כ שאלת המין. וזו תשובת החכם. דע אחס השואל שחילו לא היה כל המלוי כי אם זה עולם שהיה והתפסד כמה היו דברין טובים ונכוחים. אמנם הלא ידעת אם לא שמעת כי משלו המליחות למלך בשר ודם שיש לו חזר המלכות וזה החזר נחלק לג' חלקי' והם הבית הפנימי והתיכוני והחיצוני הבית הפנימי הוא מיוחד למשכבו ולא יכנס בו אדם כי אם הוא ושגלתו והוא המכובד שבחל. הבית התיכוני הוא מיוחד למאכלו עם השרים שלו ובו יכנסו בני אדם לדין לפניו. הבית החיצוני הוא בית שער שאין רוב בני אד' נמנעין מליכנס שם. ועל כל בית מאלו השלשה יש עבדים ממונים וכל אחד הוא שר במקומו. כיצד כמו שארצו הממונה על החדר שר במקומו כך הוא ארצו הממונה על בית שער שר במקומו יש לו רשות להכות אפילו לנכבד מהנכבדים שלא יכנס לארצו בית שער כי כן לזה המלך וארצו הנכבד לא יוכל להשתמש בארצו בית שער אלל ברצון ארצו השוער אע"פ שכהיכנס אל החצר הפנימית הוא נכבד בעיני המלך כן הוא כל זה המלוי נחלק לג' חלקים רוחני והוא החדר ותיכון הוא הגלגלי ובית שער והוא זה העולם של הויה והתפסד וזה בית שער הוא שנתן לאומות בעולם ועל כן נקראו אומות העולם כעומר כי

חִיר מִים עֵפֶר וְכֹל יִסוּד שְׂכוֹל לַמַּעֲלָה מִחֲדָרוֹ
 הוּא קֵל מִמֶּנּוּ חֲמָסָה פְּעֻמִּים אֲפָשֶׁר שֶׁבִּהְכֵרְתָה
 יִשְׁנו סֹדֶרֶס וְהַזְעֵמָה כִּי לַפְעֻמִּים אֲפָשֶׁר שֶׁחָרַד
 הָאֵשׁ לַמַּעֲלָה וְאֲפָשֶׁר שֶׁיַּעֲלֶה הָעֵפֶר לַמַּעֲלָה אֲךָ
 הַזְעֵמָה זֹאת תְּהִיָּה לְהֵם הַכִּרְחִים לֹא עֲבֻעִית .
 הַמַּעֲלָה בְּזֶה אֲפָשֶׁר לוֹ לְהֵאדָם שִׁזְרַק לְרוּר הַשְּׂמִימָה
 וְיַעֲלֶה הַלְרוּר הַהוּא אֲךָ עֲלִייתוֹ זֹאת לוֹ הַכִּרְחִית
 וּבְכוּר הַמַּכְרִית אֲזִי הַלְרוּר יִבּוֹב דְּרָךְ יִשְׂרָאֵל
 לַמְקוֹמוֹ שֶׁהוּא הַאֲרֶץ כִּךְ הַכְּשֵׁמָה הַחַיּוּנִית הַזֶּכֶה
 הַטְּהוֹרָה שֶׁהִיא בִּהְכֵרְתָה בְּגוֹף כִּי עֲבֻעָה הוּא
 לַעֲלוֹת לַמַּעֲלָה כֹּאשׁ וְאֵם לֹא טַעֲמָה עֲבוּדָה בְּגוֹף
 בְּכַחוֹת הַעֲפֻרָרוּיֹת שֶׁהֵם הַתְּאֻוֹת הַבְּהֵמִי' לְרוּנֵי
 לִוְמֵר בְּעוֹמֹת אֲזִי בִּהְעֵדֶר הַגּוֹף תַּעֲלֶה דְרָךְ
 בְּבוֹלֵה בְיוֹשֶׁר כִּי אֵין מַעֲשִׂין וּמוֹנֵעַ וְהֵם תְּחוֹת
 וְזֵהִים לְרוּרֵה בְּרוּר הַחַיִּים וְעֲלִים אֲמֵר שְׁלֵמָה
 וְזִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעוֹלָה הִיא לַמַּעֲלָה .
 חֲמָסָה אֵם נִתְלַכְכֶּה וְנִתְעַרְבָה בְּכַחוֹת הַגּוֹף ר"ל
 גִּילּוּלִים וְעוֹמָאחָה חֶרֶד לַמַּעֲלָה לְאַרְץ אֲעֻפִי
 שֶׁתִּשְׁחַדֵּל הִיא לַעֲלוֹת כֹּחַ הַעֲפָרִי גּוֹבֵר עֲלֶיהָ
 וַיִּכְרִיחֶנָּה לִירֵד וְהִיא רוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרֶדֶת הִיא
 לַמַּעֲלָה כְּלוֹמֵר הַחוֹמָה שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה בַהֲמָה
 שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית הִנֵּה הִיא בְּמַלְחָמָה
 עֲלוֹמָה כִּי הַשָּׂבֵל יִמְשִׁיכֶנָּה לַמַּעֲלָה וְכֹחַ הַבְּהֵמִית
 יִמְשִׁיכֶנָּה לַמַּעֲלָה זֶכֶה תְּחַחֲוִיָּם לַמַּעֲלָה לֹא זֶכֶה
 עֲלִיּוּנִים לַמַּעֲלָה :

לֹא יֵאמֵר כִּי בָּאָה בְּחוֹךְ מְקוֹם אֲבָל הִיא עִם הַנִּיחָ
 כְּמוֹ הַלְוָרָה אֵל הַחֹמֶר וְלֹא כְּמוֹ דָבָר בְּמִקְוֵה לֹא
 דָבָר בְּכִלֵי שֶׁהֵם מִן הַתַּעֲטֵה דְבָרִים בְּהוֹמֵר
 אֲרַכְטוֹס בְּסֹפֶר הַשְּׂמִי' וְהַעוֹלָם שִׁיֵּאמֵר בְּכֵן דָּבָר
 דְּדָבָר חֲמָסָה הִיא דְבָקָה בְּגוֹף דְּבוֹק לְזִרְיֵי נִתָּן
 שְׁלִימוֹת לְחוֹמֵר כְּמוֹ שֶׁבִּיאֲרַתִּי בְּחִיצֵי הַשְּׂמִי
 וּבִהְפָרְדָּה תְּהִיָּה הַעֲלִיָּה דְבָר שִׁבְתָּ אֲלֵל הַל
 מִדְרָגָה הַאֲלִילוֹת אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ גֵלָל . וּמֵאֲחֵתִי
 כְּחוֹב כִּי בְּשׂוֹפֵה לֹא תְּהִיָּה מַעֲלָה כֹּאשֶׁר הִיָּתָה
 בְּעוֹד שְׂהִיָּתָה לְוָרְחָה בְּמִקְוִיָּה קוֹדֵם שֶׁנִּרְכַּבְתָּ
 בְּזֶה הַגּוֹלָם . וְלִכֵּן שִׁינֵי שְׂמִי שִׁיָּם וּמִנֵּה
 נִחְלָקוּ ב"ש" וּב"ה הֵלְלוּ חוֹמָרִים כּוֹבֵב לוֹ לְהֵאדָם
 שֶׁנִּבְרָא מִשְׁלָל נִבְרָא וְהֵלְלוּ חוֹמָרִים כּוֹבֵב עַ
 שֶׁלֹּא נִבְרָא מִמֶּה שֶׁנִּבְרָא וְעַכְשָׁיו שֶׁנִּבְרָא יִשְׁפָּט
 בְּמַעֲשָׂיו וְחֲמָרֵי לֵה יִמְשַׁמֵּם בְּמַעֲשָׂיו . וְזֹכֵר כּוֹיֵן
 בְּלִמָּה ע"ה בְּאֲמָרוֹ וְשִׁבַּח אֵלֵי אֵת הַמַּחִים בְּכַבֵּד
 מִחוּ מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲדוּנָה וְכוּ' :
 מַשְׂכִּיָּם אֵת אֲשֶׁר עֲדוּן לֹא הִיָּה . כִּהֵּן יִכּוֹפֵר
 הֵמָּה שְׁלֶשֶׁת דְרָכֵי הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂכֵנִית בְּנִלְרַתִּי וְהֵם
 הַלְוָרָה שֶׁנִּתְרַכְּבָה וְנִבְדְּלָה שֶׁהֵם הַמַּחִים וְהַלְוָרָה
 שֶׁנִּתְרַכְּבָה וְעוֹדוּנָה בְּגוֹלָם וְהֵם הַחַיִּים וְהַלְוָרָה
 שֶׁעֲדוּיֵן לֹא נִתְרַכְּבָה אֲשֶׁר הִיא עַסוּרָה מִכֹּל מְקָרֵי
 חוֹמֵר מִכֹּל עוֹמָאחַת גּוֹף . וְשִׁבַּח הַרְאֵשׁוּנָה יוֹתֵר
 מִהַשְּׂכֵנִיָּה וְהַשְּׂלִישִׁית יוֹתֵר מִכּוֹלָם . כִּי
 דוּמָה הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂכֵנִית קוֹדֵם הַרְכַּבְתָּה
 בְּגוֹף לִמְלֶךְ יוֹשֵׁב בְּהִיבֵל דוּמָה הַרְכַּבְתָּה בְּגוֹף
 לִמְלֶךְ אֲסוּר בְּרַכְטִים וְדוּמָה הַבְּדִלְתָּה מִמֶּנּוּ
 לַחֲבוֹשׁ שִׁילָא מְצִית הַחֲבוּרִים וְחוֹזֵר לַמַּלְכוּתוֹ
 וְכִלֵי סִפְקָ כִּי אֲחוּתוֹ הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הוּא בְּזֶה הַמַּעֲלָה
 הַשְּׂלִישִׁית יוֹתֵר מִשׁוּבָה מִבְּשִׂמְיָה וּבְרַחֲשׁוּנָה יוֹתֵר
 מִבְּשִׂתִּיָּהן לְפִי שֶׁבְרַחֲשׁוּנָה לֹא הִשְׁיָגוּ זֶמֶק וְלֹא
 לַעֲרֹ וְלֹא יָדַע דָּבָר רַע וּמִזֵּה כְּעַטֵּם אֲמֵר וְעוֹבֵד
 מַשְׂכִּיָּם אֵת אֲשֶׁר עֲדוּן לֹא הִיָּה . וְכֵּן שׂוֹאֵל
 כִּיֹּן שֶׁהַרְאֵשׁוּנָה יוֹתֵר עוֹבֵד לְמָה נִרְכַּבְתָּ וְכֵּבֵר
 כֹּאמֵר וִירָא אֲלֵהִים אֵת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֵנָּה עוֹבֵד
 מֵאֲדָ . יֵשׁ לְהַשִּׁיב שֶׁאֵת"פ שֶׁהַרְאֵשׁוּנָה יוֹתֵר מַעֲלָה
 מִהַשְּׂכֵנִיָּה חֲמָסָה יֵשׁ לְשִׁלְשִׁית שְׂבַח מֵאֲדָ אַחֵר וְזֶה
 שֶׁעַם הַיּוֹת שֶׁהַרְאֵשׁוּנָה מַעֲלָה וּמַשְׂבַּחָה וְעַסוּרָה
 מִכֹּל טַיִם וְאֻלָּם אֲזִינוּ נוֹדַע שִׁעוּרָה וַיִּפִּיָּה
 וְחַשְׁבִּיבּוֹתָה אֲלֵל לְאַחֵר הַכִּרְחֵה מִמֶּנּוּ וְאֲחֵ"כ
 חֲזַרְתָּה לֵה וּלְפִי' יִתְאָחוּ נִפְשוֹת הַלְדִיָּהִים לְחוֹזֵר
 לַמְקוֹמָם הַרְאֵשׁוֹן וְלִכֵּן אֲמֵר בְּשִׁלְשִׁית לְשׁוֹן שְׂבַח
 רְוָלֵה לִוְמֵר כִּי אֲזִי יִשְׂבַּחְנָה הַחֹזֵר אֲלֵהִים וַיִּדְעַע
 חַשְׁבִּיבּוֹתָה

נֵאֻם הַמַּחֲבֵר אֲלֵהִים הֵם דְּבָרֵי הַמַּמְשָׁלִים וְכֹל
 זֶה אֲזִינוּ שׂוֹה לִי כִּי לֹא יִתְכַן לִוְמֵר
 שְׂעִילוֹת הַכְּשֵׁמָה הִיא עֲבֻעִי' כַּעֲלִיית הָאֵשׁ
 הַיִּסוּדִית שֶׁאֵם כֵּן עֲלוֹת לֵה נֶפֶשׁ הַלְדִיָּק לַמַּעֲלָה
 בִּהְפָרְדָּה מִן הַגּוֹף וְשׂוֹבָה לְגִזְרַתָּה לֹא יִחַשֵׁב לֵה
 לְאִישׁוּר וְלֹא לְתַגְמוּל אִו שְׂכַר מֵאֵת הַבּוֹרָא ית'
 אֲלֵל הוּא עֲטִיָן עֲבֻעִי מַעֲבֻעָה כַּעֲלִיית הָאֵשׁ
 הַיִּסוּדִית לַמַּעֲלָה וְהִיָּה לְפִי זֶה עוֹשֶׁה הַרְשַׁע
 הַכֵּרֶה בְּרֵדֶת נֶפְשׁוֹ שְׂאוּלָה וְכֹל אֲלֵהִים הַדְרָכִים הֵם
 שׂוֹא . לִכֵּן נִשְׁאֵר בִּהְכֵרְתָה לִוְמֵר שֶׁאֵין לֵה בְּעֵלֵם
 שׂוֹם מִיָן מִמִּינֵי הַתְּשִׁיעָה וּבְאֲמָרְנוּ בֵּה עֲלִיָּה
 וַיִּרְיֵדֵה אֵין זֶה אֲלֵל בְּדֶרֶךְ הַמַּשְׁלִי כְּדִי לְשַׁכֵּךְ אֵת
 הַאֵין . וְאֵין דְּבוֹק הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף יִרְיֵדֵה מִמְקוֹם
 וְלֹא הַפְרִיָּדָה מִמֶּנּוּ עֲלִיָּה אֵל מְקוֹם כִּי יִדְעַע הוּא
 שֶׁלֹּא יִיוּחַם שֵׁם מְקוֹם אֵל אֲחוּתָה הַמִּדְרָגָה אֲשֶׁר
 מִמֶּנּוּ לִוְקַחָה וְאֲשֶׁר תִּשׁוּב אֲלֵהִים כִּי לַמַּעֲלָה מִן
 הַגֵּלְגַל אֵין גּוֹפִים וְלֹא שׂוֹם דָּבָר מוֹגְבֵל בְּמִקְוֵה
 וְלֹא מְקוֹם וְאֵם אֵין שֵׁם מְקוֹם אֲ"כ לֹא יִרְיֵדֵה
 מִמְקוֹם וְלֹא תַעֲלֶה אֵל מְקוֹם גַּם בְּבֹאֵה אֵל גּוֹף

פקדון אללו עד שיתן לו בן זוכה לעובד הסיא .
 או חסיה לו עובד לפי שעתיד לעשות תשובה
 כמו שסיה למנחה על ששז בהשוכה . או כדי
 להנק' על ידו מהרשעי' כמאמר הכחוב ונתחי
 חרבי ביד מלך צבל וכן אמר דוד פלטה נפסי
 מרשע חרבוך . או שיאריך בכו"מ לרשע הסוא
 כדי להכפיל לו לעתיד בזה העולם על יסוריו
 ועל עגשו כאשר האריך לפרעה ולפרשו והילם
 מכל המכות ולא השחיתם כדי להנקם מהם על
 הים . ורז"ל נתנו גם טעם אחר לזדיק ורע לו
 רשע ועובד לו שאמרו לדיק ורע לו לדיק בן רשע
 או לדיק שאינו גמור רשע ועובד לו רשע בן
 לדיק או רשע שאינו גמור . הנה בכל הפנים
 האלה אשר ביארנו בעלה סדרת הפילוסופים
 אשר חשבו כי מה שצא בזה העולם מעובד
 ומרעס שהוא מקרס שכבר ביארתי שאינו כן
 אלא הוא גמול מאת בכו"מ תלוי ברזונו יתברך
 ואם אין אלו יכולין להשיג ולירע רזונו וחכמתו
 באיזה דין ומשפט גזר על זה עוב' וע"ז רעה כי
 לא כדרכינו דרכיו ולא כמחשבותינו מחשבותיו
 אבל חייבין אנו לקבוע בדעתנו שמעשיו יתברך
 זיתעלה בלדק ובמשפט . וכבר ביארתי בחלח
 הספר בנתיב הראשון כי אין שנוי רזון אלל
 בכו"מ בגמול הלדיק והרשע אבל הכל כפי
 מעשיהם שיגמלם כי אהרי שכו"מ הגדיל חסדו
 עם המין האנושי עד אשר שמהו היות נשוא
 אל זו האור' המפואר' רואה לומר השכל והתלכדו
 והתאחדו יחדיו בנפש ובגוף חנן ברזונו את
 הדבוק הזה אפשרות הסגולה אל ההלחח
 הכלחית והוא שכל עוד היות זה הדבוק קיים
 יעשו בו תכונות ראויות לכמוחו ובעדס יעלה
 החלק כראוי מה הדבוק לעלות באורח חיים
 ולחגיגה וכו' הדבקה בעולמה וכו' נעימותה
 ושכרה וכו' הית חכלית הנפש האנושית והגמול
 על מפעלה הטוב ותחיה במעלת העלמים
 הרוחני' העליונים שנאמר ונתחי לך מהלכים
 בין העומדים האלה . שא"ל הוא להיות מהלכים
 לגוף אלא לנפש בלבד והוא בהפרדה מה
 העולם שתעלה לאור באור החיים ושם תעמוד
 קיומה בעלמה ושיביעם מזיו הזוהר הגלחי'
 כמאמר הכיזי ע"ה באמרו אני בלדק אחזה
 פניך אשבעס בהקין המונתך רלס בזה שאורו
 העולם הוא עולם סיקולס המוצה עם היות

הנפש בו בפועל שלה חבל זה העולם הוא עולם
 התרדימה והחשך אף אם ישיג בו . גם לזה כוון
 שלמה באמרו ואורח לדיקים כאור נוגה וגו'
 רזונו לומר כי כוכב נוגה אינו מתרחק מן
 השמש הרבה עד שמנה וארבעי' מעלות ובעתים
 הוא מזרחי והוא כשיראה בשחר . ועתים הוא
 מערבי והוא כשיראה לפנות ערב . והמשיל
 החכם השגת הלדיקים בעו"מ הדומה ללילה
 ואח"כ הדל האורה מהגולם שיגיעו להגיעת
 השלימות דומה לאור זה הכוכב כשהוא מזרחי
 כי כמו שזה הכוכב כשהוא מזרחי אורו רלוף
 באור השמש רזונו לומר בא אחריו מיד ואינו
 נרחק ממנו הרבה כך אורח לדיקים השגתם זו
 בעוד שהאורה עם הגולם הוא דומה לאור זה
 הכוכב שיבא אחריו אור השמש תיבף לו וכמו
 כן השלום ותגמול הלדיקים אחר דיילת לורחם
 מגולמם הנמשל ללילה ותחיה באור חזק ערכו
 מזו השגה שעלה לה בכאן בזה העולם בערך
 אור השמש מאור נוגה ואז יאיר לה האור הכלל
 ותלך בעלותה ממדרגה למדרגה באור חיים :
 וכאשר נשלמו הליכותיה אזי היא בארלות החיים
 ובמחמה הפנים לראות את פני האדון ה' והוא
 הנעימות הטוב והשלימות האמת' אשר לו יקום
 כל אדם . ואולם קודם שתעלה לריכה להכנס
 בג"ע של מעט כמו שאבאר לפניס בע"ה ואז
 תעלה מעלת מעלה . ויש ממשיכים העליה
 הזאת לטבע היסודות ואומרים כן ידוע הוא
 כי טבע כל דבר הוא לשבו ליחודו ולטבעו כאשר
 תראה האש טעולה ממנה שלהבת ואנו רואין
 שהשלהבת היתח חפלה לעלות למעלה ליסודה
 שהוא גלגל יסוד האש אך מפני שהיא קשורה
 בעץ הנשרף לא תוכל לעלות לגמרי וכאשר תפרד
 תעלה למקומה . כמו כן נפש השכלית אשר
 באדם יען כי ממקום קדוש נחלצה וגלגלה
 בגוף דוגמת השלהבת בקשורה בעץ כך היא
 בגוף ולא תוכל להפרד ממנו עד כלות כחות
 הגוף המחזיק בנשמה היתח ולא תוכל לשב
 ליסודה ולמקומה אשר ממנה נחלצה ותעלה
 למעל' אם היא ראויה לכך ואם לאו היא נחשפת
 לגיהנם כמו שמשליך אבן בקלע ועליה נאמר
 ואת נפש חויביך יקלענה בתוך קף הקלע . עוד
 יש ממשיכים ואומרים מבוחר הוא בעיני כל בעל
 טל קסדר הארבע יסודות בעמלה הוא אש

במחלקותיהם ונגלה להם מצד החכמי' עיני המוקס
 הכוח ולקחו עלמם ללכה למוקס הכוח דרך
 כהר פרת המים למעלה והמיד בכל יום היו
 שוקלין המקומות והגבולין כדי שלא יעשו עד
 אשר קרבו אל המוקס הכוח ויראו אותי מרחוק
 ובטרם יקרבו אליו והכרז שלח חן בעברתי
 וברק כמורתי וליחך אותם בלחך השור את
 ירק הסדה וכשרפו ועברו מן העולם כי חק
 הכרז הכוח כל הקרב אליו כשיעור מיל מיד
 נשרף ודע כי כשהחמה זורחת רואים הלבב
 היוצא מחוך הכרז שהוא במקום אחד ומיד
 מתהפכת והולכת וכל זה לשמור . ומלאתי
 בדברי הזה"ק כי מחוך כאשר הנגיל עלמו את
 האלהים נכנס לשם ורחובו ועמד על עיניו
 וכחז שיש בו כמין שלש מחיאות ובכל מחיאה
 ומחיאה כמה היכלות ועונות ואצל כל מחיאה
 ומחיאה יושבים כחות כחות כל אחת כפי
 מעשיהם כיצד סמוך למחיאה הראשונה מבחון
 יושבין שתי כחות ובפנים מונה המחך לה יושבין
 שתי כחות אחרים . הכת הראשונה מואתן
 שיושבין מבחון סמוך למחיאה הראשונה הם
 חסידיו ואומות העולם ששמרו ז' מצות בני נח
 שהם אבר מן החי ברכת השם גזל דינין והסימן
 בהם חבג"ד והג' הידועים שהם ע"ז גילוי
 עריות שפיות דמיו . ואף אם לא שמרו כל אלה
 השבע מצות אלה שהענין לישראל תמיד הן
 יושבין עם . ופעם ביום באים מלאכי חבלה
 ליעול אותם להוליקם לגיהנם והם לועקים
 לישראל ומגילין אותם מידם . הכת השניה
 מאתם שיושבין סמוך למחיאה היתה מבחון
 הם אותם העובדים הבו"מ לפי מראית העין
 כדי שיצבחו בנ"א ואלה הם נעשקים פעם
 אחד בכל יום מיד דומה שר של גיהנם ומובל
 אותו באשו של גיהנם ומחזירם למוקסם ועליהם
 אמר שלמה שבתי וארחי את כל העשוקים
 אשר נעשים חמת השמש . וכעת האחת מאותם
 הב' כחות שהם סמוך למחיאה היתה מבפנים
 הם אותם העובדים הבו"מ כדי ליעול שר
 מיד מונעין עלמן מן הרע בהשבע שיחלו להם
 שר ובונתם על העולם הזה ואינן מחשיבין
 העו"מ לבלום ואלו רואים בכל יום מרחוק
 מעלת הנדיקים שהם לפנים בג"ע ומתבזושים
 עם וכללמין ואחר שקבלו ענשם נכנסים עם .

ויטע שהבי' האילנות ממוקס אחר ונטעם עם
 כי מן המוקס הכוח הכלמיס כמו שאומר וילמח
 יי' אלהי' וגו' אבל עיני ויטע שהיו מטעיו
 מעשי ידיו וקיימי' לעולם כענין שני' לא יבול
 עלשו ולא יחוס פריו כי מיטעו מן המקדש המה
 ואלים , ומקדש ר"ל כי טרם שגזר על הארץ
 תול' דש' גזר במקום הכוח שהי' עם גן ואמר
 בלחן יהי' אילן פלוני וגזר בהם לעשות עקף
 ולשאת פרי לעד לעולם לא יקצין בארץ שרשם
 ובעבור שלא ימות גזעם אין לריך עובד חומר
 שאילו היו לריכין עבודה א"כ אחרי שגורם אדם
 משם מי עבד אות' . וא"כ מה טעם ויניחהו
 בג"ע לעבדה ולשמרה שהניחו עם להיות זורע
 לו חיטין ומיני תבואות וכל עשב זורע זרע
 וערבות שבשמים וקולר' ותולש' ואוכל כראונו
 אבל האילנות לא יעבוד . והדמיון המקרב לשכל
 שיש בג"ע בארץ הוא שאנו רואין גלגל השמש
 שהוא כלו חומר א' וברא בו הבו"מ גוף א' זך
 שחייחד בו האור הגדול המאיר לעולם כלו
 והוא גוף השמש וחקק אותו בחלק מחלקיו ולא
 נמלא בגלגלו ולא בשאר הגלגלים ולא בשאר
 הכוכבים כמוהו א"כ א"ך ימנע מהיות מוקס
 מיוחד בכדור הארץ כבדל ונעלם בעצמו
 ובחולדותיו ובפירותיו ובעצב אורו משאר
 המקומות עבור המוקף על ראשו כי כאשר
 אהנו מאמינים שא"י וירושלים מקומות
 נבדדים מיוחדים לנבואה בעלמם מפני מואקס
 וכ"ש בהמ"ק כשא השם וכענין שאל' מה מורא
 המוקס הזה תלה בנבואתו הבאה אליו מבלתי
 הקדמה הכונה במעלת המוקס כן הוא בג"ע
 מבחר המקומות בשבת המוקף אשר על ראשו
 כי הוא מכוון כנגד ג"ע של מעלה וממנו נשפע
 וכמשך והוא שער השמים לאור באור החיים
 ואפשרותו קרובה מאד ומוע' לזר הראוי והלפון
 נלוה אל היות ממלאו חפץ אלהי הנעלם על כל
 עצב ועליו נושאים המשל הנכבד באמרו בג"ע
 הארץ לפניו וידוע המוקס הכוח בעולם בנוף
 ידוע במחלקות הארץ חמת הקו ההשויה שלא
 יוסוף היום ולא יחסר הלילה :

ואמר על חכמי יון הקדמונים שהיו מ' איש
 מן ההרעומי' מלומדי הספרים שהיו
 עם אספלקיוס מקדוני והיו חכמים ע"ד האמת
 ומלד חכמתם ידעו במשקל כל גבולות הארץ

חֲשִׁיבוּתָהּ כִּי לֹא יוֹדַע הַגִּיד כִּי אִם בְּנִגְדוֹ שְׁאִין טוֹב כִּי אִם בְּהִעָרִיכוֹ אֵל הַרַע וְאוֹמֵר בְּרֹאשׁוֹתָ לְשֹׁן עַבֵּד ר"ל כִּי הִיא צַפְנִי עֲלֵמָה טוֹבָה וְלֹא חֲשִׁיבָה טַיִב וְלֹכֵן הִיא הַעוֹלָה מְכוּלָם :

נֵאֻם הַמַּחֲבֵר ז' הַסְּבֵרָה מֵאֲחֵי וְלֹא יִשְׂרָה עֲשִׂינִי שְׂאֲמֵר שֶׁהִנֵּפֶשׁ הַחֲסִיד לֹא תִשָּׁב לְאֵלֵינוּסָה מֵאֲחֵר שֶׁתִּרְכֶבֶה בְּחוֹמֵר וְדַחַק עֲלֵנוּ לְאֵת הַסְּבֵרָה הָאֲמוּרָה שֶׁהוֹקֶשֶׂה לּוֹ אִיךְ אֲפִשֵׁר שֶׁהִנֵּפֶשׁ אֲחֵר שֶׁהוֹרְכֶבֶה צִוָּה הַחוֹמֵר שֶׁתִּזְלַח וְחֹגִיעַ לְמַעֲלֵה שְׂהִיחָה בַּהּ קוֹדֵם לִכֵּן אֲשֶׁר הִיחָה טָהוֹר וְנִקְיָה מִכָּל סִיג וְאִפִּי' תְּהִיָּה נֶפֶשׁ מֵרַע"ס. וְאִנִּי אֲחַרְזֵן ז' הַקּוֹשֵׁי' כְּמוֹ שֶׁאֲבָאֵל . מִבּוֹאֵר הוּא בְּעִינֵי כָל בַּעַל שֶׁכֵּל כִּי מִי שֶׁהוּא מִזְמִין עֲלֵנוּ אֵל הַטּוֹב וְאֵל קִבְלַת הַשְּׁלִימוֹ' רָאוּי שֶׁתְּהִי' נֹסֶפֶת לוֹ עוֹד שְׁלִימוֹת עַל הַשְּׁלִימוֹת שִׁוְכֵל לְהִגִּיעַ אֵלֵיהֶ בְּתַכְלִית א"כ הַנֶּפֶשׁ הַתַּכְלִית הַנִּתְּחַת בְּאִנוּשׁ מֵאֵת הַבּוֹי"ת כָּל עוֹד הִיחָה לְמַעֲלֵה בְּמִדְרַגְתָּהּ הִיחָה בְּמַעֲמֵד נִכְבָּד בְּטוֹחַ בְּלִי טֹס מִיַּעֲיֵה וּמִדְרַגְתָּהּ עוֹמֵד עַל מַה שֶׁהִיחָה וְהַקִּבֵּ"ה שֶׁלָּהּ בְּגוֹף הָאֲנוּשִׁי לְמַעַן הַנְּהַיְגוֹ וְלַמְשׁוֹל עֲלָיו אוֹתוֹ שֶׁהוּא סָבָה כָּל הַתְּהַפּוּכוֹת וְהַתְּשׁוּקוֹת הַבְּהִמּוּת וְהַתְּחִלוֹת הַרְעוּת וְהַעֲזוֹת וְהַמְרִי כִּי הַגּוֹף הוּא חוֹמֵר וְהוּא בְּעוֹלָם הַחוֹמֵר וּמֵאֲחֵלוֹ וּמֵאֲחֵקוֹ חוֹמֵר זֶה מִחוּיָב מִמְרוּלָה הַטְּכָסִים הַטְּבַעִי הָאֲנוּשִׁי הַחֲסוֹר שִׁיחִ' זֶה בְּדִבּוּק ר"ל בְּדוּק הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף וְיֹלִיד רַק לְפִועֵל רַע נוֹטֵה אֵל הַתְּכוּנוֹת הַרְעוּת הַמִּתְחַיִּיבוֹת מֵאֲחֵרֵנוּ וְחִשְׁכוֹ עַד שִׁיחִיה כִּמְעַט מִחוּיָב מִהַ עֵינֵי שֶׁאִפִּילוֹ 'הִיא עֲלֵמָה תִּפְסֵד בַּזֶּה הַדְּבּוּק מִכָּל מַעֲלוּתֶיהָ שֶׁהִיא אֵלֵיהֶ מְקוֹדֵם , וְהִיא הַמְּאֻשְׁרַת לֹא כִּי עֲשָׂתָה אֲבֵל הַבְּרִיחָה מְרוּלָה אוֹתוֹ הַטְּכָסִים הַרַע וְהַתְּחַמֵּל' לְקִרְחַת הַמִּיַּעֲיֵים וְהַמְּנוֹנְעִים . וְעֲשָׂתָה חַיִּל בְּכַח הַשֶּׁכֵּל וְהַתְּחֻזָּה בְּעִבּוּדָה בְּרֹאשׁהּ ית' וְהַסְּבֵרָה פִּינִיה אֵל מוֹל פִּנִי מֵלַחֲמַת הַתְּחִלוֹת וְלֹא דִי לֶה שֶׁשְׂמֵרָה הִיא מֵהַפֶּסֶד בְּעַד הַפֶּסֶד אוֹתָם הַטְּכָסִים הַרַעִים הַמִּתְחַיִּיבִים מִן הַדְּבּוּק וְעַמְדָה בְּטִבְעָה אֲמַנֵם עוֹד הוֹסִיפָה לוֹמֵן וְהַעֲבִיבָה אוֹתָם הַטְּכָסִים הַרַעִים וְהַתְּכוּנוֹת הַרְעוּת כֹּלָם אֵל הַפּוֹעֵל הַטּוֹב וְהַנִּכְבָּד וְעַמְדָה חֻזָּקָה בַּעַן בְּרֹאשׁהּ ית' וּמַעֲלָה עַל הַגּוֹף עַד שֶׁבְּרִיחָה אוֹתוֹ בְּעוֹל מַלְכָּה וְהַנְּהַיְגָה כָּל כְּחוּתֶיהָ בְּכַח הַתְּמַנְשָׁה חוֹשִׁים לְעִבּוּדָה בְּרֹאשׁהּ וְהַכֵּה הִיא שְׁלִימָה בְּפִועֵל , וְכִיּוֹן שֶׁעֲשָׂתָה כֵּן אִינוֹ מִן הָרָאוּ

שֶׁאֲחֵר הַפֶּרְדָּה מִחַ הַגּוֹף וְעוֹלָתָה בֵּית בְּרֹאשׁהּ ית' שֶׁשֶּׂשׂ' ז' וְלִנְתִי בְּמִדְרַגָּה הַרְאִשׁוֹנִי' שְׂהִיחָה בַּהּ עֲרַם עֲשׂוּתָהּ כָּל אֵלֶּה הַטּוֹבוֹת וְהַכָּל זֶה שְׂהִיחָה בְּמַעֲלֵה דוֹמָה לְשֶׁלֶם שֶׁהוּא נִשְׂאֵר עַל מַעֲמֵדוֹ לְבַד בְּלִתי נִבְחָן בְּפִועֵל הַנִּסְיוֹן וְלֹא יוֹסִיף לֶה הוֹד וְהִדֵּר יוֹתֵר מֵאֵד מֵאֵד , חֲלִילָה לְאֵל מִזֶּה כִּי זֶה יִהְיֶה עוֹל גָּדוֹל בְּחוֹק הַטּוֹב וְהַמִּיַּעֲיֵב שֶׁלֶם ית' וְיִתְעַלֶּה . אֲמַנֵם רָאוּי שִׁיחִיף לֶה אֵלֶּךְ אֲלֵפִים פַּעֲמִים יוֹתֵר עַד הַתְּכִלּוֹת שֶׁאֲפִשֵׁר לְקַבֵּל מִן הַשְּׁלִימוֹת שֶׁהוּא תְּכִלּוֹת כָּל הַשְּׁלִימוֹת זֶה תְּכִלּוֹת' הַאֲחֵרוֹן . וְהַכְּחוּב שֶׁבְּרִיחָתִי לְמַעֲלָה מַעֲיֵד עַל זֶה בְּאֲמֵרוֹ וְאוֹרַח לְדִיקָים בְּאוֹר טוֹבָה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם כְּלוֹמֵר עַד הַמַּעֲלָה שְׁאִין אֲחֵרִים מַעֲלֵה וְלֹכֵן יֵשׁ בַּזֶּה תּוֹסֶפֶת לְיִשְׂרָאֵל מֵהַמַּלְאָכִים כִּי יִשְׂרָאֵל שִׁירַר הַרַע מֵאִיו בְּיַחֲסֵהּ : גִּלְמֵר בַּסֵּס שְׂחִי קְדוּשָׁה' שֶׁאֲמֵר וְהַתְּקַדְּשָׁתָם וְהִיַּתָּם קְדוּשָׁה' וְהַמַּלְאָכִים שְׁאִין יֵרַר הַרַע מֵאִיו בְּיַחֲסֵה נִאֲמֵר בַּסֵּס קְדוּשָׁה אֲחַם שֶׁאֲמֵר וּבְאֲמֵר קְדוּשָׁן שֶׁאֲלַחֵא . וְלֹא כּוֹזֵר דְּר"ל בְּיוֹקֵרָה רַבָּה בַּפְּסוּק וְהַתְּקַדְּשָׁתָם וְהִיַּתָּם קְדוּשִׁים בְּמַשָּׁל שֶׁמִּשְׁלוֹ בְּמִרְחָף שֶׁל יַיִן שֶׁהוֹשִׁיב בּוֹ שְׂכָרִים וְזִמְרִים וּכְפֹל שֶׁכֵּר הַשְּׂכָרִי' שֶׁשֶּׁמְרוֹ הִיָּן וְלֹא שֶׁתּוֹ מִמֵּנוּ בְּעִבּוּר שֶׁהַכְּרִיתוֹ עֲבַע' הַרַע וְכֵן אֲמֵרוֹ ז"ל בְּכַחוּב שֶׁאוֹמַ' גְּבוּרִי כַּח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ אֲלֹ לְדִיקָים שְׂכּוּבֵיָן יֵרַרֵם הַרַע שֶׁכֵּס גְּדוּלִים מִמַּלְאָכֵי הַשָּׁמַיִם . נִאֵם הַמַּחֲבֵר הִכֵּה בְּרִיחָתִי בַּזֶּה הַנְּתִיב תְּהִלַּת אֲמוּנָתָהּ הַשֶּׁנִּתְּחַת כִּי הַבּוֹרָא ית' נוֹמֵל אֵת הָאֲדָם בְּפִי מַעֲשֵׂיו אִם טוֹב וְאִם רַע אֲחֵרֵי בֵּן בְּרִיחָתִי כִּי הַגּוֹמֵל הַטּוֹב אִינוֹ בְּגוֹף לְבַד אֲלֵא אִף בְּנַשְׂמָה גַם בְּרִיחָתִי גְּמוּלָה . וְרִזּוֹנִי לְבָאֵר עֲתָה תְּחַלֵּה אִם יֵשׁ גֵּן עֵדֶן וְיִהְיֶה־ס בִּארְזֵן אֲחֵרֵי כֵּן אֲבָאֵר אִיךְ יִהְיֶה בַּסֵּס גְּמוּל לְנֶפֶשׁ שֶׁאִינֶנָּה גּוֹף כָּל זֶה אֲבָאֵר בְּאֵר הַיַּעֲבֵד בְּעִזְרַת הַעוֹזֵר ית' בְּאֲשֶׁר הוֹרִינּוּ מִפִּי סוֹפְרִים וְסַפְרִים :

בְּתָב הַרְמַבִּין ז"ל כִּי גַעַ' בִּארְזֵן וְבוֹ עֵךְ הַחַיִּים וְעַן הַדַּעַם וּמַשֵּׁם יֵלֵא הַסֵּכֵר וְיִפְרַד לֵד' נִהְרֹת הַנְּרָא' לֵנוּ כִּי פִישׁוֹן הוּא מִלּוֹם מִלְּוִים כְּדַבְּרֵי הַרְאִשׁוֹנִים וְחִדְקַל הוּא הַהֵרֵר סִ' הַעוֹבֵר עַל בְּבֵל . וְפִרְסֵם הוּא הַסּוֹבֵב א"י . וְעַן הַחַיִּים וְעַן הַדַּעַם אֲשֶׁר נִטַּע בּוֹ הַבּוֹי"ת וְכָל מַה שֶּׁבָּא בְּכַחוּב מַפְשְׁעֵי סִדְר' בְּרִאשִׁית כָּלֵל אֲמַת וְיִלִּיב אִינן מִקֵּל' יֵלֵא מִיָּדִי פִּשְׁעוֹ הוּא שֶׁאֲמֵר הַכְּחוּב וְיַעַ' יֵלֵא לֵסִים גֵּן וְגו' וְאִינן עַעַם וְיַעַ' :

יִקְרָח וְכִוְיָשָׁהִים מִשְׁתַּחֲבָדִים מִכָּל אֱלֹהִים בְּגִין דְּאָמְרוּ
 נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וּבְצִיָּתָא רַבִּיעָאָה כְּדִין דְּדִין
 יִסְתּוֹן וְחִית בִּיה' אֲמוּנִין וִירְבַּעַם עִמּוּהוֹן וְהוּא
 דְּמַחֵי יִתְהוֹן מִכְּחִילָא. שְׁמִיה וִירְבַּעַם מִשְׁתַּחֲבָד
 מִכָּל אֱלֹהִים עַל דְּעִסִּיק בְּאוֹרֵייתָא וְהוּא מַבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל דְּאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וּבְצִיָּתָא חֲמִישָׁאָה
 כְּדִין וְחֵאחְבַּע עִמּוּהוֹן וְהוּא דְּמַחֵי יִתְהוֹן מוֹטְרִיָּאל
 שְׁמִיה וְחֵאחְבַּע אִישְׁתַּחֲבָד מִכָּל אֱלֹהִים בְּגִין דְּהוּא
 מַבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּאָמְרֵי בְּסִינֵי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע וּבְצִיָּתָא
 שְׁשִׁיָּתָא כְּדִין וְמִיכָּה עִמּוּהוֹן וְהוּא דְּמַחֵי יִתְהוֹן
 פּוֹטְרִיָּאל שְׁמִיה וְמִיכָּה אִישְׁתַּחֲבָד מִכָּל אֱלֹהִים עַל
 דְּאָמְרוּ בְּסִינֵי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וּבְכָל שַׁבְּעָה בְּחֵי
 דְּחִית בְּכָל מְדוּרָא וּמְדוּרָא דְּדִין כָּל רַשִׁיעִיָּתָא כְּהֵאֲדִין
 דִּינָא וְלֹא חֲזִינִין דִּין יֵם דִּין בְּגִין שְׁחֹכָא דְּכָל
 חֲשׂוֹכָא דְּהוּא קִדְם דְּחֵי בְּדֵי עֲלֵמָא חֲמֵן הִיא
 וְעֵלְיוֹ וְאָמְרוּ כָּל חֲשָׁךְ עִמּוּן לְפָנָיו תִּאֲכַלְהוּ אֵשׁ
 לֹא נֹפֵחַ וְגו' :

נֶאֱמַר

הַמַּחֲבֵר הֵכֵה קִבְלָתִי מִפִּי סוֹפְרִים
 וְסַפְרֵי בְּעִינֵי גֵן עַדן וְגִיְהִסַם ע"פ
 דְּבוֹתָיו וְזִכְרוֹס לְבִרְכָּה וְהִירָא אֵת דְּבַר ה'
 יִאֲמִין כָּל דְּבִרְיָה' וְאָף אֵם לֹא יִסְבֵּל דְּעֵתוֹ וְלֹא
 יִבִּיֵס יִתְלֵה סְדֵר בְּחִסְרוֹן דְּעֵתוֹ וְלֹא יִהְיֶה
 אַחַר דְּבִרְיָהִם שְׁהֵם כְּחֵלֵי אֵם וְיִזְהַר מִגְּחִילָתָם
 שְׁלֵא יִכּוֹס כְּמוֹ שְׂבִירָתֵי בְּנִתּוֹב הַשְּׁמִינִי. וְהֵכֵה
 רַחֲמֵי לְבַחַר אֲדִין יִקְבֵּל הַלְּאָדָם חֲגֻמּוֹל בְּגִין עַדן
 אִו בְּגִיְהִסַם כְּפִי מַעֲשֵׂיו וְרַחֲמֵי לְהַלְּרִיךְ בִּזְהָ כְּדִי
 לְהַסְבִּיר הַדְּבָרִים כִּי זֶה הוּא עִמּוּד הַסֵּךְ אֲשֶׁר
 כָּל הַעוֹלָם נִשְׁעָן עָלָיו. וְעַתָּה רַחֲמֵי לָנוּ לְשָׂאוֹל
 וְלֵאמֹר הֵכֵה נְהַבְחַר לְמַעְלָה שִׁישׁ גְּמוּל אַחַד זוֹלָתָא
 גְּמוּל שְׂבִזָּה הַעוֹלָם אֲמַנְסֵם אֲדִין נֵאמְרוּ שְׂלִדִיק
 וְהִרְשַׁע יִקְבְּלוּ גְּמוּלָא אֵם עוֹב וְאֵם רַע בְּגִין עַדן
 אִו בְּגִיְהִסַם כִּי אֲדִין לֹאמֵר שְׂגוּף הַלְּדִיק בְּגִין עַדן
 אֲשֶׁר שֵׁם כָּל עֵין נִחְמַד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאֲכָל
 וְעַן הִדְעַת עוֹב וְדַע גַּם כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים וִישְׁעֵנָה
 שֵׁם וִישְׁעָדָן עַד אֲדִין קָץ. וְאֲמַנְסֵם גּוֹף הִרְשַׁע
 יוֹשֵׁב בְּגִיְהִסַם אֲשֶׁר הוּא בּוֹעֵר כְּחִמּוֹר וְכַבְשָׁן אֵם
 לְהַבְּוֹת וּלְפִידִים בּוֹעֵרִים וְשֵׁם יִבְעֵר גּוֹף הִרְשַׁע
 וִיִּלְטַעֵר לְאִין קָץ זֶה אִי אֲשֶׁר לְהַאֲמִין שְׁהִי אִינוּ
 דְּרֹא' בְּעִינֵינוּ שְׂגוּף הַלְּדִיק וְהִרְשַׁע קְבוּר לְפָנֵינוּ
 בְּעַפְרָא עַד כֹּלֵס גּוֹפֵס וְשֵׁב לְהִיחֵתוֹ עַפְרָא גַם נִקְבּוּ
 עֲלֻמּוֹתֵיהֶם וְאִינוּ רֹאשִׁין אֲוִקָּה לְפָנֵינוּ כְּכָל יוֹם.
 גַּם רַחֲמֵי שְׂגוּף הַלְּדִיק וְהִרְשַׁע נִשְׂרָף לְאַבְקָא
 וְאֲפֵר וְהַאֲפֵר אֲתָמוּ בְּכִית וְאֲדִין נֵאמְרִין כִּי גּוֹף

הַלְּדִיק נִכְכֵּם בְּגִין עַדן וִיִּאֲכָל וִישְׁעָדָן שֵׁם וְכִי גּוֹף
 הִרְשַׁע נִכְכֵּם בְּגִיְהִסַם וִישְׂרָף שֵׁם תְּמִיד חֵיב זֶה
 נִמְנַע. וְאֵם נֵאמְרוּ שְׁהַנְּפֻשׁוֹת הוֹכְחוּ שֵׁם בְּלֹא
 הַגּוֹפּוֹת וְהַנְּפֻשׁוֹת לְבַד יִקְבְּלוּ הַגְּמוּלָא וְהַעוֹנָה
 אֵם כִּן יִתְחַדֵּשׁ לָנוּ קוֹשִׁיָא גְּדוּלָה וְחֻזְקָא יוֹתֵר מִן
 הַרְשָׁעוֹתָא וְהוּא שְׁנֵאמְרוּ הֵלֵךְ כְּבַר נִחְבַּחַר בְּנִתּוֹב
 הַשְּׂבִיעִי שְׁהַנְּפֵס אִינְנָה גּוֹף וְחִיָּה תּוֹפְסָתָא
 מִקּוּס וְהִיא עֲרוּמָה מִכָּל גְּשָׂמוֹת וְאֲדִין תְּחַקְרֵב
 וְתִתְדַבֵּק אֵל הַמְּקוּס אֲשֶׁר תְּקַבֵּל שֵׁם עוֹנָה גְּשָׂמִי
 כְּמוֹ הַמֵּאֲכָל וְהַמְּשַׁתֵּה בְּגִיְהִסַם אִו עוֹנָה גְּשָׂמִי
 בְּגִיְהִסַם כְּמוֹ שְׂרִיפָתָא אֵם וְלִהְבֵּה וְהֵלֵךְ מִן הַנְּמַנְעָה
 שְׁתַּמְלֵא פְּעוּלָה גְּשָׂמִית בְּמָה שְׂחִינֵי נִשֵּׁם כְּמוֹ
 שְׂהוּא מִן הַנְּמַנְעָה הַמֵּלֵא פְּעוּלָה אֲשִׁיתָא בְּמָה
 שְׂחִינֵי אֵם אֵלֵךְ הַסֵּךְ אֵם אִו פְּעוּלָה אֲבִיתָא בְּמָה
 שְׂחִינֵי אֲבִין אֵלֵךְ הַסֵּךְ אֲבִין כִּן הוּא זֶה מַכַּת
 הַנְּמַנְעָה. וְזוֹ הַקּוֹשִׁיָא גְּרַם לְרִבִּים מַבְנֵי עַמְנֵי
 לְהַאֲמִין שְׁעִינִין גִּי' וְגִיְהִסַם הֵם מִשָּׁל לְגְּמוּלָא שְׂבִיעִי
 גִּי' לְשִׁכְרָא וְגִיְהִסַם לְעוֹנָה וְאוֹלָם הַרְמַבְזִין זֵל
 הַשְּׂבִיעִי לְחַךְ זֶה הַקּוֹשִׁיָא כִּי אֲמַר בְּאֵמָתָא עִינִין גִּי'
 וְגִיְהִסַם שְׂבַחְלִמוּד לְגְּמוּלָא וְלְעוֹנָה. הֵם כְּפִשְׁוֹסָה
 מִמֵּשׁ וְלֹא דֶרֶךְ מִשָּׁל וְהַלְּרִיךְ בְּרַחֲמֵינוּ בִּזְהָ
 בְּשַׁעַר הַגְּמוּלָא וְכַבֵּשׁ שְׂחִינֵי הַעוֹנָה וְהַשְּׂכַר לְגּוֹף
 כִּי אֵם לְנַפְשָׁא. עוֹד כְּתִבַּת שֵׁם וְאֵם יִקְשֶׁה עֵלְיוֹ
 הַפִּילוֹסוֹפּוֹס וִיִּאמְרוּ הֵלֵךְ הַנְּפֵס אִינְנָה גּוֹף וְגִוִּיהָ
 וְהִיא עֲרוּמָה מִכָּל גְּשָׂמוֹת וְחִיָּה נִבְלָתָא בְּמִקּוּס
 כִּי הִיא לוֹרֵה מַבְלֵי גוּלָם וְאֲדִין נוֹכַח לֹאמֵר שְׂהִיא
 בְּגִי' לְקַבֵּל עוֹנָה גְּשָׂמִי כְּמוֹ הַמֵּאֲכָל וְהַמְּשַׁתֵּה
 אִו שְׂהִיא בְּגִיְהִסַם לְקַבֵּל שְׂרִיפָתָא אֵם. נִשְׂבִּיעֵנוּ
 וְנֵאמְרוּ לוֹ הֵלֵךְ אֵם כְּפִי חֲמֻמָּה הַפִּילוֹסוֹפִי' הַנְּפֵס
 אִינְנָה גּוֹף וְחִיָּה נִחְפַּסְתָּ. בְּמִקּוּסָא עַם כָּל זֶה
 לֹא נִכִּיחַ אֲחֵנּוּ מְדַעֲתֵינוּ הִיּוֹת נַפְשׁוֹ שֵׁל רַחוּבִין
 יוֹתֵר דְּבוֹקָה בְּמוֹתוֹ מִמָּה שִׁישׁ מִמְכָּה בְּעַף
 הַאֲלִין אִו בְּרַחֵם הַחֲמוּר כִּי עַל כָּל פְּנִים הַנְּפֵס
 שְׂחִינְנָה גּוֹף יֵשׁ לֵה חֲבוּר עַם הַגּוֹף כִּן נֵאמְרוּ
 אֲחֵנּוּ שְׂמִי שְׂשֵׁם חֲבוּר בִּינֵה וְבִין הַגּוֹף הוּא
 אֲשֶׁר יִחְבְּרֵנָה בְּגִי' אִו בְּגִיְהִסַם כְּאֲשֶׁר שֵׁם בְּאוֹת'
 הַשְּׂכִלִים הַנְּפִרְדִים לְחֻחֵיהֶם בְּשָׂמִים כִּן יִשִּׁים
 כַּח הַנְּפֵס בְּגִי' אִו בְּגִיְהִסַם. אֵלֵךְ הֵם כּוֹנֵס
 הַרְבֵּי רַבִּינוּ מִשָּׁה בְּגִי' זֵל. וְאוֹלָם גַּם אֵלֵךְ הַדְּבָרִי'
 רַחֲמֵי לְשָׂאוֹל עַל מָה שְׂאֲמֹר כִּי כְּמוֹ שְׂאֲנוּ רֹאשִׁים
 שִׁישׁ חֲבוּר בִּינֵה וְבִין הַגּוֹף כִּן יוֹכֵל לְהִיּוֹת שִׁיעֶשֶׂה
 בְּבוֹי' חֲבוּר בִּינֵה וְבִין גִּי' אִו הַגִּיְהִסַם. וְעִי'
 נִשְׂבִּיעֵנוּ וְנֵאמְרוּ שְׂחִינֵי דוּמָה כ"א יֵשׁ חֲבוּר בִּינֵה

אֲמוֹנָה

והכח כז' הם אותם שהם בעלי מעשה בלא תורה ואין הכונה דבקה בהם לש"ש בכל שעה אלא לפעמי' בשמעם דברי תורה שמחים ולאח"כ כשעושים אין כונתם לשם שמים ולא הם נהגין במהילה הרי"א מתוך שראוין ערב ובקר וההרים זיו בעלי תורה ונהגין מזיוס הגהדרת. המהילה השנית היא החומה התיכונה כמראה אש בית לה סביב והיא כמין אש ירוקה מרוקמת בכל גונים וסמוך למחילה הזאת שם יושבין ארבע כחות. הכח האחת הם בעלי תורה ולא בעלי מעשה ונהגין שם מזיו אור הגנוז אצל בעטן האור המעורב שאינו כ"כ לא מולטערים קלת לפי שלא עשו מעש' והם רואים מעש חופות החכמי' בעלי מעשה יושבין בכבוד איש על כסאו והם מתבוססים על אשר לא עשו מעשה. הכח השנית הם אותם שלמדו תורה קלת שלא לשמה ועשו מעשה והם נהגין מרחוק מאור הכונה ולא כל כך רחוק כמו האחרים. הכח השלישית הם אותם הלומדים תורה ומלמדין אותה כדי לעשות שם ואין כונתם לשם שמים והם נהגין ג"כ מזיו אור זיהר שאר הלידיקים והחסידים. הכח הד' הם אותם הלומדים תורה כל ימייהם לשמה ולא נתעסקו בפריה ורביה ולא הם סמוך לזאת החומה מצפנים ונהגין מזיו השכינה ונדחין ממקומם פעם ביום לפי שלא קיימו פריה ורביה וחזרין מיד מפני כבוד התורה. המהילה השלישית והיא ה'אומה הפנימית שם העידוניה שלמים בלי שום רוגז כלל ושם הם החסידים הגמורים אשרתי עליון כולם מלוכשים בלבוב מלכות איש על כסאו וסלקי ונחתי למתיבתם דרקיעא והעליה היא השגת הנפש ודיקתם בעליונים והירידה היא להשגת מה שיגיעו בגלות החמנוים בחייהם כגון הנביאי' וכו' מה שכתב חנוך בגן עדן :

ואולם

מקום ארזן נפשות הרשעים כעורו בשם גיהנם והוא נועריוקון גי הישן ר"ל שצר הישן מגורח ויגה בני איש. גם מגורח ינוס ודמאו לשינה קרוב מלד אחד. ועוד שהרשע דומה בזה העולם לעלל המשתקע בשנתו. גם נוכל לפרש למלת גיהנם נועריוקון אחד והוא גיהנו'ולא לומר עמק הכפי שמדברי' בו כמו נומי לו ויהיה זה השם על דמיון עוברי בעמק הבכא פעין יסיתוהו. והכתוב קרא לזה

המקום תפתח ויאמר לו הפתח בני בן הסם ויאמר לו כספר יהושע גיה הסם. עוד כינו לו שם שאלו כענין שאמר המסורר אך אלמים יפדה נפשי מיד שאלו כי יקחני סלה ומלת יקחני מעלה גדולה כמו ואינו כי לקח אותו אלמים. וככה ואחר כבוד תקחני. ורז"ל אמרו בשבע שמות נקרא יצר הרע והם רע עמא טען שונא אבן מכשול על לפוני וכנגדן נקרא גיהנם בשבע שמות והם צור שחת דומה עיט היין לננות ארץ תחתית שאלו. והמקום הזה הוא מוכן בעולם הזה בארץ. וכתוב במדרש אמר רבי יהושע בן לוי כד משתנה ביתא קדמאה דמדור גיהנם אשכחית ביה מלאה מילין באורכא וחמשין מילין בפותיא ותמן גובין גובין ואריון דנור קימין טמן וכד נפלין טמן בני אשכא חלילין יתהון אריותא ובהר דחליליון אשכא קיימין מרישא ורמו יתהון בורא כלל ביתא דמדור קמא ומשחית ביתא תנינא דמדור תנינא דאשכחית ביה כקדמאה ושאלית בגין ביתא קמא ואמרו ביתא קמא אית ביה עשר אומין דעמנוהו אבשלום ואמרין אומא לאומא הם אלא סרחנא דלא קבילנא אורייתא אחון מה חבתון ואינון אמרין אכן כוונתון חבנא ואמרין לאבשלום אש אש לא קבילנא אהבדק למה לקית כדין אמר להון עשום דזולתים לאבא וקאים מלאכא חד ומחי לכל חד וחד מכהון בשומי דמורא והוא דמחא יתהון קושאל שמים ואמר רמו יתהון ורמון יתהון ומתוקדין בנורא ומעילין חוטרין ומחות יתהון ורמן יתהון למורא וכן כל חד וחד עד דמסיימין כל חייבא ובהר בן מעילין לאבשלום לממחא נפקת בת קלא ואמרה לא תמחוויה ולא תקדוניה בגין דהוא מבני רחומא דאמרי בסיוי נעשה ונשמע. בהר דמסיימין רשיעים לממחי נפקין מן נורא באלו לא איתוקדו ועוד הדרין ומוקדין יתהון וכן עבדין להון שבע זימנין ביומא ומלת בלילה ואבשלום אשתייר מכל אלין בגין דהוא בריה דדוד. ובביתא תניינא אית ביה י' אומין וכדין דנין יתהון ודואג עמכון והוא דמחי יתהון להטילא שמים ודואג אשתייב מכל אלין דהוא מבני ביניהון דאמרי בסיוי נעשה ונשמע. ובביתא תלייתא אית ביה עשר אומין וכדין דנין יתהון ודואג דמחי יתהון שפטיאל שמים וקרא

שפטיאל

בְּקִלּוֹת צַעֲזוֹר שֶׁהוּא קָל לְהַתְנוּעֵעַ וְעַל יָדוֹ הִיא מִדְּבַר ע"י כְּלֵי דְבוּר וְעַל יָדוֹ תִּנְעֵנַע הַשְּׂמֵמָה כְּמוֹ אֵל אִיבְרֵי הַגּוֹף וְכֵן הַגּוֹף וְעַל יָדוֹ הִיא כוֹעֶסֶת כְּמוֹ אֵל הַכֹּהֵל בְּרוֹחַ לְכַעֵס . וְכֵן הַעֲנוּה עוֹב שֶׁפִּי רוּחַ אֵת עֲמוּס . וְעַל יָדוֹ הַקִּנְיָה וְעִזָּר עֲלֵיו רוּחַ קִנְיָה . וְכֵן הַגְּאוּה וְהַרְחַמְנוּת וְכֵן הַשְּׂמַחָה וְהַגְּבָה וְכֵן תְּכוּנַת הַנֶּפֶשׁ הוּא עַל יָדוֹ אֲפִי הַחֵמָ' וְהַדַּעַת עַל יָדוֹ בְּאַמְלָעוֹת הַדַּמְיוֹן . וְכֵן אֲמַר שְׂלֵמָה בְּחַמְתָּהוּ כַּחֲסֵה עַל לוּחַ לִבְךָ וְלוּחַ הַלֵּב הוּא רוּחַ הַחַיִּים כִּי מִמֶּנּוּ הַהֲרַגָּה הַפְּנִימִי לְשִׁמּוֹר הַעֲנִינִי אַחַר הַעֲלָמָה מִן הַחוּשִׁי וְלִזְכָּר . וְצַעֲזוֹר שֶׁרוּחַ הַמַּיִם הוּא גִשְׁמִי וְסוּפָה מִקּוֹם עַל כֵּן לְרִיךְ שִׁיחִיהַ עוֹיָקֵר הַגּוֹף שֶׁלֵּם בְּלִי נִקְבַּ וְאֵם נִשְׁבֵּר אִזְּ נִיקָב אַחַד מִן הַכְּלִי' הַמְחַמְיוֹקִי הַרוּחַ הַהוּא הוּא עֲרַפָּה וַיְמוֹת וְהֵם י"ח עֲרַפּוֹת נִיקָב הוֹשֵׁעַ אִזְּ הַלֵּב אִזְּ קִרוּס שֶׁל מוֹחַ וְכֵן כֻּלָּם כִּי יֵלֵךְ הַרוּחַ הַחַיִּים הַהוּא כְּמוֹ מַמּוֹד שֶׁל עוֹר שֶׁנִּיקָב שֶׁלֵּךְ יִשְׁאָר בּוֹ וְכֵשִׁיּוֹלֵךְ הַרוּחַ הַהוּא תֵּלֵךְ ג"כ הַנֶּפֶשׁ עִמּוֹ כִּי מַעֲמַדָּתָה עַל הַרוּחַ וְכַשֵּׁלֵךְ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוֹף צְבוּאָה עִתָּה יֵלֵךְ ג"כ עִתָּה הַרוּחַ הַהוּא כִּי הֵם קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה וְלֹא יִפְרְדוּ זֶה מִזֶּה . לְמַעַן זֶה דוֹמֵה לְמַרְגְּלִית הַפּוֹרָה בְּמַעַט מִשִּׁי נִחְמוּ בְּחוּךְ כִּים שֶׁאֵם יִקְרַע הַכִּים וַיִּפּוֹל מִמֶּנּוּ הַבְּגַד שֶׁל מִשִּׁי חֲפִיל עִמּוֹ הַמַּרְגְּלִית כִּי הִיא תִּפּוֹרֵה בּוֹ וְכֵן אֵם צִחָה לְהוֹלִיךָ הַמַּרְגְּלִית מִפִּי הַכִּים תִּקְחֶנּוּ עִם הַמִּשִּׁי כִּי הִיא קְשׁוּרָה בְּבַגְד . כֵּן הַנֶּפֶשׁ וְהַרוּחַ קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה וְהַרוּחַ הוּא מְלַבֵּשׁ הַפְּנִימִי מִן הַנֶּפֶשׁ שֶׁאֵם תֵּלֵךְ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוֹף יֵלֵךְ עִמָּה הַרוּחַ הַחַיִּים וְעַל יָדוֹ תִּקְבַּל הַנֶּפֶשׁ גְּמוּל עוֹב גִּשְׁמִי בְּג"ע אִזְּ עוֹנֵשׁ גִּשְׁמִי בְּנִיחָס כִּי לֹא יִפְרַד בְּרוּחַ הַחַיִּים מִן הַנֶּפֶשׁ עַד לְאַחַר י"ב חֳדָשׁ לְאַחַר הַמוֹת . חוּ הִיא סִבְרָה גְדוּלָּה כִּי אַחֲרֵי שֶׁזֹּדַע בְּמוֹפֵת שֶׁכֵּל פְּעוּלוֹת הַשְּׂמֵמָה ע"י הַרוּחַ הַהוּא וְכֵן תְּכוּנַת הַנֶּפֶשׁ עִזּוּרוֹ אֵם כֵּן הוּא מוֹפֵת חוֹתֵךְ שִׁוְיָתֵר חֲזָק יֵיכָל דְבוּק הַשְּׂמֵמָה עִם הַרוּחַ מִמֶּה שִׁיחִיהַ דְבוּק הַרוּחַ עִם הַגּוֹף כִּי יוֹתֵר הוּא כַּח הַמֶּלֶךְ עַל הַמַּשְׁנֵה מִמֶּה שִׁיחִיהַ כַּח הַמַּשְׁנֵה עַל מִי שֶׁהוּא לְמַעַתָּה מִמֶּנּוּ . וְאַחֲרֵי שֶׁכֵּן הוּא אֵל תִּתְמַה אֵם יִדְבַק רוּחַ הַחַיִּים עִם הַשְּׂמֵמָה י"ב חֳדָשׁ לְאַחַר הַמוֹת שֶׁהַשְּׂמֵמָה בְּג"ע אִזְּ בְּנִיחָס לְקַבֵּל גְּמוּל אִזְּ עוֹנֵשׁ גִּשְׁמִי כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם . וְלוֹהַ כִּיּוֹנוֹ ר"ל בְּאַמְרָם שֶׁהַקִּב"ה אֵן הַשְּׂמֵמָה וְהַגּוֹף יִסְדַּר מְזַלָּה לְמַעַן הַרוּחַ הַחַיִּי שֶׁהוּא

כְּבֵר בִּיאֲרָתִי בְּנִתִּיב הַד' כִּי חוֹמֵר מוֹחַ הַרְאָה מוֹרַכָּה

ובין הגוף זה הוא ע"י האמצעים רבים כי הדם שוכן על הכשר ועליו רוח חיים ועליו הדמיון ועליו הנשמה הרי כמה אמצעי' בינו ובין הגוף וכאשר תלא הכפש ערומה מן הגוף מכל גשמות א"ך יהיה לה חיבור במקום הג"ע או הגיהנם עלי אמצעיים. והאם תשיב ותאמר לא כן אבל דעת הרב רבינו משה ב"ג ז"ל לומר כי מי ששם חיבור בינה ובין הגוף ע"י אמצעים גם יכול לעשות חיבור בינה ובין הג"ע או הגיהנם ע"י אמצעי' דע כי זה חמת ואפשר להיות אבל על דרך הפלא ואין הפרש בין א"ת באמצעים או בלא אמצעים הכל הוא אפשר להיות על דרך הפלא אבל ענין ג"ע וגיהנם שאנחנו צביאורו עמה מענין הכפש והשאריותיה וגמולה וענשה הוא ענין שנתחדש אפילו קודם שנברא העולם כמאמר רבותיו ז"ל ג"ע וגיהנם נבראו קודם העולם ואינו ענין שלריך להתחדש בכל פעם כי הכל מוכן הטוב והרע ויתנו לכל אחד מקום בג"ע או בגיהנם לפי מעשיו. והאם תאמר כי דעת הרב רבינו משה ב"ג ז"ל לומר כי כבר הכין הבו"ת אותם האמצעים בג"ע או בגיהנם עד שאפשר לנפשו של אדם להתחבר עם אן שאנחנו אין אלו מציינים האמצעים הם א"כ מה ועליו לנו בזה הרב ז"ל בדבריו כבר ידוע כל מאמין שכל העניינים מיושבים ואף אם לא יבינם אנחנו אבל הענין שאנחנו משתדלים בו עמה הוא ליישב הדברים לבב העקום כמאמר רבותיו ז"ל הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שחשיב לאפיקורוס והנה חשיב על אלה השאלות ואבאר הדבר בעזר בוראי יתברך :

דע

אחת המעיין אלהים יחנך כי כאשר תפרד הכפש ממדור העליון להתחבר עם הגוף היא אחת לעלמה והיא ברירה זכה ודקה ומכרת את צו"ת והיא מכה המלחכים ערס המחבר עם הגוף ואחר כך תרד ממעלתה ותחבר עם הגוף בבטן בע"כ כמארו"ל ע"כ אחת טורח את למען נכוחה התשמור דרכי בוראה יתברך א"ל. וכ"ז שהעובר במעי אמו עדיין הנשמה משגת גדולת בואר השופע עליה פאה בוראה יתברך אע"פ שהושפלה ממעלתה רבי' צהיחה בבטן מענה שיהיה קוד' כניסתה צו. אמנם עדיין היא משגת לפי שעדיין לא השיגה גשמות ולא דבקת בהם עד שילא הולך

לאויר העולם ואז יהיו לה חמשה הרגשות הגשמיים שיראה וישמע ויריח ויטעם וימשש ואז תדבק נפשו בגש מיות ותבטל נומה כל השגת אלהיות ורוחניות ונסתלקוממנה השבוחים ודעותיה שהיו לה קודם שצאה לאויר זה העול' וימי עמוד העובר בבטן אמו הם נקראים ירחי קדם והכין אותה הבו"ת לנפש למדור אמצעי' בין יליאחה והסתלקה מעול' הנפרד מן הגשמות ובין כניסתה לעולם הזה הגשמי וכמו כן הכין לה בוראה יתברך מדור אמצעי' בין יליאחה והסתלקה מעוה"ו הגשמי ובין חזרתה וביאחה אל עולם הנפרדים והם שנים עשר חודש שאחר המות כי הייתה מן הספק אל הספק כמעט וכמו שנראה שהיואל מן החשך פתאום לאור השמש החזק שהאור ההוא יכהה מאור עיניו אם לא ירגיל עצמו תחלה במעט אור ואז אם ילא לאור השמש החזק לא יזיק לו כמו כן הנשמה היואלה מן העולם הזה שהוא מקום חשך ולכן לריב' ליכנס תחלה בג"ע והוא לה למדור אמצעי' ושם תלמיר בליורה הראוי לה ומתעכבת שם שנים עשר חודש כמו שאבאר לפנים בע"ה. ואחרי כן הולכת לאור באור החיים למקום הראוי לה שהוא מוכן לנפשות הלידיקים מיום שנברא העולם לא כדעת הפילוסופים שאומרים שהלידיק הזוכה חוקף שאלא נפשו מגופו היא ערומה מכל גשמות והיא מיד מכה המלאכים. וזה העדונו רבותיו ז"ל בדבריהם הנעימים ובקבלתם האמתית בענין הגמול בג"ע ובגיהנם' שיוצן מדבריהם שהנפש הזאת כשהיא יולאה מן הגוף לא תלא ערומה מן הגשמות מכל וכל אבל ילא עמה המלבוש הפנימי שלה שהיה לה כשהיתה בגוף והוא רוח החיים שהיה אמצעי' בינה ובין הדם והבשר כשהיתה בגוף והרוח ההוא הוא גשמי ממש ותופס מקום כמו הרוח הכתפס בנוד מעור אלא שהרוח ההוא קבל רוח חיונית מכה הנשמה והוא שוכן בחומר לב האד' ובכל איבריו עד לחות המות ושל העלמו'. ואולי בעבור התחברת הנשמה עם הרוח בזה תקרה כפש כי נפש הוא לשון רבוי מגזרת ופשו פרשיו ומקרא מסייע לו שהוא יפח באפיו נשמת חיים ואחר כך ויסי האדם לנפש חיה והרגש' ח"יכלום והוא האדם לרוח ממללא כי תחלת השפעת הנשמה היא על הרוח והיא מנגבת צו בקלות

חיים בחוק הרוח והאוויר שבנתיבים היה מרגיש הקולות . ואחר שהוכחנו זה וביארנו שברוח ירגיש בלא ספק מעתה נבאר מוחש הרוח . דע אמה המשיין אלתיס יתקן כי מהמת החברות החיים בחומר המוח המורכב מלחות ירגיש כח הרוח כי הבושם וכל דבר שיש לו ריח ישפיע כמו באוויר קרוב או מעט רחוק ממנו כפי הבושם ויגיע כח הרוח אל חומר המוח דרך האף וירגיש וא"כ גם בכלן נאמר שהוא מופת לכל הרחוק מהאוויר והרוח שבין חומר המוח ובין הבושם מלא מן הרוח וא"כ אם היה ברוח הטיא שבנתיבים כח החיים היה מרגיש כי באמרנו אין הרגש אלא מהמת החברות כח החיים עם החומר ולכן יש הסרגש לכל חי . ומעתה נאמר ג"כ בכלן שלאחר שילא הרוח החיים עם הנפש ירגיש ריח הבושם ודע כי לפי שילא הרוח החיים מן הגוף נקי מכל ליחה לבן לא ירגיש או מריח הבושמי' שבוה העולם כי הם גסים אלא מבשמי' שבג"ע שבהם יתעדנו י"ב מדש ויהיה הטעם והרוח הכל באין כאחד כי יזון מדקוה הרוח מהבושם והוא המאכל ויוזן ג"כ מדקוה הרוח הלה הבא מאפרסמון והוא השחיה בג"ע ואין הנאה מעולה מזו כי אפי' בהיות האדם בחיים לא ינהה מן הרוח כ"א הרוח החיים שלו . ובבר ארו"ל כי השגמה של אדם נהנית מן הרוח ומן הקול ומן הנראה וכ"ש בהפרדה מן הגוף שהיא ערומה מן החומר העבור ולא נשאר כ"א הרוח החיים שיהנה ברית בשמי ג"ע לאין קן . ומעתה נדבר בחוש המשוש ונאמר שמחמת החברות רוח החיים עם הדם והבשר יוליד החוש לדם ולבשר עד שירגיש בחוש האש ויהנה ממנו וירגיש בקור ובקשה ובךד ואם יתקרב הגוף אל האש יוחר מדאי יבוה וישרוף . ודע כי לאחר שילא הרוח החיים עם הנפש לא היה לו להכווה ולהשרף הרוח החיים באש של זה העולם בעבור כי הרוח והאש הם ב' גופים קרובים זל"ז ולא ישרוף את הרוח להכפידו מגורמו מכל וכל אבל יתעדרו וב"ז ויהיו לגוף אחד כיון שיהיו לאחדים לבן אחי אומר שלא תקבל הנפש לעד באש שלנו כ"א באש של גיהנם שהיא דקה ביותר וכ"כ הפליגו רז"ל בדקותם עד שאמרנו בפ' אין דורשין גבי נהר דינור מהיכה שקיל מויעתן של חיות ולהיכה שפך

ובכפרה יהיה כמת . ולכן ארו"ל ו' דברים נאמרו בשמים . שלשה כמל"ה יש להם הנפים כמל"ה . ועטים כמל"ה . ויודעים מה שעתיד להיות כמל"ה . ויודעין הלקח דעתך . אלא בומשין מה שעתיד להיות . שלשה כב"א אובלין ושותין כב"א . פתין ורביין כב"א . ומתים כב"א . והבנת המותה הוא פירוד החבור היא הסבה בכל המורכבים . וכבת העיסה בקלות יאודותיו כאשר נראה גם בעוף כי מפני שנברו עליו האש והאוויר הוא עם ופורה ואפי' שהיסודות האחרים בו וכ"ש אלו שאין בהן מן היסודות ועבדים כלום מיסתן גדולה יעופו ולא יגעו . לענין האכילה ללחון מן המים והאש הריחות והליחות לענין האש שחלך במים במעלה והוא ענין הקעורה שיעשו בעלי נגרמוסים (מכשפי' ובל"א שווארן קונסקלער) לשדים והבנת היושג אשר חישב האש באויר בגופם ולריך להחזירה כאשר היא אכילה האדם לאורך מה שהוא יתקן ממנו כמו שביארתי בנתיב ה' . וענין מה שאמר שומעין מה שעתיד להיות כי בעיסתם באויר השמים יקבלו העמידות משרי המזלות השוכנים באויר והם גידי התלי ומשם יגידו גם בעלי הכנפים כאשר הוא מנוסה בלחשים . והנה ילחמי מהכונה כי הארמתי בביאור שדים יעשראיתי קלת מבני עמנו מתפלספי'ומכחישין מילוחת השדים . ועתה נחזור לענינינו ונאמר : **הנה** הוכחנו למעלה הראות לפנש אחרי המוח ועתה נוכיח לה ג"כ השמע והוא מה שאו' . הנה ביארנו למעלה שחומר המוח הוא דך וכך וחיוני והוכחנו שמחמת החברות החיים עם הזכות יבא הראות . ועתה דע אמה המשיין שמחמת דקותו עם כח החיוני יבא השמע והוא שתיקר הקולות אינן באין אלא מהמועה כמו הדבור או שאר נגיעות גשם בגשם בכח ובעבור שהאוויר דק ורך יגיע התנועה באזן אל חומר המוח שהוא מאד רך וקל להטנוע עד שירגיש הקול כמו שילא כי הדבור היוולא מן הקול ילך באויר עד האוזן ויגיע למוח וירגיש וא"כ גם בכלן נאמר שבהה תנועה הקול באויר ונענעה הקול באויר ונעשה קול באויר שבין הדבר המתנועע ובין האזן מקו' כי אפי' חומר המוח שהוא רחוק נתנועע כ"ש האויר שהוא נתיים והוא ג"כ יותר דך וא"כ אם היה כח

מורכב מלחות והוא קך וחיוני לאוי לומר יש בו
 צח חיוני וצטבור כן ישתלשלו ממנו שלשה
 המושגים שהם הראות והשמע והריח כי עין
 מזוכתו עם הכח חיוני ימצא בה הראות ע"י
 העין שהוא בחליות הרכות והראיה ע"ז שכל
 דבר זך וצביר מקבל כל המראות כמו המים
 והעין והבטן וכל נשקפה יראה בו אדם כל לורה
 וכן המראה מזוכית או מבדול מלוגט הוא
 מקבל כל האורות ודלחין ובאמת יבין כל אדם
 שאם היה בו כח החיוניות במראה או במשקים
 הללו שקבלו האורות היו מרגישין כל האורות
 שקבלו אף לאחר העלגות מהם כי באמת אין
 כח הראות אלא התחברות רוח החיוני עם דבר
 זך וצביר שהוא העין ולכן יש חוש הזה לכל חי
 שיש לו העין כי החיים בלא עין אינו מועיל
 לראות וגם העין בלא החיים . ועתה שים לבך
 לדקות אלה הדברים והוא שכבר ביארתי בנתיב
 הרביעי שהעין הוא דק וצביר מורכב מליחות
 ואורו ענין הבדולה . ודע שאין ראוי להכנס
 לומר שחומר העין יותר דק וזך מן הבדולה עד
 שיהיה דק כמו כן חומר הרוח שאינו נראה
 כלל שלא היה רואה העין אז ולא היה משיג
 האורות אינו כן אבל היה משיג דברים דקים .
 והראיה ע"ז שהעראה מזוכית הך אם לא היה
 מכוסה מלד א' מן העופרת ומן הזפת לא היו
 נראין בו האורות מלפניו אבל היו יולחין מלד
 אחר והעופרת אזי מונע האורה ללאה מלד אחר
 עד שיאסוף המראה כל דמיון האורה שקבל
 ולא ייחיה ללאה כמו כלי שלם שאין בו נקב
 המאכה כל המים עד שיהיה מלא מהמים כן
 המראה וכל כן נראה מלפניו ובשאיין המראה
 מכוסה יראה בו האורה כי הזכוכית הדק שאינו
 מכוסה מלד אחר אינו מונע האורות ללאה
 מתחוריו וכ"ש שחומר הרוח יקבל האורות ולא
 ימנע ע"כ מליטן דוגמתו אחר שטברו ממנו .
 והמופת על זה שהעולם מלא אור ורוח ואע"פ
 שיש רוח גדול בין העין או המראה ובין הדבר
 הנראה כהם הם רואי האורות מרחוק כי חומר
 הרוח לא ימנע האורה ללאה ממנה מלד אחר
 המזוכיות . ועוד שהדבר מופת כי כשתשים
 מחילה על העין או המראה מנגד או מלד א'
 מפסיק בין הדבר הנראה ובין המראה אז העין
 לא ישיג האורות וכשתסיר המחילה מן העין

או מן המראה לא ישיגו הדבר הנראה . כן הוה
 המופת שכל הרוח שהוא בין הנראה ובין העין
 אזי המראה הוא מלא מן הדבר הנראה אפילו
 היה רחוק מהם עשרה מילין הכל מלא מלואות
 הדבר הנראה במראה או בעין אחר שהגיע
 אליהם הריה אם מעט ואם הרבה . אמנם
 הדבר הקרוב יותר נראה בניאור כי השפעת
 מדמות האורה הנראית כלה והולך בגודל הרחוק
 כי אם לא כן היו הדברים נראים באלף מיל או
 בכורף העול' ולכן נמנע זה . הגם הוכחנו שהדבר
 הנראה לעין או למראה ממלא כל מקום הרוח
 שבין האורה הנראית ובין המראה או העין
 ומעתה תבין שאם כח חיוני בזה הרוח והאוויר
 המלא מן האורה הנראית היה הרוח שהוא
 מרגיש ג"כ האורה הריה כי כבר הוכחנו שאין
 הראות אלא התחברות פה חיוני עם דבר הך
 עם שאפילו המראה היה מרגיש האורה אם היה
 בו רוח חיוני כל שכן הרוח שהוא יותר זך . וא"כ
 אחרי שהוא אפשר שיאל הרוח החיוני עם הנפש
 למה לא משיג הדברים הנראים מבלתי העין
 כי הגם הוכחנו שאין הראות כי אם התחברות
 כח חיוני דבר זך . וג"כ הוכחנו שהרוח מקבל
 האורות כי אפילו הזכוכית מקבלת ואם יהיה
 רוח החיוני לאותו רוח או לאותו מראה שקבל
 האורות הים משיגם וא"כ בלאה הרוח עם הנפש
 ישיג האורות בלי ספק :

והנפיש היא רואה י"ב חדש ואינה נראית
 וכן דעת רז"ל בשדים שאמרה
 שהם רואים ואינם נראים ואחרי שהגענו לדבר
 בשדים ראיתי לבאר בריאותם ועצבם . דע כי
 כאשר הבריאה מתחלה במעש"כ בנוף האדם
 ובכל בעלי הנפש והלמחים והמחכות מד' יסודות
 נתחברו ארבעתם ככה אלהי להיות מהם גוף
 גם מורגש לכל חמשת ההרגשות לעביו ולגסותו
 כן היתה יצירה מב' יסודות ר"ל מן האש והאוויר
 והים מהם גוף אינו מורגש ואינו מושג ללאה
 מן ההרגשות כאשר נפש הבמה אינה משגת
 להרגשות לדקותם והגוף הזה הוא רוחני יעום
 לקלותו ודקותו בלש ובאוויר והם נקראים שדים
 בעבור שנמצאים במקום שדוד כגון המדבר
 וכאשר ההרכבה בכל דבר סבת ההיום וההפסד
 במורכבים מד' יסודות כך היא במורכבי האלה
 בב' יסודות כי בהתחברותם יהיה בעל גוף חי
 ובהפסדם

כמו לשמש המזויר על הפך עם ראותו שאם יסרוף השמש שעל הפך אין השורפו יצוק אמונה כהנה ג"כ כי אלה ללי בגמלו כי אנה יגמל השורף בנו והכן גשרף אנה יענה השורף את השמש המזויר על הפך אחר שאנו רואין שאינו יצוק. ואחר שכל זה מבוחר לא היה אפשר למשה רע"ה לכבוש לפני העם להכניסם תחת כנפי השכינה ולהראות להם שהשמש והירח הם נבראים למה שאינו מורגש אלא במה שאמר להם שמתחלה הזכירם ואמר להם שמה ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואח"כ אמר להם ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך והיו הדברים האלה אשר אנכי מאריך היום על לבבך. ומה הם הדברים שצוה לעבוד את עם ה' שפירושו הוא מי שהוא כל נמצאים ואח"כ הראה להם למראית העין שיש לכל השמיים ונבאם אדון שאינו נראה ושהם כלם עבדים לו וברואים ממנו אמר להם אחם רואים אותם נוראים ונלאיים ומזכירים ומורידים מער שבו מתהווה כל מתהווה בחרן. ואחם יראים מהם ועובדים אותם ואני אומר לכם שהאמת הוא שנכבדים ומוראים הם כמו שאנו רואים ושהם מורידים ממנו ומתהווה בחרן כל הווה ונפסד אבל אני אומר לכם שהם עבדים ומשרתים לאדון אחד שבראם שאין קץ לגדולתו עד שאפי' עבדיו הם כ"כ נוראים כמו שאחם רואים. והראיה שהם עבדים הוא שאני אומר ומבשר לכם שאם השמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ולהאמין שהרקיעים הם עבדים ברואים מאחזי ית' שכל המאמין שיש בוי"ת מיד כופר ברקיעים ועושה אותם עבדים לו ולכן אמר להם אם תכפרו באלהות ברקיעים אזי אוריד לכם מער בעתו יורה ומלקות ואם יפחה לבבכם ותעבדו אותם אזי אעזור את השמים ובכן מתבאר שהשמים עבדים הם שהרי אחם רואים שהשמים עלמם מעידים שהם עבדים שהרי כשהתכפרו באלהותם ותאמינו שיש להם אלוהים מורידים להם מער בגזירתו וכשהתעבדו לאלהים אחרים עולרים את המער ואם השמים הם האלהים היו מורידים את המער לעובדיהם ועולרים אותם לנפריהם. זאת היתה כונת אלה הסתהרות ר"ל והיה אם שמוע השמעו ונתתי

מער ארלכם בעתו ואם יפחה לבבכם ועלר את השמי' ולא יהיה מער לא כמו שיבינום קוראים שמתרע"ה לגמול ולעונש מוחן ירידת המער ועלירותו אל. כמו שיבארתי שהוא להורות שהשמים ונבאם מעידים שהן עבדים יוראים למי שאין הכרגשים שולטים בו ואחר משרע"ה התחילה חכמת התורה והאמונה לפרוך בישאל ונתחוקת ומשרשה בלבם וגשלו מהם האמונות הרעות ומאז והלאה החלו קלה הנביאים שבכל דור ודור הלך וצא יותר ויותר בבודות התורה ומעשים האלהיים וגילו מתגמולי הנפשיות כמו שתרשם שישעים הנביא ע"ה גילה כפלים מן הסודות מן משרע"ה ואמר בנבואתו פסוק קטן מורה על ג"ע באתרו ועמך כלם לדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשי ידי להפחית ונלר מטעי אפשר שיראה בו ויעה ה' אלהים גן בעדן מקדם גם דוד המלך ושלמה בנו עליו השלום דברו הרבה במה שמורה בפי' על גן עדן וגיבסם והגמול אשר בהם :

כתבו

חכמי המחקר כי נשמת האדם יש לה ברואות וחולי וחיים ומות. בריתתה היא החכמה. והחולי והיא מתלפת היא האולת. והחיים היא יראה בוראה יתברך ואהבתו ונקראת בתורתנו חסידות וקדושה. ומיתתה היא בהקל כבוד בוראה ברוע מעשים וחלולה במעשים הטובים ונקראים רשע וחזון. אמור מעתה הנשמה נמצאת בריתה ומתה. ויקרא האדם המתחכה בה חכם ורשע וחולה והוא אדם חכם וחסיד אזי בהיות האדם במעל' הזאת חסיה נורתו מתקיימת בעלמה ובהפרדה תעלה מעלה עד עוברת כל הירות הנכבדות ותגיע עד הגורה העליונה הפשוטה הנקיייה אשר ממנה נחלצה להיות כמותה וזאת נחלת החכם והחסיד עבד ה' ועליוה נאמר והיתה נפש אדני נרורה ברור החיים את ה' אלהיך. ואם האדם חכם ורשע שנקרא ברית ומת תהיה נשמתו מלד חכמתו עומדת בעלמה ומלד רשעתו לא תגלל הלאה גמורה אך תרד אל שאול תחתית והיא נעה ומתלמלת שם ומתגלגלת כמו האבן אשר בתוך קף הקלע. ואם הוא שועה וחסיד שהוא חולה וחי תהי' נשמתו מלד חסידות שמתם בהבלי העולם ניוולת מהפסד ומלד חלולה שלא כבין בדרכי החכמה ונשמתו לא ידעה את ערך עלמה

על ראש רשעים בגיהנם . הרי שהעלו דקותה
 בתכלית . גם אמרו בפסחים אור דין איברי
 במול"ט ואור דגיהנם איברי בשני ואם יש לך
 שכל בין שבין כמה רצו להעלות האש הוא
 ולעשותה דקה מן הדקה עד שאמרו שהיא
 מלמעלה מגלגלי השכל וגם שיהסו אורה
 להבדלות ביום ז' והוא היום שמיחדים בז"ר
 ובמדרשים לבריאת המלאכים . וידוע הוא בכל
 מעש"ז כי הנבראים בא' דקים וקרובים לסבה
 הראשונה וליסוד המוקדם יותר מן הנבראים
 בשני וכן השני מן הג' כאשר תראה אפי'
 בפשט הכתוב . א"כ ראה גם ראה כמה הפרש
 יש בין האש הריא לאש שלנו ולכן האש של
 העו"ל ר"ל האש שלנו אינה שורפת נפש ואפי'
 האור העולמי הנחפס אין האור מכלה אותו
 ולא שורפת אותו כמו שביארתי כי אינה שורפת
 אלא גוף חס לפי שהיא גסה בערך האש הריא
 של גיהנם שהיא שורפת דברים דקים שאינן גוף
 בגון נפשות הרשעים שהם זכים ודקים , עוד
 הדעו כי כפי זכותם ודקותם כן יהיה רוב לערם
 כי כמו שהרגש האדם בגיעת המחט רב מהרגש
 החמור מפני גסות בריותו ואף בז"א עלמא זכי
 הגוף והנקיים בדעות וביליתם מרגישים
 בייסורין ולער יותר מהגסים עבי הגוף משובשי
 הדעות וההרגש הרגילים במלאכות הכבדות
 והנמנמות שנעשה בשם כבשר החמור . כן
 הרגש הנפש ויסוריה גדול מאד מייסורי הגוף
 לרוב ההרגשה ודקות בריותה וזכותה ואין ערך
 ודמיון בשום פנים בין אותו הלצר החזק והגדול
 ובין לער בעלי חיים בגופתם הגסה ביארתי
 הגמול בחר היעב :

בזאת האמונה ולא האמינו זה שארי בשנת
 הארבעים אמר להם משה ולא נתן כ' לכם לז
 לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום
 הזה והיו סוברים שהרקיעים הם האלהי' ורואים
 להעבד מבני אדם שהרי אהנו רואים שכל היום
 ונפסד בארץ הם המכוים והמפסיד' אותם והם
 המורידים המטר שהוא חיי כל חי כי אם יעלר
 המטר יסופו כל האמחים וכל בעלי חיים והכח
 השמש בלאתו יאיר העולם וזהסתרו יעדר האור
 ויהיה חשך ואפלה . והיו אומרים אין נניח
 לעבוד מה שאהנו רואים בעינינו מושל על כל
 הארץ ואמרו שאינו אלהים אצל הוא עבד ודבר
 נבדח ממני שאין לו לא תאר ולא הדר ואפילו
 אם הוא נמלא אין לנו משיגים אותו . מאלה
 העמנות היו מועטים ועובדים השמש והרקיעים
 לאלהים מפני שהיה נראה להם שהוא האמת
 עד שהיו יראים מהם פן יקלפו עליהם אם
 יאמרו שיש להם ארון והם עבדים . ועתה ראה
 גם ראה מה יועילו בשורות ג"ע וגיהנם להשיב
 העוין מלעבוד הרקיעים שהרי יענו לנביאים
 ויאמרו שהאמת כדבריהם כן הוא שכל מי שעובד
 למי שאינו אלהים שהאלהים יכניסנו בגיהנם
 והעובדו יכניסו לג"ע ומפני זה אהנו עובדין
 את השמש ואת הרקיעי' שאהנו רואים בעינינו
 את יקר תפארת גדולתם ונלחותם ושהם האלהי'
 ואהנו עוזרים לעבוד מה שאהם אומרים שהוא
 האלהים מפני שאין לנו רואים אפי' אם יש לו
 מלאכות . הנה שבשורות ג"ע וגיהנם לא יועילו
 כלל להפריד את העושים מעשותם להכניסם
 תחת כנפי השכינה אלא אדרבה יקוין להם
 ויגבירום בעשותם כי הכה עובדי השמש גם את
 גיהנם ואת כנותיהם ישרפו לו . כאשר כתוב
 בתורה כסבורים ללכת לג"ע מפני שהקריבו לו
 בנים ובנותיה' כמקריבין וכנקדין ואח"כ שראו'
 ששורפין אותו עם העץ שהוא מלוייר עליו ואינו
 מוזק השורפין אותו והם דוחין מה שרואין
 בעיניהם ואומרין שהגמול והעונש אינו בעו"ל'
 אלא בעו"ז ומי ששורף את בנו לשמש מלוייר
 על העץ שהשמש יכניס אותו ואת בנו בז' ומי
 ששרף השמש המלוייר על העץ יכניס אותו
 בגיהנם ובכן מתחזקים בעשותם לעבוד השמש
 בעבור בשורות רוחניות שאם לא שמעו העושים
 בשורות רוחניות לא היה שום אדם מועם לשרוף

ודע

כי זאת האמונה היסה קבועה בלב
 ישראל מימי עולם ושנים קדמוניות אפי'
 כשהיה בלבם שאר אמונות רעות כמו שאבאר
 ולא הי' לדין משה לבאר אותה בתורתו הקדוש'
 עם היות שהוא עיקר ויבוד האמונה לפי שתיקר
 כונת מרע"ס היסה להורות לעבוד את אלהי
 האמת ולהראות להם שהוא אלהי האלהים ואין
 עוד מלבדו ושכל הנמלאים הרקיעיים המורגשי'
 והנוראים אף כי הארתיים כלם עבדים הם לו
 ולא יעשו דבר מעצמם רק מה שיראה יולרם
 להפקידם כי אין השמש ברשותו למחר להשלים
 שנתו אפי' רגע וישראל שדוד משה היו חדשי'

ואת רעבו . וברומי יש ללם מאחזן שיש וזה ילא ממנו ארמילום בן השטן ויביא עמו י' מלכים ויגלה ישראל פעם שנית למדברות והפלי בה תשמוד בשער הסוחר ויתר היסם לא יכרת מן העיר ותהיה שם מלחמה בחדש אב וצניסן יבא משיח בן דוד ושמנו מנחם בן עמיאל ועליו אמר משה שלח נח ציד השלח . נח ציד השלח בגימטריא זה מנחם בן עמיאל מלך המשיח . ויבאו עמו ז' רועים וח' נסיכי אדם ז' רועים הם אברהם יצחק ויעקב ומשה ודוד ומשיח ואלהיו הנביא וח' נסיכי אדם הם אדם שם מתשלח ישי שמואל לפניו עמוס מיכה . ואלה הם ה' הטובי והקדושים יחיו קודם כל המתים ויבאו אל המדבר אשר ברחו שם בני ישראל ומשרע"ה בראשם שגא' ויתא ראשי עם וידברו על לבם שגא' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות :

ובתב הרמזים ז'ל שסגושיח לא יבוקש ממנו שיעשה מופת כדי להאמין בו אחרי שהעידו בו הנביאים שכבר נתאמתה נביאתם ובחדש סיון יחיו מתי מדבר כמות כמות בזכותו של משה לכך נקבר במדבר וגם הצלועים עם קרח יעלו כי אז יתק' בשופר גדול שארבו אלף אמה ולקול תקיעתו יחיו המתים ויבאו דרך מחילות אל הר הזתים וזו יבקע הר הזתים מתחתיו ויחיו המתים מצבצבין ועולין דרך אותה צקעה שנאמר וילינו מעיר כעשב הארץ וזה וצלו האובדים מד' רוחות ויבאו חיל גדול למלך המשיח גם משיח בן יוסף יהיה וילכו שני המשיחים יחדיו ועלה שלום תהיה ביניהם ולא יהיה ביניהם קנאה ותחרות שנאמר וסרה קנאת אפרים וגוררי יסודה יכרתו אפרים לא יקבל את יסודה ויסודה לא יגור את אפרים . וזכו אלו השבעים שיהיו מהם המשיחים לפי שהמדגלים שכלכו מהם היו נאמנים . אגגש משיח בן דוד יהיה ראש לכל כי מזרע מלכות בית דוד הוא והקב"ה נותן לו ברים מלח דסס"ב ועושה חסד למשיחו וגו' וכתוב ויהן עוז למשיח וירם קרן משיחו והוא ימלך מסוף העולם ועד סופו שנאמר כל גוים יעבדוהו וילך הוא וכל ישראל עמו ויחישבו צירושלים ובח"י נבטח מ' שנה ואוכלים תותים ופאמים ובני נהר יהיו רועים לאגם ואיכריהם וכורמיהם והוא ימות כמשיח

חמור . ויתקבלו אליו צירושלים מגבורי ישראל מד' רוחות העולם ויעשה חיל ויכה מגלבי ארם וישמעאל צירושלים ויגרם ממנה הערלים וילא שמו בכל המדינות וכאשר ישמעו כל ישראל בן צי הכאים המלך המשיח בערלים יתחזקו ידם ויתקבלו אליו כל איש אשר ידבנו לבו ויקבץ מלך אדום כל חילו להלחם אהו ומלך המשיח גם הוא יקבץ כל הגמלא' אהו ומ' אלף מגבורי אפרים יבאו אליו דרך המדבר לעזרה ויפול מלך אדום צידו ולא יוסף קום לעולם וגם לשרו של עשו יפיל אהו סבורא ית' לפניו שנאמר יפקוד ה' על לבם המרום במרום ועל מלכי האדמה וגו' ויבטח כל ארץ ישראל מן אמות העולם ויבטח שכינה אדום ומואב ועמון שנאמר אדום ומואב משלח ידם ובני עמון משמעתם ויבא להלחם על על רומי ויתרובנה שנאמר והאציד שריד מעיר ואחר כך יכרות כל זרע עשו שנאמר ולא יהיה שריד לבית עשו וישמעו כל האומות ויראו ממנו ויביאו לו יהודים במנחה שנאמר והביאו את כל אחיהם מכל הגוים מנחה לה' עד שלא ישרא אחד ועל אותה שעה נאמר והביאו בניך בחולץ וכאשר ילחם מלך המשיח עם רומי ידונו בי' מכות כאשר דדו המלרים במלרים שגא' כאשר שמע למלרים יחילו כשמע לזו וזה יתייבשו כל ישראל בח"י ויהיו שם ה' שנים בשנה הששית לנחמיה יעלו שרי מלך פרס על נחמיה בן חשיאל כי לפרס תהיה המלוכה וידקור את נחמיה בשערי ירושלים ותהיה נבלתו מושלמת שם מ' יום ואדם ובהמה וחי לא יגעו בה ולאחר מ' יום יסתרינה הבו"ת בקברות בית יסודה ויספדו לו כל ישראל מ"א יום ועליו נאמר וספרה הארץ משפחות ותהיה לרש גדולה לישראל וינוסו דרך המדבר ציירים ובהרים בצלחיים ובמערות ויאכלו עשבי המדבר ויהיו שם ברעב ובצמא ובעירוס ובחוסר כל ולא יוכלו להסתח מפני גזי הארץ ובלרה היות ירפו ויסבצבו וכל מי שהרס רע על צורא ית' אז אומות העולם סורגים אהו והאחרים יחזקו במתחיתו תמיד ויעמדו במדבר מ"ה ימים ועליו נאמר והולכתים במדבר ודברתי על לבם וחכמי ישראל יתקבלו בגליל העליון וזה האל הפלי בה אם מנחם ומטה אשר נתן לה הבו"ת ויפלו לפניו האומות פגרים כי יסרגו איש את אחיו

עלמה ולא הכירה את בוראה לא תוכל לעלות מאויר עולם השפל מפני עמדה בו זמן ארוך היא סבה להדבק בגוף אחר פעם שנית או שלישיה עד קנותה חכמה בנחירות ותעלה מעולם השפל ויהיה אז סדר מעלתה ומקום מעמדה לפי קנין החכמה שקנתה. ואם הוא שוטח ורשע שהוא חולה ומת לא תגלל נשמתו מכליון הגוף אשר היתה לו אלא תהיה כמוהו והנה הוא בגבול הבכמה והחיה כמות זה כן מות זה ומקרה אחד להם :

נאום

המחבר אשר אמרו אלה החכמים בשוטה וחסיד הוא ענין לגלגול הנשמות אשר גם חכמיו ע"ה קבלו כן שחצו בפקעה בראשית בפסוק ותקרא שמו שת מלמד ששמת הבן נתגלגלה ושמתה בשם ולכן נקרא שמו שת ואח"כ נתגלגלה גם במרע"ה מה שאין שום נשמה נמלעת מגלגול פעמים או שלש במאמר הכתוב הן כל אלה יפעל אל פעמי' שלש עם גבר כי אדם אין לדיק בחצן אשר יעשה טוב ולא יחטא וכאשר יחטא האדם אשר מתחלתו באה הנשמה בגופו ונכרת האיש ההוא והנשמה היא מתגלגלת ולא תשוב למקומה עד היותה מופרת ומנוקה מכל עמא ואשם על כן בכחו ית' היא חוזרת פעם ב' בגוף אחר למטן הנקב מהעוונות שבאותה סובלת יסורין בגוף השני ועל דרך הזה היא מתגלגלת עד ד' פעמים. וזה מאמר הכתוב פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים ותמיד היא מתמעטת מכל חטא ואשמה. ועל זה הדרך הוא סוד היבום כי בלכה האדם לבית עולמו ואין לו זרע להזכיר את שמו הכרת חכרת הנפש עונה זה ולמטן לא תאבד הנפש ההיא הש"ס המרחם על בריותיו לזה על אחיו הגדול שהוא גואל הקרוב ליבם כדי לקיים שמו ויגן אל כליו אשר היות והנה כי בהחבר אחיו הדואג והשומם על אחיבו וכל אל מעונתו אשר היא גם היא הדאג והשומם בראותה את בעלה בא אליה האלהה וכוא גם כן בהחברו וזכור לאחיבו וידאג עליו ויטין רוחו אליו ושכ"ה כחמד אליו יתיחסו ואז האבדה תמלא כי ימשיכו נפש המת לגוף בן ושם תחנק' ותטבר ותשוב אל האלהי' אשר נתנה ולזה כוננה סמך והיתה רולה ומחזרת אחר גואל קרוב ונתעברה ויטן ידעוה ער ואזן אשר חטאו

לבוראם ית' ולכן ילדה האומים גם נעמי היחס מכוונת לזה שלא יכרת שם המת מעם אחיו ולמטן יגאלנו משחת כי הוא הגואל ולא היתה כוננה להוליד בן ולקראו בשם המת כי לא מלינו שקראו אותו בשם המת ועוד שא"כ היה טוב לקרובו של המת או אחיבו להחזר עם אשתו או עם אחרת נכריה להוליד בן ולקראו בשם המת אבל הענין אינו ע"ז והוא ית' לא לזה על הענין הזה אבל הסוד הוא כמו שביארתי כי ביותו ית' רב חסד לזה לעשותה עם החיים ועם המתים כמו שביארתי. ולכן אמרו השכמות יולד בן לנעמי למטן הכסו גואל נשמת חיים והוא אמרו והיה לך למשיב נפש ודי למצוין. ואין לשאול ולומר אם כן הוא שהנשמה מתגלגלת מגוף לגוף איך חיה בנ"ה הנשמה הבלה בשנים או שלשה גופים. כי נטיב להיאל ונאמר שהנשמה מתעלה ומתרבה לכמה חלקים כמו שהנר עושה כמה ילואות וכן היא משמשת בכל הגופים. נאם המחבר הנה נמשכתי להאריך באמונת הגלגול יטן כי הוא מכלל הגמול ואלפי אמת אשר אמונתו אמת והיא ההכמה יודיענו בסתום חכמה ונפלאות מתולדות יראו ולחזות ביעמו וזכרנו. אבי"ר :

הנתיב העשירי

להאמין בגאולה ובתחייה ובעוה"ב וחלקתים לג' פרקים :

פרק ראשון

כחיד במדרש כי יתחדשו סדרה מישראל תופסי תורה וחסידים ואנשי מעשה לבא לידו בא"י ולהסויב בירושלים ע"ה איש איש כפי כרבת לבו ונללה בו רוח עברה ונכשר חיצת הקדש מארבע פנות העולם אחד מעיר ושנים ממשפח' וכאשר יתישב שם למטן היות לו ניר ויהא נאמן בהר הקדש בירושלים וע"ז נאמר ולקחתי אחפס אחד מעיר ושנים ממשפחה וכאשר יתישב שם החסיד' הם ירבו להפלת בהר קדש בירושלי' וישמע הבו"מ שמו ויקרב קץ הגאולה וד' שנים קודם זמן הגאולה יבא משיח בן יוסף ושמו נחמיה בן חושאל מרע אפרים בן יוסף וכפי מה שיהיו מעשינו כן תהיה בראשו כמו ששנינו בפרק חלק כחיד פני ורובב על חמור וכתיב וארו עם ענני שמיא כבר אגש אחא הוה. זכו וארו עם פנני שמיא. לא זכו עני ורובב על חמור

מראה ה'יד השמורה ללבן ואין הפרש בין אמרי
 אש ימות גבר ביחיה או הכן הסלע הזה נוליא
 לכס מים שאין זה בטבע אבל נמנע בו אלא
 שכבר ילאו המים מן הסלע הווא זמופת כן
 תח"ה אולם הווא מן המופתים . ואלו יאמר
 אדם שא"ל שישנועע הדומם הווא יכזב זה
 המאמר שוב המטה לנחש אחר שהווא מופת כן
 הווא כל מה שתמלאו מהרחקת שוב הממים הווא
 על מה שבעבע ואין סופר שוב הממים שיראה
 הבו"ת בשום הגה נחבאל לך עניני הפסוקים
 ההם כלם על מה שאפשר מן האמת ואיך לריך
 לפרש פסוק מהם בפירושים ההם המגויים
 הרחוק לקבלם אחר יחזוק טענות מכחיש תחיית
 הממים ויאמרו מאמרו :

ודע

שהכחשה שוב הכפש לגוף לא תמלע
 מאתח משתי סבות אש שיכחישונו
 המכחיש להיותו עיין בלתי טבעי ויתחייב לפי
 זאת הסבה שיכחיש הנפלאות כלם להיותם
 בלתי טבעיות או שיכחישונו מפני שלא נזכר
 בפסוק ולא הביאותו ההגדה האמיתית כמו שזא
 זמופתים ואנחנו כבר ביארנו שזאו בפסוקים
 ואם הם מעטים יודו על שוב הממים. ואם יאמר
 אומר אנחנו נפרש הפסוקים ההם כמו שפירשונו
 זולתם . נאמר לו הביא לך לפרש' להיות שוב
 הממים בלתי טבעו ותפרש אלו הפסוקים עד
 שיאותו לענינים הטבעיים כן לריך שתפרש שוב
 הממ' נחש ורדת המן ומעמד הר סיני ועמוד אש
 וענן כל זה יתחייב לך שתפרשונו עד שיכחימו
 לענינים הטבעיים וכבר ביארנו במורה הכזבים
 בדברו בחדוש העולם מעם אמונת חדוש העולם
 בהכרח שיהיו המופתים כלם אפשריים ולזה
 יהיה תחיית הממים ג"כ אפשרי וכל אפשר
 כשיבארו הגדת נביא נאמין בו ולא נלמדך
 לפרשו ולא נוליאחו מפשטו. ואמנם נלמדך לפרש
 הדבר שפשוטו נמנע בהשגחה הבורא ית' אבל
 האפשר יעמוד באשר הווא ואשר ישתדל ויחזור
 לפרש תחיית הממים עד שלא יהיה שם שוב
 הנפש לגוף אמנם יעשה זה בהאמינו שהווא
 נמנע מלד השכל לא מומנעו הטבע וכי יתחייב
 משאר הנפלאות בהכרח וכל זה אמנם יהיה
 נמנע לגמרי לפי אמונת קדמות העולם ומאמין
 הקדמות אינו מעדת משה ואברהם כלל כמו
 שביארנו במורה הכזבים ולאלי השרשי' האמננו
 תחיים

אמר וידעתם כי אני ה' בפחתי את קברותיכם
 ובעלתי אתכם מקברותיכם עמי ועוד נאמר
 ונחתי רוחי בכם וחייאתם וכאלה פסוקים רבים
 זה ג"כ מה שחייב לבני אדם כלם המזכרה
 הגדולה קלתם הסתפקו בזאת פנת מח"ה הפק
 גדול . וקלת המאמיני' לזאת הפנה הולך לפרש
 כל פסוק מן הפסוקים המבוארים רחוקים מאד
 לקבלם . והשאלה הב' היות המורה בלתי
 זוכרת זאת הפנה כלל לא ברמיז' ואף כי בביאור
 ואם אי אפשר מבלתי שנאמר שיש בחורה
 רמיזות לזאת הפנה ויאמרו הדברים ההם אשר
 זכרום באמנם מנין לתח"ה מן המורה שנאמר
 אני חמית וחמיה . תכלית האומר שיאמר שהם
 רמוזים נסתרים וכ"ש בהיות הנכמים מולקים
 בהם ומתיה זאת השאלה שעינת למע לא זכר
 זה בחורה בגלוי ובביאור שלא יסבול פי' אחר .
 אבל נזכר לפי דברי החושב כמו שיספור לומר
 דבר ויראה לסתמו ואומר זמנעם השאלה
 הראשונה שדברי הכביאים ולשון הספרים אמנם
 באו מספרים טבע המליאות הכהוג הנודע
 וידוע הווא שבעבע זה המליאות הווא התחבר
 נקבות בעלי חיים וחקריהם והולידם הדומה
 ולמיתת הנולד מעט מעט עד שימו' האיש הווא
 ואין מן הטבע שישוב האיש הווא ויתחזה שנית
 אחרי מותו אבל אשר בטבע הווא כי כשימותו
 אישי בעלי חיים לא ישבו לעולם האנשים ההם
 אבל יכלו ויחכו מעט מעט עד שישבו אל
 היסודות ואל המומר הראשון בזמן החורה לא
 ישאר עמה חלק מוגבל נרמ אליו שיאמר הווא
 זה היה כך וכך ושהאדם לבדו נדבק בו השפע
 האלהי והווא חייב שיהא בו דבר לא יאבד ולא
 יפסד אמנם גוף האדם יאבד כאשר אישי בעלי
 חיים כלם הודו על זה וג"כ ראיות עיוניות אבל
 מי שנלחץ לחקור על אלו הדברים העמוקים ר"ל
 תשאר הדבר הנשאר ממה שהגיע לאדם וחו
 שדבר אשר בטבע והווא אשר קראוהו ספרי
 הנבואה נפש או רוח בשמות השם ואבדת הגוף
 ושובו למע שהסורכב ממנו המין הווא מן החורה
 כמו שזא בפסוק וישוב העפר אל הארץ כשהיה
 והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה זהו אשר
 בטבע וכפי הענין הווא באו הפסוקים ההם
 כלם ואין הפרש בין אמרו היהפך כושי עורו
 ובין אמרו על הממים תעשה פלא . וכבר נהפך

לנו' השבטים צמחה. ובאז ישמחו שמחה גדולה ויקרבו קרבן וערבה ליי מנחה יסודם וירושלים והשחחון לה' צבר קדש בירושלים ויראו בטיניסה סוד הכבוד והתפארת והעוז למלכות וישועה והשמחה והנעימות לשום לאבלי ליון פאר ויבנו הערים כי בנה ה' ליון נראה בכבודו וישכלל כדכד וספיר ואבני חפץ ואז באור השכינה יבאו גוים לאורו ואז ישפוך רוחו על כל בשר ויהיו כל ישראל נביאים שנאמר אשפוך רוחי על כל בשר ויתן לנו לב בשר וגשם לבטח ואין מחריד :

פרק שני בתחיה ידוע הוא בעיני כל בעל שכל כי תחיה המתים היא פנה

מפנות המור' והיא מפורסמת ומודעה באמונתו המוכרס עליה מכללי רז"ל ענייני טוב הנפש לגוף אחר הפרדה ממנו וחוה מה שלא נשמע באומם מחלוקת עליו ואין מותר להאמין באיש מאנשי הדם שהוא מאמין חלוק. שהרי דניאל זכרה בענין שא"ל לפרשו בענין אחר והוא אמרו ורבים מישי אדמה עפר יקילו וגו' ואמר לו המלאך ואחיה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגדולך לקץ הימין והמכחיש באחיה התחיה יבא להכחיש בגלגלות כלם והכחשת המופת היא כפירה בעיקר ויזיחה מן הדם ולזה נחשבת ח"ם מפנות התורה ובתב הרמב"ם ז"ל כי תח"ם יבאחר בשתי שאלות ראיות בזה הענין. הא' מהם לבאר ענייני הפסוקים הרבים מאוד המלאים במקרא המורים רחיה ברורה שלא תסבול פי' זולתם בהרהקת ח"ם באמרו אם ימות גבר היחיה ואמרו כלם עין וילך כן יורד שאלו לא יעלה במרם אלך ולא אשוב וזה באיוב הרבה וחזקיהו אמר חי חי הוא יודך כמוני כיום ולא ישברו יורדי בור אל אמתך זאת רחיה שירדי בור הם המתים ונאמר ג"כ כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ונאמר הלמתים תעשה פלא אם רפאים יקומו וידוך סלה ונאמר רוח הולך ולא ישוב וכשתהפך כתובי המקרא כלם תמלא מרחיקין ח"ם בכלל רק פסוקי ישיעו. עם הסבוגנות יבאחר שהוא מוספק אם הוא משל או אמת. וזה שבח מן הפסוק בגלגל בדניאל באמרו ורבים מישי אדמה עפר וגו' ועוד אמר והנחה ותעמוד לגדולך לקץ הימין ובישיעוהו אמר יחיו מתיו נבלתי יקומו ועוד

המשיח ועל זמן כהוא אמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שטבוד מלכות כי האנשים ההם אשר ישבו נפשותם לגופותם הם יאכלו וישאו וישגלו ויולידו וימותו אחר חיים ארוכים מאד. וכאשר ישמע נוג מלך המנוג כי נתקבלו ישראל שניה בירושלים ובא"י יחד אפו וימחר ויקבץ את כל אגפיו כל ממלכות אפון ויהי לבו מלכי ארץ ויאמר הרחיה עם צווי ושכוי אשר עשה נתקבלו כמה שנים כנגדי וישים פניו אל אדמת ישראל ויכבוש מבצרי יהודה ויבא על ירושלים במזור ויבאו ב"י אתו שנאמר וגם יסודה הלחם בירושלים וילגדו העיר והכנים תכבשה וילא חלי העיר בגול' ויהרוג ברחובותיה ואז יקרא הכ"ה לכל הרוב ויהיה רעש גדול וירעשו מפניו דגי הים ועוף השמים והמדיות וכל חומה לארץ תפול ותהיה עם לרה לישאל ובתמנו ילאו י' קולות מן השמים ב"ק אחם אומרת ובאח עד בכל ושם סגללי עם יבאלך י"י מקף אייבך. ב"ק ב' אומרת לבו לאדום לעשות בזה משפט כתוב ונחתי נקמתי באדום. ב"ק ג' אומרת קול קורא במדבר פנו דרך י"י. ב"ק ד' אומרת לא יהיה עם אריות ופריץ חיות כל יעלגה. ב"ק ה' אומרת אתו במדבר ארו שיעה והדם ועץ שמן. ב"ק ו' אומרת נחמו נחמו עמי יאמר אליהם. ב"ק ז' אומרת דברו על לב ירושלים וקראו אליה וגו' הרחיבי מקום אהלך. ב"ק ח' אומרת פתחו שערי' ויבא גוי לדיק שומר אמונים גילי מאד בה ליון רייעי בה ירושלים. ב"ק ט' אומרת שאו שערים ראשיכם וגו'. ב"ק י' אומרת עשו כמו לירוחו ומיד סובבין את העיר ותוקעין בשופרות ובפסם שביעי מריעין חרועה גדולה ואומרין שמע ישראל יי' אליהנו יי' אחד והחומה נופלת ואז יכבו בעיר ומולאין בחורים מתים ברחובותיה' ויסרגו כל חלי מגוג וחלי ארמילום ויהיה הרב אים ברעשו ויפלו פגרים מתים ויורה הכ"ה על כל אגפי גוג ברד ואבני אלגבים המוכנות מצד מלרים ותקיים אז כל הכובאות שתתבארו הנביאים עליו ויטערו את הארץ וילאו ושללו את שולליהם ובזזו את צחזיהם וכנסק שלהם יבעו את ז' שנים ואז יהיו לבטח אין טען ואין פגע רע והבית יבנה כמ"ש ביחזקאל ותשיב סדום ועמורה שגא' ואחזיתך סדום ועמורה תשובנה ויתקבלו ויבאו

חאמרי

גם על העת ההוא אמרו ז"ל לעמיד לבה הקב"ה
 מוחן הנשמה בגוף ודין כאחד כדי שירגשו
 מדובקים יחדיו בהרגש הסורין במין ההרגש
 שהרגישו בעונג העונות בעת החבור הראשון .
 ואם ישאל שאל דהנה כבר נידון האדם על
 מעשיו בר"ה ובשעת פתיחתו א"כ דין זה ראוי
 לנו לדעת מה זה ועל מה זה . כשיב דע שיש
 במלות ובעבירות ג' מינין . יש מלות ועבירות
 שמתן שכרן וענשן בזה העולם לבד . ויש מלות
 ועבירות שנתן שכרן וענשן לאחר מיתה שהוא
 עולם הנשמות . ויש מלות ועבירות שמתן שכרן
 וענשן לאחר החיים . ובראש השנה נידון כל
 האדם על ענין זה העולם על אותן מלות ועבירות
 ששכרן הוא בזה העולם ודיןן על האדם לפי
 המעשים ההם שעשה אם יחיה שהם הכיח
 אם לאו וקף אם יחיה אם יסיו חייו מוי לער אם
 לאו . ולא תקשה עלי ממה שהראה כמה לדיקים
 מתים או חיון חי לער ודרך רשעים ללמה . כי
 זה הוא בכלל לדיק ורע לו רשע ועוב לו (ובצביל
 אשר לפני זה כתבתי מעמים לדבר) . אמנם
 בר"ה אין דיןן על אדם משכר או עונש של אחר
 מיתה זולת באותן החמש מלות שנתן חכמים
 ז"ל האדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן
 קיימת לעולם הבא ומה המאמר ראי' לדברי
 שאם יש מלות אחרות שיכא מתן שכרם קודם
 המיתה ואחריה היו חכמים מונין אותם כמו
 שנתן הח' ההם ותיקף אחר מיתתו דיןן עליו
 על אותן מלות ועבדו' שעשה ששכרן הוא בעולם
 הגשמות שהוא שכר ג"ע ועונש גיהנם כמו
 שביארתי בתיב הפ' בגמול ובהחיים שהוא יום
 הדין הגדול יסא נדון על אותן המלות והעבדות
 שעשה שמתן שכרן וענשן לאחר החיים אם יסא
 ראוי לעונש ולנשימות שאבאר לפנים שיכא
 אז אם לאו . וכ"כ על אותו העת ורבים מימיני
 אדמה עשר יקינו אלה לחיי עולם ואלה להרפות
 ולדראון עולם כי הרשעו' ההם לא ינעמו בחיים
 ההם ללא ישארו בדראון שלהם או יכפל עליהם
 עונש עמדה קשה לרעה הימנה כפי מה
 שיסתחייבו :

כתב

הרמב"ן ז"ל ואנחנו לא נדע מאותם
 אשר יזכו בחי' אם יבטל מהם
 סילס"ר נדוך שהיה ראוי להיות קודם החטא
 ויחיה האדם טוב בעצמו כאשר כתבו קלה

חייית המתים על פשוטו ושמוסו מפנות החור' ואמרנו שאין ראוי לפרש הפסוקים הנגלים המורים עליה ראי' ברורה אשר לא יסכלו פי' א' ולהוליאם מפשטם. ואמנם מענה השאלה השנית והיא האומרת למה לא נזכ' ת"ה בצורה המענה עליה מה שאומר לך דע שכבר נודע שזאת הצורה בכללה לא נאמין שהיא מפי משה רבינו לצד ואמנם היא כלה מפי הצורה הכה הביאה השאלה אותה לחקור על אופני' בהעיד הצורה ית' אותה על מי העב"ב ולא ביאר לנו ת"ה כלל והסבה בזה שזאת ת"ה אמנם תאבג מנהג המופת כמו שביארנו והאמונה בזה שזה דרכו לא תהיה רק בצפור והיו בני אדם כלם בזמן לאב' אומרי' בקדמות העולם שהם היו מאמינים שהצורה ית' הוא רוח הגלגל כמו שביארנו בצורה ומכזבים הגע' הנבואה מאת הצורה ית' לבני אדם וכן יתחייב להם לפי אמונת' הכוזב' להכחיש המופתים ויחאו אותם לכשוק ולתחבולה הלא תראה מפתדלים לחלוק על מופתי מדע"ה בלתיים וישליכו איש מעטו וגו'. והלא תראה איך אמרו ישראל מחמישים היום הזה ראינו כי ידבר אליהם את האדם וחי זה יורה שהנבואה היחה אללם מכה הנמנע. ח"כ איך יספר למי שלא התבארם אללו הנבואה בדבר שאין ראיה עליה אלא האמנה הנביא והוא ג"כ נמנע אללם לפי אמונת' בקדמות העולם כי לזוי המופתים לא היה אללנו חייית המתים מכה האפשר. וכאשר ראה הצורה ית' לתת תורה לבני ישראל ולפרסם להם מלכותו ואלו הראיתים ע"י הנביאים לכל העולם כמו שאמר ולמען ספר שמי בכל הארץ חדוש המופתים הגדולים הכתובים בתורה עד שהתאמתה בזה נבואת הנביאים וחדוש העולם כי המופת האמתי ראיה גדולה על חדוש העולם כמו שביארנו ולא הוליאם מעניני העולם הזה בגמול ובעונש ומענין אשר בטבע שהוא השאר הכפץ או הכרחה כמו שהזכרנו ר"ל העב"ב ולא נכנס לזולת זה מענין הפתיה והתחיל הענין כן עד שהחזיקו אלו הפנות והתאמתו בהמשך הדורות ולא נשאר ספק בנבואת הנביאים ולא בהודש הנפלאות. וח"כ ספרו לנו הנביאי' מה שהודיע הצורה ית' מענין תח"ה והוא קל לקבלו וידוע הוא שהנשי' הכה גרסה כצו"ת שתתן התורה

בימיהם החייטו בזה דעות נפסדו' מאד שהרי אמר עליהם בסוף המ' שנה אחר כל מה שראו ממעש' הצו"ת אמר ולא נתן ו"י לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה וידיעת הצו"ת שאל יאמר להם חדוש תח"ה היה אללם נמנע וירחיקו ממנו מאד וכן היו הטענות קלות בעיניהם אחר שהעונש עליהם יהיה אחר זמן ארוך ולא הפחידה והודיעה הטוב והרע בעיניהם ממכרים לבל אם תשמעו ואם לא תשמעו והיה מפני זה יושר קרוב לקבלם ויושר מועיל וחת ג"כ תועלת גדול ר"ל היות השמיעה מתקנת ענייני עולמם והמרי מפסידם וכבר זכר בתורה שהוא מופת מתמיד בדורות ר"ל חיקון העניינים הם הטענות והפסדם הם המרי אמר והיו כך לאות וגו' מפני זה אמרו אין מזל לישראל ר"ל שתקונם והפסדם אינו לסבה טבעית ולא על מנהג המליחות אלא כאלם בעבודה ובחירי חס אלה גדול ויושר מכל אדם וכבר ביארנו שזה דבין לבור ודבין יחד כמו שיראה מן המעשה שהוא והוא נאות לאמרו ובזרעך עד עולם ומן המאמר המפורסם באומר ראה אדם יסורין באין עליו יפספש במעשיו חס הענין בעלמו הוא המכוון באמרו ביחוד האומה אשר חלק י"י וגו' וחתכם לקח ר"ל שעינייכם אינם נוסגי' עיני מנהגי' שאר האומי' אבל יחדם בזה המופת שיסיו פעולותיהם חמיד נקשרות בתקון ענייניהם או בהפסדם :

כתב

גאון כי מתי א"י יהיו תחלה כשאתם ארץ החיי' ודרש בירושלמי' ארץ שמתים חיים תחלה לעמיד ורבותינו שבגולה כב"ה מתל' להם הארץ והם מתגלגלין כנאדות ואין נפש חוזרת עליהם עד שיהיו בא"י שאתם והבאתי אתכם על ארמק ישראל והדר ונתתי רוחי בכם וחיייתם. וגרסי' צב"ר ב"ה אומרים כשם שילירחו בעולם הזה כך ילירחו לעב"ב מה ילירחו בעב"ב מתחיל בעור ובשר וגו' כך לעב"ב ויעמדו בלבושיהם ק"ו מחסה ובמומ' שלא יאמרו אחריהם הם ואח"כ יתפאו שאתם חגי אמיים ואחיה וחדר מחלטי ואני ארפת חזקו שאמר אז ידגב כאלו פסח ואז יהיה יום הדין הגדול ועליו שנינו בפרק חלק חשני דור המבול אין להם חלק לעב"ב ואין עומדין דבין. ואשני סדום אין להם חלק לעב"ב אבל עומדין דבין.

העוה"ב כמו שאמר והשתחק ליום אחרון שכל
 שרצן של מלוא אינו אלא לעוה"ב ונחלקו בו
 הרמב"ן ז"ל והרמב"ם ז"ל וכל אחד מביא ראיה
 לדבריו לפי הנראה לו. כי הרמב"ם ז"ל כתב
 כי זה מה שקראו רז"ל העוה"ב לא מפני שאינו
 מלוי עתה וזה העולם אויב ואחרי כן יבא אין
 הדבר כן אלא הרי הוא מלוי עתה ועומד עתה
 אשר לפנה ליראיך ולא קראוהו העולם הבא
 אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר
 חיי העולם הזה שאינו קיימים בו צנוף ובנפש
 וזהו הנמלא לאדם בראשונה והוא עולם הרוחני
 שימלא לאדם תיכף ויאלתו מזה העולם אם יזכה
 שהשכיל שם נפשו מלך שבוי"ת כמו שישכילו
 מבודות הכוכבים והגלגלים או יותר והסתנוג
 יהוא לא יתחלק לחלקים ולא ימלא לו שום
 שיעור ולא תאר להשיגו אלא כמו שאמר הנביא
 ע"ה בתיבתו חמה על יקר העוה"ב ואמר מה
 רב פונד אשר לפנה ליראיך. וכן אמרו ז"ל
 העוה"ב אין בו לא חכמה ולא שמים אלא לדיקו'
 יתבין ועמדותיהם בראשיתם ופי' עמדותיהם
 הכחות הנפשיות המפוארות שלהם ור"ל כי קיום
 הנפש היודעת בקיום הדבר הידוע לה היוותה
 והיוותה הוא וכזה דבר א' כזכרו בקיאי
 הפילוסופים בענין שיאריך ספורו. ומה שאמרו
 ו:כנין מזיו השכינה ר"ל כי הנפשות הם
 ינעמו במה שישכילו וידעו מסודות בולתם ית'.
 זו היא סברת הרמב"ם ז"ל והוא הולך לדרכו
 שכתב שהפסד זה העולם והשתנותו ממה שהוא
 עליו או השתנות דבר מטבעו והמשכו על השנוי
 ההוא הוא דבר שלא באנו בזה דברי הנביא
 ולא דברי החכמים. עוד כי אמרם שיתא אלפי
 שני היו עלמא וזה חרוז אינו העדר המליחות
 לגמרי. ואמרו חד חרוז כורה על שאר האמן.
 ואחנתו נאות לארסעו מדעתו ונחמין עזה
 המליחות לעולם נחתי על זה הטעם אשר ראו
 שה"י לא ישאנה ממנו דבר בשום פנים אלא
 בפרעיו על דל המופת אע"פ שיש סיבות לו
 ית' לשנותו כלו או להעדירו או להפריד איזה
 גוצע שירצה מטבעיו זהו דעתו והוא שגריך
 שגממין ולכן ארז"ל עולם כמנהגו הולך שחומר
 אין כל חדש תחת השמש. ואלו החומר הלל
 דבר החבאר שכל הווה נפסד ואם הוא נחכוה
 יאה יפסד. דע פי זה לא יתחייב לנו שאחנתו

לא אמרנו במשפט הכחות הדברים הטבעיים
 המתחייבים לסדר טבעי כי המתחכוה הכוח על
 המנהג הטבעי יתחייב הפסדו בזהרה על מהכ
 הטעם כי כמו שכתב חייב שלא יהיה נמלא כן
 ואח"כ היה כן כמו כן בזהרה יתחייב שלא יהיה
 נמלא כן לעולם שכבר החלמה עזו הכויה
 בלתי מתמדת החיוב לו לפי טבעו אמנם לפי
 טענותיו התורי' אשר היא מליחות הדברים
 והפסדם לפי רגזו לא על דל החיוב לא יתחייב
 לנו לפי זה הדעת שהוא יתבך כאשר המליח
 הדבר לא היה נמלא שיפסיד הנמלא שהוא
 בזהרה אבל הענין נחלה ברזונו אם ירצה
 יפסידו ואם ירצה ישאירכו או בנזרת חכמתו
 כהה אפשר ישאירכו לנח נחמים וישמידכו
 בהסתמרו יתבך :

ודנה

כבר ידעת שכתב הכבוד אשר כתבו
 החכמים בתיבתו נכרה שלא אמרו
 כלל שיעורו ולא נשמע כלל בדברי נביא וחכם
 שכתב הכבוד יפסד או יעדר אבל הכותבים
 בנחמותו וכן נפשות החשובים הם על דעתנו
 נבדלי' ולא יעדרו א"כ העיון יחייב שלא יתחייב
 הפסד העולם בזהרה. אם ימאן זה אדם ויאמר
 שאי אפשר לו מבליתי שיאמין הפסדו לא יקפידו
 עליו שאין הפסד בזה בזהרה בשום פנים אלא
 שגריך שיודיעוהו שאין הפסדו הכרחי להיותו
 מחודש כמו שביארנו עכ"ל הרמב"ם ז"ל שכתב
 במורה נבוכים. אמנם הרמב"ן ז"ל חלק עליו
 וכתב כי לפי שזורה האדם ודמותו היא חביבה
 מאד לפני שבוי"ת מרוב אהבתה תהיה תחיות
 הממים צנוף ובנפש ממנו כאשר היו מתחלה
 ואחרי תחיות הממים יעשה בצורה ית' כל מה
 שפסיד לעשות כמו שכתבאר למעלה ויקבל כל
 אחד לפי מעשיו ועמדו כן עד סוף ששת אלפים
 לבריאה ובסוף אלף הששי יחרב העולם ויהפך
 לקסו וכזה ועל זה נאמר והארץ כצנד תבלה
 ושמים כעבן תמלחו וישארו כן בזמן אלף שנה
 ואחרי האלף השביעי הוא הבא כמו שמליטי
 במדרש ויתבך אלמים אם יום השביעי יבך
 הקב"ה אם העולם הבא שמתחיל באלף השביעי.
 ויקדש אותו זמן לישראל וזהו האור שאמרו
 עליו רז"ל דרש רבי ברכיה מאי האי דאמרין
 העולם הבא ולא ידעינן עאי קאמרין העולם
 הבא ומתרגמין עלמא דחתי מלמד שקודם

בְּדַבְרֵי רַז"ל וּכ"ש כִּי הוּא מְבֹאֵר עִם וְהוּא מֵהַ שְׁאִמְרוּ ז"ל עֲמִיד סִבָּה לַעֲשׂוֹת מַחֹל לַדְּיָקִים בְּגַ'ע וְהוּא יוֹשֵׁב בִּיְהִיָּה וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵרַחֵם עֲלֵינוּ (כְּאֵלוּ) בְּאֲלָבָה שֶׁאִמְרָה הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קוּיָנוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנו . וְהִרְאִיתָ הַשְּׂכִינָה (כְּאֵלוּ) בְּאֲלָבָה מֵחוּךְ הַמַּחֹל הוּא הַשְּׂגָה הַמַּעֲלָה וְגוֹדֵל הַתִּיחֹדוֹת מֵחוּךְ שְׂמַחַה גּוֹפִיּוֹת לֹמֵר כִּי נִגִיעַ אִזּוֹ לַמַּעֲלָה מֵרַע"ה שֶׁנִּתְעַלְּיָה נִפְשׁוֹ עַל גּוֹפּוֹ עַד שֶׁצִּטְעָנוּ כְּחוֹמֵי הַגּוֹפִיּוֹת וְהוּא מְלוּבָשׁ בְּכָל שְׂעָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ כְּאֵלוֹ רֵאִייוֹת וְשִׁמְעֵינָם וְעֵינָיִם הַכֹּפֶשׁ בְּלִבָּד לֹא בְּמִיּוֹעֵי הַגּוֹפִים כְּאֶשֶׁר יַעֲשׂוּ שְׂאֵר הַנְּבִיאִים בְּהַתְּבַטֵּל הַגּוֹף וְתַחֲפֹצֵט הַכֹּפֶשׁ מִכְּחוֹמֵים שִׁיֵּאלֵל עֲלֵינוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְתִרְאֶה בְּמִרְאֹת עֵלְמָם כְּאֶשֶׁר יִרְאֶה מִיכָאֵל וּבְדִירְאֵל וְהִיא הִירְאֶה הַאֲמִתִּית וְהַשְּׂמִיעָה הַנְּכוֹנָה כִּי אִין עֲטָה לַמַּתְּפַלְסֵפִים מְבַטְלֵי הַחוּרָה כְּפִי רִנְוָם שִׁכְחִישׁוּ בְּעֲשׂוֹתָם אֲמוּנָתֵינוּ הַאֲמִתִּית זֶחַת אֲנַחְנוּ מֵאֲמִיתִים שְׂאִי אֲשֶׁר שָׁלַח חִיָּה לַגְּבִירְאֵל שְׂמִיעָה אִזּוֹ רֵאִיָּה וְהַקִּרְאָה אֲוֹתָם לַדַּעַם הַשְּׂגָה שֶׁהִיא מַנְעֶה אֲלֵינוּ מִן מִיכָאֵל עַל דַּרְךְ מַשָּׁל וְכֵן מֵהַ שְׁאִמְרוּ רַז"ל שֶׁהַנְּשִׂמָוֹת מִסְּפָרוֹת זֶה לְזֶה אִין הַנְּכוֹנָה לַסְּפֹר שֶׁפֶה וְחִיטּוֹךְ לַשּׁוֹן אֵךְ סְפֹר וְהַשְּׂגָה לַנְּפֹשׁוֹת זֶה לְזֶה :

כְּתָב

הַגִּזְוִן ז"ל כִּי בִימֵיָם הֵם וְבַעֲתָ הִיָּה יִתְעַנּוּ יִשְׂרָאֵל בְּלוּיָתָן וּבְשׂוֹר הַבֵּר וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם הַב"ה סְעוּדָה גְּדוּלָה בְּגַ'ע כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ ז"ל עֲמִיד סִבָּה לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לַדְּיָקִים מְבַשְּׂרוֹת עַל לוּיָתָן וּמִהַכְּשָׁאֵר יַעֲשׂוּ סְחוּרָה בְּשׂוֹפֵי יְרוּשָׁלַיִם וְפִ' הַדְּבָר לִפִּי הַנְּסַחֵת כֵּן הוּא שְׂמַחֵה אִזּוֹ הַהֶשְׂגָה גְּדוּלָה שִׁתְּעַסְקוּ בָּהּ בְּפִרְסוּסִיא כְּמוֹ שְׂעוּסָה סְחוּרָה בְּשׂוֹק וְהוּא מֵהַ שְׁאִמְרוּ רַז"ל וְאֵךְ לוּיָתָן זָכַר וְנִקְבָה נִבְדָּלוֹ וְאֵלְמֵלֵי נִזְקָקִין זֶס לִיָּה הִיּוּ מִחִירְבִים כָּל הַעוֹלָם מֵהַ עֲשָׂה סִבָּה סִרְסָה אֵחַ הַזָּכַר וְהַרְגָה אֵחַ הַנְּקִבָה וּמְלַחַה לַדְּיָקִים לַע"ל וְהוּא הַחוּר שְׁנַנּוּ סִבָּה לַדְּיָקִים וְהִרְיָגָה הַנְּקִבָה וּמְלִיתָהּ הִיָּה נִגִיחַת הַחוּר וְהַבְּדִלְחָו וְהַמְּלִיתָה מוֹרָה עַל קוּיָם הַעֲנִין רַז"ל קוּיָם הַכְּבֻעָה שֶׁהַנְּבִיעָה בּוֹ הַדְּיָקִי לַע"ל וְהוּא יַעֲוֹת הַמַּשִּׁיָּה אֲמַנָּה הַמַּעֲיִין דְּבִרְיוֹ אֱלֹהִים בְּעֵינָיִם פְּלוּיָתָן אֵל יִסְבּוֹר שֶׁנִּרְחִיק דְּבִרְיָם ז"ל בְּסִעוּדוֹ הַעֲחִידוֹת לְהִיּוֹת בְּהֵם חִלִּילָה וְחַם אֲבֵל רַז"ל כִּי הַסְּעוּדוֹת הֵם לֹא לְמַלְאֵךְ אִזּוֹ הַכֶּרֶם הֵן בְּאִין כְּאֶשֶׁר יַחֲשְׁבוּ הַפְּסָאִים הַסְּכֵלִים אֲבֵל בְּאִים

לְהַרְבּוֹת עַל הַרְאֵיוֹ בּוֹ לַהֲשִׁיב בְּזִינּוֹ הַחוּרָה מֵהַ שְׂאִין רֵאִיו לַהֲשִׁיב בְּזִמְנָן הַחֲפֵץ הַזֶּה וְכַעֲנִין שֶׁהַזִּכְרֵנוּ ז"ל עוֹד בִּינָן הַמְּשׁוֹמֵר בְּעֵנְבֵינוּ מַשְׁתַּם יַמֵּי בְּרַחֲשִׁית לַדְּיָקִים לַע"ל כּוֹנְחָם הוּא כִּי בְּעֵטִימָה הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְדָּלוֹ מִשִּׁי"ב כְּמוֹ הִיּוֹן אִזּוֹ הַבְּהִמָּוָה בְּסִרְרֵי אֲלָף וְהַלּוּיָתָן וְיוֹסִיפוּ עַל לַדַּעַם לְמַחַם וְעִיקָרָם וְתִרְשָׁם וְבִהֵם יַעֲלוּ לַהֲשִׁיבָה וְלַמַּעַל גְּדוּלָה וְאֱלֹהֵי הֵם הַדְּבָרִים שִׁישׁ לָהֶם נִגְלָה וְנִסְחָר וְשִׁיָּהֵם אֲמָתָה וְעַל זֶה כּוֹן שְׂלָמָה עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם בְּאִמְרוֹת חֲפוּזֵי זֶה בְּמַשְׁכִּיּוֹת כִּסְף דָּבָר דְּבָר עַל אֲוִפֵינוּ . כּוֹנְחָו לֹמֵר כִּי הַדְּבָר הַדְּבָר עַל שְׂנֵי פִיָּם רַז"ל שִׁישׁ לוֹ נִגְלָה וְנִסְחָר כּוֹם הַמַּאֲמָר שְׂבִירָנוּ הוּא כְּחַפּוֹת זֶה בְּחוּךְ מַשְׁכִּיּוֹת כִּסְף שֶׁנִּגְלָה הוּא עוֹב כְּכִסְף אֲמַנָּה כְּאֶשֶׁר יַשְׁחַל בְּעִיּוֹן דָּק מִפְּנֵי רְרוֹת הַנְּקִבָּים אֲשֶׁר בְּמַשְׁכִּיּוֹת יִדְלָה הַזֶּה בְּעוֹתָה הַנְּסַחֵת שִׁיָּהֵם עוֹב מִמֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּר עוֹב מֵהַכֶּסֶף וְזֶחַת חוֹעֲלָה גְּדוּלָה מֵאֵד כִּי לֹא יִדְבְּרוּ הַחֲכָמִים כָּל דְּבִרְיָם בְּדְבָרִים פְּשׁוּטִים אֵךְ פְּעֻמִּים יִבְיָחֵם הַאֲוִךְ לַדְּבָר בְּחִידוֹת וּבְרִמְזִים כְּשֶׁמְדַבְּרִים בְּעֵינֵיָם שְׂאִיָּם לֹאֵךְ שִׁבְיָוִם הַסִּמּוֹן אֵךְ הַנְּבִינּוֹן לַבַּד וְכַעֲרֵלוֹ לַכְּחוּב הַדְּבָרִים כְּדִי שִׁבְיָוִם הַבְּאִים אֲחִירֵים יִלְטְרוּ לַכְּחָבֵם עַל הַדַּרְךְ הַחוּר בְּעֵלְמָם בְּעֵינָיִם שִׁבְיָוִם הַנְּבִינּוֹן וְלֹא יִבְיָוִם הַסִּמּוֹן וְלִכֵּן אֲמַר הַחֵסֶד דְּבִרֵי הַבּוּ"ה עֲמוּקִים וְכִיחַוֹ לְבַבִּי אֲדַם לַמַּעַן יַעֲלוּ וְנַעֲלָמוּ וְנִכְסּוּ לַמַּעַן יִכְבְּדוּ וַיִּפְתַּחוּ לַמַּעַן יִהְיוּ חַיִּיָּנוּ וְנַעֲמֵדֵינוּ . גַּם לִפֵּה כּוֹן שְׂלָמָה בְּאִמְרוֹ בְּפִתְחַת סְפָרוֹ וּנְבוֹן תְּחַבּוּלוֹת יִקְבֵה רַז"ל כְּשִׁירְאֵה הַנְּבוֹן תְּחַבּוּלוֹת שְׂעִישִׁי בְּמִקְלָה מַשְׁלֵי אֲלוֹ יִרְגִישׁ וַיִּבִּין בְּאֵחָד מִסְּחָרֵי חוּרָה שֶׁאִמְרוּ עַל דַּרְךְ מַשָּׁל וַיַּדַּע שֶׁהוּא מַשָּׁל וְלִאִיזָה דְּבָר הוּא מַשָּׁל יַדַּע גַּם הוּא לַעֲשׂוֹת כֵּן וְכֵן הֵם עֵינֵי הַעֲחִידוֹת שְׂבִירָנוּ שֶׁבֵּהֶם נִגְלָה וְנִסְחָר וְשִׁנִּיָּהֵם אֲמָתָה וְאוֹלָם לְרִיךְ לַהֲבִיךְ תְּחַלֵּה הַדְּבָרִים עַל דַּרְךְ הַמְּלִיָּה כְּכַחֲבָם וְאִזּוֹ לַסִּמּוֹן לָהֶם מַשָּׁל אִזּוֹ חִידָה חֵה הוּא אִמְרוֹ לְבִבִּין מַשָּׁל וּמְלִיָּה :

פִּרְקֵי ג'

הַעוֹלָם הַבָּה מְבֹאֵר בְּעֵינֵי כָל עַבֵל עַל כִּי הַחוּכָה דְּבִרֵי רַז"ל הוּא הַמּוֹמֵן לְחַיֵי הַעוֹלָם וְהַמַּחֲבָרְךְ אִמְרִים עֲלֵינוּ זָכַר לְחַיֵי הַעוֹלָם וְהַחוּבִידִים אֲלֵם שְׁנוֹ אֲוֹסָה בְּמַשְׁכִּיּוֹתֵינוּ וְאֵלוֹ הֵן שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹלָם וְזֶה כִּי עִיקַר הַשְּׂכָר אֲלֵם כָּל הַמַּנּוֹת הִיָּה הַעוֹלָם

כל מקום שאמר נחם כלה ועד אין לו הפסק . כשיב ונאמר כי פירוש הכתוב הוא כך יסד ה' דוש ברוך הוא ארץ על מכוניה בעבור שלא חמוט אותה לעולם ועד כי אם לא נברא העולם היה הכסא מתמוטט ולכן סמך לו כסאך אלהים עולה ועד וידבר הכתוב לנחם ולנאמר כמו שנמ'א בכתובים לרוב :

וכתב

המלמד בפרשת נח חדות העולם אין לנו מופת עליו אלא מן הקבלה ואינו נפסד כי הוא גנאי לאומן הגדול שיפסידו פעולותיו וכ"ש צבוי"ת אלה העולם באפשרות עכ"ל . ואלה דברי תהו כי הבל יפלה פיו כשהרי מצינו בחדש הראשון שנאמר זו ויילר ה' אלהים את האדם וכל העולם מודים שילרו צבוי"ת ובראו ואנו רואים שמת וכלה . גם אמרו רז"ל אין קדוש כה' כי אין בלתיך אל תקרי בלתיך אלא בלתיך שלא כמות הקב"ה מדה בשר ודם מדה בשר ודם מעשיו מבליים אורו אבל הקב"ה הוא מבנה מעשיו . פירוש מעשיו בליים וכלים ורואי ית' חי וקים לעד ולנחם נלחמים ואדרבה זהו שצחו של אומן שמבלי מנוגע ומכווער עושה כלי נאה ויפה כן ית' . שמו אם יפסד זה יעשה יפה ממנו מאה ידות וכן אמר הכביא ויהיה אור הלבנה באור החמה ואור החמה שבעתים וגו' ומה קוה להאריך . אמנם נוכל לומר כמו שארס הראשון בתהוה ונפסד כי על כרחין המיתה צבולו ועמיד לעמוד בתחיית המהים . כך העולם נההוה מאלו ית' ויפסד ויחמה והמבין יבין . וכתב הרשב"א ז"ל אין להקשות על זה ממה שכתב הרמב"ם ז"ל שהעולם בכללו לא ישנה לפי שאלה הדברים וכיוצא בהם אלו היינו באין לדון עליהם מלד החקירה האנושית ולפסוק אותם מהסברה באמת החקירה הנלח שאין קצב לעולם לפי שאין החקירה לקוחה אלא מן המורגש ומנהג הטבע ואנו רואין הגלגלים בלי משתנים כלל כיום הברואים וכן הארץ בכללה הולכת על מנהג אחד תמיד . אבל באמת כל מי שטופן כן אינו אלא מלד הקבלה המסורה בידם של ית' מפי חכמיהם עם כוראת המקראו' וכל שהקבלה או הכבושה נחתו לא הולחנו החקירה כי החקירה היא למטה מן הקבלה ואף כי מן הכבושה זה הדבר כבוד הוא ולא יסתפק בו אחד מצעלי דמינו האמפיים כמו

שלא יסתפק בקיום הנסים שבעשו לאבות שהם כנגד הטבע בקריעת ים סוף וכירדן ועמידת השמם והירח ליהושע ושאר הנסים שהם כנגד הטבע ואעפ"י שהמתפלספים מועינין בצטול כל זה לכפירה מהם בדברי משה גם דברי הנביאי' אנו אין דברינו עם הסופרין בכל ומעילין השבזש גם בדברי הנביאים יבאמת כי לא יחוב שם אדם מה שהוא מקובל ביד עמינו רק מה שנחייב אלו בציעול כל מה שהוא כנגד הטבע והכמגע במציאות באמנם שיש לכל הנמנעות טבע קיים ואלו יחייבו שאין מדרגה באמתות למעלה ממדרגת חקירתם . ובאמת אין להאשים לפילוסופים בצטול הענין הזה לפי שלא יכריחם דבר נבואה ולא קבלת חכם מהחכמים כאשר היא צדינו ולכן אין לנו משגיחין בהן אבל אנו נאמין שהקבלה היא חבטל החקיר' הפילוסופית שהרי רז"ל קבלו אותה דור אחר דור עד משה רע"ה או עד הנביאים ולמה נסמך על החקירה ונבטל הקבל' ואולי חקירתנו כוזבת מלד מיעוע ידיעתינו בענין שהוא שהרי הקבלה היא כוזבת ומבטלת החקירה היא ואם תשאלני ותאמר לי אנה הקבלה הזאת שנסמך עלי' לשרחי' חקירתנו . התשובה בזה הוא שכן הוא דעת רז"ל והקבלה בידם על ככה כאמנם א' רב קטינא שיחא אלפי כוי עלמא וחד חרוב ועל פי דוחק לא נסמך לטול זה המאמר שאין אנו רואים בתלמוד חולק עליו ואילו היו אלה הדברים בטלין למס כשבז' רבינא ורב אפי בחבורס המקודש והנכבד בלי מחלוקת ואז"ל שהם דברי יחיד שהרי הביא רואים לזה המאמר באמרו מיהא כותיה דרב קטינא כשם שהשמטה משמטה שנה אחת לו' שנים כך העולם משמט אלף שנה לו' אלפים של' ושגבז יי' לבדו כיום שהוא ואומר מחזר שיר ליום השבת ליום שכלו שבת והוא האלף הו' . ואם תשאל עוד ותאמר במה ישוער אותו האלף שיחא חרוב שהרי אין שיעור זמן בלא סבוב הגלגלים כשיב רז"ל דברו באמירת המשכת הענין וכוונת' לומר שאנו הגלגלים מסבבין והיה האמן נמלא היה הביטול מה באלף שנה . וזהו במאמנם האחר שאמרו שכתארה קדמה לעולם אלפים שנה ואף כי אז לא היו נמלאים גלגלים למעט לפי שאין אמירה ידועה אללע רק בכאמרה האמן אמרו כן הוא

שכברא הטולם עלה במתקנה לברוא אור וכברא
 אור גדול שאין כל בריה יכולה לעלות בו לפס
 הקב"ה שאין יכולין לסבלו לקח צביעית ושם
 להם במקומו והשאר גמול למ"ל ואמר אם זכו
 בזה הצביעים אתן להם זה לעולם האחרון
 וזיינו דאמרינן הטולם הבא שכבר בא קודם
 בשעת ימי בראשית וכיינו דכתיב מה רב עוצר
 אשר לפנים ליראיך וע"כ נאמין אהנו מה שאמרו
 רז"ל מתים שפסיד הקדוש ברוך הוא להחיותן
 טוב אינן חוזרין לעפרן וא"ת אותן אלף שנים
 שפסיד הקדוש ב"ה לחדש בהם את עולמו לדיקי'
 מה הם עושים הקב"ה עושה להם כנפים והם
 שטין על פני המים שנאמר ע"כ לא ירחק בהמיר
 ארץ וכמות הרים בלב ימים . ופי' המאמר הוא
 כן ר"ל כי מרוב טיחו לרופין ומזוקקין לא ייטה
 יסוד העפר נענע בבוט פנים ומתקב כאלו אינו
 בהם כלל ולכן אמר אינן חוזרין לעפרן ולא אמר
 אינן מתים . וכוונתו בחמרו עושה להם כנפים
 כלומר יחזרו רוחניים בעודם חיים ויהיה לביעת
 הנפש מלכות והחלבת הגוף עמה ולא תחבטל
 צביעול היסודות ואמר וטטין על פני המים לפי
 שברוח סובב את המים שנאמר ורוח אלהים
 מרחפת על פני המים . ואם תשיב עלינו בהיות
 כגוף מחובר מקלי השמות לפעולות הנפש לג'
 חלקים והם כלי המזון וכלי הזרע וכלי תיקון
 הגוף והגוף בכללו אורת מליאתו היה בעבור
 תכלית אחת והיא אכילה המזון לקיום הגוף
 ולחוליד דמיונו וכשתסתלק התכלית היתה
 לעוב"ב שאין בו לא אכילה ולא שתייה למה היה
 הגוף פועל ריק והנה אין במעשה הבוי"ת דבר
 בעל . הנה השפחה בכל זה כי היתה הצריחה
 הזאת לזמן סחיית המתים לאורך השמותים
 המזכרים ואין הקב"ה חפץ בצטולם אחרי כן
 ואמר כי יש צורה הזאת סודות עמוקים שלא
 היתה היצירה על זה דמות הפקר ובלא עטם
 כאשר ידוע למצין סוד אורת האדם והלא אם
 תראה אלף רבוא בני אדם חנואל כל אחד משוכה
 מחברו בשלשה דברים בקול ובמראה ובעת מה
 שאין כן כאשר בע"ה שחנואל רובע דומין זה
 לזה ועכ"פ לא היה זה לריק וללא דבר אמנם
 לנורך גדול ולטעם נכבד בצורת האדם והעושו
 ית' רבה בקיומו . ואם תקש' עלינו קיום גוף מן
 השפלים לעולם כבר השיבנו אליך כי קיום

הגוף יהיה בקיום הנפש וקיום הנפש בהתיידיה
 דעת העליון . והמתקיים יהיה למקיים
 בהתייחדו בו כאשר נאמין אפי' בפסוק הכתוב
 על אדם"ר שיהיה חי ומתקיים לעד אלו לא חטא
 החטא הכוא ואף על פי שנאמין בהרבן העולם
 בשנת השמטה וכן נאמין ומחזק אבל הכל בחמת
 תראות מה הנפש על הגוף האפל בדבקה דעת
 העליון בענין קרון פני משה כפני חמה ופני
 יחושע כפני לבנה . וכן אמרו בספרי פניהם
 של לדיקים לע"ל דומים לחמה וללבנה ולכוכבים
 ולצבקי' ולשופכים ולמגרות ביה"מ ואם דעתנו
 לא ישיג בחקירה מליזה לך תהיה המדה הזו
 אבל נאמין שהוא כן כי הבורא ית"ש יודע
 מחודות הנפש ומדות' יותר מהתחממותו .
 ועוד אהנו רוחים שחפלי הנפש המזדמנות
 ברזונם נותנין לגוף ומסיפין בו זוהר וסדר
 ושומן ובריאות אפילו בצואה אליו בעמל ויגיעה
 וכ"ש חכמה לחכמים כענין שכתוב חכמת אדם
 תאיר פניו וכ"ש שאחת הקושי' שזכרנו בקיום
 הגוף לנלא חייה על דעת הפילוסופים ולא על
 דעת קחת חכמי תורתנו האומרי' כי הפילוסופים
 מקיימים כללו לעד וחכמינו קאת יודו בקיומו
 ואין אללם חזרת העולם לחבו כי כל נברא
 ברצון הבורא ית"ש קיומו ברצון הבורא או לזמן
 או לנלא וכמו שיאמינו הם בעיונם קיום הכללי'
 לעד כן אהנו יכולין להאמין בקבלתנו האמתית
 בקיום הפרט ברצון הבוי"ת כי כמו שיש רצון
 בכלל כן יש רצון פרטי בפרט ואע"פ שגראיה
 לעולם ציטול הפרטי' וקיום הכלל הנה אמונתנו
 היתה כי זה היה בצעלי הנפש מפני החטא
 הקדמוני והעונש הנגזר עליו אבל הרצון הנלאי
 מקיים רצונו לנלא . ואל יקשה עליך מה שאמר
 הכתוב והאריך לעולם עומדת וכן אמר ויעמידם
 לעד לעולם כי עולם הוא זמן . וכמוהו כבר
 היה לעולמים אשר היו מלפנינו שראה לומר
 זמנים נמלא שנאמר לעולם על אורך ימים בלי
 ידיעת קצבה אבל יש להם זמן וסוף ותכלית
 כמו יחי אדני המלך דוד לעולם וכן מה שאמר
 דוד אגורה באהלך עולמים ועל כרחק לא היה
 דוד כבר לחיות לעולם וכן ועבדו לעולם שהוא
 עולמו של יובל גם זה לעולם ר"ל עד סוף ששת
 אלפים שנה . גם אם תשאל מהכתוב שאמר יסד
 ארץ על מכוני' כל חמוט עולם ועד אמרו רז"ל

ולמחזור חמה לכ"ד שנים נמנית בירושלים שנה
 לאל שוקן מעונה . בכל רגע ועונה . אשר נתן
 לעבדו הגינס . וסכל ומדע וזיכה . לעשות
 כעל' הכול' . ולחבר זה שבילי אמונ' . אשר
 מחמדים כולו מלא . בכהם אופיר לא יאולה .
 כי ממסלי הכממות אותו לקטפי . ובנמיצו סח'
 וסגני בקבלה דברתי . ואולם פגמתי בה ולא
 נגעתי . כי יראתי כי אמרתי . אולי מי שלא
 זכה בה יראנו . ולא יועיל לו ויזיקנו . וימלא בו
 מהסתמוז סיקר . ותפופת האלהות מחכמי
 המחקר . גם מהסתכו' וערפואות וזולתם . דברי
 חכמות כמות' וכל מה שהבאחי בעס"י . כשם
 הספר בן הוא . וכל אשר יהיה נבון באמונתו .
 אז יהיה חוטה בשדי חבונתו . יעמוד על אם
 השביל ויראה . וישאל בנתיבות ולא ילחץ .
 זימל' נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איש .
 ומהנתיב ילך בשביל אשר כמנחו לא נהיה .
 ויעבור משער לשער במחנה . עד יבא לאמתת
 הדבר ולא יפנה . ובכן יזכה לעלות למדרגה
 העליונה . אל המקום אשר הי' שם בראשונה .
 וברוך וי' אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם עבדו
 שזכני לחבה ס' צוה ושמרני בדרך הזה . שמשביל
 אמונה לא נעיתי . ולא מרוב ידיעתי . אמנם
 אלהי אבי הים בעזרתי . וכאשר תמיד עזר אותי .
 בן יסעייתי לעבדו ולאחבנו . ולתמוז בנתיבו .
 וכל ימי יעודדני ויליחמי . וישכלני וינלרני
 ויעזרני . להגות תמיד בחורה . כאשר שם לנו
 חק ומשפט במרה . ותמיד חומר מוזמר לתודה .
 אזדה י"י בכל לבב כבוד ישרים ועדה . ועוד
 אני מדבר בתפלה . ונותן לבוראי הודאה ותהלה .
 ואשמע קול' המולה . ואלה כמראה אדם עלי
 מלמעל' . ויאמר אלי אני הוא שבאחי לך בתחלה .
 ועוררתיך לזאת הפעל המעולה . וסייתי לך
 לזכרון . ראשון ואחי אחרון . וכל אשר עשית
 לא ככחד ממני . כי אני הוא המדבר סני .
 ובראחי שפעות כל אשר לויתוך . באחי לדרך
 אופך . וברוך טעמך וברוך אהם כי אמת
 ואמונה כהבת . והכל כהדר חברת . כי תחלת

דברך וראשית אמריך . ביארת יימוד הקדמון
 קדמון ית"ש ואח"כ חדש עולמו ויילך לאדם
 בדמותו . ולהתנהג באמונה לזה אחרו . יען
 יהיו בניו כמותו . ואח"כ ילך לקין והבל בבטן
 אהם . והבין כל איבריכם לעמס . בידו עשה
 ויכוננס . ולשמור בריאות גופו לזו עוד . שגח'
 השמר לך ושמור נפשך מאד . כי כאשר יהיו
 בריאים ולא יחלו לעבוד בור' תמיד ויכלו .
 ואח"כ ביארתי הנפש אשר בה נופח' . והשארותיה
 כאשר תהיה נוחה . תהיה לעולם בריאה
 ונגושה . אם בעבודת בוראה ייהיגוה . גם אם
 יאמינו בדברי רז"ל . אשר יאמרו הכלה יבא
 להם הגמול כפי מעשיהם . בהשגחת י"י אשר
 היא עליהם . גם ביארת הגמול האחרון כאשר
 מקבצכם סטיו קמים . ואם אשר יקרה אחכם
 באחרית הימים . ועתה בני שים נח כבוד לי"י
 אלהי ישראל וסן לו תודה . מעולה
 וחמודה . אשר הים עם פוך . וסורך לדבר עד
 אשר נגמרה מהשבתך . והשלמת כל כונתך .
 עשיתי ככל מלוותך אשר לויתני . ובזו"ת עזרתי .
 לא עברתי ממלוותך ולא שחתי . וכל ראוך
 גמרתי . כי יי עזרתי ומגני כך בטח לבי
 ועזרתי . ומה אענה ואחריך לשון . הטבת
 חסדך האחרון מן הראשון . בגמלת עמי תמיד
 חסדך . כהם נח מלא חן בפיווך עבדך . ואם
 על כל אלה האודות . אבא לזבח ולהודות .
 אז אקריב כל האודות . כעפה מן הים לא אוכל
 להללו . מן הראוי לגדלו . לאשר גמלני כרחמי
 וכרוב חסדיו . ומי מכיר מעבדיו . כי כלנו
 מעשה ידיו . ואולי פי שירה כים מלא . ולשוני
 כהמון גליו תעלה . והפתותי שבה כמרחבי
 הרקיע . אין לנו מספיקים להודות ולכביע .
 בעובות אשר בוראי השביעני . כעל כל אשר
 גמלנו . ואם אספרם מחול ירבון . ולא יכילם
 חשבון . ואיך לבי מלאחי לספר שבה עילה לכל
 עילה . ואין לו תחלה ותכלה . וע"כ לו דומיה
 תכלה . ואולם הייבין אנו להודות לו כפי
 השגתינו . ולא כפי עולם עובותיו עמנו :

וראיתי לכתוב הנה גם אלה השערים ולחזות בהם הספר הזה יען כי הוא רמז בהם :

קודר למצוא מציאות הקדומה
 והוא קדמון וקדמותו עלומה
 והבציא יש ולא מבי וממה
 ולא דמיון ולא איכות וכמה
 ומדות

בראשית כל יסוד הבן יסודך
 אמת נמצא יחיד ע' למ לבדו
 והוא חדש מצואים מחכמתו
 ואין לו גוף ולא תבנית וצורה

שר'ל קוראים להם שכמות האזן כאמרום בכמה מקומות כדי לשקך את האזן מה שהיה יכולה לשמוע שהרי לא יפול מנין שנים זמן צבוי'ם שאינו בזמן כי הוא ית' ארון הזמנים ולמעלה מהם עליו רב ית' שמו וית' זכרו אלה שהזכירו ז'ל אלה השמות כדי לשקך את האזן מה שהיה יכולה לשמוע. ועל האלף השביעי הוא שנינו בברכות מרגל'ה בפומיה דרב העוה"ב אין בו לא חכילה ולא שמים ולא קנאה ולא תחרות אלא לדיקים יושבין ועמרותיהן בראשיהם ונהנין מיו השכינה וכן יאמרו תמיד בתלמוד הב"ה משביעין מיו שכינתו לעולם הבא שנה' אשבעה בסקין תמונתך רגום לומר שקיום האנשים סורקים בהם ביו הכבוד בקיום הנפש בגוף בעש'י בחכילה ושמים כענין שכתוב באור פני מלך חיים וכן אמרו במשה רע"ה מאין היה אוכל מיו השכינה היה ניזון כי קיום הנפש בהסתירה בדעת העליון קיום המלאכים והמלות הנפש על הגוף מבטלת הכחות הגופיות כמו שבארתי למעלה עד שימקיים הגוף בקיום הנפש עליה בלא חכילה ושמים קיום משה בכך מ' יום פעמים וגם אם יחם זה אל מעשה הכס חליוה יופית שלא נפרד גופו מנפשו מאז ועד בעולם והנה עודנו חי בגוף ונפש כאשר ידוע בקבלה מדור דור. והנביא אמר הנה אכני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא חס לריך להיות קודם החמיה הנה ראיה שלא נפרדה נפשו מגופו הקדוש והעסור והתקיים קיום אנושי. הנה ראיה כי זכי הנפש קיום גופם בדברי' דקים וזכרים מהם בדקים ען הדקים כי אנשי המן נתקיימו בזמן ככללע באיברים שהוא מתולדות האור העליון המתמשם ברזון בוראו ית' וחו בדבר משעה שנתעלית נפש שמה שהשיגו כנפלאות הים כמו באמרו רז"ל ראתה שפחה על הים יותר נעשה שראה יחזקאל הנביא ונעשה שנתעלית נפשו ומתחדה יותר מהם בדיעת בוראו ית' לא שולק לדבר שהוא שמתמשם אמנם נתקיים גופו ביו השכינה ובהשגת העליונות:

הנה כוכחה כי האלף השביעי הוא העוה"ב. עוד ראיה לזה ממה שאמרו בבביתא בגוף חולין היתה ר' יעקב אומר אין לך כל מזה ומזה כשצוה בבורה שמתן שורה בלזה האין

תח"ה תלויה בה שנאמר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכו ימך לעולם שכולו ארוך. הנה כי העולם שכולו טוב וארוך שהוא העוה"ב אמר שתח"ה תלויה בה. ובספרי הזכירו כל הזמנים במדרש אמרו בסהאלך פניה אומר בעוה"ז. בשכךך השמור עליך בעעת מיתה. וסקילות היא השיחך לעוה"ב. הנה כי הזכירו כאן העוה"ז וזמן המיתה והוא עולם הנשמות וימות המשיח ואח"כ העוה"ב. עוד אמרו בספרי במשה רבינו נגזו לחיי העוה"ב לא שהוא עכשיו בעוה"ב. וכן כלל התלמוד לא תמלא שיאמרו על שום חסיד שהוא בעוה"ב עכשיו אלא אומרים עליו מזומן לחיי העוה"ב. הנה נחבאר באל היתב שמו"ב אינו עולם הנשמות כאשר חשב הרמב"ן ז"ל אלא עולם נבדח קיים שימלאו בו אשר יזכו בחמיה אחר האלף השביעי ויהיה בגוף ונפש. ולמה יקשה זה בעיני מי שמאמין בחדוש העולם והנה נבדח מן האפס הגמור כמו שבארתי הנה כי שני יותר רחוק הוא לפי הטבע לברוא דבר מן האפס הגמור ומכיות אחר הבנין אל חכיו וחזרו וזכור מהם וכמאמר החכם שאמר בפ' חלק למי שכפר בחס"מ דלא הוי דהוי לא כ"ש. ודע כי יש עוד בזה סוד ענין מקובל ביד מקלט מחכמי תורתנו ויש להם רמז בעניני התורה כי באמת לא נכל הענין כן דרך מקרה רק לרזון מכון מאתו ית' ולכן נבחרו בבורה השביעיות בימים ובשנים ובשבעות החמים. וכן בימות העולם ששת אלפים הם ימי עבודת העולם ומנהג העולם כוהג כנגד ששת ימי הבריאה והאלף השביעי כנגד יום השבת. וזאת הקבלה היא ביד מקלט חכמי ישראל מפי הנביאים ויש להם סוד עמוק מאוד שאין ראוי לגלותו זלכותו בם' ואין לשחול מה יהא אחרי כן כי ברוך ה' יודע. וזהו הזכירונו רז"ל שלא להרהר מה לחזור באמרו ז"ל אין להרהר מה למעלה ומה למטה וכו' ולכן לא ניתן לנו רשות לחקור ע"ז ואלהי אמן אשר הוא אלהי אמת יורנו דרך אמת אשר הם דברי חכמים וכוונת אשר הדריכונו בשבילי:

אמונה ודעה נרדפה לדעת את ה' :
 ושלם הספר הנותן אמרי שפר אשכול הכותב.

בישנת ק"כ למנין. אחר ה' אלפים לבנין. ולתחזור ע"ד שנה תשיעי' נקראת. ולמחזור

לוח הרפואות

שנמצא בספר שכלי אמונה ומתחילים מנתיב הרביעי כסדר הם ממודרים:

למיני תחלואים כמו ננעים וכתעת :	שער הרוצה לעכב ליבון השער
פתול לנדול המחול :	למריסת השער
מעים לתולעים שבמעים	להאריך השער
לשלוש שבמעים	להצחיב השער
לעצירת המעים	להשחיר השער
לנפח הכמון לכאב הכמון :	להסיר כמין סובין מתילד בשרשי השער :
כליות לכאב הכליות	ראש לנתק הראש
לעיצור השתן :	לכאב הראש
רחם לאשה שנפסקים בימי וסתה	לשחין שמתילד בראש
למורסת הרחם	לם שיראה לו כאלו המקום שהיה בו סובב
לתולעים שבתוך הרחם :	עד שיפול :
לחזירות שבצואר	גבות לאבעבועות שבגבות :
לנפח הצואר :	ענינים למו שיקרה לו הלישות הראות
לנפח ולגרב הגולדים באצבעו .	לכאב העינים
לסדיקת הצוין	לאורם העינים
לצמח הצפורן	לנפח העין
לזרוע הנפוח מהקזה	למי שנפל בו שום דבר :
חזה למורסה המתילד בחזה	אזנים למו שנכנס באוזן אחד מבע"ח קטן
לחרבות הלב	בפרעוש או דבר גדול
לנפח וצמחים המתילדים בו :	לחרשות אזנים
האמה לרבויו הזרע	לתולעים המתילדים באוזן
למיעוש הזרע :	לכאב האזנים
בצים לאיכול שבבצים	להמיות קול שבאזנים
לנפח ולכאב שנולדו בהם	לננע שבאזנים
לננעים או אבעבועות	לדם היוצא מן האוזן
לבקיעות שנולדו בהם :	לפרם או עב מיט היוצא מן האוזן :
מתנים למחורים	חומם לדם היוצא מן הנחירים
לכאב פי המכעת :	לריח רע שבנחורים-
לכאב ניד הנשה והיחה	להעדרת ההרחה :
לנפח החלצים	שפתים בקיעות ושחין וננע שכשפתים :
לשחין הצומח אחורי הארכובה	שינים לכאב השינים
לחיכוך הנעשה באצבעות הנגלים	להלבין השינים
לנפח האצבעות	לחוק השינים
לנקרם שהיא הפאדנר"א ונס לשחין	לשינים שקרו
לנפחת שוקים	לנדנד השינים :
לסדיקות ידים ורגלים	לשון לביקוע ושחרות הלשון
לכאב השוקים	לנפח הלשון
לגידים שנקצרו	לריח הפה
לננע ברגלים מצרות הנעל	למיני ננעים שבפה :
לדריסת הרגל	הקול לניחור הקול :
לכאב כפות הרגלים	ריאה למיני חולאים המתילדים בריאה :
לשחין ולגרב	לב לפריחת הלב :
למסמר או לקוץ שבבשר	כבד לכאב הכבד
למכה שנסתמה ותיצה לפתיחתה ?	לירקן

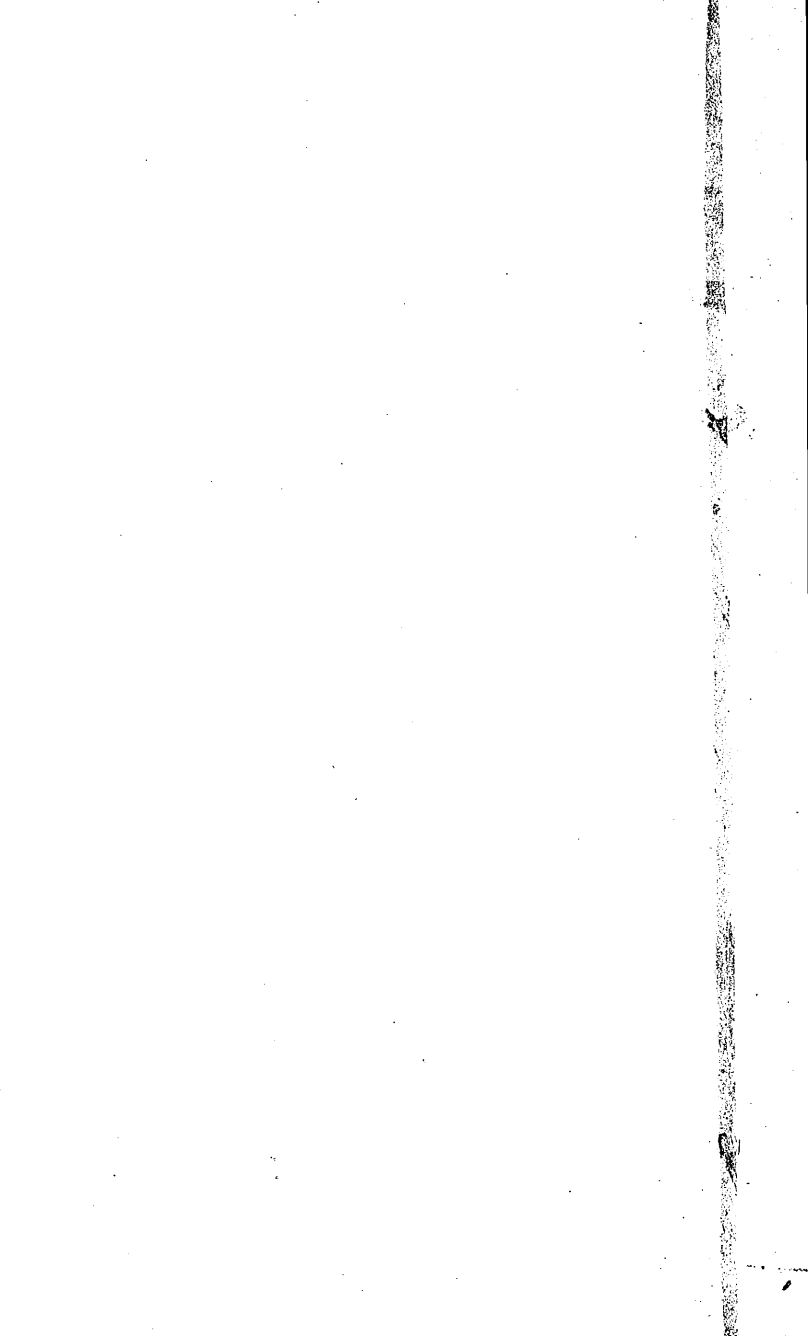
ומדות לא ישנהו לעולם
 והוא אחד ולא מסין ומנין
 זהם כל הנמצאים בו תלויים
 והוא מביט ומשניה בכלם
 ואין לו שם לבד שם המציאות
 וכנויו אמת הם סוד פעליו
 ואותיות יסוד עולם שקלן
 השם הוא יסוד כל אות וסודו
 והקד יסוד כל התנועות
 וסדר הטבעים הוא תמיד
 והתורה דרכיה תלויים
 וסוד שבת יסוד קיום טבעים
 וסוד המועדים שנוי מבעים
 לפיכך מועדים נתלן בסוד
 וסוד תורה פשטיה גלויים
 והקצת מעלת תורה פשטיה
 וכצתם במושכל יתגלב
 וספיר את בני קדם יסודם
 וספור משפחות נח ושעיר
 ושרת כל איש מסורה היא בידו
 המבחן אשר נודע באבות
 והומר האנוש חומר כחמות
 וצורת גוף לאין נחשבת
 ושכל האנוש נותן ככה
 והתורה מסייעת להוציא
 והמצות לתועלת מסורות
 ויש עונש למופ אדם ותגמול
 ונשמת האנוש גם היא כמון כ
 ויבטח הוא סגולות הנביאים
 ו תורה הכתובה הנתונה
 והתורה אשר על פה סדורה
 ומעלות הניבאים לא כמשה
 ומדרגת כתובים היא למטה
 ועיר שלם יסוד מבחר מקומות
 וסודי העבודות הם לצורך
 וחרבן בית מעונו ושובו
 ועיקר הנאולה לפזורים
 ויש תקוה לעורר הישנים
 ואין לחוש לאורח הנייה .

ולא המלה ו'א רגנו והמה
 ולא נכנס כחשבון מין ולא כח
 ומושך כחלימה על כלי מה
 והן לא נסתר לן תעלומה
 ועדותו בכל נמצא התומה
 וסוד בנין וסוד שיעור וקומה
 ולא נדע על מה זה ולמה
 והיה מקום לכל בעלי נשמה
 בסוד דעת וסוד בינה וחכמה
 למען תהיה מלכות שלימה
 בנם נמור וטבע בחתימה
 במנהגים ולא שנוי התומה
 לזכר מעשה נמים רשומה
 ושבט יום שביעי הוא תתומה
 ולכן נפש בתוכה נעלמה
 חוקים עומדים לעד כחומה
 להבין בעלי נפש חכמה
 לצורך הוא וריק אין בו מאומה
 ומלכיהם לצורך עם ואומה
 למנוח ולרע לתגמול או נקמה
 לצירם לא לצורך אל מרומה
 והוא נבדל בשכלו מבהמה
 וצורת האמת צורת נשמה
 ויש ויציא ויש עומד שמטה
 לבלתי תעמוד נפש עגומה
 להודות לנשמה סוד מקומה
 בסוד הסתר והשגחה תמימה
 תקבל דין ומשכורת שלימה
 ונפשו מלוש חומר ערומה
 ביד משה וזאת היא התרומה
 כסיני נתנה על פה תמימה
 אשר הוא ער והמה בתנומה
 ורה מעלת קדש מקומה
 ומכל הארצות היא שלמה
 לסודות מעלות קדש פנימה
 מכואר הוא בתורה התמימה
 ימין ושמאל ואל קדמה וימה
 ומתים לחיות יום התקומה
 לנגד מעלה ושכר נשמה

נשלם ספר שבילי אמונה בעזרת אלהי קדם מעונה :

ויש עונש למופ אדם ותגמול
 ונשמת האנוש גם היא כמון כ
 ויבטח הוא סגולות הנביאים
 ו תורה הכתובה הנתונה
 והתורה אשר על פה סדורה
 ומעלות הניבאים לא כמשה
 ומדרגת כתובים היא למטה
 ועיר שלם יסוד מבחר מקומות
 וסודי העבודות הם לצורך
 וחרבן בית מעונו ושובו
 ועיקר הנאולה לפזורים
 ויש תקוה לעורר הישנים
 ואין לחוש לאורח הנייה .

THE
UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

